

Джоузеф Хелър

Параграф 22

На майка ми, на жена ми Шърли и на децата ми Ерика и Тед

Остров Пианоза се намира в Средиземно море, на осем мили южно от Елба. Той е много малък и на него очевидно не би могло да се случи нито едно от описаните събития. Подобно на мястото, където се развива действието, героите в този роман също са измислени.

Имаше само една засечка... и това беше параграф 22.

1

ТЕКСАСЕЦЪТ

Това беше любов от пръв поглед.

Щом видя военния свещеник, Йосарян веднага се влюби лудо в него.

Йосарян бе постъпил в болницата поради болки в черния дроб и насмалко да се окаже, че страда от жълтеница. Докторите бяха озадачени от обстоятелството, че болестта не е точно жълтеница. Ако излезеше жълтеница, можеха да го лекуват. Ако не излезеше и му минеше, биха могли да го изпишат. Но почти беше жълтеница и това ги объркваше през всичкото време.

Всяка сутрин при него идваха трима енергични и сериозни мъже с дейни уста и бездейни очи, придружени от енергичната и сериозна сестра Дъкет, една от сестрите в отделението, която не обичаше Йосарян. Те поглеждаха закачения на леглото лист, на който бе отбелязана температурата му, и припряно го разпитваха дали чувствава болки. Изглежда, се дразнеха, когато им казваше, че положението му е все същото.

– И все още не сте ходили по нужда? – питаше полковникът.

Докторите се споглеждаха, когато той поклащаше глава.

– Дайте му още едно хапче.

Сестра Дъкет си записваше да даде на Йосарян още едно хапче и четиримата минаваха на следващото легло. Никоя от сестрите не обичаше Йосарян. Всъщност болката в черния дроб беше минала, но Йосарян си мълчеше и докторите не подозираха нищо. Подозираха само, че ходи по нужда и не казва никому.

В болницата Йосарян имаше всичко, което желаше. Храната не беше много лоша и му я носеха в леглото. Имаше и извънредни дажби прясно месо, а през горещите часове следобед на него и на всички други поднасяха изстуден плодов сок или изстудено мляко с шоколад. Освен докторите и сестрите никой не го безпокоеше за нищо. За известно време сутрин трябваше да цензурира писма, но след това беше свободен да прекарва остатъка от деня си, като се излежава и с чиста съвест не върши нищо. Добре му беше в болницата и не бе трудно да продължи да си лежи там, защото постоянно имаше температура сто и един градуса по Фаренхайт!. На него му бе дори много по-лесно, отколкото на Дънбар, който трябваше постоянно да пада по очи, за да му носят храната в

леглото.

След като реши да дочака края на войната в болницата, Йосарян написа писма на всичките си познати, в които казваше, че е в болница, но не споменаваше защо. Един ден му хрумна нещо по-добро. Писа на всичките си познати, че заминава на много опасна мисия. „Искаха доброволци. Много е опасно, но все някой трябва да свърши тази работа, ще ти пиша веднага щом се върна.“ И оттогава не бе писал никому.

Всички офицери на лечение в отделението трябваше да цензурират писмата на войниците, които лежах в своите отделения. Това беше еднообразна работа и Йосарян се разочарова, когато разбра, че животът на войниците е съвсем малко по-интересен от живота на офицерите. След първия ден у него вече нямаше никакво любопитство. За да наруши еднообразието, той измисляше разни игри.

– Долу определенията! – заяви той един ден и всички наречия, и всички прилагателни изхвърчаха от писмата, които минаха през ръцете му. На следния ден обяви война на членовете. На още по-следващия ден достигна много по-високо равнище на творчество – зачеркна всичко освен членовете. Това създаде повече динамични междусловни напрежения и почти във всички случаи посланието ставаше по-всеобщо. Скоро започна да гони части от поздравленията и подписите, като оставяше главния текст непипнат. Веднъж зачеркна всичко освен обръщението „Мила Мери“, а накрая написа: „Копнея неутешимо за теб – Р. О. Шипман, свещеник във войската на Съединените щати.“ Р. О. Шипман беше името на свещеника на авиогрупата.

Когато изчерпа всички възможности с цензурирането на писмата, Йосарян се нахвърли на имената и адресите върху пликовете, като с безгрижен замах на китката си зачеркваше имена на къщи и улици и унищожаваше огромни градове, сякаш беше бог. Но параграф 22 изискваше всяко цензурирано писмо да носи подписа на офицера, който го е цензурирал. Йосарян изобщо не четеше повечето от писмата. На тези, които не четеше, подписваше собственото си име. На останалите се подписваше „Уошингтън Ървинг“. Когато това стана еднообразно, той започна да пише „Ървинг Уошингтън“. Цензурирането на пликовете има сериозни отражения и стана причина да преминат тръпки на тревога в някакъв безплътен щабен отдел. Веднага в болницата бе изпратен разузнавач, който се преструваше на болен. Всички знаеха, че е от контраразузнаването, защото постоянно питаше за някакъв офицер на име Ървинг или Уошингтън и защото още след първия ден вече не искаше да цензурира писма – намираще ги прекалено еднообразни.

Този път Йосарян и Дънбар бяха попаднали в добро отделение, в едно от най-добрите, в които бяха имали удоволствието да лежат. С тях беше и двадесет и четири годишният пилот на изстребител, капитанът с редките златисти мустаци, който бил свален над Адриатическо море посред зима и дори не настинал. Сега, понеже вече беше настъпило лятото, капитанът не казваше, че е бил свален в морето, а че имал грип. На леглото отдясно на Йосарян все още лежеше в любовна поза по корем изплашеният капитан, който имаше малария и бе ухапан от комар по задника. Отвъд пътеката, срещу Йосарян, лежеше Дънбар, а до Дънбар беше леглото на артилерийския капитан, с когото Йосарян престана да играе шах. Капитанът беше добър играч на шах и игрите бяха винаги интересни. Йосарян престана да играе шах с него, защото партиите бяха толкова интересни, че ставаха чак глупави. След това имаше един образован, патриотично настроен тексасец от Тексас, който приличаше на артист от цветен филм и смяташе, че заможните хора, тоест порядъчните, трябва да имат повече гласове в изборите, отколкото скитниците, курвите, престъпниците, дегенератите, атеистите и непорядъчните, тоест голтаците.

В деня, когато донесоха тексасеца, Йосарян внасяше ритъм в писмата. Беше пак спокоен, горещ, несмушаван от нищо ден. Горещината тегнеше върху покрива и приглушаваше всички звуци. Дънбар пак лежеше неподвижно по гръб, втренчил като кукла очи в тавана. Мъчеше се здравата да си удължи живота. Постигаше това, като си създаваше скука. Дънбар толкова много се мъчеше да удължи живота си, че Йосарян го помисли за умрял. Туриха тексасеца на едно легло в средата на отделението и не след дълго той започна да раздава щедро своите възгледи. Дънбар щръкна в леглото си.

– Това е то – извика той възбудено. – Нещо липсваше, през всичкото време знаех, че нещо липсва, и сега знам какво е то. – Удари с юмрук по дланта си. – Няма патриотизъм – заяви той.

– Прав си! – извика му Йосарян. – Прав си, прав си, прав си! Топлите кренвирши, бруклинския отбор „Доджърс“, маминия ябълков пай! Ето за какво се борят всички. Но кой се бори за порядъчните хора? Кой се бори за повече гласове за порядъчните хора? Няма патриотизъм, това е. А няма и матриотизъм.

Офицерският кандидат, който лежеше вляво от Йосарян, не се трогна.

– Кой дава пет пари за такива лайна? – изрече той вяло и се обърна на другата страна, за да заспи.

Тексасецът се оказа добродушен, благороден и обичлив. След три дни никой не можеше да го понася.

Тръпки на отегчение полазваха като гъдел по гърбовете им и всички бягаха от него – всички освен войника в бяло, който нямаше тази възможност. Войникът в бяло беше обвит от глава до пети в гипс и марля. Имаше две безполезни ръце и два безполезни крака. Бяха го вмъкнали в отделението през нощта и болните разбраха, че е между тях едва когато се събудиха на сутринта. Тогава видяха доста странни, повдигнати крака и двете странни ръце, прикрепени отвесно – и четирите му крайника бяха странно издигнати във въздуха с оловни тежести, които, без изобщо да помръднат, висяха зловещо над леглото. В превръзките, от вътрешната страна на лактите, бяха защити ципове, през които му вкарваха прозрачна течност от прозрачен буркан. Тънка цинкова тръба се изкачваше от циментовия под до слабините му и се свързваше с тънко каучуково черво, което поемаше беззвучно течността от бъбреците му и безпрепятствено я изливаше в един затворен прозрачен съд на пода. Когато бурканът на пода се напълнеше, бурканът, от който пълнеха вената в лакътя му, се изпразваше; бързо сменяха двата съда, така че течността отново да може да мине капка по капка през тялото му. Всичко, което въобще можеше да се види от войника в бяло, беше една неравна черна дупка на мястото на устата.

Войникът в бяло беше настанен до тексасеца, а тексасецът седеше обърнат настрани в леглото си и му говореше цяла сутрин, цял следобед и цяла вечер с любезен и съчувствен, провлечен глас. Никак не се смущаваше от това, че не получаваше отговор.

Мереха температурата на болните два пъти на ден. Рано сутрин и късно следобед сестра Крамър влизаше в отделението със съд, пълен с термометри, и тръгваше от единия до другия край на отделението, после обратно, като на всеки човек даваше по термометър. Справяше се с войника в бяло, като мушкаше термометъра в дупката над устата му и го оставяше закрепен на долния ръб. Когато се върнеше на първото легло, тя вземаше термометъра и записваше температурата, след това минаваше на следващото легло и продължаваше обиколката си из отделението. Един следобед, когато бе завършила първата обиколка и дойде повторно до войника в бяло, тя погледна термометъра и откри, че болният е мъртъв.

– Убиец – Прощади тихичко Дънбар.

Тексасецът вдигна очи към него с неловка усмивка.

– Убиец – повтори Йосарян.

– Какво приказвате вие, хора? – запита тексасецът изплашено.

– Ти го довърши – каза Дънбар.

– Ти го уби – добави Йосарян.

Тексасецът се дръпна уплашено назад.

– Вие, момчета, да не сте полудели? Не съм го и докосвал.

– Ти го довърши – рече Дънбар.

– Чух как го убиваш – каза Йосарян.

– Уби го, защото е черен – рече Дънбар.

– Вие наистина сте полудели – извика тексасецът. – Тук не пушат черни. Има специално отделение за черни.

– Сержантът го вмъкна тайно – рече Дънбар.

– Сержантът комунист – рече Йосарян.

– И ти знаеше това.

На офицерския кандидат, който лежеше отляво на Йосарян, целият инцидент с войника в бяло не направи никакво впечатление. На него нищо не му правеше впечатление и той никога не се обаждаше, освен за да изрази раздражението си.

В деня, преди Йосарян да се запознае с военния свещеник, печката в трапезарията избухна и част от кухнята се запали. Силна, гореща вълна заля всичко наоколо. Дори в отделението на Йосарян, почти на сто метра разстояние, се чуваше ревът на пламъците и острият пукот на пламтящите греди. Пушек се носеше бързо пред оранжево оцветяваните прозорци. След около четвърт час пожарните коли пристигнаха от летището и започнаха да гасят огъня. Цели тридесет неистови минути положението не беше ни така, ни иначе. Най-после пожарникарите започнаха да надделяват. Изведнъж се чу познатото монотонно бръмчене на бомбардировачите, които се връщаха от бойна акция: пожарникарите трябваше да навият маркучите и да се върнат бързо на летището, да не би някой самолет да се разбие и да се запали. Самолетите се приземиха без произшествия. След като и последният от тях бе вече на земята, пожарникарите обърнаха колите си и полетяха обратно по хълма, за да продължат борбата с пожара в болницата. Когато стигнаха там, пожарът бе угаснал. Угаснал бе по собствена воля, издъхнал бе напълно, без да остави и един въглен за гасене; на разочарованите пожарникари не оставаше друго, освен да изпият по едно хладко кафе и се повъртят наоколо с надеждата да натиснат сестрите.

Военният свещеник пристигна в деня след пожара. Йосарян тъкмо прочистваше писмата от всички думи, които не бяха от романски произход, когато свещеникът седна на един стол между леглата и го запита

как се чувствава. Беше седнал малко на една страна, така че капитанските знаци на петлицата му бяха единствените военни знаци, които Йосарян можеше да види. Йосарян нямаше представа кой е този човек и просто реши, че е или друг лекар, или друг луд.

– О, доста добре – отвърна той. – Усещам слаба болка в черния дроб и стомахът ми не е много редовен, струва ми се, но, общо взето, трябва да призная, че се чувствавам доста добре.

– Това е хубаво – каза свещеникът.

– Да – каза Йосарян. – Да, това е хубаво.

– Смятах да намина по-рано – обясни свещеникът, – но наистина не бях добре.

– Това не е хубаво – каза Йосарян.

– Просто хрема – добави свещеникът бързо.

– Температурата ми е 100 – добави Йосарян също така бързо.

– Това не е хубаво – рече свещеникът.

– Да – съгласи се Йосарян. – Не е хубаво.

Свещеникът се размърда неспокойно на стола си.

– Мога ли да направя нещо за вас? – запита той след малко.

– О, не – въздъхна Йосарян. – Докторите правят всичко, което е възможно в случая, струва ми се.

– Грешите. Свещеникът леко се изчерви. – Нямах предвид такова нещо. Исках да кажа цигари... книги... или... нещо за забавление.

– Не, не – каза Йосарян. – Благодаря ви. Имам всичко, което ми е нужно, струва ми се. Всичко освен добро здраве.

– Това не е хубаво.

– Да – каза Йосарян. – Не е хубаво.

Военният свещеник се размърда отново. Погледна наляво-надясно няколко пъти, след това се загледа в тавана, а после в пода. Пое дълбоко дъх.

– Лейтенант Нейтли ви изпраща много поздрави – рече той. На Йосарян му бе неприятно да чуе, че имат общ приятел. Изглеждаше, че все пак има някаква тема за разговор между тях.

– Познавате ли лейтенант Нейтли? – запита той със съжаление.

– Да, познавам го много добре.

– Той е малко налудничав, нали?

Свещеникът се усмихна смутено.

– Съжалявам, но не бих могъл да кажа това. Изглежда, не го познавам толкова добре.

– Можете да вярвате на думите ми – каза Йосарян. – Той е тъп като

галош.

Свещеникът тягостно претегли настъпилото мълчание и след това го разби с внезапен въпрос.

– Вие сте капитан Йосарян, нали?

– Нейтли още отначало е тръгнал зле. Произлиза от добро семейство...

– Извинявайте, моля ви се – настоя плахо свещеникът. – Може би съм в дълбоко заблуждение. Вие ли сте капитан Йосарян?

– Да, аз съм капитан Йосарян.

– От 256-а ескадрила?

– От 256-а – отвърна Йосарян. – Не знам да има друг капитан Йосарян. Доколкото ми е известно, аз съм единственият капитан Йосарян, когото познавам, но това е само доколкото на мен ми е известно.

– Разбирам – каза свещеникът унило.

– Това е две на осма степен – изтъкна Йосарян, – ако възнамерявате да напишете символична поема за нашата ескадрила.

– Не – измънка свещеникът. – Не смятам да пиша символична поема за вашата ескадрила.

Йосарян рязко се изправи, когато зърна малкия сребърен кръст от другата страна на яката на свещеника. Беше крайно учуден, защото наистина никога дотогава не бе разговарял с военен свещеник.

– Вие сте военен свещеник! – възкликна той възторжено. – Не знаех, че сте свещеник.

– Ами да – отговори свещеникът. – Не знаехте ли, че съм военен свещеник?

– Не. Не знаех, че сте свещеник. – Йосарян го загледа, като се хилеше очаровано. – Наистина никога не бях виждал военен свещеник досега.

Свещеникът се изчерви отново и загледа ръцете си. Той беше дребен човек, около тридесет и две годишен, със светло-кестенява коса и кафяви плахи очи. Лицето му беше дълго и доста бледо. Невинни гнезда на стари пъпчици личаха по двете му хлътнали бузи. На Йосарян му се дощя да му помогне.

– Мога ли да ви услужа с нещо? – запита свещеникът. Йосарян поклати глава, като продължаваше да се хили.

– Не, за жалост. Имам всичко, което ми е нужно, и съм напълно задоволен. Всъщност не съм дори и болен.

– Това е хубаво. – Щом каза тези думи, свещеникът изпита съжаление и закри устата си с юмрук, като се изкиска смутено, но Йосарян не

пожела да го разочарова.

– Трябва да посетя и някои други хора от авиогрупата – каза той най-после с тон на извинение. – Пак ще дойда да ви навестя, вероятно утре.

– Непременно елате – рече Йосарян.

– Ще дойда само ако желаете – каза свещеникът, като наведе плахо глава. – Забелязал съм, че мнозина военнослужещи се чувствуват неудобно в мое присъствие.

– Лицето на Йосарян се озари от топло чувство.

– Но аз желая да дойдете – каза той. – Няма да се чувствувам неудобно във ваше присъствие.

Свещеникът засия от благодарност и след това се загледа в едно листче, което досега бе крил в ръката си. Той преброи леглата на отделениято, като мърдаше само устни, и след това неуверено насочи вниманието си към Дънбар.

– Бих искал да ви попитам – пошепна тихо той – дали това е лейтенант Дънбар.

– Да – отговори високо Йосарян, – това е лейтенант Дънбар.

– Благодаря ви – пошепна свещеникът. – Много ви благодаря. Трябва да го посетя. Трябва да посетя всички от авиогрупата, които лежат в болницата.

– Дори и онези в другите отделения ли? – попита Йосарян.

– Дори онези в другите отделения.

– Бъдете внимателен, когато отидете в другите отделения, отче – предупреди го Йосарян. – Там държат душевноболните. Пълно е с луди.

– Не е необходимо да ме наричате „отче“ – обясни военният свещеник. – Аз съм анабаптист.

– Съвсем сериозно ви говоря за другите отделения – продължи Йосарян мрачно. – Военната полиция не може да ви защити, защото тя е най-побъркана от всички. Бих дошъл с вас, но много ме е страх. Лудостта е заразителна. Нашето е единственото нормално отделение в болницата. Всички освен нас са побъркани. Това е вероятно единственото нормално отделение в цял свят.

Свещеникът бързо стана, отдръпна се от леглото на Йосарян, кимна му с примирителна усмивка и му обеща да действа с необходимата предпазливост.

– Сега трябва да посетя лейтенант Дънбар – каза той, но продължаваше да се бави, сякаш се разкайваше за намерението си. – Как е лейтенант Дънбар? – запита той най-после.

– Както всички други – увери го Йосарян. – Цар е. Един от най-прекрасните, най-малко самоотвержени хора в целия свят.

– Нямах предвид това – отговори пак с шепот свещеникът. – Много ли е болен?

– Не, не е много болен. Всъщност изобщо не е болен.

– Това е хубаво. – Свещеникът въздъхна с облекчение.

– Да – каза Йосарян. – Да, това е хубаво.

– Военен свещеник! – каза Дънбар, след като свещеникът се отби при него и си отиде. – Видя ли? Военен свещеник!

– Сладък беше, нали? – каза Йосарян. – Може би трябва да му дадат три гласа.

Кой да му даде? – запита подозрително Дънбар. На едно легло в малкото специално отделение на края на залата, работещ безспир зад зелената шперплатова преграда, лежеше надутият полковник на средна възраст, който всеки ден бе посещаван от една нежна жена с мило лице и къдрава пепеляворуса коса: не беше нито медицинска сестра, нито от женския корпус, нито от Червения кръст, но въпреки това се явяваше редовно всеки следобед в болницата в Пианоза, облечена с хубави пастелни летни рокли, които бяха много елегантни, и с бели лачени обувки със средно високи токове, над които се виждаха винаги право опънатите ръбове на найлоновите й чорапи. Полковникът беше от свързочните войски и денонощно предаваше лепкави съобщения от вътрешността до четвъртити парчета марля, които най-щателно стъгваше и препредаваше на една бяла кофа с капак, която се намираще на нощната масичка до леглото му. Полковникът беше великолепен. Имаше хлътнала уста, хлътнали бузи и хлътнали тъжни, мухлясали очи. Лицето му бе с цвят на потъмняло сребро. Кашляше тихо, предпазливо и бавно бършеше устните си с марля с израз на отвращение, който бе станал автоматичен.

Полковникът живееше сред водовъртеж от специалисти, които още се специализираха, като се опитваха да определят какво го мъчи. Завираха лампички в очите му, за да видят дали вижда, забиваха игли в нервите му, за да чуят дали усеща. Имаше уролог за урината му, лимфолог за лимфата му, ендокринолог за ендокринните му жлези, психолог за психиката му, дерматолог за дермата му; имаше и патолог за патоса му, кистолог за кистите му и един плешив, педантичен специалист по китовете от Харвард, който поради дефектен анод в кибернетичната машина бе най-безжалостно отвлечен от катедрата по зоология и придаден към военно-медицинската служба и сега прекарваше учебните семестри с умирация полковник, като се опитваше да разисква „Моби Дик“ с него.

Полковникът действително бе подложен на основно изследване. Нямаше нито един орган в тялото му, който да не е бил упояван и орязван, избърсван и дрениран, опипван и фотографиран, изваждан, изстискван и върнат обратно. Изящна и стройна, седнала до леглото му с изправени рамене, жената често го докосваше с ръка и когато се усмихваше, лицето ѝ бе възплъщение на изпълнена с достойнство скръб. Полковникът беше висок, слаб и приведен. Когато станеше от леглото и тръгнеше, той се привеждаше още повече, така че тялото му образуваше дълбока кухина; движеше краката си крайно предпазливо само от колената надолу и напредваше сантиметър по сантиметър. Под очите му имаше виолетови локвички. Жената говореше тихо, по-тихо, отколкото кашляше полковникът, и никой в отделението никога не чу гласа ѝ.

За по-малко от десет дни тексасецът изпразни отделението. Артилерийският капитан се измъкна пръв и след него започна масово бягство. Дънбар, Йосарян и капитанът пилот на изстребител побягнаха същата сутрин. На Дънбар спря да му се вие свят, а капитанът пилот на изстребител си изсекна носа. Йосарян каза на докторите, че болката в черния му дроб е минала. Това бе достатъчно. Дори офицерският кандидат избяга. За по-малко от десет дни тексасецът пропъди всички от отделението и ги върна към дълга им: всички освен човека от контраразузнаването, който прихваща грип от летеца и се разболя от пневмония.

2 КЛЕВИНДЖЪР

В известен смисъл човекът от контраразузнаването имаше късмет, защото извън болницата войната още продължаваше. Хора полудяваха и получаваха медали. По целия свят, от двете страни на огневата линия, момчета си жертвуваха живота за нещо, което им казваха, че е тяхна родина, и никой не възразяваше, най-малко тези, които жертвуваха младия си живот. Краят не се виждаше. Единственият край, който се виждаше, бе собственият край на Йосарян. Той можеше да остане в болницата до второ пришествие, ако не беше онзи патриотичен тексасец с фуниевидната си муцуна и с хълмистата си нагърчена и непоклатима усмивка – пукнатина през фасадата на лицето му, като периферия на широкопола черна шапка. Тексасецът искаше всички в отделението, освен Йосарян и Дънбар, да бъдат щастливи. Наистина беше тежко болен.

Но независимо от желанието на тексасеца Йосарян изобщо не можеше да бъде щастлив, защото извън болницата все още не ставаше нищо забавно. Единственото нещо там беше войната, но като че ли никой освен Йосарян и Дънбар не забелязваше това. Когато Йосарян се опитваше да напомни на хората, че се води война, те се отдръпваха от него, мислейки, че той е побъркан. Дори Клевинджър, който трябваше да разбира от тези работи, но не ги разбираше, му беше казал, че е побъркан, последния път, когато се видяха, точно преди Йосарян да избяга в болницата.

Клевинджър се бе втренчил в него, обхванат от апоплектична ярост и възмущение, и сграбчвайки масата с две ръце, бе извикал:

– Ти си побъркан!

– Какво искаш от хората, Клевинджър? – отвърна отегчено Дънбар, мъчейки се да надвика шума в офицерския клуб.

– Аз не се шегувам – настояваше Клевинджър.

– Те се опитват да ме убият – му каза спокойно Йосарян.

– Никой не се опитва да те убие – извика Клевинджър.

– Тогава защо стрелят по мене? – запита Йосарян.

– Стрелят по всички – отговори Клевинджър. – Опитват се да убият всеки един от нас.

– Че каква разлика има?

Развълнуван, почти станал от стола си, с навлажнени очи и

разтреперани, бледи устни, Клевинджър вече не можеше да спре. Както винаги когато се караше за принципи, в които вярваше страстно, той накрая се задъхваше бясно и премигваше, мъчейки се да преглътне горчивите сълзи, бликнали под напора на убежденията му. Имаше много принципи, в които Клевинджър страстно вярваше. Беше побъркан.

– Кои са те? – желаше да знае той. – Кой, по-точно, смяташ, че иска да те убие?

– Всеки един от тях – каза Йосарян.

– Всеки един от кои?

– Всеки един от кои според теб?

– Нямам представа.

– Тогава как знаеш, че не искат да ме убият?

– Защото... Пръски летяха от устата на Клевинджър. Той онемя от чувство на безсилие.

Клевинджър действително вярваше, че е прав, но Йосарян имаше доказателства: съвършено чужди хора, които той не познаваше, стреляха по него с оръдия винаги щом излетеше във въздуха, за да хвърля бомби върху тях, и това съвсем не беше смешно. И ако то не беше смешно, имаше куп други неща, които бяха още по-малко смешни. Нямахме нищо смешно в това да живееш като някакъв скитник в палатка на остров Пианоза с тлъстите планини зад тебе и спокойното синьо море пред тебе, което може мигновено да погълне човек със схванат крак и след три дни да го изпрати обратно на брега с платени разноски, подут, син и вонящ, със стичаща се вода от студените ноздри.

Палатката на Йосарян опираше до сивата, не много дълбока гора, която се издигаше като стена между неговата ескадрила и ескадрилата на Дънбар. Непосредствено до нея беше изкопът на изоставената железопътна линия, където се намираше тръбопроводът, по който минаваше самолетният бензин за цистерните на летището. Благодарение на Ор, неговия другар по палатка, те имаха най-луксозното жилище в цялата ескадрила. Всеки път, когато се завърнеш от почивка в болницата или от отпуска в Рим, Йосарян бе изненадан от някакво ново удобство, което Ор бе инсталирал в негово отсъствие – течаща вода, огнище, циментов под. Йосарян бе избрал мястото и двамата с Ор бяха издигнали палатката. Ор, захилен пигмей с пилотски нашивки и гъста, къдрава, кестенява коса с път по средата, даваше идеите, а Йосарян, който беше по-висок, по-силен, по-широк в рамената и по-бърз, вършеше повечето от работата. В палатката живееха само те двамата, макар че тя можеше да побере шест души. Когато настъпи лятото, Ор нави страничните платнища, за

да може вятърът, който никога не духаше, да изкарва отвътре нажежения въздух.

Съсед на Йосарян беше Хавърмайър, който обичаше захаросани фъстъци и спеше сам в палатка за двама, където всяка нощ стреляше с огромни куршуми по дребни полски мишки с пистолет, калибър 45, откранат от мъртвеца в палатката на Йосарян. От другата страна на Хавърмайър беше палатката на Макуот, която той вече не делеше с Клевинджър, защото Клевинджър не се бе още върнал, когато Йосарян излезе от болницата. Сега Макуот живееше с Нейтли, който беше в Рим, където ухажваше сънливата курва, в която се бе така дълбоко влюбил; тя се отегчаваше и от работата си, и от него. Макуот беше побъркан. Той беше пилот и прелиташе със самолета си над палатката на Йосарян толкова ниско, колкото смееше, и толкова често, колкото можеше, само за да види колко ще го изплаши, и страшно обичаше да прелита съвсем ниско с див рев над дървения сал, закрепен върху празни бензинови варели отвъд пясъчната плитчина, и над безупречно чистия бял плаж, където хората ходеха да се къпят голи. Не беше лесно да се живее в една палатка с побъркан човек, но Нейтли не го бе грижа. И той също беше побъркан и всеки свободен ден ходеше да работи на строежа на офицерския клуб, в чието изграждане Йосарян не участвуваше.

Всъщност имаше много офицерски клубове, за построяването на които Йосарян не беше помагал, но той бе най-горд с клуба на Пианоза. Този клуб представляваше здрав и сложен паметник на неговата непоколебимост. Йосарян ни веднъж не отиде да помага, докато не го свършиха. След това ходеше често, тъй като много му харесваше голямата, хубава, проточена, покрита с шинди сграда. Беше действително великолепа постройка и Йосарян тръпнеше, дълбоко развълнуван от постижението, винаги щом го погледнеше и си помислеше, че не е взел никакво участие в този строеж.

Бяха седнали четирима на една маса в офицерския клуб последния път, когато той и Клевинджър се наричаха един друг „побъркан“. Седяха в дъното, близо до масата със зарове, където Апълби винаги успяваше да спечели. Апълби умееше така добре да хвърля зарове, както и да играе пинг-понг, и вършеше всичко друго така добре, както играеше пинг-понг. Всичко, което вършеше, вършеше го добре. Апълби беше русо момче от Айова, което вярваше в бога, в майчинството и в американския начин на живот, без дори да мисли за тези неща, и всички го обичаха.

Мразя този кучи син – изръмжа Йосарян. Спорът с Клевинджър бе

започнал няколко минути по-рано, когато Йосарян не успя да намери картечница. Вечерта беше оживена, барът, масата със заровете, масата за пинг-понг – навсякъде беше оживено. Хората, които Йосарян искаше да избие с картечница, седяха на бара и пееха сантиментални стари песни, които никому не омръзваха. Вместо да ги избие с картечница, той стъпи тежко с тока си върху топката за пинг-понг, която се бе търкулнала към него, отскачайки от хилката на единия от двамата офицери, които играеха.

– Този Йосарян! – изсмяха се двамата офицери, клатейки глави, и извадиха друга топка от кутията на полицата.

– Този Йосарян! – отговори им Йосарян.

– Йосарян – пошепна предупредително Нейтли.

– Разбираш ли какво искам да кажа? – запита Клевинджър.

Офицерите пак се изсмяха, когато чуха Йосарян да подражава гласа им.

– Този Йосарян – извикаха те по-високо.

– Този Йосарян – отвърна Йосарян като ехо.

– Йосарян, моля ти се – каза умолително Нейтли.

– Нали разбираш какво искам да кажа? – попита Клевинджър. – У него има антисоциална агресивност.

– О, млъкни! – рече Дънбар на Клевинджър. Дънбар обичаше Клевинджър, защото Клевинджър му досаждаше. И затова времето течеше бавно.

Апълби дори не е тук – изтъкна победоносно Клевинджър, обръщайки се към Йосарян.

– Кой е казал нещо за Апълби? – пожела да чуе Йосарян.

– И полковник Каткарт го няма.

– Кой е казал нещо за полковник Каткарт?

– Кой кучи син мразиш тогава?

– За какъв кучи син говориш?

– Няма да споря с тебе – реши Клевинджър. Ти не знаеш кого мразиш.

– Мразя онзи, който се опитва да ме отрови – му каза Йосарян.

– Никой не се опитва да те отрови.

– Вече два пъти сложиха отрова в храната ми – преди бомбардировката на Ферара и през знаменитата обсада на Болоня.

– Сложиха отрова в храната на всички – обясни Клевинджър.

– Че каква разлика има?

– И то дори не беше отрова! – извика Клевинджър разпалено, като

все повече натъртваше думите си, колкото повече се объркваше.

С търпелива усмивка Йосарян обясни на Клевинджър, че доколкото можел да си спомни, винаги някой кроял план да го убие. Имало хора, които милеели за него, и хора, които не милеели. И тези, които не милеели, го мразели, дебнели го, за да го убият. Мразели го, защото бил асириец, но не смеели да го докоснат, казваше той на Клевинджър, тъй като имал здрав дух в чисто тяло и бил силен като бик. Не могли да му сторят нищо, защото бил Тарзан, Мандрейк и Флаш Гордън. Бил Уилям Шекспир, Бил Каин, Одисей и Летящия холандец. Бил Лот от Содом, скръбната Диърди и Суини сред славеите в дърветата. Той бил чудотворната съставка X-247. Бил...

– Луд! – прекъсна го Клевинджър с писък. – Такъв си ти. Луд!

– ... огромен. Аз съм истински човек-чудо с три юмука. Аз съм истински супрамен.

– Супермен ли? – извика Клевинджър. – Супермен ли?

– Супрамен – поправи го Йосарян.

– Хей, момчета, престанете. – молеше ги смутено Нейтли. – Всички ни гледат.

– Ти си луд – крещеше буйно Клевинджър и очите му се пълнеха със сълзи. – Ти имаш комплекса на Йехова.

– Аз мисля, че всеки е Натанаил.

Клевинджър се спря, както декламираше, и запита подозрително:

– Кой е Натанаил?

– Натанаил кой? – запита невинно Йосарян. Клевинджър ловко заобиколи капана.

– Ти смяташ всекиго за Йехова. Не струваш повече от Разколников...

– От кого?

– ... от Разколников, който...

– Разколников!

– ... който – тъкмо това искам да кажа, – който смятал, че може да оправдае убийството на една стара жена.

– Само това ли?

– ... да, да оправдае, точно така, с брадва! И мога да ти го докажа.

Задъхвайки се бясно, Клевинджър изброи симптомите на Йосарян: нелепо убеждение, че всички наоколо му са луди, импулса да избива с картечница непознати хора, невярна представа за миналото, неоснователни подозрения, че хората го мразят и правят заговори да го убият.

Но Йосарян знаеше, че е прав, защото, както сам обясни на

Клевинджър, доколкото му било известно, той никога не е бил неправ. Накъдето и да погледнел, виждал само смахнати и това било всичко, което един разумен млад човек като него можел да направи, за да продължи да вижда нещата в истинската им светлина сред толкова много лудост. И било неотложно да постъпи така, защото знаел, че животът му е в опасност.

Когато се завърна в лагера от болницата, Йосарян гледаше всички с недоверие. Майлоу го нямаше – заминал бе за Измир за беритба на смокини. В офицерския стол всичко вървеше гладко въпреки неговото отсъствие. Пикантната миризма на поръсеното с пипер агнешко събуди вълчи апетит у Йосарян още в линейката, която подскачаше по неравния път, надиплен като скъсана презрамка между болницата и лагера на ескадрилата. За обед имаше шишкебап – огромни сочни късове месо, нанизани на шишове, цвърчаха силно над въглените, след като били държани седемдесет и два часа в саламура, чиято тайна рецепта Майлоу бил откраднал от един нечестен търговец в Леманта; гарнираха ги с ирански ориз, връхчета от аспержи и пармезан, след което поднесоха великолепен десерт, полят с вишновка и запален, и най-после чаши с димящо прясно кафе, бенедиктин и бренди. Опитни италиански келнери, които майор ... де Къвърли бе отвлякъл от брега и предал на Майлоу, сервираха огромни порции върху покривки от дамаска.

Йосарян се тъпка, докато най-после помисли, че ще се пръсне, и с уста, омазана от вкусното ядене, се отпусна в блажен унес. Никой от офицерите в ескадрилата не беше ял така, както редовно ядяха в стола на Майлоу, и известно време Йосарян се питаше дали заради такова ядене не си заслужаваше да се понесе всичко. Но после се оригна и си спомни, че се опитват да го убият, изхвърча като бесен от стола и тичайки, затърси доктор Данийка, за да поиска да го изтеглят от строя и да го изпратят в Щатите. Намери доктор Данийка, седнал на слънце, на високо столче пред палатката си.

– Петдесет полета – му каза доктор Данийка, като поклати глава. – Полковникът иска петдесет полета.

– Но аз имам само четиридесет и четири.

Доктор Данийка остана непреклонен. Той беше тъжен, подобен на птица човек, с шпатуловидно лице, дребно и изострено като на добре олизан плъх.

– Петдесет полета повтори той, продължавайки да клати глава – Полковникът иска петдесет полета.

3 ХАВЪРМАЙЪР

Всъщност, когато Йосарян се завърна от болницата, наоколо нямаше никого освен Ор и мъртвеца в палатката на Йосарян. Мъртвецът в палатката на Йосарян беше голяма напаст и Йосарян не го обичаше, макар никога да не го бе виждал. По цял ден киснеше при него и това дразнеше Йосарян толкова много, че той ходи няколко пъти в канцеларията да се оплаква на сержант Таузър, а сержантът отказваше да приеме, че мъртвецът някога е съществувал, което, разбира се, сега вече беше вярно. Още по-безплодни бяха опитите му да се обърне направо към майор Майор, дългия и кокалест командир на ескадрилата, който приличаше на Хенри Фонда в диво състояние и винаги скачаше през прозореца на канцеларията си, щом Йосарян изблъскаше сержант Таузър и влезеше насила, за да му говори по въпроса. Не беше лесно да се живее с мъртвеца в палатката на Йосарян. Той безпокоеше дори Ор, с когото също не беше лесно да се живее: в деня, когато Йосарян се върна, Ор се занимаваше с кранчето, което подхранваше с нефта печката, изработена от него, докато Йосарян беше в болницата.

– Какво правиш? – попита Йосарян предпазливо, когато влезе в палатката, макар че изведнъж видя всичко.

– Кранчето – каза Ор. – Опитвам се да го поправа.

– Моля ти се престани – каза Йосарян. – Нервираш ме.

– Когато бях дете отвърна Ор, по цял ден ходех с киселици в бузите. По една във всяка буза.

Йосарян остави чантата, от която бе започнал да вади тоалетните си принадлежности, и се изправи, обзет от подозрение. Мина една минута.

– Защо? – бе най-последно принуден да запита той.

Ор се закиска победоносно.

– Защото са по-добри от дивите кестени – отговори той.

Ор бе коленичил на пода на палатката. Работеше, без да спира, разглобяваше кранчето, нареждаше всичките мънички части, броеше ги внимателно и после разглеждаше безкрайно дълго всяка от тях, сякаш никога не бе виждал нищо подобно в живота си. След това сглобяваше наново целия механизъм и отново го разглобяваше, сглобяваше, разглобяваше безкрайно – без да загуби търпение или интерес, без признак на умора, без изгледи, че някога ще свърши. Йосарян го наблюдаваше как

човърка и бърника и беше сигурен, че ще бъде принуден да го убие, ако не спре. Очите му се насочиха към ловджийския нож, който мъртвецът бе метнал на рамката на мрежата против комари в деня, когато пристигна. Ножът висеше до празния пистолетен кобур на мъртвия – Хавърмайър беше откраднал пистолета.

– Когато не можеш да намеря киселици – продължи Ор, – използвах диви кестени. Дивите кестени са приблизително със същия размер като киселиците и всъщност имат по-добра форма, макар че формата няма никакво значение.

– Защо ходеше с киселици в бузите? – попита отново Йосарян. Това питах аз.

– Защото имат по-добра форма от дивите кестени – отговори Ор. Нали току-що ти казах.

– Защо изобщо си ходел с неща в устата си, кучи сине със зли очи и технически способности? – изруга го одобрително Йосарян.

– Не ходех с нещо в бузите. Ходех с киселици в бузите. Като не можеш да намеря киселици, ходех с диви кестени в бузите.

Ор се изкикоти. Йосарян реши да си затваря устата и наистина я затвори. Ор чакаше. Йосарян чака още по-дълго.

– По една във всяка буза – каза Ор.

– Защо?

– Защо кое? – подскочи Ор.

Йосарян поклати глава усмихнато и не пожела да отговори.

– Има нещо странно в този клапан – разсъждаваше Ор на глас.

– Какво му е странното? – попита Йосарян.

– Защото исках...

Йосарян вече разбра.

– Исусе Христе! Защо искаше...

– ... бузи като ябълки.

– ... бузи като ябълки? – попита Йосарян.

– Исках бузи като ябълки – повтори Ор. Още като дете исках някой ден да имам бузи като ябълки и реших да държа киселици в устата си, докато бузите ми станат като ябълки. Ей Богу, упорствувах и най-после стана. Успях, като ходех по цял ден с киселици в бузите. – Той пак се закиска. – По една във всяка буза.

– Защо искаше да имаш бузи като ябълки?

– Не исках да имам бузи като ябълки. Исках големи бузи. Не държах много на цвета, но исках да бъдат големи. Постигнах го точно както онези луди, за които четем, че стискат гумени топки по цял ден само за

да им станат силни ръцете. Всъщност и аз бях един от тия побъркани. И аз ходех по цял ден с гумени топки в ръцете.

– Защо?

– Защо кое?

– Защо ходеше по цял ден с гумени топки в ръцете?

– Защото гумените топки... – каза Ор.

– ... са по-добри от киселиците ли?

Ор се изкикоти и поклати глава.

– Носех ги, за да запазя доброто си име, в случай че някой ме хване с киселици в бузите. Понеже държах гумени топки в ръцете, можех да отрека, че има киселици в бузите ми. Винаги когато някой ме попиташе защо ходя с киселици в бузите, аз просто си отварях ръцете и му показвах, че ходя с гумени топки, а не с киселици, и че те са в ръцете ми, а не в бузите ми. Това беше хубава история. Но никога не знаех дали са ме разбрали, тъй като е много мъчно да накараш хората да те разберат, когато им говориш с две киселици в бузите си.

На Йосарян му беше доста трудно да проумее думите му и се питаеше дали Ор не му говори, като завира върха на езика си в една от ябълковите си бузи.

Йосарян реши да не произнася нито дума повече. Щеше да бъде безполезно. Той познаваше Ор и знаеше, че няма никаква вероятност да научи от него защо е искал да има големи бузи. Нямахше полза да го пита, както нямахше полза и когато го питаше защо оная курва го биеше по главата с обувката си оная сутрин в Рим в тесния вестибюл пред отворената врата на стаята на малката сестра на курвата на Нейтли. Тя беше високо, снажно момиче с дълга коса, със страстни сини вени, които се събираха нагъсто под шоколадовата кожа – там, където плътта е най-нежна: ругаеше го, пищеше и подскачаше високо във въздуха с босите си крака, за да го удря все по темето с острия ток на обувката си. И двамата бяха голи и вдигаха врява, която събра всички в апартамента – надойдоха в хола да гледат, като всяка двойка бе застанала на вратата на спалнята си. Всички бяха голи, с изключение на една стара жена с пуловер и престилка, която цъкаше неодобрително, и развратния, разпуснат старец, който кукуригаше гръмогласно и весело през цялото време, изпълнен с някаква жадна и екзалтирана радост. Момичето пищеше, а Ор се кикотеше. Всеки път, щом тя го удареше с тока на обувката си, Ор се кискаше още по-шумно и това я въбесяваше още повече, така че скачаше все по-високо, за да го удари още веднъж по тиквата, и през това време нейните чудесни пълни гърди се издигаха във вестибюла като знаменца,

издути от силен вятър, а ханшовете и силните и бедра се въртяха насамнатам като някакво страховтно изобилие. Тя пицеше и Ор се кикотеше до момента, когато тя изпищя и му нанесе силен, зашеметяващ удар в сляпото око, който го накара да престане да се кикоти и го изпрати в болницата на носилка, с дупка на главата, която не беше много дълбока, и със съвсем слабо сътресение на мозъка, поради което той не участва в бойни действия само дванадесет дена.

Никой не можа да открие какво се бе случило, нито дори кукуругачият старец и кудкудякащата баба, които бяха в състояние да открият всичко, което ставаше в този обширен и безкраен бардак с многобройни стаи от двете страни на тесните коридори, които излизаха в противоположни посоки от просторния салон със спуснати завеси на прозорците и една-единствена лампа. След това всеки път, когато срещнеше Ор, тя вдигаше полите си над опънатите си бели еластични гащи, подигравайки му се просташки, изпъчваше стегнатия си заоблен корем към него, като го ругаеше презрително, и после избухваше в дрезгав смях, когато видеше, че той се киска страхливо и се крие зад гърба на Йосарян. Това, което бе направил, или се бе опитал да направи, или пък не бе успял да направи зад затворената врата на стаята на по-малката сестра на курвата на Нейтли, продължаваше да бъде тайна. Момичето не искаше да каже на курвата на Нейтли, нито на някоя от другите курви, нито на Нейтли, нито на Йосарян. Ор можеше да каже какво се бе случило, но Йосарян бе решил да не го пита повече.

– Искаш ли да знаеш защо исках да имам големи бузи? – запита Ор. Йосарян не отвори уста.

– Спомняш ли си – каза Ор – онзи път в Рим, когато онова момиче, което не може да те търпи, ме удряше по главата с тока на обувката си? Искаш ли да знаеш защо ме удряше?

Невъзможно бе да си представи човек какво е направил той, та да я ядоса дотолкова, че тя да го блъска по главата петнадесет-двадесет минути, без при това да я ядоса достатъчно, за да го хване за глезените и да разбие черепа му в стената. Тя несъмнено беше достатъчно висока и Ор беше несъмнено достатъчно нисък. Ор имаше издадени напред зъби и изпъкнали очи, които подхождаха на големите му бузи: беше дори подробен от младия Хъпъл, които живееше от онази страна на железопътната линия, където не му беше мястото, в палатка, построена в административната зона, в същата палатка, в която Джоу Гладника крещеше насън всяка нощ.

Административната зона, в която Джоу Гладника бе построил

палатката си по погрешка, се намираше в средата на лагера, между изкопа с ръждясалите железопътни релси и килнатия черен, асфалтиран път. Всички можеха да хванат момичета по този път, ако им обещаеха, че ще ги заведат където те искат – яки, млади, грознички, захилени момичета с липсващи зъби, които можеш да откараш встрани от пътя и да лежиш с тях в буйната трева; това правеше и Йосарян, щом му се удадеше случай, но много по-рядко от Джоу Гладника, който можеше да намери джип, но не знаеше да кара и затова молеше Йосарян да му помогне. Палатките на войниците от ескадрилата се намираха от другата страна на пътя, покрай откритото кино, в което нищо неподозиращи войски се сблъскваха вечер на сгъваемия екран за забавление на обречените на смърт. Същия следобед в това кино пристигна още една група артисти, изпратена от ООЗВ!

Трупата на ООЗВ беше изпратена от генерал П. П. Пекъм, който бе преместил главната си квартира в Рим и не се бе сетил да направи нищо по-добро, докато интригантствуваше срещу генерал Дрийдъл. Генерал Пекъм беше генерал, за когото спретнатостта наистина значеше много. Той беше пъргав, приветлив и много високателен генерал, който знаеше обиколката на екватора и винаги пишеше „усилен“ вместо „увеличен“. Беше голям гад и никоой не знаеше това по-добре от генерал Дрийдъл, вбесен от последната директива, с която генерал Пекъм изискваше всички палатки на Средиземноморския боен театър да бъдат построени в успоредни редици, като входовете бъдат гордо обърнати към паметника на Уошингтън. На генерал Дрийдъл, командир на бойна част, това му се виждаше съвсем лайнарска история. Освен това съвсем не беше работа, дявол да го вземе, на генерал Пекъм как са построени палатките в авиокрилото на генерал Дрийдъл. Тогава между тези двама големи началници избухна бесен спор за компетентност, който бе решен в полза на генерал Дрийдъл от бившия ефрейтор Уинтъргрийн, той се занимаваше с пощата в щаба на Двадесет и седма въздушна армия. Уинтъргрийн реши изхода на спора, като хвърляше всички съобщения на генерал Пекъм в кошчето. Намираше ги прекалено многословни. Схващанията на генерал Дрийдъл, изложени в по-малко претенциозен стил, харесваха на бившия ефрейтор Уинтъргрийн и той ги препращаше надлежно, съблюдавайки най-старателно съответните устави. Генерал Дрийдъл спечели победата поради липса на противник.

За да възстанови това, което бе загубил от престижа си, генерал Пекъм започна да изпраща повече актьорски трупи, отколкото дотогава, и възложи на полковник Каргил задачата да осигури достатъчно

възторжен прием на артистите.

Но в авиогрупата на Йосарян нямаше никакъв възторг. В авиогрупата на Йосарян имаше само постоянно увеличаващ се брой войници и офицери, които по няколко пъти на ден тържествено се отправяха към сержант Таузър, за да питат дали са пристигнали заповедите за връщането им в Щатите. Това бяха хора, изкарали своите петдесет полета. Сега такива имаше повече, отколкото на времето, когато Йосарян беше отишъл в болницата, и те все още чакаха. Тревожеха се и си гризяха ноктите. Бяха гротескни, приличаха на никому ненужни младежи по време на стопанска криза. Движеха се настрана като криви раци. Чакаха да се получат заповедите от щаба на Двадесет и седма въздушна армия, с които ги пращаха да служат в Щатите, където няма опасност за живота им. И докато чакаха, нямаше какво да правят, освен да се тревожат, да си гризат ноктите и да ходят тържествено по няколко пъти на ден при сержант Таузър, за да питат дали са пристигнали заповедите, с които ги изпращат в Щатите.

Беше въпрос на надпревара и те си даваха сметка за това, защото от горчив опит знаеха, че полковник Каткарт може всеки момент да повиши броя на изискваните полети. Не можеха да направят нищо, освен да чакат. Само Джоу Гладника намираше какво да прави, щом завършеше полетите си. Той имаше кошмари, от които крещеше нощем, и печелеше битки с юмуци срещу котката на Хъпъл. На всяко представление, уредено от ООЗВ, сядаше с фотоапарата си на първия ред и се опитваше да направи снимки под полата на русата певица с едри гърди, облечена в общита с пайети рокля, която всеки миг можеше да се пръсне от опъване. Снимките никога не излизаха.

Полковник Каргил който винаги оправяше белите на генерал Пекъм, беше енергичен червендалест мъж. Преди войната беше жив, брутален и агресивен търговски директор, който пипаше здраво. Беше крайно некадърен търговски директор. Полковник Каргил беше толкова невъзможен търговски директор, че неговите услуги се търсеха много от фирми, които искаха да установят загуби, за да намалят данъците си. По целия цивилизован свят, от Батъри Парк до Фултън Стрийт, той беше известен като човек, на когото може да се разчита за бързо намаление на данъка. Заплатата му беше висока, защото често пъти е трудно да се стигне до фалит. Трябваше да почне от върха и с труд да слиза надолу, обаче имайки съчувстващи приятели във Вашингтон, не беше лесна работа да се губят пари. Затова бяха нужни месеци усилена работа и грижливо объркване на планирането. Човек може да обърква, да

дезорганизира, да пресмята погрешно и да пропуска всичко, да създава всякакви каша и тъкмо когато смята, че е обмислил всичко, правителството може да му даде някое езеро или гора, или петролно находище и да развали цялата работа. Дори при такива затруднения можеше да се разчита на полковник Каргил да съсипе и най-процфтяващото предприятие. Той беше човек, който сам си бе пробил път в живота и не дължеше никому своята липса на успех.

– Войници – започна полковник Каргил пред ескадрилата на Йосарян, като отмерваше грижливо паузите си. – Вие сте американски офицери. Офицерите от никоя друга армия на света не могат да кажат това за себе си. Помислете върху това!

Сержант Найт помисли върху това и после учтиво уведоми полковник Каргил, че той говори на войниците и че офицерите го чакат на другата страна на лагера. Полковник Каргил му благодари отривисто и сияйки от самодоволство, тръгна през зоната. Чувствуваше се горд, понеже забеляза, че двадесет и деветте месеца военна служба не бяха притъпили неговия гений за некадърност.

– Войници – започна той своята реч към офицерите, като грижливо отмерваше паузите си, – вие сте американски офицери. Офицерите от никоя друга войска на света не могат да кажат това за себе си. Помислете върху това! Почака един миг, за да им позволи да помислят върху думите му. Тези хора са ваши гости! – извика той внезапно. Те са пропътували над три хиляди мили, за да дойдат да ви забавляват. Как ще се чувствуват те, ако никой не желае да отиде да ги гледа? Какво ще стане с техния дух? Вижте, офицери, не се касае за кожата на задника ми. А за тази жена, която днес иска да свири на акордеон пред вас, и е достатъчно стара, за да ви бъде майка. Как бихте се чувствували вие, ако вашата собствена майка изминеше над три хиляди мили, за да свири на акордеон пред поделения, които не искат да я слушат? Как ще се чувствуват момчето, син на тази стара акордеонистка, когато то порасне и научи това? Ние всички знаем отговора на този въпрос. Обаче, офицери, не ме разбирайте зле. Посещението е всъщност напълно доброволно. Аз ще бъда последният полковник, който би ви заповядал да отидете на това представление, уредено от ООЗВ, и да се забавлявате, но сега желая всеки един от вас, който не е достатъчно болен, за да бъде в болница, да отиде на това представление на ООЗВ веднага и да се забавлява. Това е заповед!

Йосарян се почувствува почти достатъчно болен, за да се върне в болницата, и се почувствува дори още по-болен след три бойни полета,

когато доктор Данийка пак поклати меланхолично глава и отказа да го прехвърли към земния персонал.

– Мислиш си, че имаш неприятности! – смъра го наскърбено доктор Данийка. – А какво да кажа аз? Хранех се с фъстъци цели осем години, докато учех медицина. След фъстъците ядох само храна за котки в кабинета си, докато си създам достатъчно клиентела, за да си посрещна разноските. И тогава, тъкмо когато предприятието най-после започна да носи приход, взеха, че ме мобилизираха. Не разбирам защо се оплакваш.

Доктор Данийка беше приятел на Йосарян и бе готов да направи почти нищо, което е във възможностите му, за да му помогне. Йосарян слушаше много внимателно, докато доктор Данийка му разказваше че полковник Каткарт, командира на тяхната авиогрупа, който желае да стане генерал, за генерал Дрийдъл, командира на авиокрилото, и медицинската сестра на генерал Дрийдъл, и за всички други генерали в щаба на Двадесет и седма въздушна армия, които настоявали да се изискват само по четиридесет бойни полета от всеки летец.

– Защо просто не се усмихнеш и не престанеш да се тревожиш? – посъветва той Йосарян с мрачно лице. – Бъди като Хавърмайър.

Йосарян изтръпна при това име. Хавърмайър летеше винаги във водещ бомбардировач и никога не лавираше, насочвайки се към целта, като по този начин увеличаваше опасността за всички, които бяха в една формация с него.

– Хавърмайър, защо никога не маневрираш, дявол да те вземе? – питаха го те побеснели след всеки полет.

– Хей, момчета, оставете капитан Хавърмайър на мира намесваше се полковник Каткарт. Този дявол е най-добрият командир на водещ самолет.

Хавърмайър се захилваше, кимаше с глава и почваше да обяснява как правел куршуми дум-дум, като ги изрязвал с ловджийски нож, преди да почне да стреля по полските мишки в палатката си нощем. Хавърмайър беше наистина най-добрият командир на водещ самолет между тях, но той винаги летеше в права посока и на същата височина през целия път от изходния пункт до целта, и дори отвъд целта, докато не видеше как падащите бомби се удрят в земята и избухват, пръскайки ярки оранжеви отблясъци под развихрения плащ от дим, прах и отломки, които бликаха като гейзери в бесни, огромни сиво-черни вълни. Хавърмайър държеше тези обикновени смъртни хора сковани от напрежение в шестте самолета, които летяха равномерно и спокойно и представляваха лесно уязвима цел, докато той следеше с дълбок интерес падането на

бомбите през покрития с плексиглас нос на самолета и даваше на германските артилеристи долу всичкото време, което им бе необходимо, за да поставят мерниците, да се премерят и да дръпнат спусъците или кашките, или лостовете, или каквото, дявол да го вземе, там дърпаха, когато искаха да избият хора, които не познаваха.

Хавърмаиър беше командир на водещ бомбардировач, който никога не пропускаше целта. По-рано и Йосарян беше командир на водещ самолет, но го понижиха, защото вече не даваше пукната пара дали е улучил целта, или не. Той беше решил да живее вечно и да си спаси кожата дори с риск на живота си: всеки път, когато излиташе, единствената му задача беше да се приземи жив.

Летците обичаха да летят след Йосарян, който префучаваше над целта, като всеки път се приближаваше от различна посока и на различна височина, изкачваше се и пикираше така стръмно, завиваше и лъкатушеше така рязко, че пилотите от другите пет самолета едва можеха да летят в строй с него. Вземаше хоризонтално положение само за две-три секунди, докато хвърли бомбите, а след това внезапно излиташе право нагоре с убийствено ревящи мотори и промъквайки се през мръсносивия бараж на флака¹, така бясно въртеше самолета си на всички страни, че шестте самолета скоро се разхвърчаваха по цялото небе като молитви, отправени към Бога. В такива моменти германските изстребители биха могли да ги съборят като зрели круши, но Йосарян не се тревожеше, защото вече нямаше германски изстребители, а той не искаше да има наоколо си експлодиращи самолети. Само когато целият Sturm und Drang² останеше назад, той уморено отмяташе шлема от изпотената си глава и преставаше да крещи заповеди на Макуот, който държеше лостовете за управление, и който в такъв момент не можеше да измисли нищо по-умно от това да се пита къде са паднали бомбите.

– Всички бомби хвърлени – съобщаваше сержант Найт, който седеше отзад.

– Ударихме ли моста? – питаше Макуот.

– Не можах да видя, сър. Тук отзад така се люшках насам-натам, че не можах да видя. Сега всичко е покрито с дим и не мога нищо да видя.

– Хей, Арфи, улучихме ли целта?

– Каква цел? – казваше капитан Ардварк, пълничкия шурман, който пушеше лула, объркан от купчината карти, които бе разхвърлял до

1. Зенитна артилерия – съкращение от нем. – Б. пр.

2. Бура и устрем (нем.). – Б. пр.

Йосарян в носа на самолета. – Мисля, че не сме още стигнали до целта. Стигнали ли сме?

– Йосарян, попаднаха ли бомбите в целта?

– Какви бомби? – отговаряше Йосарян, който единствено се интересуваше от флака.

– Е, какво пък – запяваше Макуот, – кой дава пет пари. Йосарян не даваше пукната пара дали е улучил целта, или не, стига само Хавърмайър или някой друг командир на водещ бомбардировач да я улучеше, така че да не трябва да се връщат отново. От време на време някой кипваше достатъчно, за да удари един юмрук на Хавърмайър.

– Казах ви да оставите капитан Хавърмайър на мира – предупреждаваше ги ядосано полковник Каткарт. – Нали ви казах, че той е най-добрият ни командир на водещ бомбардировач.

При намесата на полковника Хавърмайър се захилваше и тикаше още една шепа захаросани фъстъци в устата си.

Хавърмайър бе станал много изкусен в нощна стрелба по полски мишки с пистолета, откраднат от мъртвеца в палатката на Йосарян. Слагаше за примамка захарна пръчка и предварително се премерваше в тъмнината, чакайки да чуе как мишката гризе, сложил пръста на другата си ръка в примката на връвта, която бе прекарал от рамката на противокмарната мрежа до ключа на голата крушка над главата си. Връвта беше опъната като струна на банджо и най-слабото подръпване запалваше крушката, която с внезапния си блясък заслепяваше разтрепераната жертва. Хавърмайър прихваше победоносно, гледайки как дребният бозайник замръзва на мястото си, върти изплашените си очи и обезумял търси да открие врага си. Хавърмайър чакаше, докато очите на животното срещнат погледа му, после се изсмиваше гръмко и едновременно дръпваше спусъка. В същия миг тлъстото космато тяло се разхвърчаваше по цялата палатка с отекващ трясък и предаваше плахата си душа на създателя си.

Късно една вечер Хавърмайър стреля по една мишка, което накара Джоу Гладника да хукне навън, както беше бос, и крещейки с пискливия си глас, да изпразни пистолета си в палатката на Хавърмайър, да се спусне тичешком по единия склон на изкопа, да се изкачи по другия и да излезне изведнъж в един от тесните окопи, които се бяха появили като по вълшебство до всяка палатка на сутринта след онази нощ, когато Майлоу Майндърбайндър бомбардира лагера на ескадрилата. Това се случи точно преди да се затори, по време на знаменитата обсада на Болоня, когато неми мъртъвци изпълниха нощните часове подобно на

живи духове и на Джоу Гладника му бе изхвъркнал умът, защото пак беше изкарал предписания брой полети и не фигурираше в списъка на летците. Когато го измъкнаха от влажното дъно на тесния окоп, Джоу Гладника бръщолевеше несвързано за змии, плъхове и паяци. Другите светнаха с фенерчетата си надолу в окопа, за да проверят. Нямахме нищо на дъното освен няколко инча застояла дъждовна вода.

– Виждате ли? – викаше Хавърмайър. Нали ви казах? Нали ви казах, че е луд.

4

ДОКТОР ДАНИЙКА

Джоу Гладника беше побъркан и никой не знаеше това по-добре от Йосарян, който направи всичко възможно, за да му помогне. Но Джоу Гладника не искаше да слуша Йосарян. Просто не искаше да го слуша, защото мислеше, че Йосарян е луд.

– А защо трябва да те слуша? – запита доктор Данийка, без да вдигне очи към Йосарян.

– Защото има грижи.

Доктор Данийка изсумтя презрително.

– Мисли си, че има грижи? А КАКВО да кажа аз? Доктор Данийка продължаваше да говори бавно, с нотки на мрачен присмех в гласа си. – О, не се оплаквам. Знам, че се води война. Знам, че много хора ще трябва да страдат, за да я спечелим. Но защо аз трябва да бъда един от тях? Защо не мобилизират някои от ония стари доктори, дето дърдорят по събрания за големите жертви, които медицинската професия е готова да направи. Аз не искам да правя жертви, Искам да правя пари.

Доктор Данийка беше много спретнат, чист човек, за когото най-приятният начин да прекара времето си бе да седи нацупен. Имаше мургава кожа и дребно, умно, навъсено лице с тъжни торбички под двете очи. Той постоянно се тревожеше за здравето си и почти ежедневно отиваше да му премерят температурата в амбулаторията, където двама войници бяха всъщност поели цялата работа сами и вършеха това така делово, че на доктора почти не му оставаше да върши друго, освен да седи на слънце със запушен нос и да се чуди за какво толкова се тревожат хората. Техните имена бяха Гюс и Уес и те бяха успели да въздигнат медицината в точна наука. Всички войници и офицери, които на сутрешна проверка се записваха болни и имаха температура над сто и два градуса³, бяха изпращани бързо в болницата. На всички, които при сутрешна проверка се записваха болни и имаха температура под сто и два градуса, освен на Йосарян, те боядисваха венците и пръстите на краката мораво с генцианова тинктура и им даваха очистително, за да го хвърлят в храстите. На всички онези, които при сутрешна проверка се записваха болни и имаха температура точно сто и два градуса, казваха да дойдат след

3. Равно на 39 градуса по Целзий. – Б. пр.

един час, за да им премерят температурата отново. Йосарян, който имаше температура сто и един градуса, можеше да отиде в болницата когато пожелае, защото не се боеше от тях.

Системата работеше чудесно за всички, особено за доктор Данийка – по този начин той имаше всичкото време, което му бе нужно, за да наблюдава как старият майор ... де Къвърли хвърля конски подкови в частното си игрище, построено специално за тази цел, като все още носеше върху едното си око прозрачната превръзка, която доктор Данийка бе изработил за него от парче целулоид, откраднато от прозореца на канцеларията на майор Майор, преди месеци, когато майор ... де Къвърли се завърна от Рим с повредена роговица на окото, след като бе наел там два апартамента за офицерите и войниците, които те да използват по време на отпуските си. Доктор Данийка почна да ходи в амбулаторията едва откакто започна всеки ден да чувствава, че е много болен, и оставаше там само колкото да бъде прегледан от Гюс и Уес. Те никога не можах да открият у него нещо, което да не е в ред. Температурата му беше винаги деветдесет и шест градуса и осем десети, което за тях беше напълно задоволително, щом той не възразяваше. Но доктор Данийка възразяваше. Той почваше да губи доверие в Гюс и Уес и смяташе да ги върне обратно в шофьорския взвод и да ги замести с някого, който може да открие, че у него нещо не е в ред.

Доктор Данийка бе лично запознат с известен брой неща, които съвсем не бяха в ред. Освен за здравето си той се тревожеше за Тихия океан и за прелетените часове. Здравето беше нещо, за което никой не може да бъде сигурен достатъчно дълго време. Тихият океан беше водна повърхност, заградена от всички страни от елфантиазис и други страхотни болести, където той можеше внезапно да бъде преместен, ако някога предизвика недоволството на полковник Каткарт, като прехвърли Йосарян към земния персонал. Прелетените часове бяха времето, което трябваше да прекара в полети всеки месец, за да получи надбавки. Доктор Данийка не обичаше да лети. В самолета се чувствуваше като в затвор. В един самолет няма абсолютно никакво място, където можеш да отидеш, освен в друга част на самолета. Доктор Данийка беше чувал, че хора, които обичат да се качват в самолет, всъщност дават отдушник на подсъзнателно желание да се изкачат обратно в майчината си утроба. Това му го бе казал Йосарян, който направи така, че доктор Данийка да получава надбавки за летене, без някога да се връща в утробата на майка си. Йосарян придумваше Макуот да вписва името на доктор Данийка в бордовия дневник в графата за тренировъчни полети или за пътувания

до Рим.

– Нали разбираш тия работи – го беше придумвал доктор Данийка, като му намигваше хитро със заговорнически вид. – Защо да рискува човек, когато може да не рискува?

– Разбира се – съгласяваше се Йосарян.

– Какво значение има дали съм в самолета, или не?

– Никакво значение.

– Разбира се, точно това искам да кажа и аз – казваше доктор Данийка. – За да се върти светът, трябва му малко смазка. Едната ръка мие другата. Разбираш ли какво искам да кажа? Ти ще чешеш моя гръб, аз ще чеша твоя.

Йосарян разбираше какво иска да каже доктор Данийка.

– Не това исках да кажа – рече доктор Данийка, когато Йосарян започна да му чеше гърба. – Аз говоря за сътрудничество. За услуги. Ти ще ми направиш услуга и аз ще ти направя услуга. Разбра ли?

– Направи ми една услуга – помоли му се Йосарян.

– Няма да стане – отговори доктор Данийка. У доктор Данийка имаше нещо изплашено и свито, когато седеше унило на слънце пред палатката си. Седеше там толкова често, колкото му бе възможно, обут в кафявозеленикави летни панталони и лятна риза с къси ръкави, която бе избеляла и станала почти антисептично сива от ежедневно пране, на което я подлагаше. Приличаше на човек, който веднъж е замръзнал от ужас и след това никога не е могъл да се размрази напълно. Седеше сгъшен, вдигнал тесните си рамена почти до ушите си, и разтриваше задната част на голите си мишци със загорелите си от слънцето ръце с лъскави, сребристи нокти, сякаш му беше студено. Всъщност той беше човек, изпълнен с много топлота и състрадание и постоянно му бе жал за самия него.

– Защо пък аз? – беше вечното му оплакване и въпросът беше напълно уместен.

Йосарян знаеше, че това е уместен въпрос, защото събираше уместни въпроси и ги бе използвал, за да разстройва просветните събрания, които Клевинджър някога водеше две вечери седмично в палатката на капитан Блук от разузнаването заедно с очилатия ефрейтор, за когото всички знаеха, че вероятно е подривен елемент. Капитан Блук знаеше, че той е подривен елемент, защото носеше очила и употребяваше думи като панацея и утопия и защото не одобряваше Адолф Хитлер, който се бореше така успешно срещу противоамериканската дейност в Германия. Йосарян присъствуваше на просветните събрания, тъй като искаше да

открие защо толкова много хора така упорито се мъчат да го убият. Неколцина други също се интересуваха и когато Клевинджър и ефрейторът с подривни намерения свършиха и направиха грешката да попитат дали има въпроси, въпросите се оказаха многобройни и на висота:

– Кой е Испания?

– Защо е Хитлер?

– Кога е прав.

– Къде беше онзи приведен и побелял старец, когото наричах татко, когато въртележката се повреди?

– Как беше асът в Мюнхен?

– Хо-хо, бери-бери.

– Глупости!

Тези въпроси заваляха като град и тогава Йосарян зададе въпроса, на който нямаше отговор:

– Къде са сноудените от миналата година? Въпросът ги обърка, защото Сноуден беше убит над Авиньон, когато Добз полуля във въздуха и изтръгна лоста за управление от ръцете на Хъпъл.

Ефрейторът се престори, че не разбира.

– Какво? – попита той.

– Къде са сноудените от миналата година?

– Май че не разбирам.

– *Ou sont les neiges d'antan?*⁴ – каза Йосарян, за да го улесни.

– *Parlez en anglais*⁵, за Бога рече ефрейторът. – *Je ne parle pas français*⁶.

– И аз не говоря френски отговори Йосарян, който беше готов да го преследва през всички думи на света, за да измъкне, ако може, някакво сведение, но Клевинджър се намеси, блед, слаб, задъхан, и сълзи блеснаха като влажен слой върху хлътналите му очи.

В щаба на дивизията се разтревожиха, защото не можеше да се предвиди какво могат да измислят хората, щом веднъж се почувствуват свободни да задават каквито си щат въпроси. Полковник Каткарт изпрати подполковник Корн да сложи край на тази история и подполковник Корн успя да се справи със задачата си, като установи правило за задаване на въпроси. Правилото на подполковник Корн беше гениално

4. *Ou sont les neiges d'antan?* (фр.). – Къде е ланският сняг? – стих от френския поет Ви-йон. Йосарян цитира английския превод на този стих, за да употреби думата сняг (snow), която е първата сричка от името на загиналия Сноуден. – Б. пр.

5. Говорете на английски (фр.). – Б. пр.

6. Аз не говоря френски (фр.). – Б. пр.

хрумване, както той сам обясни в доклада си до полковник Каткарт. Според правилото на подполковник Корн можеха да задават въпроси само онези, които не задават въпроси. Скоро единствените хора, които присъствуваха, бяха онези, които никога не задаваха въпроси, и събранията въобще бяха прекратени, тъй като Клевинджър, ефрейторът и подполковник Корн се съгласиха, че не е възможно, нито е необходимо да се възпитават хора, които никога не питат за нищо.

Полковник Каткарт и подполковник Корн живееха и работеха в сградата на дивизионния щаб както всички членове на щаба, с изключение на военния свещеник. Сградата на щаба беше огромна, ветровита, остаряла постройка, изградена от ронлив червен камък, и имаше громолящи водопроводни тръби. Зад сградата се намираше модерното стрелбище с устройство за изхвърляне на глинени панички, което беше построено от полковник Каткарт изключително за забавление на офицерите от авиогрупата и където сега благодарение на генерал Дрийдъл всички строеви офицери и войници трябваше да прекарват най-малко осем часа месечно.

Йосарян стреляше по глинени панички, но никога не улучваше. Апълби стреляше по паничките и винаги умерваше. Йосарян не го биваше да стреля по панички, както не го биваше и в хазартните игри. Не можеше никога да спечели пари на комар. Дори когато мамеше, пак не можеше да спечели, защото хората, които мамеше, винаги бяха по-големи майстори в маменето. Това бяха две разочарования, с които той се бе примирил: никога нямаше да стане стрелец на панички и никога нямаше да спечели пари.

„Необходимо е да имаш ум, за да не печелиш пари – писа веднъж полковник Каргил в едно от своите проповеднически окръжни, които редовно съчиняваше и разпространяваше с подписа на генерал Пекъм. – Всеки глупак днес може да спечели пари и повечето глупаци наистина печелят. Но какво да кажем за хората с дарование и ум. Посочете ми като пример поне един поет, който трупя пари.“

– Т. С. Елиът – каза бившият ефрейтор Уинтъргрийн в стаичката си, където разпределяше писмата на щаба на Двадесет и седма въздушна армия, и тръшна телефонната слушалка, без да си каже името.

В Рим полковник Каргил остана смяян.

– Кой беше? – запита генерал Пекъм.

– Не знам – отговори полковник Каргил.

– Какво искаше?

– Не знам.

- Е, какво каза?
- Т. С. Елиът – уведоми го полковник Каргил.
- Какво е това?
- Т. С. Елиът – повтори полковник Каргил.
- Само „Т. С...“ ли?
- Да, сър. Само това каза. Само „Т. С. Елиът.“

Какво ли значи това! – разсъждаваше генерал Пекъм. Полковник Каргил също се чудеше. Т. С. Елиът размишляваше генерал Пекъм. Т. С. Елиът – повтори полковник Каргил със същата погребална озадаченост.

След миг генерал Пекъм направи усилие да се съвземе и мазна, благата усмивка се появи на лицето му. Изразът му бе хитър, израз на обигран човек. Само очите му блестяха злонамерено.

– Наредете да ме свържат с генерал Дрийдъл – каза той на полковник Каргил. – Но той да не знае кой се обажда. Полковник Каргил му подаде слушалката.

– Т. С. Елиът – каза генерал Пекъм и затвори телефона.

– Кой беше? – попита полковник Мудъс.

Генерал Дрийдъл в Корсика не отговори. Полковник Мудъс беше зет на генерал Дрийдъл и по настояване на жена си генерал Дрийдъл го бе взел във военния бизнес въпреки своето мнение за него. Генерал Дрийдъл загледа полковник Мудъс със спокойна омраза. Той не можеше да търпи зет си, който беше негов адютант, и затова постоянно се въртеше наоколо му. Навремето той се бе противопоставил на женитбата на дъщеря си с полковник Мудъс, защото не обичаше да присъствува на сватби. Със заплашително, загрижено и намръщено лице генерал Дрийдъл отиде до огледалото в кабинета си, в което можеше да се огледа цял, и втренчи поглед в набитото си отражение. Той имаше посивяла глава с широко чело, желязносиви кичури над очите си и тъпа войнствена челюст. Генералът потъна в дълбокомислени разсъждения върху тайнственото съобщение, което току-що бе получил. Изразът на лицето му бавно се смекчаваше от някакво хрумване и той присви устни със злобно задоволство.

– Свържи ме с Пекъм – каза той на полковник Мудъс. – Но този тип да не знае кой се обажда.

– Кой беше? – запита полковник Каргил в Рим.

– Същото лице – отвърна генерал Пекъм и в гласа му несъмнено прозвуча следа от тревога. – Сега пък мене преследва.

– Какво искаше?

- Не знам.
- Какво каза?
- Същото нещо.
- Т. С. Елиът ли?
- Да, Т. С. Елиът. Само това каза.
- У генерал Пекъм проблесна надежда.

– Може би е някакъв нов шифър или нещо като парола. Защо не накарате някого да провери в свързочния отдел, за да видим дали не е нов шифър или нещо такова, или пък някаква парола?

От свързочния отдел отговориха, че Т. С. Елиът не е нито нов шифър, нито парола.

Следващата идея на полковник Каргил бе:

– Може би трябва да телефонирам на щаба на Двадесет и седма въздушна армия, за да видим дали там не знаят нещо по тази работа. Там има един деловодител на име Уинтъргрийн, с когото аз съм близък. Той именно ми даде сведения, че нашата проза е прекалено многословна.

Бившият ефрейтор Уинтъргрийн каза на Каргил, че в щаба на Двадесет и седма въздушна армия няма никакви сведения за Т. С. Елиът.

– Как е нашата проза напоследък? – реши се да попита полковник Каргил, докато бившият ефрейтор Уинтъргрийн беше на телефона, – Сега е много по-добра, нали?

– Все още е прекалено многословна – отвърна бившият ефрейтор Уинтъргрийн.

– Не бих се изненадал, ако се окаже, че генерал Дрийдъл стои зад цялата работа – призна най-после генерал Пекъм. – Спомняте ли си какво направи той със спортното стрелбище?

Генерал Дрийдъл бе заповядал частното стрелбище на полковник Каткарт да бъде отворено за всички строеви офицери и войници в авиогрупата. Генерал Дрийдъл искаше неговите хора да прекарват толкова време в стрелба по панички, колкото позволяваха стрелбището и разписанието за полетите. Осем часа месечно стрелба по панички беше отлична тренировка за тях. Така се научаваха да стрелят по панички.

Дънбар обичаше да стреля по глинени панички, защото мразеше всяка минута, прекарана по този начин, а така времето течеше бавно. Беше пресметнал, че един час, прекаран на стрелбището с паничките в компанията на хора като Хавърмайър и Апълби, бе равно на единадесет пъти по седемнадесет години.

– Струва ми се, че си побъркан. – По такъв начин Клевинджър беше отговорил на откритието на Дънбар.

- Кой се интересува от това? – възрази Дънбар.
- Аз действително мисля така – настояваше Клевинджър.
- Кой дава пет пари? – отговори Дънбар.
- Наистина мисля така. Аз дори отивам дотам да призная, че животът изглежда по-дълъг, ако... – ... е по-дълъг, ако...
 - ... е по-дълъг... Е, по-дълъг, ли? Добре, е по-дълъг, ако е изпълнен с периоди на скука и неудобство, защ...
- Отгатни колко по-бързо? – запита внезапно Дънбар.
- Ъ?
- Минават – обясни Дънбар.
- Кои?
- Годините.
- Годините?
- Годините – рече Дънбар. – Годините, годините.
- Клевинджър, защо не оставиш Дънбар на мира? – намеси се Йосарян. – Не си ли даваш сметка колко му струва това?
- О, дребна работа – каза Дънбар великодушно. – Имам няколко десетилетия в повече, които мога да пожертвувам. Знаеш ли за колко време изтича една година?
- А и ти млъкни – каза Йосарян на Ор, който беше започнал да се киска.
 - Аз само си мислех за онова момиче – каза Ор. – Онова момиче в Сицилия. Онова момиче в Сицилия с плешивата глава.
- Добре ще направиш да млъкнеш – предупреди го Йосарян.
- Ти си виновен – каза Дънбар на Йосарян. – Защо не го оставиш да се кикоти, щом му се ще? По-добре да се кикоти, отколкото да говори.
- Добре. Карай, кискай се, щом искаш.
- Знаеш ли за колко време изтича една година? – повтори Дънбар на Клевинджър. – Толкова дълго. – Той щракна с пръсти. – Преди една секунда ти постъпваше в университета с дробове, пълни с чист въздух. Днес си старец.
- Старец ли? – запита Клевинджър озадачено. – Какви ги говориш?
- Старец си.
- Аз не съм стар.
- Ти си на два пръста от смъртта всеки път, щом излиташ. Колко по-стар можеш да бъдеш на твоята възраст? Преди половин минута ти постъпваше в гимназията и един разкопчан сутиен беше толкова близо до тебе, колкото надеждата ти да влезеш в рая. Само една пета от секундата преди това беше момченце с лятна ваканция от два месеца и

половина, която траеше сто хиляди години и все пак се свършваше прекалено скоро. Фър! Преминават бързо като ракети. Как другояче можеше да забавиш времето, дявол да го вземе? Когато свърши, Дънбар беше почти ядосан.

– Е, може би е вярно – съгласи се неохотно Клевинджър с понижен тон. – Може би един дълъг живот трябва да бъде изпълнен с много неприятни неща, за да изглежда дълъг. Но в такъв случай кой ще желае дълъг живот?

– Аз! – му каза Дънбар.

– Защо? – попита Клевинджър.

– Че какво друго има на този свят?

5 ВОЖДЪТ БЯЛ ПОЛУОВЕС

Доктор Данийка живееше в една изцапана сива палатка с вожда Бял Полуовес, когото презираше и от когото се страхуваше.

– Просто мога да нарисувам черния му дроб – мърмореше доктор Данийка.

– Нарисувай моя дроб – посъветва го Йосарян.

– Черният ти дроб е напълно в ред.

– Това показва колко много не знаеш – започна да блъфира Йосарян и разказа на доктор Данийка за неприятната болка в черния си дроб, която толкова бе смущавала сестра Дъкет и сестра Крамър и всички доктори в болницата, защото нито се превръщаше в жълтеница, нито пък минаваше.

Доктор Данийка не се интересуваше от това.

– Мислиш си, че имаш грижи ли? – искаше да знае той. – А какво да кажа аз? Трябваше да бъдеш в кабинета ми, когато влязоха онези младоженци.

– Какви младоженци?

– Онези младоженци, които влязоха в кабинета ми един ден. Не съм ли ти разказвал за тях? Тя беше много сладка.

Такъв бил кабинетът на доктор Данийка. Той бил украсил чакалнята си с аквариум, в който плували златни рибки, и с една от най-хубавите гарнитури от евтини мебели. Купил на кредит каквото можал, дори и златните рибки. За останалите разходи получил пари от алчни роднини срещу дялове от печалбите. Кабинетът му се намирал на Стейтън Айлънд в къща-близнак, която, ако се запалела, щяла да изгори като кибрит и която била на четири блока от ферибота и само на един блок южно от един супермаркет, три козметични салона и двама безчестни аптекари. Къщата била на ъгъл, но и това не помагало. Идвали малко нови хора, а местните по навик ходели все при същите лекари, които ги лекували от години. Сметките се трупали бързо и скоро той бил изправен пред опасността да изгуби най-ценните си медицински инструменти: сметачната машина трябвало да бъде върната на фирмата, а след това и пишещата машина. Златните рибки умрели. За щастие тъкмо когато положението станало съвсем безнадеждно, избухнала войната.

– Това беше божа благодат – призна доктор Данийка тържествено.

– Повечето от другите доктори бяха мобилизирани и работите се оправиха изведнъж. Ъгловото разположение на сградата се оказа важно и аз скоро си дадох сметка, че през ръцете ми минават повече пациенти, отколкото мога да преглеждам основно. Повиших процента на комисионната, която получавах от двете аптеки. Козметичните салони ми носеха по два-три аборта всяка седмица. Човек не можеше да желае нищо по-добро, но после виж какво се случи. Взеха, че изпратиха един тип от мобилизационната комисия да ме прегледа. Аз бях в категория „четири-Е“. Бях се прегледал доста основно и бях открил, че съм негоден за военна служба. Всеки би сметнал, че моята дума е достатъчна, нали, тъй като бях доктор с добро положение в окръжното медицинско сдружение и в местното „Бюро за по-добър бизнес“. Но не, думата ми не важеше и те изпратиха онзи тип да провери дали наистина единият ми крак е ампутиран от бедрото и дали съм безпомощно прикован на легло с неизлечим ревматичен артрит. Живеем във век на недоверие и на упадък на духовните ценности, Йосарян. Това е ужасно – протестираше доктор Данийка с глас, разтреперан от дълбоко вълнение – Ужасно нещо е, когато дори думата на един дипломиран лекар се поставя под съмнение в любимата му страна.

Доктор Данийка бил мобилизиран и изпратен на остров Пианоза като военен лекар, макар да изпадал в ужас при мисълта, че трябва да лети.

– Няма защо да си търся белята със самолет – отбеляза той, премигвайки като късоглед с кафявите си, малки и лъскави като мъниста, обидени очи. – Белята сама ме намира. Като онази девственица, за която ти казах, че не може да има дете.

– Каква девственица? – запита Йосарян. – Струва ми се, че ми разказваше за някакви младоженци.

– За девственицата ти разказвах. Бяха просто две деца. Бяха женени – от малко повече от година, – когато влязоха в кабинета ми, без да имат определен час. Да можеше да я видиш. Беше толкова сладка, млада и хубавичка. Дори се изчерви, когато я попитах за менструацията ѝ. Струва ми се, че никога няма да престана да обичам това момиче. Имаше тяло – мечта. И носеше на врата си верижка с медальон на свети Антоний, който се спущаше между най-хубавите гърди, които някога съм виждал. „Трябва да е страшно изкушение за свети Антоний“ – пошегувах се аз, колкото да не се чувства неудобно, нали разбираш? „Свети Антоний ли – рече съпругът ѝ. – Какъв свети Антоний?“ – „Питайте жена си – му казах аз. – Тя може да ви каже кой е свети Антоний.“ – „Кой е свети

Антоний?“ – попита я той. „Кой?“ – полюбопитства тя. „Свети Антоний“ – каза й той. „Свети Антоний?“ – каза тя. – Какъв свети Антоний?“ Когато я прегледах доста основно отвътре, открих, че е още девствена. Говорих на съпруга й насаме, докато тя си слагаше колана и си закопчаваше чорапите. „Всяка нощ“ – похвали се той. Истински самохвалко, разбираш. „Не пропускам нито една нощ“ – хвалеше се той. Явно беше, че говори истината. „Турям й го дори преди да отидем на работа, докато ми готви закуската“ – хвалеше се той. Имаше само едно обяснение. Когато и тя се върна в кабинета, аз им направих една демонстрация на полово сношение с гумени модели, които имам в кабинета си.

Имам такива гумени модели в кабинета си с гениталиите на двата пола, които държа заключени в отделни шкафове, за да не стане някой скандал. Собствено имах ги едно време. Вече нямам нищо, нямам дори клиента. Единственото нещо, което имам сега, е тази ниска температура, която наистина започва да ме тревожи. Тия две хлапета, които работят вместо мен в амбулаторията, не струват като диагностичи. Само знаят да се оплакват. Мислят си, че имат грижи. А какво да кажа аз? Трябваше да бъдат в кабинета ми него ден, когато тия двама младоженци ме гледаха, сякаш им казвах нещо, което никой никога не е чувал. Никога не съм виждал хора да проявяват такъв интерес. „Искате да кажете така?“ – ме питаше той, докато манипулираше с моделите сам. Аз разбирам, знаеш, кога известен тип хора могат да получат удоволствие само като си играят с тия неща. „Това е то – му казах аз. – Сега си идете в къщи и опитайте по моя начин няколко месеца, да видите какво ще стане. Окей?“ – „Окей“ – казаха те и ми платиха в брой, без никакви разпавии. „Весело прекарване“ – им казах аз. Благодариха ми и си излязоха заедно. Той я бе прегърнал през кръста, сякаш не можеше да чака, докато я заведе до вкъщи да й го тури. Няколко дни по-късно той се върна сам. Казал на моята сестра, че трябвало да го приема веднага. Щом останахме сами, веднага ми стовари един в носа.

– Какво направи?

– Нарече ме всезнайко и ме прасна в носа. „Всезнайко си, а?“ – каза той и ме удари така, че паднах на задника си. Прас! Точно така. Не се шегувам.

– Знам, че не се шегуваш – рече Йосарян. – Но защо те удари?

– Че отде да знам защо ме удари? – възрази доктор Данийка раздразнено.

– Може да е било заради свети Антоний? Доктор Данийка погледна Йосарян с недоумяващ поглед.

– Свети Антоний ли? – запита той учудено. – Какъв свети Антоний?

– Отде да знам? – отговори вождът Бял Полуовес, който, препъвайки се, влезе в палатката тъкмо в този момент, прегърнал шише уиски под мишница, и седна предизвикателно между двамата.

Без да промълви дума, доктор Данийка стана и изнесе стола си от палатката, свел гръб под тежкия товар несправедливости, който беше вечното му бреме. Той не можеше да понася компанията на вожда, с когото живееше в една палатка. Вождът Бял Полуовес смяташе, че докторът е луд.

Не знам какво му има на този човек – забеляза той с упрек в гласа. – Няма ум, това му липсва. Ако имаше за две пари ум, щеше да грабне една лопата и да почне да копае. Точно тук в палатката, щеше да почне да копае, точно под моето легло. И скоро, скоро щеше да открие петрол. Не знае ли той, че в Щатите един войник откри петрол с лопата? Никога ли не е чувал какво се случи на онзи хлапак – как му беше името на оня гаден плъх, онова копеле, мръсник и сополан от Колорадо.

– Уинтъргрийн.

– Да, Уинтъргрийн.

– Страхува се – обясни Йосарян.

– О, не. Уинтъргрийн не се страхува. – Вождът Бял Полуовес поклати глава с нескривано възхищение. – Този вонящ негодник, всезнайко и кучи син не се бои от никого.

– Доктор Данийка се страхува, това не му е в ред.

– От какво се страхува?

– Страхува се за тебе – каза Йосарян. – Страхува се, че може да умреш от пневмония.

– Има за какво да се страхува – каза вождът Бял Полуовес. Дълбок, басов смях прогърмя от масивните му гърди. – И ще умра при първия удобен случай. Почакай и ще видиш.

Вождът Бял Полуовес беше хубав, мургав индианец от Оклахома, с грубо кокалесто лице и черна коса на кичури. Той беше наполовина индианец от племето крийк от Инид, който по някакви тайнствени собствени съображения бе решил, че ще умре от пневмония. Беше намръщен, отмъстителен, обезверен индианец, който мразеше чужденците с имена като Каткарт, Корн, Блак и Хавърмайър и желаше да ги види да си отидат там, откъдето са дошли гадните им прадеди.

– Няма да повярваш, Йосарян – разсъждаваше той, като повишаваше гласа си нарочно, за да дразни доктор Данийка, – но доста добре се

живееше в тази страна, преди да я омърсят с тази проклетата набожност.

Вождът Бял Полуовес бе решил да си отмъщава на белите хора. Едва се научи да чете и пише, и го придадоха към капитан Блак като помощник по разузнаването.

– Как можех да се науча да чета и пиша – питаше вождът Бял Полуовес с престорена войнственост, повишавайки гласа си отново, за да може да го чуе и доктор Данийка. – Щом си построяхме вигвама някъде, веднага спущаха сонда да търсят петрол. И винаги щом спуснеха сонда, откриваха петрол, и винаги щом откриеха петрол, ни караха да си съберем палатката и да отидем някъде другаде. Бяхме като онези пръчки, с които търсят вода под земята. Цялото ми семейство имаше природно влечение към петролни залежи и скоро всичките петролни компании на света пратиха техници да ни гонят от земите ни. Бяхме постоянно в движение. Мога да ти кажа, че беше страшно нещо да се отглеждат деца при това положение. Струва ми се, че не съм прекарвал на едно място повече от седмица.

Най-ранните му спомени бяха за един геолог.

– Всеки път, щом се родеше някой Бял Полуовес – продължи той, – акциите на борсата започваха да се покачват. Скоро цели групи сондьори тръгнаха по петите ни с всичките си съоръжения само за да се изпреварват един-други. Компаниите започнаха да се обединяват, за да могат да намалят броя на хората, които трябваше да ни гонят, но тълпата зад нас непрекъснато растеше. Ни една нощ не можахме да се наспим спокойно. Щом спрем, и те спират. Щом тръгнем, и те тръгват с походните си кухни, булдозерите, сондажните кули и генераторите си. Ние бяхме пътуващ, цветущ бизнес и започнахме да получаваме покани от някои от най-добрите хотели само заради благосъстоянието, което щеше да дойде след нас в града им. Някои от тези покани бяха доста щедри, но като индианци не можехме да ги приемем, а най-добрите хотели, които ни канеха, не биха приели индианци. Расовият предразсъдък е нещо ужасно, Йосарян. Наистина е нещо ужасно. Ужасно нещо е да се отнасяш към един приличен, уважаващ законите индианец като към черен, към чифут, жабар или шпаньолец. Вождът Бял Полуовес кимаше бавно с убеден вид. Тогава, Йосарян, най-последна стъпка началото на края. Те започнаха да се движат вече и пред нас. Мъчеха се да отгатнат къде ще спрем следващия път и почваха да дълбаят дори преди да стигнем там, така че ние не можехме да спрем. Щом почнехме да си разгъваме одеялата, и те ни изритваха от това място. Имаха доверие в нас. Дори не чакаха да открият петрол и ни изритваха. Бяхме толкова уморени, че

когато дойде краят, вече ни беше все едно. Една сутрин се озовахме напълно заградени от петролотърсачи, които чакаха да отидем към тях, за да могат да ни изритат. Накъдето погледнехме, на всеки рид виждахме петролотърсачи, които чакаха там като индианци, готови за нападение. Това беше краят. Не можехме да останем където бяхме, защото току-що ни бяха изритали оттам и нямаше къде да отидем. Само войската ме спаси. За щастие войната избухна точно навреме – мобилизационната комисия ме измъкна от тая мъка и ме спусна благополучно в Лауъри Фийлд, Колорадо. Единствено аз останах жив.

Йосарян знаеше, че той лъже, но не прекъсваше вожда Бял Полуовес, който дори твърдеше, че оттогава не бил чувал нищо за родителите си. Това не го безпокояло твърде много, защото само от техните думи знаел, че са му родители; и понеже го били лъгали за толкова много други неща, сигурно са го излъгали и за това. Той беше много по-добре запознат със съдбата на едно племе от първи братовчеди, които скитали на север с цел да заблудят петролотърсачите, и по погрешка навлезли в Канада. Когато се опитали да се върнат, били спрени на границата от американските емиграционни власти, които не ги пуснали обратно – не можели да се върнат в страната, защото били червени.

Това беше страхотна шега, но доктор Данийка не се засмя, докато Йосарян не дойде при него след следващия полет и без наистина да се надява на успех, започна да настоява да бъде прехвърлен към земния персонал. Доктор Данийка се изкикоти веднъж и скоро отново потъна в собствените си проблеми: те включваха вожда Бял Полуовес, който цялата сутрин го бе канил да изкарат една индианска борба, и Йосарян, който тъкмо в този момент бе решил да полудее.

– Само си губиш времето – бе принуден да му каже доктор Данийка.

– Не можеш ли да отчислиш от летящия персонал луд човек?

– О, разбира се, трябва да го отчисля. Има правило, според което съм длъжен да отчислявам лудите.

– Тогава защо не ме отчислиш? Аз съм луд. Питай Клевинджър.

– Клевинджър ли? Къде е Клевинджър? Намери Клевинджър и аз ще го питам.

– Тогава питай когото и да е от другите. Те ще ти кажат колко съм луд.

– И те са луди.

– Тогава защо не ги отчислиш?

– А те защо не искат да ги отчисля?

– Защото са луди. Ето защо.

– Разбира се, че са луди – отвърна доктор Данийка. – Нали току-що ти казах, че са луди. Човек не може да остави луди хора да решават кой е луд и кой не, нали така?

Йосарян го погледна сериозно и реши да опита друг подход.

– Луд ли е Ор?

– Разбира се, че е луд – каза доктор Данийка.

– Можеш ли да го отчислиш?

– Мога, разбира се. Но той трябва да поиска от мен да го отчисля.

Така е според правилника.

– Тогава защо той не поиска?

– Защото е луд каза доктор Данийка. – Трябва да е луд, щом продължава да извършва бойни полети, след като толкова пъти едва се отървава. Разбира се, че мога да отчисля Ор. Но най-напред трябва той да се обърне към мен.

Значи това е всичко, което трябва да направи, за да бъде отчислен?

– Това е всичко. Нека се обърне към мен.

– И тогава можеш да го отчислиш? – попита Йосарян.

– Не. Тогава не мога да го отчисля.

– Значи има някаква засечка?

– Разбира се, че има засечка – отвърна доктор Данийка. – Параграф 22. Всеки, който иска да бъде освободен от строева служба, не е луд.

Имаше само една засечка и това беше параграф 22 – според него онзи, който при действителна и непосредствена опасност е загрижен за собствената си сигурност, има напълно здрав разум. Ор беше луд и можеше да бъде отчислен от летателния състав. Единственото, което трябваше да направи, беше да поиска да го отчислят, но щом поискаше, той вече нямаше да бъде луд и трябваше да участва в полети и занапред. Ор щеше да бъде луд, ако участваше и занапред в бойни полети, а щеше да бъде здрав, ако не участваше, но щом беше здрав, трябваше да продължи да лети. Ако летеше, щеше да бъде луд и нямаше да трябва да лети, но ако не искаше да лети, значи беше здрав и трябваше да лети. Йосарян бе дълбоко развълнуван от абсолютната простота на тая клауза в параграф 22 и подсвирна многозначително.

– Този параграф 22 е засечка и половина – забеляза той.

– Няма по-добра засечка от него – съгласи се доктор Данийка.

Йосарян виждаше ясно абсолютната логика на параграфа. Съвършената симетричност на постановките разкриваше някаква елиптична точност, изгънчена и възмутителна като в добро произведение на

модерното изкуство, и на моменти Йосарян не беше съвсем сигурен дали действително я вижда, както никога не беше съвсем сигурен, когато се касаеше за добро модерно изкуство или за мухите, които Ор бе видял в очите на Апълби. За мухите в очите на Апълби той трябваше да се основа на думите на Ор.

– О, има мухи, дума да не става – уверяваше го Ор, след като Йосарян и Апълби се бяха били с юмруци в офицерския клуб, – макар че той вероятно не знае това. Затова и не може да вижда нещата такива, каквито са в действителност...

– Хайде де, как може да не знае? – запита Йосарян.

– Защото има мухи в очите си – обясни му отново Ор, като си налагаше търпение. – Как може да види, че има мухи в очите си, щом има мухи в очите?

Това беше доста смислено твърдение, не по-лошо от което и да било друго, и Йосарян беше готов да го приеме, защото Ор беше израснал в някакво затънтено място около Ню Йорк и знаеше за диви животни и насекоми много повече от Йосарян и защото, за разлика от Йосаряновата майка, баща, сестра, брат, леля, чичо, сродници по сватовство, учители, духовни ръководители, законодатели, съседи и вестници, никога дотогава не го бе лъгал за нещо важно. В течение на два-три дни Йосарян размишляваше върху това откритие и най-после реши да стори една добрина, тоест да го съобщи на самия Апълби.

– Апълби, ти имаш мухи в очите си – пошепна му той услужливо, когато се разминаха на входа на парашутната палатка в деня на безопасния полет до Парма.

– Какво? – отвърна рязко Апълби, объркан от обстоятелството, че Йосарян го заговаря.

– Имаш мухи в очите – повтори Йосарян. – Вероятно затова не ги виждаш.

Апълби се отдръпна от Йосарян с израз на омраза и смущение. Начумерен и мълчалив той се качи в джипа с Хавърмайър и те се отправиха по дългия прав път към бараката, където майор Данби, вечно суеятният се началник на оперативния отдел на авиогрупата, ги чакаше, за да даде предварителна инструкция на всички водещи пилоти, командири и шурмани. Апълби заговори с тих глас, за да не го чуе шофьорът или капитанът, който се бе изтегнал със затворени очи на предната седалка на джипа.

– Хавърмайър – каза той колебливо, – имам ли мухи в очите си?

Хавърмайър замига от недоумение.

– Трохи ли? – попита той.

– Не, мухи – каза Апълби.

Хавърмайър отново замига.

– Мухи?

– В очите ми.

– Ти си луд – рече Хавърмайър.

– Не, не съм луд. Йосарян е луд. Само ми кажи дали имам мухи в очите, или не. Хайде, кажи. Мога да понеса истината.

Хавърмайър мушна още едно парче захаросани фъстъци в устата си и се взря съвсем отблизо в очите на Апълби.

– Не виждам никакви мухи – съобщи той.

Апълби въздъхна с дълбоко облекчение. Хавърмайър имаше трохи от захаросани фъстъци, полепени по устните, брадичката и бузите.

– По цялото ти лице има трохи от захаросани фъстъци – забеляза Апълби.

– Предпочитам да имам трохи от захаросани фъстъци по лицето, отколкото мухи в очите отвърна язвително Хавърмайър.

Офицерите от другите звена пристигнаха с камиони за общия инст-руктаж, който щеше да им бъде даден половин час по-късно. Тримата войници от всеки екипаж не получаваха инструкции и затова бяха отка-рани направо на летището при самолетите, определени за полета, където останаха да чакат заедно с обслужващия персонал. Офицерите, с които трябваше да летят, отвориха дрънчащите задни вратички на камионите, които ги докараха, и наскочаха на земята. Стана време да се качат на са-молетите и да отлетят. Моторите забръмчаха сърдито над подпорите, съпротивявайки се отначало, след това тръгнаха по-бавно и по-гладко, и самолетите, подобни на безоки, глупави, сакати животни, се затъриха тежко, душейки предпазливо покрития с чакъл терен, докато най-послед-но достигнаха края на пистата, бързо се отделиха от земята един след друг с бръмчене и усилващ се рев, подредиха се бавно във формация над пъс-трите върхове на дърветата, почнаха да обикалят летището с равномер-на скорост, за да се образуват всички звена от по шест самолета, и после се насочиха към небесносините води, над които трябваше да прелетят през първата част от маршрута до целта в Северна Италия или Франция. Самолетите постепенно набраха височина и когато навлязоха в неприя-телска територия, бяха вече на девет хиляди фута над земята. Едно от изненадващите усещания винаги беше чувството на спокойствие и пъл-на тишина, прекъсвана само от кратките откоси, изстрелвани, за да

опитат картечниците, от случайно подхвърлена суха, кратка забележка по бордовия микрофон и най-после от отрезвяващото съобщение на командира на всеки самолет, че са вече в бойната зона и скоро ще се насочат към целта. Винаги имаше слънце, винаги се усещаше леко стягане в гърлото поради разредения въздух.

Самолетите В-25, с които летяха, бяха здрави, сигурни машини, боядисани в матовозелено, с две кормила, два мотора и широки криле. Единственият им недостатък, от гледна точка на Йосарян, който като командир седеше в предната кабина на покрития с плексиглас нос на самолета, беше тесният тунел, който го отделяше от най-близкия люк, откъдето при нужда можеше да изскочи навън. Тунелът беше тесен, четвъртит и студен, вграден под контролното табло, и едър човек като Йосарян би се проврял доста трудно през него. Арфи, бузестият шурман с лице като месечина, с малки очи на влечуго и лула в устата, също трудно се промъкваше и затова Йосарян обикновено го гонеше от носа в задната част на самолета, щом се насочеха към целта, която сега бе на няколко минути от тях. Тогава настъпваха мигове на напрежение, мигове на очакване, през които нямаше какво да чуеш, нямаше какво да видиш, нямаше какво да правиш, освен да чакаш противовъздушните оръдия долу да се премерят и да се приготвят да те ударят, ако могат, и да те свалят на земята, където ще потънеш във вечен сън. Тунелът беше единственият път за спасение, ако самолетът почнеше да пада, и Йосарян го псуваше с кипяща омраза, ругаеше го като пречка, поставена там от провидението, като част от заговора срещу живота му. Имаше място за допълнителен люк точно там, в носа на В-26, но там нямаше люк. Вместо изход имаше тунел и откакто стана бъркотията при полета над Авињон, той намрази гигантските сантиметри на този безкраен тунел, който му отнемаше много, много секунди, докато стигне до парашута си. Парашутът беше твърде обемист, за да го вземе със себе си отпред, – и след това много, много секунди, докато стигне до люка, който се намираще на пода между задната част на издигнатата площадка и краката на стрелеца с невидимо лице, седнал високо над него в куличката си. Йосарян мечтаеше да бъде там, където Арфи можеше да бъде, щом Йосарян го изгонеше от носа на самолета. Йосарян копнееше да седи на пода, свит на топка точно върху люка, в някакво ескимоско иглу от защитни костюми, които би бил щастлив да мъкне със себе си, закачил вече парашута на гърба си, където му беше мястото, стиснал в единия си юмрук червената дръжка на връвта, вкопчил другия в лоста на люка, който при първия страшен писък на смъртта щеше да го изсипе във въздуха и

отправи към земята. Там именно желаше да бъде той – ако въобще трябваше да лети, – вместо да бъде кацнал отпред като някаква идиотска златна рибка, в идиотски буркан върху идиотска конзола, докато тия проклети, мръсни, черни редове от снаряди се пръскат, бумтят и бушуват като вълни около него, над него и под него, с надигаща се, пращяща, зашеметяваща, гърмяща, фантазмагорична, космологична злоба, която се разтърсваше и мяташе, трепереше, пробиваше и заплашваше да ги унищожи за част от секундата в едно огромно огнено блясане.

За Йосарян, Арфи не бе от полза нито като шурман, нито като нещо друго и Йосарян винаги го гонеше яростно от носа на самолета, за да не си пречат един на друг, ако се наложи внезапно да избягат през тунела към изхода. Щом Йосарян веднъж го изгонеше от носа на самолета, Арфи беше свободен да клечи на пода, където Йосарян копнееше да клекне, но вместо това той стоеше изправен като свещ, сложил удобно късите си ръце на облегалките на пилота и помощник-пилота, с лула в ръка, като дрънкаше любезно за незначителни неща с Макуот или който друг се случеше да бъде помощник-пилот, сочейки забавни, но обикновени неща по небето на двамата си съседи, които бяха твърде много заети, за да проявят интерес към думите му. Макуот беше твърде зает да върти ръчките за управление, изпълнявайки резките заповеди на Йосарян, който насочваше самолета към целта и след това почваше да пуска бомбите между жадните стълбове от избухващи снаряди, крещейки кратки, пискливи, неприлични команди на Макуот, които много приличаха на тревожните, умолителни, кошмарни скимтения, издавани нощем от Джоу Гладника. През целия хаотичен сблъсък Арфи замислено пушаше облаци дим от лулата си и гледаше със спокойно любопитство бойната сцена през прозореца на Макуот, сякаш тя бе някаква далечна суматоха, която не го засягаше. Той беше разпален член на своето студентско дружество, обичаше да дирижира приветствените викове и да ръководи събранията на курса, но нямаше достатъчно ум, за да се страхува. Йосарян имаше достатъчно ум и се страхуваше. Когато започнаха да ги обстрелват, единственото нещо, което го спираше да не изоставя поста си и бързо-бързо да изпълзи през тунела, зарязвайки другарите си като последен страхливец, беше нежеланието му да повери комуто и да било другиму лъкатушния курс, с който трябваше да се отдалечат от целта. Нямаше човек на света, комуто той би направил честта да повери такава голяма отговорност. Не познаваше друг такъв страхливец като себе си. За такива маневри Йосарян беше най-добрият офицер от групата, без сам да знае защо.

Нямаше установени правила как да се измъкнат от противовъздушния огън. Единствено бе нужно страх и Йосарян изпитваше голям страх, повече от Ор или Джоу Гладника, повече от Дънбар, който покорно се бе примирил с мисълта, че някой ден трябва да умре. Йосарян не се бе примирил с тази мисъл и при всеки полет, в момента, когато паднеха бомбите, той бясно маневрираше, за да спаси живота си, като крещеше: „Давай, давай, давай, давай, копеле!“ на Макуот и мразеше Макуот със страшна злоба, сякаш Макуот беше виновен да бъдат там горе, където непознати хора искат да ги затрият. В такива моменти никой в самолета не използваше микрофона, освен по време на онази грозна суматоха при полета над Авиньон, когато Добз полудя във въздуха и започна да плаче покъртително.

– Помогнете му, помогнете му хълцаше Добз. – Помогнете му, помогнете му.

– На кого да помогна? На кого да помогна? – му извика Йосарян, щом отново включи слушалките си в микрофона, който бе изхвъркнал, когато Добз изтръгна лостовете за управление от ръцете на Хъпъл и самолетът се устреми внезапно надолу в оглушителен, парализиращ, ужасяващ отвесен полет, при който Йосарян бе изхвърлен безпомощно нагоре и блъсна темето си в тавана и от който Хъпъл ги спаси в последния миг, като изтръгна лостовете от Добз, изправи самолета почти също така внезапно и го върна обратно сред бушуващата какафония на флака, от която се бяха изплъзнали успешно само преди миг.

„... О, Боже! О, Боже! О, Боже!“ – молеше се Йосарян без думи, увиснал безпомощно в носа на самолета, тъй като шлемът му се бе закачил за тавана.

– На командира! На командира! – отвърна Добз с плач, когато Йосарян заговори. – Той не се обажда, не се обажда. Помогнете на командира!

– Аз съм командирът – му извика Йосарян. – Нищо ми няма. Нищо ми няма.

– Помогнете му! Помогнете му! – молеше се Добз. Помогнете му! Помогнете му!

А отзад Сноуден умираше.

6 ДЖОУ ГЛАДНИКА

Джоу Гладника бе извършил петдесет полета, но това не помагаше. Беше напълнил торбите си и чакаше да бъде изпратен у дома си. Нощем имаше зловещи кошмари и пицеше пронизително, така че събуждаше всички в ескадрилата освен Хъпъл, петнадесетгодишния пилот, който се бе изкарал по-възрастен, за да може да постъпи във войската, и живееше заедно с котката си в една палатка с Джоу Гладника. Хъпъл спеше леко, но все пак твърдеше, че никога не чувал Джоу Гладника да пици нощем. Джоу Гладника беше болен.

– Та какво от това? – изръмжа доктор Данийка обидено. – Нагласил си бях работата, казвам ти. Изкарвах петдесет хилядарки годишно и почти цялата сума минаваше без данъци, тъй като карах пациентите си да ми плащат в брой. Най-силният професионален съюз беше зад гърба ми. И виж какво стана. Тъкмо бях започнал истински да трупам пари, взеха та измислиха фашизма и започна такава ужасна война, че дори и мен ме засегна. Иде ми да се разсмея, когато чуя някой, като Джоу Гладника да пици цяла нощ, та да ти проглуши ушите. Наистина би трябвало да се смея. Той бил болен. А мисли ли си той как се чувствавам аз?

Джоу Гладника беше твърде много затънал в собствените си нещастия, за да го е грижа как се чувствава доктор Данийка. Тормозеха го шумовете например. Дори и малък шум го вбесяваше и той ругаеше и крещеше до пресипване, щом Арфи, пуфкайки с лулата си, почнеше да цъка през пълната си със слюнка уста, или когато Ор се заловеше да поправя нещо, или Макуот да пляска всяка карта, която обръщаше, когато раздаваше на тридесет и едно или на покер, или когато, обикаляйки тромаво наоколо, Добз се блъснеше в нещо така, че му изтракваша зъбите. Джоу Гладника беше пулсираща, настръхнала, движеща се маса от оголени нерви. Равномерното цъкане на часовника в тиха стая беше истинско мъчение за уязвимия му мозък.

– Слушай, момче – обясняваше той сурово на Хъпъл късно една вечер. – ако искаш да живееш в тази палатка, ще правиш като мен. Всяка вечер трябва да завиваш ръчния си часовник в няколко чифта вълнени чорапи и да го държиш на дъното на сандъка си в другия край на палатката.

Хъпъл предизвикателно издаде напред долната си челюст, за да

покаже, че няма да позволи на Джоу Гладника да го командува и след това направи точно това, което му бе заповядано.

Джоу Гладника беше нервно, мършаво, нещастно същество с безпътното лице и сивкава, опъната върху костите кожа, под която в почернелите кухни около очите му трептящи венчки се гърчеха като отрязани късове от змийчета – унило, надупчено лице, почерняло от грижи като покрит със сажди, изоставен миньорски град. Джоу Гладника ядеше ненаситно, постоянно гризеше ноктите си, заекваше, задъхваше се, сърбеше го, потеше се, устата му бе пълна със слюнки и вечно тичаше като бесен от място на място с един много сложен, черен фотоапарат, с който постоянно се опитваше да снима голи момичета. Но снимките му никога не излизаха. Винаги забравяше или да сложи филм в апарата, или да щракне светкавицата, или да махне капака на обектива. Не е лесно човек да убеди голи момичета да позират, но Джоу Гладника беше вещ в тези работи.

– Аз голям човек, викаше той. Аз фотограф от списание „Лайф“! Голям снимка на голяма корица. Si, si, si! Холивудска звезда! Multi dinero! Multi разводи! Multi чукане по цял ден.

Малко жени, където и да било, биха могли да устоят на такова хитро ухаждане. Проститутките скачаха охотно на крака и заставаха в каквито и фантастични пози да ги накараше да заемат. Жените убиха Джоу Гладника. Неговият отклик към жените като полови същества беше неистово обожание и идолопоклонство. Те бяха прекрасните, утоляващи, влудяващи прояви на великото чудо, средства за удоволствие, прекалено мощни, за да бъдат измерени, прекалено жарки, за да бъдат понесени, и прекалено изящни, за да бъдат използвани от мъжете, тези долни и недостойни същества. Той можеше да разгълкува присъствието на тяхната голота в ръцете си само като някаква космическа грешка, която бързо ще бъде поправена, и винаги се чувствуваше принуден да ги използва плътски както може, в беглите мигове, с които смяташе, че разполага, преди някой да го усети и да му ги отнеме. Никога не можеше да реши дали да ги такова, или да ги фотографира, тъй като бе открил, че е невъзможно да върши двете неща едновременно. Всъщност той си даваше сметка, че е почти невъзможно да направи нито едното, нито другото тъй преплетени и объркани бяха неговите способности за действие от натрапчивата мисъл да бърза, която постоянно го държеше във властта си. Снимките никога не излизаха и Джоу Гладника никога не влизаше. Странното беше, че в гражданския живот Джоу Гладника действително беше фотограф на списание „Лайф“.

Сега той беше герой, най-големият герой на въздушните войски – мислеше си Йосарян, защото бе извършил повече бойни полети от всички други герои във въздушните войски. Шест пъти бе достигал определения брой бойни полети. Джоу Гладника изпълни определения брой полети още по времето, когато двадесет и пет полета бяха достатъчни, за да си събере багажа, да напише радостни писма до близките си и да започне весело да преследва сержант Таузър, за да го пита дали е пристигнала заповед да бъде върнат обратно в Щатите. Докато чакаше, той по цял ден обикаляше около входа на щабната палатка и подхвърляше гръмки остроумия на всеки, който минеше покрай него, наричайки на шега сержант Таузър „мръсен кучи син“ винаги когато сержантът се покажеше от канцеларията.

Джоу Гладника беше свършил двадесет и петте си полета през седмицата, когато бе извършен десантът при Салерно; по това време Йосарян лежеше в болницата, защото бе хванал трипер при един нисък полет в храстите върху едно момиче от женския спомагателен корпус – бяха ходили до Маракеш със снабдителния самолет. Йосарян направи всичко възможно, за да настигне Джоу Гладника и почти го настигна, като за шест дни извърши шест полета, но двадесет и третият му полет беше до Аресто, където убиха полковник Невърз, и това беше най-високият брой, до който стигна, за да си осигури връщането в Щатите. На следния ден пристигна полковник Каткарт, сияещ и изпълнен с дръзка гордост, стегнат в нова униформа и снаряжение, и ознаменува поемането на поста си, като повиши броя на необходимите полети от двадесет и пет на тридесет. Джоу Гладника разопакова багажа си и поправи написаните радостни писма до близките си. Престана да преследва весело сержант Таузър. Намрази сержант Таузър, струпа върху него всичката вина и изля върху му цялата си отрова, макар да знаеше, че сержант Таузър няма нищо общо с пристигането на полковник Каткарт, нито със забавянето на заповедите за заминаване, които, ако бяха пристигнали седем дни по-рано, щяха да го спасят; и пет пъти оттогава му се случи същото.

Джоу Гладника не можеше вече да понася напрежението, породено от постоянното чакане на заповеди за заминаване. Винаги щом завършеше необходимия брой полети, той рухваше и бързо се превръщаше в развалина. Всеки път, когато го зачисляха към земния персонал, той устройваше голямо угощение за малкия кръг приятели, които имаше. Чупеше шишетата уиски, които бе успял да купи при своите четириднешни ежеседмични обиколки с куриерския самолет, смееше се, пееше, въртеше се и крещеше в някакво тържество на пиян екстаз, докато най-после

не можеше да стои буден, отпускаше се тихо и задремваше. Щом Йосарян, Нейтли и Дънбар го сложеха в леглото, той започваше да пици в съня си. На сутринта излизаше от палатката си със страшен, изтощен вид, измъчен от угризения – проядена черупка на човешка сграда, която застрашително се люлееше и всеки миг можеше да рухне.

Кошмарите му се явяваха с астрономическа точност всяка нощ, която той прекарваше в ескадрилата, през цялото мъчително изпитание, докато не участвуваше в бойни полети и чакаше да пристигнат заповедите за отзоваване, които никога не пристигаха. Някои впечатлителни хора от ескадрилата, като Добз и капитан Флум, бяха тъй дълбоко разстроени от кошмарните писъци на Джоу Гладника, че и те сами почнаха да имат кошмари и да пищят нощем, и пронизителните мръсни псувни, които крещяха всяка нощ, всеки от своето място в лагера, звучаха романтично в мрака като любовни обаждания на пойни птички с мръсни души. Полковник Корн взе решителни мерки, за да спре това, което му се струваше начало на нездрава тенденция в ескадрилата на майор Майор. Решението, което той намери, бе да нареди на Джоу Гладника да поема куриерския самолет веднъж седмично, с което той го отдалечаваше от лагера в течение на четири нощи, и това лекарство, подобно на всички лекарства на полковник Корн, се оказа успешно.

Всеки път, когато полковник Каткарт увеличаваше броя на полетите и връщаше Джоу Гладника в строя, кошмарите преставаха и Джоу Гладника се възвръщаше към нормалното си състояние на ужас с усмивка на облекчение на лицето. Йосарян четеше сбръчканото лице на Джоу Гладника като заглавие във вестник. Положението бе добро, когато Джоу Гладника изглеждаше зле; и беше страшно, когато Джоу Гладника изглеждаше добре. Обратните реакции на Джоу Гладника бяха любопитно явление за всекиго освен за самия него; той упорито отричаше съществуването им.

– Кой сънува? – отговори той, когато Йосарян го запитва какво сънува.

– Джоу, защо не отидеш да поговориш с доктор Данийка? – съветваше го Йосарян.

– Защо да ходя при доктор Данийка? Не съм болен.

– А твоите кошмари?

– Нямам никакви кошмари – излъга Джоу Гладника.

– Може би той ще ти помогне да се отървеш от тях.

– Не е лошо да имаш кошмари – отговори Джоу Гладника. – Всички хора имат кошмари.

Йосарян реши, че го е хванал.

– Всяка нощ ли? – попита той.

– Че защо пък не всяка нощ? – отвърна Джоу Гладника.

Изведнъж всичко стана ясно. Наистина, защо ли пък не всяка нощ? Имаше смисъл да плаче от болка всяка нощ. У него имаше повече здрав смисъл, отколкото у Апълби, който държеше прекалено педантично на правилниците и който, след като Йосарян и той бяха престанали да си говорят, заповяда на Крафт да заповяда на Йосарян да вземе атебриновите си хапчета, когато летяха над океана. Джоу Гладника проявяваше повече здрав смисъл и от Крафт, който сега беше мъртъв намери края си над Ферара, изхвърлен безцеремонно от избухващия мотор, когато Йосарян прекара повторно звеното си от шест самолета над целта. Авиогрупата не бе успяла да удари моста при Ферара, след като го бомбардира седем дни наред; при положение, че разполагаше с мерни прибори, които можеха да пратят бомбите в буре за туршия от четиридесет хиляди фута височина. Цяла седмица бе изминала, откакто полковник Каткарт доброволно се бе нагърбил да разруши моста със своите летци за двадесет и четири часа. Крафт беше мършаво, кротко момче от Пенсилвания, което искаше всички да го обичат, а му беше съдено да не постигне дори това толкова смирено и унизително желание. Вместо да бъде обичан, той лежеше мъртъв, кървава обгоряла останка върху жестоката грамада, и никой не чу гласа му в онези последни ценни мигове, когато самолетът, останал с едно крило, полетя отвесно надолу. Живя невинно през краткия си живот и след това падна в пламъци над Ферара на седмия ден, когато Господ си почиваше и когато Макуот завиваше обратно, а Йосарян го насочваше към целта за втора бомбардировка, защото Арфи се бе побъркал и Йосарян не можа да пусне бомбите си първия път.

– Май че ще трябва да се върнем, нали? – бе казал Макуот мрачно по микрофона.

– Май че ще трябва – отговори Йосарян.

– Така ли? – каза Макуот.

– Да.

– Е, какво пък – запя Макуот, – по дяволите.

И те се върнаха, докато самолетите от другите звена кръжаха в далечината, във всяка опасност, а долу всички бълващи оръдия на дивизията „Херман Гьоринг“ сега бълваха снаряди само по тях.

Полковник Каткарт беше храбър и никога не се колебаеше да изпрати доброволно хората си към всяка цел, която можеше да се намери. За неговата дивизия никоя цел не бе прекалено опасна, тъй както за

Апълби никои удар не бе труден за спасяване на масата за пинг-понг. Апълби беше добър пилот и имаше свръхчовешки способности за пинг-понг – макар да имаше мухи в очите, никога не губеше нито една точка. Двадесет и един сервиса бяха достатъчни за Апълби да посрами който и да е противник. Неговите подвизи на масата за пинг-понг бяха легендарни. Апълби печелеше всички игри, които започваше, до онази нощ, когато Ор, който се бе напил здравата с джин, спуска челото на Апълби с ракетата, защото Апълби забиваше обратно топката при всеки от първите пет сервиса на Ор. Ор захвърли ракетата си, скочи на масата, направи тичешком голям скок и удари Апълби с двата си крака право в лицето. Настана истински пандемониум. На Апълби му беше нужна почти цяла минута, докато се откачи от блъскащите ръце и крака на Ор. Но най-после той успя да изпъзми настрани и да се изправи на крака. Ор обаче увисна под него, заловил се с една ръка за предницата на ризата му и извил другата си ръка, свита в юмрук, за да го удари и довърши окончателно, когато, в същия миг Йосарян изскочи напред, хвана Ор и го издърпа настрани. Това беше нощ на изненади за Апълби, който беше не по-малко едър от Йосарян и силен колкото него. Апълби замахна с всичка сила и стовари на Йосарян юмрук, който вля в жилите на Бял Полуовес такава радостна възбуда, че той се обърна и прасна полковник Мудъс в носа с юмрук, при което генерал Дрийдъл толкова се разнежи и зарадва, че извика на полковник Каткарт да изхвърли военния свещеник от офицерския клуб и заповяда да преместят вожда Бял Полуовес в палатката на доктор Данийка, където можеше да бъде денонощно под медицински грижи, така че винаги да е в достатъчно добро състояние, за да може пак да смачка носа на полковник Мудъс, щом му заповяда генерал Дрийдъл. Понякога генерал Дрийдъл идваше нарочно от щаба на авиокрилото, придружен от полковник Мудъс и болничната сестра, само за да види как вождът Бял Полуовес ще разбие носа на зет му.

Вождът Бял Полуовес би предпочел да остане в ремаркетото, в което живееше с капитан Флум, мълчаливия потиснат офицер, който завеждаше службата „Връзки с печата“ и през по-голямата част от вечерите си промиваше снимките, които бе направил през деня, за да бъдат изпратени на следната сутрин заедно с неговите рекламни съобщения до вестниците. Всяка вечер капитан Флум прекарваше колкото можеше по-дълго в своята тъмна стаичка и след това лягаше на леглото си с кръстосани пръсти, поставил заешки крак на врата си като талисман, и се мъчеше с всички сили да не заспи. Той живееше в смъртен страх от вожда Бял Полуовес. Капитан Флум бе преследван от натрапчивата мисъл, че някоя

нощ вождът Бял Полуовес ще се приближи на пръсти до леглото му, когато той е заспал дълбоко, и ще му пререже гърлото от едното ухо до другото. Тази идея бе вдъхната на капитан Флум от самия вожд Бял Полуовес, който една нощ отиде на пръсти до леглото му, тъкмо когато капитанът задремваше и изсъска злокобно, че някоя нощ, когато той, капитан Флум, е заспал дълбоко, вождът Бял Полуовес ще му пререже гърлото от едното ухо до другото. Капитан Флум се вледени и широко разтворените му очи се втренчиха в пияните очи на вожда Бял Полуовес, които блестяха само на няколко инча от лицето му.

– Защо? – успя да изграчи най-после капитан Флум.

– А защо не? – бе отговорът на вожда Бял Полуовес. Всяка нощ след това капитан Флум се насилваше да лежи буден колкото е възможно по-дълго. В своите усилия той бе безкрайно много улеснен от кошмарите на Джоу Гладника. Слушайки напрегнато маниашкия вой на Джоу Гладника нощ след нощ, капитан Флум така го намрази, че започна да желае вождът Бял Полуовес да отиде на пръсти някоя нощ до леглото на Джоу Гладника и да разреже гърлото му от едното ухо до другото. В действителност капитан Флум спеше като пън през повечето нощи и само сънуваше, че е буден. Така убедително сънуваше, че лежи буден, щото всяка сутрин се събуждаше с напълно изчерпани сили и отново заспиваше.

Вождът Бял Полуовес бе почти обикнал капитан Флум, откакто той се преобрази тъй удивително. Капитан Флум си бе легнал нея вечер като жизнерадостен екстровеърт и на следната сутрин стана от леглото като мрачен интровоерт; вождът Бял Полуовес с гордост смяташе новия капитан Флум за свое творение. Той никога не бе имал намерение да разреже гърлото на капитан Флум от едното ухо до другото. Тази заплаха произхождаше от навика му да се шегува, както бяха шегите и идеите му да умре от пневмония, да разбие носа на полковник Мудъс и да кани доктор Данийка на индианска борба. Единственото, което вождът Бял Полуовес искаше да направи, когато всяка вечер се връщаше, препъвайки се в тъмната палатка, бе да легне веднага да спи, но заради Джоу Гладника това често бе невъзможно. Кошмарите на Джоу Гладника правеха вожда Бял Полуовес нервен и той често желаше да отиде на пръсти до палатката на Джоу Гладника, да вдигне котката на Хъпъл от лицето му и да му разреже гърлото от едното ухо до другото, така че всички в лагера с изключение на капитан Флум да могат да изкарат един хубав сън.

Макар че вождът Бял Полуовес продължаваше да разбива носа на полковник Мудъс за удоволствие на генерал Дрийдъл, той все още бе

отритнат от всички. Отритнат от всички бе и майор Майор, командирът на ескадрилата, който откри това в същия момент, когато научи, че е станал командир на ескадрилата от полковник Каткарт, чийто подкачащ джип изтреща в лагера в деня, когато майор Дюлут бе убит над Перуджа. Полковник Каткарт рязко натисна педала, спирачките изскърцаха и той спря на няколко инча от железопътния изкоп, който отделяше носа на колата от неравното баскетболно игрище на другата страна, от което майор Майор бе изгонен в края на краищата с ритници, тласъци, камъни и юмруци от войниците, които почти бяха станали негови приятели.

– Вие сте новият командир на ескадрилата му изрева полковник Каткарт от другата страна на изкопа. – Но не си мислете, че това значи нещо, защото нищо не значи. Всичко, което значи, е, че вие сте новият командир на ескадрилата.

И полковник Каткарт потегли с рев тъй внезапно, както бе пристигнал, завивайки рязко с джипа така, че яростно въртящите се колела извърлиха струя ситен пясък в лицето на майор Майор. Майор Майор остана като вцепенен от тази новина. Стоеше онемял, дълъг и тромав, стиснал протритата баскетболна топка в дългите си ръце, докато семената на омразата, посети тъй бързо от полковник Каткарт, се вкореняваха у войниците наоколо му, с които играеше баскетбол и с които се бе сприятелил дотолкова, доколкото изобщо някой някога се бе сприятелявал с него. Бялото на замислените му очи се разшири и замъгли, копнеещите му устни напразно се бореха с познатата, непреодолима самота, която се понесе наоколо му като задушаваша мъгла.

Подобно на всички други офицери в щаба на авиогрупата, с изключение на майор Данби, полковник Каткарт бе пропит с демократичен дух: той вярваше, че всички хора са създадени равни и затова с еднаква жар презираше всички хора извън щаба на авиогрупата. Въпреки това той вярваше в хората си. Както често им казваше в бараката за инструктаж, той смятал, че тяхното поделение било най-малко с десет полета по-напред от която и да било друга въздушна част и ги уверяваше, че онзи, който не споделя доверието му към тях, ще види дявол по пладне. Обаче единственият начин, по който те можеха да видят дявол по пладне, бе – както Йосарян откри, когато отлетя до щаба на армията, за да говори с бившия ефрейтор Уинтъргрийн – да извършат още десет полета над определения брой.

– Пак не разбирам – протестираше Йосарян. – Вярно ли ми е казал доктор Данийка, или не?

Параграф 22

– Колко каза той?

– Четиридесет.

– Данийка е казал истината – съгласи се ефрейтор Уинтъргрийн. – Колкото се отнася до щаба на Двадесет и седма въздушна армия, ти трябва да извършиш само четиридесет полета.

Йосарян тържествуваше.

– Тogaва мога направо да замина за Щатите, нали? Имам четиридесет и осем полета.

– Не, не можеш – поправи го ефрейтор Уинтъргрийн. – Да не си полудял или що?

– Защо да не мога?

– Параграф 22.

– Параграф 22 ли? – Йосарян беше зашеметен. Какво общо има параграф 22 с това, дявол да го вземе?

– Параграф 22 – отговори търпеливо доктор Данийка, когато Джоу Гладника докара Йосарян обратно в Пианоза – гласи, че винаги трябва да правиш това, което ти заповядва командирът.

– Но в щаба на Двадесет и седма въздушна армия ми казват, че щом имам четиридесет полета, мога да си замина за Щатите.

– Те обаче не твърдят, че трябва да постъпиш именно така. А правилниците гласят, че трябва да се подчиняваш на всяка заповед. Ето къде е засечката. Дори ако полковникът нарушава заповедта на Двадесет и седма въздушна армия, като те кара да извършиш още полети, ти все пак трябва да летиш, иначе си виновен – неизпълнение на заповед. И тогава щабът на Двадесет и седма въздушна армия ще те нагази здравата.

Йосарян отпусна рамене, смазан от разочарование.

– Значи наистина ще трябва да извърша петдесет полета, а? – каза той нажалено.

– Петдесет и пет – поправи го доктор Данийка.

– Какви петдесет и пет?

– Полковникът сега иска всички вие да извършите по петдесет и пет полета.

Джоу Гладника въздъхна дълбоко с облекчение, когато чу думите на доктор Данийка и се захили. Йосарян хвана Джоу Гладника за врата и го накара да отлети с него право при бившия ефрейтор Уинтъргрийн.

– Какво ще ми направят – попита той с доверителен тон – ако откажа да летя.

– Вероятно ние ще те разстреляме – отговори бившият ефрейтор Уинтъргрийн.

– „Ние“ ли? – извика изненадано Йосарян. Какво искаш да кажеш с това „ние“? Откога си на тяхна страна?

– Ако ще те разстрелват, на чия страна очакваш да бъда? – възрази бившият ефрейтор Уинтъргрин.

Йосарян изтръпна. Полковник Каткарт пак бе повдигнал духа му.

7 МАКУОТ

Обикновено Йосарян имаше за пилот Макуот, който бръснейки се всяка сутрин, облечен с яркочервена чиста пижама пред палатката си, беше едно от странните иронични и непонятни неща, обкръжаващи Йосарян. Вероятно Макуот беше най-смахнатият измежду всички строеви офицери, защото беше съвършено нормален и въпреки това не възразяваше срещу войната. Той беше младо същество, усмихнато, късокрако, с широки рамена, което постоянно си подсвиркваше игриви естрадни мелодии и пляскаше оглушително картите, когато ги раздаваше при игра на тридесет и едно или покер, докато Джоу Гладника рухнеше от отчаяние под кумулативното въздействие на удряните карти и разтреперан почнеше да му крещи да престане да пляска картите.

– Ти, кучи сине, го правиш само защото ми причинява болка – реवेशе бясно Джоу Гладника, докато Йосарян го държеше с една ръка и се мъчеше да го успокои. – Само затова го прави, защото му е приятно да ме слуша как пища, тоя проклет кучи син!

Макуот набръчкваше тънкия си покрит с лунички нос извинително и се заричаше никога вече да не пляска картите, но винаги забравяше. Макуот носеше мъхнати пантофи и червена пижама и спеше винаги в изгладени цветни чаршафи като онзи, от който Майлоу му върна половината, след като го измъкна от захиления крадец, който много обичал сладки неща, в замяна на смачканите фурми – Майлоу ги бе взел на заем от Йосарян, но не бе дал на крадеца нито една. Макуот беше поразен от Майлоу, който купуваше яйцата по седем цента едното и ги продаваше по пет и с това много забавляваше ефрейтор Снарк, помощника си в стола. Но Макуот никога не е бивал така поразен от Майлоу, както Майлоу бе поразен от писмото, което Йосарян получи от доктор Данийка.

– Какво е това? – извика Майлоу разтревожено, когато видя огромната кутия от велпапе, пълна с пакети сушени плодове и тенекиени кутии с плодови сокове и компоти, които двамата италиански работници, отвлечени от майор ... де Къвърли, за да работят в кухнята, се готвеха да отнесат в палатката на Йосарян.

– Това е за капитан Йосарян, сър – каза ефрейтор Снарк със самодоволна усмивка. Ефрейтор Снарк беше интелектуален сноб, който смяташе, че е изпреварил времето с двадесет години и не обичаше да слиза

до масите. – Той има писмо от доктор Данийка, с което му дава право да получава колкото иска плодове и плодови сокове.

– Какво е това? – извика Йосарян.

Майлоу бе побледнял и се олюляваше.

– Това е лейтенант Майлоу Майндърбайндър, сър – каза ефрейтор Снарк, като намигна подигравателно. – Един от новите ни пилоти. Стана началник на офицерския стол, докато бяхте в болницата напоследък.

– Какво е това? – извика Макуот по-късно същия следобед, когато Майлоу му подаде половин чаршаф.

– Това е половината от чаршафа, който беше откраднат от вашата палатка тази сутрин – обясни Майлоу с плахо самодоволство и ръждивите му мустаци бързо затрепкаха. – Ловя се на бас: вие дори не сте знаели, че е откраднат.

– Че кой ще краде половин чаршаф? – запита Йосарян.

Майлоу се смути.

– Вие не разбирате – възрази той.

Йосарян не разбираше също защо на Майлоу му бе толкова притрябвало да вложи пари в писмото на доктор Данийка, което идваше тъкмо навреме... „Отпуснете на Йосарян сушени плодове и плодови сокове колкото иска – бе писал доктор Данийка. Той казва, че има чернодробно страдание.“

– Такова писмо – мънкаше унило Майлоу – може да съсипе всеки завеждащ-стол по света.

Майлоу бе дошъл в палатката на Йосарян само за да прочете повторно писмото, следвайки отнетата му кутия с провизии през целия лагер на ескадрилата, сякаш вървеше подир мъртвец.

– Трябва да ви дам толкова, колкото искате. Ами че в писмото дори не се казва, че трябва сам да изядете всичко.

– И добре е, че не се казва – рече му Йосарян, – защото аз никога не ям такива неща. Имам чернодробно страдание.

– О, да, забравих – каза Майлоу, като почтително сниши глас. – Сериозно ли е?

– Достатъчно сериозно – отговори весело Йосарян.

– Аха, така – каза Майлоу. – Какво значи това?

– Значи, че не би могло да бъде по-добре...

– Май че не ви разбирам.

– ... без да стане по-зле. Разбирате ли сега?

– Да, разбирам. Но все пак, струва ми се, не ви разбирам.

– Е, нека това не ви смущава. Нека смущава само мен. Виждате ли,

аз всъщност нямам чернодробно страдание. Аз имам само симптоми. Имам синдрома на Гарнет-Флайшaker.

– Виждам – каза Майлоу. – Какво представлява синдромът на Гарнет-Флайшaker?

– Чернодробно страдание.

– Виждам – каза Майлоу и започна уморено да разтрива черните си вежди с израз на вътрешна болка, сякаш очакваше да мине някакъв неприятен бодеж. – В такъв случай – продължи той най-после – предполагавам, че ще трябва много да внимавате какво ядете, нали?

– Наистина трябва да внимавам много му каза Йосарян. – Човек не се докопча лесно до един добър синдром на Гарнет-Флайшaker и аз не искам да опропастя моя синдром. Затова никога не ям плодове.

– Сега виждам – каза Майлоу. – Плодовете вредят на черния ви дроб, нали?

– Не, плодовете са полезни за черния ми дроб. Затова никога не ям плодове.

– Тогава какво ги правите? – попита Майлоу, като упорито проби-ваше път през растящото си недоумение, за да изстреля най-после въпроса, който пареше на устните му. – Продавате ли ги?

– Давам ги без пари.

– Кому? – извика Майлоу с дрезгав от ужас глас.

– Всекиму, който иска – му извика Йосарян.

Майлоу издаде дълъг меланхоличен стон и се олюля; капчици пот внезапно оросиха пепеливото му лице. Той замислено дърпаше нещастните си мустаци и цялото му тяло трепереше.

– Давам голяма част от тях на Дънбар – продължи Йосарян.

– На Дънбар ли? – повтори Майлоу вцепенен.

– Да, Дънбар може да яде колкото си иска плодове и това не му помага ни най-малко. Аз просто поставям кутията ей там на открито и всеки, който мине, може да си вземе. Арфи идва тук да си вземе сливи, защото казва, че никога не давали достатъчно сливи в стола. Можете да се занимаете с въпроса, когато имате време, защото никак не ми е приятно Арфи да се навърта постоянно тук. Щом запасите ми започват да се привършват, аз просто казвам на ефрейтор Снарк да ги попълни. Нейтли винаги взема цяла камара плодове със себе си, когато отива в Рим. Той е влюбен в една курва там, която ме мрази и ни най-малко не се интересува от него. Тя има една по-малка сестра, която никога не ги оставя на мира, когато са в леглото: те живеят в един апартамент с един старец, една жена и цял куп други момичета с хубави, тлъсти бедра, които също

постоянно шурейт. Нейтли им носи пълна кутия винаги когато отива там.

– Продава ли им ги?

– Подарява им ги.

Майлоу се намръщи.

– И, предполагам, че това е много щедро от негова страна – забеляза той без възторг.

– Да, много е щедро – съгласи се Йосарян.

– Уверен съм, че е напълно законно – каза Майлоу, – тъй като плодовете са ваши, щом ги получавате от мен. Сигурно в тия тежки време-на хората много се радват да получат плодове.

– Да, много се радват – увери го Йосарян. – Двете момичета ги продават на черна борса и с тия пари си купуват ярки накити с фалшиви камъни и евтин парфюм.

Майлоу се оживи.

– Накити! – възкликна той. – Не знаех това. Колко плащат те за евтин парфюм?

– Старецът използва своята част, за да купува неразредено уиски и мръсни картички. Той е голям развратник.

– Развратник ли?

– Не можете да си представите какъв развратник.

– Много ли се търсят мръсните картички в Рим? – запита Майлоу.

– Не можете да си представите. Вижте например Арфи. Когато човек го познава, никога не би и подозирал, нали?

– Че е развратник ли?

– Не, че е шурман. Познавате капитан Ардварг, нали? Онова мило момче, което още първия ден, когато дойде в ескадрилата, каза: „Ардварг всеки ме нарича, шурман все ще си кибича.“ Носи лула в устата си и вероятно ви е питал в кой университет сте следвали. Познавате ли го?

Майлоу не обръщаше никакво внимание на думите на Йосарян.

– Да станем съдружници – изгърси той внезапно с умолителен тон.

Йосарян му отказа, макар че несъмнено цели камиони с плодове сяха да бъдат на тясно разположение, за да ги разпродават както намерят за добре, щом Йосарян ги реквизира от стола с помощта на писмото на доктор Данийка. Майлоу клюмна, но от този миг нататък той доверяваше на Йосарян всичките си тайни, с изключение на една, разсъждавайки умно и проникателно, че всеки, който не би откраднал от любимото си отечество, не би откраднал въобще от никого.

Майлоу доверяваше на Йосарян всичките си тайни освен мястото

на пещерите в околните хълмове, където бе започнал да закопава парите си, след като се върна от Измир с цял самолет смокини и чу от Йосарян, че някакъв човек от контраразузнаването бил пристигнал в болницата. За Майлоу, достатъчно лековерен, за да поиска сам да стане началник на стола, този пост беше свещен дълг.

– Аз дори не си давах сметка, че не сервираме достатъчно сливи – бе признал той още него ден. – Предполагам, че съм направил тази грешка, понеже съм още съвсем нов. Ще повдигна въпроса пред моя майстор-готвач.

Йосарян го изгледа остро.

– Какъв майстор-готвач? – запита той. – Вие нямате майстор-готвач.

– Ефрейтор Снарк – обясни Майлоу, като гледаше настрана малко виновно. – Той е единственият готвач, който имам, и затова той е действително моят майстор-готвач, макар че се надявам да го преместя в административната част. У ефрейтор Снарк има тенденция да действа малко прекалено творчески, струва ми се. Той си мисли, че да си сержант в стола, е някакъв вид изкуство и винаги ми се оплаква, че трябва да търгува с дарбите си. Никой не иска от него подобно нещо. Впрочем знаете ли случайно защо е бил понижен в чин редник и сега е само ефрейтор?

– Да – каза Йосарян. – Той отрови цялата ескадрила.

Майлоу пак побледня.

– Какво е направил?

– Смачка стотици калъпи войнишки сапун в пюре от сладки картофи само за да докаже, че хората имат просташки вкус и не могат да направят разлика между добра и лоша храна. Цялата ескадрила повръщаше. Полетите бяха отменени.

– Е – възкликна Майлоу с неодобрително присвити устни. – Той, разбира се, е открил, че съвсем не е бил прав, нали?

– Напротив – поправи го Йосарян. – Откри, че е бил съвършено прав. Излапахме цели чинии пюре и искахме още. Всички повръщаме, но няхаме представа, че сме били отровени.

Вцепенен от ужас, Майлоу подсмъркна два пъти като рунтав кафяв заек.

– В такъв случай сигурно ще го прехвърля в административната част. Не желая да се случи пак нещо подобно, докато аз отговарям за стола. Виждате ли, каза той сериозно и поверително, – надявам се да осигурия на хората от тази ескадрила най-добрата храна на света. Това е

наистина достойна цел, нали? Ако един началник на стол цели нещо по-малко от това, той, струва ми се, няма право да завежда стол. Не сте ли съгласен?

Йосарян се извърна бавно и загледа Майлоу изпитателно и недоверчиво. Той видя едно просто, откровено лице, неспособно на лукавство или измама, почтено, открито лице, с раздалечени големи очи, ръждива коса, черни вежди и нещастни, червеникавокафяви мустаци. Майлоу имаше дълъг тънък нос с влажни душещи ноздри, който рязко извиваше надясно и беше винаги насочен встрани от посоката, накъдето гледаше всичко останало от тялото му. Това беше лице на човек със закоравяла почтеност, който не можеше да наруши съзнателно нравствените начала, на които се опираше неговата добродетел, така както не можеше да се превърне в презряна, крастава жаба. Едно от тези нравствени начала беше, че никога не е грях да иска най-високата цена, която може да изкара. Беше способен на мощни пристъпи на справедливо възмущение и се възмути безкрайно, когато научи, че един човек от контраразузнаването пристигнал в зоната и го търсел.

– Той не търси вас – каза Йосарян, като се опитваше да го успокои. – Той търси някого в болницата, който е подписвал името Уошингтън Ървинг на писмата, които е цензурирал.

– Аз никога не съм подписвал името Уошингтън Ървинг под никакви писма.

– Разбира се, че не сте подписвали.

– Но това е само трик, за да ме накара да призная, че съм спечелил пари от черна борса. – Майлоу буйно теглеше едно разрошено снопче от обезцветените си мустаци. – Не харесвам такива типове. Винаги душат около хора като нас. Ако правителството желае да направи нещо добро, защо не подгони бившия ефрейтор Уинтъргрийн? Той не уважава правилниците и уставите и постоянно ме удря в цените.

Мустациите на Майлоу бяха нещастни, защото двете им разделени части никога не си подхождаха. Те бяха като разединените очи на Майлоу, които никога не гледаха едно и също нещо в едно и също време. Майлоу можеше да види повече неща от повечето хора, но не виждаше много ясно никое от тях. За разлика от реакцията му спрямо новините за човека от контраразузнаването, той със спокойна храброст чу от Йосарян, че полковник Каткарт е повишил броя на полетите на петдесет и пет.

– Война водим – рече той. – И няма полза да се оплакваме от броя на полетите, които трябва да извършим. Щом полковникът каза, че са

нужни петдесет и пет полета, ще трябва да ги извършим.

– Аз пък няма да летя повече – зарече се Йосарян. – Ще отида да говоря с майор Майор.

– Как ще отидете! Майор Майор не приема никого.

– Тогава ще се върна в болницата.

– Но вие излязохте от болницата едва преди десет дни – припомни му Майлоу укоризнено. – Не можете да тичате в болницата всеки път, щом се случи нещо, което не ви харесва. Не, най-доброто, което можете да направите, е да извършите полетите. Това е наш дълг.

Майлоу имаше строги скрупули, които не му позволяваха да вземе на заем дори пакет сухи фурми от стола в деня, когато открадна чаршафа на Макуот, тъй като храната в стола беше все още държавна собственост.

– Но аз мога да взема назаем от вас – обясни той на Йосарян, – тъй като тези плодове са ваши, щом веднъж сте ги получили от мен с писмото на доктор Данийка. Можете да правите каквото щете с тях, дори да ги продадете с голяма печалба, вместо да ги раздавате без пари. Не бихте ли искали да вършим това заедно?

– Не.

Майлоу се отказа от намеренията си.

– Тогава дайте ми на заем един пакет сушени фурми – помоли се той. – Ще ви ги върна. Кълна се, че ще ви го върна и ще има малко нещо отгоре за вас.

Майлоу удържа на думата си и даде на Йосарян четвъртина от жълтия чаршаф на Макуот, когато се върна с неотворения пакет фурми, все още захиления крадец, любител на сладки неща, който беше откраднал чаршафа от палатката на Макуот. Парчето чаршаф сега принадлежеше на Йосарян. Бе го спечелил, защото го завариха неподготвен, макар че той не разбираше как стана това. И Макуот не разбираше нищо.

– Какво е това? – извика Макуот, като се пулеше озадачено, гледайки отрязаната половина от чаршафа си.

– Това е половината от чаршафа, който беше откраднат тази сутрин от палатката ви обясни Майлоу. – Бас държа, че не знаехте, че е откраднат.

– Защо пък, някой трябва да открадне половин чаршаф? – попита Йосарян. Майлоу се смути.

– Вие не разбирате – протестираше Майлоу. – Той открадна целия чаршаф и аз му го взех обратно с пакета пресовани фурми, които вие вложихте в предприятието. Ето защо четвъртината от чаршафа е ваша.

Изкарахте хубава печалба с вашето капиталовложение особено защото си получавате обратно всичките пресовани фурми, които ми дадохте. – След това Майлоу се обърна към Макуот: – Половината от чаршафа е ваша, защото от самото начало чаршафът беше ваш, и аз наистина не разбирам от какво се оплаквате, тъй като не бихте имали никаква част от него, ако капитан Йосарян и аз не бяхме се намесили във ваша полза.

– Кой се оплаква? – възкликна Макуот. – Аз просто се мъча да си представя какво мога да направя с половин чаршаф.

– Можете да направите един куп неща с половин чаршаф – увери го Майлоу. – Останалата четвъртина от чаршафа аз турих настрана за себе си като награда за моята предприемчивост, труд и инициатива. То не е за мен, нали разбирате, а за синдиката. Това е нещо, което и вие можете да направите с половината чаршаф. Можете да я оставите на синдиката и да гледате как расте.

– Какъв синдикат?

– Синдикатът, който бих желал да основа някой ден, така че да мога да дам на всички ви добрата храна, която заслужавате.

– Искате да основете синдикат ли?

– Да. Искам. Не, искам да основа борса. Знаете ли какво е борса?

– Място, където се купуват разни неща, нали?

– И се продават неща – поправи го Майлоу.

– И се продават неща.

– Цял живот съм искал да имам борса. Можеш да направиш куп неща, ако имаш борса. Но трябва да имаш борса.

– Значи искате борса?

– И всички ще имат дялове.

Йосарян беше все още в недоумение, защото се касаеше за бизнес, а в бизнеса имаше много неща, които винаги го озадачаваха.

– Нека пак да ви обясня – предложи Майлоу с растяща умора и раздразнение, като посочи с палец към крадеца, любител на сладки неща, който все още стоеше захилен до него. – Аз знаех, че той желае фурмите повече от чаршафа, понеже не разбира нито дума английски, нарочно водих преговори за сделката на английски.

– Защо не го праснахте веднъж по главата да му вземете чаршафа? – попита Йосарян.

Присвивайки с достойнство устни, Макуот поклати глава.

– Щеше да бъде крайно несправедливо – смъмра го той твърдо. – Насилието е неправда, а две неправди никога не правят една правда. Много по-добър беше моят начин. Когато му подадох фурмите и

протегнах ръка за чаршафа, той вероятно си помисли, че му предлагам размяна.

– А какво му предлагаете?

– Всъщност аз наистина му предлагам размяна, но тъй като той не разбира английски, винаги мога да отрека.

– А ако той се бе ядосал и настояваше да вземе фурмите?

– Е, тогава щях да го ударя по главата и щях да му ги взема – отговори Майлоу без колебание. Той погледна Йосарян, после Макуот и после пак Йосарян. – Аз наистина не разбирам от какво се оплаквате! Сега всички сме в много по-добро положение отпреди. Всеки е доволен освен този крадец, но няма смисъл да се тревожим за него, тъй като той дори не говори езика ни и получава това, което заслужава. Не разбирате ли?

Но Йосарян все още не разбираше как Майлоу може да купува яйца в Малта по седем цента едното и да ги продава с печалба в Пианоза по пет цента.

8

ЛЕЙТЕНАНТ ШАЙСКОПФ

Дори и Клевинджър не разбираше как Майлоу може да направи това, а Клевинджър знаеше всичко. Клевинджър знаеше всичко за войната, освен защо Йосарян трябва да умре, докато на ефрейтор Снарк е позволено да живее, или защо ефрейтор Снарк трябва да умре, докато на Йосарян е позволено да остане жив. Войната беше мръсна и кална работа и Йосарян спокойно би могъл да живее без нея, да живее може би вечно. Само част от неговите сънародници биха дали живота си, за да я спечелят, и той нямаше амбициите да бъде между тях. Да умреш или да не умреш – това беше въпросът и Клевинджър се чувствуваше смазан, когато се опитваше да намери отговора. Историята не изискваше преждевременната смърт на Йосарян, справедливостта можеше да бъде задоволена и без нея, прогресът не бе обвързан с нея и победата не зависеше от нея. Да умираат хора – това е необходимост, но кои хора да умрат – това зависи от обстоятелствата; а Йосарян бе готов да бъде жертва на каквото и да било освен на обстоятелствата. Водеше се война. Почти единственото добро нещо, което Йосарян можеше да види в нея, беше, че тя плащаше добре и освобождаваше децата от зловредното влияние на родителите им.

Клевинджър знаеше всичко това, защото Клевинджър беше гений с туптящо сърце и бледно лице – Той беше мислеща личност – дългурест, недоद्याлан, трескав, с жадни очи. Като студент в Харвард печелеше награди за отличен успех почти по всички предмети и единствената причина, поради която не спечели награди абсолютно по всичко, беше, че прекалено много време отделяше да подписва петиции, да разпространява петиции, да се обявява против петиции, да участва в клубовете за разисквания, да напуща клубове за разисквания, да присъства на младежки конгреси, да се мъчи да осуети други младежки конгреси и да организира студентски комитети в защита на уволнени професори. Всички бяха съгласни, че Клевинджър сигурно ще напредне в академичния свят. С една дума, Клевинджър беше един от онези хора с много голяма интелигентност и никакъв разум и всички знаеха това освен малцина, но и те скоро го откриха.

Накратко казано, беше глупак. На Йосарян той напомняше онези портрети, които висят в музеите за модерно изкуство, на които и двете

очи са на едната страна на лицето. Разбира се, това беше илюзия, породена от склонността на Клевинджър да гледа втрещено в едната страна на въпроса и изобщо никога да не вижда другата му страна. Политически той беше хуманист, който наистина различаваше левицата от десницата и беше доста неудобно притиснат между тях. Постоянно защитаваха своите приятели комунисти пред враговете си от десницата и своите приятели десничари пред своите врагове комунисти; и двете групи дълбоко го ненавиждаха и никога не го защитаваха пред никого, защото го смятаха за глупак.

Той беше много сериозен, ревностен и добросъвестен глупак. Невъзможно бе човек да отиде на кино с него, без след това да не бъде въввлечен в спор за съпреживяване, за Аристотел, за универсални понятия, идейно съдържание и дълга на киното като форма на изкуството в едно материалистическо общество. Момичетата, които той водеше на театър, трябваше да чакат до първия антракт, за да разберат от него дали гледат хубава или лоша пиеса, и веднага научаваха това. Той беше войнствуващ идеалист, който водеше кръстоносен поход срещу расовия фанатизъм, като припадеше при всяка негова проява. Знаеше всичко за литературата, освен как да извлече удоволствие от нея.

Йосарян се мъчеше да му помогне.

– Не ставай глупак – съветваше го той, когато и двамата бяха курсанти в Санта Ана, Калифорния.

– Ще му кажа – настояваше Клевинджър, когато двамата седяха високо на трибуните и гледаха надолу към помощния учебен плац, където лейтенант Шайскопф ходеше напред-назад, побеснял като някакъв Крал Лир, само че без брада.

– Защо на мен? – ридаше лейтенант Шайскопф.

– Трай си, идиот! – съветваше Йосарян доброжелателно приятеля си.

– Ти не знаеш какво говориш – възразяваше Клевинджър.

– Зная достатъчно, за да си мълча, идиот такъв. Лейтенант Шайскопф си скубеше косата и скърцаше със зъби. Гумените му бузи се трясяха от пристъпи на мъка. Той имаше да се справя с цяла ескадрила курсанти с нисък дух, които маршируваха отвратително на парадите всяка неделя следобед. Духът им беше нисък, защото не искаха да маршируват на паради всяка неделя следобед и защото лейтенант Шайскопф бе определил курсанти измежду тях да ги командуват, вместо да им разреши сами да изберат помежду си кой да ги командува.

– Искам някой да ми каже – умоляваше ги с молитвен глас

лейтенант Шайскопф. – Искам да ми се каже, ако аз имам някаква вина.

– Той иска някой да му каже – рече Клевинджър.

– Той иска всички да мълчат, идиот такъв – отговори Йосарян.

– Не го ли чу? – спореше Клевинджър.

– Чух го – отвърна Йосарян. – Чух го много високо и много ясно да казва, че иска всички да си стискаме устата, ако си знаем интереса.

– Няма да ви наказвам – кълнеше се лейтенант Шайскопф.

– Ето, казва, че няма да ме накаже – рече Клевинджър.

– Ще те скопи – каза Йосарян.

– Кълна се, че няма да ви накажа – каза лейтенант Шайскопф. Ще бъда благодарен на онзи, който ми каже истината.

– Ще те намрази – каза Йосарян. – До смъртния си час ще те мрази.

– Лейтенант Шайскопф беше завършил ШИПЗО и бе доста доволен, че войната избухна, защото тя му даваше възможност да носи офицерска униформа всеки ден и да казва „войници“ с отсечен, военен глас на тълпите момчета, които попадаха в лапите му всеки два месеца на път за клиниката. (ШИПЗО – школа за извънвойска подготовка на запасни офицери. – Б. пр.) Той беше един честолобив лейтенант Шайскопф, без чувство за хумор, който трезво се справяше с отговорностите си и се усмихваше само когато някой офицер, негов съперник от базата на въздушните сили в Санта Ана, се разболееше от някаква хроническа болест. Имаше слабо зрение и страдеше от хроничен синусит и поради това войната му се струваше особено интересна – за него нямаше опасност да бъде изпратен на фронта. Най-хубавото нещо у него беше жена му и най-хубавото нещо у жена му беше приятелката ѝ Дори Дъз, която правеше любов винаги когато имаше възможност. Тя беше от женския корпус и жената на лейтенант Шайскопф обличаше униформата ѝ всяка събота и неделя и я събличаше всяка събота и неделя, за всеки курсант от ескадрилата на съпруга ѝ, който пожелаеше да легне с нея.

Дори Дъз беше дребно живо курве, което най-много обичаше да прави любов в бараки за инструменти, в телефонни будки, съблекални по игрищата и чакални за автобуси. Малко неща не бе опитала и още по-малко не би опитала. Беше безсрамна, стройна и агресивна. Разбиваше самочувствия с дузини и караше мъжете да ги е яд на себе си на следната сутрин за начина, по който ги бе намерила, използвала и захвърлила. Йосарян бе влюбен в нея. Тя представляваше един чудесен задник и за нея Йосарян беше просто задоволителен, но нищо повече. Той обичаше да усеща как под кожата мускулите ѝ пружинират навсякъде, където я пипаше – единствения път, когато тя му позволи. Йосарян

обичаше Дори Дъз толкова много, че не можеше да не се хвърля страстно всяка седмица върху съпругата на лейтенант Шайскопф, за да си отмъсти на лейтенант Шайскопф за начина, по който той си отмъщаваше на Клевинджър.

Жената на лейтенант Шайскопф си отмъщаваше на лейтенант Шайскопф за някакво негово незабравимо престъпление, което тя вече не можеше да си спомни. Тя беше пълничко розово булче, което четеше добри книги и постоянно убеждаваше Йосарян да не бъде толкова „буржоа“, като не произнасяше звука „р“. Винаги имаше някаква добра книга подръка дори, когато лежеше в леглото без нищо друго върху си освен Йосарян и металната марка за самоличност на Дори Дъз. Тя отегчаваше Йосарян, но той беше влюбен и в нея също. Беше луда и бе избрала математиката за главен предмет, когато следваше в търговското училище в Хуортън, но не можеше да преброи до двадесет и осем всеки месец, без да загази.

– Миличък, пак ще имаме бебе – казваше тя на Йосарян всеки месец.

– Ти си се побъркала – отговаряше той.

– Наистина ти казвам, бебе – настояваше тя.

– И аз наистина ти казвам.

– Миличък, пак ще имаме бебе – казваше тя на мъжа си.

– Нямам време – измърморваше кисело лейтенант Шайскопф. – Не знаеш ли, че имаме парад.

Лейтенант Шайскопф държеше много да печели паради и да изправи Клевинджър пред дисциплинарния съд, задето заговорничи и проповядва да бъдат свалени командущите курсанти, които лейтенант Шайскопф беше определил. Клевинджър беше бунтар и многознайко. Лейтенант Шайскопф знаеше, че Клевинджър може да направи още поразии, ако не бъде следен. Вчера бе случаят с командущите курсанти; утре може да бъде целият свят. Клевинджър имаше ум, а лейтенант Шайскопф беше забелязал, че хора с ум са склонни да станат доста хитри понякога. Такива хора са опасни и дори новите командущи курсанти, за чието избиране бе допринесъл Клевинджър, охотно даваха изобличаващи показания срещу него. Делото срещу Клевинджър беше започнато и приключено. Единственото нещо, което липсваше, беше това, в което можеха да го обвинят.

Не можеше да бъде нещо, което е във връзка с парадите, защото Клевинджър гледаше на парадите почти толкова сериозно, колкото и самият лейтенант Шайскопф. Курсантите излизаха на парад рано слеобед

и пипнешком се строяваха в редица по дванадесет пред казармите. Стенейки още от препиването предната вечер, те куцаха в крак и отиваха до определеното им място на главния учебен плац, където заедно с курсантите от другите шестдесет – седемдесет ескадрили стояха неподвижно в жегата час-два, докато достатъчен брой от тях припаднат, та да може да почне парадът. На края на плаца чакаше цяла редица линейки и групи санитарни с носилки, снабдени с портативни радиоприемници. На покривите на линейките стояха наблюдатели. Един счетоводител записваше бройките. Цялата тази фаза на парада бе контролирана от военен лекар с усет за сметководство, който проверяваше пулса на курсантите и следеше цифрите на счетоводителя. Щом се съберяха достатъчно припаднали курсанти в линейките, военният лекар даваше знак на капелмайстора да започне и да завърши парада. Една след друга ескадрилите маршируваха по плаца, завиваха тромаво пред трибуната, маршируваха по плаца и се връщаха в казармите си.

Всяка от маршируващите ескадрили получаваше оценка, докато преминаваше пред трибуната, където един шишжав полковник с големи дебели мустаци седеше заобиколен от другите офицери. Най добрата ескадрила от всяко авиокрило печелеше жълто знаменце на прът – съвсем безполезна награда. Най-добрата ескадрила от цялата база печелеше червено знаменце на по-дълъг прът, което имаше още по-малка стойност, тъй като прътът беше по-тежък и беше по-голяма беля да се мъкне цяла седмица, докато друга ескадрила го спечели на следващата неделя. Йосарян намираще, че е глупаво да се дават знаменца, като награди. Те не бяха придружени нито с парични награди, нито с класови привилегии. Подобно на олимпийските медали и тенисните трофеи, те обозначаваха, че техният притежател е извършил по-добре от всички други нещо, от което никой няма никаква полза.

Самите паради изглеждаха също така нелепи. Йосарян мразеше парадите. Парадите са толкова воинствени. Мразеше ги, не искаше да ги чува, не искаше да ги гледа, ядосваше се, когато заради тях той, пък и цялото движение по улицата трябваше да спре. Мразеше да участва в тях. Достатъчно лошо беше да си курсант в авиацията, за да маршируваш като пехотинец в мъчителната горещина всяка неделя следобед. Достатъчно лошо беше да бъде човек курсант в авиацията, защото сега вече беше ясно, че войната няма да свърши, преди да завърши обучението. Преди всичко това беше единственото съображение, поради което той бе постъпил като доброволец в школата за запасни офицери. Като войник, който се е квалифицирал за обучение в авиационно училище,

той имаше много седмици пред себе си, докато го включат в някой клас, след това още много седмици, докато стане командир-шурман, и после още много седмици тактическо обучение, преди да бъде готов за изпращане на фронта. Тогава изглеждаше немислимо, че войната може да трае толкова дълго, защото бяха му казали, че Бог е на негова страна и че Бог, както също му бяха казали, може да извърши всичко, което иска. Но войната съвсем не бе свършила, а неговото обучение приближаваше края си.

Лейтенант Шайскопф копнееше отчаяно да спечели състезанията по маршировка, висеше до среднощ в стремежа си да ги подготви по-добре, а жена му го чакаше в леглото, изпълнена с любовна страст, като прелистваше любимите си пасажии от Крафт-Ебинг. Той четеше книги по маршировка. Нарещаше цели кутии шоколадени войници, докато се стопяха в ръцете му, и после придвижваше в редици по дванадесет комплект пластмасови каубои, които бе купил от една фирма по пощата под чуждо име и държеше заключени денем, за да не ги види никой. Упражненията на Леонардо по анатомия се оказаха необходими. Една вечер той почувствува нужда от жив модел и заповяда на жена си да марширува из стаята.

– Гола ли? – попита тя с надежда.

Лейтенант Шайскопф раздражено се плесна с ръце по челото. Голямо нещастие в живота му бе, че веригите на брака са го свързали с тази жена, неспособна да погледне по-далеч от собствените си мръсни полови желания и да види титаничните усилия да се достигне непостижимото, на което един благодарен мъж може героично да се посвети.

Защо никога не ме биеш? – намуси се тя една вечер.

– Защото нямам време – сряза я той нетърпеливо. – Нямам време. Не знаеш ли, че имаме парад?

Той наистина нямаше време. Беше вече неделя и му оставаха още само седем дни да се приготви за следния парад. Нямахше представа къде му отива времето. Лейтенант Шайскопф се класира последен на трите последни парада и това му създаде много лоша слава. Той обмисляше най-различни начини и средства, за да поправи положението, и дори бе готов да закове дванадесетте души във всяка редица на гредата от сух дъбов материал, със сечение два на четири инча, за да не се изкривяват редиците. Планът не беше изпълним, защото беше невъзможно да се направи завой от деветдесет градуса, без да се заковат никелирани панти в кръста на всеки курсант, а лейтенант Шайскопф съвсем не беше уверен, че ще може да получи толкова много никелирани панти от

интендантството, нито че ще може да си осигури съдействието на хирурзите в болницата.

В неделята, която дойде, след като лейтенант Шайскопф последва съвета на Клевинджър и остави курсантите да изберат неколцина помежду си, които да ги командуват, ескадрилата спечели жълтото знаменце. Лейтенант Шайскопф беше толкова въодушевен от това неочаквано постижение, че прасна жена си по главата с пръта на знамето, когато тя се опита да го дръпне в леглото, за да отпразнуват събитието, като покажат презрението си към половите нрави на дребната буржоазия в западната цивилизация. Следната неделя ескадрилата спечели червеното знаме и лейтенант Шайскопф бе извън себе си от възхищение. Последната неделя неговата ескадрила влезе в историята, като спечели червеното знаменце две седмици подред! Сега лейтенант Шайскопф бе достатъчно уверен в способностите си, за да направи голямата изненада. През време на своите обширни проучвания той бе открил, че ръцете на маршируващите, вместо да се люлеят свободно, както беше общоприето по онова време, никога не би трябвало да се отдалечават повече от три инча от средата на бедрото, което всъщност значеше, че те едва се размахваха.

Приготовленията на лейтенант Шайскопф бяха грижливи и тайни. Всички курсанти от ескадрилата му бяха заклети да пазят тайна и репетираха посред нощ на спомагателния учебен плац. Маршируваха в черната като катран нощ и слепешката се блъскаха един в друг, но не изпадаха в паника и се научиха да маршируват, без да махат ръце. Първата мисъл на лейтенант Шайскопф бе да поиска от един свой приятел от текедждийската работилница да забие клинчета от никелова сплав в бедрените кости на всички курсанти и да ги свърже с китките им чрез три инча дълги медни жички, но нямаше време – никога нямаше достатъчно време, а освен това мъчно можеше да се намери хубава медна жица във военно време. Той си спомни също, че ако бъдат така свързани, курсантите няма да могат да падат, както му е редът, в течение на внушителната церемония на припадъците, която предшествуваше парада, и че невъзможността да се припада, както се следва, може да се отрази на оценката на частта като цяло.

Цяла седмица той се кикотеше в офицерския клуб, като се мъчеше да съдържи възторга си. Най-близките му приятели се губеха в догадки.

– Чудя се какво ли е намислила Лайнйаната глава – каза лейтенант Енгъл.

На въпросите на колегите си лейтенант Шайскопф отговаряше с

многозначителна усмивка.

– Ще разберете в неделя – обещавахте им той. – Ще научите.

На следната неделя лейтенант Шайскопф разкри своята епохална изненада със самоувереността на опитен импресарио. Той не каза нищо, докато другите ескадрили минаваха пред трибуните в изкривени редици по обичайния си начин. Той не се издаде дори когато първите редици на неговата ескадрила се показаха, марширувайки, без да махат ръце, и когато се чуха първите разтревожени и задъхани ахкания на смаяните му колеги. Той се въздържа до момента, когато шишкавият полковник с големите дебели мустаци диво се нахвърли върху му с лице, мораво от възмущение, и едва тогава даде обяснението, което го направи безсмъртен.

– Погледнете, господин полковник – обяви той. – Не махат с ръце!

И пред замрялата от страхопочитание публика той започна да раздава заверени фотостатични копия от никому неизвестния правилник, върху който бе изградил незабравимия си триумф. Това бе най-светлият час в живота на лейтенант Шайскопф. Разбира се, той спечели състезанието, без да прави нищо повече, и получи завинаги червеното флагче, като по този начин въобще прекрати неделните маршировки, тъй като хубави червени флагчета се намираха също така трудно, както добра медна жица. Лейтенант Шайскопф бе произведен старши лейтенант Шайскопф и започна бързо да напредва в кариерата. Малцина бяха онези, които не го приветстваха като истински военен гений заради важното му откритие.

– Този лейтенант Шайскопф! – забеляза лейтенант Травърз. – Истински военен гений.

– Да, наистина е гений – съгласи се лейтенант Енгъл. – Жалко само, че този глупак не бие жена си.

– Не виждам какво общо има това с успеха му – отвърна хладно лейтенант Травърз. – Лейтенант Бимиз прекрасно бие с камшик госпожа Бимиз винаги когато имат полово сношение, и въпреки това той не може да направи нищо на парадите.

– Аз говоря за побой – възрази лейтенант Енгъл. – Кого го е грижа за парадите.

Всъщност освен лейтенант Шайскопф никой не даваше пукната пара за парадите и най-малко от всички шишкавият полковник с големите дебели мустаци, който беше председател на дисциплинарния съд и който започна да реве и ругае Клевинджър, щом Клевинджър влезе плахо в стаята, за да каже, че е невинен по обвинението, което лейтенант

Шайскопф бе предявил срещу него. Полковникът удари тъй силно с юмрук по масата, че си нарани ръката, още повече се разяри срещу Клевинджър, повторно удари с юмрук по масата и още по-силно и още повече си натърти ръката. Лейтенант Шайскопф загледа Клевинджър зверски, със свити устни, покрусен от лошото впечатление, което Клевинджър правеше.

– След шестдесет дни ще се биеш срещу швабите – изрева полковникът с големите дебели мустаци. – И сигурно си мислиш, че това е някакъв голям майтап...

– Не мисля, че е майтап, сър – отвърна Клевинджър.

– Не ме прекъсвай!

– Тъй вярно, сър.

– И казвай „сър“, когато прекъсваш – заповяда майор Меткаф.

– Тъй вярно, сър.

– Не ти ли казах току-що да не прекъсваш? – запита хладно майор Меткаф.

– Но аз не ви прекъсвам, сър – възрази Клевинджър.

– Прекъсваш ме и не каза „сър“. Прибави това към обвиненията срещу него – заповяда майор Меткаф на ефрейтора, който знаеше стенография. – Не казва „сър“ на началниците си, когато не ги прекъсва.

– Меткаф – каза полковникът, – вие сте ужасен глупак. Знаете ли това?

Майор Меткаф запрегльща с усилие.

– Да, сър.

– Тогава си затваряйте глупавата уста. Говорите безсмислици.

Дисциплинарният съд се състоеше от трима души: шишкавня полковник с големите, дебели мустаци, лейтенант Шайскопф и майор Меткаф, който се мъчеше да си изработи стоманен поглед. Като член на дисциплинарния съд, лейтенант Шайскопф беше един от съдиите, който щеше да разгледа делото по същество, тъй като обвинението бе предявено от прокурора. Лейтенант Шайскопф беше също така и прокурор. Клевинджър имаше за защитник един офицер. Този офицер беше лейтенант Шайскопф.

Всичко това много объркваше Клевинджър, който се разтрепери от страх, когато полковникът скочи на крака, избухна като някакво гигантско оригване и го заплаши, че ще разпори вонящото му малодушно тяло и ще го разкъса на парчета. Един ден, марширувайки към класната стая, той се бе препънал. На следния ден срещу него бе повдигнато редовно обвинение, загдето разкъсва редиците, когато е в строя, за

предумишлено насилие, безогледно поведение, вялост, измяна, провокаторство, загдето се прави на голям умник и слуша класическа музика и т.н. С една дума, искаха да му наложат най-тежките наказания по всички точки на обвинението. Той стоеше изплашен пред шишкавия полковник, който още веднъж изрева, че след шестдесет дни той ще се бие срещу швабите, и го запита как би му се харесало, ако го изхвърлят от училището и го изпратят на Соломоновите острови да погребва трупове. Клевинджър учтиво отговори, че няма да му хареса; той беше такъв глупак, че предпочиташе да стане труп, отколкото да погребва трупове. Полковникът седна, облегна се назад и внезапно успокоен, предпазливо му заговори с подкупваща учтивост.

– Какво сте искали да кажете – запита той бавно, когато сте казали, че не можем да ви накажем.

– Кога, сър?

– Аз задавам въпросите. Вие само ще отговаряте.

– Тъй вярно, сър. Аз...

– Да не сте си мислили, че сме ви довели тук да задавате въпроси, и аз да ви отговарям?

– Не, сър. Аз...

– За какво сме ви довели тук?

– За да отговарям на въпроси.

– Съвършено вярно – изрева полковникът. И сега ще почнете да отговаряте, преди да съм счупил глупавата ви глава. Точно какво, дявол да ви вземе, сте искали да кажете, копеле такова, когато сте казали, че не можем да ви накажем?

– Струва ми се, че никога не съм заявявал подобно нещо, сър.

– Говорете по-високо, моля. Не можах да ви чуя.

– Да, сър. Аз...

– Ще говорите ли по-високо, моля? Не мога да ви чуя.

– Да, сър. Аз...

– Меткаф.

– Заповядайте, сър.

– Нали ти казах да си затваряш глупавата уста.

– Да, сър.

– Тогава си затваряй глупавата уста, когато ти кажа да си затваряш глупавата уста. Разбра ли? Ще говорите ли по-високо, моля? Не мога да ви чуя.

– Да, сър. Аз...

– Меткаф, на твоя крак ли съм стъпил?

- Не, сър. Трябва да е кракът на лейтенант Шайскопф.
- Не е моят крак каза лейтенант Шапскопф.
- Тогава може би е моят – каза майор Меткаф.
- Дръпнете го!
- Да, сър. Но най-напред вие трябва да дръпнете вашия крак, сър.
- Вие сте стъпили на моя крак.
- Какво, казваш ми да си махна крака?
- Не, сър. О, не, сър.
- Тогава си дръпни крака и си затваряй глупавата уста. Говорете по-високо, моля. Не можах да ви чуя.
- Тъй вярно, сър. Казах, че не съм казвал, че не можете да ме накажете.
- За какво собствено говорите, дявол да ви вземе?
- Отговарям на въпроса ви, сър.
- Какъв въпрос?
- „Точно какво, дявол да ви вземе, сте искали да кажете, копеле такова, когато сте казали, че не можем да ви накажем?“ – рече ефрейторът, който знаеше стенография, четейки от стенограмата си.
- Много добре – каза полковникът. – Точно какво искахте да кажете, дявол да ви вземе?
- Не съм казвал, че не можете да ме накажете, сър.
- Кога? – запита полковникът.
- Кога какво, сър?
- Пак ми задават въпроси.
- Винават, сър. Май че не разбирам въпросите ви.
- Кога не сте казали, че не можем да ви накажем? Не разбирате ли въпроса ми?
- Не, сър, не разбирам.
- Вие вече ни казахте това. Сега отговорете на въпроса ми.
- Но как мога да ви отговоря?
- Пак ми задават въпроси.
- Винават, сър. Но аз не зная как да отговоря. Никога не съм казвал, че не можете да ме накажете.
- Сега ни казвате кога сте го казали. Аз ви питам кога не сте го казали.
- Клевинджър пое дълбоко дъх.
- Аз винаги не съм казвал, че не можете да ме накажете, сър.
- Сега отговаряте много по-добре, мистър Клевинджър, макар че това е безсрамна лъжа. Снощи в нужника, не сте ли пошепнали, че ние

не можем да ви накажем, на онзи мръсен кучи син, който никак не ни харесва? Как му беше името?

– Йосарян, сър – каза лейтенант Щайскопф.

– Да, Йосарян. Вярно. Йосарян. Йосарян ли? Това ли му е името? Йосарян. Какво е това име Йосарян, дявол да го вземе?

Лейтенант Шайскопф знаеше фактите наизуст.

– Това е името на Йосарян, сър – обясни той.

– Да, изглежда, че това му е името. Пошепнали ли сте вие на Йосарян, че не можем да ви накажем?

– О, съвсем не, сър. Аз му пошепнах, че вие не бихте могли да ме считате за виновен...

– Може да съм глупав – прекъсна го полковникът, – но не мога да доловя разликата. Изглежда, че съм доста глупав, защото не мога да доловя разликата.

– Аз...

– Вие сте дрънкало и кучи син. Никой не ви е искал да давате пояснения, а вие ми давате пояснения. Аз изказах едно твърдение, а не исках пояснения. Вие сте дрънкало и кучи син, нали?

– Съвсем не, сър.

– Не ли? Значи, ме наричате мръсен лъжец?

– О, съвсем не, сър.

– Тогава сте дрънкало и кучи син, нали?

– Съвсем не, сър.

– Искате да се заяждате с мене ли?

– Съвсем не, сър.

– Вие дрънкало и кучи син ли сте?

– Съвсем не, сър.

– Дявол да ви вземе, наистина искате да се заяждате с мене. Още малко, и ще скоча през тази голяма дебела маса да ви разпоря вонящото страхливо тяло и да ви разкъсам на парчета.

– Разпорете го, разпорете го! – извика майор Меткаф.

– Меткаф. Ти си вонящ кучи син. Не ти ли казах да си затваряш вонящата, страхлива, глупава уста.

– Да, сър. Виноват, сър.

– Тогава затваряй си устата.

– Аз само исках да се науча, сър. Човек може да се научи само когато се опитва.

– Кой казва това?

– Всички казват това, сър. Дори лейтенант Шайскопф го казва.

– Казващ ли го?

– Да, сър каза лейтенант Шайскопф. – Но всички го казват.

– Е, Меткаф, постарайте се да си затворите глупавата уста и може би по този начин ще се научите как да я затваряте. Чакайте, докде бяхме стигнали? Прочети ми последния ред.

– „Прочети ми последния ред“ – прочете ефрейторът, който знаеше стенография.

– Не моя последен ред, глупако! Последния ред на някого другото. – изкрещя полковникът.

– „Прочети ми последния ред“ – прочете ефрейторът.

– И това е моят последен ред! – изпищя полковникът и лицето му стана мораво от гняв.

– О, не, сър – поправи го ефрейторът. – Това е моят последен ред. Аз току-що ви го прочетох. Не си ли спомняте, сър? Само преди един миг го прочетох.

– О, Господи! Прочети ми неговия последен ред, глупако! Хей, как ти беше името, дявол да те вчеме!

– Попинджей, сър.

– Е, ти ще бъдеш следният, Попинджей. Щом свърши неговото дело, и твоето ще почне. Разбра ли?

– Тъй вярно, сър. В какво ще бъда обвинен?

– Какво значение има това, дявол да те вземе? Чухте ли какво ме пита? Ще научиш, Попинджей. На минутата, щом свършим с Клевинджър, ще научиш. Курсант Клевинджър, какво... вие сте курсант Клевинджър, а не Попинджей?

– Тъй вярно, сър.

– Добре. Какво...

– Аз съм Попинджей, сър.

– Попинджей, милионер ли е баща ти или е член на Сената?

– Съвсем не, сър.

– Тогава си тръгнал нагоре по лайнния река без гребла. Баща ти не е генерал, нито висш чиновник, нали?

– Съвсем не, сър.

– Много добре. Какво работи баща ти?

– Той умря, сър.

– Много добре. Ти наистина си тръгнал по реката, Попинджей. Наистина ли Попинджей ти е името? Какво е това име Попинджей, дявол да го вземе? Не ми харесва.

– Това е името на Попинджей, сър – обясни лейтенант Шайскопф.

– Е, какво, не ми харесва това име, Попинджей, и просто не ми се чака, ще ми се да скоча да ти разпоря вонящото страхливо тяло и да те разкъсам на парчета. Курсант Клевинджър, повторете, моля ви се, дявол да го вземе, това, което сте пошепнали или не сте пошепнали на Йосарян късно снощи в нужника.

– Тъй вярно, сър. Казах, че вие не бихте могли да ме считате за виновен...

– Ще почнем от тук. Какво точно искахте да кажете, курсант Клевинджър, когато казахте, че не можем да ви считаме за виновен?

– Аз не казах, че не можете да ме считате за виновен, сър.

– Кога?

– Кога какво, сър?

– Пак ли започвате да ме разпитвате, дявол да ви вземе?

– Съвсем не, сър. Виноват, сър.

– Тогава отговорете на въпроса ми. Кога не сте казали, че не можем да ви считаме за виновен.

– Късно снощи в нужника, сър.

– Това ли е единственият път, когато не сте го казвали?

– Съвсем не, сър. Аз винаги не съм казвал, че вие не можете да ме считате за виновен, господин полковник. Това, което казах на Йосарян, беше...

– Никой не ви пита какво сте казали на Йосарян. Питаме ви какво не сте му казали. Ясно ли е?

– Тъй вярно, сър.

– Тогава да продължим. Какво сте казали на Йосарян?

– Казах му, сър, че вие не бихте могли да ме считате за виновен по обвинението, което е отправено срещу мен, и да останете верни на принципите на...

– На какво? Пак почнахте да мъккате. Престанете да мъккате.

– Тъй вярно, сър.

– И измъквайте „сър“, когато мъккате.

– Меткаф, копеле такова!

– Тъй вярно, сър – измънка Клевинджър. – На правосъдието, сър. Че не бихте могли да ме считате...

– Правосъдие ли? – Полковникът беше поразен. Какво е правосъдие?

– Правосъдие е, сър...

– Това не е правосъдие – каза подигравателно полковникът и заудря пак по масата с голямата си тлъста ръка. – Това е Карл Маркс. Аз ще

ви кажа какво е правосъдие. Правосъдие е коляното в корема направо от пода в зъбите нощем тайно с вдигнат нож долу в склада с боеприпаси на бойния кораб с пясъчен чувал по главата тихомълком в тъмнината без никакво предупреждение. Въжето около врата. Правосъдие е да пипаме здраво и да се бием с швабите. Пистолета от кобура и стреляме. Разбрахте ли?

– Съвсем не, сър.

– Стига сте ми викали „сър“.

– Тъй вярно, сър.

– И казвайте „сър“, когато не казвате „сър“ – заповяда майор Меткаф.

Клевинджър беше виновен, разбира се. Иначе нямаше да бъде обвиняем, и тъй като единственият начин да се докаже това беше да го признаят за виновен, техният патриотичен дълг им налагаше да го признаят за виновен. Той беше осъден на петдесет и седем наказателни обиколки. Попинджей беше затворен, за да му се даде урок, а майор Меткаф бе изпратен на Соломоновите острови да погребва трупове. Една наказателна обиколка беше петдесет минути маршировка всяка събота пред сградата на военната полиция с пълно снаряжение на гърба и празна пушка на рамо.

Всичко това много объркваше Клевинджър. Ставаха много странни неща, но най-странното за Клевинджър беше омразата, жестоката, неприкрита, неумолима омраза на членовете на дисциплинарния съд, чиито непримирими лица бяха покрити с глечта на корава отмъстителност, която злобно тлееше като неугасими въглени в присвитите им очи. Клевинджър беше зашеметен, когато откри това. Да можеха, щяха да го линчуват. Те бяха трима възрастни мъже, а той бе просто момче, мразеха го и желяеха смъртта му. Мразеха го още преди да дойде, мразеха го, докато беше там, мразеха го, след като напусна и след като се разделиха един от друг и отидоха към самотата си, злобно отнасяйки със себе си омразата си като някакво свидно съкровище.

Предната вечер Йосарян бе направил всичко, което можеше, за да го предупреди.

– Нямах никакви изгледи да се измъкнеш, момче, му бе казал той мрачно. – Те мразят евреите.

– Но аз не съм евреин – отговори Клевинджър.

– Това няма да има значение – обеща му Йосарян и той бе прав. – Те гонят всички.

Клевинджър се сви пред тяхната омраза като пред заслепяваща

светлина. Тези трима мъже, които го мразеха, говореха същия език като него и носеха същата униформа, но гледайки техните неспособни на обич лица, неизменно сгърчени в жестока враждебност, той моментално разбра, че никъде по света – нито във всички фашистки танкове, самолети или подводници, нито в бункерите зад картечниците, минохвъргачките и бълващите пламък огнепръскачки, нито дори между изкусните мерачи на елитната противовъздушна дивизия „Херман Гьоринг“, нито между злоещите им съучастници във всички бирхалета в Мюнхен и навсякъде другаде – нямаше хора, които да го мразят повече.

9

МАЙОР МАЙОР МАЙОР МАЙОР

Майор Майор Майор Майор бе изкарал тежки времена още от началото на живота си.

Подобно на Минивър Чийви той бе роден твърде късно – точно тридесет и шест часа по-късно, отколкото бе нужно за доброто физическо състояние на майка му, една блага болнава женица, която след като бе прекарала цяло денонощие и половина в родилни мъки, бе изчерпала всичките си сили и не можеше да продължи спора за името на новороденото. В коридора на болницата мъжът ѝ вървеше със сериозната решителност на човек, който знае какво върши. Бащата на Майор Майор беше грамаден кокалест мъж с груби обувца и черен вълнен костюм. Той попълни свидетелството за раждане без колебание и не прояви никакво вълнение, когато подаде попълнения формуляр на сестрата от етаж. Сестрата го взе от него, без да направи някаква забележка и с безшумни стъпки изчезна по коридора. Той я гледаше, докато тя се отдалечаваше, и се питаше как ли е облечена под престилката.

Когато се върна обратно в болничната стая, той завари жена си да лежи изтощена под одеялата, подобна на изсъхнал стар зеленчук, сбръчкана, суха и побледняла: нейните отслабнали тъкани бяха абсолютно неподвижни. Леглото ѝ се намираще на самия край на стаята, близо до спукания прозорец, станал непрозрачен от мръсотия. Дъжд плющеше от мътното небе и денят бе мрачен и студен. Из други стаи на болницата побелели като тебешир хора с остарели сиви устни умираха навреме. Бащата стоеше изправен до леглото и дълго гледа надолу към жената.

– Нарекох момчето Кейлеб – съобщи ѝ той най-после с тих глас. – Както ти искаше.

Жената не отговори и мъжът бавно се усмихна. Той беше замислил всичко идеално – жена му бе заспала и никога нямаше да научи, че я е излъгал, когато е лежала на болничното легло в отделението за бедни на окръжната болница.

В такава тъжна обстановка бе роден некадърният командир на ескадрилата, който сега в Пианоза през по-голямата част от работния ден подправяше подписа на Уошингтън Ървинг върху официални документи. Ограден срещу чуждо вмешателство от собствения си нежелан авторитет и маскиран с фалшиви мустаци и тъмни очила – допълнителни

предпазни мерки, за да не може да бъде открит от някого, който би надзърнал случайно през старомодния целулоиден прозорец, от който някой крадец бе изрязал една ивица, – майор Майор усърдно фалшифицираше подписа с лявата си ръка, за да не може да бъде идентифициран. Между момента на неговото раждане и момента на неговия успех се простираха тридесет и една мрачни години на самота и разочарование.

Майор Майор беше роден прекалено късно и прекалено посредствен. Някои хора се раждат посредствени, други постигат посредственост, на трети посредствеността се налага отвън. Майор Майор бе придобил посредствеността си по трите начина. Дори между съвсем незначителни хора той се отличаваеше със своята незначителност и на всички, които го срещаша, той винаги правеше впечатление с това, че с нищо не прави впечатление.

Още от самото начало на живота си той бе обременен от трима души – от майка си, от баща си и от Хенри Фонда, с когото имаше далечна прилика почти от самото си раждане. Дори преди да научи кой е Хенри Фонда, той ставаше предмет на неласкави сравнения, където и да отидеше. Напълно чужди хора намираха за уместно да го упрекват за това и поради тази причина той отрано придоби чувство за вина и страх от хората, някакъв раболепен импулс да се извинява пред обществото, загдето не е Хенри Фонда. Не беше лека задача да живее, като прилича на Хенри Фонда, но той никога не помисли да напусне играта, понеже беше наследил постоянството на баща си, дълъг като върлина човек, който имаше силно чувство за хумор.

Бащата на Майор Майор беше трезвен, богобоязлив човек, който считаше за най-духовито нещо на света да крие възрастта си. Беше фермер с дълги ръце и крака, богобоязлив, свободолюбив, хрисим, непреклонен индивидуалист, който смяташе, че да се дават федерални субсидии на когото и да било освен на фермери, е прикрит социализъм. Той проповядваше пестеливост и упорит труд и осъждаше неморалните жени, които му отказваха. Негов специалитет беше люцерната и за него бе много изгодно да не отглежда люцерна. Държавата му плащаше добре за всеки бушел произведена люцерна. Колкото повече люцерна не произвеждаше, толкова повече пари му даваше държавата; и той разходваше всеки петак, спечелен без труд, за да купува още земя и да увеличава количеството произведена люцерна. Бащата на Майор Майор работеше без почивка, за да не произвежда люцерна. През дългите зимни вечери той си седеше въщи и не кърпеше хамути; изскачаше от леглото си, щом пукнеше пладне, само за да се увери, че никаква домакинска

работа не е свършена. Влагаше мъдро парите си в земя и скоро вече не отглеждаше повече люцерна, отколкото който и да е друг фермер в окръга. Съседите се обръщаха към него за съвет по всякакви въпроси, тъй като той бе спечелил много пари и следователно беше мъдър човек.

– Каквото посееете, това ще пожънете – съветваше той всички и всички казваха „амин“.

Бащата на Майор Майор беше изявен борец за икономии в държавните разходи при условие, че тези икономии няма да попречат на правителството да изпълни свещения си дълг и да плати на фермерите толкова, колкото можеха да изкарат за люцерната, която произвеждаха и от която никой не се нуждаеше, или въобще за да не отглеждат люцерна. Той беше горд и независим човек, които се противопоставяше на всякакви осигуровки срещу безработица и никога не се колебаеше да хленчи и скимти, за да извърънка и измъкне колкото може повече от когото може. Той беше набожен човек, чийто амвон беше навсякъде.

– На нас, фермерите, Господ ни е дал две здрави ръце, за да можем да отнесем колкото можем да сграбчим с тях – проповядваше той пламенно на стъпалата на съда или пред фирмата А. и И., докато чакаше младата зла касиерка, вечно с дъвка в устата, която той ухажваше, да излезе навън и да го погледне заплашително. – Ако Господ не искаше да вземаме толкова много проповядваше той, нямаше да ни даде две здрави ръце, за да го вземаме.

Всички наоколо пошепваха:

– Амин.

Бащата на Майор Майор имаше някаква калвинистка вяра в предопределението и можеше ясно да схване, че нещастията на всички хора, освен неговите собствени, бяха израз на Божията воля. Той пушеше цигари, пиеше уиски и много добре му действуваха остроумия и ободрителни интелектуални разговори. Особено собствената му духовитост, когато лъжеше, че е по-млад, или разказваше хубавата история за трудностите на Бога и жена му при раждането на Майор Майор. Хубавата история за трудностите на Бога и жена му се състоеше в това, че Бог е имал нужда от шест дни, за да създаде целия свят, докато жена му е прекарала денонощие и половина в родилни мъки само за да създаде Майор Майор. Един по-обикновен човек би се поколебал него ден в коридора на болницата, един по-слаб характер би се съгласил да приеме отлични заместители на името на сина си, като например Старши Барабанчик, Младши Старши, Старши Младши или пък До Мажор, но бащата на Майор Майор беше чакал четиридесет години тъкмо такъв случай и не

бе човек, който да го пропусне. Той имаше хубава поговорка за успеха в живота. Щастieto чука на вратата само веднъж – казваше той и я повтаряше при всеки случай.

Досадната прилика с Хенри Фонда, която имаше от рождение, беше първата от дълга поредица лоши шегги, чиято нещастна жертва Майор Майор щеше да бъде по повеля на съдбата през целия си безрадостен живот. Втората лоша шега бе, че се роди Майор Майор Майор. Фактът, че той бе роден Майор Майор Майор, беше тайна, известна само на баща му. Разкриването на истинското му име стана едва когато Майор Майор бе записан в детската градина и последиците бяха катастрофални. Новината уби майка му: тя просто загуби воля за живот, посърна и умря, а това беше добре дошло за баща му, който беше решил, ако се наложи, да се ожени за злата касиерка от А. и И., макар че не разчиташе много на вероятността да изгони жена си от фермата, без да ѝ плати пари или да я набие.

Последиците за самия Майор Майор бяха само малко по-сурови. На тази крехка възраст му бе наложено да си даде сметка за жестокия и зашеметяващ факт, че той не е, както винаги е смятал, Кейлеб Майор, а някакъв напълно чужд човек на име Майор Майор Майор, за когото той не знаеше абсолютно нищо и за когото никой не бе чувал дотогава. Колкото другарчета имаше, всички се оттеглиха и никога не се върнаха, понеже не бяха склонни да се доверяват на чужди хора, особено на онзи, който дотогава ги е мамил, че е някой, когото са познавали от години. Никой не желаше да има нещо общо с него. Той започна да изпуска неща и да се препъва. При всяко ново запознанство се държеше плахо, изпълнен с надежда, и винаги оставаше разочарован. Именно защото се нуждаеше така отчаяно от приятел, той никога не можа да го намери. Израсна непохватен, висок, странен, замечтан младеж с нежни очи и много деликатни устни, чиято колеблива, плаха усмивка мигновено се превръщаше в обиден, объркан израз при всяко ново отблъскване.

Той беше учтив към по-старите, но те не го харесваха. Вършеше всичко, което по-старите от него му казваха да извърши. Казваха му да се оглежда, преди да скочи, и той винаги се оглеждаше, преди да скочи. Казваха му никога да не отлага за утре това, което може да свърши днес и той никога не отлагаше. Казано му бе да почита майка си и баща си и той почиташе баща си и майка си. Казано му бе да не убива и той не убиваше, докато не постъпи във войската. Тогава му казаха да убива и той убиваше. Обръщаше си и другата буза при всеки случай и винаги правеше на другите точно това, което искаше те да правят на него.

Когато даваше милостиня, лявата му ръка никога не знаеше какво прави дясната. Той никога не произнасяше напразно името Господне, никога не прелюбодействуваше, нито пожелаваше магарето на ближния си. Всъщност той обичаше ближния си и никога не лъжесвидетелствуваше срещу него. По-старите не обичаха Майор Майор, защото явно пренебрегваше възприетите обичаи.

Тъй като нямаше нищо, в което да се прояви добре, той се прояви добре в училище. В щатския университет гледаше така сериозно на ученето си, че педерастите мислеха, че е комунист, а комунистите подозираха, че е педераст. Той завърши английска история и това бе грешка.

– Английска история! – изрева възмутено по-старият сенатор от неговия щат, чиято глава бе обкръжена от сребриста грива. – А защо не американска история? Американската история е не по-малко добра от която и да е друга история!

Майор Майор се прехвърли веднага в американска литература, но Федералното бюро за разследване му бе открило вече досие. В далечната ферма, която Майор Майор наричаше свой дом, живееха шест души и един шотландски териер, и петима от тях, както и шотландският териер, се оказаха агенти на ФБР. Скоро те разполагаха с достатъчно злепоставящи го сведения, за да направят с него каквото си искат. Единственото нещо обаче, което можеха да намислят, беше да го вкарат във войската като редник и след четири дни да го направят майор, така че членовете на Конгреса, които нямаха друга грижа, можеха да препускат напред-назад по улиците на Вашингтон и да скандират: „Кой произведе майор Майор? Кой произведе майор Майор?“

Всъщност майор Майор беше произведен от една кибернетична машина марка „Ай Би Ем“, надарена с тъй живо чувство за хумор, както и баща му. Когато войната избухна, той още беше покорен и отстъпчив. Казаха му да постъпи във войската и той постъпи. Казаха му да поиска да влезе в авиационното училище и той поиска да влезе в авиационното училище. Още следната нощ се озова бос в ледената кал в три часа след полунощ пред един суров и войнствен сержант от някакъв югозападен щат, който каза на всички, че можел да пребие всеки войник от своето поделение и бил готов да докаже думите си. Само няколко минути преди това новобранците от ескадрилата бяха грубо събудени от ефрейторите, които им казаха да се строят пред палатката, където се помещаваха канцеларията. Дъждът продължаваше да се излива върху Майор Майор. Те се строиха облечени в гражданските си дрехи, с които бяха дошли преди три дни. Онези, които се забавиха, за да си обуят чорапите и

обувките, бяха изпратени обратно в студените, мокри и тъмни палатки да ги събуят и сега всички стояха боси в калта, докато ледените очи на сержанта шареха по редиците и той им казваше, че може да пребие всеки войник от поделението си. Никой не бе склонен да спори с него.

Неочакваното производство на Майор Майор в майорски чин на следния ден хвърли в бездънно униние войнствения сержант, защото той вече не можеше да се хвали, че може да пребие всеки редник от поделението си. Прекара дълги часове в размишления, оттеглен в палатката си като Саул и не приемаше никого, докато обезсърчената му елитна гвардия от ефрейтори пазеше отвън. В три часа през нощта той намери решението на въпроса: майор Майор и другите новобранци бяха грубо разбудени и получиха заповед да се строят боси в дъжделивата нощ под ярката светлина на канцеларията, където сержантът, застанал наперено със свити юмруци на хълбоците, ги чакаше и така гореше от нетърпение, че едва можа да дочака да се съберат всички.

– Аз и майор Майор – похвали се той със същия груб и отсечен тон както предната нощ – можем да пребием всеки редник от моето поделение.

По-късно същия ден офицерите от базата предприеха действия по въпроса за Майор Майор. Как могат да се справят с майор като Майор Майор? Да го унижават лично, би значело да унижават всички други офицери с равен или по-нисък чин. От друга страна обаче, би било немислимо да се отнасят към него почитателно. За щастие Майор Майор бе поискал да постъпи в авиационното училище. Заповед, с която той се прехвърляше в училището, бе изпратена късно следобед от циклостилната служба и в три часа през нощта Майор Майор бе отново грубо събуден, сержантът му пожела добър път и той се качи на един самолет, заминаващ на Запад.

Лейтенант Шайскопф побледня като платно, когато майор Майор се яви официално пред него в Калифорния с боси крака и засъхнала кал между пръстите. Майор Майор не се бе усъмнил ни най-малко, че го будят грубо, за да стои отново бос в калта, затова бе оставил обувката и чорапите си в палатката. Цивилното облекло, в което той се бе явил пред лейтенант Шайскопф, бе измачкано и мръсно. Лейтенант Шайскопф, който не си бе още създал име като майстор на маршировките, изтръпна от ужас при мисълта каква картинка би представлявал майор Майор, ако се яви на маршировка бос идната неделя.

– Бързо идете в болницата – измънка той, когато се окопоти достатъчно, за да може да говори – и им кажете, че сте болен. Оставете там,

докато ви се съберат достатъчно пари, та да можете да си купите дрехи. И обуца. Купете си обуца.

– Слушам, сър.

– Мисля, че не трябва да ме наричате „сър“ – изгъкна лейтенант Шайскопф. – Вие имате по-горен чин от мен.

– Да, сър. Аз може да имам по-горен чин, сър, но вие все пак сте мой командир.

– Да, сър, това е вярно – съгласи се лейтенант Шайскопф. – Вие можете да имате по-висок чин от мен, сър, но аз все пак съм ваш командир. Постъпете както ви казвам, сър, защото иначе ще загазите. Идете в болницата и им кажете, че сте болен, сър. Останете там, докато съберете достатъчна сума от парите, които ще получавате за поддържане на униформата, та да си купите униформа.

– Да, сър.

– И обуца, сър. Купете си обуца при първа възможност, сър.

– Да, сър. Ще си купя, сър.

За майор Майор животът в училището не бе по-различен от живота, който бе имал дотогава. Всеки, който го срещнеше, желаше да бъде с някого друго. Неговите преподаватели му даваха предпочитание във всички фази на обучението му, за да го изтикат по-бързо и да се отърват от него. За най-кратко време той стана пилот и се озова в Европа, където работите внезапно почнаха да се оправят. През целия си живот Майор Майор беше мечтал само за едно – да се смеси с другите хора, и на остров Пианоза за известно време бе наистина приет от всички. Чиновите имаха малко значение за строеваците и отношенията между офицери и войници бяха свободни и непринудени. Войници, чиито имена той дори не знаеше, го поздравяваха със „здрасти“ и го викаха да ходи да плува с тях или да играе баскетбол. Той прекарваше най-приятните си часове в баскетболни мачове, които траеха по цял ден и които никога не държеше да спечели. Никога не водеха сметка за точките и броят на играчите можеше да се изменя от един до тридесет и пет. Майор Майор не бе играл нито баскетбол, нито каквато и да било друга игра преди това, но високият му ръст и лудият му възторг му помагаша да компенсира вродената си тремавост и липса на тренировка. Там, на кривото баскетболно игрище, майор Майор намери истинско щастие между офицерите и войниците, които почти бяха станали негови приятели. Ако нямаше печеливши, нямаше и губещи и майор Майор се наслаждаваше на всеки момент, прекаран в скачане по игрището, до онзи миг, когато полковник Каткарт пристигна със своя ревящ джип, след като бе убит майор Дюлут и за

него стана невъзможно да се радва повече на баскетбола.

– Вие сте новият командир на ескадрилата – бе изревал полковник Каткарт грубо от другата страна на железопътния изкоп. – Но не си мислете, че това значи нещо, защото не значи нищо. Всичко, което значи, е, че вие сте новият командир на ескадрилата.

Полковник Каткарт хранеше отдавна неутолима омраза към майор Майор. Един излишен майор в списъците значеше лоша организация и даваше основание за критика от страна на хората в щаба на Двадесет и седма въздушна армия, а полковник Каткарт бе убеден, че те са негови врагове и съперници. Полковник Каткарт се бе молил на Бога да му изпрати някаква щастлива случайност, подобна на смъртта на майор Дюлут. Досега беше тормозен от един излишен майор, а сега имаше свободно място за втори излишен майор. Той назначи майор Майор за командир на ескадрилата и изчезна с ревящия си джип така внезапно, както бе дошъл.

За майор Майор това значеше край на игрите. Лицето му се зачерви от притеснение, той седеше като вкопан на мястото си и не можеше да повярва, че дъждовни облаци отново са се събрали над главата му. Когато се обърна към другите играчи, той се сблъска със скала от любопитни, замислени лица, които го гледаха вдървено с навъсена и непроницаема враждебност. Изтръпна от срам. Когато продължиха играта, тя вече не му доставяше никакво удоволствие. Когато дриблираше, никой не се опитваше да го спре; когато викаше да му подадат топката, онзи, който я държеше, веднага му я подаваше: и когато не улучваше коша, никой не се спущаше да грабне топката. Единственият глас, който се чуваше, беше собственият му глас. Същото се повтори на следния ден: на последния той въобще не дойде на игрището.

Всички в ескадрилата сякаш се бяха наговорили да престанат да му говорят и почнаха да се взират в него. Той минаваше през живота със стеснение, с наведени очи и пламнали бузи предмет на презрение, завист, подозрение, омраза и злобни намеци навсякъде, където отидеше. Хората, които дотогава едва бяха забелязали приликата му с Хенри Фонда, сега не спираха да говорят за нея и имаше дори някои, които мрачно намекваха, че майор Майор е бил назначен командир на ескадрилата именно защото прилича на Хенри Фонда. Капитан Блек, който сам се домогваше до този пост, твърдеше, че майор Майор е наистина Хенри Фонда, но е толкова бързлив, че не смее да си признае.

Майор Майор се луташе озадачено и попадеше от едно затруднение в друго. Без да го пита, сержант Таузър нареди да пренесат багажа му в

обширното ремарке, което майор Дюлут беше заемал, и когато майор Майор изтича задъхан в канцеларията, за да съобщи, че са откраднали имуществото му, младият ефрейтор го изплаши така, че той загуби ума и дума: ефрейторът скочи на крака и изкрещя: „Мирно!“ в момента, в който се появи майор Майор. Заедно с всички останали в палатката майор Майор се изпъна мирно, като се чудеше кое ли важно лице е влязло след него. Минаха минути в неподвижно мълчание и всички щяха да стоят мирно до второ пришествие, ако след двадесет минути майор Данби не бе надникнал вътре, за да поздрави майор Майор, и по този начин да им даде „свободно“.

Положението на майор Майор стана още по-плачевно в стола, където Майлоу се разливаше в усмивка и чакаше да ги заведе гордо до малката масичка, която бе поставил пред другите маси и украсил с бродирана покривка и букет цветя в розова ваза от шлифовано стъкло. Майор Майор се отдръпна назад ужасен, но нямаше достатъчно смелост да се противопостави на Майлоу, тъй като всички го наблюдаваха. Дори Хавърмайър бе вдигнал глава от чинията си и зяпаше към него с тежката си увиснала челюст. Майор Майор кротко се подчини на Майлоу, който го теглеше, и свит от срам, седя на отделната си маса до края на обедата. Храната имаше вкус на пепел, но той преглъщаше всяка хапка, за да не се обиди някой от онези, които я бяха приготвили. Когато по-късно остана сам с Майлоу, майор Майор за първи път почувствува как в гърдите му се надига бунт и каза, че би предпочел да продължи да обядва заедно с другите офицери. Майлоу му каза, че това няма да върви.

– Не виждам какво няма да върви – спореше майор Майор. – По-рано нищо никога не се е случвало.

– Но преди не бяхте командир на ескадрилата.

– Майор Дюлут беше командир на ескадрилата и винаги ядеше на една маса с другите офицери.

– С майор Дюлут беше различно, сър.

– В какво отношение беше различно?

– По-добре да не ме питате, сър – каза Майлоу.

– Защото приличам на Хенри Фонда ли? – събра смелост да попита майор Майор.

– Някои хора казват, че вие наистина сте Хенри Фонда – отговори Майлоу.

– Е, не съм Хенри Фонда – възкликна майор Майор с глас, разтреперан от раздражение. – И ни най-малко не приличам на него. А дори и да приличах на Хенри Фонда, какво значение има това?

– Няма никакво значение. Тъкмо това искам да ви кажа, сър. С вас не е същото, както с майор Дюлут.

И наистина не беше същото, защото когато майор Майор на следния обед тръгна от тезгяха, където сипваха храната, и се упъти към общите маси, той се почувствува смразен от непроницаемата стена от омраза, изградена от лицата им, и остана като вкаменен с треперещата табла в ръце, докато Майлоу не се промъкна безмълвно до него да го спаси, като го отведе до неговата собствена маса. След това майор Майор се отказа от намеренията си и винаги ядеше сам на масата си, обърнал гръб на другите офицери. Той беше сигурен, че те се чувствуват обидени, загдето, откакто бе назначен за командир на ескадрилата, бе станал толкова важен, че не можеше да яде на една маса с тях. Никога не се водеха разговори в палатката на стола, докато майор Майор беше там. Той забеляза, че другите офицери гледаха да не ходят да обявват по същото време и че всички изпитаха голямо облекчение, когато той изобщо престана да ходи там и почна да се храни в ремаркетото.

Майор Майор започна да се подписва с името Уошингтън Ървинг на официални документи на следния ден, след като първият агент на контраразузнаването дойде да го разпитва за някакво лице в болницата, което се подписвало така, и по този начин му даде идеята да върши същото. Той беше отегчен и недоволен от новото си положение. Бяха го направили командир на ескадрилата, но той нямаше никаква представа какво очакват от него да върши като командир, освен да се подписва с името Уошингтън Ървинг и да слуша как тупат или звънтят подковите, които майор ... де Къвърли хвърляше на земята под прозореца на малкия му кабинет в задната част на палатката, където се помещаваше канцеларията. Непрекъснато го преследваше чувството, че някакви извънредно важни задължения остават неизпълнени и напразно чакаше да му потърсят отговорност. Излизаше рядко, и то само когато бе абсолютно необходимо, защото не можеше да свикне да го гледат втрънено. От време на време еднообразието се нарушаваше от някой офицер или войник, които сержант Таузър препращаше до него във връзка с някакъв въпрос, с който майор Майор не можеше да се справи и който той веднага препращаше обратно на сержант Таузър за разумно решение. Това, което се очакваше от него като командир на ескадрилата, очевидно се свършваше без каквото и да било участие от негова страна. Беше потиснат и в лошо настроение. Понякога сериозно мислеше да отиде да разкаже всичките си грижи на военния свещеник, но свещеникът изглеждаше така претоварен със собствените си страдания, че на майор Майор му бе

съвестно да прибавя и своите грижи към неговите. Освен това той не беше съвсем сигурен дали военните свещеници могат да дават съвети на командир на ескадрила.

Никога не знаеше какво да мисли и за майор ... де Къвърли, който, когато не ходеше да наема апартаменти или да отвлича работници, нямаше по-належаща работа, освен да хвърля подкови. Майор Майор често се вслушваше внимателно в шума на подковите, които падаха глухо на земята или се закачваха около малките стоманени колчета, забити в земята. Понякога надничаше навън и гледеше с часове как се забавлява майор ... де Къвърли и се чудеше как една толкова внушителна личност няма друга по-важна работа. Често се изкушаваше от мисълта да се присъедини към играта на майор ... де Къвърли, но хвърлянето на подкови цял ден му се струваше почти толкова скучно, колкото да подписва „Майор Майор Майор“ на официални документи, пък и видът на майор ... де Къвърли беше така заплашителен, че майор Майор го гледеше с благоговение и не смееше да се доближи до него.

Майор Майор се питаше какво е отношението му към майор ... де Къвърли и какво е отношението на майор ... де Къвърли към него. Той знаеше, че майор ... де Къвърли беше негов административен офицер, но не знаеше какво значи това и не можеше да реши дали в лицето на майор ... де Къвърли е ощастливен с един снизходителен началник, или е наказан с един неизпълняващ задълженията си подчинен. Той не искаше да пита сержант Таузър, от когото тайно се боеше, а нямаше кого друго да пита, най-малко от всички самия майор ... де Къвърли. Малцина смееха да се доближат до майор ... де Къвърли за каквото и да било и единственият офицер, който бе достатъчно глупав да хвърли една от неговите подкови, се покри още на следния ден със злокачествени пианозки струпеи, които Гюс и Уес, дори самият доктор Данийка никога не бяха виждали и за които дори не бяха чували. Всички бяха сигурни, че майор ... де Къвърли е заразил нещастния офицер за наказание, макар че никой не знаеше как.

Повечето от официалните документи, които идваха на масата на майор Майор, въобще не го засягаха. Повечето от тях се състояха от намеци за предишни съобщения, които майор Майор не бе нито виждал, нито чувал. Никога не ставаше нужда да се търсят, тъй като в новите инструкции неизменно се казваше, че предишните заповеди се отменят. И затова в течение на една-единствена творческа минута той можеше да подпише двадесет различни документа, всеки от които му предписваше да не обръща никакво внимание на всички останали. От службата на

генерал Пекъм, която беше на континента, всеки ден идваха много речиви бюлетини, които започваха с такива ободрителни проповеди като „Отлагането е крадец на време“ и „Първата добродетел след благочестието е чистоплътноста“.

Инструкциите на генерал Пекъм за чистоплътност и експедитивност караха майор Майор да се чувства нечистоплътен и вечно отлагаш човек и затова той се освобождаваше от тях колкото може по-бързо. Интересуваха го единствено онези официални документи, които се явяваха от време на време и се отнасяха за нещастния младши лейтенант, убит при един полет над Орвието два часа след като пристигна на остров Пианоза, чийто отчасти неразопакован багаж се намираще още в палатката на Йосарян. Тъй като веднага след пристигането си нещастният лейтенант се бе явил в щабната палатка вместо в канцеларията, сержант Таузър бе решил, че ще бъде най-сигурно да го мине по списъците като човек, който никога не се е явявал в ескадрилата и затова отнасящите се до него документи, които идваха от време на време, се занимаваха с факта, че той сякаш се бе изпарил във въздуха; впрочем точно това и се бе случило с него. С течение на времето майор Майор започна да се радва на официалните документи, които пристигаха на масата му, защото да седи в кабинета си и да ги подписва по цял ден беше далеч по-приятно, отколкото да седи в кабинета си по цял ден и да не ги подписва. Така имаше какво да прави.

Всеки документ, който той подписваше, неизбежно се връщаше обратно при него след изтичането на период от два до десет дни с добавен лист за втори негов подпис. Тези документи бяха винаги много по-дебели от първоначалните, тъй като между листа с неговия последен подпис и листа, добавен за неговата нова заверка, имаше листа, носещи най-последните заверки на всички други офицери, пръснати по разни места, чието занимание също се състоеше да се подписват на същите официални документи. Майор Майор се отчая, гледайки как простите съобщения се надуват чудовищно и се превръщат в огромни ръкописи. Нямаше значение колко пъти подписва един документ, документът винаги пристигаше обратно при него за още един подпис и той започна да губи надежда, че някога ще може да се освободи от тях. Един ден – беше в деня, след като агентът на контраразузнаването го посети за първи път – майор Майор подписа името Уошингтън Ървинг вместо собственото си име на един от документите само за да усети как ще се почувствува. Хареса му. Хареса му толкова много, че през останалата част от следобедата той направи същото с всички официални документи. Това беше порив

на лекомислие и бунт, за което знаеше, че по-късно ще бъде строго наказан. На следната сутрин той влезе с вълнение и трепет в кабинета си и чакаше да види какво ще се случи. Нищо не се случи.

Той беше извършил грях и бе постъпил добре, защото нито един от документите, на които се подписваше с името Уошингтън Ървинг, не се върна обратно при него. Това беше най-последно някакъв напредък и майор Майор потъна в новата си работа с увлечение и без задръжки. Да подписва името Уошингтън Ървинг на официалните документи не беше може би голяма кариера, но все пак бе по-малко еднообразно, отколкото да подписва „майор Майор Майор“. Когато името Уошингтън Ървинг му станеше скучно, той можеше да смени последователността и да се подписва Ървинг Уошингтън, докато и това стане еднообразно. И той действително вършеше нещо, тъй като нито един от документите, подписани с едно от тези имена, не се върна в ескадрилата.

Това, което се върна обратно в края на краищата, беше един втори човек от контраразузнаването, който се представяше за пилот. Всички знаеха, че е човек от контраразузнаването, защото той сам им довери тайната си и настояваше пред всеки от тях да не разкрива истинската му самоличност пред другите офицери и войници, на които беше вече доверил, че е от контраразузнаването.

– Вие сте единственият човек в ескадрилата, който знае, че съм от контраразузнаването – довери той на майор Майор, и е абсолютно необходимо това да остане в тайна, за да не се навреди на успешното изпълнение на задачата ми. Разбирате ли?

– Но сержант Таузър знае за вас.

– Да, знам, че знае. Трябваше да му кажа, за да ме пусне при вас. Но също знам, че при никакви обстоятелства той няма да каже това някому.

Той каза на мене – възрази майор Майор. – Каза ми, че във чака един човек от контраразузнаването, който иска да говори с мен.

– Ах, това копеле! Ще трябва да направим проверка за неговата благонадеждност. На ваше място не бих оставял никакви строго поверителни документи на открито. Поне докато не приготвя доклада си.

– Документите, които получавам, не са строго поверителни – каза майор Майор.

– Точно такива документи имам предвид. Заклучете ги във вашия шкаф, така че сержант Таузър да няма достъп до тях.

– Единственият ключ от шкафа е у сержант Таузър.

– Май че само си губим времето – каза вторият човек от

контраразузнаването доста студено. Той беше пъргав, топчест, раздразнителен човек с бързи и уверени движения. Извади няколко фотостатични копия от една голяма червена папка, която се разтягаше като акордеон и която той дотогава доста очебийно криеше под кожената си авиаторска куртка, нашарена с ярки картинки на самолети, летящи през оранжеви облаци от избухващи гранати и с прави редици от малки бомбички, които показваха, че е извършил петдесет и пет бойни полета. – Виждали ли сте някой от тези документи?

Майор Майор погледна с безизразно лице фотокопията на лични писма, изпратени от болницата, върху които офицерът цензор се бе подписал като Уошингтън Ървинг или Ървинг Уошингтън.

– Не.

– Ами тези?

Майор Майор погледна след това фотокопията на официалните документи, изпратени до него, върху които той бе сложил същите подписи.

– Не.

– Във вашата ескадрила ли е човекът, който е подписал тези две имена?

– Кое име? Тук има две имена.

– И двете. Ние смятаме, че Уошингтън Ървинг и Ървинг Уошингтън са едно и също лице и че то използва двете имена само за да заличи дирята си. Това, знаете, се прави доста често.

– Струва ми се, че няма човек в ескадрилата нито с едното, нито с другото име.

Израз на разочарование мина по лицето на втория човек от контраразузнаването.

– Шпионинът е много по-хитър, отколкото си мислехме – забележа той. – Използува трето име и се представя за някого друго. И аз мисля... да, аз мисля, че знам кое е третото му име. – Възбуден и вдъхновен, той подаде друго фотокопие на майор Майор. – Какво ще кажете за това?

Майор Майор се наведе малко напред и видя едно копие от писмо, върху което Йосарян бе зачеркнал всичко освен името Мери и накрая бе написал: „Копнея неутешимо за теб:

Р. О. Шипман, свещеник във войската на Съединените щати.“

Майор Майор поклати глава.

– Никога не съм го виждал.

– Знаете ли кой е Р. О. Шипман?

- Той е свещеникът на групата.
- Хванахме го в капана – каза вторият човек от контраразузнаването.
- Уошингтън Ървинг е свещеникът на групата.
- Майор Майор почувствува лека тревога.
- Свещеникът на групата се казва Р. О. Шипман – поправи го той.
- Сигурен ли сте?
- Да.
- И защо военният свещеник е трябвало да напише това на писмото?
- Може би някой друг го е написал и е подправил подписа му.
- А защо трябва някой да подправя името на военния свещеник?
- За да не го открият.
- Може би сте прав – реши вторият човек от контраразузнаването, след като се поколеба за миг и млясна отсечено с уста. – Може би трябва да се справяме с цяла банда, с двама души, които работят заедно и случайно имат обратни имена. Да, сигурен съм, че е така. Единият от тях е тук, в ескадрилата, другият е в болницата, а третият е при свещеника. Значи стават трима, нали? Вие сте абсолютно сигурен, че никога не сте виждали нито един от тези официални документи, нали?
- Щях да ги подпиша, ако ги бях виждал.
- С кое име? – запита хитро вторият човек от контраразузнаването.
- С вашето ли или с името Уошингтън Ървинг?
- Със собственото си име – отвърна майор Майор. – Аз дори не зная името на Уошингтън Ървинг.
- Вторият агент на контраразузнаването се усмихна.
- Радвам се, че не сте замесен, сър. Това значи, че ще можем да работим заедно и аз ще имам нужда от всички хора, които мога да намеря. Някъде в европейската оперативна зона има човек, който задържа всички съобщения, изпращани до вас. Имате ли представа кой може да бъде той?
- Не.
- Аз пък имам доста добра представа – каза вторият човек от контраразузнаването и се наведе напред, за да пошепне поверително. – Това копеле Таузър. Защо иначе ще дрънка на всички за мен? А вие си отваряйте очите и ми обадете веднага, щом чуете, че някой само спомене Уошингтън Ървинг. Аз ще направя проверка за благонадеждността на свещеника и на всички хора тук.
- В същия миг, когато той си отиде, първият агент на контраразузнаването скочи през прозореца в кабинета на майор Майор и пожела да

узнае кой е човекът, който току-що бе излязъл. Майор Майор едва го позна.

– Той беше човек от контраразузнаването – му каза майор Майор.

– Как не! – извика първият човек от контраразузнаването. – Аз съм агентът на контраразузнаването тук.

Майор Майор едва го позна, защото той носеше избеляла фланелена пижама и износени домашни чехли с една отпрана подметка. Това беше предписаното болнично облекло, спомни си майор Майор. Агентът беше наддал около десет кило и прашеше от здраве.

– Аз съм наистина тежко болен човек – изстена той. – Прихванах инфлуенца в болницата от един летец и се разболях сериозно от пневмония.

– Много съжалявам – каза майор Майор.

– Какво ме грее, че съжалявате! – подсмъркна човекът от контраразузнаването. – Не ми е нужно вашето съчувствие. Просто искам да знаете какво съм изстрадал. Дойдох да ви предупредя, че Уошингтън Ървинг, изглежда, е преместил базата на операциите си от болницата във вашата ескадрила. Не сте ли чували някой тук да говори за Уошингтън Ървинг?

– Действително чух – отговори майор Майор. – Този човек, който беше преди малко тук. Той говореше за Уошингтън Ървинг.

– Наистина ли говори? – извика с възхищение първият човек от контраразузнаването. – Тъкмо това ни беше нужно, за да разкрием напълно целия случай! Дръжте го под наблюдение двадесет и четири часа на денонощие, докато аз изтичам до болницата и поискам нови инструкции от моите началници.

Човекът от контраразузнаването скочи през прозореца на кабинета на майор Майор и изчезна. Една минута след това платнището, което отделяше кабинета на майор Майор от канцеларията, се вдигна и втори човек от контраразузнаването се върна, пхътейки бясно от тичане. Задъхвайки се, той извика:

– Току-що видях как един човек с червена пижама изскочи от прозореца ви и се затича нагоре по пътя. Не го ли видяхте?

– Той беше тук и говори с мен – отвърна майор Майор.

– Реших, че изглежда много подозрително човек с червена пижама да скача през прозореца. – Агентът се разхождаше енергично в кръг из кабинета. – Най-напред помислих, че сте вие, че бягате за Мексико. Но сега виждам, че не сте били вие. Не каза ли той нещо за Уошингтън Ървинг?

– Действително каза – отвърна майор Майор.

– Каза ли? – извика вторият агент на контраразузнаването. – Чудесно! Може би тъкмо това ни трябваше, за да разкрием напълно случая. Знаете ли къде можем да го намерим?

– В болницата. Той наистина е тежко болен човек.

– Великолепно! – възкликна вторият агент на контраразузнаването. – Веднага ще тръгна след него. Ще бъде най-добре, ако отида инкогнито. Ще обясня положението в амбулаторията и ще поискам да ме изпратят в болницата като пациент.

– Няма да ме изпратят в болницата като пациент, освен ако съм болен – докладва той на майор Майор, когато се върна. А всъщност аз съм доста болен. И без това смятах да намина за общ преглед, а сега тъкмо имам удобен случай. Ще се върна в амбулаторията и ще им кажа, че съм болен, та да ме изпратят в болницата.

– Вижте какво ми направиха – започна отново да докладва той на майор Майор, показвайки виолетовите си венци. Отчаянието му бе неизмеримо. Носеше обувката и чорапите си в ръце, защото и пръстите на краката му бяха боядисани с виолетов разтвор. – Чувал ли е някой човек от контраразузнаването да се разхожда с виолетови венци! – стенеше той.

Агентът напусна канцеларията с наведена глава, падна в един от тесните окопи и си разби носа. Температурата му беше все още нормална, но Гюс и Уес направиха изключение за него и го изпратиха в болницата с линейка.

Майор Майор излъга и така беше по-добре. Всъщност не беше изненадан, че така е по-добре, защото бе забелязал, че хора, които лъжат, са, общо взето, по-находчиви и честолюбиви и успяват повече от хората, които не лъжат. Ако беше казал истината на втория човек от контраразузнаването, щеше да изпадне в трудно положение. Вместо това той излъга и сега можеше свободно да продължи работата си.

Вследствие на посещението на втория човек от контраразузнаването той стана по-предпазлив. Подписваше само с лявата ръка и само когато носеше тъмните очила и изкуствените мустаци, които бе използвал неуспешно при опита си да започне наново да играе баскетбол. Като допълнителна предпазна мярка той има щастливото хрумване да мине от Уошингтън Ървинг на Джон Милтън. Джон Милтън беше звучно и кратко име. Подобно на Уошингтън Ървинг, то също можеше да бъде обърнато с добър ефект, щом станеше еднообразно. Освен това то даваше възможност на майор Майор да удвои производството си, тъй като

Джон Милтън беше много по-късо име, отколкото собственото му или Уошингтън Ървинг, и изискваше по-малко време за написване. Джон Милтън се оказа по-плодовит и в друго отношение. Той се поддаваше на разнообразяване и за своя изненада майор Майор скоро започна да добавя към подписа откъси от въображаеми диалози. Така типичните заверки на официалните документи можеха да гласят: „Джон Милтън е садист“ или „Виждал ли си Милтън, Джон?“ Един подпис, с който той особено се гордеше, гласеше: „Има ли някой Джон Милтън?“ Джон Милтън разкри щедро нови перспективи, изпълнени с очарователни, неизчерпаеми възможности, които обещаваха завинаги да прогонят еднообразието. Когато му омръзнеше да се подписва Джон Милтън, майор Майор се връщаше към Уошингтън Ървинг.

Майор Майор беше купил тъмните очила и изкуствените мустаци в Рим, за да направи последен, безплоден опит да се спаси от блатото на унижението, в което постепенно затъваше. Най-напред бе дошло страшното унижение с Великия кръстоносен поход на клетвата за вярност, когато нито един от онези тридесет-четиридесет души, които разнасяха състезателни клетви за вярност, дори не му позволиха да се подпише. След това, тъкмо когато споменът за тази случка се разсейваше, се яви въпросът с тайнственото изчезване на самолета на Клевинджър, заедно с целия му екипаж, и вината за странното нещастие се насочи гибелно към него, защото той не беше подписал никоя от клетвите за вярност.

Тъмните очила имаха широки вишневочервени рамки. Изкуствени-те черни мустаци бяха като мустаците на някой червендалест латернаджия. Един ден, когато почувствува, че вече не може да понася самотата си, той сложи очилата и мустаците и отиде на баскетболното игрище. Придаваше си непринуден и свойски вид, докато обикаляше около игрището и мислено се молеше да не го познаят. Другите се преструваха, че не го познават, и той започна да се забавлява. Тъкмо когато престана да се поздравява с успеха на невинната си хитрост, един играч от противния тим го блъсна здраво и той падна на колене. Скоро отново го блъсна силно и той започна да си дава сметка, че те са го познали и използват маскирането му, за да го блъскат с лакти, да го препъват и тласкат. Въобще не желаеха да го виждат там. И тъкмо когато си даде сметка за това, играчите от неговия отбор инстинктивно се сляха с играчите от противния отбор в една обща виеща, кръвожадна тълпа, която се нахвърли върху му от всички страни, крещейки мръсни псувни и размахвайки юмруци. Събориха го на земята, ритяха го, докато беше на земята, нападнаха го отново, след като с усилия се беше изправил слепешком на

крака. Струпаха се едни върху други в бесен порив да го пребият, да го ритат, да му извадят очите и да го стъпчат. Изтласкаха го до ръба на железопътния изкоп, където той се превъртя и се плъзна с главата надолу. На дъното на рова той се изправи, покатери се на другия бряг и олюлявайки се под градушка от дюдюкания и камъни, които те хвърляха по него, залитайки, се скри зад ъгъла на палатката на канцеларията. През цялото нападение най-голямата му грижа беше да задържи тъмните си очила и изкуствените мустаци на местата им, за да може да продължи да се преструва, че е някой друг и да си спести необходимостта, от която се боеше – да се справи с тях с помощта на началническия си авторитет.

Когато се завърна в кабинета си, той заплака; и когато престана да плаче, изми кръвта от устата и носа си, изгърка калта от драскотините на бузата и челото си и повика сержант Таузър.

– Отсега нататък – каза той – не желая никой да влиза при мен, когато съм тук. Ясно ли е?

– Тъй вярно, сър – каза сержант Таузър. – Тази заповед отнася ли се за мен?

– Да.

– Разбирам. Това ли е всичко?

– Да.

– Какво да казвам на хората, които идват и искат да говорят с вас, когато сте тук?

– Кажете им, че съм вътре, и нека чакат.

– Тъй вярно, сър. Докога да чакат?

– Докато си отида.

– Тогава какво да правя с тях?

– Никак не ме е грижа какво ще правиш.

– Мога ли да ги въведа вътре, след като сте си отишли?

– Да.

– Но вие вече няма да бъдете тук, нали?

– Не.

– Разбрано, сър. Това ли е всичко?

– Да.

– Разбрано, сър.

– Отсега нататък – каза майор Майор на войника на средна възраст, който се грижеше за ремаркетото – не желая да влизаш, докато съм тук, и да ме питаш дали искам да ми послужиш с нещо. Ясно ли е?

– Тъй вярно, сър – каза ординарецът. – А кога да влизам, за да разбера дали искате да ви услуга с нещо?

- Когато ме няма тук.
- Разбрано, сър. А какво трябва да върша?
- Каквото ти кажа.
- Но вие няма да бъдете тук, за да ми кажете, нали?
- Няма да бъда.
- Тогава какво трябва да правя?
- Каквото има да се прави.
- Разбрано, сър.
- Това е всичко! – каза майор Майор.
- Слушам, сър – каза ординарецът. – Това ли е всичко?
- Не – каза майор Майор. – Няма да влизаш да чистиш. Не влизай за каквото и да било, освен ако си сигурен, че ме няма.
- Тъй вярно, сър, но как мога винаги да бъда сигурен, че ви няма?
- Ако не си сигурен, просто ще считаш, че съм тук, и ще си отидеш, и няма да се връщаш, докато не си сигурен, че ме няма. Ясно ли е?
- Тъй вярно, сър.
- Съжалявам, че трябва да говоря така с теб, но това се налага.

Довиждане.

- Довиждане, сър.
- И благодаря ти. За всичко.
- Слушам, сър.
- Отсега нататък – каза майор Майор на Майлоу Майндърбайндър – няма вече да идвам в стола. Храната ще ми се носи в ремаркетото.
- Това е добра идея, сър, струва ми се – отговори Майлоу. – Сега ще мога да ви сервирам специални ястия, без да знаят другите. Сигурен съм, че ще ви харесат. Полковник Каткарт винаги ги харесва.
- Аз не желая никакви специални ястия. Искам да ми се носи храна, каквато ядат всички други офицери. Само наредете онзи, който я носи, да почука веднъж на вратата и да остави таблата на стъпалата. Ясно ли е?

– Да, сър – каза Майлоу. – Напълно ясно. Имам няколко живи мейнски омара, които съм скрил. Мога да ви ги сервирам тази вечер с отлична салата от рокфор и два замразени еклера, изнесени контрабанда от Париж вчера заедно с един важен член на френската съпротива. Достатъчно ли е това за начало?

– Не.

– Да, сър. Разбирам.

Тази вечер Майлоу му изпрати за вечеря варени мейнски омари с отлична салата с рокфор и два замразени еклера. Майор Майор се ядоса.

Но да ги върне обратно, би значело само да се похабят или някой друг да ги изяде, а майор Майор имаше слабост към варени омари. Той яде с гузна съвест. На следния ден за обед имаше мериландска костенурка с цял литър вино марка „Дом Периньон“ 1937 година, което майор Майор обърна без никакви угризения.

След Майлоу оставаха само войниците от канцеларията и майор Майор ги избягваше, като влизаше и излизаше винаги през мръсния целулоиден прозорец на кабинета си. Прозорецът се разкопчаваше и беше нисък и широк, затова бе лесно да се скочи през него и от едната, и от другата страна. Когато пътят беше чист, той се справяше с разстоянието между палатката на канцеларията и ремаркетото, като изтичваше бързо зад ъгъла на палатката, скачаше в железопътния изкоп и се втурваше с наведена глава напред, докато стигнеше гората, която беше неговото убежище. Щом задминеше ремаркетото, той напускаше изкопа и се промъкваше бързо през гъстите хрусталаци, където единственият човек, когото въобще срещна някога, беше капитан Флум. Изпит и измъчен – цял призрак, Флум го изплаши до смърт, когато, без да се обади предварително, изскочи в полумрака от една туфа къпини, за да му се оплаче, че вождът Бял Полуовес го заплашвал да му пререже гърлото от ухо до ухо.

– Ако още веднъж ме изплашиш така – му рече майор Майор. – не той, а аз ще ти прережа гърлото от ухо до ухо.

Капитан Флум ахна и изчезна обратно в туфата къпини. След това майор Майор вече никога не го видя.

Когато хвърлеше поглед назад към това, което беше постигнал, майор Майор беше доволен. На площ от няколко хектара чужда земя, натъпкана с повече от двеста души, той бе успял да стане отшелник. С малко изобретателност и предвидливост от негова страна бе станало почти невъзможно за когото и да било от ескадрилата да говори с него и той забеляза, че всички намираха това за чудесно, тъй като въобще никой не искаше да говори с него. Никой освен онзи побъркан Йосарян, който го събори на земята, като скочи върху му, когато майор Майор тичаше по изкопа към ремаркетото си, защото бе време за обед.

Йосарян беше последният човек, от когото майор Майор желаше да бъде блъснат и съборен. Имаше нещо подозрително в самата природа на Йосарян – все дрънкаше така безсрамно за мъртвец в палатката си, който дори не бил там, а след полета над Авиньон бе съблякъл всичките си дрехи и се разхождаше гол до деня, в който генерал Дрийдъл се приближи да окачи на гърдите му орден заради храбростта му, проявена

при полета над Ферара, и откри, че той е застанал гол-голеничък в строя. Никой на света нямаше власт да изнесе разхвърляните лични вещи на мъртвеца от палатката на Йосарян. Само майор Майор имаше тази власт, но той се бе отказал от нея, когато разреши на сержант Таузър да докладва, че лейтенантът, убит над Орвието два часа след като пристигна в ескадрилата, изобщо никога не е пристигал в ескадрилата. Единственият, който имаше някакво право да изнесе имуществото на мъртвеца от палатката на Йосарян – така се струваше на майор Майор, – беше сам Йосарян, а Йосарян, както се струваше на майор Майор, нямаше такова право.

Когато Йосарян скочи върху му и го събори, майор Майор изохка и се опита да изпълзи настрани, за да се изправи на крака. Йосарян обаче не го остави.

– Капитан Йосарян – каза Йосарян – моли за разрешение да говори на майора веднага по един въпрос на живот и смърт.

– Оставете ме да стана, моля ви се – заповяда му майор Майор, смазан и притиснат в неудобна поза. – Не мога да отговоря на поздрава ви, както съм легнал на ръката си.

Йосарян го пусна. И двамата бавно се изправиха. Йосарян отново отдаде чест и повтори молбата си.

– Нека отидем в кабинета ми – каза майор Майор. – Тук, струва ми се, не е най-доброто място, където можем да разговаряме.

– Да, сър – отвърна Йосарян.

Изтърсиха пясъка от дрехите си и мълчейки смутено, се упътиха към входа на палатката, където се помещаваше канцеларията.

– Оставете ме за една-две минути да сложа малко риванол на тези драскотини. След това кажете на сержант Таузър да ви пусне вътре.

– Да, сър.

Майор Майор закричи с достойнство към задната част на палатката, без да погледне никого от канцеларистите и машинописците, които работеха по бюрата и край шкафовете с архиви. Той пусна след себе си платнището, което отделяше кабинета му от канцеларията. Щом се озова в кабинета си, той изтича до прозореца и скочи навън, готов да побегне. Обаче Йосарян се бе изпречил на пътя му – чакаше го, застанал мирно, и отново му отдаде, чест.

– Капитан Йосарян моли за разрешение да говори на майора веднага по един въпрос на живот и смърт – повтори той решително.

– Не се дава разрешение – сръза го майор Майор.

– Няма да се отървете с това.

– Майор Майор отстъпи.

– Добре, съгласи се той уморено. – Ще говоря с вас. Моля, скочете в кабинета ми.

– След вас.

Те скочиха в кабинета. Майор Майор седна, Йосарян заобиколи бюрото му, застана пред него и му каза, че вече не желае да участва в бойни полети. „Какво мога да направя?“ – се запита майор Майор. Единичкото, което можеше да направи, беше това, което полковник Корн му бе наредил да прави, и да се надява, че всичко ще се уреди.

– Защо не искате? – запита той.

– Страх ме е.

– Няма нищо срамно в това – посъветва го приятелски майор Майор. – Всички се страхуваме.

– Аз не се срамувам – рече Йосарян. – Просто ме е страх.

– Нямаше да бъдете нормален, ако не се страхувахте. Дори най-храбрите хора изпитват страх. Едно от най-трудните неща, с което трябва да се справим в боя, е да преодолеем страха си.

– Хайде, хайде, майоре. Не можем ли да разговаряме, без да предвкваме тия дивотии?

Майор Майор наведе овчедушно очи и почна да върти пръстите си.

– Какво искате да ви кажа?

– Че съм извършил достатъчно полети и мога да си отида у дома.

– Колко полета сте извършили?

– Петдесет и един.

– Остават ви само още четири.

– Той ще повиши броя им. Всеки път, щом наближа предписания брой, той го повишава.

– Може би този път няма да го повиши.

– Той въобще никога не пуска никого. Държи ги тук да чакат заповед за уволнение, докато не му останат достатъчно хора за екипажите, и след това повишава броя на полетите и връща обратно всички в строя. Откакто дойде тук, все така прави.

– Не трябва да упреквате полковник Каткарт, задето се бавят заповедите – посъветва го майор Майор. – Да се препращат заповедите веднага щом ги получат от нас, е задължение на щаба на Двадесет и седма въздушна армия.

– Той все пак би могъл да поиска нови хора да ни заместят, а нас да изпрати в Щатите, когато пристигнат заповедите. Както и да е, аз научих, че щабът на Двадесет и седма въздушна армия иска четиридесет

полета и че само полковник Каткарт държи да извършим петдесет и пет.

– Не бих могъл да кажа нищо по това – отговори майор Майор. – Полковник Каткарт е наш командир и ние трябва да му се подчиняваме. Защо не извършите още четирите полета, да видите какво ще стане?

– Не искам повече да летя.

„Какво можеш да направиш? – се запита отново майор Майор. Какво можеш да направиш с човек, който те гледа право в очите и казва, че е готов по-скоро да умре, отколкото да бъде убит в сражение, човек, който е поне толкова зрял и умен, колкото теб, а ти трябва да се преструваш, че го смяташ за незрял и глупав? Какво можеш да му кажеш?“

– Ами ако речем да ви оставим сам да си избирате полетите и да участвувате само в безопасни полети? – запита майор Майор. – Така ще можете да изкарате четирите полета без никакви рискове.

– Не желая да извършвам безопасни полети. Не искам вече да участвувам във войната.

– Бихте ли искали нашата страна да изгуби войната? – попита майор Майор.

– Няма да я загубим. Имаме повече хора, повече пари и повече ресурси. Има десет милиона души в униформа, които биха могли да ме заместят. Някои хора умират, много повече хора трупат пари и се забавляват. Нека някой друг да умре вместо мен.

– Но представете си, че всички мислехме така.

– Тогава сигурно щях да бъда голям глупак, ако мислех другояче, нали?

„Какво можеш да му кажеш в края на краищата?“ – чудеше се майор Майор, изпаднал в отчаяние. Единственото, което не можеше да каже, бе, че не може да направи нищо. Да каже, че не може да направи нищо, би значело да намекне, че ако можеше, би направил нещо, и по този начин да подметне, че практиката на полковник Корн е погрешна или несправедлива. Но полковник Корн бе дал изрична заповед. В никой случай не трябва да казва, че не може да направи нищо.

– Съжалявам – каза майор Майор, – но нищо не мога да направя.

10
УИНТЪРГРИЙН

Клевинджър беше мъртъв. Това беше основният недостатък на неговата философия. Осемнадесет самолета се бяха спуснали през лъчистия бял облак край брега на Елба един следобед, връщайки се от седмичния безопасен полет над Парма; само седемнадесет самолета излязоха от облака. От липсващия самолет не откриха никаква следа нито във въздуха, нито долу на гладката повърхност на синьозелените води. Нямаше никакви останки. Вертолетите обикаляха белия облак до залез слънце. През нощта облакът бе отвят от вятъра, но и на сутринта Клевинджър го нямаше.

Това изчезване смая всички, смая ги така, както Големият заговор в Лауъри Фийлд, когато всички войници от една казарма, шестдесет и четири души на брой, изчезнаха един ден, след като си получиха заплатите, и вече никой не чу нищо за тях. До момента, в който Клевинджър изчезна така майсторски в небитието, Йосарян считаше, че войниците просто са решили единодушно да се самоотлъчат него ден. Всъщност той беше толкова насърчен от това събитие, което приличаше на масово бягство от свещения дълг, че бе изтичал навън радостно възбуден, за да занесе вълнуващата новина на бившия ефрейтор Уинтъргрийн.

– Какво вълнуващо има в това – възрази с неприятна подигравателна усмивка бившият ефрейтор Уинтъргрийн, стъпил с мръсната си войнишка обувка на лопатата, и навъсен се бе облегал на стената на една от дълбоките четвъртити ями, които постоянно копаеше – това бе неговата военна специалност.

Бившият ефрейтор Уинтъргрийн беше едно злобно гаменче, което обичаше да върши всичко наопаки. Хващаха го винаги, когато се самоотлъчваше и го осъждаха да копае и запълва дупки шест фута дълбоки, толкова дълги и толкова широки за точно определено време. Всеки път, щом изтърпеше наказанието си, той отново се самоотлъчваше. Бившият ефрейтор Уинтъргрийн приемаше тази роля – да копае и запълва ями, без да се оплаква, с всеотдайността на истински патриот.

– Не е лош този живот – забелязваше той философски. – Пък и нали все някой ще трябва да върши тази работа.

Той имаше достатъчно разум, за да разбере, че да се копят дупки в Колорадо, не е толкова тежко наказание във военно време. Тъй като

дупките не се търсеха много, той можеше да ги копае и запълва, без да бърза, и рядко се преуморяваше. От друга страна, винаги когато го съдеха, го разжалваха в чин прост редник. И той чувствуваше болезнено загубата на чина си.

– Беше доста хубаво нещо, когато бях ефрейтор спомняше си той с копнеж. Имах положение – разбираш какво искам да кажа? И можех да се движа в най-добрите среди. Лицето му придобиваше мрачен, примирен израз. – Но сега всичко това е минало – казваше той. Идния път, когато избягам, ще избягам като прост редник и отсега си знам, че няма да бъде същото. Копаенето на дупки не открива никакви перспективи за бъдещето. Работата дори не е постоянна. Винаги щом си изтърпя наказанието, загубвам си и работата. Тогава трябва пак да побягна, ако искам да си намеря работа. А не мога постоянно да правя това. Има една засечка, параграф 22. Идния път като побягна, ме чака затвор. Не знам какво ще стане с мен. Ако не внимавам, мога дори да се озова на фронта.

Той не желаше да продължава да копае дупки до края на живота си, макар че нямаше нищо против да върши това, докато войната продължава и неговата работа представлява част от военното усилие.

– Това е въпрос на дълг – забелязваше той – и всеки от нас трябва да изпълнява своя дълг. Моят дълг е да копая тези дупки и аз си върша работата така добре, че бях представен за награждаване с ордена за добро поведение. Вашият дълг е да се въртите в авиационното училище и да се надявате, че войната ще свърши, преди да завършите училището. Дългът на фронтаците е да спечелят войната и аз само желая те да изпълняват дълга си така добре, както аз изпълнявам моя. Не би било честно да отида на фронта и да изпълнявам техния дълг, нали?

Един ден, както копаеше в една от своите ями, Уинтъргрийн разби водопроводна тръба и едва не се удави – извадиха го почти в безсъзнание. Пръсна се слух, че било петрол и вождът Бял Полуовес бе веднага изритан от военната база. Скоро всички войници, които успяха да намерят лопата, излязоха навън и започнаха бясно да копаят, за да открият петрол. Калта хвърчеше навсякъде. Военната база изглеждаше почти точно така, както седем месеца по-късно изглеждаше лагерът в Пианоза на сутринта след онази нощ, през която Майлоу бе бомбардирал лагера на ескадрилата, летището, бомбените складове и ремонтните хангари с всички самолети, който бе могъл да събере в своя синдикат „М и М“, и всички, които бяха оживели, бяха изскочили навън да копаят подобни на пещери прикрития в коравата земя и да ги покриват отгоре с

противобронейни стоманени листове, откраднати от ремонтните бараки на летището, и с изпокъсани четвъртити парчета непромокаем брезент, които крадяха един от друг от страничните платнища на палатките си. Щом се пръсна слух, че е открит петрол, вождът Бял Полуовес бе преместен от Колорадо и се озова най-после на почивка в Пианоза, за да замести лейтенант Кумз, които един ден се бе качил на един самолет като гост само за да види какво нещо е сражение, и бе убит над Ферара в самолета заедно с Крафт.

Йосарян винаги се чувствуваше виновен, щом си спомнеше за Крафт, защото Крафт бе убит, когато Йосарян заповяда да преминат повторно над целта, и също така виновен, защото Крафт бе невинно замесен във Великолепното въстание срещу атебрина, което бе започнало в Пуерто Рико през първия етап на тяхното летене над морето и завършило десет дни по-късно в Пианоза, когато Апълби, верен на дълга си, влезе в палатката на канцеларията веднага щом пристигна, за да докладва, че Йосарян е отказал да вземе атебриновите си таблетки.

Сержантът, който беше там, го покани да седне.

– Благодаря ви, сержанте, май че ще седна – рече Апълби. – Колко приблизително ще трябва да чакам? Имам да свърша един куп работи днес, та утре сутрин да стана рано, напълно готов и бодър, за да мога да вляза в сражение в момента, когато ми заповядат.

– Не ви разбрах, сър?

– Какво, сержанте?

– Какъв беше вашият въпрос?

– Колко приблизително ще трябва да чакам, за да вляза при майора?

– Докато излезе за обед – отвърна сержант Таузър. – Тогава можете да влезете веднага.

– Но той няма да бъде там, нали?

– Няма да бъде там, сър. Майор Майор ще се върне в кабинета си едва следобед.

– Разбирам – каза Апълби колебливо. – Мисля, че в такъв случай по-добре ще бъде да дойда следобед.

Апълби напусна канцеларията вътрешно смутен. В момента, когато излизаше, му се стори, че видя как един висок, тъмен офицер, който приличаше малко на Хенри Фонда, скочи през прозореца на палатката и тичешком изчезна зад ъгъла. Апълби се спря и затвори очи. Обхвана го тревожно съмнение. Той се питаше дали не страда от малария или, още по-лошо, от прекалено голяма доза атебринови таблетки. Апълби

вземаше четири пъти повече атебринови таблетки от предписаното количество, защото искаше да бъде четири пъти по-добър пилот от всички други пилоти. Очите му бяха още затворени, когато сержант Таузър го потупа леко по рамото и му каза, че ако желае, сега може да влезе, тъй като майор Майор току-що е излязъл.

Апълби почувствува, че увереността му се възвръща.

– Благодаря ви, сержанте. Скоро ли ще се върне?

– Ще се върне веднага след обяд. Тогава вие ще трябва веднага да излезете и да го чакате пред палатката, докато излезе за вечеря. Майор Майор не приема никого в кабинета си, докато е в бюрото си.

– Какво казахте, сержанте?

– Казах, че майор Майор не приема никого в кабинета си, докато е там.

Апълби загледа втренчено сержант Таузър и се опита да придаде твърдост на гласа си.

– Вие подигравате ли се с мен, сержанте, понеже съм нов в ескадрилата, а вие сте били дълго време на фронта?

– О, не, господин капитан – отвърна сержантът почтително, – такава заповед съм получил. Можете да питате майор Майор, когато го видите.

Тъкмо това имам намерение да направя, сержанте. Кога мога най-после да го видя?

– Никога.

Почервенял от чувство на унижение, Апълби написа доклада си за Йосарян и атебриновите таблетки на бележника, който сержантът му предложи, и бързо излезе навън, питайки се дали пък Йосарян не е единственият човек, който има привилегията да носи офицерска униформа и да не е луд.

По времето, когато полковник Каткарт беше повишил броя на полетите на петдесет и пет, сержант Таузър започна да подозира, че всички, които носят униформа, са може би луди. Сержант Таузър беше мършав и ъгловат, с хубава руса коса, толкова светла, че изглеждаше дори безцветна, с хлътнали бузи и големи конски зъби. Той се разпореждаше в ескадрилата и това не му се нравеше никак. Някои като Джоу Гладника го гледаха кръвнишки, с укор и омраза, а Апълби, който бързо си създаде име на запален пилот и винаги печелещ играч на пинг-понг, го тормозеше с грубостта и отмъстителността си. Сержант Таузър се разпореждаше в ескадрилата, защото нямаше кой друг да върши това. Не се интересуваше от войната и нямаше желание да напредва в службата.

Интересуваше се от късове от старинни глинени съдове и от мебели стил хепълуайт. Почти без да си дава сметка, сержант Таузър бе придобил навика да мисли за мъртвеца в Йосаряновата палатка така, както Йосарян мислеше за него – като за истински мъртвец в Йосаряновата палатка. Всъщност нямаше подобно нещо. Той беше просто пилот, пристигнал с последните попълнения и убит в сражение, преди да се представи официално. Беше се отбил в щабната палатка, за да пита къде е канцеларията и беше изпратен направо в сражение, защото толкова много офицери бяха вече изкарали тридесет и петте полета, изисквани по онова време, че капитан Пилчард и капитан Рен срещаха трудности да формират определения от щаба брой екипажи. Тъй като не бе записан официално в ескадрилата, той не можеше да бъде отписан официално и сержант Таузър предчувствуваше, че кореспонденцията във връзка с този нещастник ще се умножава и ще продължи да отеква безкрай.

Името му беше Мъд. На сержант Таузър, който с еднакво отвращение осъждаше всяко насилие и всяко разхищение, му се струваше, че е ужасно разточителство да се докара Мъд по въздуха през океана само за да бъде разкъсан на парчета над Орвието два часа след като е пристигнал. Никой не можеше да си спомни кой беше той или как изглеждаше, най-малко от всички капитан Пилчард и капитан Рен, които си спомняха само, че новият офицер се бе мярнал в щабната палатка тъкмо навреме, за да бъде убит, и които се червяха неловко всеки път, когато се споменаваше за мъртвеца в палатката на Йосарян. Единствените хора, които може би бяха видели Мъд – екипажът на същия самолет, – бяха разкъсани заедно с него.

Йосарян обаче знаеше точно кой е Мъд. Мъд беше незнайният войн, който никога нямаше късмет, защото това беше единственото нещо, което всеки знаеше за незнайните войни – че те никога нямат късмет. Те трябваше да бъдат убити. И този убит беше наистина незнаен, макар че вещите му още стояха разхвърляни на леглото в палатката на Йосарян почти точно така, както ги бе оставил преди три месеца в деня, когато (според служебните книжа) не бе пристигнал; и два часа по-късно неговите вещи бяха заразени със смърт, така както всичко носеше заразата на смъртта през следващата седмица, по време на знаменитата обсада на Болоня, когато въздухът и сярножълтата мъгла бяха пропити от влажна миризма на плесен и смърт и всеки, определен да излети, бе вече белязан от смъртта.

Абсолютно невъзможно беше да се измъкне човек от предстоящите бомбардировки на Болоня, щом веднъж полковник Каткарт е предложил

неговата група да унищожи складовете за бойни припаси, които тежките бомбардировачи на континента не можаха да разрушат, защото ги бомбардираха от много голяма височина. Всеки ден полетите се отлагаха и всеки ден задълбочаваше увереността в тази невъзможност и униението в ескадрилата. Неотразимото, смазващо убеждение за близка смърт растеше постоянно и непрекъснато, както се изтичаха продължителните дъждове, прочиташе се в болезнените лица на всички и ги гризеше като разяждащите петна на някаква пълзяща болест. Всички миришеха на формалин. Нямаше къде да се обърне човек за помощ, не можеше да се отиде дори в амбулаторията – тя бе затворена по заповед на полковник Корн, така че никой да не може да се запише болен, както бяха направили летците един ясен ден поради някаква тайнствена епидемична диария, която бе наложила още едно отлагане. Тъй като записването на болни бе преустановено и вратата на амбулаторията закована, доктор Данийка прекарваше времето си, когато не валеше, седнал на висока табуретка, като със скръбен неутралитет безмълвно попиваше мрачния изблик на страх и дремеше, подобен на тъжен мишелов, под зловещия ръкописен надпис, закачен на затворената врата на амбулаторията – капитан Блак бе измислил тази шега, – и доктор Данийка остави надписа да виси там, защото не беше никаква шега. Този надпис бе заграден с черен молив и гласеше: „Затворено до второ разпореждане поради смърт в семейството“.

Страхът се разливаше навсякъде. Заля и ескадрилата на Дънбар, където един ден, когато се здрачи, Дънбар мушна любопитно глава в амбулаторията и заговори почтително към смътните очертания на доктор Стъбз, който седеше в гъстите сенки на мрака пред шише уиски и една подобна на камбана кана с преварена вода за пиене.

– Как се чувствувате? – запита той загрижено.

– Ужасно отговори доктор Стъбз.

– Какво правите тук?

– Седя.

– Аз мислех, че вече не идват болни.

– Не идват.

– Тогава защо седите тук?

– Къде другаде да седя? В тоя идиотски офицерски клуб с полковник Каткарт и Корн ли? Знаете ли какво правя тук?

– Седите.

– В ескадрилата, искам да кажа. Не в палатката. Не се правете на умник. Можете ли да си представите какво върти един доктор тук в

ескадрилата?

– Заковали са вратите на амбулаторията и в другите ескадрили – забеляза Дънбар.

– Ако някой болен влезе в тази палатка, няма да го оставя да лети зарече се доктор Стъбз. – Пет пари не давам какво казват онези.

– Не можете да задържите никого напомни Дънбар. Не знаете ли заповедта?

– Веднага ще падне на задника си, щом му ударя една инжекция, наистина ще му попреча да лети. Доктор Стъбз се изсмя с горчива наслада при тази мисъл. – Въобразяват си, че могат със заповед да спрат записването на болни. Копелета! Уу, пак започва.

Дъждът отново заваля, най-напред по дърветата, после в калните локви и най-после с едва доловим успокоителен шепот леко зачука по покрива на палатката.

– Всичко е мокро – забеляза доктор Стъбз с отвращение. – Дори нужниците и писоарите вонят в знак на протест. Този мръсен свят цял мирише като костница.

Когато той замълча, тишината сякаш стана бездънна. Падна нощ. И двамата чувствуваха някаква огромна самота.

– Запалете лампата – предложи Дънбар.

– Няма ток. Не ми се ще да пускам генератора. По-рано ми правеше голямо удоволствие да спасявам живота на хората. Сега се питам какъв смисъл има, дявол да го вземе, щом всички ще трябва все пак да умрат.

– О, има смисъл, разбира се – увери го Дънбар.

– Има ли? Какъв е смисълът?

– Смисълът е докато можеш, да не ги оставиш да умрат.

– Да, но какъв смисъл има, щом все пак ще умрат?

– Цялата работа е да не мисли човек за това.

– Остави цялата работа. Какъв смисъл има, дявол да го вземе?

Дънбар размишлява известно време и мълча.

– Кой може да знае?

Дънбар не знаеше. Болоня би трябвало да го докара във възторг, защото минутите се растягаха и часовете се влачеа като векове. Вместо това той се измъчваше, защото знаеше, че ще бъде убит.

– Наистина ли искаш още малко кодеин? – запита доктор Стъбз.

– Искам за моя приятел Йосарян. Той е сигурен, че ще го убият.

– Йосарян ли? Кой, по дяволите, беше Йосарян? Какво е това име Йосарян, дявол да го вземе? Да не е онзи, който се напи и се сби с полковник Корн в офицерския клуб миналата вечер?

– Точно така. Той е асириец.

– Какво побъркано копеле.

– Той не е побъркан – каза Дънбар. – Кълне се, че няма да участва в бомбардировката на Болоня.

– Точно това искам да кажа – отговори доктор Стъбз. – Това побъркано копеле може би е единственият нормален човек, останал тук.

11

КАПИТАН БЛАК

Ефрейтор Колодни научи за това, когато се обади по телефона от щаба на авиогрупата, и бе така потресен от новината, че премина на пръсти палатката на разузнавателния отдел, за да отиде до капитан Блак, който си почиваше сънливо, сложил косматите си крака на писмената маса, и с ужасен глас му пошепна съобщение.

Капитан Блак се оживи веднага.

– Болоня ли? – възкликна той възхитено. – Да пукна, ако това не е чудесна новина. – Той избухна в гръмогласен смях. – Болоня, а? – Той пак се изсмя и разтърси глава приятно смаян. – Брей! Много ми се ще да видя лицата на тия копелета, когато научат, че тръгват за Болоня. Ха-ха-ха!

Капитан Блак се смееше за първи път така весело от деня, когато майор Майор го надхитри и бе назначен за командир на ескадрилата. Той се изправи вяло, обхванат от възторг, и застана пред най-предното бюро, за да извлече най-голямата възможна наслада, когато командирите на самолетите дойдат да получат картите си.

– Точно така, копелета такива, в Болоня – повтаряше той на всички командири, които недоверчиво питаха дали наистина тръгват за Болоня. – Ха-ха-ха! Нека ви се пукне жлъчката от страх, копелета такива. Този път наистина лошо ви се пише.

Капитан Блак тръгна след последния от командирите и излезе навън, за да се наслаждава на въздействието на новината върху офицерите и войниците, които с шлемове, парашути и защитни костюми се събираха около четирите камиона, спрели в средата на лагера. Той беше висок, ограничен, печален човек, който на всичко гледаше с навъсено равнодушие. Бръснеше изпитото си бледо лице през три-четири дни и повечето време изглеждаше, като че ли пуца златисточервеникави мустаци над мършавата си горна устна. Той не се разочарова от сцената, която видя навън: ужас помрачаваше всички лица. Капитан Блак се протегна от възхищение, разтърка очи, за да се отърси от сънливостта си, и се размиваше злорадо всеки път, щом пожелаеше някому да му се спуска жлъчката.

Болоня се оказа най-радостното събитие в живота на капитан Блак от деня, когато майор Дюлут бе убит над Перуджа и той бе почти

избран за негов заместник. Когато на летището чуха по радиото за смъртта на майор Дюлут, капитан Блук посрещна новината с изблик на радост. Макар никога дотогава да не бе разчитал на такава възможност, капитанът веднага разбра, че логично погледнато, той е човекът, който трябва да замести майор Дюлут като командир на ескадрилата. На първо място той е офицер от разузнаването, от интележанса, следователно е по-интелигентен от всички други офицери в ескадрилата. Вярно, че не е строеви офицер като майор Дюлут, каквито са обикновено всички командири на ескадрили, но всъщност това е още един допълнителен силен довод в негова полза, тъй като животът му не е в опасност и той може да изпълнява тази служба дотогава, докато родината се нуждае от него. Колкото повече мислеше за това, толкова по-неизбежно му се струваше неговото назначение. Беше въпрос само да се пошепнат две думи както трябва и където трябва, и то незабавно. Той побърза да се върне в кабинета си, за да обмисли план за действие. Изтегна се на въртящия се стол, сложи крака на масата, затвори очи и започна да си представя колко прекрасно ще бъде всичко, щом веднъж стане командир на ескадрилата.

Но докато капитан Блук си представяше бъдещето, полковник Каткарт действуваше. И капитан Блук бе смаян от бързината, с която, както той заключи, майор Майор го бе надхитрил. Към ужаса, който го обхваща, когато се оповести назначаването на майор Майор за командир на ескадрилата, се примеси и горчиво негодувание, което той не се мъчеше да прикрие. Когато неговите колеги, другите нестроеви офицери, изразиха учудването си от избора на полковник Каткарт, капитан Блук измърмори, че в ескадрилата стават странни неща; когато започнаха да обсъждат политическото значение, което можеше да има приликата между майор Майор и Хенри Фонда, капитан Блук уверено заяви, че майор Майор е в действителност Хенри Фонда; а когато те забелязаха, че майор Майор е малко странен, капитан Блук им съобщи, че той е комунист.

– Те завземат всички служби – заяви той възмутено. – Вие, момчета, можете да зяпате и да ги оставите да се промъкнат навсякъде, но аз няма да допусна това. Ще взема мерки. Отсега нататък ще карам всеки кучи син, който идва в палатката на разузнавателния отдел, да подписва клетва за вяност. И няма да позволя това копеле майор Майор да подпише клетва, дори да иска.

Едва ли не на следния ден „Славният поход на клетвата за вяност“ беше в пълен ход и капитан Блук бе възхитен, когато откри, че той е начело на похода. Наистина беше открил нещо велико. Всички строеви

войници и офицери трябваше да подпишат клетва за вяност, за да получат чантите с карти от палатката на разузнавателната служба, втора клетва за вяност, за да получат летателните си костюми и парашути от парашутната палатка, трета клетва за вяност пред лейтенант Бокингтън, командира на превозните средства, за да ги допуснат да се качат на камионите, които ги откарваха до летището. Където и да се обърнеха, ги чакаше нова клетва за вяност, която трябваше да подпишат. Подписваха клетва за вяност, за да получат парите си от ковчезника, да получат дажбите си, да ги подстрижат италианските бръснари. За капитан Блак всеки офицер, който поддържаше „Славният поход на клетвата за вяност“, беше съперник и той денонощно кроеше планове как да ги изпревари поне с една стъпка. Не искаше никой да го задмине по преданост към родината. Когато успееше да увеща другите офицери да въведат и те клетви за вяност, той ги задминаваше, като караше всеки кучи син, който дойдеше в палатката му, да подпише две клетви, после три, после четири. След това въведе „Обещанието за преданост“ и после искаше да изпеят пред него в хор американския химн „Звездното знаме“ – отначало веднъж, после два пъти, после три пъти, после четири пъти. Всеки път, когато капитан Блак задминаваше съперниците си, той се нахвърляше върху им с презрение, загдето не са последвали примера му. И всеки път, когато последваха примера му, той се оттегляше загрижен и си блъскаше главата да измисли някоя нова хитрина, която ще му даде възможност отново да ги наругае.

Без да разберат как стана това, строеваците в ескадрилата се озоваха напълно подчинени на нестроевите офицери, които всъщност бяха назначени, за да ги обслужват. Бяха тормозени, оскърбявани, потискани и разкарвани по цял ден насам-натам ту от едного, ту от другото. Когато възразяваха, капитан Блак им отговаряше, че хора, които са верни на родината, не могат да имат нищо против всички тези клетви за вяност, които се изискват от тях. На онези, които се съмняваха в ползата от тези клетви, той отговаряше, че хората, действително предани на родината си, би трябвало да се чувствуват горди да повторят своя обет толкова пъти, колкото той им наложи. А на онези, които се съмняваха дали е морално да се постъпва така, той отговаряше, че „Звездното знаме“ е най-великото музикално произведение на света. Колкото повече клетви за вяност подписва човек, толкова по-верен е той. За капитан Блак това беше свършено просто и ясно и ефрейтор Колодни подписваше името си под стотици клетви всеки ден, така че винаги да може да докаже, че е най-благонадеждният човек в ескадрилата.

– Важното е да ги караш непрекъснато да дават обещания – обясняваше той на своите хора. – Няма значение дали вярват, или не вярват. Затова и карат малките деца да дават обети, преди дори да знаят какво значи обет и преданост.

На капитан Пилчард и капитан Рен „Славният поход на клетвата за вяност“ създаваше славни ядове, тъй като усложняваше подреждането на екипажите за всеки боен полет. Войниците и офицерите от цялата ескадрила бяха постоянно заети – подписваха, даваха обещания, пееха, така че беше нужно много повече време, за да се организират полетите. Ефикасни действия при спешни случаи станаха направо невъзможни, но и двамата – и капитан Пилчард, и капитан Рен бяха прекалено боязливи, за да протестираат срещу капитан Блак, който ежедневно прилагаше най-добросъвестно теорията си за „непрекъснатото потвърждение“, теория, създадена от самия него и целяща да разкрие всички, които са станали предатели, след като са подписали клетва за вяност предния ден. Сам капитан Блак дойде да посъветва капитан Пилчард и капитан Рен тъкмо когато работеха трескаво, объркани от това ново затруднение. Той дойде с цяла делегация и най-безцеремонно ги посъветва да задължат всички екипажи да подписват клетва за вяност, преди да им се позволи да извършат бомбардировъчни полети.

– Разбира се, това е ваша работа – изтъкна капитан Блак. – Никой не се опитва да упражнява натиск върху вас. Но всички други началници задължават хората си да подписват клетви за вяност и на Федералното бюро за разследване ще се стори много странно, ако само вие двамата сте толкова малко загрижени за родината си, че не изисквате да се подписват клетви за вяност. Ако искате да си спечелите лошо име – това си е ваша работа. Ние само се опитваме да ви помогнем.

Майлоу не беше убеден от такива доводи и отказваше категорично да лиши майор Майор от храна дори, ако майор Майор е комунист, нещо, което сам тайно подозираше. Той по природа бе противник на всякакви нововъведения, които заплашват да разстроят нормалния ход на нещата. Взе твърдо морално становище и категорично отказа да участва в „Славният поход на клетвата за вяност“, докато капитан Блак най-после го посети начело на своята делегация и поиска от него да се включи и похода.

– Националната отбрана засяга всички – отговори капитан Блак на възраженията на Майлоу. – И цялата програма е напълно доброволна, Майлоу, не забравяйте това. Хората не са длъжни да подписват клетвата за вяност на Пилчард и Рен, ако не желаят. Но ние се нуждаем от вас,

за да уморите от глад всички, които не подписват. Това е също както параграф 22. Не разбирате ли? Вие не сте против параграф 22?

Доктор Данийка беше непреклонен.

– Защо сте толкова сигурен, че майор Майор е комунист?

– Никога не сте го чували да отрича, че е комунист, докато не започнахме да го обвиняваме, нали? И освен това никога сте го виждали да подписва нашите клетви за вяност.

– Ами вие не му давате възможност.

– Разбира се, че не му даваме възможност – обясни капитан Блак. – Това би провалило целта на нашия поход. Вижте, вие не сте длъжен да ми сътрудничите, ако не искате. Но какъв смисъл има ние всички да работим така здраво, ако вие почнете да се грижите като лекар за майор Майор, щом Майлоу започне да го мори от глад? Просто се питам какво ще си помислят в щаба на групата за онзи, който подронва цялата ни програма за сигурност. Вероятно ще ви прехвърлят на фронта в Тихия океан.

Доктор Данийка бързо се предаде.

– Ще отида да кажа на Гюс и Уес да направят всичко, което искате.

В щаба на авиогрупата полковник Каткарт бе вече започнал да се пита какво става в ескадрилата.

– Този идиот Блак пак го е ударил на патриотизъм – докладва му полковник Корн усмихнато. – Мисля, че ще е по-добре да сътрудничите с него известно време, тъй като вие направихте майор Майор командир на ескадрила.

– Това беше ваша идея – възрази буйно полковник Каткарт. – Не трябваше да се оставям да ме придумате.

– Това си беше много добра идея – възрази полковник Корн, – тъй като се освободихме от излишния майор, който за вас като началник беше едно позорно петно. Не се тревожете, цялата история вероятно ще се изживее доста скоро. Засега най-добре е да изпратите на капитан Блак писмо, с което да му изразите подкрепата си и да се надявате, че ще пукне, преди да направи прекалено големи бели.

Фантастична мисъл мина през главата на полковник Корн.

– Питам се какво ще направя! Нали не допускате, че този глупак ще се опита да изхвърли майор Майор от ремаркетото му?

– Следващото нещо, което трябва да направим, е да изхвърлим това копеле майор Майор от ремаркетото му – реши капитан Блак. – Бих желал да пратя вдън гори и жена му, и децата му, но не мога. Той няма ни жена, ни деца. Затова ще трябва да се задоволим с това, което имаме, и да

го изхвърлим от ремаркетото. Кой се разпорежда с палатката?

– Той.

– Виждате ли? – извика капитан Блак. – Те завземат всичко! Аз пък няма да търпя това. Ще отнеса въпроса право до майор ... де Къвърли, ако се наложи. Ще накарам Майлоу да говори с него по тази работа веднага щом се върне от Рим.

Капитан Блак имаше безкрайна вяра в мъдростта, властта и справедливостта на майор ... де Къвърли, макар че никога не бе говорил с него. Той натовари Майлоу да говори от негово име с майор ... де Къвърли и беснееше от нетърпение, докато чакаше да се завърне високият нестроеви офицер. Както всички в ескадрилата той хранеше дълбоко страхопочитание към величествения, беловлас майор с грубо лице и вид на разгневен Йехова, който най-после се завърна от Рим с ранено око, покрито с целулоидна пластинка, и с един удар разби целия „Славен поход“ на пух и прах.

Майлоу благоразумно не каза нищо, когато в деня на завръщането си майор ... де Къвърли влезе в стола със свиреп вид и израз на сурово достойнство и видя, че пътят му е препречен от цяла стена офицери, които чакаха на опашка, за да подпишат клетви за вяност. На долния край на дългата маса, където раздаваха храната, група офицери, пристигнали по-рано, даваха обещание пред знамето, като държаха внимателно таблите с ядене в едната си ръка, за да им се разреши да седнат на масата. Други, насядали по масите, бяха пристигнали още по-рано и вече пееха „Звездното знаме“, за да им се разреши да използват солта, пипера и подправките. Вривата започна да стихва постепенно, щом майор ... де Къвърли се спря на вратата намръщен, с озадачен и недоволен израз на лицето, сякаш гледаше нещо чудновато. Той тръгна право напред и стената от офицери се разтвори пред него като Червеното море пред Мойсей. Без да погледне нито наляво, нито надясно, той отиде с твърди крачки до тезгяха, където раздаваха топла храна, и с ясен, плътен глас, задрезгавял с възрастта, но все пак запазил нещо от някогашното величие и власт, каза:

– Дай да ям!

Вместо ядене ефрейтор Снарк даде на майор ... де Къвърли да подпише една клетва за вяност. Щом разбра какъв е този лист, майор ... де Къвърли го бутна настрана с дълбока досада, здравето му око блесна ослепително с огнено презрение и огромното му старо, набръчкано лице потъмня от надигащ се като планина гняв.

– Дай да ям, казах – заповяда той високо със суров тон, който

прогърмя страховито през притихналата палатка като тътен на далечна гръмотевица.

Ефрейтор Снарк побледня и се разтрепера. Той погледна умолително към Майлоу, чакайки нареждания от него. В течение на няколко страшни секунди не се чу никакъв звук.

Тогава Манлоу кимна.

– Дай му да яде – каза той.

Ефрейтор Снарк започна да сипва храна на майор ... де Къвърли. Майор ... де Къвърли се отдръпна от тезгяха и с пълна табла тръгна към масите, но изведнъж се спря. Погледът му падна на другите офицери, които го гледаха с ням зов в очите. С бойкостта на човек, убеден в правотата си, той изрева:

– Давай на всички да ядат!

– Давай на всички да ядат! – обади се Майлоу като ехо с радостно облекчение и „Славният поход на клетвата за вярност“ завърши.

Капитан Блак бе дълбоко разочарован от този предателски удар в гърба, нанесен от високопоставена личност, на чиято подкрепа бе разчитал така твърдо. Майор ... де Къвърли го бе изоставил.

– О, това не ме тревожи ни най-малко – отговаряше той бодро и весело на всички, които идваха да му изкажат съчувствието си. – Ние постигнахме целта си. Нашата цел беше да сплашим всички, които ни са неприятни, и да бием тревога за опасността, която представлява майор Майор. В това ние несъмнено успяхме. Тъй като и без това нямаше да му дадем възможност да подпише клетва за вярност, всъщност няма значение дали клетвите ще продължат, или не.

Виждайки, че всички, които му бяха неприятни, са отново обзети от страх през безкрайната, ужасна, знаменита обсада на Болоня, капитан Блак си спомни с тъга за доброто старо време на своя „Славен поход на клетвата за вярност“, когато той беше наистина значителна личност и когато дори важни клечки като Майлоу Майндърбайндър, доктор Данийка, Пилчард и Рен трепереха, щом се приближеше към тях, и пълзяха в краката му. Но за да докаже на новодошлите, че действително някога е бил значителна личност, той пазеше грижливо похвалното писмо, което получи от полковник Каткарт.

Всъщност не капитан Блак, а сержант Найт предизвика тържествената болонска паника, като се измъкна мълчешком от камиона, за да вземе два допълнителни защитни костюма, веднага щом чу коя цел ще бъде бомбардирана, и по този начин даде сигнал да се започне злоещото шествие обратно към парашутната палатка, което се изроди в бясна

блъсканица, докато най-после всички налични защитни костюми бяха раздадени.

– Хей, какво става? – запита Кид Сампсън изплашено. – Нима Болоня е толкова опасна?

Нейтли, покрил с ръце сериозното си младо лице, седеше като унесен на пода на камиона и не му отговори.

Причина за паниката бе сержант Нйт и жестоката поредица от отлагания, защото тъкмо когато се качваха в самолетите си първата сутрин, пристигна един джип и донесе новината, че над Болоня вали дъжд и затова полетът се отлага. Докато се върнат в лагера, започна да вали и в Пианоза. Така че през останалата част от деня те трябваше да се взират тъпо в бомбардировъчната линия на картата под навеса на палатката на разузнавателния отдел и като хипнотизирани да преживяват мисълта, че няма никаква възможност да се измъкнат от този полет. Доказателството бе пред тях – тясната червена панделка, която минаваше напреки през Италия: сухопътните сили в Италия бяха приковани на четиридесет и две непреодолими мили южно от целта и явно бе невъзможно да превземат града навреме. Нищо не можеше да спаси хората в Пианоза от полета над Болоня. Бяха хванати в капан.

Единствената им надежда беше, че дъждът никога няма да престане и нямаха никаква надежда, защото знаеха, че един ден ще престане. Когато престанеше да вали над Пианоза, валеше в Болоня. Когато престанеше да вали в Болоня, почваше наново да вали в Пианоза. Когато въобще не валеше, имаше странни, необясними явления като епидемичната диария или бомбардировъчната линия, която мръдна сама. През първите шест дни ги събираха четири пъти, даваха им инструкции и после ги връщаха обратно. Веднъж дори отлетяха и вече се бяха подредили в боен строй, когато от контролната кула им заповядаха да се върнат обратно. Колкото повече валеше, толкова повече страдаха. Колкото повече страдаха, толкова повече се молеха да продължи да вали. През цялата нощ хората гледаха към небето и звездите ги изпълваха с тъга. През целия ден гледаха бомбардировъчната линия на голямата клатушкаща се карта на Италия, поставена на специална стойка, която се обръщаше от вятъра и която изтегляха под навеса на палатката на разузнавателния отдел винаги щом завалеше. Бомбардировъчната линия беше отбелязана с алена лента – тясна копринена панделка, която очертаваше най-предните позиции на съюзните сухопътни сили във всички сектори на континентална Италия. На сутринта, след юмручния бой, който Джоу Гладника бе имал с котката на Хъпъл, дъждът спря и на двете места. Пистата

започна да изсъхва. Щяха да са нужни не по-малко от двадесет и четири часа, за да се втвърди. Небето обаче си оставаше безоблачно. Негодуването, което се мътеше у всички, се излюпи като омраза. Най-напред те мразеха пехотинците на континента, защото не бяха успели да превземат Болоня. След това почнаха да мразят самата бомбардировъчна линия. По цели часове гледаха втрънено и неотстъпно алената лента на картата и я мразеха, защото не искаше да се повдигне достатъчно нагоре и да обхване града. Когато паднеше нощ, те се тълпяха в тъмнината с джобни електрически фенерчета и продължаваха гробовното си бдение пред бомбардировъчната линия в умолителен размисъл, сякаш се надяваха да преместят лентата с общата тежест на мрачните си молитви.

– Действително не мога да повярвам – възкликна Клевинджър пред Йосарян с глас, който се повишаваше и спадаше от възмущение и учудване. – Това е пълно връщане към примитивните суеверия. Те смесват причина и следствие. Има толкова смисъл, колкото да чукаш на дърво или да си стискаш палците. Те наистина вярват, че няма да летим над Болоня утре, стига само посред нощ някой да отиде на пръсти до картата и премести бомбардировъчната линия над Болоня. Можеш ли да си представиш? Ти и аз навярно сме единствените разумни хора, останали тук.

Посред нощ Йосарян почука на дърво, стисна палци и излезе на пръсти от палатката си, за да премести бомбардировъчната линия над Болоня.

Стъпвайки на пръсти, ефрейтор Колодни влезе крадешком в палатката на капитан Блак, мушна ръка под противокомарната мрежа и леко разтърси влажната плешка, която намери там, докато най-после капитан Блак отвори очи.

– Защо ме будиш? – изскимтя капитан Блак.

– Превзели са Болоня, сър – каза ефрейтор Колодни. – Помислих, че ще искате да знаете това. Отменя ли се полетът?

Капитан Блак седна на леглото и започна упорито да чеше дългите си мършави бедра. След малко се облече и излезе от палатката си, примигвайки, сърдит и небръснат. Небето беше ясно и топло. Той се взря без вълнение в картата. Нямахше съмнение, превзели са Болоня. Вътре в палатката на разузнавателния отдел ефрейтор Колодни вече вадеше картите на Болоня от навигационните чанти. Капитан Блак седна с шумна прозявка, сложи краката си върху масата и телефонира на полковник Корн.

– Защо ме будите? – изскимтя полковник Корн.

– Превзели са Болоня през нощта, сър. Отменя ли се полетът?

– Какво говорите, Блак? – изръмжа полковник Корн. – Защо трябва да се отменя полетът?

– Защото са превзели Болоня, сър. Не се ли отменя полетът?

– Разбира се, че се отменя. Да не мислите, че сега ще бомбардирате нашите войски?

– Защо ме будите? – изскимтя полковник Каткарт, когато чу гласа на полковник Корн.

– Превзели са Болоня – му каза полковник Корн. – Мислех, че ще искате да знаете това.

– Кой е превзел Болоня?

– Ние.

Полковник Каткарт беше извън себе си от радост, защото сега се освобождаваше от затруднителното задължение да бомбардира Болоня без нито едно петънце на славата си на храбър воин, която бе спечелил, като доброволно предложи неговите хора да извършат полета. Генерал Дрийдъл бе също много доволен от превземането на Болоня, макар че се ядоса на полковник Мудъс, загдето го събуди да му съобщи новината. В щаба бяха също доволни, и, решили да дадат орден на офицера, който е превзел града. Тъй като нямаше офицер, който да е превзел града, дадоха медала на генерал Пекъм, защото той беше единственият офицер с достатъчно инициатива да поиска медала. Щом получи медала, генерал Пекъм пожела да му се възложат по-големи отговорности. По мнението на генерал Пекъм всички бойни части на този фронт трябвало да бъдат поставени под командата на корпуса за специални поръчения, чийто командир бе сам генерал Пекъм. „Ако хвърлянето на бомби върху неприятеля не е специално поръчение – разсъждаваше често той на глас с мъченическата усмивка на мило благоразумие, която бе негов верен съюзник във всички спорове, – тогава човек не може да не се пита какво в такъв случай е специално поръчение.“ С любезно съжаление той отклони предложението да му дадат боен пост под командата на генерал Дрийдъл.

– Да извършвам бойни полети под командата на генерал Дрийдъл, не е точно това, което имах предвид – обясняваше той снизходително, с равен, сладък смях. – Аз мислех по-скоро за някакво заместване на генерал Дрийдъл или може би за пост над генерал Дрийдъл, от който бих могъл да упражнявам надзор също така върху много други генерали. Виждате ли, моите най-ценни способности са главно административни. Аз притежавам щастливата способност да накарам най-различни хора да

постигнат съгласие помежду си.

– Той притежава щастливата способност да накара най-различни хора да постигнат съгласие, че е чуван – довери злъчно полковник Каргил на бившия ефрейтор Уинтъргрийн с надежда, че бившият ефрейтор Уинтъргрийн ще разпространи неласкавия отзив в целия щаб на Двадесет и седма въздушна армия. – Ако някой заслужава този боен пост, това съм аз. Моя беше дори идеята да поискаме медала.

– Наистина ли искате да влезете в сражение? – запита бившият ефрейтор Уинтъргрийн.

– В сражение ли? – ужаси се полковник Каргил. – О, не, зле ме разбрахте. Разбира се, аз всъщност не бих имал нищо против да вляза в сражение, но най-добрите ми способности са главно административни. Аз също имам щастливата дарба да накарам най-различни хора да постигнат съгласие помежду си.

– Той също има щастливата способност да накара най-различни хора да постигнат съгласие, че е чуван – довери със смях бившият ефрейтор Уинтъргрийн на Йосарян, когато дойде в Пианоза, за да провери дали е вярно това, което се говореше за Майлоу и египетския памук. – Ако някой заслужава да бъде произведен, това съм аз. – Всъщност той се бе вече издигнал до чина бивш ефрейтор, като изскочи от редиците на простите войници наскоро след преместването му в щаба на Двадесет и седма въздушна армия, където бе назначен за деловодител, и скоро след това бе разжалван отново в чин редник, загдето бе окичвал с гадни сравнения офицерите, при които работеше. Опияняващият вкус на успеха бе влял в него още по-високи постижения. – Искаш ли да купиш няколко запалки „Зипо“? – запита той Йосарян. – Откраднати са направо от интендантството.

– Знае ли Майлоу, че продаваш запалки?

– Това не му влиза в работата. Майлоу сега не продава запалки, нали?

– Разбира се, че продава – му каза Йосарян. – При това неговите не са крадени.

– Така си мислиш ти – му отговори бившият ефрейтор Уинтъргрийн, като изсумтя лаконично. – Аз продавам моите по долар едната. Колко иска той за своите?

– Един долар и цент.

Бившият ефрейтор Уинтъргрийн се изкикоти победоносно.

– Винаги го бия – радваше се той. – Хей, ами какво ще кажеш за всичкия онзи египетски памук, с който е загазили? Колко е закупил?

– Всичкия.

– В целия свят? Хей, ще се гръмна! – изграчи бившият ефрейтор Уинтъргрийн, ликувайки злорадо. – Какво говедо! Ти беше с него в Кайро, защо го остави да направи това?

– Аз ли? – отвърна Йосарян, повдигайки рамене. – Аз нямам никакво влияние над него. Това стана заради ония телетипни машини, дето ги има там във всички добри ресторанти. Майлоу никога не беше виждал борсов телетип дотогава и се случи така, че съобщаваха цената на египетския памук тъкмо когато той питаше оберкелнера да му обясни каква е тази машина. „Египетски памук ли? – рече Майлоу, като се опули. – Колко се продава египетският памук?“ И след това веднага научих, че закупил цялата реколта памук в Египет.

– Той няма въображение. Аз мога да пласирам много нещо от него на черната борса, ако той е съгласен да направим сделка.

– Майлоу познава черната борса. Няма търсене на памук.

– Но има търсене на медицински материали. Мога да навия памук на дървени клечки за зъби и да ги разпродам на дребно като стерилни тампони. Дали ще ми продаде памук на добра цена?

– Няма да ти продаде на никаква цена – отговори Йосарян. – Много го е яд на тебе, загдето му правиш конкуренция. Всъщност много го е яд на всички, загдето ги хвана диария миналата събота и по този начин създадоха лошо име на стола му. Хей, ти можеш да ни помогнеш. – Йосарян внезапно сграбчи лакътя му. – Не би ли могъл да подправиш някои официални заповеди на твоя циклостил и да ни отървеш от Болоня?

Бившият ефрейтор Уинтъргрийн се отдръпна бавно с презрителен израз на лицето.

– Разбира се, че бих могъл – обясни той гордо. Но за нищо на света не бих направил подобно нещо.

– Защо?

– Защото това ви е работата. Всеки от нас си има своя работа. Моята е да пласирам тези запалки „Зипо“ с печалба, ако мога, и да взема малко памук от Майлоу. Твоята работа е да бомбардираш муниционните складове в Болоня.

– Но над Болоня ще ме убият – молеше го Йосарян. – Всички ни ще избият.

– Значи трябва да бъдеш убит – отвърна бившият ефрейтор Уинтъргрийн. – Защо не си фаталист като мен? Ако ми е писано да пласирам тия запалки с печалба и да купя евтино малко памук от Майлоу, значи така и ще стане. Ако ти е писано да бъдеш убит над Болоня, значи

ще бъдеш убит и затова по-добре е да не клинчиш и да умреш като мъж. Неприятно ми е да кажа това, Йосарян, но ти се превръщаш в човек, който хронически се оплаква.

Клевинджър се съгласи с бившия ефрейтор Уинтъргрийн, че работата на Йосарян е да бъде убит над Болоня, и побледня от възмущение и укор, когато Йосарян призна, че е преместил бомбардировъчната линия и е станал причина да се отмени бомбардировката.

– А защо не, дявол да го вземе? – изръмжа Йосарян и заспори още по-буйно, понеже подозираше, че не е прав. – Трябва ли на мен да ми разкъсат задника само защото полковникът иска да стане генерал?

– А какво ще кажеш за нашите войници на континента? – запита Клевинджър с не по-малко вълнение. – Трябва ли на тях да им разкъсат задниците само защото ти не искаш да летиш? Тия момчета имат право на въздушна поддръжка.

– Но не непременно на поддръжка от моя страна. Виж, тях малко ги е грижа кой ще вдигне във въздуха тези муниционни складове. Ние трябва да ги бомбардираме само защото онова копеле Каткарт доброволно предложи нашето поделение.

– О, всичко това ми е известно – увери го Клевинджър. Изпитото му лице бе побледняло и възбудените му очи блестяха от искреност. – Но фактът си остава, че тези муниционни складове са още непокътнати. Много добре знаеш, че аз харесвам полковник Каткарт толкова, колкото и ти. – Клевинджър замълча, за да придаде тежест на думите си, и след това с разтреперани устни удари леко с юмрук по спалния си чувал. – Но не сме ние, които ще решаваме кои цели трябва да бъдат унищожени и кой трябва да ги унищожи, нито...

– Нито пък кой ще бъде убит и защо, така ли?

– Да, точно така. Ние нямаме право да питаме...

– Ти си луд!

– Нямаме право да питаме...

– Наистина ли мислиш, че не е моя работа да питам как и защо ще ме убият и че това е работа на полковник Каткарт? Това ли искаш да кажеш?

– Да, точно това – настояваше Клевинджър, но видът му бе неуверен. – Има хора, които са натоварени със задачата да спечелят войната, и те много по-правилно от нас ще решат кои цели трябва да бъдат бомбардирани.

– Ние говорим за две различни неща – възрази Йосарян, като пресилено си даваше уморен вид. – Ти говориш за отношенията между

въздушните войски и пехотата, а аз говоря за моето отношение към полковник Каткарт. Ти говориш за спечелването на войната, а аз говоря как да спечелим войната и да останем живи.

– Точно така – самодоволно отсече Клевинджър. – И кое от двете неща смяташ за по-важно?

– По-важно за кого? – изстреля веднага въпроса си Йосарян. Отвори си очите, Клевинджър. За този, който бъде убит, няма никакво значение кой ще спечели войната.

За момент Клевинджър остана неподвижен, сякаш бе получил плесница.

– Поздравявам те! – възкликна той с горчицина. Една съвършено тънка, млечнобяла черта стегна устните му в безкръвен кръг. – Не мога да си представя друго становище, което по-сигурно да насърчи неприятеля.

– Неприятелят – възрази дръзко Йосарян с отмерена точност – е всеки, който те праща на смърт, няма значение на коя страна е той, и това се отнася и за полковник Каткарт. И недей забравя това, защото колкото по-дълго си го спомняш, толкова по-дълго ще живееш.

Клевинджър го забрави и сега беше мъртъв. Но по онова време Клевинджър беше така развълнуван от този спор, че Йосарян не посмя да му каже, че той сам е причинил епидемичната диария, заради която бомбардировката бе ненужно отложена. Майлоу бе още по-разтревожен от възможността някой пак да е отровил ескадрилата и раздражено се втурна в палатката, за да иска помощ от Йосарян.

– Моля ти се, разбери от ефрейтор Снарк дали пак не е сложил сапун за пране в сладките картофи – помоли го той плахо. – Ефрейтор Снарк има доверие в тебе и ще ти каже истината, ако му дадеш дума, че няма да кажеш никому. Щом ти каже, веднага ела да ми съобщиш.

– Разбира се, че сложих сапун за пране в сладките картофи – призна ефрейтор Снарк пред Йосарян. – Нали ти ми каза да сложа? Сапун за пране в картофите е най-добрият начин, нали?

– Кълне се в Бога, че нямал нищо общо с тая работа – докладва Йосарян на Майлоу. Майлоу се намуси недоверчиво.

– Дънбар казва, че нямало Бог – каза той.

Нямаше вече надежда. Към средата на втората седмица всички в ескадрилата заприличаха на Джоу Гладника, който не бе в списъка за предстоящата бомбардировка и пицеше ужасно насън. Той единствен можеше да спи. По цяла нощ летците бродеха в мрака пред палатките си, подобно на неми призраци, със запалени цигари в уста. През деня те

се събираха на унили групи и се взираха безполезно в бомбардировъчната линия на картата или в неподвижната фигура на доктор Данийка, който седеше под страхотния ръкописен надпис, окачен на затворената врата на амбулаторията. Започнаха да измислят мрачни шеги, шеги без хумор, и да пръскат съкрушителни слухове за гибелта, която ги чака над Болоня. Една вечер в офицерския клуб Йосарян тръгна пиянски с едното рамо напред към полковник Корн и го закачи за новото оръдие „Льопаж“, което германците били изкарали напоследък.

– Какво оръдие „Льопаж“? – запита с любопитство полковник Корн.

– Новото триста четиридесет и четири милиметрово оръдие „Льопаж“, което стреля с лепило – отговори Йосарян. – Залепва цялата ескадрила самолети сред въздуха.

Сепнат и обиден, полковник Корн се дръпна рязко, за да се освободи от Йосарян, който бе впил пръсти в лакътя му.

– Пусни ме, идиот такъв! – извика той разярено, гледайки свирепо и зло. В същия миг Нейтли скочи върху Йосарян и го отстрани.

– Кой е този побъркан?

Полковник Каткарт се закикоти весело.

– Това е човекът, комуто вие ме накарахте да дам орден след Ферара. Накарахте ме също да го произведа капитан, спомняте ли си? Така ви се пада.

Нейтли беше по-лек от Йосарян и с големи усилия успя да изтика неговата залитаща масивна фигура през салона и да го настани на една свободна маса.

– Да не си полудял? – съскаше той разтреперан. – Това беше полковник Корн. Полудял ли си?

Йосарян искаше да пие още нещо и обеща на Нейтли, че ще си отиде тихо и мирно, ако му донесе нещо за пиене. След това още два пъти накара Нейтли да му донесе по една пълна чаша. Когато Нейтли най-после успя да го придума да дойде с него до вратата, капитан Блак влезе, като тропаше здраво по дървения под с мокрите си обувки; от него капеше вода като от стряха.

– Брей, лошо ви се пише, момчета – възвести той с ликуващ глас и се дръпна настрана от локвата, която се образуваше около краката му. – Току-що ми телефонира полковник Корн. Знаете ли какво ви чака в Болоня? Ха, ха, изкарали са новото оръжие „Льопаж“, което стреля с лепило. Залепва цяла ескадрила самолети във въздуха.

– Господи, то било вярно! – изпищя Йосарян и ужасен се облегна

на рамото на Нейтли, за да не се строполи на пода.

– Няма Господ – отговори спокойно Дънбар, който се приближава-ше с леко залитане...

– Хей, ще ми помогнеш ли да го отведем? Трябва да го закарам до палатката му.

– Кой казва това?

– Аз. Боже, гледай само как вали.

– Трябва да намерим кола.

– Задигни колата на капитан Блак – каза Йосарян. – Аз винаги му я задигам.

– Вече не можеш да задигнеш ничия кола. Откакто почна да изпълзуваш първата кола, която видиш наблизко, щом искаш да отидеш някъде, никой не си оставя вече ключа на мотора.

– Хайде, скачайте вътре – каза вождът Бял Полуовес, който пристигна пиян с един покрит джип. Той почака, докато се набутат вътре, и потегли така рязко, че всички паднаха назад. Вождът се изсмя гръмогласно, когато започнаха да го псуват. Излезе от паркинга и продължи да кара право напред, докато заби колата в склона от другия край на пътя. Всички, които бяха отзад, се изтъркаляха в безпомощна купчина и отново започнаха да го псуват.

– Забравих да завия – обясни им той.

– Карай внимателно, че... – предупреди го Нейтли, – Би трябвало да запалиш фаровете.

Вождът Бял Полуовес даде заден ход, направи завой и полетя нагоре с пълна скорост. Колелата съскаха по шипящата черна повърхност на пътя.

– Не толкова бързо – обади се настойчиво Нейтли.

– По-добре би било да ме закараш до вашата ескадрила, за да ти помогна да го сложиш на леглото, и после можеш да ме върнеш обратно в моята.

– Кой си ти, дявол да те вземе?

– Дънбар.

– Хей, запали фаровете – извика Нейтли. – И гледай пред себе си.

– Запалени са. Качи ли се Йосарян? Само заради него ви пуснах да се качите.

Вождът Бял Полуовес се извърна с цялото си тяло назад, за да види кой е в джипа.

– Гледай пред себе си!

– А Йосарян? Тук ли е Йосарян?

– Тук съм вожде. Карай вкъщи.
– Защо си толкова сигурен? Ти не отговори на въпроса ми.
– Виждаш ли? Нали ти казах, че е тук.
– Какъв въпрос?
– За това, дето говорихме.
– Важно ли беше?
– Не си спомням дали беше важно, или не. Дано помогне Господ да се сетя!

– Няма Господ.
– Да, за това говорихме – извика Йосарян. – Защо си толкова сигурен?

– Хей, сигурен ли си, че са ти запалени фаровете? – извика Нейтли.
– Запалени са, запалени са. Какво иска тоя от мене? Дъждът бие в предното стъкло и затова изглежда толкова тъмно, като гледаш отзад.

– Прекрасен, прекрасен дъжд.
– Дано никога не спре. Спри, дъждец, дъждец по...
– ... Спри. Свой...
– ... те капки у... .. мири. Йо-йо чакат го...
– игри, сред... .. ливади и ...

Вождът Бял Полуовес не можа да вземе следния завой на пътя и джипът се изкачи чак до върха на стръмния склон. Връщайки се назад, колата се обърна настрана и меко легна в калта. Настъпи изплашено мълчание.

– Всички невредни ли са? – запита Вождът Бял Полуовес шепнешком и въздъхна дълбоко с облекчение. – Това ми е недостатъкът, знаеш изпъшка той. – Никога не слушам никого. Някой все ми казваше да запаля фаровете, но аз просто не исках да го послушам.

– Нали все ти виках да запалиш фаровете!
– Знам, знам. Но аз просто не исках да те послушам, нали? Ще ми се да си пийна нещо. И ще си пийна. Погледнете! Не се е счупило!

– Вали в колата – забеляза Нейтли. – Цял съм измокрен. Вождът Бял Полуовес отвори бутилката с уиски, отпи и я подаде на другите. Макар и налягали един върху друг, всички пиха от шишето освен Нейтли, който продължаваше безрезултатно да търси с ръце дръжката на вратата. Шишето го тресна по главата и уискито се изля във врата му. Нейтли се преви от болка.

– Хей, трябва да се измъкнем оттук – извика той. – Ще се издавим.
– Има ли някой вътре? – запита Клевинджър загрижено, като светна с фенерче отгоре.

– Това е Клевинджър! – извикаха те и се опитаха да го издърпат вътре през прозореца, както се навеждаше да им помогне.

– Погледни ги само! – възкликна Клевинджър възмутено, обръщайки се към Макуот, който седеше захилен на кормилото на щабната кола. – Лежат тука като купчина пияни животни. И ти ли, Нейтли? Би трябвало да се засрамиш! Хайде, помогни ми да ги извадим оттук, преди да умрат от пневмония.

– Знаете ли, това не е лоша идея – започна да разсъждава вождът Бял Полуовес. – Винаги съм мислил, че ще умра от пневмония.

– Защо?

– А защо не? – отговори вождът Бял Полуовес и легна пак в калта с доволен вид, прегърнал шишето с уиски.

– О, виж го какво прави сега! – възкликна раздражено Клевинджър. – Я ставай! Влезте в нашата кола, та да се върнем всички в лагера.

– Не можем да се върнем всички. Някой трябва да остане тук, за да помогне на вожда да се оправи с колата. Взел я е от автомобилния парк срещу подпис.

Вождът Бял Полуовес се настани в щабната кола, като се кикотеше гордо и от сърце.

– Това е джипът на капитан Блак – съобщи им той победоносно. – Току-що го задигнах от офицерския клуб с резервните ключове, които той мислеше, че е загубил тази сутрин.

– Брей, ще се гръмна! Заслужава си да пийнем по този случай.

– Не си ли пил достатъчно? – започна да го мъмри Клевинджър, щом Макуот подкара колата. – Погледни се. Ще пукнеш от пианство или ще се удавиш някъде!

– Стига само да не пукна при някой полет.

– Хей, отвори я, отвори – викаше настойчиво вождът Бял Полуовес на Макуот. – И угаси фаровете. Само така може да се кара.

– Прав е доктор Данийка – продължаваше Клевинджър. – Хората не умеят да пазят здравето си. Аз съм наистина отвлечен от всички вас.

– Окей дърдорко, слизай от колата – заповяда вождът Бял Полуовес. Всички да слезат от колата освен Йосарян. Къде е Йосарян?

– Махай ми се от главата – изсмя се Йосарян, като го блъсна настрана. Цял си покрит с кал.

Клевинджър се залови с Нейтли.

– Най-много съм изненадан от тебе. Знаеш ли как вониш? Вместо да го пазиш да не загази, сам си се напил като него. Представи си, че пак се сбие с Апълби. – Клевинджър разтвори очи от уплаха, когато чу,

че Йосарян се кикоти. – Да не се е сбил пак с Апълби?

– Тази вечер не се би с него рече Дънбар.

– Не, не. Тази вечер направих нещо по-добро.

– Този път се сби с полковник Корн.

– Не може да бъде! – ахна Клевинджър.

– Сби ли се? – възкликна вождът Бял Полуовес възхитен. Заслужава си да пийнем по този случай.

– Това е ужасно! – заяви Клевинджър дълбоко загрижен. – Защо, дявол да го вземе, трябваше да се залавяш с полковник Корн? Хей, какво стана с фаровете? Защо е толкова тъмно наоколо?

– Аз ги изгасих – отговори Макуот. – Знаеш ли, вождът Бял Полуовес е прав. Много по-добре е без фарове.

– Полудял ли си? – изпищя Клевинджър и се хвърли напред, за да шракне фаровете. Завъртя се назад и почти истерично се нахвърли на Йосарян. – Виждаш ли какво правиш? Всички започват да се държат като тебе! Я си представи, че спре да вали и утре трябва да летим към Болоня. В отлична форма ще бъдеш!

– Няма да спре да вали. Не, драги, дъжд като този може да вали вечно.

– Вече не вали! – каза някой и цялата кола се смълча. Горките момчета! – пошепна съчувствено след малко вождът Бял Полуовес.

– Наистина ли спря да вали? – запита смирено Йосарян. Макуот спря чистачките на стъклото, за да се увери. Дъждът беше спрял. Небето почваше да се прояснява. Месецът се очертаваше ясно зад прозрачните изпарения.

– Е, голямо чудо запя спокойно Макуот, – две пари не давай!

– Не се тревожете, момчета! – каза вождът Бял Полуовес. – Пистата е много мека, няма да е годна за утре. А може пак да почне да вали, преди летището да изсъхне.

– Мръсен вонящ кучи сине! – изпищя Джоу Гладника от палатката си, когато те влязоха в лагера на ескадрилата.

– Господи, върнал ли се е тая вечер? Мислех, че е още в Рим с куриерския самолет.

– О! Ооо! Ооо! – пищеше Джоу Гладника.

Вожда Бял Полуовес изтръпна.

– Тръпки ме полазват, като го чуя – призна той с нервен шепот. – Хей, какво стана с капитан Флум?

– Мене пък от този тип ме полазват тръпки. Видях го в гората миналата седмица, ядеше къпини. Вече не спи в ремаркетото си. Имаше

ужасен вид!...

– Джоу Гладника се страхува, че ако някой се разболе, той ще трябва да го замести, макар че вече никого не пущат в амбулаторията. Видяхте ли го миналата вечер, когато се опита да убие Хавърмайър и падна в Йосаряновия окоп?

– Оооо! – пищеше Джоу Гладника. – О! Ооо! Оооо!

– Дума да не става, много е приятно, дето Флум не се мярка вече в стола. – Не чуваме вече:

– „Дай ми сол, Уол!“

– Или: „Подай хляба, баба.“

– Или: „Подай пипер, аскер.“

– Назад, назад! – пищеше Джоу Гладника. – Назад, ти казвам, назад, мръсен, вонящ кучи сине!

– Поне научаваме какво сънува – забеляза кисело Дънбар. – Сънува мръсни, вонящи кучи синове.

Късно през нощта Джоу Гладника сънуваше, че котката на Хъпъл е легнала на лицето му и го задушавала. И когато се събуди, котката на Хъпъл действително спеше на лицето му. Неговият агонизиращ вик беше страхотен. Пронизителният, неземан вой процепа лунната нощ и няколко секунди след това въздухът още трепереше от неговия ек като от опустошителна експлозия. Настъпи вцепняваща тишина, а след малко в палатката се вдигна бурна врява.

Йосарян беше между първите, които дотичаха. Когато той се втурна през входа, Джоу Гладника бе извадил пистолета си и се бореше с Хъпъл, като се мъчеше да освободи ръката си, за да застреля котката, която продължаваше да фучи яростно срещу него и за да му попречи да застреля Хъпъл, даваше вид, че се готви да се нахвърли върху му. Двата мъже бяха по войнишки долни дрехи. Голата електрическа крушка над главите им се люлееше бясно на хлабаво прикачената жица и разнесените черни сенки се въртяха и подскачаха хаотично, така че изглеждаше, сякаш цялата палатка се люлее. Йосарян инстинктивно протегна ръце, за да запази равновесие, и след това се хвърли напред с невероятен скок, смачвайки под себе си тримата воюващи. Той изскочи от купчината тела, държейки във всяка ръка по един врат – на Джоу Гладника и на котката. Джоу Гладника и котката се гледаха диво и втрънено. Тя фучеше злобно, а Джоу Гладника се опитваше да я удари с юмрук.

– Честна борба! – заповяда Йосарян и всички, които бяха дотичали, ужасени от врявата, започнаха възторжено да надават одобрителни викове, изпълнени с огромно чувство на облекчение. – Ще имаме честна

борба – обясни официално той на Джоу Гладника и китката, след като ги изнесе и двамата навън, държейки ги за врата далеч един от друг. – Юмруци, зъби и нокти. Но никакви пистолети – предупреди той Джоу Гладника. – И никакво фучене – предупреди строго той китката. – Щом ви пусна, започвате. Излизайте чисто от клинчовете и после отново нападайте! Почвайте!

Насъбрала се бе огромна разлюляна тълпа, жадна за всякакви развлечения, но в момента, когато Йосарян пусна китката, тя се уплаши и позорно избяга от Джоу Гладника, който бе провъзгласен за победител. Той си тръгна наперено и щастливо с гордата усмивка на шампион, вирнал глава и изпъчил мършавите си гърди. Върна се победоносно в леглото си и пак започна да сънува, че китката на Хъпъл е легнала върху лицето му и го души.

13

МАЙОР ...ДЕ КЪВЪРЛИ

Преместването на бомбардировъчната линия не заблуди германците, но заблуди майор ... де Къвърли, който напълни вещевата си торба, поиска да му дадат самолет и тъй като беше под впечатлението, че и Флоренция също е била превзета от съюзниците, нареди да го докарат в този град, за да наеме два апартамента – един за офицерите и един за войниците от ескадрилата, където те да прекарат отпуските си. Той не се беше завърнал, когато Йосарян изскочи през прозореца на кабинета на майор Майор, чудейки се към кого да се обърне за помощ.

Майор ... де Къвърли беше великодушен, сериозен; внушаващ страхопочитание възрастен човек с едра, лъвска глава и гневен кичур бяла коса, който се вееше като виелица над строгото му, патриархално лице. Неговите задължения като административен началник на ескадрилата се състояха, както доктор Данийка и майор Майор предполагаша, единствено в това да хвърля конски подкови, да отвлича италиански работници и да наема апартамента за войниците и офицерите; той беше отличен в тези три вида дейност.

Винаги когато изглеждаше, че някой град като Неапол, Рим или Флоренция скоро ще падне, майор ... де Къвърли напълваше вещевата си торба, поискваше, да му дадат самолет и пилот и отлиташе за града, като извършваше всичко това, без да произнесе нито дума, а само със силата на тържествения, властен израз на лицето си и нетърпящите възражения жестове на сбръчкания си пръст. Ден-два след като паднеше градът, той се връщаше с договори за наем на два обширни и луксозни апартамента – един за офицерите и един за войниците, – и двата вече обзаведени с вещи, весели готвачки и прислужнички. Няколко дни по-късно във вестниците по цял свят се явяваха снимки на първите американски войници, които си пробиваха път в съсипания град през дим и грамади от развалини. Майор ... де Къвърли беше неизбежно между тях, седнал изправен като прът в своя джип, измъкнат Бог знае откъде, без да обръща глава ни наляво, ни надясно, докато артилерийски снаряди се пръскаха около несломимата му глава и млади гъвкави пехотинци с карабини прибягваха по тротоарите, прикривайки се зад горящите здания или падайки мъртви пред входовете на къщите. Седнал в джипа, обкръжен от опасности, с лице, твърдо изваяно в онзи яростен, царствен,

праведен и заплашителен израз, който всички в ескадрилата дълбоко уважаваха, майор ... де Къвърли изглеждаше вечен и неуязвим.

За германското разузнаване майор ... де Къвърли беше мъчителна загадка – нито един от стотиците американски пленници не можеше да даде конкретни сведения за възрастния, побелял офицер с рошави, заплашителни вежди и искрящи, властни очи, който водеше безстрашно и успешно челния отряд при всяко по-голямо настъпление. Неговата самоличност смущаваше и американските власти – цял полк елитни разузнавачи бяха изпратени на фронта, за да разберат кой е той, и цял батальон закалени в сражения военни журналисти получиха заповед да бъдат денонощно в бойна готовност, за да могат да вдигнат шум около него веднага щом го открият.

В Рим майор ... де Къвърли надмина себе си. За офицерите, които пристигаха на групи от по четири-пет души, той бе намерил в една нова сграда, облицована с бял камък, апартамент, в който имаше по две огромни стаи за всеки от тях, три обширни бани, облицовани с блестящи синьозелени плочки, и една мършава прислужничка на име Микаела, която се кикотеше на всичко и държеше апартамента в безупречен вид. На по-долния етаж живееха раболепните собственици. На горния етаж живееше красивата, богата, чернокоса графиня и нейната красива, богата, чернокоса снаха; и двете проявяваха благосклонност само към Нейтли – прекалено плах, за да ги пожелае, както и към Арфи, прекалено старомоден, за да завърже любовни връзки с тях, който се опитваше да ги убеди, че трябва да проявяват благосклонност само към съпрузите си, които бяха предпочели да останат в Северна Италия, за да се грижат за финансовите интереси на семейството.

– Те са наистина добри момичета доверяваше сериозно Арфи на Йосарян, който постоянно сънуваше голите, бели като мляко женски тела на тези две красиви, богати, чернокоси, добри момичета, легнали в еротични пози в леглото му.

Изпълнени с гаргантюански апетит, войниците ходеха в Рим на групи от дванадесет или повече души, като носеха тежки сандъци с консерви, които жените готвеха и им поднасяха в трапезарията на апартамента им на шестия етаж на сграда от червени тухли, където имаше дрънчаш асансьор. В апартамента на войниците беше винаги по-оживено. Преди всичко имаше повече войници и повече жени да готвят, да сервират, да метат, да търкат подовете и там винаги имаше весели и глупави, сладострастни момичета – едни бе намерил и довел Йосарян, а други бяха намерени от сънливите войници, които се завръщаха в

Пианоза след изтощителни седемдневни оргии и ги бяха оставили там на разположение на всеки, който би ги пожелал след тях. Момичетата имаха квартира и храна дотогава, докато желяха да останат в апартамента. И срещу това трябваше само да лягат с мъжете, които ги пожелаеха, и тези условия, изглежда, бяха идеални за тях.

Всеки четвърти или пети ден Джоу Гладника се втурваше в апартамента като човек, избягал от изтезания, пресипнал, див и бесен, щом успееше да изкара определения брой бойни полети и да бъде прехвърлен като пилот на куриерския самолет. Повечето пъти той преспиваше в апартамента на войниците. Никой не беше съвсем сигурен колко стаи е наел майор ... де Къвърли; не бе сигурна дори и пълната жена с черна блуза и корсет на първия етаж, от която бе наел стаите. Те заемаха целия най-горен етаж и Йосарян знаеше, че надолу стигат до петия етаж, защото именно в стаята на Сноуден на петия етаж той най-после откри прислужницата с лимонено-жълтите гащи и четка от пера в ръка в деня след Болоня, когато Джоу Гладника го завари сутринта в офицерския апартамент, както лежеше с Лучана в леглото, и хукна като бесен да вземе фотоапарата си.

Прислужницата с лимоненожълтите гащи беше весела, тлъста и услужлива жена, около тридесет и пет годишна, с меки бедра и люлеещи се ханшове, обути в лимоненожълти гащи, които тя винаги смъкваше, щом някой я пожелаеше. Имаше грозно широко лице и беше най-добродетелната жена на света: лягаше с всекиго, без да обръща внимание на расата, вярата, цвета или националния произход, тя се отдаваше общително, като акт на гостоприемство, без да се бави нито миг, дори за да остави парцала, метлата или четката, които държеше в момента, когато някой я грабнеше. Нейната привлекателност се дължеше на достъпността ѝ; тя беше винаги на мястото си като Монт Еверест и мъжете се качваха отгоре ѝ винаги щом почувствуваха желание. Йосарян беше влюбен в прислужницата с лимоненожълтите гащи, защото тя, изглежда, беше единствената жена, с която можеше да прави любов, без да се влюби в нея. Дори момичето с обръснатата глава от Сицилия още събуждаше у него чувства на жалост, нежност и съжаление.

Въпреки многобройните опасности, на които майор ... де Къвърли се излагаше, когато наемаше апартаменти той пострада само веднъж, и то по някаква ирония на съдбата, когато водеше тържественото шествие в Рим, обявен за открит град, където бе ранен в окото от едно цвете, хвърлено съвсем отблизо от някакъв опърпан пиян старец, който се кикотеше и ликувайки от злоба, скочи като дявол върху колата на майор

... де Къвърли, сграбчи грубо и презрително достопочтената му беловласа глава, подигравателно го целуна по двете бузи с вонящата си от кисели изпарения на вино, сирене и чесън уста и после скочи обратно в радостната тържествуваща тълпа, тресейки се от сух, продран, глух смях. Майор ... де Къвърли, истински спартанец при всяко нещастие, не трепна през цялото това грозно изпитание. И едва след като завърши работата си в Рим и се върна в Пианоза, потърси медицинска помощ за раненото си око.

Реши да си служи с двете си очи и изрично поиска от доктор Данийка да му постави прозрачна превръзка на окото, за да може да продължи да хвърля конски подкови, да отвлича италиански работници и да наема апартаменти, без да бъде намалено зрението му. За хората от ескадрилата майор ... де Къвърли беше истински колос, макар че те никога не смееха да му кажат това. Единственият, който се осмели да го заговори, беше Майлоу Майндърбайндър. На втората седмица след пристигането си в ескадрилата той се приближи до конските подкови и показа на майор ... де Къвърли едно твърдо сварено яйце, което държеше високо в ръката си. Майор ... де Къвърли се изправи, учуден от дързостта на Майлоу, и съсредоточи върху му цялата ярост на вбесеното си лице с надвисналата над него настръхнала скала на набразденото си чело и огромния зъбер на гърбавия си нос, който стърчеше бойко и гневно като защитник от отбора „Бит тен“.

Майлоу не отстъпи, а само се прикри зад твърдо свареното яйце, което държеше отбранително пред лицето си като вълшебен талисман. След малко бурята поутихна и опасността мина.

- Какво е това? – попита най-сетне майор ... де Къвърли.
- Яйце – отговори Майлоу.
- Какво яйце? – попита отново майор ... де Къвърли.
- Твърдо сварено яйце – отговори Майлоу.
- Какво твърдо сварено яйце? – попита майор ... де Къвърли.
- Прясно, твърдо сварено яйце – отговори Майлоу.
- Откъде изскочи това прясно яйце? – попита майор ... де Къвърли.
- От една кокошка – отговори Майлоу.
- Къде е кокошката? – попита майор ... де Къвърли.
- Кокошката е в Малта – отговори Майлоу.
- Колко кокошки има в Малта?
- Достатъчно, за да снасят пресни яйца за всички офицери в ескадрилата по пет цента едното, платени от касата на стола – отговори Майлоу.

– Имам слабост към пресните яйца – призна майор ... де Къвърли.

– Ако някой постави на мое разположение самолет, аз бих могъл да ходя там всяка седмица и да купувам толкова яйца, колкото ни са нужни – отговори Майлоу. – В края на краищата Малта не е много далеч.

– Малта не е много далеч – отбеляза майор ... де Къвърли. – Вероятно ще може да ходите там веднъж седмично с един самолет от ескадрилата и да закупвате колкото пресни яйца ни са нужни.

– Да – съгласи се Майлоу. Мисля, че мога да направя това, ако някой ми нареди и даде самолет на мое разположение.

– Обичам пържени пресни яйца спомни си майор ... де Къвърли. – Пържени с прясно масло.

– Мога да намеря колкото искате прясно масло в Сицилия по двадесет и пет цента фунтът – отговори Майлоу. – Двадесет и пет цента за един фунт прясно масло е много евтино. В касата на стола има достатъчно пари за масло и ние бихме могли вероятно да продадем част от него на другите ескадрили с печалба и така да изкарваме парите за нашето масло.

– Как ти е името, синко? – запита майор ... де Къвърли.

– Казвам се Майлоу Майндърбайндър, сър, и съм на двадесет и седем години.

– Ти си добър началник на стола, Майлоу.

– Аз не съм началник на стола, сър.

– Ти си добър началник на стола. Майлоу.

– Благодаря ви, сър. Ще направя всичко, което е по силите ми, за да бъда добър началник на стола.

– Да си жив и здрав, моето момче. Вземи една подкова.

– Благодаря, сър. Какво да правя с нея?

– Хвърли я.

– В коша за смет ли?

– Не, там на колчето. След това я вдигни и я хвърли на това колче. Това е игра, нали разбираш. После си вземаш обратно подковата.

– Да, сър. Разбирам. Колко струва една подкова?

Миризмата на пресни яйца, плуващи екзотично в езеро от прясно масло, се понесе надалеч по средиземноморския вятър и накара генерал Дрийдъл да пристигне бързо-бързо, воден от ненаситния си апетит и придружен от медицинската си сестра, която го следваше навсякъде, и от зет си, полковник Мудъс. Отначало генерал Дрийдъл ядеше лакомо на закуска, обед и вечеря в стола на Майлоу. След това другите три ескадрили от авиогрупата на полковник Каткарт предадоха столовете си

на Майлоу и поставиха на негово разположение по един самолет и по един пилот, така че той да може да купува пресни яйца и прясно масло и за тях. Самолетите на Майлоу сновяха насам-натам всеки ден и всички офицери от четирите ескадрили, отдадени на някаква ненаситна яйцеядна оргия, унищожавяха огромни количества пресни яйца. Генерал Дрийдъл се тъпчеше с пресни яйца на закуска, на обед и на вечеря, между часовете за ядене също ядеше пресни яйца, докато най-после Майлоу откри изобилни източници на прясно телешко, говеждо, агнешки котлети, патици, гъби, цветно зеле, южноафрикански омари, скариди, шунка, пудинги, грозде, сладолед, ягоди и артишо. В авиокрилото на генерал Дрийдъл имаше още три бомбардировъчни групи и всяка от тях усърдно изпращаше своите самолети да носят пресни яйца от Малта, но те откриваха, че там пресните яйца се продават по седем цента едното. Тъй като можеха да ги купят от Майлоу по пет цента парчето, имаше повече смисъл да предадат своите столове на неговия синдикат и да му предоставят необходимите самолети и пилоти, за да пренася всички други храни, с които той обеща да ги снабдява.

Всички бяха възхитени от това развитие на събитията и най-много от всички полковник Каткарт, който бе убеден, че за него това е ново похвално постижение. Той весело поздравяваше Майлоу винаги когато го срещнеше, и прекалено увлечен от благородно разкаяние, без много да му мисли, предложи майор Майор за производство. Предложението бе веднага отхвърлено в щаба на Двадесет и седма въздушна армия от бившия ефрейтор Уинтъргрийн – той надраска едно рязко неподписано писмо, с което се напомняше, че армията има само един майор Майор и няма намерение да го изгуби, като го произведе в по-горен чин само, за да задоволи полковник Каткарт. Полковник Каткарт бе болезнено засегнат от безцеремонното мъмрене и огорчен от отказа, виновно се спотайваше в кабинета си. Той считаше, че майор Майор е виновен за нанесената му обида и реши да го понижи в чин лейтенант още същия ден.

– Вероятно няма да ви позволят да го понижите – забеляза полковник Корн със снизходителна усмивка, наслаждавайки се на създаденото положение. – По точно същите причини, по които не ви оставиха да го произведете. Освен това сигурно ще изглежда много глупаво от ваша страна да го понижите веднага след като сте се опитали да го произведете в чин, равен на моя.

Полковник Каткарт се почувствува притиснат от всички страни. Той бе имал много по-голям успех, когато поиска медал за Йосарян след суматохата над Ферара, тогава мостът над По бе останал незасегнат

седем дни, след като полковник Каткарт сам предложи да го разруши. Неговите хора бяха извършили девет нападения в шест дни, а мостът все още не беше разрушен, докато най-после при десетия полет на седмия ден Йосарян се насочи внимателно и прелетя повторно със звеното от шест самолета над целта – така стана причина Крафт и екипажът му да загинат. При второто нападение Йосарян се насочи внимателно, защото тогава той беше храбър. Не вдигна очи от мерника, докато не хвърли всичките си бомби; когато погледна наоколо си, всичко в самолета бе залято от зловещи оранжеви отблясъци. Първата му мисъл бе, че самолетът гори. След това забеляза един самолет с горящ мотор точно над себе си и изкрещя по микрофона на Макуот да завие рязко наляво. Секунда по-късно едното крило на самолета на Крафт се откъсна. Пламтящата останка от самолета полетя надолу, най-напред корпусът, а след него въртящото се крило, и град от дребни метални късове започна да чука по покрива на Йосаряновия самолет, придружен от снарядите на флака, които продължаваха да бумтят около него.

Когато се приземи, всички го гледаха сурово, а той закричи, потънал в тъпо униние, към капитан Блук, който стоеше пред изградената от зелени дъски барака, където летците получаваха инструкции – Йосарян трябваше да му докладва за случая. Там той научи, че полковник Каткарт и полковник Корн го чакат вътре, за да поговорят с него. Майор Данби се бе изпречил на вратата с мъртвобледо лице и мълчаливо отстраняваше с ръка всички, които искаха да влязат вътре. Смазан от умора – тя тегнеше като олово на плещите му, Йосарян умираше от желание час по-скоро да свали облеклото си, което лепнеше по кожата му. Той влезе в бараката със смесени чувства не бе сигурен какво трябва да мисли за Крафт и другарите му, тъй като всички бяха загинали близо до него в усамотена и няма агония в момент, когато и неговият собствен живот висеше на косъм пред същия отвратителен и мъчителен избор между дълг и гибел.

Полковник Каткарт обаче бе напълно разстроен от случилото се.

– Два пъти ли минахте? – запита той.

– Нямахте да ударя целта първия път – отвърна Йосарян тихо, като наведе глава.

Гласовете им леко отекваха в дългото тясно бунгало.

– Два пъти ли минахте? – запита повторно полковник Каткарт с явно недоверие.

– Нямахте да улуча целта първия път – повтори Йосарян.

– Но Крафт нямаше да умре.

– Обаче и мостът нямаше да бъде разрушен.

– Един опитен командир трябва да хвърли бомбите си веднага щом се озове над целта напомни му полковник Каткарт. – Другите пет командири са хвърлили бомбите си при първото преминаване.

– И не улучиха целта – възрази Йосарян. Щеше да бъде необходимо да се извърши още едно нападение.

– Но може би вие сяхте да поразите целта още първия път.

– Можеше изобщо да не я ударя.

– Но може би нямаше да имаме загуби.

– И може би щеше да има повече загуби, ако мостът не беше разрушен. Нали искахте да се разруши мостът?

– Не ми противоречете – каза полковник Каткарт. – Достатъчно грижи имаме и без това.

– Аз не ви противореча, сър.

– Противоречите ми. И с това, което казвате сега, пак ми противоречите.

– Слушам, сър. Виноват.

Полковник Каткарт стисна ръце тъй силно, че кокалчетата му изпукаха. Полковник Корн, набит, мургав, отпуснат човек с безформен търбух се бе излегал на една от предните пейки, сключил удобно ръце над мургавата си плешива глава. Очите му зад бляскащите очила без рамки показваха, че разговорът го забавлява много.

– Ние се мъчим да гледаме напълно обективно на случая – подсказва той на началника си.

– Ние се мъчим да гледаме напълно обективно на случая – каза полковник Каткарт на Йосарян с жар на внезапно вдъхновение. – Не че съм сантиментален или нещо подобно. Не давам пукната пара нито за убитите, нито за самолета. Само че цялата работа ще излезе отвратителна, когато се напише в доклада. Как мога да прикрия такова нещо в доклада си?

– Защо тогава не ми дадете орден? – подхвърли плахо Йосарян.

– Загдето сте минали повторно над целта ли?

– Вие дадохте медал на Джоу Гладника, когато унищожи оня самолет, без да иска.

Полковник Каткарт захихика съжалително.

– Ще имате голям късмет, ако не ви изправим пред военен съд.

– Но аз разруших моста при второто минаване – каза с протестиращ тон Йосарян. – Нали искахте мостът да бъде разрушен.

– О, и аз сам не знам какво исках – извика полковник Каткарт

вбесен. – Виджте, аз, разбира се, исках да се разруши мостът. С този мост съм имал толкова неприятности, откакто реших да изпратя всички вас да го разрушите. Но защо не можахте да го ударите първия път?

– Нямах достатъчно време. Моят навигатор не беше сигурен дали към този град трябва да се насочим.

– Дали към този град трябва да се насочите! – Полковник Каткарт бе слисан. – Сега пък искате да прехвърлите вината на Арфи!

– Съвсем не, сър. Моя е вината, че го оставих да ми отклони вниманието. Това, което искам да кажа, е, че не съм непогрешим.

– Никой не е непогрешим – каза остро полковник Каткарт и след това му хрумна друга мисъл и той продължи двусмислено: – И също така никой не е необходим.

Присъстващите не опровергаха тези думи. Полковник Корн се протегна лениво.

– Все пак трябва да вземем някакво решение – подхвърли той на полковник Каткарт.

– Все пак трябва да вземем някакво решение – каза полковник Каткарт на Йосарян. – И всичко това е по ваша вина. Защо трябваше да минете повторно над целта? Защо не можахте да хвърлите бомбите си първия път, както всички други?

– Първия път нямаше да улуча.

– Изглежда, че и ние сега повторно минаваме на въпроса прекъсна го полковник Корн, като се изкикоти.

– Но какво ще правим? – възкликна полковник Каткарт отчаяно. Другите чакат отвън.

– Защо да не му дадем орден? – предложи полковник Корн.

– Загдето е минал два пъти над целта! За какво да му дадем орден?

– Загдето е минал два пъти над целта – отговори полковник Корн със замислена, самодоволна усмивка. В края на краищата, струва ми се, нужна е голяма храброст да минеш над целта повторно, без да има други самолети наоколо да отвлекат огъня на противовъздушната артилерия. И при това той е ударил моста. Знаете ли, може би това е отговорът да се хвалиш с нещо, от което би трябвало да се срамуваш. Това е номер, който, изглежда, винаги успява.

– Мислите ли, че ще успее?

– Сигурен съм. И нека го произведем капитан, така ще бъдем още по-сигурни.

– Не мислите ли, че това е малко повече от необходимото?

– Не, не мисля. Най-добре е да се подsigурим, пък и капитанският

чин не е толкова много нещо.

– Добре – реши полковник Каткарт. – Ще му дадем орден за храброст, загдето е прелетял два пъти над целта. И също така ще го направим капитан.

Полковник Корн посегна към шапката си.

– Излизаме усмихнати пошегува се той и сложи ръка на рамото на Йосарян, както двамата излизаха навън.

14 КИД САМПСЪН

По време на нападението върху Болоня Йосарян бе вече достатъчно храбър, за да не мине над целта дори веднъж, и когато се озова горе в носа на самолета на Кид Сампсън, той притисна копчето на прикрепения към ларинкса му микрофон и попита:

– Е? Какво не е наред със самолета?

Кид Сампсън нададе писък:

– Какво не е наред със самолета? Какво става?

Викът на Кид Сампсън вледени Йосарян.

– Има ли някаква повреда? – изрева той в ужас. – Ще скачаме ли?

– Не знам! – кресна в отговор разтревоженият Кид Сампсън и застена от вълнение. – Някой каза, че ще скачаме! Кой се обади? Кой беше?

– Аз се обадох, Йосарян! Йосарян от носа на самолета. Чух те да казваш, че нещо не е в ред. Не каза ли, че нещо не е в ред?

– Помислих, че ти казваш, че нещо не е в ред. Всичко е окей. Всичко е наред.

Йосарян клюмна. Съвсем не е добре, когато всичко е наред и няма никакво извинение да се върнат назад. Той сериозно се поколеба.

– Не мога да те чуя – рече той.

– Казах, че всичко е в ред.

Слънцето блестеше ослепително върху порцелановосините води под тях и по искрящите ръбове на другите самолети. Йосарян хвана разноцветните жици, които свързваха микрофона с разпределителната кутия, и ги откъсна.

– Все не мога да те чуя – каза той.

Вече не чуваше нищо. Бавно събра картите си в чантата, взе трите си защитни костюма и изпъзля в общата кабина. Седнал схванато на мястото на помощник пилота, Нейтли го дебнеше с крайчеца на окото си, докато Йосарян се изкачваше на площадката зад Кид Сампсън. Той се усмихна изнурено на Йосарян. Изглеждаше деликатен, съвършено млад и свенлив под огромната кула, образувана от слушалките, шапката, ларинксовия микрофон, защитния костюм и парашута му.

Йосарян се наведе до ухото на Кид Сампсън.

– Пак не мога да те чуя – изкрещя той, заглушвайки равномерното

бръмчене на моторите.

Кид Сампсън погледна изненадано назад към него. Той имаше ъгловато смешно лице с извити вежди и редки мустаци.

– Какво? – извика той, като се обърна.

– Пак не мога да те чуя – повтори Йосарян.

– Говори по-високо! – каза Кид Сампсън. – Все не мога да те чуя.

– Казвам, че пак не мога да те чуя.

– Какво да правя! – изкрещя в отговор Кид Сампсън. – Викам колкото мога.

– Не можах да те чуя по микрофона – изрева Йосарян с растяща безпомощност. – Карай обратно!

– Заради микрофона ли? – запита недоверчиво Кид Сампсън.

– Обратно – кресна Йосарян или ще ти счупя главата!

Кид Сампсън погледна към Нейтли, очаквайки морална подкрепа, но Нейтли многозначително гледаше настрани. Йосарян имаше по-голям чин и от двамата. Кид Сампсън упорствува неуверено още една секунда и след това с готовност капитулира, надавайки радостен вик.

– За мен от това по-хубаво няма! – обяви той весело и пронизително подсвирна няколко пъти през мустациите си. – Да, да, за стария Кид Сампсън по-хубаво от това няма. – Той подсвирна отново и извика по микрофона: – Сега слушайте, мои синигерчета. Говори адмирал Кид Сампсън, грачи адмирал Кид Сампсън, гордостта на кралската морска пехота. Да, да! Връщаме се, момчета, дявол да го вземе, връщаме се!

С ликуващ замах Нейтли отметна шлема и слушалките от главата си и започна да се люлее напред-назад като красиво дете, поставено на висок стол. Сержант Найт се изгърси като круша от оръдейната куличка и обхванат от луд възторг, започна да тупа всички по гърба. Кид Сампсън изтегли самолета от строя и като описа широка грациозна дъга, се насочи обратно към летището. Йосарян скачи слушалките си с една от запасните разпределителни кутии и чу как двамата картечари от задната част на самолета пееха „Ла Кукарача“.

Щом се приземиха на летището, веселбата изведнъж секна. Замени я неловко мълчание. Йосарян бе напълно отрезвен и смутен, когато слезе от самолета и зае мястото си в джипа, който вече ги чакаше. Никой не обели дума, докато пътуваха край морето и през заобикалящите ги хипнотични, спокойни планини и гори. Чувството на самота продължаваше да ги гнети, когато се отбиха от пътя и се отправиха към лагера на ескадрилата. Йосарян излезе последен от джипа. След минута той и мекият топъл вятър бяха единствените неща, които се движеха в призрачната

тишина, тегнеша като упойка над празните палатки. Лагерът се простираше безжизнен, лишен от всичко човешко, само доктор Данийка, умислен печално като премръзнал мишелов, седеше до затворения вход на амбулаторната палатка и в копнеещо безсилие вдигаше запушения си нос към смътната слънчева светлина, която струеше наоколо му. Йосарян знаеше, че доктор Данийка няма да отиде да плува с него. Доктор Данийка няма никога вече да отиде да плува: човек може да припадне или да получи леко коронарно запушване и да се удави в два-три пръста вода, може да бъде отнесен навътре в морето от подводно течение, или да стане податлив на зараза от полиомиелит или менингококус вследствие на простуда или преумора. Болонската опасност, заплашваща летците, бе вдъхнала на доктор Данийка още по-мъчителна загриженост за собствената му безопасност. Сега той нощем чуваше как се промъкват крадци.

През бледолилавия мрак, засенчващ входа на шабната палатка, Йосарян зърна вожда Бял Полуовес, който усърдно обсебваше чужди дажби уиски, като подправяше подписите на непиещите и бързо преливаше в свои шишета алкохола, с който се тровеше, за да открадне колкото може повече, преди капитан Блак да се сети за нераздадените дажби и да се размърда; сигурно щеше да се разбърза тромаво и да дойде да задигне остатъка.

Джипът тихо потегли отново. Кид Сампсън, Нейтли и другите отлетяха в безшумна вихрушка, изсмукани от пресиращата жълта тишина. Джипът се изкашля и изчезна.

Йосарян беше сам в тягостното първично затишие, в което всичко зелено изглеждаше черно и всичко останало беше пропито с цвят на гной. В сухото, прозрачно пространство вятърът шумолеше в листата. Йосарян беше нервен, изплашен и сънлив. Струваше му се, че преумората се е настанила като мръсотия в орбитите на очите му. Докато бавно влизаше в парашутната палатка с нейната дълга излъскана маса, той не можеше да се отърве от някакво съмнение, което го тормозеше като заядлива кучка и безболезнено се заравяше в съвестта му, макар че тя се чувствуваше напълно чиста. Остави защитния си костюм и парашута там, мина отново покрай цистерната и влезе в палатката на разузнавателния отдел, за да върне чантата с картите. Капитан Блак, който дремеше на стола си, вдигнал дългите си мършави крака на бюрото, го запита с безразлично любопитство защо самолетът му се е върнал. Йосарян не му обърна никакво внимание. Сложи картата на масата и излезе.

Когато се завърна в палатката си, той се изхлузи с въртене от

парашутните ремъци и после от дрехите си. Ор беше в Рим и трябваше да пристигне същия следобед от отпуската си, която бе спечелил като награда, загдето е забил самолета си в морето близо до Генуа. Нейтли, ликуващ, че е още жив, и горящ от нетърпение да продължи напразното си сърцераздирателно ухажване на курвата си в Рим, сигурно вече си стягаше багажа да го замести. Йосарян се разсъблече и седна на леглото си да си почине. Почувствува се много по-добре, щом остана гол. Никога не се чувствуваше удобно в дрехи. След малко си обу чисти долни гащи и се упъти към плажа по пантофи, с метнат на рамената пешкир.

Пътеката от лагера към морето минаваше покрай тайнственото оръдейно гнездо в гората; двама от тримата войници, оставени на пост там, спяха върху наредените в кръг чували с пясък, а третият бе седнал и ядеше кървавочервен нар – отхапваше големи парчета, като кривеше челюсти и плюеше люспестите части в шубраките. Когато захапваше плода, червен сок потичаше от устата му. Стъпвайки безшумно, Йосарян навлезе отново в гората, като от време на време благоговейно галеше голия си, настръхнал от студ корем, сякаш за да се увери, че той е още на мястото си. Изтърка парченце мъх от пъпа си. Изведнъж от двете страни на пътеката видя десетки току-що покарани от дъждовете гъби, които подаваха възлестите си пръсти от клисавата земя, подобни на стълбчета безжизнена плът; бяха избуяли като гангрена в такова изобилие навсякъде, където погледнеш, сякаш се размножаваха пред очите му. Имаше хиляди гъби, бъкеше от гъби, докдето проникваше погледът му под храстите; и те сякаш набъбваха и се умножаваха, докато ги гледаше. Побърза да се махне от това място, тръпнеш от свръхестествена тревога, и не забави стъпките си, докато стъпалата му не усетиха, че пръстта става ронлива, превръща се в пясък и гъбите са останали зад гърба му. Погледна със страх назад, едва ли не очаквайки да види как гъбките бели гадини пълзят подире му и го преследват слепешком или се увиват като змии по върховете на дърветата, гърчейки се в непреодолима изменчива маса.

Плажът беше опустял. Единствените звуци, които се чуваха, бяха приглушени – набъбналото бълбукане на потока, шушненето на дишащите зад него високи треви и храсти, безучастното стенание на немите прозрачни вълни. Прибойт беше винаги слаб, водата – бистра и хладна. Йосарян остави нещата си на пясъка, тръгна през вълните, които стигаха до коленете му, и вървя, докато водата го покри целия. От другата страна на морето лежеше дълга грапава тресчица – къс тъмна суша, мъглява и почти невидима. Той преплува лениво разстоянието до сала, опря

се за миг на него и уморено заплува обратно към пясъчния нанос, където можеше да застане прав. Хвърли се няколко пъти в зелената вода с главата надолу, докато се почувствува чист и напълно освежен; след това се изтегна на пясъка по очи и спа, докато самолетите, които се завърщаха от Болоня, дойдоха почти над главата му и силният общ тътен на множеството мотори разби с трясък съня му като разкъсващ земята рев.

Той се събуди, като примигваше от лека болка в главата и отвори очи за един кипящ в хаос свят, където всичко беше в надлежния ред. Ахна, крайно смаян от фантастичната гледка на дванадесетте самолетни звена, летящи спокойно в правилен строй. Гледката беше прекалено неочаквана, за да бъде истинска. Нямаше самолети, които да избързват напред заради ранените на борда, нито един самолет не изоставаше поради повреди. По небето не се виждаха да пушат сигнални ракети за помощ. Липсваше само неговият самолет. За миг той бе парализиран от някакво усещане, че го обхваща лудост. Тогава той разбра и почти заплака пред иронията на съдбата. Обяснението бе съвсем просто: облаци са покрили целта, преди самолетите да могат да я бомбардират, и полетът над Болоня трябва да се – повтори.

Но той грешеше. Не бе имало облаци. Болоня беше бомбардирана. Болоня се оказа безопасен полет. Там нямало противовъздушна артилерия.

15 ПИЛЧАРД И РЕН

Капитан Пилчард и капитан Рен, безобидните офицери, които съвместно ръководеха оперативния отдел на ескадрилата, бяха кротки и учтиви момчета, по-ниски от среден ръст, обичаха бойните полети и не искаха от живота и от полковник Каткарт нищо повече от това да продължават да участвуват в бойни полети. Бяха извършили стотици полети и искаха да извършат още стотици. Записваха се за всички полети. Нищо по-прекрасно от войната не им се бе случвало преди; и те се страхуваха, че вече няма да им се случи втори път. Изпълняваха задълженията си смирено и сдържано, с минимум суетене, и много се стараеха да не си създават неприятели. Бързо се усмихваха на всекиго, когото срещнеха. Когато говореха, мънкаха. Бяха ловки, весели, раболепни хора, които се чувствуваха добре единствено когато бяха само двама и не гледаха никого в очите, дори Йосарян, когато свикаха събрание на открито, за да го порицаят публично, загдето при полета за Болоня е заповядал на Кид Сампсън да се върне на летището.

– Момчета каза капитан Пилчард, чиято коса бе оредяла и който се усмихваше неловко, – когато напущате някой полет, уверете се най-напред, че се касае за нещо важно, нали? Не за нещо неважно... Като например за повреден микрофон. – или нещо подобно. Окей? Капитан Рен има да ви каже нещо повече по въпроса.

– Капитан Пилчард е прав, момчета – каза капитан Рен. – И това е всичко, което имам да ви кажа по въпроса. Е, днес най-после отидохме до Болоня и открихме, че това било безопасен полет. Всички бяхме малко изплашени, струва ми се, и не нанесохме големи щети. А сега слушайте. Полковник Каткарт получи разрешение да извършим втори полет. И утре наистина ще насолим тия муниционни складове. Е, какво мислите по това?

И за да докаже на Йосарян, че не таи никаква враждебност към него, той дори му възложи да лети с водещ бомбардировач заедно с Макуот в първата група при полета на следния ден. Също като Хавърмайър, Йосарян се насочи право към целта, изпълнен с увереност и без предпазни маневри, и изведнъж отдолу започна такава стрелба, като че ли искаха да му извадят червата.

Беше пълно с тежки противовъздушни оръдия! Бяха го приспали,

подмамили и хванали, не можеше да направи нищо, освен да седи като идиот и да гледа как гладните черни пушци се пръскат наоколо му, за да го убият. Докато не хвърлеше бомбите си, не можеше да направи нищо, освен да гледа през далекогледа на мерника, в който тънките кръстосани косъмчета на лещите бяха залепени като магнит за целта, към която ги бе насочил – идеално се пресичаха дълбоко в двора на блока от маскирани складове пред основите на първата сграда. Той непрестанно трепереше, докато самолетът пълзеше напред. Чуваше се глухото „дум-дум-дум-дум“ на флака, което бумтеше наоколо му в четириударни тактове, които се застъпваха, и острите пронизителни трясци на отделни снаряди, внезапно избухващи съвсем наблизо. Докато се молеше бомбите да паднат по-скоро, в главата му бушуваха хиляди противоречиви повриви. Идваше му да заплаче. Моторите бръмчаха монотонно като някоя тлъста, ленива муха. Най-после целта кацна на кръстчето на мерника, двеста и двадесет килограмовите бомби се откачиха една след друга и полетяха надолу. Облекчен от тежестта, самолетът весело политна нагоре. Йосарян се отдръпна от мерника, изви се косо настрани и започна да следи индикатора на левия борт. Когато стрелката стигна до нула, той затвори бомбения люк и изкрещя с всичка сила по микрофона:

– Надясно докрай!

Макуот моментално изпълни заповедта. Със скърцащ вой на моторите той извъртя самолета на едно крило и с ревящ завой го изтръгна безжалостно от двете остриета на флака, които Йосарян бе забелязал, че се готвят да се забият в тях. След това извика на Макуот да вземе височина и да продължи да се изкачва все по-високо и по-високо, докато най-после се откъснаха от флака и се озоваха в спокойното брилянтно-синьо небе, цялото слънчево и чисто, поръбено в далечината с дълги бели була от тънък пух. Вятърът подрънкваше успокоително върху цилиндричните стъкла на прозорците. Йосарян си отдъхваше ликуващ, докато отново набраха скорост и тогава заповяда на Макуот да завие наляво и да се спусне право надолу; с бегла тръпка на възторг той забеляза как никнешите като гъби гроздове на флака се разтваряха високо над него и зад дясното му рамо, точно там, където щеше да бъде, ако не бе завил наляво и не бе пикирал. С див крясък накара Макуот да изправи самолета и продължи да му крещи да го издига още и да завие отново към орфания син къс неомърсено небе тъкмо когато бомбите, които бе хвърлил, започнаха да избухват. Първата падна в двора точно където се бе прицелил, и после останалите бомби от неговия самолет и от другите самолети в звеното избухната на земята с бързи оранжеви блясъци през

покривите на сградите, които мигновено рухната в обширна кипяща вълна от розов, сив и катраненочер пушек, който буйно се пръсна на вълни във всички посоки и се тресеше конвулсивно в недрата си като от някакви големи взривове на червена, бяла и златна разклонена светкавица.

Я погледни това – възхищаваше се звучно Арфи до самия него и пълничкото му топчесто лице грееше от възхита. Там трябва да е имало муниционен склад.

Йосарян беше забравил Арфи.

– Махай се! – кресна му той. – Махни се от носа на самолета!

Арфи се усмихна учтиво и посочи към целта, канейки любезно Йосарян да погледне надолу. Йосарян настойчиво го заблъска с длани, като бясно му сочеше входа на ниския проход.

– Върни се в кабината! – викаше той яростно. – Върни се обратно!

Арфи приятелски вдигна рамене.

– Не мога да те чуя – обясни той.

Йосарян го хвана за презрамката на парашута и го блъсна назад към прохода, но тъкмо в този миг самолетът бе ударен и рязко сътресение раздруска костите и спря сърцето му. Веднага разбра, че всички ще загинат.

– Нагоре! изпищя Йосарян на Макуот по микрофона, когато видя, че е още жив. – Нагоре, копеле! Нагоре, нагоре, нагоре, нагоре!

Самолетът забръмча отново нагоре, изкачвайки се бързо и форсирано, докато с втори груб крясък, отправен към Макуот, Йосарян го изправи в хоризонтално положение и после го наклони с ревящ, безмилостен завой от четиридесет и пет градуса, който с едно смръкване изсмука вътрешностите му, изтощи го напълно и го остави да виси безплътен във въздуха, докато не викна на Макуот да изправи самолета и не го задържа достатъчно дълго в хоризонтално положение, за да може отново да го хвърли надясно и после пак да пикира с пронизителен вой. Самолетът летеше през безкрайни петна от призрачен черен дим и носещите се във въздуха сажди се лепяха по гладкия му, покрит с плексиглас нос, сякаш зли, влажни, черни изпарения лепнеха по бузите на Йосарян. Сърцето му биеше като чук, обзето от мъчителен страх, докато се носеха ту нагоре, ту надолу през невидимите оръдия на флака, които ту стреляха кръвожадно в небето, ту безсилно се умълчаваха. Пот бликаше на потоци от врата на Йосарян и се стичаше по гърдите и кръста му; струваше му се, че се облива с топла слюз. За миг той смътно долови, че самолетите от неговото звено ги няма вече; след това усещаше вече само

себе си. В гърлото си чувствуваше остра рана от давещото напрежение, с което бе крещял командите си на Макуот. Всеки път, когато Макуот променяше посоката на самолета, шумът на моторите минаваше в оглушителен, агонизиращ трясък и вой. Далеч отпред избухващите снаряди на флака продължаваха да се тълпят в небето, идвайки от нови батареи, които търсеха точната височина и садистично чакаха Йосарян да навлезе в обсега на оръдията им.

Внезапно самолетът се разтърси от гръмка, рязка експлозия, която едва не го преобърна, и носът му се изпълни със сладникави облаци син дим. Нещо гори! Йосарян се завъртя, готов да се втурне към люка, но се блъсна в Арфи, който бе драснал кибритена клечка и палеше лулата си. Виждайки захиленото, кръгло като месечина лице на навигатора, Йосарян зяпна поразен и объркан. Мина му през ума, че един от двамата е луд.

– Исусе Христе! – кресна той на Арфи, изтерзан от смайване. – Махай се, дявол да те вземе, от носа на самолета! Да не си полудял? Махай се!

– Какво? – запита Арфи.

– Махай се! – ревна Йосарян истерично и го заблъска с юмруци. – Излез оттук!

– Пак не мога да те чуя – извика му Арфи в отговор с израз на благо и неодобрително недоумение. – Трябва да говориш малко по-високо.

– Махни се от носа! – извика Йосарян, обхванат от чувство на безсилие. – Искат да ни убият! Не разбираш ли? Искат да ни убият!

– Накъде да карам, дявол да го вземе? – извика бясно Макуот през микрофона с висок страдалчески глас. – Накъде да карам?

– Давай наляво! Наляво, кучи сине! Давай наляво, докрай!

Арфи се промъкна съвсем близо до гърба на Йосарян и остро го мушна в ребрата с мундшука на лулата си. Йосарян подскочи и изскимтя, като се извъртя във въздуха и падна на колене, бял като платно и разтреперан от ярост. Арфи му смигна насърчително и посочи с палец назад към Макуот, като направи смешна гримаса.

– Какво го мъчи? – запита той със смях.

Йосарян бе обхванат от странно чувство – стори му се, че възприема действителността по някакъв изопачен начин.

– Няма ли да се махнеш оттук? – изпищя той умолително и тласна Арфи с всичка сила. – Глух ли си или какво? Върви отзад! – А на Макуот той извика: – Пикирай! Пикирай!

Долу те отново потънаха в скърцащия глух бумтеж на обширната

огнева преграда от избухващи противовъздушни снаряди тъкмо в момента, когато Арфи отново се примъкна зад Йосарян и остро го ръгна в ребрата. Йосарян се сепна и подскочи, издавайки задъхан, подобен на цвилене звук.

– Пак не мога да те чуя – каза Арфи.

– Казах, махни се оттук! – кресна Йосарян и избухна в сълзи. Заудря Арфи в гърдите с две ръце, колкото сила имаше. – Махни се, махни се!

Да удряш Арфи, беше все едно, че забиваш юмруци в слабо напопан гумен дюшек. Меката, нечувствителна маса не оказваше съпротива, ударите не предизвикваха противодействие, след малко Йосарян се отчая и ръцете му безпомощно увиснаха от изтощение. Смазан бе от унижителното чувство на безсилие; идеше му да заплаче от жал за самия себе си.

– Какво каза? – запита Арфи.

– Махай се оттук – отговори Йосарян и се опита да го придума. – Върни се обратно в кабината.

– Пак не мога да те чуя.

– Няма значение – изстена Йосарян, – няма значение. Само ме остави на мира.

– Кое няма значение?

Йосарян започна да се удря по челото. Хвана Арфи за предницата на ризата, изправи се с усилие на крака, завлече го към задната част на предната кабина и го тласна във входа на прохода като някакъв надут, неудобен за носене чувал. Както бързаше да се върне на мястото си, един снаряд изтрещя до самото му ухо; ударът бе така зашеметяващ, че в някакво неразбито ъгълче на съзнанието си той се питаше дали всички те не са вече мъртви. Отново се изкачваха. Моторите отново ревяха сякаш от болка, а вътре в самолета въздухът бе парлив от миризмата на машинарии и вонеше на бензин. После му се стори, че е завалял сняг.

Хиляди малки късчета бяла хартия валяха като снежинки в самолета, въртяха се тъй гъсто около главата му, че се лепяха по клепките, когато мигаше от учудване, и пърхаха в ноздрите и устните, щом вдъхнеше въздух. Той се обърна смаян и Арфи, гордо захилен до уши като някакво нечовешко същество, вдигна пред очите му една страшно разпокъсана карта. Голям къс от снаряд, минал през пода на самолета, бе прерязал огромния куп карти на Арфи и разкъсал покрива на кабината само на няколко инча от главите им. Радостта на Арфи беше неподобна.

– Погледни това – пошепна той, като мърдате пред лицето на

Йосарян два от дебелите си пръсти, които бе мушнал през дупката на една от картите си. – Погледни това.

Йосарян бе потресен от възторженото му задоволство. Арфи беше като някакво свръхестествено чудовище, което човек вижда насън – не можеш нито да го удариш, нито да избягаш от него. Йосарян се боеше от него по много причини, но беше прекалено зашеметен, за да може да си ги уясни. Вятърът, който свиреше през назъбената дупка в хода, въртеше хилядите късчета хартия, подобни на дребни частици алабастр в стъкло преспание, и усилваше впечатлението за някаква лакирана, подводна нереалност. Всичко изглеждаше странно, тъй крещящо пъстро и гротескно. Главата му туптеше от някакъв пронизителен кръсък, който безмилостно се забиваше в двете му уши като свредел. Беше Макуот – обезумял той крещеше и искаше да му се дадат инструкции. Сякаш изпаднал във властта на мъчителна магия, Йосарян продължаваше да гледа втренчено валчестото лице на Арфи, който със спокойно и тъпо изражение му се усмихваше лъчезарно през носещите се във вихрушка късчета бяла хартия, и реши, че той е побеснял. Тъкмо в този момент осем снаряда избухнаха един след друг вдясно от тях на височината на очите им, после още осем, и пак още осем; последната група изстрели се изтеглиха по-наляво, така че те се озоваха почти точно пред тях.

Давай наляво, рязко! – изрева той на Макуот, докато Арфи продължаваше да се хили, а Макуот завиваше наляво. И флакът обаче се изви рязко наляво, бързо ги достигна и Йосарян изкрещя:

– Казах ти рязко, рязко, копеле такова, рязко! Макуот изви самолета още по-рязко и изведнъж, като по чудо, те излязоха извън обстрела на оръдията – флакът свърши. Оръдията престанаха да бумкат по тях. И те бяха живи.

Зад него умираха хора. Проточени на километри в разкъсана, лъка-тушеща, сгърчена линия, другите звена летяха по същия опасен път над целта и подобно на плъхове, които тичат заедно през собствените си изпращания, минаваха бързо през растящите облачета от нови и стари пръскания на снаряди. Един самолет гореше, откъсна се безпомощно от другите, издувайки се гигантски като някаква чудовищна кърваочервена звезда. Както Йосарян го наблюдаваше, горящият самолет легна на едната си страна и започна бавно да пада спираловидно в широки, трептящи кръгове, докато огромният му пламтящ товар блестеше с оранжев блясък, оставяйки след себе си разширяваща се черна следа, подобна на дълга, усукана мантия от огън и дим. Мярнаха се парашути, един, два, три... четири. После самолетът се завъртя около оста си, полетя право

надолу и падна на земята, пърхайки безчувствено в живата влада като късче тънка цветна хартия. Цяло звено от една друга ескадрила беше разбито на парчета.

Изпълнил задачата си за днес, Йосарян въздъхна отегчено. Беше равнодушен и тялото му лепнеше от пот. Монотонното бръмчене на моторите звучеше като медена песен, когато Макуот намали газта, за да забави хода и даде възможност на останалите самолети от тяхното звено да ги настигнат. Внезапната тишина изглеждаше чужда и изкуствена, дори малко коварна. Йосарян дръпна ципа на защитния си костюм и свали шлема си. Отново въздъхна, този път неспокойно, затвори очи и се опита да се отпусне.

– Къде е Ор? – попита внезапно някой по микрофона. Йосарян подскочи, издавайки кратък вик, трептящ от тревога, който даваше единственото разумно обяснение на тайнственото появяване на флака в Болоня: Ор! Той се хвърли напред над мерника, търсейки да открие през плексигласовото стъкло някаква успокоителна следа от Ор, който притегляше флака като магнит и който несъмнено бе привлякъл през нощта елитните батареи на цялата дивизия „Херман Гьоринг“ в Болоня от мястото, където, дявол да ги вземе, са били предния ден, когато Ор беше още в Рим. Миг по-късно и Арфи се хвърли напред и удари Йосарян между веждите и носа с острия ръб на шлема си. Йосарян го изруга и очите му се напълниха със сълзи.

– Ето го – изрече Арфи с погребален тон, като посочи драматично към една кола със сено и два коня, които стояха пред плевнята на сива каменна селска къща. – Разкъсан на парчета. Май че са им излезли номерата на всички.

Йосарян повторно изруга Арфи и продължи да търси напрегнато, сега изтръпнал от някакъв състрадателен страх за дребничкия, жизнерадостен и странен другар по палатка със стърчащ зъб, който бе разбил челото на Апълби с ракетата за пинг-понг и сега отново бе страшно изплашил Йосарян. Най-после Йосарян забеляза двумоторния двукормилен самолет тъкмо когато излизаше от зеления фон на горите и летеше над една жълта нива. Едно от витлата беше изкривено и съвършено неподвижно, но самолетът поддържаше височина и следваше необходимия курс.

Йосарян несъзнателно измърмори благодарствена молитва и след това яростно избухна в гръмка смесица от омраза и облекчение.

– Това копеле – започна той, – този проклет, недорасъл, червендалест, дебелобузест, къдравокос плъх и копелдашки кучи син с щръкнал

зъб...

– Какво? – запита Арфи.

– Това мръсно, проклето, дребнодупесто дребосъче с опулени очи, с ябълки в бузите и щръкнал зъб, това захилено, побъркано копеле и кучи син! – ломотеше Йосарян и пръски летяха от устата му.

– Какво?

– Няма значение!

– Пак не мога да те чуя – отвърна Арфи.

Йосарян бавно се обърна към Арфи.

– Ти, тъпако... – започна той.

– Аз ли?

– Ти, надут, закръглен, махленски, празноглав, самодоволен...

Арфи стоеше невъзмутим. Спокойно драсна клечка кибрит и шумно засмука лулата си с вид, който красноречиво изразяваше благо и великодушно опрощение. Усмихна се дружелюбно и отвори уста да заговори. Йосарян сложи ръка върху устата му и уморено го блъсна назад. Затвори очи и докато стигнат летището, се преструваше, че спи, за да не слуша и да не гледа Арфи.

В палатката на оперативния отдел Йосарян направи доклада си пред капитан Блук и заедно с всички други остана да чака и да мърмори разтревожено, докато най-после Ор се показа над главите им с пухтящия си самолет; здравият му мотор още го държеше смело във въздуха. Всички го гледаха със затаен дъх. Колесникът му не можеше да се спусне. Йосарян остана на летището само докато Ор благополучно направи коремно кацане, после отмъкна първия джип, чийто ключ намери оставен в стартера, и го подкара с пълна скорост към палатката си, за да почне да стяга трескаво багажа си за извънредна отпуска, която бе решил да прекара в Рим, където същата вечер намери Лучана с нейния скрит белег.

16 ЛУЧАНА

Той завари Лучана, седнала сама на една маса в кабарето на съюзните офицери; пияният австралийски майор, който я беше довел там, я беше глупашки изоставил, за да се присъедини към неприличната компания на няколко свои другари, които се бяха разпели на бара.

– Добре, ще танцувам с тебе – каза тя още преди Йосарян да успее да я заговори, но няма да те оставя да спиш с мене.

– Кой иска да спи с тебе? – попита Йосарян.

– Не искаш ли да спиш с мене? – възкликна тя изненадано.

– Не искам да танцувам с тебе.

Тя грабна Йосарян за ръката и го издърпа на дансинга. Танцуваше по-лошо дори от него, но подскачаше, без да се стеснява, под звуците на синтетичната джазова музика с такова удоволствие, каквото Йосарян никога не бе виждал. Най-после Йосарян почувствува, че краката му изтръпват от скука, издърпа я от танцовата площадка към масата, на която момичето, което той трябваше досега да е натаковал, още стоеше полупияно, сложило едната си ръка около врата на Арфи, оранжевата ѝ атлазена блуза все още небрежно разкопчана до под белия бродиран сутиен, и суетно водеше мръсни разговори на полова тема с Хъпъл, Ор, Кид Сампсън и Джоу Гладника. Тъкмо когато стигнаха до тях, Лучана го блъсна силно и неочаквано, така че и двамата отминаха масата и останаха сами. Тя беше високо, прямо и непревзето, жизнерадостно момиче с дълга коса и хубавичко лице – здраво, приятно и закачливо момиче.

– Добре – каза тя, – ще ти позволя да ми платиш вечерята. Но няма да те оставя да спиш с мене.

– Кой иска да спи с тебе?

– Не искаш ли да спиш с мене?

– Не искам да ти плащам вечерята.

Тя го издърпа от кабарето на улицата и после по някакви стъпала го заведе в един черноборсаджийски ресторант, пълен с живи, чуруликащи, привлекателни момичета, които като че ли всички се познаваха помежду си, и със стеснителни офицери от различни страни, които бяха дошли там с тях. Ястията бяха изискани и скъпи и пътеките между масите натъпкани със зачервени и весели собственици, всички пълни и плешиви. Оживеният ресторант излъчваше огромни, заливащи вълни от

веселост и топлина.

Колосално удоволствие бе за Йосарян да гледа с какво невъздържано увлечение ядеше Лучана и как напълно забрави присъствието му, докато тъпчеше с две ръце яденето в устата си. Тя яде като вълк, докато омете и последната чиния, после остави на масата сребърните прибори с вид на човек, който завършва работата си, и претъпкана, лениво се отпусна на стола със замечтан израз на наситено лакомство. Усмихната и доволна, тя пое дълбоко дъх и го загледа влюбено с разнежени очи.

– Окей, Джоу – измърка тя и в жарките ѝ очи, натежали от сън, се четеше благодарност. – Сега ще ти позволя да спиш с мен.

– Името ми е Йосарян.

– Окей, Йосарян – отговори тя с мек, разкаян глас. – Сега ще ти позволя да спиш с мен.

– Кой иска да спи с тебе?

Лучана бе зашеметена.

– Не искаш ли да спиш с мен?

Йосарян кимна недвусмислено и смеейки се, бързо мушна ръка нагоре под полата ѝ. Момичето се сепна ужасено и веднага дойде на себе си. В миг отметна крака настрани и извъртя задника си. Изчервявайки се от уплаха и смущение, тя дръпна надолу полата си, хвърляйки срамежливи коси погледи към околните маси.

– Ще ти позволя да спиш с мене – обясни тя предпазливо с някаква загрижена снизходителност, примесена с опасения. – Но не веднага.

– Знам. Когато отидем в моята стая.

Момичето поклати глава, като го гледаше недоверчиво и стискаше колена.

– Не, сега трябва да си отида вкъщи при мама, защото мама не обича да танцувам с войници и не позволява те да ми плащат по ресторанти; и тя много ще се сърди, ако не се прибера вкъщи сега. Но ще ти позволя да ми запишеш къде живееш. И утре сутрин, преди да отида на работа във френското бюро, ще дойда в твоята стая за оная работа. *Carisci?*⁷

– Дрън-дрън! – възкликна Йосарян, ядосан и разочарован.

– *Cosa vuol dire*⁸ „дрън-дрън“? – запита Лучана със слисан поглед.

Йосарян се разсмя гръмогласно. Най-после ѝ отговори с тон на съчувствие и добро настроение:

7. Разбираш ли? (ит.) – Б. пр.

8. Какво значи (ит.) – Б. пр.

– Значи, че сега искам да те изпратя дотам, където, дявол да го вземе, трябва да те заведе, та да мога да изтичам обратно до кабарето, преди Арфи да си е отишъл с оная женска, която е намерил, и да поискам да ми намери някоя леля или приятелка също като нея; тя сигурно знае някоя такава.

– Come?⁹

– Subito, Subito¹⁰ – смърри я нежно той. Мама чака. Спомни си!

– Si, si, мама.¹¹

Йосарян остави момичето да го мъкне почти цяла миля в прелестната римска пролет, докато стигнаха до едно хаотично автобусно депо, където ревяха клаксони, святакаха червени и жълти светлини и отекваха ръмжащите ругатни на небръснати шофьори на автобуси, които бълваха гнусни псувни – да ти настръхнат косите: псуваха се един-друг, псуваха и пътниците, и шляещите се равнодушни тълпи от пешеходци, задръстили пътя им, които не им обръщаха никакво внимание, докато не ги блъснаха автобусите, и тогава и те започваха да им отвръщат с псувни.

Лучана изчезна в една от мъничките зелени коли и Йосарян се спусна назад, бързайки с всички сили през целия път, за да се върне в кабарето при обезцветената блондинка със замъглени очи и разтворена оранжева атлазена блуза. Тя изглеждаше захласната по Арфи, но докато тичаше, Йосарян се молеше настойчиво да се срещне със сладката ѝ леля или със сладката ѝ приятелка, сестра, братовчедка или майка, която е също тъй страстна и развратна, както нея. Тя щеше да бъде идеална за него – една покварена, груба, вулгарна, безнравствена, апетитна повлекана, за каквато бе копнял и която бе боготворил в течение на месеци. Тя беше истинска находка. Сама си плащаше каквото пиеше, имаше автомобил, апартамент и пръстен с камей с цвят на съомга, който подлуди Джоу Гладника с изящно изрязаните си фигури – голо момче и момиче на една скала. Джоу Гладника пръхтеше, подскачаше и тропаше с крак по пода като кон, слюнки течаха от устата му от страст, пълзеше по земята от желание, но момичето не искаше да му продаде пръстена, макар че той ѝ предлагаше всичките пари по джобовете на всички заедно със сложния си черен фотоапарат. Тя не се интересуваше от пари и апарати. Интересуваше се само от разврат.

Когато Йосарян стигна там, нея вече я нямаше, всички си бяха отишли. Той веднага излезе и потиснат от смътен копнеж и

9. Как? (ит.) – Б. пр

10. Бързо, бързо (ит.) – Б. пр.

11. Да, да (ит.) – Б. пр.

обезсърчение, тръгна по тъмните, пустеещи улици. Когато оставаше сам, той рядко се чувствуваше самотен, но сега самотата му тежеше, защото много завиждаше на Арфи, който – както Йосарян добре знаеше – в този миг беше с момичето, което беше тъкмо за Йосарян, а Арфи би могъл веднага щом пожелае, ако въобще някога пожелае, да си нагласи работата с една от двете или с двете стройни, великолепни аристократки, които живееха в по-горния апартамент и оплодяваха Йосаряновите полови фантазии, когато той имаше полови фантазии – красивата, богата, чернокоса графиня с червени, влажни, нервни устни и нейната красива, богата чернокоса снаха. Когато се връщаше в офицерския апартамент, Йосарян беше лудо влюбен и в двете, влюбен в Лучана, влюбен в сладострастното, пияно момиче с разкопчана атлазена блуза и в красивата богата графиня и красивата й богата снаха, но те и двете никога не биха го оставили да ги пипне или дори да флиртува с тях. Те закачливо коткаха Нейгли и пасивно се подчиняваха на Арфи, но смятаха Йосарян за смахнат и се отдръпваха от него с отблъскващо презрение всеки път, щом направеше неприлично предложение или се опиташе да ги погали, когато слизаха по стълбите. И двете бяха великолепни създания с месести, светли, заострени езици и усти, кръгли като сливи, малко прекалено сладки и пенливи, малко гадни. У тях личеше класата. Йосарян не бе много сигурен какво е класа, но знаеше, че у тях има класа, а у него няма и че и те също знаеха това. Както си вървеше, той можеше нагледно да си представи бельото, което те носеха върху стройните си женски тела – ефирно, гладко, прилепнало бельо, съвсем черно или с преливащ се пастелен блясък, украсено с бродирани ръбове, ухаещо с изкусителния дъх на добре гледана плът и парфюмирано с бански аромати, които се разнасят като покълващ облак от синкаво-белите им гърди. Отново пожела да бъде там, където Арфи беше сега, и неприлично, брутално, весело да прави любов със сочната пияна курва, която не даваше пет пари за него и никога вече нямаше да помисли за него.

Но когато Йосарян пристигна, Арфи се беше вече върнал в апартамента и Йосарян зяпна със същото изтормозено чувство на учудване, което бе изпитал сутринта над Болоня пред неговото злостно, тайнствено и непохватно присъствие в носа на самолета.

– Какво правиш тука? – попита той.

– Вярно, питай го! – възкликна Джоу Гладника побеснял. – Накарай го да ти каже какво прави тука!

С дълъг, театрален стон Кид Сампсън направи подобие на пистолет с показалеца и палеца си, сякаш се готви да си пръсне черепа. Дъвчейки

дъвка, която издуваше бузата му, Хъпъл попиваше всичко, което ставаше наоколо, с безизразното лице на неопитен петнадесетгодишен хлапак. Арфи спокойно изчукваше лулата върху дланта си, както се разхождаше напред-назад, едър, самодоволен, очевидно възхитен от суматохата, която бе причинил.

– Не отиде ли у нея? – попита Йосарян.

– О, тя искаше да остана при нея – изкикоти се Арфи. – Не се грижи ти за чичо си Арфи. Но аз не исках да се възползвам от беззащитността на това сладко момиче само защото беше малко прекаляло с пиенето. За какъв ме смяташ ти?

– Кой ти казва да се възползуваш от случая? – изруга го Йосарян смаян. – Единственото нещо, което тя искаше, беше да легне с някого. Само за това говореше цяла вечер.

– Защото се беше малко объркала – обясни Арфи. – Но аз ѝ се поскарах и наистина я вразумих донякъде.

– Ах ти, мръсно! – възкликна Йосарян и се отпусна уморено на дивана до Кид Сампсън. – Защо, дявол да те вземе, не я отстъпи на някого от нас, щом не си я щял?

– Виждаш ли – рече Джоу Гладника, – нещо му липсва.

Йосарян кимна и загледа Арфи с любопитство.

– Арфи, кажи ми, никога ли не таковаш никоя?

Арфи пак се изкикоти самодоволно и развеселено.

– О, разбира се, че ги боцкам. Не се тревожи за мене. Но никога не боцкам добри момичета. Знам кои момичета да боцкам и кои да не боцкам и никога не боцкам добри момичета. Оная е сладко хлапе. Човек вижда, че семейството и има пари. Ами аз дори я накарах направо да хвърли онзи неин пръстен през прозореца на колата.

Джоу Гладника подскочи с писък на непоносима болка.

– Какво? Какво си направил? – изпищя той. – Какво си направил? – Почти просълзен, започна да блъска с юмруци Арфи по рамената и ръцете. – Би трябвало да те убия, загдето си направил това, гадни мръсноко. Той е грешник, това е той.

Мръсна душа е той, нали? Не е ли мръсна душа?

– Най-мръсната душа – потвърди Йосарян.

– Какво приказвате вие, момчета? – попита Арфи искрено учуден, като гушеше глава в амортизиращото прикритие на облите си рамене, за да се запази от ударите. – О, стига, Джоу – молеше се той с усмивка, изразяваща леко неудобство. – Стига си ме удрял!

Но Джоу Гладника не престана да го удря, докато Йосарян не го

дръпна и изтика към спалнята му. Йосарян влезе безучастно в стаята си, съблече се и заспа. Миг по-късно беше вече сутрин и някой разтърсваше рамото му.

– Защо ме будите? – изхленчи той.

Беше Микаела, кокалестата слугиня с весел характер и грозничко, жълто лице. Будеше го, защото му дошла гостенка, която чакала пред вратата. Лучана! Едва можеше да повярва. И след като Микаела си излезе, тя остана сама с него в стаята – прелестна, здрава, подобна на статуя, излъчваща неудържима любеща жизненост дори както бе застанала на едно място, сърдито намръщена. Стоеше като млад женски колос, разрачילה великолепните си подобни на колони крака, обути с високи бели обувци с клиновидни токове, облечена в хубава зелена рокля, и размахваше голяма, плоска, кожена дамска чанта, с която тя го удари през лицето, когато той скочи от леглото да я прегърне. Йосарян залитна назад, извън обсега на чантата, зашеметен, хванал смаяно парещата си буза.

– Свиня! – плю злобно тя и ноздрите и се разшириха с израз на бясно презрение. *Vive com'un animale!*¹²

С яростна, гърлена, презрителна ругатня тя мина през стаята, отвори трите високи прозореца и пусна силен прилив от слънчева светлина и свеж резлив въздух, който се плисна през задушната стая като ободрително лекарство. Остави чантата си на един стол и започна да разтребва стаята – събра нещата му от пода и мебелите, хвърли чорапите, носната му кърпа и долните му дрехи в едно празно чекмедже на шкафа и окачи ризата и панталоните му в гардероба.

Йосарян изтича от спалнята в банята и изми зъбите си. Изми си ръцете и лицето, вчеса косата си. Когато тичешком се върна обратно, стаята беше разтребена и Лучана полусъблечена. Изразът на лицето ѝ беше успокоен. Тя остави обичите си на тоалетната масичка и боса, безшумно отиде към леглото само по розова найлонова риза, която стигаше до хълбоците ѝ. Внимателно огледа наоколо, за да се увери дали не е пропуснала нещо, дали всичко е спретнато в стаята, след това вдигна покривката на леглото и се излегна сладострастно с израз на котешко очакване. Кимна му с копнеж, като се засмя дрезгаво.

– Сега – каза тя тържествено, като протегна жадно двете си ръце към него, – сега ще ти позволя да спиш с мене.

Каза му няколко лъжи за един-единствен уикенд, когато лежала с покойния си годеник – войник от италианската армия, убит във войната,

12. Живее като свиня! (ит.) – Б. пр.

– но излезе, че това било истина, защото тя извика „finito!“¹³ почти веднага щом той почна, и се чудеше защо той не спира, докато и той също не финишира и не ѝ обясни.

Йосарян запали цигари за двамата. Тя беше очарована от тъмния, обгорял цвят на тялото му. Той се питаше защо тя не иска да свали розовата риза. Беше скроена като мъжка риза, с тесни презрамки, и прикриваше невидимия белег на гърба ѝ, който тя не му позволяваше да види, след като я накара да му каже, че действително има белег на гърба. Тя се изпъна като стоманена струна, когато той прокара върха на пръстите си по обезобразения ѝ гръб от плешките почти до основата на гръбнака. Йосарян потръпна при мисълта за многото мъчителни нощи, които тя е прекарала в болницата, приспана с опиати или в болки, с вездесъщите, неотстраними миризми на етер, изпражнения и дезинфекционни средства, на гниеща, разлагаща се човешка плът, сред бели униформи, сред обуца с гумени подметки и тайнствени нощни лампи, мъждукащи до зори в коридорите. Била ранена при едно въздушно нападение.

– Dove? – запита той със затаен от напрежение дъх.

– Napoli.¹⁴

– Germans.¹⁵

– Americani.¹⁶

Сърцето му се размекна и той се влюби. Запита сядали тя би се омъжила за него.

– Tu sei pazzo.¹⁷ – му каза тя с приятен смях.

– Защо да съм луд? – попита той.

– Perché non posso sposare.¹⁸

– Защо не можеш да се омъжиш?

– Защото не съм девствена – отговори тя.

– Какво общо има това с женитбата?

– Че кой ще се ожени за мен? Никой не иска момиче, което не е девствено.

– Аз искам. Аз ще се ожена за тебе.

– Ma non posso sposarti.¹⁹

13. Свърших! – Б. пр.

14. Неапол (ит.). – Б. пр.

15. Германци (ит.). – Б. пр.

16. Американци (ит.). – Б. пр.

17. Ти си луд (ит) – Б. пр.

18. Защото не мога да се омъжа (ит.). – Б. пр.

19. Но не мога да се омъжа за тебе (ит.) – Б. пр.

– Защо не можеш?

– Perche sei pazzo.²⁰

– Защо да съм луд?

– Perche vuoi sposarmi.²¹

Йосарян набръчка чело, забавно озадачен.

– Не искаш да се омъжиш за мен, защото съм луд, а казваш, че съм луд, защото искам да се ожения за тебе. Така ли е?

– Sì.

– Tu sei pazzo! – извика той високо.

– Perche? – изкрещя тя възмутено в отговор и седна в леглото. Под розовата риза неотразимите й кръгли гърди се повдигаха и спущаха дръзко в знак на обида.

– Защо да съм луда?

– Защото не искаш да се омъжиш за мен.

– Stupido! – изкрещя му тя и го плесна театрално по гърдите с опакото на ръката си. – Non posso sposarti. Non capisci? Mon eap1kc1? Non posso sposarti.

– О, ясно разбирам. А защо не можеш да се омъжиш за мен?

– Perche sei pazzo!

– И защо съм луд?

– Perche vuoi sposarmi.

– Защото искам да се ожения за тебе. Carina, ti amo²² – обясни той и нежно я притисна към възглавницата. – Ti amo molto.

– Tu sei pazzo – пошепна тя поласкана в отговор.

– Perche?

– Защото казваш, че ме обичаш. Как можеш да обичаш момиче, което не е девствено?

– Защото не мога да се ожения за тебе.

Тя веднага скочи отново и се изправи заплашително разярена.

– Защо не можеш да се ожениш за мен? – запита тя, готова да го цапне отново, ако отговорът му бъде неласкав. – Само защото не съм девствена?

– Не, не, мила. Защото ти си луда.

Тя се втрени в него за миг озадачена и с омраза и после, оценявайки шегата, избухна в шумен смях. Когато престана да се смее, тя отново го гледаше одобрително; сочните реагиращи тъкани на тъмното й лице

20. Защото си луд (ит.) – Б. пр.

21. Защото искам да се ожениш за мен (ит.) – Б. пр.

22. Мила, обичам те – (ит.) – Б. пр.

потъмняха още повече и сънливо разцъфнаха, подути и разхубавени от прилив на кръв. Очите ѝ се замъглиха. Той смачка в пепелницата и своята, и нейната цигара и те безмълвно се сляха в една всепоглъщаща целувка тъкмо в момента, когато Джоу Гладника, без да почука, влезе, криволичейки, в стаята, за да попита Йосарян дали не иска да излязат заедно да търсят момичета. Джоу Гладника спря изведнъж, когато ги видя, и изхвъркна от стаята. Йосарян скочи от леглото дори още по-бързо и извика на Лучана да се облече. Момичето остана смаяно. Той я хвана за ръката, издърпа я грубо от леглото и я блъсна към дрехите ѝ, после изтича към вратата и я затръшна тъкмо в момента, когато Джоу Гладника се върна тичешком с фотоапарат в ръка. Джоу Гладника успя да сложи крака си между вратата и рамката и не искаше да го дръпне.

– Пусни ме да вляза! – молеше се той настойчиво и се гърчеше и въртеше като някакъв маниак. – Пусни ме да вляза! – Той спря за миг борбата, да погледне лицето на Йосарян през откренатата врата, като изкриви лице в някаква гримаса, която смяташе за подкупваща усмивка.

– Аз не Джоу Гладника – обясни той сериозно. – Аз голям фотограф от списание „Лайф“. Купчина големи снимки на купчина големи корици. Аз правя тебе голяма холивудска звезда, Йосарян. Multi dinero! Multi разводи. Чуване по цял ден. Si, si, si.

Когато Джоу Гладника направи крачка назад, за да се опита да снеме Лучана, както се облича. Йосарян успя да хласне вратата и да я затвори.

Джоу Гладника се нахвърли отчаяно срещу дебелия дървена преграда, отдръпна се назад да събере сили и отново се хвърли бясно върху вратата. В промеждутъците между нападенията Йосарян навлече дрехите си. Лучана бе облякла лятната си рокля в зелено и бяло и я запретваше над кръста си. Вълна от горчива мъка се надигна в гърдите му, когато той видя Лучана готова да изчезне завинаги в гашите си. Протегна ръка към нея и я привлече към себе си, хванал прасеца на вдигнатия ѝ крак. Тя заподскача на куц крак напред и се притисна до него. Йосарян целуна романтично ушите и затворените ѝ очи и опипа задната страна на бедрата ѝ. Тя замърка чувствено, но миг по-късно Джоу Гладника стовари хилавото си тяло върху вратата в новото отчаяно нападение и едва не повали двамата на пода. Йосарян я блъсна настрани.

– Vite! Vite!²³ – смъмри я той. – Облечи си дрехите!

– Какво дрънкаш, дявол да те вземе? – полюбопитствува тя.

23. Бързо, бързо (фр.) – Б. пр.

– Бързо! Бързо! Не разбираш ли английски? Бързо се облечи!

– Stupido! – изръмжа тя. Vite е на френски, не на италиански. Subito, subito. Това искаш да кажеш. Subito!

– Sì, sì. Това искам да кажа. Subito, subito!

– Sì, sì – отговори тя с готовност и изтича да вземе обувките и обичите си.

Джоу Гладника бе прекратил нападенията си, за да прави снимки през затворената врата. Йосарян чуваше как трака блендата на фотоапарата му. Когато и той, и Лучана бяха готови. Йосарян изчака следващото нападение и неочаквано дръпна вратата. Джоу Гладника се просна всред стаята като жаба, която плясва във вода. Йосарян пъргаво го заобиколи, водейки Лучана зад себе си. Минаха през апартамента и излязоха в коридора. Заподскачаха надолу по стълбите с весел глъч, смеейки се шумно, докато им секна дъхът, и блъскаха развеселено главите си една о друга, щом спряха да си починат. Към края на стълбите срещнаха Нейтли, който се качваше, и престанаха да се смеят. Нейтли изглеждаше измъчен, мръсен и нещастен. Връзката му беше изкривена, ризата измачкана и той вървеше с ръце в джобовете. Имаше гузен, безнадежден вид.

– Какво става с тебе, момче? – запита съчувствено Йосарян.

– Пак съм без пукната пара – отвърна Нейтли с бледа и безумна усмивка. – Какво ще правя?

Йосарян не знаеше. Плащайки по двадесет долара на час, Нейтли бе прекарал последните тридесет и два часа с апатичната курва, която обожаваше, и не му бе останал ни цент от заплатата, нито от едрата сума, която получаваше всеки месец от богатия си и щедър баща. Това значеше, че той не може да прекарва времето си с нея. Тя дори не му позволяваше да върви редом с нея, когато обикаляше по тротоарите и заговаряше други военни; разяряваше се, щом забележеше, че той я следи от разстояние. Нищо не му пречеше да се навърта около апартамента ѝ, но не беше сигурно дали тя си е вкъщи. А тя не му даваше нищо, ако не можеше да плати. За нея полът не представляваше интерес. Нейтли чувствуваше нужда да бъде уверен, че тя не прави любов с гадни типове или с някого, когото познава. Капитан Блук винаги държеше да я купи, когато идваше в Рим, само за да може да измъчва Нейтли, като му каже, че пак го е турил на милата му, и да го гледа как се трови, когато му разправя за всичките жестоки безобразия, на които я е принуждавал.

Лучана бе трогната от отчаяния вид на Нейтли, но веднага отново прихна в бурен, жизнерадостен смях, щом излезе с Йосарян на заляната

от слънце улица и чу виковете на Джоу Гладника, който ги умоляваше от прозореца да се върнат и да се съблекат, защото той наистина бил фотограф от списание „Лайф“. Лучана весело изтича по плочника с високите си бели обувца с клинообразни токове, като теглеше Йосарян след себе си със същия жизнерадостен и чистосърдечен устрем, който бе показала в танцувалния салон предната вечер и през цялото време оттогава. Йосарян я настигна и тръгна редом с нея, като я прихвана през кръста, докато стигнаха до ъгъла, където тя се отдели от него. Оправи косата си на огледалцето, което извади от чантата си, и си сложи червило.

– Защо не ме помолитиш да ти позволя да си запишеш името и адреса ми на лист хартия, та да можеш да ме намериш, когато дойдеш пак в Рим? – подхвърли тя.

– Защо не ми позволиш да си запиша името и адреса ти на лист хартия? – съгласи се той.

– Защо? – запита тя войнствено. Устата ѝ внезапно се изкриви в яростна, подигравателна усмивка и очите ѝ блеснаха гневно. – За да можеш да го скъсаш на парчета веднага щом си отида?

– Кой иска да го скъса? – протестира смутено Йосарян. – Какво говориш, дявол да го вземе?

– Ще го скъсаш – настояваше тя. – Ще го скъсаш в момента, когато си отида, и ще тръгнеш като важна клечка, загдето едно високо, младо, хубаво момиче като мене, Лучана, ти е позволило да спиш с него и не ти е поискало пари.

– Колко пари искаш? – запита я той.

– Stupido – извика тя развълнувано. – Не ти искам никакви пари. – Тропна с крак и вдигна ръка с буен жест, така че Йосарян се уплаши да не би да го прасне през лицето с голямата си чанта. Вместо да го удари обаче, тя записа името и адреса си на листче хартия и му го мушна в ръцете. – Ето – присмя му се язвително тя, като прехапа устната си, за да прикрие лекото ѝ трепкане. – Не забравяй. Не забравяй да го скъсаш на дребни парченца веднага щом си тръгна.

След това тя му се усмихна спокойно, стисна му ръката, пошепвайки със съжаление addio, притисна се до него за миг и после се изправи и си тръгна с несъзнавано достойнство и грация.

Минута след като тя си бе отишла, Йосарян скъса листчето и тръгна в обратна посока, чувствайки се доста важна личност, защото едно хубаво младо момиче като Лучана бе спало с него и не му бе поискало пари. Беше много доволен от себе си, докато вдигна глава и огледа столовата в сградата на Червения кръст и откри, че закусва с десетки и

десетки други военни в най-различни фантастични униформи и тогава изведнъж се озова обграден от многобройни образи на Лучана – тя се събличаше, обличаше, галеше го и му държеше бурни речи в розовата риза от изкуствена коприна, с която бе облечена в леглото и която не искаше да сваля. Препеченият резен хляб и яйцата му приседнаха на гърлото при мисълта за огромната грешка, която бе направил, като така безсрамно накъса на мънички късчета хартия нейните дълги, гъвкави, голи, млади, трептящи крайници и така самодоволно я хвърли от бордюра на тротоара в канавката на улицата. Тя вече ужасно му липсваше. Толкова много пискливи, безлични хора в униформа имаше в столовата. Той почувствува настойчиво желание да бъде отново сам с нея, скочи буйно на крака, изтича навън и тръгна по улицата към апартамента, търсейки дребните късчета хартия в канавката, но те бяха вече измити от маркуча на уличния чистач.

Не можа да я намери и вечерта в кабарето на съюзните офицери нищо в задушната, излъскана, хедонистична лудница на черноборсовия ресторант с неговите широки дървени табли с изискани ястия и чуруликащи ята от живи и прелестни момичета. Не можа дори да намери ресторанта. Когато отиде да си легне сам в леглото, той сънува, че пак се мъчи да избяга от флака над Болоня, а Арфи отново виси над главата му по най-отвратителен начин и се усмихва надут, злобно и подло. На сутринта пак обикаля да търси Лучана по всички френски бюра, които успя да открие, но никой не можеше да разбере за кого говори и тогава той побягна в ужас, така възбуден, влуден и разстроен, че просто трябваше да продължи да тича нанякъде, към апартамента, запазен за редниците, при тумбестата прислужница с лимоненожълтите гащи, която той завари да бърше прах в стаята на Сноуден на петия етаж, облечена в обезцветения си кафяв пуловер и дебела тъмна пола. Сноуден беше още жив по онова време и Йосарян можа да познае, че това беше стаята на Сноуден по името му, отпечатано с бели букви на синята цилиндрична торба, о която се препъна на вратата, както летеше към прислужничката, обхванат от някакъв бяс на творческо отчаяние. Жената го хвана за китките, преди да падне, както бе залитнал към нея, и просвайки се заднишком на леглото, го дръпна върху си, гостоприемно го обви в меката си, отпусната, утешителна прегръдка, вдигнала високо в ръката си като знаме бърсалката за прах, докато широкото ѝ, животинско, симпатично лице го гледаше нежно с усмивка на предано приятелство. Чу се плясък на ластик и както лежеше под него, тя смъкна лимоненожълтите си гащи, без ни най-малко да го обезпокои.

Когато свършиха, той мушна пари в ръката ѝ. Тя го прегърна от благодарност. И той я прегърна. Тя го сграбчи и отпущайки се отново на леглото, го дръпна върху себе си. Той отново мушна пари в ръката ѝ, когато свършиха, и избяга от стаята, преди тя пак да почне да го прегръща от благодарност. Щом се прибра в апартамента, той събра с най-голяма бързина багажа си, остави на Нейтли, колкото пари имаше и отлетя за Пианоза с един снабдителен самолет, за да се извини на Джоу Гладника, загдето му бе затръшнал под носа вратата на стаята си. Извинението се оказа ненужно, тъй като Джоу Гладника беше в отлично настроение, когато Йосарян го намери. Джоу Гладника бе захилен до уши и на Йосарян му призна, когато го видя, защото в миг разбра какво значеше доброто му настроение.

– Четиридесет полета – обясни охотно Джоу Гладника с глас, станал лиричен от облекчение и възторг. – Полковникът пак повиши броя на полетите.

Йосарян беше зашеметен.

– Ами аз имам тридесет и два, дявол да го вземе! Още три, и щях да съм свободен.

Джоу Гладника вдигна равнодушно рамене.

– Полковникът иска четиридесет полета – повтори той. Йосарян го блъсна от пътя си и изтича право в болницата.

17
ВОЙНИКЪТ В БЯЛО

Йосарян изтича право в болницата, твърдо решен да остане там вечно, но да не извърши и един полет повече от извършените тридесет и два. Десет дни след като промени решението си и излезе от болницата, полковникът повиши броя на полетите на четиридесет и пет и Йосарян изтича обратно, решен да остане в болницата завинаги, но да не извърши ни един полет повече от шестте, които бе току-що извършил.

Йосарян можеше да изтича в болницата, щом пожелае, поради черния си дроб и поради очите си. Докторите не можеха да оправят състоянието на черния му дроб и не можеха да го гледат в очите, щом им кажеше, че страда от черен дроб. В болницата той прекарваше приятно, стига само да нямаше някой наистина тежко болен в същото отделение. Нервната му система бе достатъчно здрава, за да може да преживее маларията или инфлуенцата на някого другого почти без никакво неудобство. Можеше да понася изваждането на сливици у други хора, без да страда от следоперативни болки, и дори понасяше чужди хернии и хемороиди само с леко гадене и отвращение. Но това беше почти всичко, което можеше да изтърпи, без да му се догади. При по-тежки случаи беше готов да побегне. В болницата можеше да си почине, защото никой не искаше от него да върши нещо. Всичко, което очакваха от него в болницата, бе или да умре, или да се поправи и тъй като той си беше в отлично здраве, много лесно беше да се поправи.

Да бъде в болницата, беше по-добре, отколкото да бъде над Болоня или да лети над Авиньон с Хъпъл, Добз да пилотира, а Сноуден да агонизира в задната кабина на самолета.

Обикновено вътре в болницата имаше далеч по-малко болни, отколкото Йосарян виждаше извън нея, и при това в болницата обикновено имаше по-малко хора, които бяха сериозно болни. Смъртността беше много по-ниска вътре в болницата, отколкото извън нея, и при това беше много по-здравословна смъртност. Малцина умираха ненужно. Хората знаеха много по-добре как да умират в болницата и го правеха много по-изискано и по-редно. В болницата не можеха да победят смъртта, но безспорно я караха да се държи прилично. Бяха я научили на добро държане. Не можеха да не я допуснат вътре, но когато беше вътре, тя трябваше да се държи като дама. В болницата хората

издъхваха с изтънченост и вкус. Там ни най-малко нямаше онази груба, грозна показност в смъртта, която бе тъй обикновена извън болницата. Хората не избухваха във въздуха като Крафт или като мъртвеца в Йосаряновата палатка, нито замръзваха в жарките летни дни, както Сноуден умря от замръзване, след като избъбра тайната си на Йосарян в задната кабина на самолета.

– Студено ми е – хленчеше Сноуден. – Студено ми е.

– Хайде, хайде – опитал се бе Йосарян да го успокои. – Хайде, хайде.

Те не се изпаряваха свръхестествено в някой облак като Клевинджър. Не избухваха, не се превръщаха в съсирена кръв и безформена плът. Не се давеха и не ги удряше светкавица, не ги осакатяваха машини, не ги смазваха срутвания. Не ги застрелваха при грабеж, не ги удушваха при изнасилване, не ги убиваха с нож в кръчми, не ги съсичаха с брадви родители или деца, нито умираха скоростижно при природни бедствия. Никой не умираше от задушаване. Хората умираха като джентълмени на операционната маса от загуба на кръв или издъхваха без коментарии в кислородни маски. Нямаше ония фокуси – както ме гледаш, ставам на дим и изчезвам, които бяха толкова на мода извън болницата, нямаше такива номера – ето ме, няма ме. Нямаше глад и наводнения. Децата не се задушваха в люлките си или в хладилници, нито попадаха под камиони. Никой не умираше, пребит от бой. Хората не се самоубиваха със светилен газ от готварските си печки, не скачаха пред влакове в подземната железница, не политаха право надолу с фучене от хотелски прозорци като инертна маса с ускорение шестнадесет фута в секунда, за да паднат с ужасен плясък на плочника и да умрат по отвратителен начин пред очите на всички, проснати като вълнен чувал, пълен с космат ягодов сладолед, с изкривени пръсти на краката и кръвта им да се лее наоколо.

Преценявайки всички страни на живота в болницата, Йосарян често я предпочиташе, макар че и там имаше неудобства. Прислугата беше често досадна, редът (ако човек го съблюдава) доста ограничаваше болните и управата прекалено много се бъркаше в личните им работи.

Тъй като се случваше в болницата да има и болни, той не можеше винаги да разчита на оживена младежка компания в своето отделение и при това развлеченията не бяха винаги интересни. Принуден беше да признае, че с продължаването на войната и колкото повече се приближаваше човек до фронта, толкова по-неприятни ставаха болниците, качеството на гостите се влошаваше най-ясно в самата бойна зона, където

последниците на процъфтяващите военновременни условия веднага биеха на очи. Колкото по-дълбоко навлизаше Йосарян в бойната зона, толкова по-болни ставаха хората, докато най-последния път се яви и войникът в бяло, чието състояние не можеше да се влоши, без той да умре, което впрочем скоро стана.

Войникът в бяло беше построен изцяло от марля, гипс и един термометър, но термометърът беше просто украшение, което сестра Крамър и сестра Дъкет закрепваха всяка сутрин и всеки следобед в празната, тъмна дупка в превръзките над устата му до онзи следобед, когато сестра Крамър погледна термометъра и откри, че войникът е мъртъв. Сега, когато Йосарян си спомняше миналото, струваше му се, че не бърбият тексасец, а по-скоро сестра Крамър беше убила войника в бяло; ако тя не бе погледнала термометъра и не бе съобщила какво е открила, войникът в бяло можеше още да си лежи жив, както бе лежал там през цялото време, покрит с гипс и марля, с двата си неподвижни крака, странно вдигнати нагоре от хълбоците, и двете си ръце, странно завързани отвесно – четири обемисти крайника в гипсови отливки, четири странни, безполезни крайника, издигнати във въздуха с опънати жици и фантастично дълги оловни тежести, провиснали мрачно над него. Какъв живот е било да лежи така, но това беше единственият живот, който той имаше, и Йосарян чувствуваше, че решението да му се тури край едва ли е трябвало да бъде взето от сестра Крамър.

Войникът в бяло приличаше на навит бинт с дупка отгоре или на отчупен каменен блок със стърчаща от него цинкова тръба, захвърлен в някое пристанище. Останалите пациенти в отделението освен тексасеца почнаха да странят от него с някакво жалостиво отвращение още щом го зърнаха на сутринта, след онази нощ, когато го бяха вмъкнали тайно в залата. Те се събираха със сериозни лица в най-далечното ъгълче на отделението, неприязнено клюкарствуваха със снишени гласове за негова сметка, възмущаваха се от присъствието му като от някакво страхотно бreme и негодуваха злобно срещу отвратителната истина, за която той ясно им напомняше. Те споделяха общия страх, че той може да почне да стене.

– Не знам какво ще направя, ако започне да стене – вайкаше се окаяно елегантният млад боен пилот със златистите мустаци. – Значи ще стене и през нощта, понеже не може да види колко е часът.

Никакъв звук не се чу от войника в бяло през всичкото време, докато беше там. Неравната кръгла дупка над устата му беше дълбока и смолисточерна – не се виждаше никаква част от устни, зъби, небце или

език. Единственият, който изобщо се приближаваше достатъчно, за да го погледне, беше дружелюбният тексасец; той идваше достатъчно близо по няколко пъти на ден да побъбри с него; да му каже, че порядъчните хора трябва да имат повече гласове на изборите, като започваше всеки разговор с неизменния поздрав: „Какво ще кажеш, момче? Как караш?“ Останалите, облечени в униформени халати от кафяво кадифе и орфани фланелени пижами, избягваха и двамата и се питаха мрачно кой е войникът в бяло, защо е тук и как ли наистина изглежда под гипсовата обвивка.

– Добре е, казвам ви – докладваше им тексасецът насърчително след всяко от своите светски посещения. – Дълбоко в себе си той е порядъчно момче. Просто се чувствава малко плах и несигурен, защото не познава никого тук и не може да говори. Защо всички вие не отидете до самия него и не му се представите? Нищо няма да ви направи.

– Какво говориш, дявол да те вземе? – запита Дънбар. – Разбира ли какво му говориш?

– Сигурно разбира какво му говоря. Той не е глупав. У него всичко е в ред.

– Може ли да те чуе?

– Ами не знам дали може да ме чуе, но съм сигурен, че разбира какво му говоря.

– Движи ли се изобщо оная дупка над устата му?

– Ех, какъв е този глупав въпрос? – запита смутено тексасецът.

– Как можеш да познаеш дали диша, ако тая дупка никога не се движи?

– Как можеш да знаеш, че е мъж?

– Има ли тампони на очите си под превръзката на лицето?

– Шават ли изобщо пръстите на краката му или върховете на пръстите на ръцете му?

Тексасецът отстъпи назад още по-смутен.

– Ама какви са тези глупави въпроси? Вие, момчета, да не сте се нещо побъркали? Защо просто не отидете при него да се запознаете? Той е истински мило момче, казвам ви.

Войникът в бяло повече приличаше на стерилизирана и натъпкана със слама мумия, отколкото на истински мило момче. Сестра Дъкет и сестра Крамър го поддържаха чист испретнат. Често четкаха превръзките му с малка метличка, търкаха и миеха със сапунена вода гипсовите отливки на ръцете, краката, рамената, гърдите и таза му. Използвайки една кръгла тенекиена кутия с прах за излъскване на метали, те

придаваха матов блясък на сивата цинкова тръба, която се издигаше от гипсовата обвивка на слабините му. По няколко пъти на ден бършеха с влажни кърпи праха от тънките черни гумени тръбички, които влизаха и излизаха от двата големи запушени буркана – единият от тях висеше на стойка до леглото и от него постоянно капеше течност в ръката му през един прорез в превръзките, докато в другия, който бе поставен на пода и почти не се виждаше, се събираше течността от цинковата тръба, стърчаща от слабините му. И двете сестри непрестанно излъскваха двата буркана. Гордееха се с тази домакинска работа. По-прилежна от двете беше сестра Крамър, добре сложена, хубавичка, безполова девойка със здраво, неприветливо лице. Сестра Крамър имаше сладко носле и лъчисто, цъфтящо лице, осяяно с прелестни пръски от очарователни лунички, които Йосарян ненавиждаше. Тя беше дълбоко трогната от войника в бяло. Добродетелните й, бледосини, подобни на чаени чинийки очи се наливаха с огромни сълзи при най-неочаквани случаи и вбесяваха Йосарян.

– А как, дявол да го вземе, изобщо знаете, че той е вътре? – попита я той.

– Да не смеете да ми говорите така – отговори тя възмутено.

– Е, кажете, как знаете? Вие дори не знаете дали наистина е той.

– Кой?

– Онзи, когото смятат, че е в тези превръзки. Може би всъщност вие плачете за някого другико. И как изобщо знаете, че е жив?

– Какви ужасни неща говорите! – възкликна сестра Крамър. – Я си вървете в леглото и престанете да си правите шеги с него.

– Аз не си правя шеги. Всеки може да бъде вътре. Доколкото знам, може да бъде дори и Мъд.

– Какво говорите? – каза умолително сестра Крамър с разтреперан глас.

– Може би мъртвецът е именно там.

– Какъв мъртвец?

– В палатката си имам един мъртвец, когото никой не може да изхвърли. Той се казва Мъд.

Лицето на сестра Крамър побледня и тя отчаяно се обърна за помощ към Дънбар.

Накарайте го да престане да говори такива неща – помоли го тя.

– Може би вътре няма никой – подхвърли услужливо Дънбар. – Може би просто са изпратили превръзките само за шега.

Тя се отдръпна разтревожено от Дънбар.

– Вие сте луд! – извика тя, като погледна умолително, – И двамата сте луди.

Тогава се появи сестра Дъкет и прогони всички към леглата им, докато сестра Крамър смени запушените буркани на войника в бяло. Да се сменят бурканите не беше никак трудно, тъй като същата бистра течност все отново и отново почваше да капе обратно в тях без някаква видима загуба. Когато бурканът, който се изливаше във вътрешната страна на лакътя му, почти се изпразнесе, бурканът на пода почти се напълваше и тогава откачваха и двата от съответните тръбички и бързо ги разменяха, така че течността можеше да почне отново да капе в него. Смяната на бурканите не представляваше никаква неприятност за никого освен за хората, които гледаха как ги сменят горе-долу всеки час и които бяха слисани от тази процедура.

– Защо не свържат двата буркана направо един с друг, като отстранят посредника? – запита артилерийският капитан, с когото Йосарян бе престанал да играе шах. – За какъв дявол им е нужен?

– Питам се какво ли е направил, за да го заслужи? – завайка се офицерският кандидат (той страдеше от малария, защото един комар го бе ухапал по задника), след като сестра Крамър погледна термометъра и откри, че войникът в бяло е мъртъв.

– Ходил е на война – предположи пилотът на изстребител със златистите мустаци.

– Всички отидохме на война – възрази Дънбар.

– Тъкмо това искам да кажа – продължи маларичният офицерски кандидат. – Но защо той? Изглежда, че няма никаква логика в тази система на награди и наказания. Вижте какво се случи с мен. Ако бях пипнал сифилис или трипер заради петте минути удоволствие на плажа, вместо да ме ухапе комар, аз бих могъл да видя в това някаква справедливост. Но малария? Малария? Кой може да нарече маларията последица от разврат?

Офицерският кандидат поклати глава, вцепенен от изумление.

– А какво да кажа аз? – рече Йосарян. – В Маракеш една вечер излязох от палатката, за да си купя бонбони, и пипнах трипер от едно момиче от Женския спомагателен корпус, която не бях виждал дотогава – подсвирна ми и ме отведе в храстите. Наистина ми се ядяха бонбони, но кой би се отказал от такъв случай?

– Май и аз по същия начин загазих с трипер – съгласи се офицерският кандидат. – Но все още имам малария, която е била за някого друго. Веднъж поне да видя тия неща оправени, всеки да получи точно

това, което заслужава. Това може да ми вдъхне доверие в света.

– Аз пък имам триста хиляди долара, които са за друго – призна младият елегантен пилот на изстребител със златистите мустаци. – Безделничка, откакто съм се родил. Изкарах с хитрини и основното училище, и университета, и почти всичко, което съм правил досега, е било да свалям хубави момичета, които си мислят, че от мен ще излезе добър съпруг. Изобщо нямам никаква амбиция. След войната искам да направя само едно нещо – да се ожена за някое момиче, което има повече пари от мен, и да правя любов с куп хубави момичета. Триста хиляди долара са ми били завещани, преди да се родя, от дядо ми, който натрупал състояние, като търгувал в международен мащаб. Знам, че не заслужавам това богатство, но да пукна, ако го върна. Питам се кому ли принадлежи всъщност.

– Може би принадлежи на баща ми – предположи Дънбар. – Той цял живот е бухал здравата и никога не е могъл да спечели достатъчно пари да издържа сестра ми и мен в университета. Той умря, така че можеш да задържиш парите.

– Ама само да можем да открием кому се пада моята малария, тогава ще знаем къде сме. Не че имам нещо против маларията. Все ми е едно дали ще се измъкна от строя заради малария или заради нещо друго. Само дето чувствавам, че е извършена несправедливост. Защо аз да имам маларията на някого друго, а ти да получиш моя трипер?

– Освен твоя трипер аз имам и още нещо – каза му Йосарян. – Заради твоя трипер трябва да продължа да летя, докато ме убият.

– Още по-зле. Каква справедливост има в това?

– Преди две седмици имах един приятел, Клевинджър се казваше, който намираще, че това е много справедливо.

„Това е най-висшата форма на справедливост – тържествуваше тогава Клевинджър, като пляскате с ръце и се смееше весело. – Не мога да не направя сравнение с «Иполит» на Еврипид, където ранната разпуснатост на Тезей е вероятно причината за аскетизма на сина, и това довежда до трагедията, която тласка всички към гибел. Ако тази случка с момичето от Спомагателния корпус не те научи на нищо друго, поне ще те научи, че половата безнравственост води към зло.“ „Ще ме научи, че бонбоните водят към зло.“ „Не можеш ли да разбереш, че и ти все пак имаш известна вина за неприятното положение, в което се намиращ? – продължаваше Клевинджър с неприкрито удоволствие. – Ако не беше лежал десет дни в болницата, когато бяхме в Африка, щеше да изкараш двадесет и петте си бойни полета навреме и щяха да те пратят у дома ти,

преди да убият полковник Невърз и да го замести полковник Каткарт.“

„А какво ще кажеш за себе си? – бе отговорил Йосарян. – Ти не пипна трипер в Маракеш, а и ти си в същото положение.“

„Не знам – призна си Клевинджър с престорена нотка на загриженост. – Предполагам, че някога съм извършил нещо много лошо.“

– Наистина ли вярваш в това?

Тогава Клевинджър се бе изсмял: „Не, разбира се. Просто обичам да те закачам малко.“

Имаше прекалено много опасности, за които Йосарян трябваше да държи сметка. Например имаше Хитлер, Мусолини и Тожо и те с всички сили се стремяха да го убият. Имаше лейтенант Шайскопф с неговия фанатизъм за паради, имаше шишкавият полковник с неговите дебели мустаци и фанатизъм за възмездие; те и двамата искаха да го убият. Имаше Апълби, Хавърмайър, Блак и Корн. Имаше сестра Крамър и сестра Дъкет, които – Йосарян беше почти сигурен – желяеха да го видят мъртъв, имаше и тексасецът, и човекът от контраразузнаването, за които той не се съмняваше, че желаят смъртта му. Имаше бармани, зидари и кондуктори по целия свят, които желяеха смъртта му, имаше земевладелци и наематели, предатели и патриоти, привърженици на линча, кръвопийци и лакеи и те всички го дебнеха да го пречукат. Това беше тайната, която Сноуден му бе издал при полета срещу Авиньон – че те всички са се заели да го очистят; и Сноуден бе залял с кръвта си цялата задна кабина на самолета.

Има лимфни жлези, които могат да го пратят на онзи свят. Има бъбреци, обвивки на нерви и разни телца. Има тумори в мозъка. Има болестта на Ходжкин, има левкемия и амиотрофна латерална склероза. Има плодородни червени ливади от епителни тъкани, които могат да хванат и отгледат нежно някоя ракова клетка. Има болести на кожата, болести на костите, болести на белия дроб, болести на стомаха, болести на сърцето, кръвта и артериите. Има болести на главата, болести на врата, болести на гърдите, болести на червата, на чатала. Има дори болести на краката. Има милиарди съзнателни телесни клетки, които подобно на неми животни денонощно окисляват разни вещества и вършат сложната работа да поддържат живота и здравето му и всяка една от тях е потенциален изменник и враг. Болестите са толкова много, че е нужно да имаш действително болен ум, за да мислиш за тях така често, както Йосарян и Джоу Гладника.

Джоу Гладника съставяше списъци от смъртоносни болести и ги подреждаше по азбучен ред, за да може незабавно да намери онази, за

която искаше да се тревожи. Много се разстройваше, когато запишеше някоя от тях не на мястото ѝ или не можеше да прибави нова болест към списъка; тогава изтичваше, облян в студена пот, при доктор Данийка за помощ.

– Дай му тумора на Юинг – съветваше Йосарян доктор Данийка, който идваше да се посъветва с него как да се справи с Джоу Гладника – и прибави към него меланом. Джоу Гладника харесва бавноразвиващи се болести, обаче още повече обича скоротечните.

Доктор Данийка не беше никога чувал нито за едната, нито за другата.

– Как успяваш да задържиш в ума си толкова много болести? – питаше той с уважение като към колега.

– Научавам за тях в болницата, като чета „Рийдърз дайджест“.

Имаше толкова болести, от които Йосарян се плашеше, че понякога се изкушаваше да постъпи на сериозно в болницата и да прекара останалата част от живота си излегнат под кислородна маска с цял екип специалисти и болнични сестри, които да седят двадесет и четири часа на де-нонощие от едната страна на леглото му, чакайки да се повреди нещо у него, и поне един хирург с нож в ръка от другата страна, готов да скочи напред и да почне да реже веднага щом стане необходимо. Аневризъм например, как иначе биха могли да го спасят от аневризъм на аортата? Йосарян се чувствуваше много по-сигурен в болницата, отколкото извън нея, макар че мразеше хирурга и ножа му повече от всичко друго на света. В болницата той би могъл да почне да пици и хората поне да изтичат да се опитат да му помогнат; извън болницата биха го хвърлили в затвора, ако почнеш да пици заради онези неща, за които смяташе, че всички би трябвало да пицят, или пък ще го пратят в болница. Едно от нещата, за които той искаше да почне да пици, беше ножът на хирурга, който почти сигурно чакаше и него, и всички други, които живееха достатъчно дълго, преди да умрат. Често се питаше как би разпознал първата тръпка, зачервяване, бодеж, болка, повръщане, кихане, петно, отпуснатост, промяна в гласа, загубване на равновесието или изневеряване на паметта – признаци, възвестяващи неизбежното начало на неизбежния край.

Той също се страхуваше, че доктор Данийка пак ще откаже да му помогне, когато отиде при него, след като скочи през прозореца на кабинета на майор Майор, и се окажа прав.

– Мислиш ли, че има за какво да се страхуваш? – запита доктор Данийка, вдигайки своята отпусната на гърдите деликатна, безупречна,

тъмна глава, за да хвърли за миг раздражен поглед към Йосарян със сълзливите си очи. – А какво да кажа аз? Моите ценни лекарски способности ръждясват тук на този гаден остров, докато други лекари си нареждат работите. Да не мислиш, че ми е приятно да седя тук ден след ден и да отказвам да ти помогна. Не бих възразявал толкова много, ако можех да откажа да ти помогна в Щатите или на някое друго място, като например в Рим. Но да ти казвам „не“ тук не е лесно за мен.

– Тогава престани да казваш „не“. Прехвърли ме в земния персонал.

– Не мога да те прехвърля – измънка доктор Данийка. – Колко пъти трябва да ти казвам това!

– О, можеш. Майор Майор ми каза, че ти си единственият човек в ескадрилата, който може да ме прехвърли.

Доктор Данийка бе потресен.

– Майор Майор ти каза това? Кога?

– Когато го съборих в канавката.

– Майор Майор ти каза това? В канавката?

– Каза ми го в кабинета си, след като излязохме от канавката и скочихме вътре. Каза ми да не казвам никому, че ми е казал, та затова не го раздрънквай.

– О, този мръсен интригант и лъжец! – извика доктор Данийка. – Той беше длъжен да не казва никому. Каза ли ти, че мога да те прехвърля?

– Просто като попълниш едно малко листче, да напишеш, че съм пред нервен колапс, и да го изпратиш в щаба на дивизията. Доктор Стъбз постоянно прехвърля хора в земния персонал, защо и ти да не можеш?

– И какво става с тия хора, след като Стъбз ги прехвърли? – възрази доктор Данийка с насмешлива усмивка. – Веднага пак отиват в строя, нали? И той се озовава право в лайната. Разбира се, че мога да те прехвърля, като попълня едно листче, в което да кажа, че си негоден за бойни полети. Обаче има една засечка.

– Параграф 22 ли?

– Разбира се. Ако те изтегля от строева служба, щабът на дивизията трябва да одобри моето решение, а щабът няма да го одобри. Пак ще те върнат на строева служба и тогава къде отивам аз? Вероятно на път за Тихия океан. Не, благодаря. Няма да рискувам заради тебе.

– Но си заслужава да опиташ? – настояваше Йосарян. – Толкова ли е хубаво в Пианоза?

– Ужасно е в Пианоза. Но все пак е по-добре, отколкото в Тихия океан. Не бих имал нищо против да ме пратят в някое цивилизовано място, където да мога да изкарам по някой долар с аборти от време на време. Но в Тихия океан има само джунгла и мусони. Ще изгния там.

– И тука гниеш.

Доктор Данийка кипна сърдито:

– Тъй ли? Е, поне ще изляза жив от войната, а това е много повече, отколкото ще спечелиш ти.

– Та тъкмо това ти казвам и аз, дявол да го вземе! Моля те да ми спасиш живота.

– Не е моя работа да спасявам живота на хората – възрази навъсено доктор Данийка.

– А каква ти е работата?

– Не знам каква ми е работата. Всичко, на което са ме учили, беше да съблюдавам етиката на нашата професия и никога да не свидетелствувам против друг лекар. Слушай. Ти си мислиш, че само твоят живот е в опасност. А какво да кажа аз? Ония двама шарлатани, които съм оставил да работят в амбулаторната палатка, все още не могат да открият какво не е в ред у мене.

– Може би е туморът на Юинг? – измърмори Йосарян хапливо и подигравателно.

– Настина ли мислиш така? – възкликна уплашено доктор Данийка.

– О, не знам – отговори нетърпеливо Йосарян. – Знам само, че вече няма да участвам в бойни полети. Няма да ме застрелят, нали? Изкара-рал съм петдесет и един.

– Защо поне не изкараш петдесет и пет, преди да вземеш решение? – посъветва го доктор Данийка. – С твоето клинчене никога няма поне веднъж да изкараш определения брой полети.

– Как, по дяволите, мога да го изкарам? Полковникът винаги повишава броя, щом го приближа.

– Никога не изкараваш всички полети, защото все тичаш в болницата или в Рим. Ти би имал много по-сериозни основания, ако изкараш петдесет и пет и тогава откажеш да летиш. Тогава аз може би ще видя какво мога да направя.

– Обещаваш ли?

– Обещавам.

– Какво обещаваш?

– Обещавам, че може би ще помисля какво да направя, за да ти помогна, ако изкараш петдесет и петте полета и ако накараш Макуот да

впише отново името ми в книгата за полетите, така че да мога да получа пари за прелетени часове, без да се качвам в самолет. Страх ме е от самолети. Чете ли за онази самолетна злополука в Айдахо преди три седмици? Шест души убити. Ужасно нещо. Не разбирам защо искат да изкарам четири часа летене всеки месец, та тогава да ми платят за прелетени часове. Нямам ли достатъчно грижи и без това, та трябва да се тревожа да не умра при самолетна катастрофа?

– И мен ме тревожат самолетните катастрофи – каза му Йосарян. – Ти не си единственият.

– Да, ама мен ме тревожи и туморът на Юинг – похвали се доктор Данийка. – Мислиш ли, че затова носът ми е постоянно запушен и че винаги ми е студено? Провери пулса ми.

Туморът на Юинг и меланомата тревожеха също и Йосарян. Отвсякъде го дебнеха катастрофи, тъй многобройни, че не можеше да ги преброи. Когато размишляваше за многото болести и потенциални злополуки, които го заплашваха, той направо се смайваше, задето е успял да оцелее досега, и то в добро здраве. Това бе същинско чудо. Всеки ден, който идваше, беше истински опасен полет срещу смъртта. И въпреки тях бе живял двадесет и осем години.

18 ВОЙНИКЪТ, КОЙТО ВИЖДАШЕ ВСИЧКО ДВОЙНО

Йосарян дължеше доброто си здраве на упражненията, чистия въздух, задружната работа и доброто спортуване; и за първи път Йосарян откри болницата само за да се отърве от всички тях. Когато един следобед офицерът, завеждащ физическото възпитание в Лауъри Фийлд, заповяда на всички да се строят за гимнастика, редник Йосарян, вместо да влезе в строя, се представи в амбулаторията, оплаквайки се от болки в дясната страна.

– Разкарай се каза дежурният доктор, който решаваше кръстословица.

– Не можем да го разкараме – каза ефрейторът. – Има ново нареждане за оплакващи се от коремни болки. Трябва да ги държим пет дни под наблюдение, защото много от тях умират, след като ги разкараме.

– Добре – измърмори недоволено докторът. – Дръж го пет дни под наблюдение и след това го разкарай.

Прибраха дрехите на Йосарян и го сложиха в едно отделение, където той беше много щастлив, когато никой наблизо не хъркаше. На сутринта един услужлив английски стажант-лекар влезе неочаквано да го запита как е черният му дроб.

– Струва ми се, че апендиксът ми ме мъчи – каза му Йосарян.

– Апендиксът ви не е в ред – заяви англичанинът със самодоволен авторитет. – Ако апендиксът ви е възпален, можем да го извадим и скоро-скоро да ви върнем в строя. Но елате при нас с чернодробни оплаквания и ще можете да ни мамите със седмици. Виджате ли, за нас черният дроб е голяма, страшна тайна. Ако някога сте яли черен дроб, ще разберете какво искам да кажа. Днес ние сме достатъчно сигурни, че черният дроб съществува, и имаме доста добра представа какво върши, когато върши това, което трябва да върши. Извън това ние сме в мрак. В края на краищата какво е черният дроб? Баща ми например умря от рак на черния дроб и през целия си живот, до момента на смъртта си, не е бил болен нито един ден. Никога не е почувствувал да го прещрака нещо. От една страна, това беше много лошо, тъй като мразех баща си. Изпитвах страст към майка ми, нали разбирате?

– Защо английски военен лекар е на служба тук? – пожела да узнае Йосарян.

Офицерът се изсмя.

– Ще ви обясня всичко, като ви видя утре сутрин. И хвърлете тази торба с лед, преди да умрете от пневмония.

Йосарян не го видя никога вече. Това беше една от най-симпатичните черти на всички доктори в болницата; той никога не видя нито един от тях повторно. Те идваха и си отиваха, просто изчезваха. На следния ден вместо английския стажант-лекар пристигнаха доктори, които той никога не бе виждал, и почнаха да го разпитват за апендикса му.

– Нищо му няма на моя апендикс – осведоми ги Йосарян. – Докторът вчера каза, че всичко е от черния ми дроб.

– Може би е от черния дроб – отговори побелелият офицер, който завеждаше отделението. – Какво показва кръвната картина?

– Не е правена кръвна картина.

– Да му се направи веднага. Не можем да си позволим да рискуваме с пациент в такова състояние. Не трябва да падне отговорността върху нас, в случай че умре. Той записа нещо на листа, закачен с кламер за една подложка, и се обърна към Йосарян:

– Междувременно продължавайте да държите торбичката с лед на корема си. Това е много важно.

– Нямам торбичка с лед.

– Е, тогава трябва да си сложите. Тук някъде трябва да има торбичка с лед. И веднага обадете някому, ако болката стане непоносима.

Десет дни по-късно нова група доктори донесе лоши новини на Йосарян: той бил в отлично здраве и трябвало да бъде изписан. Спаси го в последния миг един пациент от другата страна на пътеката, който започна да вижда всичко двойно. Без всякакво предупреждение пациентът седна в леглото си и изкрещя:

– Виждам всичко двойно!

Една болнична сестра изпищя и един санитар припадна. Доктори се притекоха от всички страни, носейки игли, лампички, тръбички, гумени чукчета и подобни на гребени инструменти с трептящи зъбци. Докараха сложни апарати на колелца. Тялото на пациента не стигаше за толкова хора, специалистите се блъскаха грубо и сърдито на опашката и рязко викаха на колегите си отпред да дадат възможност и на тях да се доближат. Един полковник с широко чело и очила с рогови рамки бързо постави диагноза.

– Менингит е – извика той натъргено, като махаше с ръка, за да

върне назад останалите. – Макар че и Господ вижда, че няма ни най-малко основание да се мисли така.

– Тогава защо избрахте менингит? – запита един майор и се закико-ти сладко. – Защо не, да речем, остър нефрит?

– Защото съм специалист по менингити, затова. Защото не съм специалист по остри нефрити – възрази полковникът. И няма да го отстъпя без борба на никого от вас, които кълвете бъбреци. Аз пристигнах пръв.

Накрая всички доктори постигнаха съгласие. Съгласиха се, че няма представа от какво страда войникът, който вижда всичко двойно, откараха го на количка в една стая в коридора и поставиха под каранти-на за две седмици всички останали в отделението.

Празникът на благодарността дойде и мина, докато Йосарян беше още в болницата. Единственото лошо нещо по време на празника беше пуйката, която им сервираха на обед, но дори и тя беше доста добра. Това беше най-разумното чествуване на празника в живота му досега и той тайно положи клетва в бъдеще винаги да прекарва Празника на благодарността в тихото убежище на някоя болница. Но още на следната година той наруши святата си клетва, като прекара празника в една хотелска стая, водейки интелектуални разговори с жената на лейтенант Шайскопф, която за случая бе сложила кучешката марка за самоличност на Дори Дъз и която с надути, изтъркани фрази го поучаваше и мъмреше, загдето гледа така равнодушно и цинично на Празника на благодарността, макар че и тя самата също като него не вярвала в Бога.

– Сигурно съм не по-малко атеистка от тебе – теоретизираше тя с явно самохвалство. – Но дори аз смятам, че има много неща, за които трябва да бъдем благодарни, и че не би трябвало да се срамуваме да покажем благодарността си.

– Посочи едно-единствено нещо, заради което трябва да бъда благодарен подражни я той без особен интерес.

– Ами... – Жената на лейтенант Шайскопф се замисли и за миг замълча колебливо, докато обмисли отговора си. – Заради мен.

– Е, хайде, хайде – присмя й се той.

Тя вдигна вежди изненадано.

– Не си ли благодарен, че ме имаш? – попита тя. Намръщи се кисело, гордостта й бе уязвена. – Не съм толкова примряла да правя любов с тебе, нали знаеш – каза му тя с чувство на хладно достойнство. – Мъжът ми командува цяла ескадрила курсанти, които безкрайно ще се радват да правят любов с жената на командира си само защото това им се вижда по-пикантно.

Йосарян реши да промени темата на разговора.

– Сега променяш темата на разговора – възрази той дипломатично.
– Лояв се на бас, че мога да посоча по две неща, поради които човек се чувства нещастен, срещу всяко нещо, за което казваш, че трябва да сме благодарни.

– Бъди благодарен, че ме имаш – настояваше тя.

– Благодарен съм, гълъбче. Но съм също и дяволски нещастен, че не мога още веднъж да имам Дори Дъз. Или стотиците други момичета и жени, които ще видя и пожелаая през краткия си живот и с които няма да мога да легна нито веднъж.

– Бъди благодарен, че си здрав.

– Ядосвай се, че няма винаги да бъдеш здрав.

– Радвай се дори, че си жив.

– Трови се при мисълта, че един ден ще умреш.

– Но нещата могат да вървят много по-зле! – извика тя.

– Но биха могли да вървят безкрайно по-добре – отговори той разгорещено.

– Ти посочваш само едно нещо – възмути се тя. – А каза, че можеш да посочиш две.

– И не ми казвай, че Бог действа по тайнствени пътища – продължи Йосарян, без да обръща внимание на възражението ѝ. – Няма нищо тайнствено тука. Той изобщо не действа. Просто си играе. Или пък ни е напълно забравил. За какъв бог ми говорите вие всички – един дървник, един недодялан, некадърен, празноглав, надут дървеняк и селяндур. Боже Господи, какво уважение може да имате към едно върховно същество, което намира за необходимо да включи в божественото си сътворение явления като хрочки и наядени зъби? Каква мисъл, дявол да го вземе, се е въртяла в неговия извратен, зъл, мръсен ум, когато е отнел на старите хора способността да владеят дебелилото си черво? Защо, по дяволите, изобщо е създал болките?

– Болките? – Жената на лейтенант Шайскопф се нахвърли победоносно на думата „болки“. – Болките са полезни симптоми. Болките ни предупреждават за опасности, които заплашват тялото ни.

– А кой е създал опасностите? – запита Йосарян. Той се изсмя язвително. – О, той наистина е проявил милост към нас, когато е създал болките! Защо не е употребил някакъв звънец, за да ни предупреди, или някой от небесните си хорове? Или някаква система от сини и червени неонов лампички точно в средата на челото на всеки човек? Всеки фабрикант на автоматични грамофони, който има за две пари ум, би могъл

да направи нещо подобно. Защо Господ да не може?

– Хората щяха да изглеждат много глупави, ако се разхождаха с червени неонов лампички на челото.

– Те, разбира се, изглеждат прекрасни сега, когато се гърчат в агония или са затъпени от морфин, нали? Какъв колосален, безсмъртен некадърник! Когато вземеш предвид благоприятния случай и мощта, която е притежавал, за да свърши цялата работа, и после погледнеш тая глупава, грозна каша, която е забъркал, неговата очевидна некадърност е почти потресаваща. Явно е, че никога не се е разписвал на ведомост. Ами че никой бизнесмен, който се уважава, не би взел такъв мърляч дори за разсилен!

Лицето на жената на лейтенант Шайскопф бе добило пепелив цвят от възмущение и тя го гледаше втрещено и разтревожено.

– Ти не би трябвало да говориш така за него, мили – предупреди го тя неодобрително с тих и неприязнен глас. – Той може да те накаже.

– Не ме ли наказва достатъчно и сега? – изсумтя злобно Йосарян. – Знаеш ли, не трябва да оставим да му се размине безнаказано всичкото зло, което ни е причинил. Някой ден ще ми плати за всичко. Знаем кога. Когато дойде Страшният съд. Да, него ден ще застана доста наблизко, за да мога да се пресегна, да сграбча това селяндурче за врата и...

– Млъкни! Млъкни! – изпищя внезапно жената на лейтенант Шайскопф и го заблъска несръчно по главата с юмруци. – Млъкни!

Йосарян вдигна ръка и се сниши, за да се защити от ударите, докато тя, изпаднала в женска ярост, го удряше в течение на няколко секунди. После решително я хвана за китките и леко я притисна на леглото.

– Защо, дявол да го вземе, се вълнуваш толкова? – попита я той с тон на весело разкаяние. – Мислех, че не вярваш в Бога.

– Не вярвам – проплака тя и се обля в сълзи. – Но онзи бог, в който не вярвам, е добър бог, справедлив бог, милостив бог. Той не е такъв зъл и глупав бог, какъвто го изкарваш.

Йосарян се изсмя и пусна ръцете й.

– Нека си разрешим взаимно по-голяма верска свобода – предложи й любезно той. – Ти няма да вярваш в който си искаш бог, и аз няма да вярвам в който си искам бог. – Спогодихме ли се?

Това беше най-нелогичният Празник на благодарността, който той си спомняше да е празнувал някога, и мислите му се върнаха с копнеж към спокойната четиринадесетдневна карантина в болницата предната година, но дори и тази идилия бе завършила на трагична нота – той беше още в добро здраве, когато карантинният период изтече и му казаха,

че ще го изпишат и пратят на война. Когато чу лошата новина, Йосарян седна на леглото си и изкрещя:

– Виждам всичко двойно.

В отделението отново избухна суматоха. Докторите изтичаха, от всички посоки към него и го обградиха в такъв тесен кръг, за да го изследват, че той усещаше как множеството носове дишат неприятно върху различните участъци на тялото му.

Почнаха да навират в очите и ушите му малки снопчета светлинни лъчи, нападнаха краката и ходилата му с гумени чукчета и трептящи вилки, изтеглиха кръв от вените му, вдигаха разни предмети, които им бяха подръка, за да ги гледа в периферията на зрителното си поле.

Шефът на тази група доктори беше един изпълнен с чувство за собствено достойнство внимателен господин, който вдигна един пръст право пред Йосарян и запита:

– Колко пръста виждате?

– Два – каза Йосарян.

– Колко пръста виждате сега? – попита докторът, като вдигна два пръста.

– Два – каза Йосарян.

– А колко сега? – попита докторът, без да вдигне нито един пръст.

– Два – каза Йосарян.

Цялото лице на доктора засия от усмивка.

– Дявол да го вземе, право казва – заяви той тържествуващо. – Наистина вижда всичко двойно!

Откараха Йосарян върху носилка на колелца в стаята, където лежеше другият двойник, който виждаше всичко двойно, и карантинираха останалите болни в отделението за още петнадесет дена.

– Виждам всичко двойно! – извика войникът, който виждаше всичко двойно, когато докараха Йосарян в стаята му.

– Виждам всичко двойно! – му извика Йосарян също така гръмогласно, като му намигна тайно.

– Стените! Стените! – извика другият войник. – Бутнете стените назад!

– Стените! Стените! – извика Йосарян. – Бутнете стените назад!

Един от докторите се престори, че бута стените назад.

– Достатъчно далече ли е сега?

Войникът, който виждаше всичко двойно, кимна уморено и отново се отпусна на леглото си. Йосарян също кимна уморено, като гледаше даровития си другар по стая с голямо смирение и възхищение. Ясно му

беше, че пред него лежи истински майстор. Очевидно даровитият му другар по стая беше личност, която трябва да се изучава и на която трябва да се подражава. През нощта даровитият другар по стая умря и Йосарян реши, че вече достатъчно му е подражавал.

– Виждам всичко единично! – извика той бързо. Нова група специалисти, въоръжени с инструменти, изтрополя до леглото му, за да открие дали това е истина.

– Колко пръста виждате? – запита шефът им, вдигайки един пръст.

– Един.

Докторът вдигна два пръста.

– Колко пръста виждате сега?

– Един.

Докторът вдигна десет пръста.

– А колко сега?

– Един.

Докторът се обърна смаян към другите доктори.

– Вижда всичко единично! – възкликна той. – Съвсем го оправихме.

– И тъкмо навреме – съобщи докторът, с когото Йосарян след това се озова насаме, висок, приятен човек, с тяло като торпедо, с небръсната кестенява брада и пакет цигари в джоба на ризата, които той безгрижно палеше една от друга, както се бе облегнал на стената. – Дошли са някои роднини да ви видят. О, не се тревожете – добави той със смях. – Не са ваши роднини. Те са бащата, майката и братът на онова момче, което умря. Пътували са чак от Ню Йорк да видят умиращия войник и вие сте ни най-подръка.

– Какво говорите? – запита Йосарян подозрително. – Аз не умирам.

– Разбира се, че умираете. Всички умираме. Къде, по дяволите, мислите, че сте се запътили?

– Но те не са дошли да видят мен – възрази Йосарян. – Дошли са да видят сина си.

– Ще трябва да се задоволят с каквото намерят. Колкото се отнася до нас, един умиращ младеж е толкова добър или толкова лош, колкото който и да е друг. За научния работник всички умиращи младежи са равни. Искам да ви направя едно предложение. Вие ще се съгласите те да влязат и да ви погледат няколко минути, а аз няма да кажа никому, че лъжете и си измисляте симптоми на чернодробно страдание. Йосарян се отдръпна от доктора още повече.

– Значи знаехте за това?

– Разбира се, че знаех. Имайте все пак малко доверие в нас. – Докторът се закикоти любезно и запали нова цигара. – Как очаквате някой да вярва, че страдате от черен дроб, щом при всеки удобен случай стискате гърдите на сестрите? Ще трябва да се откажете от половите си желаниа, ако искате да убедите хората, че черният ви дроб е болен.

– Страшно висока цена, за да си спасиш живота. Защо не ме издадохте, щом сте знаели, че се преструвам?

– Защо да ви издам, дявол да го вземе? – запита докторът, като трепна изненадано. – Ние всички участвуваме в тия измами. Винаги съм готов да подам ръка за помощ на някой събрат от общия заговор да си спасим живота, ако и той е готов да направи същото за мен. Тези хора са дошли отдалеч и аз не бих искал да ги разочаровам. У мен има някаква сантименталност към старите хора.

– Но те са дошли да видят сина си.

– Дошли са твърде късно. Може би няма и да забележат разликата.

– Ами ако се разплачат?

– Вероятно ще се разплачат. И това е една от причините, поради които са дошли. Аз ще подслушвам пред вратата и ще вляза да ги прекъсна, ако положението стане много напечено.

– Изглежда ми доста шура работа – разсъждаваше Йосарян на глас. – А защо изобщо искат да гледат как умира синът им?

– Никога не съм могъл да разбера това – съгласи се докторът, – но винаги искат да гледат. Е, какво ще кажете? Единственото, което трябва да направите, е да полегите тук няколко минути и да умрете мъничко. Толкова много ли се иска от вас?

– Добре – отстъпи Йосарян. – Щом е само за няколко минути и по-неже обещавате да стоите зад вратата. – Той се въодушеви от ролята си. – Слушайте, защо не ме увиете с превръзки, та да прави по-силно впечатление?

– Чудесна идея! – похвали го докторът.

Увиha Йосарян с превръзки. Група санитарии поставиха жълтокафяви транспаранти на двата прозореца и ги спуснаха до долу, за да потопят стаята в потискащ здрач. Йосарян предложи да поставят букети и докторът изпрати един санитар да търси цветя; донесоха две малки увехнали китки, които издаваха силна, противна миризма. Когато всичко бе подредено, казаха на Йосарян да се върне в леглото и да си легне. След това въведоха посетителите.

Посетителите влязоха колебливо, сякаш чувствуваха, че се натрапват, стъпваха на пръсти и в обещените им очи се четеше смирение

извинение: най-напред опечалените майка и баща, а след тях братът – набит, широкоплещест моряк с намръщено лице. Мъжът и жената влязоха в стаята, вървейки вдървено един до друг, сякаш изскачили направо от познат, макар и езотеричен дагеротип на стената. И двамата бяха ниски, изсъхнали и внушителни. Изглеждаха направени от желязо и стари, тъмни дрехи. Жената имаше дълго, овално, умислено лице с цвят на печена умбра; острата ѝ прошарена черна коса бе вчесана пуритански назад на съвършено прав път, без никакви къдрици, букли или украса. Устата ѝ беше тъжна, набръчканите ѝ устни – стиснати навъсено. Бащата стоеше съвсем скован и изглеждаше странен в двуредния си костюм с подплата на раменете, който беше много тесен за него. Той беше широкоплещест и мускулест в малък мащаб и имаше на сбръчканото си лице великолепно извити сребърни мустаци. Очите му бяха влажни, клепачите набръчкани и той явно се чувствуваше ужасно неудобно, както бе застанал тронаво, държейки с двете си яки селски ръце периферията на черната си плъстена шапка пред широките ревери на дрехата си. Бедността и тежкия труд бяха оставили жестоки следи по лицата и на двамата. Братът изглеждаше, като че ли търси да се сбие с някого. Кръглата му бяла моряшка шапка беше дръзко килната, ръцете му бяха стиснати в юмруци и той гледаше кръвнишки всичко в стаята, като се мръщеше с болезнена непримиримост.

Тримата заскърцаха напред, като се държаха близо един до друг – безшумно погребално шествие. Напредваха със сантиметри, почти в крак, докато стигнаха до леглото и се спряха, вперили поглед в Йосарян. Настъпи жестока и мъчителна тишина, която заплашваше да трае вечно. Най-после Йосарян не можа да издържи по-дълго и се окашля. Старецът заговори пръв.

– Изглежда ужасно – каза той.

– Болен е, татко.

– Джузепе – обади се майката, седнала на един стол и сключила ръце на скута си.

– Казвам се Йосарян – каза Йосарян.

– Казва се Йосарян, мамо. Йосарян, не ме ли познаваш? Аз съм брат ти Джон. Не знаеш ли кой съм?

– Разбира се, че знам. Ти си брат ми Джон.

– Позна ме! Татко, той знае кой съм. Йосарян, татко е тук. Кажи „здравей“ на татко.

– Здравей, татко! – каза Йосарян.

– Здравей, Джузепе.

– Името му е Йосарян, татко.

– Просто не мога да дойда на себе си, толкова зле изглежда – каза бащата.

– Много е болен, татко. Докторът казва, че ще умре.

– Не знаех дали да вярвам на доктора, или не – каза бащата, – нали знаеш колко нечестни са тия хора.

– Джузепе – повтори майката с мек, съкрушен глас, изпълнен с няма тревога.

– Казва се Йосарян, мамо. Той вече не помни много добре. Как се отнасят тука с теб, момче? Достатъчно добре ли се отнасят с тебе?

– Достатъчно добре – каза му Йосарян.

– Добре тогава. Тук ти струваш колкото всеки друг, макар че си италианец. И ти имаш права.

Йосарян трепна и затвори очи, за да не гледа брат си Джон. Започна да му призлява.

– Виж сега колко зле изглежда – забеляза бащата.

– Джузепе – каза майката.

– Мамо, той се казва Йосарян – прекъсна я нетърпеливо братът. – Не можеш ли да си спомниш?

– Нищо, нищо – прекъсна го Йосарян. – Може да ме нарича Джузепе, ако иска.

– Джузепе – му каза тя.

– Не се тревожи, Йосарян – каза братът. – Всичко ще се нареди.

– Идва ли свещеник? – поиска да узнае братът.

– Да – излъга Йосарян и пак трепна.

– Много добре – реши братът. – Стига да ти дават това, което ти се полага. Дойдохме чак от Ню Йорк. Страхувахме се, че няма да стигнем навреме.

– Навреме за какво?

– Да те видим, преди да умреш.

– Какво значение има това?

– Не искахме да умреш сам.

– Че какво значение има това?

– Сигурно почва да бълнува – каза братът. – Все едно и също повтаря.

– Наистина много странно – отвърна старецът. – Винаги съм мислил, че името му е Джузепе, а сега откривам, че името му е Йосарян. Това е наистина много странно.

– Мамо, ободри го – подкани братът. – Кажу му нещо да го

развеселиш.

– Джузепе...

– Не е Джузепе, мамо. Йосарян.

– Е, какво значение има това? – отвърна майката със същия печален тон, без да вдигне очи. – Той умира.

Подутите ѝ очи се напълниха със сълзи и тя се заплака, както се люлееше бавно напред-назад на стола си, отпуснала в скута ръце като паднали пеперуди. Йосарян се боеше, че тя ще почне да вие. Бащата и братът също заплакаха. Йосарян внезапно си спомни защо всички плачат и също се заплака. Един доктор, когото Йосарян не беше виждал никога, влезе в стаята и вежливо каза на посетителите, че трябва да си вървят. Бащата се изправи официално, за да каже „довиждане“.

– Джузепе – започна той.

– Йосарян – поправи го синът.

– Йосарян – каза бащата.

– Джузепе – поправи го Йосарян.

– Ти скоро ще умреш.

Йосарян отново заплака. Докторът му хвърли зверски поглед от дъното на стаята и Йосарян престана да плаче. Бащата продължи тържествено с наведена глава.

– Когато говориш с онзи човек горе – каза той, – искам да му кажеш нещо от моя страна. Кажу ми, че не е право хората да умират, когато са млади. Сериозно говоря. Кажу ми, че ако изобщо трябва да умират, нека умират, когато остаряят. Искам да му кажеш това. Мисля, че не знае, че не е право, защото се смята, че е добър, а така е вървяло дълго, дълго време. Окей?

– И не позволявай никому да те разкарва нагоре-надолу – посъветва го братът. – На небето ти ще струваш колкото всеки друг, макар да си италианец.

– Обличай се с топли дрехи – каза майката, която, изглежда, разбираще от тия работи.

19

ПОЛКОВНИК КАТКАРТ

Полковник Каткарт беше хитър, преуспяващ, немарлив, нещастен тридесет и шест годишен мъж, който ходеше тромаво и искаше да бъде генерал. Беше енергичен и потиснат, уравновесен и разочарован. Беше самодоволен и неуверен, смел в административните хитрости, които прилагаше, за да привлече върху себе си вниманието на началниците, и малодушен в тревогите си, че всичките му интриги могат да се обърнат срещу него. Беше хубав и противен самохвалко, тежък и надут мъж, който пълнееше и беше хронически тормозен от дълги периоди на мрачни предчувствия. Полковник Каткарт беше самодоволен, защото беше полковник и вече командуваше бойна част на тридесет и шест години; беше и потиснат, защото, макар и на тридесет и шест години, все още беше само полковник.

За полковник Каткарт абсолютните ценности бяха непонятни. Той можеше да измери собствения си напредък само в сравнение с напредъка на други и неговата представа за отлично изпълнена работа беше да я върши поне толкова добре, колкото всички хора на неговата възраст, а те я вършеха дори по-добре. обстоятелството, че имаше хиляди хора на неговата възраст, и по-стари, които не бяха достигнали дори майорски чин, пораждаше у него радостни тръпки. И той суетно се радваше на собствените си удивителни качества. От друга страна, обстоятелството, че хора на негова възраст, и по-млади дори, бяха вече генерали, го заразяваше с мъчително чувство на неуспех и го караше да си гризе ноктите, тормозен от неуспокоима тревога, която беше дори по-дълбока от тревогата на Джоу Гладника.

Полковник Каткарт беше много едър, нацупен, широкоплещест мъж, с ниско остригана, тъмна, къдрава коса, побеляла над ушите, и с богато украсено цигаре, което си беше купил в деня, преди да пристигне в Пианоза да поеме командването на авиогрупата. При всеки случай се перчеше високомерно с това цигаре и се беше научил да си служи сръчно с него. Неусетно бе открил някъде дълбоко в себе си плодотворна способност да пуши с цигаре. Доколкото можеше да разбере, неговото цигаре бе единственото в целия средиземноморски боен театър и тази мисъл едновременно го ласкаеше и го безпокоеше. Не се съмняваше ни най-малко, че един мил и интелектуален човек като генерал Пекъм

харесва това, че той пуши с цигаре, макар те доста рядко да попадаха заедно, което в известен смисъл беше голям късмет, както полковник Каткарт с облекчение разбра, тъй като генерал Пекъм можеше съвсем да не одобри неговото цигаре. Когато такива опасения налегнаха полковник Каткарт, той едва сподавяше напирания плач и му идваше да захвърли проклетата дрънкалка, но го въздържаше непобедимото убеждение, че цигарето винаги украсява неговата мъжествена военна физика с яркия блясък на изтънчен героизъм, озарява го ослепително и го издига над всички други полковници в американската армия, с които той се съревноваваше. И все пак, как можеше да бъде сигурен?

Полковник Каткарт беше неуморим в това отношение – беше работлив, ревностен, предан стратег, който мислеше денонощно само за кариерата си. Той беше собственият си саркофаг, смел и безпогрешен дипломат, който непрекъснато се упрекваше възмутено за всички пропуснати шансове и се хапеше със съжаление за всички направени грешки. Беше напрегнат, раздразнителен, огорчен и самодоволен. Беше храбър опортюнист и лакомо се нахвърляше на всеки изгоден случай, посочен му от полковник Корн, но веднага след това започваше да трепери, изпаднал в унило отчаяние при мисълта за възможните последици, които би могъл да понесе. Той жадно събираше слухове и съхраняваше клюки в паметта си. Вярваше във всички чути новини и не беше сигурен в никоя. Винаги беше нащрек и с изострена чувствителност дебнеше всеки сигнал за несъществуващи връзки и положения. Той беше осведомен човек, който постоянно и трогателно се стремеше да открие какво става. Беше вечно беснеещ, смел тиранин, който неутешимо и мрачно размишляваше за ужасното, неизкоренимо впечатление, което оставя у високопоставените личности, макар че те едва ли си даваха сметка за неговото съществуване...

Всички го преследваха. Полковник Каткарт живееше в несигурност, в един нестабилен аритметичен свят на позорни петна и похвални постижения, на въображаеми потресаващи победи и въображаеми съкрушителни поражения. Час по час се люшкеше между терзание и бодрост, раздувайки фантастично величието на своите победи и преувеличавайки трагично сериозността на пораженията си. Никой никога не го бе заварвал неподготвен. Ако до него достигнеше слух, че някой е видял генерал Дрийдъл или генерал Пекъм да се усмихва или да се мръщи, или пък нито да се усмихва, нито да се мръщи, той не можеше да си седне на задника, докато не откриеше някакво приемливо тълкувание на фактите, и упорито мърмореше, докато най-после полковник Корн не го

убедеше да се отпусне и да не се притеснява.

Полковник Корн беше предан, необходим съюзник, който действуваше на нервите на полковник Каткарт. Полковник Каткарт обещаваеше на полковник Корн да му бъде вечно благодарен за изкусните ходове, които изнамираше, и после се разяряваше срещу него, когато си дадеше сметка, че те можеха да не успеят. Полковник Каткарт беше крайно задължен на полковник Корн и никак не го обичаше. Те бяха много близки. Полковник Каткарт завиждаше на полковник Корн за ума му и често трябваше сам да си напомня, че Корн всъщност е все още само подполковник, макар че е почти десет години по-стар от него и че е получил образованието си в щатски университет. Полковник Каткарт се оплакваше от злата съдба, която му бе дала за неоценим помощник един толкова обикновен човек като полковник Корн. Унизително беше да зависиш така напълно от човек, който е университетски възпитаник. Ако непременно трябваше някой да му бъде необходим – оплакваше се полковник Каткарт, – той можеше спокойно да бъде богат и издокаран човек, от по-добро семейство и по-зрял от полковник Корн и който да не гледа така лекомислено на желанието на полковник Каткарт да стане генерал, в което полковник Каткарт тайно подозираще полковник Корн.

Полковник Каткарт така горещо желаше да стане генерал, че беше готов да опита всички средства, дори религията; той повика свещеника в кабинета си късно една сутрин през седмицата, след като беше повишил броя на бойните полети на шестдесет, и с рязък жест му посочи един брой на „Сатърди ийвнинг поуст“, който лежеше на писмената му маса. Полковникът носеше риза цвят каки с широко отворена яка, така че наболите твърди черни косми се виждаха по снежно-белия му врат; гъбестата му долна устна бе увиснала. Беше от ония хора, които никога не почерняват, и се пазеше, колкото може, да не изгори от слънцето. Полковникът беше повече от една глава по-висок от свещеника и повече от два пъти по-едър; надутото му, заповедническо държане караше свещеника да се чувствава, по силата на контраста, хилав и болнав.

– Я вижте това, отче – каза му полковник Каткарт, като вкара цигара в цигарето си и се настани удобно на своя въртящ се стол зад бюрото си. – И ми кажете какво мислите.

Свещеникът покорно погледна надолу към разтвореното списание и видя голяма редакционна статия за една американска бомбардировъчна авиогрупа в Англия, чийто свещеник четял молитви в палатката на оперативния отдел преди всеки боен полет. Свещеникът едва не заплака от щастие, когато разбра, че полковникът няма намерение да му кръсти.

Те едва ли бяха разговаряли от онази бурна вечер, когато по заповед на генерал Дрийдъл полковник Каткарт го изхвърли от офицерския клуб, след като вождът Бял Полуовес разби носа на полковник Мудъс. Отначало свещеникът се страхуваше, че полковникът има намерение да го мъмри, загдето предната вечер бе ходил в офицерския клуб без разрешение. Беше отишъл там с Йосарян и Дънбар, след като двамата бяха неочаквано дошли в палатката му на горската поляна да го поканят да излезе с тях. Колкото и да беше напласен от полковник Каткарт, той все пак намери за по-лесно да си навлече гнева на полковника, отколкото да отклони учтивата покана на двамата си нови приятели, които срещна при едно от посещенията си в болницата едва преди няколко седмици и които така резултатно се потрудиха да го изолират от хилядите обществени превратности на съдбата, произтичащи от служебния му дълг да живее в най-тясна близост с повече от деветстотин непознати офицери и войници, които го смятаха за чудак.

Свещеникът не вдигна очи от страниците на списанието. Внимателно разгледа всяка снимка два пъти и прочете съсредоточено надписите, като същевременно подреждаше отговора си на въпроса на полковника в граматически пълно изречение, което той преповтори и наново преработи в ума си доста пъти, преди да може най-после да събере смелост да отговори.

– Мисля, че да се четат молитви преди всеки боен полет, е много, много морален и твърде похвален начин на действие, господин полковник – подхвърли плахо той и зачака.

– Тъй – рече полковникът. – Но аз искам да зная дали смятате, че молитвите ще вървят тука.

– Да, сър – отговори свещеникът след няколко секунди. – Смятам, че ще вървят и тука.

– Тогава бих искал да опитам. – Тежките, брашнени бузи на полковника се оцветиха внезапно с пламтящи петна на въодушевление. Той стана на крака и започна възбудено да се разхожда. – Вижте каква полза са допринесли на тия хора в Англия. Ето снимка на един полковник, чийто военен свещеник чете молитви преди всеки боен полет. Щом молитвите дават резултат за него, те трябва да дадат резултат и за нас. Може би ако почнем да четем молитви, ще поместят и моята снимка в „Сатърдъй ийвнинг поуст“.

Полковникът седна отново и се усмихна замечтано, потънал в дълбок размисъл. Нищо не подсказваше на свещеника какво се очаква от него да каже. Той стоеше със замислен израз на продълговатото си,

доста бледо лице и погледът му се спря на високите бурета с червени домати, наредени край стените. Престори се, че обмисля отговора си. След малко си даде сметка, че се е втренчил в многобройните редици от бурета, пълни с домати, и бе така озадачен от въпроса какво търсят в кабинета на един командир на авио-група тези бурета, препълнени с червени домати, че напълно забрави за обсъждането на молитвените събрания, докато полковник Каткарт, отклонявайки се добросъщечно от темата на разговора, не го запита:

– Бихте ли купили малко домати, отче? Току-що пристигнаха от фермата, която полковник Корн и аз имаме горе в планината. Мога да ви продам на едро цяло буре.

– О, не, сър. Не мисля да купувам домати.

– Много добре – отвърна невъзмутимо полковникът. – Не сте задължен да купувате. Майлоу ще бъде много доволен, ако успее да грабне всичките домати, които можем да произведем. Тези са обрани вчера. Погледнете колко са твърди и зрели, като гърдите на младо момиче.

Свещеникът се изчерви и полковникът веднага схвана, че е направил грешка. Наведе глава от срам, месестото му лице пламтеше. Почувствува, че пръстите му стават дебели и мъчноподвижни. Испитваше към свещеника злобна ненавист, загдето беше свещеник и защото заради него една забележка, за която той бе уверен, че при всякакви други обстоятелства би била сметена за духовита и изтънчена, сега се превърна в просташка нетактичност. Той правеше страшни усилия да се сети за нещо, което би измъкнало и двамата от ужасното им смущение. Сети се обаче само, че военният свещеник е прост капитан, и изведнъж се изправи, като си пое дъх потресен и възмутен. Бузите му се опънаха от ярост при мисълта, че измамнически е бил унижен от човек, който е на почти същата възраст като него, а е все още само капитан, и той се извърна отмъстително към свещеника с израз на такава убийствена враждебност, че свещеникът се разтрепера. Полковникът го наказва жестоко, като мълчаливо втренчи в него продължителен, навъсен, зъл, изпълнен с омраза поглед.

– Ние говорехме за нещо друго – напомни той язвително на свещеника най-после. – Не говорехме за твърди, зрели гърди на хубави млади момичета, а за нещо свършено друго. Говорехме как да отслужваме черковни служби в бараката за инструктаж преди всеки боен полет. Има ли причини да не правим това?

– Не, сър – измънка свещеникът.

– Тогава ще започнем с днешния следобеден полет.

Враждебността на полковника се смекчаваше все повече, когато мина към обсъждане на подробностите.

– Сега искам от вас да помислите сериозно какви молитви ще четете. Не ща нищо тежко или тъжно. Бих искал да кажете нещо леко и живо, нещо, от което момчетата ще се чувствуват много добре, когато отлитат. Разбирате ли какво искам да кажа? Не искам никакви такива като Царството божие или Долината на смъртта. Всичко това е много отрицателно. Защо правите такава кисела физиономия?

– Извинявайте, сър – заекна свещеникът. – Аз тъкмо мислех за двадесет и третия псалм, когато вие казахте това.

– Как започва той?

– Точно този, за който сега споменахте, сър. „Господ е моят пастир“. Аз...

– Точно този имах предвид. Отпада. Какво друго има?

– „Спаси ме, Господи, защото водите прииждат до...“

– Никакви води! – отрязва полковникът и рязко издуха цигарето си, след като го бе изтърсил в украсената с емайл месингова пепелница. – Защо да не опитаме нещо музикално! Какво ще речете за арфите на върбите?

– В него се говори за вавилонските реки, сър – отвърна свещеникът. – „... Там седяхме, да, и заплакахме, когато си спомнихме за Цион.“

– Цион? Веднага изхвърляме и този. Бих желал да зная как изобщо е попаднал този псалм в молитвеника. Нямате ли нещо весело, шеговито, което да не е свързано с води и долини, и Бог? Бих искал изобщо да не засягаме религиозни теми, ако е възможно.

Свещеникът започна да се извинява:

– Съжалявам, сър, но почти всички молитви, които знам, са в доста мрачен тон и споменават Бога поне мимоходом.

– Тогава да намерим нови. Момчетата достатъчно роптаят, когато ги пращам на бойни полети, и без да им додявам с проповеди за Бога, за смъртта и за рая. Защо да не можем да възприемем по-положителен подход? Защо да не можем всички да се молим за нещо хубаво, като, да речем, по-събрани бомбени попадения?

– Ами... да, господин полковник, и аз тъй мисля – отвърна колебливо свещеникът. – Но вие тогава няма да се нуждаете от мен, ако това е всичко, което желаете. Можете и сам да го направите.

– Знам, че мога – отвърна полковникът кисело. – Но вие за какво си мислите, че сте тук? Аз бих могъл и храна сам да си купувам, но това е работа на Майлоу и затова той снабдява всички авиогрупи в тази

област. Вашата работа е да четете молитви, а ние да повтаряме след вас. Отсега нататък вие ще четете молитви за по-събрани бомбени попадения преди всеки бомбен полет и ние ще повтаряме след вас. Ясно ли е? Мисля, че по-събраните бомбени попадения са нещо, за което наистина си заслужава да се молим. Това ще бъде постижение, с което можем да се гордеем пред генерал Пекъм. Генерал Пекъм смята, че въздушните снимки стават много по-хубави, когато бомбите избухват близо една до друга.

– Генерал Пекъм ли, сър?

– Точно така, отче – потвърди полковникът, като се закикоти покровителствено, виждайки озадачения вид на свещеника. Не искам това да се разчува, но изглежда, че генерал Дрийдъл най-после ще бъде сменен и генерал Пекъм се пада на калема да го замести. Откровено казано, няма да съжалявам за това. Генерал Пекъм е много свестен човек и смятам, че ще бъде много по-добре, когато той ни стане началник. Но пък това може и да не се случи и да си останем под командването на генерал Дрийдъл. Откровено казано, няма да съжалявам, ако стане така, защото генерал Дрийдъл е също много свестен човек и аз мисля, че и при него също ще бъдем много по-добре. Надявам се, че ще пазите това в тайна, отче. Не бих желал някой от тях двамата да си помисли, че съм на страната на другия.

– Да, сър.

– Отлично – възкликна полковникът и развеселен стана от стола си. – Но тия клюки няма да ни помогнат да попаднем в „Сатърди Ийвнинг Поуст“, нали, отче? Чакайте да видим какъв начин на действие да измислим. Впрочем, отче, нито дума по тая работа пред полковник Корн. Разбирате ли?

– Да, сър.

Замислен, полковник Каткарт започна да се разхожда тежко напред-назад по тесните коридори между буретата с доматчета и масата с наредените наоколо й нетапицирани столове в средата на стаята.

– Май ще трябва да ви държим да чакате навън, докато се дадат инструкциите, тъй като всички тия сведения са поверителни. Мога да ви вкарам, когато майор Данби сверява часовниците. Смятам, че точното време не е военна тайна. Ще ви дадем около минута и половина в разписанието. Ще ви бъдат ли достатъчни минута и половина?

– Да, сър. Ако това не включва времето, необходимо, за да се освободят атеистите и да влязат войниците. Полковник Каткарт изведнъж се спря на място.

– Какви атеисти? – изрева той с отбранителен тон и целият му вид в миг се превърна в добродетелно и войнствено опровержение. – Няма атеисти в моята част. Атеизмът е противозаконен, нали?

– Не, сър.

– Не е ли? – Полковникът беше изненадан. – Тогава е противоамерикански, нали?

– Не съм сигурен, сър – отговори свещеникът.

– Аз пък съм сигурен! – заяви полковникът. – Няма да разстройвам нашето богослужение, за да угодя на една тайфа мръсни атеисти. От мен те няма да получат никакви специални предимства. Нека остават по местата си и се молят заедно с нас. А каква е тази история с войниците? Откъде-накъде се явяват те, дявол да го вземе, в цялата работа?

Свещеникът усети как лицето му пламна.

– Извинявам се, сър. Просто помислих, че ще желаете и войниците да присъствуват, тъй като и те участвуват в същите полети.

– Аз пък не желая. Те си имат свой свещеник и свой бог, нали?

– Не, сър.

– Какво приказвате! Искате да кажете, че се молят на същия бог както нас?

– Да, сър.

– И той ги слуша?

– Мисля, че ги слуша, сър.

– Брей, да пукна, ако разбирам нещо – забеляза полковникът и изсумтя озадачен и развеселен. Миг по-късно настроението му внезапно спадна и той нервно поглади късите си, черни, сивеещи къдри. – Наистина ли смятате, че е добра идея да пуснем и войниците? – запита той загрижено.

– Мисля, че просто е редно.

– Не ми се ще да ги пускам – довери се полковникът и яростно закърши пръсти, както се разхождаше напред-назад. – О, не ме разбирайте зле, отче. Не че смятам войниците мръсни, долни и прости хора. Просто нямаме достатъчно място. Макар че, откровено казано, по-добре е офицерите и войниците да не общуват в бараката за инструктаж. Струва ми се, че достатъчно се виждат по време на полетите. Някои от най-добрите ми приятели са войници, нали разбирате, но това е най-много, което им позволявам. Честно казано, отче, вие не бихте желали сестра ви да се омъжи за войник, нали?

– Сестра ми няма офицерски чин във войската, сър – отвърна свещеникът.

Полковникът пак се спря внезапно и изгледа остро свещеника, за да се увери дали не му се подиграва.

– Какво искате да кажете с тази забележка, отче? Да не искате да бъдете духовит?

– О, не – побърза да обясни свещеникът с израз на крайно мъчителна неловкост. – Тя е старшина в морската пехота.

Полковникът никога не бе харесвал свещеника, но в този миг той го ненавиждаше и нямаше никакво доверие в него. Испита остро предчувствие за надвиснала опасност и се запита дали и свещеникът не заговорничи срещу него и дали неговото съдържано и небиещо на очи държане не е всъщност само някаква зловеща маскировка, прикриваща една жарка амбиция, която, скрита някъде дълбоко в душата му, е коварна и безскрупулна. Имаше нещо странно у този свещеник и полковникът скоро откри какво беше то; свещеникът изглеждаше като схванат, защото стоеше мирно; полковникът бе забравил да му каже „свободно“. Нека стои така – реши отмъстително полковникът, за да му покаже кой командува тук и да се осигури срещу всяко уронване на личното достойнство, което би могло да произлезе от собственото му признание за извършения пропуск.

Прозорецът привличаше хипнотично полковник Каткарт и той се приближи до него с тежкия, тъп, втрещен поглед на унило самонаблюдение. Войниците са винаги коварни, реши той. Потънал в мрачна печал, той гледаше надолу към спортното стрелбище, което бе заповядал да се построи за офицерите от неговия щаб, припомняйки си онзи унизителен следобед, когато генерал Дрийдъл го бе накастрил безжалостно пред полковник Корн и майор Данби и му бе заповядал да отвори стрелбището за всички строеви офицери и войници. Полковник Каткарт трябваше да заключи, че спортното стрелбище е действително едно тежко петно за него. Беше сигурен, че генерал Дрийдъл не е забравил случая, макар че генерал Дрийдъл можеше и да не си го спомня, което щеше да бъде наистина несправедливо, оплакваше се полковник Каткарт, тъй като самата идея да се направи спортно стрелбище за стрелба по панички заслужаваше похвала, макар че в действителност това беше едно позорно петно. Полковник Каткарт беше безпомощен: не можеше да установи точно колко терен е спечелил или изгубил с това пусто спортно стрелбище и би искал полковник Корн да бъде в кабинета му в този момент, за да прецени цялата случка още веднъж и да разсее страховете му. Всичко беше много сложно и много обезсърчително. Полковник Каткарт извади цигарето от устата си, постави го изправено в джоба на

ризата си и жално загриза ноктите на двете си ръце. Всички бяха срещу него и душата му бе скръбна, защото полковник Корн не бе при него в този кризисен момент, за да му помогне да реши какво да прави с тези молитвени събрания. Той нямаше почти никакво доверие в свещеника, който беше още само капитан.

– Мислите ли – попита той, – че ако не включим войниците, това може да намали шансовете ни да добием желанния резултат?

Чувствайки се отново на несигурна почва, свещеникът се поколеба.

– Да, господин полковник – отговори той най-после. – Мисля, че е възможно подобно действие да намали вашите шансове да бъдат чути молитвите ви за по-събрани бомбени попадения.

– Дори не помислих за това – извика полковникът и очите му замигаха и запръскаха пръски като локва, в която си хвърлил камък. – Искате да кажете, че Бог може дори да реши да ме накаже, като разпръсне попаденията още повече?

– Да, господин полковник – каза свещеникът. – Възможно е да постъпи така.

– Да вървят по дяволите тия молитви тогава – заяви полковникът с нотка на независимост. – Нямам намерение да уреждам тия проклетни молитвени събрания, ако с тях ще влоша положението. – Той се закикоти подигравателно, седна зад писмената си маса, пъкна отново цигарето в устата си и за няколко секунди потъна в проникновено мълчание. – Като мисля сега за цялата работа – призна той колкото пред себе си, толкова и пред свещеника, – изобщо идеята да накарам летците да се молят на Бога май не беше толкова щастливо хрумване. Редакторите на „Сатърди ийвнинг поуост“ може би нямаше да се отзоват.

Полковникът се отказа от проекта си с угризения на съвестта, тъй като той изцяло го бе измислил самостоятелно и се бе надявал да го разкрие пред всички като поразително доказателство, че всъщност не се нуждае от полковник Корн. Щом веднъж идеята пропадна, той бе доволен, че се е отървал от нея, тъй като от самото начало го смущаваше мисълта, че е опасно да съставя планове, без да взема мнението на полковник Корн. Той въздъхна с огромно облекчение. Сега, след като изостави плана си, имаше много по-високо мнение за себе си, защото чувствуваше, че е взел много мъдро решение, и, най-главното, бе взел това мъдро решение, без да се съветва с полковник Корн.

– Това ли е всичко, сър? – попита свещеникът.

– Да – каза полковник Каткарт. – Освен ако вие имате да

предложите нещо друго.

– Не, сър. Само...

Полковникът вдигна очи, сякаш се почувствува обиден, и изгледа свещеника със сдържано недоверие.

– Само какво, отче?

– Сър, някои от хората са много разтревожени, откакто вие повишихте броя на бойните полети на шестдесет. Помолиха ме да говоря с вас по този въпрос.

Полковникът мълчеше. Докато свещеникът чакаше отговор, лицето му се изчерви до корените на жълтеникавите му коси. Полковникът го остави да се мъчи дълго, като го гледаше с втрепен, незаинтересуван поглед, който не изразяваше никакво чувство.

– Кажете им, че се води война – посъветва го той най-после с безизразен глас.

– Благодаря, сър, ще им кажа – отговори свещеникът в прилив на благодарност, защото полковникът все пак бе казал най-после нещо. – Те се питат защо не изискате някои от запасните екипажи, които чакат в Африка, да ги заместят, та те да си заминат за Щатите.

– Това е административен въпрос – каза полковникът. – Не е тяхна работа. – Той отпуснато посочи към стената. – Вземете си един домати, отче. За моя сметка.

– Благодаря, сър. Сър...

– Няма защо. Харесва ли ви да живеете в гората, отче?

Всичко екстра ли е?

– Да, сър.

– Хубаво. Обадете ми се, ако имате нужда от нещо.

– Да, сър. Благодаря, сър. Сър...

– Благодаря ви, че наминахте, отче. Сега имам работа. Ще ми съобщите, ако измислите някакъв начин да се появят имената ни в „Сатърди ийвнинг цоуст“, нали?

– Да, сър, ще ви съобщя. – С огромно усилие на волята свещеникът събра всичката си смелост и дръзко премина на целта. – Особено съм загрижен за състоянието на един командир на самолет, сър. За Йосарян.

Полковникът бързо вдигна очи, стреснат от смътен спомен.

– Кой? – запита той разтревожено.

– Йосарян, сър.

– Йосарян?

– Да, сър. Йосарян. Той е много зле, сър. Боя се, че няма да търпи много дълго и ще направи някоя отчаяна стъпка.

– Наистина ли е така, отче?

– Да, сър. Страхувам се, че е точно така.

Полковникът помисли малко в тежко мълчание.

– Кажете му да се уповава на Бога – посъветва го най-после той.

– Благодаря, сър – каза свещеникът. – Ще му кажа.

ЕФРЕЙТОР ХУИТКОУМ

В този ден в края на август сутрешното слънце припичаше, въздухът беше изпълнен с изпарения и на балкона не се усещаше никакъв полъх на морски вятър. Свещеникът вървеше бавно. Той бе съкрушен и обременен от самообвинения, когато излезе от кабинета на полковника, стъпвайки безшумно с кафявите си обувки с гумени подметки и токове. Яд го беше на собственото му държане, което считаше за подло. Бе имал намерение да вземе ново, по-твърдо становище пред полковник Каткарт по въпроса за шестдесетте бойни полета, да говори смело, логично и красноречиво за нещо, което от известно време го засягаше дълбоко. А се бе провалил плачевно, бе замлъкнал, щом срещна отпор от по-силна личност. Това беше познато, позорно преживяване и сега той имаше много лошо мнение за себе си.

Миг по-късно езикът му се върза още повече, когато видя тантурестата, едноцветна фигура на полковник Корн да ситни престорено бързо към него по извитото, широко, жълто каменно стълбище, идвайки от порутения хол с високи стени от напукан тъмен мрамор и кръгъл под с напукани мръсни плочки. Свещеникът се плашеше от полковник Корн дори повече, отколкото от полковник Каткарт. Мургавият подполковник на средна възраст с леденостудени очила без рамки, с лъснало, голо, подобно на кубе теме, което той постоянно поглаждаше нежно с върха на разперените си пръсти, не обичаше свещеника и често бе неучтив с него. Той държеше свещеника в постоянен страх с острия си подигравателен език и с хитрите си цинични очи, чийто поглед свещеникът никога нямаше достатъчно смелост да издържи повече от секунда, когато случайно го зърнеше. Вниманието на свещеника, както той смирено се свиваше пред него, неизменно се съсредоточаваше върху корема на полковник Корн, където ризата му, изскочила от провисналия колан, издута и падаща доста под кръста, му придаваше вид на дебел, разпасан човек и правеше да изглежда няколко инча по-нисък от неговия среден ръст. Полковник Корн беше неспретнат, надменен човек с мазна кожа и дълбоки, сурови бръчки, които се спущаха почти направо от носа му между неясно очертаните му бузи и четвъртитата му, разцепена брадичка. Лицето му бе намусено и той погледна свещеника, без да го познае, както двамата се приближаваха един към друг по стълбището, и се готвеше да

го отмине.

– Здравейте, попе – каза той беззвучно, – без да погледне свещеника. – Как върви работата?

– Добро утро, сър – отвърна свещеникът, схващайки много добре, че полковник Корн не очаква нищо повече от този отговор.

Полковник Корн продължи да се изкачва нагоре по стълбите, без да забави крачката си, и свещеникът устоя на изкушението да му припомни отново, че той не е католик, а анабаптист и че следователно не е нито необходимо, нито правилно да му се казва поп. Този път той беше почти сигурен, че полковник Корн си спомня и че това обръщение, подхвърлено с ласкав и невинен тон, е само един от начините на полковник Корн да му се присмее, загдето не е нищо повече от анабаптист.

Полковник Корн се спря неочаквано, когато почти го отмина, завъртя се и се върна към него със свиреп поглед, който издаваше бясно подозрение.

– Къде носите този домати, отче? – запита грубо полковник Корн.

Свещеникът погледна изненадано към ръката си и видя домата, който полковник Каткарт му бе предложил да вземе.

– Взех го от кабинета на полковник Каткарт, сър – едва смогна да отговори той.

– Знае ли полковникът, че сте го взели?

– Да, сър. Той сам ми го даде.

– О, в такъв случай сигурно всичко е наред – каза полковник Корн смекчен. Той се усмихна без топлота и намущка с палци измачканите краища на ризата си в панталоните си. Очите му остро проблеснаха от вътрешна, самодоволна злоба. – А за какво ви вика полковник Каткарт, отче? – запита той внезапно.

– Мисля, че не бива да...

– Да четете молитва заради редакторите на „Сатърди ийвнинг поуст“ ли?

Свещеникът почти се усмихна.

– Да, сър.

Полковник Корн бе във възторг от своята интуиция. Изсмя се пренебрежително.

– Аз, знаете, се боях, че ще почне да мисли за някоя такава смехория, щом види последния брой на „Сатърди ийвнинг поуст“. Надявам се, че сте успели да му изтъкнете каква дива идея е това.

– Той сам се отказа от нея, сър.

– Отлично. Радвам се, че сте го убедили, че редакторите на

„Сатърди ийвнинг поуст“ вероятно няма да публикуват същия материал два пъти само за да направят реклама на някакъв никому непознат полковник. Как карате там във вашия пущинак, попе? Справяте ли се?

– Да, сър. Всичко върви добре.

– Отлично. Драго ми е да чуя, че няма от какво да се оплачете. Обадете ми се, ако се нуждаете от нещо, за да ви бъде по-удобно. Ние всички желаем да живеете добре там.

– Благодаря, сър. Ще ви се обадя.

Шум от растящо оживление се носеше долу в хола. Беше почти време за обед и най-рано пристигналите навлизаха в салоните на стола, като войниците и офицерите се разделяха в двете столови, разположени една срещу друга от двете страни на старинната ротонда. Полковник Корн престана да се усмихва.

– Вия обядвахте тук с нас преди ден-два, нали, попе? – попита той многозначително.

– Да, сър. Завчера.

– Така мисля и аз – каза полковник Корн и замълча, за да проникнат думите по-добре в съзнанието на свещеника. – Е, не бързайте, попе. Ще ви видим насам, когато ви дойде ред да ядете тук.

– Благодаря, сър.

Свещеникът не беше сигурен в кой от петте офицерски и петте войнишки стола трябваше да обядва него ден, тъй като разписанието, което полковник Корн бе изработил за него, беше сложно, а той бе забравил бележника си в палатката си. Свещеникът беше единственият офицер, придаден към щаба на авиогрупата, който не живееше в самата сграда на щаба, изградена от червен камък, нито в някоя от околните постройки, които се издигаха разпръснати в двора без връзка помежду си. Свещеникът живееше на една горска поляна на около четири мили оттам, между офицерския клуб и първата от четирите ескадрили, които се редяха по протежение на дълга линия, започваща от щаба на групата. Свещеникът живееше сам в широка, четвъртита палатка, която беше същевременно и негов кабинет. Шум от веселие достигаше до него нощем от офицерския клуб и често го държеше буден – въртеше се и се мяташе на леглото си в своето пасивно, полудоброволно изгнание. Не бе в състояние да прецени действието на слабите хапчета, които гълташе от време на време, за да може да заспи, и след това дни наред се чувствуваше виновен.

Единственият човек, който живееше със свещеника на горската поляна, беше ефрейтор Хуиткоум, неговият помощник. Ефрейтор

Хуиткоум, атеист, бе недоволен подчинен, който смяташе, че може да върши работата на свещеника много по-добре, отколкото я вършеше свещеникът, и затова се считаше за онеправдан и жертва на общественото неравенство. Той живееше в отделна палатка, също тъй широка и четвъртита, както палатката на свещеника. Проявяваше открито грубост и презрение към свещеника, откакто откри, че това му минава безнаказано. Двете палатки в гората бяха на не повече от четири-пет фута една от друга.

Този начин на живот на свещеника бе заплануван от полковник Корн. Едно основателно съображение да прати свещеника да живее извън сградата на щаба беше теорията на полковник Корн, че като живее на палатка, както по-голямата част от паството му, свещеникът ще бъде в по-тесен допир с вярващите. Друго добро основание беше фактът, че ако свещеникът се навърта постоянно около щаба, другите офицери биха се почувствували неудобно. Едно нещо е да поддържаш връзка с Бога, и те всички бяха за това, а друго – Бог да виси там денонощно. Общо взето – както полковник Корн обясни на майор Данби, страхливия, опулен началник на оперативния отдел на щаба, – работата на свещеника била доста лека: да слуша, когато хората му разправят грижите си, да погребва мъртвите, да посещава болните на легло и да отслужва черковни служби. При това сега нямало да погребва толкова много убити – изтъкна полковник Корн, – тъй като фактически вече не срещали отпор от германски изстребители, и доколкото още губели летци, близо деветдесет на сто от тях – пресмяташе той – загивали зад неприятелските линии или изчезвали в облаци, където свещеникът не можел да направи нищо, за да погребее тленните им останки. Черковните служби също не изисквали, разбира се, особено напрежение, тъй като те се отслужваха само веднъж седмично в сградата на щаба на авиогрупата и на тях присъствували много малко войници.

В действителност свещеникът постепенно свикна с живота в гората. Както той, така и ефрейтор Хуиткоум бяха снабдени с всички удобства, така че нито единият, нито другият да не могат да се оплакват от никакви несгоди и на това основание да искат да се върнат в сградата на щаба. Свещеникът ходеше за закуска, обед и вечеря посменно в осемте стола на ескадрилите, като всеки пети път трябваше да се храни във войнишкия стол на щаба и всеки десети път – в офицерския стол там. Когато си живееше въщи в Уисконсин, свещеникът много обичаше да работи в градината си и сега сърцето му преливаше от възторг пред плодородието и плодоношението винаги щом се загледаше в ниските,

бодливи вейки на закърнелите дървета и високите до кръста бурени и гъсталаци, които обграждаха палатката му почти като стена. През пролетта той бе мечтал да засади бегонии и цинии в тясната леха пред палатката си, но страхът му от злобата на ефрейтор Хуиткоум го възпря. Свещеникът обичаше самотата и уединението на заобикалящата го зеленина, както и мечтанието и съзерцанието, които те подхранваха. Помалко хора идваха при него да му изкажат болките си и той си позволяваше да бъде благодарен донякъде и за това също. Свещеникът трудно общуваше с хора и се чувствуваше неловко в разговор.

Чувствуваше болезнено отсъствието на жена си и трите си малки деца, а и той липсваше на жена си.

Освен от това, че свещеникът вярваше в Бога, ефрейтор Хуиткоум най-много се дразнеше от неговата липса на инициатива и нападателност. Ефрейтор Хуиткоум считаше, че слабо посещение на черковните служби е тъжно отражение на собственото му служебно положение. В ума му трескаво никнеха кълнове на нови, предизвикателни идеи за разгарянето на велик поход за духовно прераждане и във въображението си той се виждаше като негов създател: интимни обеди, черковни срещи, писма-клишета до семействата на военнослужещи, убити или ранени в сражение, цензура, томбола. Но свещеникът осуетяваше инициативите му. Ефрейтор Хуиткоум кипеше от раздражение под спирачките на свещеника, защото навсякъде виждаше възможности за подобрене. Именно такива хора като свещеника – заключаваше той – са отговорни за това, че религията си е спечелила такова лошо име навсякъде и че те двамата са се превърнали в парии. За разлика от свещеника ефрейтор Хуиткоум ненавиждаше уединението в гората. Едно от първите неща, които той възнамеряваше да направи, след като един ден свали свещеника от поста му, бе да се премести обратно в сградата на щаба на авиогрупата, където той ще бъде в центъра на събитията.

Когато, след като се раздели с полковник Корн, свещеникът се върна с колата си на поляната, ефрейтор Хуиткоум стоеше вън от палатката си в душната мараня и със заговорнически тон разговаряше с един странен бузест човек, облечен с кафяв кадифен халат и сива фланелена пижама. Свещеникът предположи, че халатът и пижамата са униформеното болнично облекло. Нито един от разговарящите не показа, че го е познал. Венците на непознатия бяха боядисани виолетово, кадифеният халат беше украсен на гърба с картинка на самолет Б-25, летящ през оранжеви облачета от избухващи снаряди, а пред него се виждаха шест стройни редици от малки бомбички, които означаваха шестдесет бойни

полета. Свещеникът бе така поразен от тази гледка, че се спря и вперил очи. Двамата мъже прекъснаха разговора си и в ледено мълчание го изчакаха да отmine. Свещеникът побърза да влезе в палатката си. Чу – или му се стори, че чу – как те хихикаха зад гърба му.

Миг след това ефрейтор Хуиткоум влезе и попита:

– Какво ново?

– Няма нищо ново – отговори свещеникът, извърнал настрана очи.
– Търсил ли ме е някой?

– Само онзи смахнат Йосарян. Той е истински смутител на реда, нали?

– Не съм много сигурен, че е смахнат – забеляза свещеникът.

– Така, защитавайте го – каза ефрейтор Хуиткоум с обиден глас и изтрополя навън.

Свещеникът не можеше да повярва, че ефрейтор Хуиткоум пак се е почувствувал оскърбен и наистина си е отишъл. Но щом реши, че действително е така, ефрейтор Хуиткоум отново влезе.

– Вие винаги вземате страната на другите – каза с обвинителен тон ефрейтор Хуиткоум. – Никога не поддържате хората си. Това е една от лошите ви страни.

– Нямах намерение да вземам неговата страна – извиняваше се свещеникът. – Просто изказах мнение.

– Какво искаше полковник Каткарт?

– Не беше нищо важно. Просто искаше да обсъдим възможността да четем молитви преди всеки боен полет.

– Добре, не ми казвайте – сръза го ефрейтор Хуиткоум и пак си излезе.

Свещеникът се чувствуваше ужасно. Колкото и деликатен да се опитваше да бъде, изглежда, че винаги успяваше да обиди ефрейтор Хуиткоум. Той разкайно погледна надолу и видя, че ординарецът, който полковник Корн му бе наложил, за да чисти палатката му и да се грижи за вещите му, пак бе пропуснал да му лъсне обувката.

Ефрейтор Хуиткоум отново се върна.

– Вие никога не ми доверявате никакви сведения – хленчеше той нападателно. – Нямате доверие в хората си. Това е още една от лошите ви страни.

– О, имам доверие – увери го свещеникът виновно. – Имам много голямо доверие във вас.

– Тогава какво ще кажете за онези писма?

– Не, не сега – умоляваше го раболепно свещеникът. – Да не

говорим за писмата. Моля ви се, не повдигайте пак този въпрос. Ще ви кажа, ако променя становището си.

Ефрейтор Хуиткоум изглеждаше разярен.

– Така ли? Много добре ви е на вас да си седите тук и да клатите глава, докато аз върша всичката работа. Не видяхте ли оня тип вънка с картинките, нарисувани по халата му?

– За мене ли е дошъл?

– Не – отвърна ефрейтор Хуиткоум и излезе навън. В палатката беше горещо и влажно и свещеникът почувствува, че и тялото му овлажнява. Без да иска, подслушваше глухото, неразбираемо бръмчене на снишените гласове вън. Седеше отпуснато пред разнебитената бриджърска маса, която му служеше за писалище, устните му бяха стиснати, очите – безизразни, и лицето му с бледа отсянка на охра и с ограничени петна от стари ситни дупчици от пъпки имаше цвета и строежа на несчупена бадемова черупка. Той напрягаше паметта си, за да открие някакво указание за произхода на страшната ожесточеност, която ефрейтор Хуиткоум проявяваше към него. По някакъв начин, който той сам не можеше да проумее, свещеникът се бе убедил, че е извършил някаква непостижима несправедливост към него. Изглеждаше невероятно такъв дълготраен гняв като гнева на ефрейтор Хуиткоум да може да се корени в отказа на свещеника да възприеме идеята за томбола или за клиширани писма до семействата на военнслужещи, убити в сражение. Приемайки, че всичко това се дължи на собствената му некадърност, свещеникът изпадна в униние. От няколко седмици се канеше да разговаря сърдечно и откровено с ефрейтор Хуиткоум, за да разбере какво го тормози, но вече чувствуваше срам от това, което щеше да открие.

Когато излезе от палатката, ефрейтор Хуиткоум се захили. Другият се закиска. В течение на няколко бегли секунди свещеникът тръпнеше от тайнствено, свръхестествено усещане, че някога, в някакво предишно съществуване, е преживял точно същата сцена. Опита се да улови и запази това впечатление, за да може да предскаже случката, която ще последва, или дори да се справи с нея, но откровението се стопи безплодно и изчезна, както той предварително знаеше, че ще стане. *Déjà vu* (Вече виждано). Неуловимото, повтарящо се смешение между въображение и действителност, характерно за парамнезия, винаги поразяваше свещеника и той знаеше доста за нея. Знаеше например, че се казва парамнезия, и се интересуваше също и от производни оптични явления като *jamais vu* (никога невиждано) и *presque vu* (почти виждано). Имаше ужасяващи, внезапни моменти, когато предмети, понятия и дори хора, с които

свещеникът бе живял през целия си живот, вземаха но някакъв необясним начин непознат и неестествен вид, в какъвто той никога не ги бе виждал преди и който ги правеше да изглеждат напълно странни: *jamaïs vu*. Имаше и други моменти, когато той почти виждаше абсолютната истина в ярка, бляскава яснота, истина, която сама се явяваше пред него: *presque vu*. Случката с голия човек на дървото на погребението на Сноуден го обърка окончателно. Това не беше *déjà vu*, защото тогава той не бе изпитал усещане, че някога преди е виждал гол човек на дърво на погребението на Сноуден. Не беше и *jamaïs vu*, тъй като това видение не беше познат човек или познато нещо, което му се явява в непознат образ. И сигурно не беше *presque vu*, защото свещеникът наистина го видя.

До самата палатка един джип изгърмя и потегли с оглушителен рев. Дали голият човек на дървото на погребението на Сноуден не е бил просто халюцинация? Или това беше истинско откровение? При самата тази мисъл свещеникът се разтрепера. Страшно му се искаше да се довери на Йосарян, но винаги когато мислеше за случката, решаваше да не мисли вече за нея, макар че сега, като мислеше за нея, не можеше да бъде сигурен, че някога наистина е мислил за нея.

Ефрейтор Хуиткоум пак се дотътри със съвсем нова, самодоволна усмивка, лъснала на лицето му, и безочливо облегна лакът на средния кол на палатката на свещеника.

– Знаете ли кой беше оня приятел с червения халат? – запита той с тон, изпълнен със самохвалство. – Беше човек от контраразузнаването и има счупен нос. Дойде тук от болницата по служебна работа. Прави разследване.

Свещеникът бързо вдигна очи и каза с раболепно съчувствие:

– Надявам се, че нямате неприятности. Мога ли да ви помогна с нещо?

– Не, нямам неприятности – отговори ефрейтор Хуиткоум и се захла. – Но вие ще имате. Ще ви подгонят, задето сте подписвали името Уошингтън Ървинг на всички писма, на които се среща това име. Как ви се харесва това?

– Не съм подписвал името на Уошингтън Ървинг на никакви писма – каза свещеникът.

– Не е нужно да лъжете пред мен – отговори ефрейтор Хуиткоум. – Не съм аз човекът, когото трябва да убеждавате.

– Но аз не лъжа.

– Не ме интересува дали лъжете, или не. Ще ви пипнат също и заедно сте четели кореспонденцията на майор Майор. Голяма част от тия

писма са поверителни.

– Каква кореспонденция? – попита жално свещеникът, чието раздразнение нарастваше все повече. – Никога не съм виждал писмата на майор Майор.

– Не е нужно да лъжете пред мен – отвърна ефрейтор Хуиткоум. Не съм аз човекът, когото трябва да убеждавате.

– Но аз не лъжа – протестираше свещеникът.

– Не виждам защо трябва да ми крещите – кресна в отговор ефрейтор Хуиткоум с обиден вид. Той се отдръпна от средния кол на палатката и размаха пръст пред лицето на свещеника, за да изтъкне значението на думите си. – Направих ви най-голямата услуга, която някога ви е правена през целия ви живот, а вие дори не я разбирате. Винаги когато той иска да докладва за вас на началниците си, някой от болничните цензори задрасква подробностите в писмото. Просто от седмици ходи като чалнат и напразно се опитва да доложи за вас. Аз просто драснах едно окей на писмото му, без дори да го чета. Така в щаба на контраразузнаването ще имат отлично впечатление за вас. Те ще разберат, че вие ни най-малко не се страхувате от разкриването на цялата истина по вашия въпрос.

Свещеникът почувствува, че главата му се замайва от смущение.

– Но вие нямате право да цензурирате писма, нали?

– Разбира се, че нямам – отговори ефрейтор Хуиткоум. – Само офицери могат да бъдат упълномощени да цензурират.

Аз го цензурирах от ваше име.

– Но и аз не съм упълномощен да цензурирам писма, нали?

– Аз се погрижих и за това – увери го ефрейтор Хуиткоум. – Подписах го с чуждо име.

– Това не е ли фалшификация?

– О, не се тревожете за това. Единственият, който може да се оплаче в случай на фалшификация, е лицето, чието име сте подправили, и във ваш интерес аз избрах името на умрял човек. Използувах името на Уошингтън Ървинг.

Ефрейтор Хуиткоум се вгледа внимателно в лицето на свещеника, търсейки някаква сянка на протест. После отново продължи уверено и със скрита ирония: – Но и аз бързо съобразих, нали?

– Не зная – проплака свещеникът тихо, с разтреперан глас, като въртеше очи и гротескно кривеше лице от тревога и недоумение. – Струва ми се, че не разбирам това, което ми казвате. Как ще имат добро впечатление от мен, ако сте подписали името на Уошингтън Ървинг

вместо моето?

– Защото те са убедени, че вие сте Уошингтън Ървинг. Не разбирате ли? Те ще знаят, че сте вие.

– Но нали тъкмо това тяхно убеждение искаме да разсеем? Това няма ли да им помогне да го докажат?

– Да знаех, че ще бъдете толкова кисел, нямаше и да се опитвам да ви помогна – заяви възмутено ефрейтор Хуиткоум и излезе навън. Миг по-късно той пак влезе. – Просто ви направих най-голямата услуга, която някой някога ви е правил през целия ви живот, а вие дори не я разбирате. Не знаете как да покажете, че я цените. Това е още една от лошите ви черти.

– Извинявайте – оправдаваше се разкаяно свещеникът. – Наистина съжалявам. Просто съм напълно зашеметен от всичко, което ми казвате, че дори не си давам сметка какво говоря. Наистина съм ви много благодарен.

– Тогава какво ще кажете, ще ми разрешите ли да изпращам онези клиширани писма? – запита веднага ефрейтор Хуиткоум. – Мога ли да започна да работя проект за писмото?

Челюстта на свещеника увисна от учудване.

– Не, не – изстена той. – Не сега.

Ефрейтор Хуиткоум побесня.

– Аз съм най-добрият ви приятел, който имате, а вие дори не го разбирате – заяви той войнствено и излезе от палатката на свещеника. Върна се обратно. – Аз съм на ваша страна, а вие дори не си давате сметка. Не разбирате ли в каква сериозна беда сте попаднали? Човекът от контраразузнаването веднага изтича обратно в болницата да напише съвсем нов доклад срещу вас във връзка с този доमत.

– Какъв доमत? – попита свещеникът и премигна.

– За домата, които криехте в ръката си, когато е върнахте преди малко. Ето го. Домата, който още държите в ръката си и в този момент.

Свещеникът, изненадано разтвори, пръсти и видя че още държи домата, който бе получил в кабинета на полковник Каткарт. Той бързо го постави на бриджърската маса.

– Получих този доमत от полковник Каткарт – каза той и сам остана поразен: толкова нелепо прозвуча обяснението му. – Той настоя да го взема.

– Няма защо да лъжете пред мен – отговори ефрейтор Хуиткоум. – Не ме интересува дали сте го откраднали, или не.

– Откраднал ли съм го? – възкликна свещеникът смаяно. – Защо ще

открадна домат?

– Точно това ни озадачи – каза ефрейтор Хуиткоум. – Но после човекът от контраразузнаването се сети, че може да сте скрили важни тайни документи в него.

Свещеникът клюмна безсилно под огромната тежест на отчаянието си.

– Не съм скрил никакви важни тайни документи в него – каза той просто. – Преди всичко не съм го искал. Ето, можете да го вземете и сам да видите.

– Не го искам.

– Моля ви се, вземете го – настояваше свещеникът с глас, който едва се чуваше. – Искам да се отърва от него.

– Не го искам – сръза го отново ефрейтор Хуиткоум. Той излезе с важни крачки и сърдито лице, сдържайки една ликуваща усмивка; изковал бе мощен съюз с човека от разузнаването и бе успял да убеди свещеника, че е наистина недоволен.

„Горкият Хуиткоум“ – въздъхна свещеникът и упрекна себе си за неразположението на помощника си. Седеше безмълвно в тежка, омаломощаваща меланхолия, чакайки с надежда ефрейтор Хуиткоум да влезе пак. Беше разочарован, когато чу решителните стъпки на ефрейтор Хуиткоум да скърцат по пясъка, да се отдалечават и заглъхват. Не му се правеше нищо. Реши да не ходи на обед – да хапне малко сирене и сухар от сандъчето си и да пийне няколко глътки хладка вода от манерката. Чувствуваше се обкръжен от гъста, потискаща мъгла от възможности, в която не можеше да съзре ни искрица светлина. Боеше се от това, което щеше да си помисли полковник Каткарт, когато до него стигне новината, че подозират, че той, военният свещеник, е Уошингтън Ървинг; после започна да се трови за това, което полковник Каткарт вече мисли за него, загдето е повдигнал въпроса за шестдесетте бойни полета. „Има толкова много нещастия по света – разсъждаваше той, свел мрачно глава под тази трагична мисъл, – а не мога да направя нищо, за да облекча хорските нещастия и най-малко своето.“

21 ГЕНЕРАЛ ДРИЙДЪЛ

Полковник Каткарт изобщо не мислеше нищо за свещеника, а бе се заплел в един съвършено нов, заплашителен, свой собствен проблем: Йосарян.

Йосарян! От самия звук на това отвратително, грозно име кръвта му се смразяваше и дъхът му мъчително секваше. Първия път, когато свещеникът спомена името Йосарян, то прозвуча като съдбоносен гонг. Щом вратата се затвори и ключалката щракна, целият унизителен спомен за голия човек в строя се изсипа като водопад върху му и го заля с оскърбителен, задушаващ порой от парливи подробности. Той започна да се поти и да трепери. Разкриваше се някакво злокобно и невероятно съвпадение, което беше толкова сатанинско по своите последици, че не можеше да не представлява най-грозно предзнаменование. Името на човека, който стоеше гол в строя него ден, за да бъде награден от генерал Дрийдъл с особения орден за храброст, също беше Йосарян! И сега имаше опасност един летец на име Йосарян да създава неприятности по въпроса за шестдесетте бойни полета, които той бе заповядал на летците от своята част да достигнат. Полковник Каткарт се питаше мрачно дали това е същият Йосарян.

Той бавно се изправи на крака с израз на непоносима мъка и започна да се разхожда из кабинета си. Чувствуваше се в допир с тайнствено-то. Голият човек в строя – призна той унило пред себе си – беше наистина позорно петно за него. Петно беше и злоумишленото преместване на бомбардировъчната линия преди полета над Болоня и седемдневното закъснение да се разруши мостът при Ферара, макар че разрушаването на моста при Ферара беше в края на краищата истинско похвално постижение – припомни си той с радост, въпреки че загубата на един самолет там при повторното нападение – спомни си той обезсърчено – беше още едно позорно петно, макар да беше спечелил още едно наистина похвално постижение, като успя да издействува орден за командира на самолета, който му бе спечелил позорното петно, връщайки се обратно и прелетявайки повторно над целта. Името на този шурман – внезапно си спомни той, отново потресен от изумление – беше също Йосарян! Станаха трима! Воднистите му очи изскочиха от орбитите си от учудване и разтревожен, той рязко се обърна назад, за да види какво става зад гърба

му. Преди минута в живота му нямаше никакъв Йосарян; сега те се умножаваха като таласъми. Опита се да си наложи спокойствие. Йосарян не беше често срещано име, може би нямаше трима души, които се казват Йосарян, а само двама, а може би дори има само един Йосарян. Но това всъщност нямаше никакво значение! Все пак полковникът се намираще в сериозна опасност. Интуицията му го предупреждаваше, че се приближава към някаква неразгадаема огромна космична развръзка, и неговата широка, месеста, грамадна фигура изтръпна от главата до краката при мисълта, че този Йосарян – който и да се окажеше той в края на краищата – бе предопределен да стане оръдие на възмездието.

Полковник Каткарт не беше суверен, но вярваше в предзнаменования. Той веднага седна отново на писмената си маса и написа една загадъчна бележка в бележника си, за да се занимае незабавно с цялата тази подозрителна история с Йосаряновците. Написа напомнителната си бележка с едър, решителен почерк, като я допълни и заостри с редица шифровани препинателни знаци, после подчерта с две черти цялото послание към себе си, така че то доби следния вид:

Йосарян! ! (?) !

Когато свърши, полковникът се облегна назад, много доволен от себе си за бързата мярка, която бе взел, за да посрещне злокобната криза. Йосарян – самият вид на името го караше да тръпне. В него имаше буквата р. Не можеше да не бъде подривно име. Просто приличаше на думата подривен. Приличаше и на думите – бунтовен и коварен, а също и на социалист, подозрителен, фашист и комунист. Беше отвратително, чуждо, отблъскващо име, което просто не вдъхваше доверие. Ни най-малко не приличаше на чистите, отсечени, почтени американски имена като Каткарт, Пекъм и Дрийдъл.

Полковник Каткарт стана бавно и пак започна да се върти из кабинета си. Почти несъзнателно взе един дошат от едно от буретата и лакомо отхапа от него. Веднага изкриви лице и хвърли останалата част от дошата в кошчето. Полковникът не обичаше дошатчета дори когато бяха негови собствени, а тези дори не бяха негови собствени. Бяха купени на разни пазари из Пианоза от полковник Корн под разни имена, закарани посред нощ в селската къща на полковника горе в планината и пренесени долу в щаба на авиогрупата на следващата сутрин, за да бъдат продадени на Майлоу, който плати доста изгодна цена на полковник Каткарт и полковник Корн. Полковник Каткарт често се питаше дали това, което

вършат с доматите, е законно, но полковник Корн каза, че е законно, и полковник Каткарт си наложи да не размишлява много често по този въпрос. Нямаше също начин, по който да разбере дали и притежанието на къщата в планината беше законно, или не, тъй като полковник Корн бе уредил всичко сам. Полковник Каткарт не знаеше дали е собственик или наемател на къщата, от кого я беше придобил и колко е струвала, ако изобщо е струвала нещо. От тях двамата само полковник Корн беше юрист и щом полковник Корн го уверяваше, че измамите, изнудванията, спекулациите с валута, обсебването и укриването на доходи, за да не се плащат данъци, са законни, полковник Каткарт не беше склонен да спори с него.

Всичко, което полковник Каткарт знаеше за къщата в планината, беше, че той притежава такава къща, и го беше яд на това. Никога не се отегчаваше така, както през онези два-три дни в седмицата, които прекарваше там, но те бяха необходими, за да се поддържат слуховете, че тази влажна каменна селска къща, в която духаше отвсякъде, е някакъв златен дворец на плътски наслади. Офицерските клубове навсякъде се вълнуваха от смътни истории, разказвани от осведомени хора, за пишци, потулени пиянски и любовни оргии там и за тайни, интимни нощи на екстаз, опиянение с най-красивите, най-примамливите, най-бързо възбужданите и най-лесно удовлетворяваните италиански куртизанки, филмови актриси, модели и графини. Но такива интимни нощи на опиянение и потайни пиянски или любовни оргии никога не ставаха там. Биха могли и да станат, ако или генерал Дрийдъл, или генерал Пекъм бяха проявили интерес да участвуват в оргии с него, но нито единият, нито другият проявяваха такъв интерес, а полковникът, разбира се, нямаше намерение да пилее време и сили, за да ухажда красиви жени, освен ако това би му донесло някаква материална облага.

Полковникът се плашеше от самотните нощи в селската къща и от скучните дни, в които не се случваше нищо. Много по-весело беше, когато се върнеше в щаба на авиогрупата, където всяваше страх у всички, от които не се боеше. Във всеки случай – както постоянно му напомняше полковник Корн – не се създава престиж, ако притежаваш къща в планината, а никога не я използваш. Всеки път, когато отиваше с джипа в селската си къща, полковник Каткарт бе в потиснато настроение и окайваше съдбата си. Носеше със себе си ловна пушка и прекарваше еднообразни часове там, като стреляше по птици и по дребните домати, които растяха в запуснати лехи и чието обирание създаваше прекалено големи грижи.

Измежду онези офицери, към които полковник Каткарт все пак намираше за благоразумно да проявява уважение, той броеше и майор ... де Къвърли, макар че това нито му беше приятно, нито беше уверен, че се налага. За него майор ... де Къвърли бе такава голяма загадка, каквато бе за майор Майор и за всички други, които го бяха наблюдавали. Полковник Каткарт нямаше представа какво поведение да възприеме – дали да гледа на него отвисоко, или да се държи почтително. Майор ... де Къвърли бе само майор, макар че беше къде-къде по-стар от полковник Каткарт; същевременно толкова хора се отнасяха към майор ... де Къвърли с такова дълбоко и боязливо почитание, че полковник Каткарт подозираше, че всички те може би знаят нещо. Майор ... де Къвърли бе застрашителна, непонятна фигура, от която нервите му настръхваха и към която дори полковник Корн проявяваше предпазливост. Всички се бояха от него и никой не знаеше защо. Никой дори не знаеше малкото име на майор ... де Къвърли, защото никой никога не бе имал смелостта да го попита за името му. Полковник Каткарт знаеше, че майор ... де Къвърли бе заминал, и се радваше, че го няма, докато се сети, че майор ... де Къвърли може да е заминал за някъде, за да заговорничи срещу него. Тогава той пожела майор ... де Къвърли да си бъде в ескадрилата, където му беше мястото, така, че да може да бъде наблюдаван.

След малко стъпалата му го заболяха от дългото ходене напред-назад из стаята. Той отново седна на писалищната си маса и реши да се отдаде на зряла и системна преценка на цялото военно положение. С деловия вид на човек, които умее да се справя с всяка задача, той измъкна един голям, бял блокнот, тегли една отвесна черта по средата и една хоризонтална към горния край на листа, така че го раздели на две еднакво широки полета. Спря за миг, отдаден на критични размисления. После се преви над масата си и в началото на лявата колона написа с разкритвен ситен почерк: „Позорни петна!!!“. Над дясното поле написа: „Похвални постижения!!!!“. Облегна се отново назад, за да разгледа таблицата си от обективна перспектива. След няколко секунди на тържествено обмисляне той внимателно облиза върха на молива и с напрегнати паузи написа в графата „Позорни петна!!!“:

Ферара

Болоня (бомбардировъчна линия, преместена по време на)

Спортното стрелбище

Гол човек в строя (след Авиньон).

После добави:

Отравяне на храната (по време на Болоня)
Мучене (епидемия на) по време на инструктажа преди
Авиньон.

Добави още:

Свещеникът (навърта се всяка вечер около офицерския
клуб).

Реши да бъде милосърден към свещеника, въпреки че не го харес-
ваше, и под думите „Похвални постижения!!!!!!“ написа:

Свещеникът (навърта се всяка вечер около офицерския
клуб).

Следователно двете вписвания относно свещеника се обезсилваха
едно друго. Наред с „Ферара“ и „Гол човек в строя (след Авиньон)“ той
написа:

Йосарян!

Наред с „Болоня (бомбардировъчна линия, преместена по време
на)“, „Отравяне на храната (по време на Болоня)“ и „Мучене (епидемия
на) по време на инструктажа преди Авиньон“ той написа с едър, решителен
почерк:

?

Всички вписвания, отбелязани с „?“, трябваше да бъдат разследва-
ни незабавно, за да се установи дали Йосарян е играл някаква роля в
тях.

Внезапно ръката му се разтрепера и той не бе вече в състояние да
пише. Изправи се на крака ужасен, чувствайки се мазен и лепкав.
Спусна се към отворения прозорец да вземе свеж въздух. Погледът му
падна на спортното стрелбище и той се люшна назад с остър, отчаян
вик, бясно оглеждайки с луди, трескави очи стените на кабинета си, ся-
каш там гъмжеше от Йосаряновци.

Никой не го обича. Генерал Дрийдъл го мрази, макар че генерал
Пекъм го харесва, въпреки че не може да бъде сигурен, тъй като полков-
ник Каргил, помощникът на генерал Пекъм, несъмнено има свои

собствени амбиции и вероятно саботира действията му пред генерал Пекъм при всеки удобен случай. Единственият добър полковник освен мен – реши той – е мъртвият полковник. Единственият полковник, в когото имаше доверие, беше полковник Мудъс, но дори и той имаше влияние пред тъста си. Майлоу, разбира се, бе най-похвалното му постижение, макар че бомбардировката на авиогрупата от самолетите на Майлоу беше вероятно ужасно позорно петно за него, въпреки че Майлоу бе успял да потуши всички протести, като разкри огромната чиста печалба, която синдикатът бе реализирал от сделката с неприятеля, и да убеди всекиго, че бомбардирането на американски войници и самолети е било в действителност похвален и много доходен удар от страна на частното предприятие. Полковникът не се чувствуваше сигурен за Майлоу, защото други полковници се опитваха да го примамят. Освен това полковник Каткарт все още имаше в частта си този противен велик вожд Бял Полуовес, който, както твърдеше този противен капитан Блак, бил наистина отговорен за преместването на бомбардировъчната линия по време на Знаменитата обсада на Болоня. Полковник Каткарт харесваше великия вожд Бял Полуовес, защото великият вожд Бял Полуовес продължаваше да разбива носа на този противен полковник Мудъс винаги щом се напиеше и полковник Мудъс беше наблизо. Щеше му се великият вожд Бял Полуовес да смачка и тлъстото лице на полковник Корн. Полковник Корн беше един противен, хитър всезнайко. Някой в щаба на Двадесет и седма въздушна армия му имаше карез и връщаше обратно всеки негов доклад, придружен винаги с унищожително мъмрене, затова полковник Корн бе подкупил един способен деловодител в щаба, на име Уинтъргрийн, да открие кой връща докладите му. Загубата на самолета над Ферара при повторното нападение не беше в негова полза – трябваше да си признае той, – нито пък изчезването в облаците на другия самолет, който той дори не бе записал! Замечтан, полковник Каткарт се опита да си спомни дали Йосарян не бе изчезнал с този самолет в облака, но си даде сметка, че Йосарян не може да е изчезнал с този самолет в облака, щом се върти наоколо и създава такива истории, загдето трябва да извърши още някакви си пет глупави бойни полета.

Може би да се извършат шестдесет полета е твърде много за хората – разсъждаваше полковник Каткарт, – щом Йосарян възразява срещу тях, но тогава си спомни, че като принуждава своите летци да извършват повече полети, отколкото летците от други части, той си осигурява едно много осезаемо постижение. Както полковник Корн често забелязваше, с такива командири на авиогрупи, които формално изпълняват

задълженията си, войната само се проточа и за да привлече вниманието върху началническите си способности, от един командир се изисква някакъв драматичен жест, като например да накара своята група да извърши повече бойни полети от коя да е друга бомбардировъчна група. Разбира се, никой от генералите не изглеждаше да възразява срещу това, което той вършеше, макар че, доколкото можеше да открие, то не им правеше особено впечатление. Затова той почна да мисли, че може би шестдесет бойни полета далеч не са достатъчни и че трябва веднага да увеличи броя им на седемдесет, осемдесет, сто или дори на двеста, трийсет, шест хиляди!

Разбира се, за него би било много по-добре, ако служеше при привлекателен и изискан началник като генерал Пекъм, отколкото при недосягаем и безчувствен началник като генерал Дрийдъл, защото генерал Пекъм имаше достатъчно проникателност, ум и престиж на възпитаник на стар университет, за да оцени истинската му стойност и да се радва на компанията му, макар че генерал Пекъм никога с нищо не бе показвал, че го цени или че се радва на компанията му. Полковник Каткорт се смяташе достатъчно схватлив, за да разбере, че видими признаци на признание на чужди качества никога не са необходими между изтънчени и самоуверени хора като него и генерал Пекъм, които поради вътрешно взаимно разбиране можеха да изпитват симпатия един към друг от разстояние. Достатъчно беше, че са еднакъв тип хора и той знаеше, че за производството му е нужно само да изчака тактично подходящия момент, макар че самоуважението на полковник Каткорт бе силно нахвърлено, когато забеляза, че генерал Пекъм никога не търси нарочно компанията му и не прави по-големи усилия да блесне пред полковник Каткорт с епиграмите и начетеността си, отколкото пред когото и да било друго, който се случеше достатъчно близо, за да може да го чуе, дори и да беше някой прост войник. Или полковник Каткорт не бе успял да се сближи с генерал Пекъм, или генерал Пекъм не беше блестящият, проникателен, напредничав интелектуалец, за какъвто се представяше, и всъщност именно генерал Дрийдъл беше чувствителен, очарователен, блестящ, светски човек и под негово началство той сигурно би бил много по-добре. Изведнъж полковник Каткорт изгуби абсолютно всяка представа какво е положението му пред когото и да било и започна да блъска звънца с юмрук, за да повика полковник Корн да дойде тичешком в кабинета му да го увери, че всички го обичат, че Йосарян е плод на въображението му и че той е постигнал чудесен успех във великолепната и храбра кампания, която водеше, за да стане генерал.

Всъщност полковник Каткарт нямаше абсолютно никакви изгледи да стане генерал. Преди всичко поради бившия ефрейтор Уинтъргрин, който също искаше да стане генерал и който винаги изопачаваше, унищожаваше, отхвърляше или изпращаше, където не трябва, всички писма на полковник Каткарт, всички писма до него или в които ставаше дума за негови заслуги. Освен това вече имаше един генерал – генерал Дрийдъл, който знаеше, че генерал Пекъм е хвърлил око на службата му, но не знаеше как да се справи с него.

Генерал Дрийдъл, командирът на авиокрилото, беше пряк, набит, широкоплещест човек, малко над петдесетте. Носът му беше широк и сплеснат и подпухналите му, на белезникави бучки клепащи обграждаха с тлъстина малките му сиви очи като с ореол. Водеше със себе си една медицинска сестра и зет си и когато не пиеше прекалено много, проявяваше склонност към дълго и досадно мълчание. Генерал Дрийдъл бе пропилял прекалено много от времето си да служи добре във войската и сега беше вече твърде късно. Нови групировки, нови центрове на влияние се бяха създали без него и сега той се чудеше как да се справи с тях. В моменти, когато не се самонаблюдаваше, неговото сурово и навъсено лице се отпуснаше и вземаше мрачен и загрижен израз на поражение и разочарование. Генерал Дрийдъл пиеше много. Настроенията му бяха произволни и непредвидими. „Войната е ад!“ – заявяваше често той, пиян или трезвен, и наистина мислеше така, макар че това не му пречеше да печели добри пари от нея и да вкара зет си в бизнеса, въпреки че те двамата постоянно се караха.

– Този негодник – често сумтеше презрително генерал Дрийдъл, оплаквайки се от зет си всекиму, който се случеше да стои до него на извития бар в офицерския клуб – дължи на мен всичко, което има. Аз го създадох, този мръсен кучи син! Не му стига умът, за да напредне сам в живота.

– Мисли си, че всичко знае – отвръщаше нацупено полковник Мудъс пред своите слушатели на другия край на бара. – Не търпи критика и не приема съвети.

– Само знае съвети да дава. – изсумтяваше рязко генерал Дрийдъл. – Ако не бях аз, щеше да бъде ефрейтор.

Генерал Дрийдъл беше винаги придружен от полковник Мудъс и медицинската сестра, която имаше такъв прелестен задник, какъвто тези, които я виждаха, не бяха виждали дотогава. Медицинската сестра на генерал Дрийдъл беше бузеста, ниска и руса. Имаше пълнички бузки с трапчинки, весели сини очи и спретната, къдрава, вдигната нагоре коса.

Усмиваше се на всички и никога не говореше, освен когато я заговореха. Гърдите ѝ бяха напрасчели, кожата и светла. Никой не можеше да ѝ устои и мъжете внимателно я избягваха. Беше сочна, сладка, покорна и няма; всички лудееха по нея, освен генерал Дрийдъл.

– Трябва да я видите гола – кикотеше се генерал Дрийдъл, като се давеше от възхищение, докато сестрата стоеше гордо усмихната до рамото му. – В стаята ми в щаба на крилото тя има униформа от вишнева коприна, която е толкова пристегната, че зърната на гърдите ѝ стърчат като черни череша. Майлоу ми намери плата. Толкова ѝ е опъната униформата, че под нея няма място нито за гащи, нито за сутиен. Карам я да я облича някои вечери, когато Мудъс е в квартирата ми, само за да го подлудя. – Генерал Дрийдъл се изсмиваше дрезгаво. Би трябвало да видите какво става в тази нейна блуза, когато пристъпва от един крак на друг. Изкарва му ума. Ако го хвана, че се докосва до нея или до някоя друга жена, веднага ще го разжалвам, това сладострастно копеле, редник ще го направя и ще го бутна наряд в кухнята цяла година.

– Нарочно я държи при себе си само за да ме подлуди – оплакваше се обидено полковник Мудъс на другия край на бара. – В щаба тя има една униформа от вишнева коприна, която е толкова прилепнала, че зърната на гърдите ѝ стърчат като черни череша. Отдолу няма място дори за гащи и сутиен. Само да чуете как шумоли тая коприна, когато тя пристъпва от крак на крак! Но ако се завъртя около нея или около кое да е друго момиче, той веднага ще ме разжалва, редник ще ме направи и ще ме бутне наряд цяла година в кухнята. Тя ми изкарва ума.

– Той не е спал с жена, откакто отплувахме от Щатите – доверяваше на слушателите си генерал Дрийдъл и четвъртитата му посивяла глава се тресеше от садистичен смях при тази демонична мисъл. – Това е една от причините, поради които никога не го изпущам от очи, само за да не може да хване жена. Можете ли да си представите какво изживява този нещастен кучи син?

– Не съм лягал с жена, откакто отплувахме от Щатите – хленчеше съзливо полковник Мудъс. – Можете ли да си представите какво съм изживял?

Когато беше недоволен от някого, генерал Дрийдъл можеше да бъде така неумолим, както беше с полковник Мудъс. Не бе склонен към преструвки, такт и лицемерие; веруюто му като професионален военен беше единно и кратко: смяташе, че младите хора, които получават заповеди от него, трябва да бъдат готови да пожертвуват живота си за идеалите, стремежите и личните схващания на старците, от които той

получаваше заповеди. За него личността на всеки негов офицер или войник се състоеше само от военни стойности. Всичко, което изискваше от тях, бе да вършат работата си; извън това можеха да правят каквото си искат. Бяха напълно свободни да решат – както полковник Каткарт беше свободен да реши – да принуждават хората си да извършват по шестдесет бойни полета или пък да застанат голи в строя, ако пожелаят, въпреки, че гранитната челюст на генерал Дрийдъл увисна при тази гледка и той закричи с диктаторска походка и отиде чак до края на редицата, та да се увери, че там наистина има човек, чието единствено облекло бяха пантофите му и който беше застанал мирно в строя, очаквайки да получи орден от него. Генерал Дрийдъл онемя. На полковник Каткарт му прилоша, когато зърна Йосарян, а полковник Корн пристъпи зад него и стисна здраво ръката му над лакътя. Настъпи странно мълчание. От морето духаше постоянен топъл вятър и една стара кола, пълна с гнила слама, се показва и затрополи по шосето, теглена от черно магаре. Селянинът, който караше колата, нахлупил шапка с увиснала периферия и облечен в избелели кафяви работни дрехи, не обърна никакво внимание на тържествената военна церемония, която се извършваше в малката нива от дясната му страна.

Най-после генерал Дрийдъл проговори.

– Върни се в колата – каза рязко той през рамо на медицинската сестра, която го следваше, докато той минаваше пред редицата. Сестрата заситни усмихнато към кафявата шабна кола, спряна на двадесетина ярда оттам, до края на правоъгълната горска поляна. Генерал Дрийдъл изчака, докато вратата на колата се затръшна, и тогава попита. – Кой е този?

Полковник Мудъс провери в списъка си.

– Това е Йосарян, татко. Получава авиаторски кръст за храброст.

– Брей, дявол да го вземе! – измърмори генерал Дрийдъл и червендалестото му монолитно лице се развесели и омекна. – Защо не сте облечен, Йосарян?

– Не искам да се обличам.

– Как да разбирам това? Защо, по дяволите, не искате да се обличате?

– Просто не искам да се обличам, сър.

– Защо не е облечен? – попита през рамо генерал Дрийдъл полковник Каткарт.

– Тебе пита – пошепна отзад полковник Корн на полковник Каткарт през рамото му, като го ръгна остро с лакът в гърба.

– Защо не е облечен? – запита полковник Каткарт, като се обърна към полковник Корн с израз на остра болка и нежно разтърка мястото, където полковник Корн го бе сръгал.

– Защо не е облечен? – попита полковник Корн капитан Пилчард и капитан Рен.

– Един член на екипажа беше убит в неговия самолет над Авиньон миналата седмица, кръвта му изпръскала Йосарян от главата до краката – отговори капитан Рен – и той се заклея никога вече да не облича униформа.

– Един член от екипажа бил убит в неговия самолет миналата седмица над Авиньон и кръвта му изпръскала Йосарян от главата до краката – докладва полковник Корн направо на генерал Дрийдъл. – Униформата му още не е донесена от пране.

– Къде му са другите униформи?

– И те са на пране.

– А защо не носи долни дрехи? – запита генерал Дрийдъл.

– И долните му дрехи са на пране – отговори полковник Корн.

– Види ми се, че глупости дрънкате – заяви генерал Дрийдъл.

– Глупости са, сър – обади се Йосарян.

– Бъдете спокоен, сър – обеща полковник Каткарт на генерал Дрийдъл, хвърляйки заплашителен поглед на Йосарян. – Давам ви честна дума, че този офицер ще бъде строго наказан.

– Какво, по дяволите, ме е грижа дали ще бъде наказан, или не? – отвърна генерал Дрийдъл изненадан и раздражен. – Тъкмо е спечелил орден. Ако иска да го получи, без да облича никакви дрехи, какво ви влиза на вас в работата?

– Точно така мисля и аз, сър – обади се като ехо полковник Каткарт с гръмко въодушевление и обърса челото си с една влажна бяла кърпичка. – Но бихте ли казали това, сър, дори в светлината на скорошната инструкция на генерал Пекъм по въпроса за подходящото военно облекло в бойната зона?

– Пекъм ли? – Лицето на генерал Дрийдъл се помрачи.

– Да, сър – каза раболепно полковник Каткарт. – Генерал Пекъм дори препоръчва да задължаваме летците да носят парадна униформа, когато извършват бойни полети, за да правят добро впечатление на неприятели, когато ги свалят.

– Пекъм ли? – повтори генерал Дрийдъл, като продължаваше да присвива очи от смайване. – Но какво общо има с това Пекъм, дявол да го вземе?

Полковник Корн отново смушка с лакът полковник Каткарт.

– Абсолютно нищо общо няма, сър – отговори изискано полковник Каткарт, като трепна от страшна болка и внимателно разтърка мястото, където полковник Корн го бе ръгнал. И тъкмо затова аз реших да не предприемам нищо, преди да имам случай да разисквам въпроса с вас. Ще трябва да пренебрегнем инструкцията, нали, сър?

Генерал Дрийдъл пренебрегна всъщност него и като му обърна гръб със съкрушително презрение, подаде на Йосарян кутийката с орденa.

– Повикай моето момиче от колата – заповяда той кисело на полковник Мудъс и навел глава, изчака да се върне медицинската сестра.

– Обади се веднага в канцеларията да унищожат заповедта, с която тъкмо бях наредил на летците да носят връзки, когато излитат на бойни полети – припряно прошепна полковник Каткарт на полковник Корн, говорейки с крайцеца на устата си.

– Казвах ти да не я издаваш – изкикоти се полковник Корн. – Но ти просто не искаш да ме слушаш.

– Шшт! – прошепна предупредително полковник Каткарт. – Какво ми направи на гърба, Корн, дявол да те вземе?

Полковник Корн отново се изкикоти.

Медицинската сестра на генерал Дрийдъл винаги го следваше, където и да отидеше, дойде с него дори в бараката за инструктаж тъкмо преди нападението на Авиньон и застана на края на подиума с глупавата си усмивка и униформата си от розово и зелено, цъфнала като плодороден оазис до рамото на генерал Дрийдъл. Йосарян я погледна и се влюби отчаяно. Смелостта му се стопи и той почувствува някаква вътрешна празнота и вцепенение. Седеше облян в хладна пот от желание и както гледаше пълните ѝ червени устни и бузите ѝ с трапчинки и слушаше как майор Данби описва с монотонния си, поучителен, бръмчаш глас силното съсредоточение на противовъздушните батареи, което ги очаква в Авиньон, изведнъж изстена, обхванат от дълбоко отчаяние при мисълта, че може би никога вече няма да види тази прелестна жена, с която не бе разменил и една дума и която тъй прочувствено обичаше. Вторачил в нея очи, той трепереше и жадуваше, изпълнен с болка, страх и желание. Тъй красива беше! Обожаваше мястото, на което тя стоеше. Той облиза изсъхналите си, жадуващи устни с лепнещ език и смазан от мъка, изстена повторно, достатъчно високо този път, за да привлече сепнатите изпитателни погледи на насядалите наоколо по редиците грубо сковани дървени пейки летци, облечени в комбинезони от шоколадов цвят с

пришита на тях бели парашутни ремъци. Нейтли, разтревожен, бързо се обърна към него.

– Какво има? – прошепна той. – Какво става?

Йосарян не го чу. Призляваше му от страст, беше хипнотизиран от съжаления. Медицинската сестра на генерал Дрийдъл бе само малко бужеста и неговите сетива бяха преситени от жълтото сияние на косата й, от неусетния натиск на нейните меки, къси пръсти, от закръгленото, невкусено изобилие на моминските й гърди под розовата, широко отворена отпред военна блуза, от вълнистите, зрели, сливащи се и триъгълник линии на корема и бедрата й, обути в прилепнали, гладки, тъмнозелени офицерски панталони от габардин. Той я пиеше с очи ненаситно от главата до боядисаните нокти на краката. Искаше му се никога да не я загуби.

– Ооооооооооооо – изстена той пак и този път неговият трептящ, проточен вой развъълнува цялата барака. Вълна от изумление и тревога заля офицерите на подиума и дори майор Данби, който бе почнал да сверява часовниците, се разсея за миг, както броеше секундите, и едва не почна да брои отново. Нейтли проследи пронизващия поглед на Йосарян по дългата дървена барака, докато достигна до медицинската сестра на генерал Дрийдъл. Разтрепера се и побледня, когато отгатна какво муцаваше Йосарян.

– Престани! Чуваш ли? – предупреди го Нейтли със свиреп шепот.

– Ооооооооооооооооооооооооооооооооооо – изстена Йосарян за четвърти път, този път достатъчно високо, за да го чуят ясно всички.

– Полудял ли си? – изсъска яростно Нейтли. Ще загазиш.

– Ооооооооооооооооооооооооооооооооооо – отговори Дънбар на Йосарян от другия край на бараката.

Нейтли позна гласа на Дънбар. Сега положението стана неудържимо: той се обърна настрана и тихо изстена.

– Ооооооооооооооооооооооооооооооооооо – изстена Дънбар в отговор.

– Ооооооооооооооооооооооооооооооооооо – изстена високо Нейтли вбесен, когато си даде сметка, че и той сам е току-що изстена.

– Ооооооооооооооооооооооооооооооооооо – изстена отново Дънбар към него.

– Ооооооооооооооооооооооооооооооооооо – присъедини се някой нов от другия край на бараката и косата на Нейтли се изправи.

Йосарян и Дънбар отговориха на стенаннето, докато Нейтли се свиваше и напразно търсеше някоя дупка, където да се скрие, като завлече и Йосарян със себе си. Тук-таме някои се мъчеха да задушат смеха си. Някакъв свръхестествен подтик завладя Нейтли и той нарочно изстена,

щом настана затишие. Един нов глас отговори. Ароматът на непокорството предизвикваше приятна възбуда и Нейтли умишлено изстена, щом успя да издебне една пауза. Още един глас се обади като ехо. Бараката кипеше и непротивостоимо се превръщаше в лудница. Надигаше се тайнствена глъчка от много гласове. Крака стържеха по пода, неща почнаха да падат от ръцете на летците – моливи, сметала, чанти за карти, дрънкащи стоманени шлемове. Мнозина, които не стенеха, сега се кикотеха открито и никой не можеше да каже докъде би могъл да стигне неорганизираният бунт от стенания, ако сам генерал Дрийдъл не се бе заел да го потуши. Той застана решително в средата на подиума точно пред майор Данби, който най-сериозно бе навел глава, все още съсредоточен над ръчния си часовник, и броеше:

– Двадесет и пет секунди... двадесет... петнадесет... Едрото, червено, заповедническо лице на генерал Дрийдъл, изкривено от смайване, бе сковано от страхотна решителност.

– Край, момчета! – заповяда кратко той. Очите му блестяха укорително и четвъртитата му челюст бе твърдо стисната; това беше всичко. – Бойна част командувам – каза им строго той, когато бараката притихна напълно и всички летци по пейките се свиха овчедушно – и никакви стенания повече няма да има в групата, докато аз съм командир. Ясно ли е?

Беше ясно на всички освен на майор Данби, който все още гледаше съсредоточено ръчния си часовник и броеше секундите на глас:

– ... четири... три... две... една... нула – извика майор Данби и вдигна тържествуващо очи само за да открие, че никой не го слушаше и ще трябва да започне отново. – Ооо-оооо – изстена той разочарован.

– Какво беше това? – изрева генерал Дрийдъл, не вярвайки на ушите си, и обхванат от кръвожадна ярост, се извъртя мигновено към майор Данби, който, ужасен и объркан, се олюля назад, сви се от страх и започна да се поти. – Кой е този офицер?

– М-майор Данби, сър – заекна полковник Каткарт. – Началник на моя оперативен отдел.

– Изведете го навън и го застреляйте – заповяда генерал Дрийдъл.

– Ккак, сър?...

– Казах: изведете го навън и го застреляйте. Не чувате ли?

– Тъй вярно, сър – отговори живо полковник Каткарт и преглъщайки с мъка, се обърна рязко към шофьора и метеоролога си: – Изведете навън майор Данби и го застреляйте.

– К-как, сър? – запънаха се шофьорът и метеорологът.

– Казах, изведете навън майор Данби и го застреляйте – отрязва

полковник Каткарт. – Не чувате ли?

Двамата млади лейтенанти кимнаха тъпо и зашеметени един към друг с израз на безволева съпротива, като всеки от тях чакаше другия да започне процедурата по извеждането и разстрелването на майор Данби. Дотогава нито единият, нито другият бяха извеждали навън майор Данби да го застрелват. Пристъпваха на няколко инча към майор Данби от двете му страни. Майор Данби бе побелял от страх. Внезапно краката му се подкосиха и той започна да пада. Двамата лейтенанти отскочиха към него и го хванаха под ръка, за да не се строполи на пода. Понеже сега вече държаша майор Данби, останалото изглеждаше лесно, но нямаше пистолети. Майор Данби се разплака. На полковник Каткарт му идеше да изтича до него и да го утеши, но не искаше да се покаже мекошав пред генерал Дрийдъл. Спомни си, че Апълби и Хавърмайър винаги носеха при полета автоматични пистолети калибър 0,45, и започна да оглежда редиците на летците, за да ги открие.

Щом майор Данби се разплака, полковник Мудъс, който стоеше настрана и ужасно се колебаеше, не можа да се сдържи повече и пристъпи нерешително към генерал Дрийдъл със сладникавия вид на човек, който се жертвува за другите.

– Струва ми се, че би трябвало да почакаш един момент, татко – подхвърли той колебливо. Мисля, че не можеш да го застреляш.

Тази намеса вбеси генерал Дрийдъл.

– Кой, дявол да го вземе, казва, че не мога да го застрелям? – прогърмя той войнствено с глас, достатъчно висок, за да разтърси цялата сграда. С пламнало от смущение лице полковник Мудъс се наведе и му прошепна нещо на ухото.

– Защо, дявол да го вземе, да не мога? – кресна генерал Дрийдъл. Полковник Мудъс му прошепна още нещо. – Искаш да кажеш, че не мога да застрелям всекиго, когото поискам? – попита генерал Дрийдъл с непримиримо възмущение. Полковник Мудъс продължи да шепне и генерал Дрийдъл, заинтересован, наостри уши. – Факт ли е това? – попита той и яростта му притихна, укротена от любопитството.

– Да, татко. Боя се, че е така.

– Ти сигурно си мислиш, че си страшно умен, а? – нахвърли се внезапно върху му генерал Дрийдъл.

Полковник Мудъс отново се зачерви.

– Не, татко, не е...

– Добре, пуснете този непокорен кучи син – изгърмя генерал Дрийдъл, като се отдръпна огорчен от зетя си и изляя кисело към шофьора и

метеоролога на полковник Каткарт: – Но го изхвърлете от бараката и не го пускайте да влезе. И да продължим този дяволски инструктаж, преди да е свършила войната. Никога не съм виждал такава некадърност!

Полковник Каткарт кимна вдървено към генерал Дрийдъл и даде знак на хората си бързо да изтласкат майор Данби навън, макар че нямаше кой да продължи инструктажа. Всички зяпнаха един към друг в тъпо недоумение. Генерал Дрийдъл почервения от ярост, като видя, че нищо не става. Полковник Каткарт нямаше понятие какво трябва да направи. Тъкмо щеше да застане на глас и полковник Корн го спаси, като пристъпи напред и се зае с инструктажа. Полковник Каткарт въздъхна с огромно, съзливо облекчение, почти смазан от силно чувство на признателност.

– Сега, момчета, ще си синхронизираме часовниците – почна бързо полковник Корн с рязък заповеднически тон, като обръщаше очи към генерал Дрийдъл, сякаш флиртуваше с него. – Ще си синхронизираме часовниците веднъж и само веднъж. И ако този единствен път синхронизирането не излезе успешно, генерал Дрийдъл и аз ще искаме да узнаем защо не е излязло. Ясно ли е? Метна отново очи към генерал Дрийдъл, за да се увери, че номерът му минава. – Сега нагласете часовниците си на девет и осемнадесет.

Полковник Корн синхронизира часовниците без никаква спънка и продължи, изпълнен с увереност. Съобщи паролата на деня и направи преглед на атмосферните условия, проявявайки живо своите бляскави, многостранни познания, като през две-три секунди хвърляше коси самодоволни погледи на генерал Дрийдъл, за да получи още по-голямо насърчение от отличното впечатление, което виждаше, че прави. Със сияещо лице той се перчеше и превземаше, разхождаше се гордо и суетно по платформата и разпалвайки се, даде повторно паролата, след което с лекота вмъкна едно насърчително слово какво е значението на моста при Авињон за спечелването на войната и че дълг на всеки летен, участващ в полета, е да постави любовта към родината над живота си. Когато вдъхновяващото слово завърши, той пак съобщи паролата, наблегна на ъгъла, под който ще се приближат до целта, и отново направи преглед на атмосферните условия. Той наистина бе завладял аудиторията си.

В съзнанието на полковник Каткарт бавно изплува някаква смътна мисъл; когато тя се уясни напълно, той бе поразен. Гледаше как полковник Корн подло и предателски си плете кошницата и челостта му увисваше все повече. Почти се страхуваше от това, което щеше да чуе,

когато генерал Дрийдъл се приближи към него и шепнейки достатъчно гърмко, за да бъде чуто в цялата барака, запита:

– Кой е този?

Полковник Каткарт отговори, обхванат от мрачни предчувствия, и тогава генерал Дрийдъл сложи ръка до устата си и пошепна нещо, от което лицето на полковник Каткарт пламна от огромна радост. Полковник Корн видя това и потръпна, обхванат от неудържим възторг. Дали генерал Дрийдъл не го е произвел веднага пълен полковник? Не можеше по-дълго да издържи напрежението. С един майсторски цветист израз той завърши инструктажа и се обърна, очаквайки да бъде обсипан с пламенни поздравления от генерал Дрийдъл, който обаче вече излизаше от сградата, без да се обърне назад, като водеше след себе си медицинската сестра и полковник Мудъс. Полковник Корн беше зашеметен от тази разочароваша гледка, но само за миг. Очите му откриха полковник Каткарт, който все още стоеше като в унес, изправен и захилен; изтича ликуващ към него и започна да го дърпа за лакътя.

– Какво каза за мене? – запита той възбудено, изпълнен с възторг на гордо и блажено предчувствие. – Какво каза генерал Дрийдъл?

– Питаше за името ти.

– Чух това, чух това. Но какво каза за мен? Какво каза...

– Каза, че му се гади, като те гледа.

22

КМЕТЪТ МАЙЛОУ

При този именно полет Йосарян изгуби самообладание. Йосарян загуби самообладание при полета над Авиньон, защото на Сноуден му изтекоха червата, защото него ден техен пилот беше Хъпъл, а той беше само петнадесетгодишен, и втори пилот бе Добз, който беше още по-лош от него и искаше Йосарян да се присъедини към един заговор за убийство на полковник Каткарт. Хъпъл беше добър пилот – Йосарян знаеше това, – но бе хлапак, пък и Добз нямаше доверие в него и измъкна ненадейно лоста за управление от ръцете му, след като хвърлиха бомбите – просто побесня, извъртя самолета и го хвърли гибелно надолу с неопируемо смразяващ вой, който раздираше ушите и, смразяваше сърцата и от който слушалките на Йосарян се откъснаха от жиците, а той самият увисна в носа на самолета с глава, притисната до покрива на кабината.

– О, Боже! – изпищя беззвучно Йосарян, когато усети, че падат. – О, Боже! О, Боже! О, Боже! О, Боже! – крещеше той умолително през устни, които не можеха да се отворят, докато самолетът падаше, а той самият висеше безтегловно, опрял теме о покрива на самолета. Най-после Хъпъл успя да издърпа лоста обратно и изправи самолета в безумния, скалист, объркан каньон от трещящ противовъздушен огън, от който се бяха измъкнали и от който сега трябваше отново да избягат. Почти веднага усетиха глух удар и една дупка, широка колкото голям юмрук, се отвори в плексигласовата обшивка. Йосарян почувствува, че бузите го засърбват от забитите в тях дребни блякави късчета стъкло. Нямаше кръв.

– Какво стана? Какво стана? – извика той и цял се разтрепера, когато не можа да чуе собствения си глас; уплаши се от празното мълчание на микрофона. Тъй ужасен беше, че почти не можеше да мръдне и се свиваше като мишка в капан, опрял колене и ръце на пода; чакаше и не смееше да диша, докато най-после зърна лъскавия цилиндричен щекер на слушалките си да се люлее напред-назад пред очите му и го натика обратно в контакта с разтреперани ръце. – О, Боже! – продължаваше да пищи той и ужасът му не намаляваше, докато флакът трошеше и пръсканията на снарядите никнеха като гъби наоколо му. – О, Боже!

Добз плачеше, когато Йосарян натика щекера в микрофона и вече можеше да чува.

– Помогнете му, помогнете му – хлипаше Добз. – Помогнете му, помогнете му!

– Кому да помогнем, кому? – извика Йосарян в отговор. – Кому да помогнем?

– На командира, на командира – изкрещя Добз. – Той не отговаря. Помогнете на командира, помогнете на командира!

– Аз съм командирът – му извика Йосарян. – Аз съм командирът. Нищо ми няма, нищо ми няма.

– Тогава помогнете на него, помогнете на него – ридаше Добз. – Помогнете му, помогнете му.

– Кому да помогнем? Кому да помогнем?

– На стрелеца – молеше Добз. – Помогнете на стрелеца.

– Студено ми е! – хленчеше Сноуден безсилно по микрофона с тънък, жален, агонизиращ глас. – Моля ви се, помогнете ми! Студено ми е.

Йосарян изпълзя през прохода, изкачи се над вместилището за бомбите, влезе в задната кабина на самолета, където Сноуден лежеше ранен на пода, осветен от жълто петно слънчева светлина, и умираше от студ до новия заден стрелец, който бе изпаднал в пълно безсъзнание.

Добз беше най-лошият пилот на света и съзнаваше това; този мъжествен младеж беше истинска развалина и постоянно се опитваше да убеди началниците си, че вече е негоден да пилотира, но никой от началниците му не искаше да го слуша и тъкмо в деня, когато броят на бойните полети бе повишен на шестдесет, Добз се промъкна в палатката на Йосарян, докато Ор търсеше навън някакъв уплътнител, и му разкри плана си да убие полковник Каткарт. Нужна му бе помощта на Йосарян.

– Искаш да го убием преднамерено? – възрази Йосарян.

– Точно така – съгласи се Добз с оптимистична усмивка, насърчен от това, че Йосарян веднага схвана положението. – Ще го застреляме с люгера, който донесох от Сицилия; никой не знае, че имам такъв пистолет.

– Струва ми се, че не мога да извърша такова нещо – заключи Йосарян, след като мълчаливо обмисля идеята известно време.

Добз беше учуден. А защо не?

– Слушай. Нищо не би ме зарадвало повече, отколкото да видя този кучи син със счупен врат или убит в самолетна злополука, или пък някой друг да го застреля. Но мисля, че аз самият не бих могъл да го убия.

– Той би те убил – настояваше Добз. – Всъщност ти именно ми каза, че той иска да ни убие, като ни праща на бойни полети толкова дълго.

– Но аз мисля, че не бих могъл да го убия. И той има право да живее.

– Няма право, щом се опитва да отнеме на тебе и на мене правото да живеем. Какво става с тебе? – Добз беше смаян. – Чувал съм те да убеждаваш Клевинджър в същото нещо. И виж какво се случи с него. Право в онзи облак.

– Престани да крещиш, чуваш ли? – изшътка му Йосарян.

– Не крещя! – изкрещя Добз още по-силно, с лице, зачервено от революционна жар. Очите му бяха налети със сълзи, носят му течеше и треперещата му вишневочервена долна устна беше покрита с капчици пяна. – В групата трябва да е имало близо сто души, които бяха изкарали по петдесет и пет полета, когато той вдигна броя на шестдесет. Трябва да е имало още стотина като тебе, на които им е оставало да изкарат още по няколко, за да стигнат петдесет и пет. Ще избие всички ни, ако го оставим вечно да кара така. Трябва да го убием.

Йосарян кимна безизразно, без да се обвърже.

– Мислиш ли, че няма да ни пипнат?

– Всичко съм обмислил. Аз...

– Не крещи, за Бога.

– Не крещя. Всичко съм...

– Ще престанеш ли да крещиш?

– Всичко съм обмислил – пошепна Добз, като сграбчи края на леглото на Ор с две ръце, защото не можеше да се съдържи да не ги размахва, при което кокалчетата на пръстите му побеляха. – В четвъртък сутрин, когато той трябва да се върне от оная негова дяволска къща в планината, ще се промъкна през гората до острия завой на пътя и ще се скрия в храстите. Там той трябва да намали скоростта, а аз ще наблюдавам пътя в двете посоки, за да се уверя, че няма никой наблизо. Когато го видя, че иде, ще избутам един голям пън на пътя, за да го накарам да спре джипа. Тогава ще изскоча от храстите с люгера и ще стрелям в главата му, докато го убия. Ще закопая люгера, ще се върна през гората в лагера и ще си гледам работата като всички други. Къде може да има засечка?

Йосарян следеше внимателно всяка фраза на плана.

– А с какво участвувам аз? – запита той озадачен.

– Не бих могъл да го свърша без тебе – обясни Добз. – Ти си ми нужен, за да ми кажеш „карай“. Йосарян не вярваше на ушите си.

– Това ли е всичко, което искаш от мене? Само да ти кажа „карай“?

– Само за това си ми нужен – отговори Добз. – Само ми кажи

„карай“ и аз сам ще му пръсна черепа в други ден. – От вълнение той заговори по-бързо и отново повиши глас. – Понеже сме се заловили с тая работа, бих искал да застрелям и полковник Корн в главата, макар че ми се ще да пощада майор Данби, ако нямаш нищо против. След това ще убия също Апълби и Хавърмайър и като свърша с тях, бих искал да убия и Макуот.

– Макуот ли? – извика Йосарян и почти подскочи от ужас. – Макуот е мой приятел. Какво искаш от Макуот?

– Не знам призна Добз с объркан и смутен израз. – Просто помислих, че щом убием Апълби и Хавърмайър, все едно, можем да убием и Макуот. Не искаш ли да убием Макуот?

Йосарян взе твърдо становище.

– Слушай, мога да продължа да се интересувам от тази работа, ако престанеш да крещиш за нея по целия остров и ако имаш предвид само полковник Каткарт. Но ако искаш да правиш кървава баня, остави ме на мира.

– Добре, добре – опита се да го успокои Добз. – Само полковник Каткарт. Да го направя ли? Каж ми „карай“. Йосарян поклати глава.

– Мисля, че не бих могъл да ти кажа „карай“.

Добз обезумя.

– Аз съм готов на отстъпки – молеше той горещо. – Не е нужно да ми казваш карай, само ми кажи, че е добра идея. Окей? Добра идея ли е?

Йосарян пак поклати глава.

– Щеше да бъде чудесна идея, ако беше я осъществил, без дори да ми кажеш. Сега е вече много късно. Струва ми се, че не мога да ти кажа нищо. Дай ми малко време. Може да си променя мнението.

– Тогава ще бъде много късно.

Йосарян продължаваше да клати глава. Добз бе разочарован. Той поседя малко с гузен вид, после скочи внезапно на крака и изтрополя навън: бе решил да се нахвърли още веднъж здравата върху доктор Данийка и да издействува да бъде зачислен към земния персонал. Залитна на излизане, събори умивалника на Йосарян и се препъгна в петролната тръба на печката, която Ор още не бе изкарал. Доктор Данийка издържа на нападението от ругатни, заплахи и жестове, като многократно кимаше нетърпеливо, и най-посде изпрати Добз в амбулаторната палатка да опише симптомите си на Гюс и Уес, които боядисаха устните му в мораво с разтвор от ген-циан-виолет веднага щом заговори. Боядисаха в мораво също и пръстите на краката му и щом пак отвори уста да протестира, му наляха очистително в гърлото и го отпратиха.

Добз беше в още по-лошо състояние и от Джоу Гладника, който поне можеше да участва в бойни полети, когато нямаше кошмари. Добз беше почти толкова болен, колкото Ор, който със своето смахнато, конвулсивно кикотене и тракащи изкривени зъби изглеждаше щастлив като недорасла, радостно пърхаща чучулига. Изпратиха го на почивка с Майлоу и Йосарян в Кайро за яйца и вместо яйца Майлоу купи памук, а призори отлетя за Истанбул със самолет, напълнен до стрелковите качулки с екзотични паяци и неузрели банани. Ор беше от най-грозните изроди, които Йосарян бе виждал някога, но и един от най-привлекателните. Имаше грубо издялано, издуто лице, със светлокафяви очи, изскочили от орбитите си като две еднакви половинки на кафяви стъклени топчета, и гъста, къдрава, пъстра коса, която се събираше в кичур на върха на главата му подобно на напوماдена островърха къщичка за кученца. Почти всеки път, когато излетеше, флакът го сваляше във водата или му откръсваше единия мотор и когато тръгнаха за Неапол, а кацнаха в Сицилия, той задърпа като дивак Йосарян за лакътя да потърсят десетгодишния сводник и комбинатор с пура в устата и двете му дванадесетгодишни девствени сестри, които ги чакали в града пред хотела, където имало място само за Майлоу. Йосарян беше непреклонен и се дърпаше от Ор, загрижено и смаяно втренчил поглед в Етна вместо във Везувий, и се чудеше какво правят в Сицилия вместо в Неапол, докато Ор се кискаше, пелтечеше, обхванат от похотливо вълнение, и го молеше настоятелно да тръгне с него след десетгодишния сводник и комбинатор и двете му дванадесетгодишни девствени сестри, които не бяха нито девствени, нито сестри, а всъщност бяха двадесет и осем годишни.

– Върви с него – заповяда лаконично Майлоу на Йосарян. – И не забравяй поръчението си.

– Добре – отстъпи Йосарян с въздишка, спомняйки си поръчението. Но нека поне да се опитам първо да си намеря стая в някой хотел, та да мога да си отспя после.

– Ще си отспиш при момичетата – отвърна Майлоу със същия заговорнически израз. – Не забравяй поръчението си.

Но Йосарян и Ор изобщо не можаха да поспят, тъй като се озоваха притиснати в едно двойно легло с двете дванадесетгодишни, двадесет и осем годишни, проститутки, които се оказаха мазни и тлъсти и постоянно ги будеха през цялата нощ, искайки да си разменят партньорите. Йосарян възприемаше всичко така смътно, че не обърна внимание на бежовия тюрбан на тлъстата, която все го избутваше от леглото; тя остана с тюрбана на глава до късно сутринта, когато десетгодишният сводник и

комбинатор с тънката кубинска пура в уста, воден от някаква жестока прищявка, го дръпна от главата ѝ пред хората и изложи на ярката сицилийска дневна светлина ужасния ѝ, неправилен, гол череп. Отмъстителни съседи ѝ бяха обръснали косата до блестящата кожа, защото била спала с германци. Момичето изпищя, обхванато от женско възмущение, и се заклати комично бързо след десетгодишния сводник и комбинатор, като нейният страховит, отвратителен, изнасилен череп нелепо се кла-тушкаше подобно на гнусна, обезцветена дрипа около странната, тъмна брадавица на лицето ѝ. Никога в живота си Йосарян не бе виждал толкова гола глава. Сводникът въртеше на пръста си тюрбана като някакъв трофей и отскачайки крачка по крачка от протегнатите ѝ пръсти, описваше изкусителен танталов кръг по площада, натъпкан с хора, които ревяха от смях и сочеха подигравателно Йосарян, когато Майлоу, стъпвайки с едри крачки, пристигна с мрачен израз на нетърпение, изписан на лицето му, и неодобрително присви устни пред това неприлично зрелище, излагашо на показ толкова порок и лекомислие. Майлоу настояваше веднага да заминат за Малта.

– Спи ни се – хленчеше Ор.

– Сами сте си виновни – смъмри фарисейски Майлоу и двамата. – Ако бяхте прекарвали нощта в стаята си в хотела вместо в компанията на тези безнравствени момичета, днес щяхте да се чувствувате така добре, както се чувствувам аз.

– Ти ни каза да отидем с тях – възрази Йосарян с обвинителен тон. – При това няхахме и стая. Само ти можа да получиш стая.

– И това не беше по моя вина – обясни високомерно Майлоу. – Как можех да зная, че всички купувачи ще бъдат в града за реколтата на нахута?

– Знаел си – обвиняваше го Йосарян. – Това обяснява защо сме тук, в Сицилия, вместо в Неапол. Сигурно вече си напълнил целия самолет с нахут, дявол да го вземе!

– Шшшт! – предупреди го Майлоу, хвърляйки многозначителен поглед към Ор. – Не забравяй задачата си.

Когато пристигнаха на летището, за да отлетят за Малта, бомбеното вместилище, задната кабина, опашката на самолета и по-голямата част от стрелковата куличка бяха напълнени с крини нахут.

Задачата на Йосарян беше да не остави Ор да види откъде Майлоу купува яйца, въпреки че Ор беше член на синдиката на Майлоу и имаше дял в него. Йосарян разбираше, че задачата му е безсмислена, тъй като беше общоизвестно, че Майлоу купува яйца в Малта за седем цента

едното и ги продава на столовете по пет цента.

– Просто нямам вяра в него – размишляваше на глас Майлоу в самолета, кимайки назад към Ор, който се бе сгушил като навито въже върху крините с нахут и измъчен от безсъние, се опитваше да заспи. – Предпочитам да купувам яйца, когато той не се върти наоколо, не искам да знае търговските ми тайни. Какво друго не ти е ясно?

Йосарян седеше до него като помощник-пилот.

– Не ми е ясно защо купуваш яйцата по седем цента едното и ги продаваш по пет цента.

– За да изкарам печалба.

– Че как можеш да изкараш печалба? Губиш по два цента на яйце.

– Печеля по три цента и четвърт на яйце, като ги продавам по четири цента и четвърт едното на хората в Малта, от които ги купувам по седем цента едното. Разбира се, не аз печеля. Синдикатът печели. И всички имат дял.

Йосарян почувствува, че почва да разбира.

– И хората, на които продаваш яйцата по четири цента и четвърт едното, печелят по два цента и три четвърти на яйце, когато ти ги купуваш обратно по седем цента едното. Така ли е? Тогава защо не продаваш яйцата направо на себе си и не отстраниш хората, от които ги купуваш?

– Защото аз съм хората, от които ги купувам – обясни Майлоу. – Печеля по три цента и четвърт на яйце, когато ги продавам на себе си, и по два цента и три четвърти, когато ги купувам обратно от себе си. Това прави обща печалба от шест цента на яйце. Губя само когато ги продавам на столовете по пет цента парчето. По този начин мога да изкарам печалба, като ги купувам по седем цента и ги продавам по пет цента едното. Плащам само по един цент яйцето, когато ги купувам от селяните в Сицилия.

– В Малта – поправи го Йосарян. – Купуваш яйцата си в Малта, а не в Сицилия.

Майлоу се изкикоти гордо.

– Не купувам яйца в Малта – призна той със слаб израз на прикрито задоволство; това беше единственото отклонение от израза на трудолюбие и сдържаност, което Йосарян бе някога виждал у него. – Купувам ги в Сицилия по един цент парчето и тайно ги пренасям в Малта за продан по четири цента и половина, за да вдигна цената на яйцата до седем цента едното, когато хората дойдат да търсят яйца в Малта.

– Защо отиват хората за яйца в Малта, щом са толкова скъпи там?

– Защото винаги са ходили.

– Защо не търсят яйца в Сицилия?

– Защото никога не са купували яйца там.

– Ама наистина не разбирам. Защо не продаваш на столовете яйца по седем цента едното вместо по пет цента?

– Защото тогава столовете няма да имат нужда от мен. Всеки може да купи яйца по седем цента едното, щом се продават по седем цента.

– А защо не те заобикалят и не купят яйца от тебе направо в Малта по четири цента и четвърт едното?

– Защото няма да им продам.

– Защо няма да им продадеш?

– Защото няма толкова голяма печалба. Поне по този начин мога да изкарам малко и за себе си като посредник.

– Значи изкарваш печалба за себе си – заяви Йосарян.

– Разбира се, че изкарвам. Но всичко отива за синдиката. И всички имат дял. Не разбираш ли? Точно както с домати, които продавам на полковник Каткарт.

– Които купуваш – поправи го Йосарян. – Ти не продаваш домати на полковник Каткарт и полковник Корн. Купуваш домати от тях.

– Не, продавам им – поправи го Майлоу. – Аз пускам на пазара моите домати по цяла Пианоза под чуждо име, така че полковник Каткарт и полковник Корн да могат да ги закупят от мен под чужди имена по четири цента единият и да ми ги продадат обратно на следния ден за синдиката по пет цента единият. Изкарват печалба по един цент на домати, а аз печеля по три цента и половина на парче и всеки има сметка.

– Всеки освен синдиката – изсумтя Йосарян. – Синдикатът плаща пет цента на парче за домати, които ти струват само половин цент единият. Как печели синдикатът?

– Когато аз печеля, и синдикатът печели – обясни Майлоу, – защото всички имат дял. И синдикатът си осигурява помощта на полковник Каткарт и полковник Корн, така че те ме пушат да обикалям както сега. Ще видиш каква голяма печалба означава това след петнадесет минути, когато кацнем в Палермо.

– В Малта – поправи го Йосарян. – Сега летим за Малта, а не за Палермо.

– Не, за Палермо летим – отговори Майлоу. – Има един износител на цикория в Палермо, когото трябва да видя за минутка по една пратка гъби за Берн, които били повредени от плесен.

– Майлоу, как го прaviш? – запита Йосарян със смях, смаян и

възхитен. – Натоварваш самолет за едно място и после отлиташ за друго. Не вдигат ли врява хората от контролните кули по летищата?

– Те всички са членове на синдиката – каза Майлоу. – Знаят, че каквото е добро за синдиката, е добро и за страната, защото това е пружината на Чичо Сам. Хората по контролните кули също имат дялове и затова винаги трябва да вършат каквото могат, за да помогнат на синдиката.

– Аз имам ли дял?

– Всеки има дял.

– Има ли дял Ор?

– Всеки има дял.

– А Джоу Гладника? И той ли има дял?

– Всеки има дял.

– Брей, дявол да го вземе! – каза замислен Йосарян, комуто идеята за дялове направи дълбоко впечатление за първи път.

Майлоу се обърна към него и в очите му проблесна някаква палавост.

– Имам безпогрешен план да измамя федералното правителство с шест хиляди долара. Можем да изкараме по три хиляди долара всеки без никакъв риск за тебе или за мене. Интересуваш ли се?

– Не.

Майлоу погледна Йосарян с дълбоко вълнение.

– Това ми харесва у тебе – възкликна той. – Ти си честен! Ти си единственият от всички, които познавам, комуто наистина мога да вярвам. Затова искам да се постарая да ми помагаш повече. Наистина бях разочарован от тебе, когато се юрна вчера с ония две уличници в Катания.

Йосарян втренчи в Майлоу поглед, изпълнен с насмешливо недоверие.

– Майлоу, ти ми каза да тръгна с тях. Не си ли спомняш?

– Вината не е моя – отговори Майлоу с достойнство. – Трябваше по някакъв начин да се освободя от Ор, щом влязохме в града. Съвсем различно ще бъде в Палермо. Когато качнем в Палермо, искам вие двамата с Ор да тръгнете с момичетата още от летището.

– Какви момичета?

– Обадих се по радиото и наредих един четиригодишен сводник да достави на теб и Ор две осемгодишни девственици, които са наполовина испанки. Той ще чака на летището с лимузина. Веднага се качи на нея, щом слезеш от самолета.

– Дума да не става – каза Йосарян, като поклати глава. – Ще отида да спя.

Майлоу побледня от възмущение; тънкият му дълъг нос потрепваше между черните вежди и щръкналите оранжевокафяви мустаци като бледия тънък пламък на свещ.

– Йосарян, спомни си задачата си – припомни му той почтително.

– По дяволите задачата ми – отговори с безразличие Йосарян. – И по дяволите и синдиката, макар че имам дял в него. Не искам никакви осемгодишни девственици, дори и да са наполовина испанки.

– Не те упреквам. Но тези осемгодишни девственици са всъщност на тридесет и две години. И не са наистина наполовина испанки, а само една трета.

– Не обичам девственици.

– Но те не са и девственици – продължи да го убеждава Майлоу. – Едната, която избрах за тебе, е била женена за кратко време за възрастен учител, който спял с нея само в неделен ден, така че тя не е изхабена почти никак.

Но и Ор беше сънлив, затова той и Йосарян останаха в колата до Майлоу, когато влязоха в Палермо и откриха, че в хотела няма място за тях и – нещо още по-важно – че Майлоу бил кмет на града.

Необикновеното, невероятно посрещане на Майлоу започна още на летището, където няколко цивилни работници, които го познаха, почтително спряха работата си и го загледаха с израз на съдържан изблик на въодушевление и обожание. Новината за пристигането му го бе изпреварила в града и предградията, през които префучаха с малкия открит камион, бяха вече изпълнени с приветстващи го граждани. Йосарян и Ор, озадачени и онемели от смущение, се притиснаха по-близо до Майлоу, за да се чувствуват по-сигурни.

Вътре в града, както камионът забавяше ход и се движеше все по-бавно, приближавайки към центъра, посрещането на Майлоу ставаше още по-шумно. Малки момченца и момиченца в нови дрехи бяха пуснати от училище и наредени по тротоарите, размахваха флагчета. Сега Йосарян и Ор занемяха напълно. Улиците бяха претъпкани с радостни тълпи и над тях висяха огромни знамена с лика на Майлоу. За тези портрети Майлоу бе позирал в износена селска риза с висока кръгла яка и неговото добросъвестно, бащинско лице с непокорни мустаци изразяваше търпимост и сила, докато разединените му, всезнаещи очи гледаха втрънено простолюдието. Инвалиди, които не можеха да стоят на крака, му пращаха въздушни целувки от прозорците. Месари и бакали,

както бяха запасани с престилки, възторжено го приветстваха от тесните врати на магазините си. Тубите на духовата музика, ревяха. Туктам някой падаше и тълпата го стъпкваше до смърт. Хълцащи стари жени бясно се трупаха една през друга, около бавно напредващия камион, за да докоснат рамото на Майлоу или да стиснат ръката му. Майлоу понасяше бурното чествуване благосклонно и доброжелателно. Отвърщаше с галантен жест на всеки, който му махаше, и щедро хвърляше шепа обвити в станиол бонбони и „целувки Хърши“ на ликуващото множество. Редица яки момчета и момичета подскачаха зад камиона, заловени за ръце, и с пресипнали гласове и изцъклени от обожание очи скандираха: „Майлоу! Майлоу! Майлоу! Майлоу!“

Сега, тъй като тайната бе вече разкрита, Майлоу се отпусна с Йосарян и Ор и пишно се наду с огромна, плаха гордост. Бузите му добиха цвят на сурово месо. Майлоу бил избран за кмет на Палермо, както и на близките селища Карина, Монреале, Багерия, Термини Имезезе, Чефали, Мистрета и Никозия, защото внесъл уиски в Сицилия.

Йосарян се смая.

– Толкова ли много обичат уиски тукашните хора?

– Никак не пият уиски – обясни Майлоу. – Уискито е доста скъпо, а тукашните хора са много бедни.

– Тогава защо внасяш уиски в Сицилия, щом никой не го пие?

– За да повдигна цената. Докарвам тук уиски от Малта, за да имам по-големи възможности за печалба, когато го продам обратно на себе си за сметка на някой друг. Създадох нов голям бизнес тук. Днес Сицилия е третият най-голям вносител на уиски в света и затова ме избраха за кмет.

– А можеш ли да ни намериш стая в някой хотел, щом си толкова голям майстор? – измърмори недоволено и нахално Ор с едва разбираем от умора глас.

– Точно това ще направя ей сега – обеща с тон на разкаяние Майлоу. – Наистина съжалявам, загдето забравих да се обадя по радиото и да запазя стаи за двама ви. Елате в бюрото ми и аз веднага ще говоря с помощник-кмета по въпроса.

Бюрото му се помещаваше в една бръснарница, а помощник-кметът се оказа топчест бръснар, от чиято раболепна уста сърдечните поздравления се лееха така изобилно, както пияната, която той направи в паничката, преди да започне да бръсне Майлоу.

– Е, Виторио – каза Майлоу, като се отпусна лениво на един от бръснарските столове на Виторио. – Как вървяха този път работите в

мое отсъствие?

– Много тъжно беше, синьор Майлоу, много тъжно. Но сега, като се върнахте, хората пак са много щастливи.

– Учудих се на големите тълпи. А как така всички хотели са пълни?

– Ами че много хора дойдоха от други градове да ви видят, синьор Майлоу. Пък в града са надошли и всички купувачи за разпродажбата на артишо.

Ръката на Майлоу се издигна отвесно като орел и спря бръснарската четка на Виторио.

– Какво е това артишо? – полюбопитствува той.

– Артишо ли, синьор Майлоу? Артишо е един много вкусен зеленчук, който всички обичат. Трябва да го опитате, докато сте тук, синьор Майлоу. Ние отглеждаме най-доброто артишо на света.

– Така ли? Как се продава артишото тази година?

– Изглежда, не е добра година за артишо. Реколтата беше много слаба.

– Наистина ли? – каза Майлоу замислено и изхвърча навън, плъзвайки се от стола си така бързо, че бръснарската кърпа на райета, която бе сложил, задържа няколко секунди очертанията на тялото му, преди да рухне. Докато Йосарян и Ор изтичат до вратата, Майлоу бе изчезнал.

– Следващият – излая припряно помошник-кметът. – Кой е следващият?

Йосарян и Ор излязоха обезсърчени от бръснарницата. Изоставени от Майлоу, те се тътреха бездомни сред ликуващите тълпи, напразно търсейки място да поспят. Йосарян бе на края на силите си. Тъпа, изтощителна болка го шракаше в главата и той се дразнеше от Ор, който бе намерил отнякъде две киселици, сложил ги бе в уста и си вървеше така, докато Йосарян не забеляза и не го накара да ги извади. Тогава Ор намери отнякъде два диви кестена и ги налага, но Йосарян ги откри и му кресна троснато да извади киселиците от устата си. Ор се захили и му отговори, че това не са киселици, а диви кестени и че не са в устата му, а в ръцете му, но Йосарян не можа да разбере нито дума от това, което казваше, поради кестените в устата му, но все пак го накара да ги извади. Хитро пламъче блесна в очите на Ор. Той разтърка рязко челото си с кокалчетата на пръстите си, подобно на човек, вцепенен от алкохол, и се закиска похотливо.

– Спомнящ ли си онова момиче... – прекъсна думите си, за да се извикоти пак. – Спомняш ли си онова момиче, което ме удряше по главата с обувката в онзи апартамент в Рим, когато и двамата бяхме голи? –

запита той с израз на хитро очакване. Почака, докато Йосарян кимна предпазливо. – Ако ме оставиш отново да сложа кестените в устата си, ще ти кажа защо ме удряше. Приемаш ли такава спогодба?

Йосарян кимна и Ор му разказа цялата фантастична история защо голото момиче в апартамента на курвата на Нейтли го удряло по главата с обувката си, но Йосарян не можа да разбере нито дума, понеже Ор отново бе сложил кестените в устата си. Йосарян, вбесен от тази шега, решеше от смях, но най-после, когато се стъмни, не им оставаше друго, освен да се навечерят в един мръсен ресторант, където им поднесоха някакво воднисто ядене, и да отидат на автостоп до летището, където легнаха да спят на студения метален под в самолета. Въртяха се, мятаха се и измъчено пъшкаха, докато след по-малко от два часа шофьорите на камионите се разкрещяха и мъкнейки щайги, пълни с артишо, ги изгониха навън, за да натоварят машината. Заваля проливен дъжд. Когато камионите си тръгнаха, Йосарян и Ор бяха вир-вода, но не можеха да направят нищо друго, освен да се проврат обратно в самолета и да се сгушат като зъзнещи кучета между блъскащите ги ръбове на щайгите с артишо, с които призори Майлоу отлетя за Неапол и които размени срещу канела на кори, карамфил, ванилия на зърна и нелюшен чер пипер; последните той незабавно пренесе на юг, в Малта, където, както се оказа, бил помощник на главния губернатор. И в Малта нямаше стая за Йосарян и Ор. В Малта Майлоу беше сър майор Майлоу Майндърбайндър и имаше на свое разположение грамадна канцелария в сградата на главния губернатор. Махагоновото му бюро беше огромно. В едно пано на облицованите с дъб стени, между кръстосани британски знамена, висеше драматичен, внушителен фотопортрет на сър майор Майлоу Майндърбайндър в парадната униформа на Кралския уейлски стрелкови полк. На снимката мустаците му бяха подстригани и тънки, брадичката му бе строго изваяна и очите – остри като бодли. Заради търговията с яйца, която развил в Малта, му била дадена титлата сър, бил произведен майор от Кралския уелск стрелкови полк и назначен за помощник главен губернатор на Малта. Той великодушно разреши на Йосарян и Ор да прекарат нощта на дебелия килим в канцеларията му, но скоро след като си отиде, се появи един часови с бойна униформа, изгони ги с натъкнат на пушката нож от сградата и капнали от умора, те взеха такси – навъсеният шофьор ги оскуба – и пак отидоха да спят в самолета, който сега беше натоварен с пробити чували от зебло, пълни с какао и прясно смляно кафе и миризмата беше толкова силна, че когато рано на следната сутрин Майлоу, свеж и бодър, пристигна с кола, карана от шофьор,

той ги завари да повръщат неудържимо върху шасито на самолета. После отлетяха за Оран, където в хотела пак нямаше стая за Йосарян и Ор и където Майлоу беше вицешах. Той имаше на свое разположение разкошен апартамент в оранжево-розовия дворец, но на Йосарян и Ор не разрешиха да влязат с него в двореца, защото бяха християни, тоест неверници. На вратата те бяха спрени от стражата – бербери с гаргантюански ръст и с ятагани в ръце, които ги прогониха оттам. Ор говорете гъгнуво и кихаше – хванал бе хрема, която ужасно го измъчваше. Широкият гръб на Йосарян бе превит и го болеше. Беше готов да извие врата на Майлоу, но Майлоу беше вицешах на Оран и личността му беше свещена. Майлоу беше не само вицешах на Оран, но, както се оказа по-късно – и халиф на Багдад, имам на Дамаск и шейх на Арабия. Майлоу беше бог на царевицата, бог на дъжда и бог на ориза в изостанали области, където такива примитивни богове се почитат от невежи и суеверни хора и където – както той сега с прилична скромност намекуваше, големи издялани образи на мустакатото му лице можели да се видят над примитивни каменни жертвеници, обагрени с човешка кръв. Където и да кацнеха, той бе приветствуван с почит; триумфални овации се носеха от град в град, докато най-после се върнаха обратно по изминатия път през Близкия изток и стигнаха в Кайро; там Майлоу завладя пазара на памука, който никой не искаше да купи, и бързо се озова пред разорение. В Кайро най-после се намери хотелска стая за Йосарян и Ор. Имаше меки легла с дебели, бухнали възглавници и чисти, свежи чаршафи. Имаше долапи със закачалки за дрехите им. Имаше вода да се измият. Йосарян и Ор киснаха до почервявяване вкиснатите си, вмирисани тела в пускащата пара вана и след това излязоха с Майлоу от хотела и отидоха да ядат скариди и филе миньон в един много добър ресторант, в чието предверие имаше телекс, който тъкмо в момента, когато Майлоу питаше оберкелнера каква е тази машина, започна да съобщава последните цени на египетския памук. Майлоу никога не си бе представял, че може да съществува такава красива машина.

– Тъй ли? – възкликна той, когато оберкелнерът завърши обяснението си. И как се продава египетският памук? Оберкелнерът му каза и Майлоу закупи цялата реколта. Но Йосарян далеч не се изплаши толкова от египетския памук, който Майлоу закупи, колкото от кичурите зелени банани, които Майлоу бе зърнал на местния пазар, когато влизаха с колата в града, и страховете му се оказаха основателни, тъй като Майлоу го разтърси и го събуди, както бе заспал дълбоко тъкмо след полунощ, и тикна под носа му един наполовина обелен банан. Йосарян едва

се съдържаше да не се разхълца.

– Опитай го настояваше Майлоу, като следваше с банана въртящото се сгърчено лице на Йосарян.

– Майлоу, копеле такова – стенеше Йосарян. – Трябва да поспя малко.

– Изяж го и ми кажи дали е хубав – упорствуваше Майлоу. – И не казвай на Ор, че съм ти го дал без пари. Накарах го да плати два пиастра за банана, който му дадох.

Йосарян покорно изяде банана и след като каза на Майлоу, че е добър, затвори очи, но Майлоу отново го разтърси и му нареди да се облече колкото може по-бързо, защото веднага щели да заминат за Пианоза.

– Ти и Ор трябва да натоварите бананите на самолета веднага – обясни той. – Човекът каза да се пазите от паяци, когато вдигате кичурите.

– Не може ли да почакаме до сутринта, Майлоу? – молеше се Йосарян. – Трябва да поспя малко.

– Те узряват много бързо – отговори Майлоу – и нямаме нито минута за губене. Помисли си само колко щастливи ще бъдат хората от ескадрилата, когато получат тези банани.

Но хората от ескадрилата никога не видяха нито един от тези банани, защото в Истанбул за бананите имаше добър пазар, а в Бейрут киминът беше много евтин и с него те отлетяха за Бенгази, след като продадоха бананите, и когато шест дни по-късно потеглиха стремглаво за Пианоза, самолетът бе натоварен с най-хубави бели яйца от Сицилия, за които Майлоу казваше, че са от Египет, и ги продаде на офицерските столове само по четири цента едното, така че всички командувачи офицери в синдиката го умоляваха да побърза да се върне в Кайро, за да закупи още кичури зелени банани и да ги продаде в Турция срещу кимин, който се търсеше в Бенгази. И всички имаха дял от сделката.

23

СТАРЕЦЪТ НА НЕЙТЛИ

В ескадрилата единственият, който видя нещо от бананите на Майлоу, беше Арфи: когато бананите узряха и огромни количества потекоха към Италия по нормалните черноборсаджийски пътища, той взе два банана от един влиятелен член на своята студентска организация, който служеше в интендантството и който беше в офицерския апартамент с Йосарян онази вечер, когато Нейтли най-после намери курвата си след толкова безплодни седмици, прекарани в скръбно преследване, и я примами да дойде в апартамента с две нейни приятелки, като обеща по тридесет долара на всяка от тях.

– По тридесет долара на всяка? – забеляза бавно Арфи, като опипваше и тупаше скептично всяко от трите яки момичета с вид на недоволен познавач. – Тридесет долара са много пари за такава стока. Освен това аз никога не съм плащал за тая работа.

– Не искам от тебе да плащаш – увери го Нейтли бързо. – Аз ще платя и на трите. Просто искам от вас, момчета, да вземете другите две. Няма ли да ме отървете от тях?

Арфи се захили самодоволно и поклати нежната си кръгла глава.

– Не е нужно никой да плаща за стария Арфи. Мога да си намеря колкото си искам момичета и когато поискам. В момента не съм в настроение.

– А защо не платиш на трите, пък да отпратиш другите две? – предложи Йосарян.

– Защото тогава моята ще се ядоса, че трябва да работи за парите, които ще получи – отговори Нейтли, като хвърли разтревожен поглед към своето момиче, което го гледаше неспокойно и свирепо и почна да мърмори, – Казва, че ако наистина я харесвам, трябва да я пусна и да легна с една от двете други.

– Аз имам по-добра идея – похвали се Арфи. – Защо да не задържим и трите тук, докато дойде полицейският час, и после ги заплашим, че ще ги изтласкаме на улицата, а там ще ги арестуват, и че ще го направим, ако те не ни дадат всичките си пари? Можем дори да ги заплашим, че ще ги изхвърлим през прозореца.

– Арфи! – извика Нейтли ужасен.

– Исках само да ти помогна – каза овчедушно Арфи. Той винаги се

опитваше да помогне на Нейтли, защото бащата на Нейтли беше богат и прекрасно можеше да помогне на Арфи след войната. – Брей – защитаваше се той свадливо, – в университета постоянно правехме такива неща. Спомням си как един ден ние подмамахме две глупави ученички от града и ги заведохме в общежитието и ги накарахме да бутнат на всички, които искаха, като ги заплашихме, че ще повикаме родителите им и ще кажем, че ни се предлагат. Държахме ги в леглото повече от десет часа. Дори им ударихме по някоя плесница, когато почнаха да се оплакват. После им обрахме петачетата и дъвката и ги изхвърлихме навън. Ей, страшно се забавлявахме в студентските спални! – припомняше си спокойно той и едрите му бузи руменееха от радостната топлина на носталгичните спомени. – Гонехме всички, дори едни други се гонехме.

Но сега, когато момичето, в което Нейтли бе влюбен така дълбоко, започна да го ругае сърдито с растяща заплашителна ненавист, Арфи не можеше да помогне на Нейтли. За щастие в този миг Джоу Гладника се втурна в стаята и всичко беше наред, освен че минута по-късно Дънбар се дотътри пиан и олюлявайки се, веднага започна да прегръща едно от другите две кикотещи се момичета. Сега в апартамента се събраха четирима мъже и три момичета и седмината оставиха Арфи в апартамента и се качиха в един файтон, който спря до тротоара, докато момичетата настояваха да си получат парите предварително. С галантен жест Нейтли им даде деветдесет долара, след като взе на заем двадесет от Йосарян, тридесет и пет от Дънбар и седемнадесет от Джоу Гладника.

Тогава момичетата станаха по-приветливи и дадоха един адрес на файтонджията, който с лек тръс премина през половината град и ги закара в непознат квартал, където не бяха ходили дотогава, и спря пред висока стара сграда в някаква тъмна улица. Момичетата ги поведоха по дългите дървени стълби до третия етаж, вкараха ги в собствения си чудесен, великолепен бедняшки апартамент, където като по чудо изникна безкрайно и размножаващо се изобилие от голи, гъвкави момичета и където се намираха злият, развратен и грозен старец, който постоянно дразнеше Нейтли с язвителния си смях, и кудкудякащата, порядъчна стара жена, облечена с пепеливосив вълнен пуловер, порицаваща всичко неморално, което ставаше там, и правеща усилия да разтребва апартамента.

Този смайващ дом беше истински плодовит и гъмжащ рог на изобилието на женски цици и пъпове. Отначало техните момичета стояха сами в мъждиво осветения мръсен салон с кафяви тапети, който свързваше трите полутъмни коридора, водещи в различни посоки към

дълбините на този странен и чудесен публичен дом. Момичетата веднага почнаха да се събличат, но спираха на моменти, за да покажат гордо крещящите цветове на бельото си, като през всичкото време закачаха мършавия безпътен старец с невчесана дълга коса и измачкана бяла, незакопчана риза, който, седнал на старомоден стол, кудкудякаше сладострастно и с весела и язвително-подигравателна официалност поздрави Нейтли и другарите му с добре дошли. Тогава старата жена, стъпвайки тежко и кимайки тъжно и недоволно с глава, излезе да повика някое момиче за Джоу Гладника и се завърна с две едрогърди красавици, едната вече съблечена, а втората само по прозрачен къс розов комбинезон, от който тя се измъкна, както седеше на стола. Още три голи момичета влязоха в стаята от един друг коридор и останаха да побъбрят там, после дойдоха още две. Нови четири момичета минаха лениво през стаята в проточена група, погълнати в разговор; трите бяха боси, а четвъртата се клатушкаше опасно на чифт незакопчани сребърни бални обувки, които не изглеждаха да са нейни. Появи се още едно момиче, което беше само по долни гащи, и седна. Така за няколко минути общият брой на събраните достигна единадесет, от които всички освен едно бяха напълно голи.

Навсякъде се виждаше излегната или движеща се гола плът, в повечето случаи закръглена, и Джоу Гладника примря. Стоеше съвършено неподвижен в някакво схванато, каталептично учудване, докато момичетата влизаха и се настаняваха удобно по столовете. Внезапно той изпищя пронизително и със стремглав устрем се хвърли към вратата, за да изтича до войнишкия апартамент и вземе фотоапарата си, но веднага спря с втори безумен писък, внезапно обхванат от страшното, смразяващо предчувствие, че този прекрасен, ярък, богат и пъстър езически рай ще му бъде отнет завинаги, ако той дори за миг го изпусне от очи. Спря на вратата и изломоти нещо; сгърчените вени и сухожилия на лицето и врата му бурно туптяха. Старецът го наблюдаваше с победоносна веселост, разположен в старомодното си синьо кресло, подобен на някакво сатанинско и хедонистично божество, седнало на престол, и бе обвил вретенообразните си крака с откраднатото американско военно одеяло, за да се предварди от настинка. Той се смееше спокойно и хлътналите му хитри очи святкаха схватливо с израз на безсрамна, развратна наслада. Старецът беше вече пил много. Щом го зърна, Нейтли настръхна, изпълнен с враждебност към този зъл, безпътен и непатриотичен старец, който беше достатъчно стар, за да му напомни за баща му, и който правеше непочтителни шегички за Америка.

– Америка каза той – ще загуби войната. А Италия ще я спечели.

– Америка е най-силната и най-процъфтяващата нация на света осведоми го Нейтли с възвишен плам и достойнство. И американският войник не е по-долу от войника на която и да е друга страна.

– Точно така – съгласи се любезно старецът с едва доловима насмешлива веселост. – А Италия пък е най-малко процъфтяващата нация на света. И италианският войник е вероятно най-лошият войник на света. И именно затова нашата страна е толкова добре и вашата страна е толкова зле. Нейтли прихна да се смее от изненада и след това се изчерви, обхванат от желание да се извини за неучтивостта си.

– Извинете, че се изсмях – каза той искрено и продължи с тон на почтителна снизходителност: – Но Италия беше окупирана от германците, а сега е окупирана от нас. Няма да кажете, че това е много добре за Италия, нали?

– Разбира се, че е добре – възкликна бързо и весело старецът. – Вие изтиквате германците, а ние сме си все тук. След няколко години и вие ще си отидете, а ние ще бъдем тук. Виждате ли, Италия е наистина много бедна и слаба страна и това именно ни прави толкова силни. Италиански войници вече не умират, а американски и германски войници още умират. Аз намирам, че това е извънредно добре за Италия. Да, напълно съм сигурен, че Италия ще преживее войната и ще съществува дълго след като вашата страна бъде унищожена.

Нейтли едва вярваше на ушите си. Никога преди не бе чувал такова възмутително светотатство и с някаква инстинктивна логика се питаше защо не идват войници да арестуват този предател.

– Америка няма да бъде унищожена! – извика той със страст.

– Никога ли? – подразни го леко старецът.

– Е... – запъна се Нейтли.

Старецът се изсмях снизходително, като съдържаше своята по-дълбока, по-бурна наслада. Закачките му оставаха леки.

– Рим е бил унищожен, Гърция е била унищожена, Персия е била унищожена, Испания е била унищожена. Всички велики държави са били унищожени. Защо не и вашата страна? Колко дълго наистина смятате, че ще трае вашата страна? Вечно ли? Не забравяйте, че и Земята един ден ще бъде унищожена от Слънцето след около двадесет и пет милиона години.

Нейтли, объркан, се размърда неловко.

– Е, вечно е май голяма дума.

– Един милион години? – настояваше присмехулно старецът със

страстно, садистично увлечение. – Половин милион години? Жабите съществуват от почти петстотин милиона години. Можете ли наистина да кажете с някаква сигурност, че Америка с цялата си сила и благосъстояние, със своя войник, който не отстъпва на никой друг войник, и със своето жизнено равнище, което е най-високото на света, ще трае... колкото жабите?

На Нейтли му се прищя да смачка злобното лице на стареца. Той се огледа умолително, търсейки някой да му помогне да защити бъдещето на отечеството си от омразните клевети на този хитър и греховен нападател. Остана разочарован: на другия край на стаята Йосарян и Дънбар се бяха отдали на дива оргия – опипваха необуздано четири-пет игриви момичета и шест шишета червено вино, а Джоу Гладника отдавна се бе затърлил по един от тайнствените коридори, тласкайки пред себе си като буйствуващ деспот колкото от младите проститутки с най-широки задници можеха да обхванат слабите му разперени като крила на вятърна мелница ръце и колкото можеше да побере едно двойно легло.

Нейтли се смути и не знаеше какво да отговори. Неговото момиче се бе излегнало безсрамно на едно издуто канапе с израз на скука и празнота. Нейтли бе обезсърчен от нейното вцепенено безразличие към него, от същата сънлива и вяла самоувереност, която той си спомняше тъй живо, тъй сладко и с такава болка от първия момент, когато тя го видя и не му обърна никакво внимание при играта на тридесет и едно – залагаха по един цент – в хола на войнишкия апартамент. Отпуснатата й уста беше отворена и образуваше идеално О. Един Господ знаеше в какво бе втренчила изцъклените си тъмносиви очи с такава животинска безчувственост. Старецът чакаше търпеливо, наблюдавайки го с пронизателна усмивка, която беше едновременно и презрителна, и съчувствена. Едно пъргаво и гъвкаво русо момиче с прелестни крака, чиято кожа имаше цвят на мед, се излегна на страничната облегалка на креслото на стареца и започна да го задява вяло и кокетно, като го щипеше леко по ъгловатото, бледо, развратно лице. Нейтли настръхна от омраза и враждебност при вида на такава поквара у толкова стар човек. Обърна се настрани обезсърчено и се запита защо просто не вземе момичето си и не отиде да си легне. Този долен, хищен, демоничен старец напомни на Нейтли за баща му, защото двамата не си приличаха по нищо. Бащата на Нейтли беше изискан, побелял господин, който се обличаше безупречно; този старец бе един недодялан, пропаднал тип. Бащата на Нейтли беше трезвен, философски настроен човек с чувство за отговорност; старецът бе лекомислен и безпътен. Бащата на Нейтли беше сдържан и

културен; този старец бе простак. Бащата на Нейтли вярваше в честността и имаше готови отговори на всички въпроси; този старец не вярваше в нищо и знаеше само да задава въпроси. Бащата на Нейтли имаше хубави бели мустаци; този старец нямаше никакви мустаци. Бащата на Нейтли – и всички бащи, които Нейтли бе срещал – бяха изпълнени с достойнство, мъдри, и почтени; този старец беше крайно отблъскващ и Нейтли отново потъна в спор с него, решен да обори безчестната му логика и гнусните му подмятания с честолюбива отмъстителност, която да привлече вниманието на отегченото, флегматично момиче, в което се бе влюбил тъй силно, и завинаги да спечели възхищението ѝ.

– Е, откровено казано, не зная колко дълго ще съществува Америка – продължи той безстрашно. – Сигурно не може да съществува вечно, ако целият свят ще бъде унищожен някой ден. Но знам положително, че ще живеем и ще побеждаваме дълго, дълго време.

– Колко дълго? – попита подигравателно богохулният старец и очите му блеснаха от злобно въодушевление. – Дори не толкова, колкото са живели жабите?

– Много повече от мен и вас – изтърси Нейтли необедително.

– О, само толкова ли? Тогава няма да бъде много дълго, щом вие сте толкова лековерен и храбър, а аз съм вече толкова стар.

– На колко години сте? – попита Нейтли, който бе заинтересуван и очарован от стареца въпреки волята си.

– На сто и седем. – Старецът се изкикоти гръмко, забелязал опечаления израз на Нейтли. – Виждам, че и това не вярвате.

– Не вярвам на нищо, което ми казвате – отвърна Нейтли със свенлива усмивка, която смекчаваше грубостта на думите му. – Единственото нещо, в което вярвам, е, че Америка ще спечели войната.

– Толкова голямо значение отдавате на печеленето на войни – каза насмешливо мърлявият, порочен старец. – Истинският майсторлък е да знаеш кои войни можеш да загубиш. Италия е губила войни в течение на столетия и вижте как въпреки това великолепно ни е вървяло. Франция печели войни и е във вечна криза. Германия губи войни и процъфтява. Погледнете най-новата история. Италия спечели една война срещу Етиопия и бързо изпадна в затруднения. Победата ни вдъхна такава безумна мания за величие, че ние допринесохме за започването на една световна война, която в никой случай не можем да спечелим. Но сега, откакто почнахме отново да губим, всичко тръгна по-добре и ако успеем да достигнем до поражение, сигурно пак ще излезем отгоре.

Нейтли зяпна от объркване, което не се мъчеше да прикрие.

– Сега вече наистина не мога да разбера какво казвате. Говорите като луд.

– Но живея като здравомислещ. Бях фашист, когато Мусолини беше на власт; сега съм антифашист, понеже той беше свален. Бях фанатичен германofil, когато германците бяха тук, за да ни пазят от американците; а сега, когато американците са тук, за да ни пазят от германците, аз съм фанатичен американofil. Уверявам ви, мой възмутени приятелю, хитрите, изпълнени с презрение очи на стареца заблестяха все възбудено, колкото повече заекваше и се ужасяваше Нейтли, – че вие и вашата страна няма да имате по-верен поддръжник от мен в Италия... но само докато сте в Италия.

– Но вие сте изменник! – извика Нейтли, не вярвайки на думите му.
– Вие се въртите според вятъра! Безсрамен, безскрупулен опортюнист!

– Аз съм на сто и седем години – напомни му старецът любезно.

– Нямате ли никакви принципи?

– Никакви, разбира се.

– Никаква нравственост?

– О, аз съм напълно нравствен човек – увери го със сатирична сериозност отвратителният старец, като погали голия хълбок на закръгленото чернокосо момиче с красиви трапчинки на бузите, което се беше изтегнало съблазнително на другата странична облегалка на креслото му. Той се захили саркастично на Нейтли, както седеше между двете голи момичета в самодоволно и овехтяло великолепие; сложил властно по една ръка върху всяко от тях.

– Не мога да повярвам неохотно каза Нейтли, като упорито се стареше да не гледа как старецът опипва момичетата. – Просто не мога да повярвам.

– Но това е съвършено вярно. Когато германците влязоха в града, аз танцувах като млада балерина и крещях „Хайл Хитлер!“; докато ми прегракна гърлото. Дори размахвах нацистко знаменце, което грабнах от едно красиво момиченце, докато майка му гледеше на другата страна. Когато германците напуснаха града, аз изтичах да посрещам американците с шише отличен коняк и кошница цветя. Конякът беше, разбира се, за мене, а цветята – да ги хвърлям по нашите освободители. Имаше един страшно вдървен и надут стар майор в първата кола и го ударих право в окото с една червена роза. Чудесно попадение! Да бяхте го видели само как потрепери от болка.

Нейтли ахна и скочи на крака от учудване; бузите му останаха без кръв.

– Майор ... де Къвърли! – извика той.

– Познавате ли го? – запита старецът възхитен. – Какво очарователно съвпадение!

Нейтли беше тъй поразен, че не можа да го чуе.

– Значи вие сте ранили майор ... де Къвърли! – възкликна той, обхванат от ужас и възмущение. – Как сте могли да извършите такова нещо?

Демоничният старец беше невъзмутим.

– Как можех да устоя да не го ударя, искате да кажете. Само да бяхте видели този надменен, стар досадник, седнал строго в колата, като че ли е самият всемогъщ Господ, с голямата си вдървена глава и глупавото си, тържествено лице! Каква изкушаваща цел представляваше! Ударих го в околото с роза „Американска красавица“. Мисля, че беше много подходящо. Не смятате ли?

– Ужасно нещо сте извършили! – извика му Нейтли укоризнено. – Лоша постъпка, престъпление! Майор ... де Къвърли е началник на снабдяването, на нашата ескадрила.

– Така ли? – дразнеше го непоправимият стар грешник и щипеше изострената си брадичка, като насмешливо се преструваше на дълбоко разкаян. – В такъв случай трябва да признаете, че съм безпристрастен. Когато германците влизаха с колите си, едва не убих един як оберлейтенант, като го прободох с един стрък еделвайс.

Нейтли беше ужасен и зашеметен от неспособността на гнусния старец да схване колко чудовищна е постъпката му.

– Не си ли давате сметка какво сте направили? – смъмри го яростно той. – Майор ... де Къвърли е благороден, чудесен човек и всички се възхищават от него.

– Той е един стар глупак, който няма право да се държи като млад глупак. Къде е той сега? Убит ли е?

Нейтли отговори тихо, с глас, издаващ мрачно страхопочитание:

– Никой не знае. Изглежда, е изчезнал.

– Виждате ли? Представете си само: човек на неговата възраст да рискува краткия живот, който още му остава, за такова абсурдно нещо като родина.

Нейтли отново се разбунтува.

– Няма нищо абсурдно в това да рискуваш живота си за родината! – заяви той.

– Няма ли? – запита старецът. – Какво е родината? Къс земя, заграден от всички страни с граници, обикновено неестествени. Англичани

умират за Англия, американци умират за Америка, германци умират за Германия, руснаци умират за Русия. Сега петдесет-шестдесет страни участвуват във войната. Сигурно всички тия страни не заслужават да се умре за тях.

– Ако си заслужава да живееш за едно нещо, заслужава си и да умреш за него – каза Нейтли.

– Ако си заслужава да умреш за едно нещо – отговори кощунстващият старец, – сигурно си заслужава да живееш за него. Знаете ли, вие сте такъв чист и наивен младеж, че почти ми е жал за вас. На колко години сте? Двадесет и пет? Двадесет и шест?

– Деветнадесет – каза Нейтли. – През януари ще стана на двадесет.

– Ако останете жив дотогава. – Старецът поклати глава и на лицето му за миг се появи същият обидчив, замислен, намръщен израз, който имаше лицето на раздражителната и недоволна стара жена. – Ще ви убият, ако не внимавате, и аз отсега виждам, че няма да внимавате. Защо не вложите малко здрав разум и не се опитате да бъдете като мен? Може и вие да стигнете до сто и седем години.

– Защото е по-добре да умреш прав, отколкото да живееш на колене – отвърна Нейтли с тържествуваща и възвишена убеденост. – Предполагам, че сте чували тази поговорка.

– Да, разбира се, чувал съм я – разсъждаваше на глас коварният старец, като пак се усмихна. – Но май сте я запомнили наопаки. По-добре е да живееш прав, отколкото да умреш на колене. Такава е поговорката.

– Сигурен ли сте? – запита Нейтли сериозен и смутен. – Струва ми се, че има повече смисъл, както аз я казах.

– Не, има повече смисъл, както аз я казах.

Нейтли се обърна да попита приятелите си и откри, че бяха изчезнали. Старецът изрева весело, гледайки с презрение смутения и изненадан израз на Нейтли. Лицето на младежа потъмня от срам. Той се поколеба безпомощно още няколко секунди, после се завъртя и избяга в най-близкия коридор, надявайки се да ги улови навреме и да ги извика на помощ, като им съобщи новината за забележителния инцидент със стареца и майор ... де Къвърли. Всички врати в коридора бяха затворени. Под никоя не се виждаше светлина. Беше вече много късно. Отчаян, Нейтли се отказа да ги търси. Най-после си даде сметка, че не му остава нищо друго, освен да вземе момичето, в което бе влюбен, и да легне някъде с него, да го ухажва нежно и благовъзпитано и заедно да кроят планове за бъдещето; но когато се върна да го потърси в салона, то вече бе отишло да си легне и нему не оставаше нищо, освен да продължи

безплодният спор с омразния старец, който стана от креслото си и с насмешлива любезност му пожела лека нощ, като остави Нейтли с двете момичета с гуреливи очи, които не можаха да му кажат в коя стая е отишла неговата курва и които след няколко секунди отидоха да си легнат, шляпайки боси по пода, след като напразно се бяха опитали да събудят у него интерес към себе си, и го оставиха да спи сам в салона на малкото изтърбушено канапе.

Нейтли беше чувствително, богато, хубаво момче с тъмна коса, доверчиви очи и схванат врат, когато се събуди рано на следната сутрин и със замаяна глава се питаше къде се намира. Той бе неизменно нежен и учтив по природа. Бе живял почти двадесет години без травми, напрежения, омрази или неврози, което за Йосарян бе доказателство колко смахнат е всъщност. Детството му беше приятно, макар в дома му да имаше дисциплина. Разбираше се добре с братята и сестрите си и не мразеше майка си и баща си, макар че и двамата бяха много добри към него.

Нейтли бе възпитан да ненавижда хора като Арфи, които майка му качествяваше като кариеристи, или хора като Майлоу, които баща му характеризираше като пресметливи нахалници, но не знаеше как да ги ненавижда, понеже никога не го бяха оставяли дори да се приближи до такива хора. Доколкото можеше да си спомни, в къщите, в които бе живял във Филаделфия, Ню Йорк, Мейн, Палм Бийч, Саутхамптън, Лондон, Довил, Париж и Южна Франция, винаги се събираха само дами и господа, които не бяха нито кариеристи, нито пресметливи нахалници. Майката на Нейтли, потомка на Торнтъновци от Нова Англия, беше „дъщеря на Американската революция“. Баща му беше кучи син.

– Винаги помни – напомняше му често майка му, – че носиш името Нейтли. Ти не си от семейство Вандербилт, чието богатство е създадено от един вулгарен капитан на корабен влекач, нито си от Рокфелеровци, чието богатство е натрупано чрез безсъвестни спекулации с нефт; нито си Рейндълс или Дюк, които извличаха доходи, като продаваха на неосведомените консуматори продукти, съдържащи канцерогенни смоли и катрани; ти не си, разбира се, от рода Астор, които, мисля, още дават стаи под наем. Ти си от рода Нейтли, а този род не е работил нищо, за да спечели парите си.

– Майка ти иска да каже, синко – намеси се веднъж баща му любезно със своя усет за елегантен и пестелив стил, от който Нейтли така се възхищаваше, че старите пари са по-добри от новите и че скоро забогателите не трябва никога да се ценят така високо, както наскоро

обеднелите. Правилно ли се изразих, мила?

Бащата на Нейтли просто преливаше от умни, изпълнени с житейска мъдрост съвети от този вид. Той беше горещ и румен като горещо червено вино с подправки и Нейтли го харесваше много, макар че не обичаше горещо червено вино с подправки. Когато избухна войната, семейството на Нейтли реши, че той ще постъпи във въоръжените сили, тъй като беше прекалено млад, за да постъпи на дипломатическа служба, и тъй като баща му бе осведомен от много авторитетен източник, че Русия ще рухне за няколко седмици или месеци и Хитлер, Чърчил, Рузвелт, Мусолини, Ганди, Франко, Перон и японският император ще подпишат мир и ще живеят щастливо заедно во веки веков. Бащата на Нейтли именно има идеята синът му да постъпи във въздушните войски, където ще може безопасно да се обучава като летец, докато руснаците капитулират и се уточнят подробностите по примирието, и където като офицер той ще общува само с изискани господа.

Вместо това той се озова с Йосарян, Дънбар и Джоу Гладника в публичен дом, болезнено влюбен в една равнодушна проститутка, с която най-после легна на сутринта след нощта, когато спа сам в салона, само за да бъде прекъснат почти веднага от непоправимата й малка сестра, която се втурна ненадейно и обхваната от ревност, скочи на леглото, за да може Нейтли да прегърне и нея също. Курвата на Нейтли скочи ядосана, ръмжейки, че ще я наплеска, и като я хвана за косите, я издърпа от леглото и я изправи на крака. На Нейтли дванадесетгодишното момиче му приличаше на оскубано пиле или на пръчка с обелена кора: тънкото й като фиданка тяло смущаваше всички при преждевременните й опити да подражава на по-големите момичета; затова винаги я гонеха да се облече и й заповядваха да излезе на чист въздух да играе на улицата с другите деца. Двете сестри се кълнях диво една друга и се плюеха, като вдигаха оглушителна врява, която събра цяла тълпа развеселени зяпачи в стаята. Вбесен, Нейтли се отказа от намерението си. Каза на момичето да се облече и го заведе долу на закуска. Малката сестра се помъкна след тях и докато тримата закусваха с напълно порядъчен вид на терасата на близкото кафене, Нейтли се чувствуваше като горд глава на семейство. Но когато тръгнаха обратно, курвата на Нейтли се беше вече отегчила и реши да отиде с две други момичета да търси клиенти по улиците, вместо да прекарва времето си с него. Нейтли и малката сестра смирено вървяха подире й на известно разстояние и докато амбициозното хлапе събираше ценни сведения за занаята, Нейтли, разсеян и обхванат от чувство на безсилие, се тровеше; и двамата се натъжиха, когато

няколко войници в една щабна кола спряха момичетата и ги откараха със себе си.

Нейтли се върна обратно в кафенето и поръча шоколадов сладолед на малката сестра и когато настроението ѝ се подобри, той се върна с нея в апартамента. Йосарян и Дънбар спяха на пода в салона, а на натъртеното лице на Джоу Гладника още бе изписана същата блажена, няма, тържествуваща усмивка, която имаше, когато сутринта се показа на бял свят, напушайки многобройния си харем и накуцвайки като човек с много счупени кости. Сладострастният и развратен старец беше във възторг от разцепените устни и синините под очите на Джоу Гладника. Облечен все в същите измачкани дрехи, които носеше предишната вечер, той поздрави сърдечно Нейтли. Младежът бе дълбоко смутен от неговия опърпан и неприличен вид и когато отиваше в апартамента, винаги му се щеше да завари този развален, безнравствен старец в чиста риза, марка „Брук Брадърс“, обръснат, с вчесана коса, облечен в туидено сако и с хубави бели мустаци, така че Нейтли да не се смушава и засрамва всеки път, щом го погледне и си припомни баща си.

24 МАЙЛОУ

За Майлоу април се бе оказал най-добрият месец от всички месеци на годината. Люляците цъфтяха през април и гроздове зрееха по лозите. Сърцата биеха по-бързо и стари желания се разпалваха. През април перуниката блестеше по-живо до лъскавия гълъб. Април е пролет и през пролетта въображението на Майлоу Майндърбайндър леко се насочи към мисълта за мандарини.

– Мандарини ли?

– Да, сър.

– Моите хора много ще се зарадват, ако получат мандарини – призна полковникът в Сардиния, който командуваше четири ескадрили самолети Б-26.

– Ще имат да ядат толкова мандарини, колкото можете да платите с парите от вашия стол – увери го Майлоу.

– А измирски пъпеши?

– На безценица се продават в Дамаск.

– Имам слабост към измирски пъпеши. Винаги съм имал слабост към тях.

– Само дайте на мое разположение по един самолет от всяка ескадрила, само по един, и ще имате толкова измирски пъпеши, колкото можете да изядете и колкото пари можете да платите.

– От синдиката ли купуваме?

– И всички имат дялове.

– Удивително, наистина удивително. Как успявате да направите това?

– Голяма покупателна мощ, там е цялата разлика. Например панирани телешки котлети.

– Не примирам за панирани телешки котлети – измърмори скептичният командир на самолетите Б-25 в Северна Корсика.

– Панираните телешки котлети са много хранителни – добронамерено го смъмри Майлоу. – Съдържат яйчен жълтък и галета. Също така хранителни са и агнешките котлети.

– О, агнешки котлети! – повтори командирът на самолетите Б-25. – Хубави ли са тия агнешки котлети?

– Най-хубавите, които могат да се намерят на черна борса.

- Котлети от сукалчета?
- Обвити в най-сладките розови хартийки, които някога сте виждали. На безценица се продават в Португалия.
- Не мога да пратя самолет в Португалия. Нямам такава власт.
- Аз мога да го пратя, стига само да ми дадете самолет. И пилот да го кара. И не забравяйте – ще ви посети генерал Дрийдъл.
- Ще яде ли пак генерал Дрийдъл в моя стол?
- Ще яде като свиня, щом почнете да го храните с най-хубавите бели пресни яйца, пържени в моето чисто прясно масло. Ще има също и мандарини, и измирски пъпеши, и пъпеши „Медена роса“, и филе от пия, и печена треска от Аляска, и миди, и стриди.
- И всички имат дялове?
- Това му е най-хубавото – каза Майлоу.
- Не ми харесва – изръмжа нежелаящият да сътрудничи командир на изстребител който не харесваше и самия Майлоу.
- Там, на север, има един командир на изстребител, който не желее да сътрудничи, защото ми има зъб – оплака се Майлоу на генерал Дрийдъл. – Един човек стига, за да съсипе цялата работа, и тогава вече няма да ядете пресни яйца, пържени в чисто масло.
- Генерал Дрийдъл изпрати нежелаящия да сътрудничи командир на изстребител да копае гробове на Соломоновите острови и го замести с един изкуфял полковник, страдащ от бурсит и ламтящ за китайски нефелиум, който представи Майлоу на генерала, командуваш самолетите Б-17 на континента, който пък копнееше за полски салам.
- Полският салам е просто без пари в Краков – уведоми го Майлоу.
- Полски салам! – въздъхна носталгично генералът. – Какво не бих дал за едно по-големичко парче полски салам! Почти всичко бих дал.
- Не е нужно да давате нищо. Просто ми дайте по един самолет за всеки стол и по един пилот, който да върши каквото му кажа. И малка сума в брой за първата поръчка, колкото да покажете, че сте добросъвестен купувач.
- Но Краков е на стотици мили зад неприятелските линии. Как ще стигнете до салама?
- В Женева има международна полска борса по салами. Просто ще закарам със самолета фъстъци в Женева и ще ги разменя за полски салам по редовната пазарна цена. Те ще откарат фъстъците в Краков, а аз ще ви докарам полския салам тук. Ще купите от синдиката само толкова полски салам, колкото искате. Ще има също и мандарини със съвсем малка добавка багрилно вещество. И яйца от Малта, и уиски от

Сицилия. Когато купувате от синдиката, вие всъщност ще плащате на себе си, тъй като ще притежавате дял, и затова в действителност ще получавате без пари всичко, което купувате. Нали има смисъл в тази работа?

– Просто гениално! Как, дявол да го вземе, можяхте да го измислите?

– Казвам се Майлоу Майндърбайндър и съм на двадесет и седем години.

Самолетите на Майлоу Майндърбайндър пристигаха отвсякъде, в непрекъснат поток изстребители и бомбардировачи се приземяваха на летището на полковник Каткарт, карани от пилоти, които вършеха каквото им се каже. Самолетите бяха украсени с ярките емблеми на ескадрилите, символизиращи похвални идеали като Храброст, Мощ, Справедливост, Истина, Свобода, Любов, Чест и Патриотизъм, но механиците на Майлоу ги замазаха веднага с двоен слой бяла боя и ги заместиха с изписан с шаблон надпис: „Предприятия «М и М», висококачествени плодове и продукти“. Буквите ММ бяха инициалите на Майлоу Майндърбайндър, а съюзът „и“ беше вмъкнат между тях, както Майлоу откровено обясни, за да се заличи впечатлението, че синдикатът е еднолично предприятие. Самолети носеха стоки на Майлоу от летища в Италия, Северна Африка и Англия и от базите на Армейския въздушен транспорт в Либерия, остров Възнесение, Кайро и Карачи. Изстребители се разменяха срещу допълнителни товарни кораби или се задържаха за извънредни специални поръчки и пренасяне на малки пратки; камиони и танкове се доставяха от сухопътните войски и се използваша за пътен превоз на къси разстояния. Всички имаха дялове, хората дебелееха и се разхождаха кротко с клечки за зъби между омазнените си устни. Майлоу сам контролираше разрастващите се сделки.

Грижите бяха изрязали постоянни, дълбоки сивокафяви бръчки на изнуреното му лице, които му придаваха някакъв изтерзан вид на трезвеност и недоверие. Всички освен Йосарян смятаха Майлоу за наивник, първо, защото сам бе поискал да завежда стола, и, второ, защото вземаше работата си така присърце. Йосарян също мислеше, че Майлоу е наивник, но знаеше също, че е и гений.

Един ден Майлоу отлетя за Англия, за да донесе една пратка турска халва, и се върна от Мадагаскар, водейки четири германски бомбардировача, пълни с ям, зеле, синапови връхчета и джорджийски грах на черни точки. Майлоу се смая, когато слезе от самолета и видя отделение въоръжена военна полиция, която чакаше на летището, за да отведе

във военния затвор германските пилоти и да конфискува самолетите им. Да конфискува! Самата дума бе анатема за него и побеснял, той се разхождаше напред-назад, изпълнен с безпощаден упрек, размахвайки пронизващия си показалец пред виновните лица на полковник Каткарт, полковник Корн и нещастния капитан с белези от заздравили рани по лицето и автомат в ръце, който командуваше военните полицаи.

– Къде се намирате? – нахвърли се Майлоу върху им, като викаше колкото му глас държи. – Да конфискувате! – изпищя той, сякаш не можеше да повярва на ушите си. – Откога американското правителство е започнало такава политика – да конфискува частната собственост на гражданите? Позор! Позор, загдето дори сте допусkali подобна мисъл да влезе в главите ви!

– Но, Майлоу – прекъсна го плахо майор Данби, – ние сме във война с Германия, а тези самолети са германски.

– Не са нищо подобно! – възрази яростно Майлоу. – Тези самолети принадлежат на синдиката и всеки има дял. Ще конфискувате! Как е възможно да конфискувате собственото си имущество? Ще конфискувате, как не! Никога, през целия си живот не съм чувал такова безнравствено нещо!

И наистина Майлоу се оказа прав, защото, когато присъстващите вдигнаха очи, неговите механици бяха вече замазали германската свастика на крилата, опашките и корпусите на самолетите с двоен слой бяла боя и изписали с шаблон надпис „Предприятия «М и М», висококачествени плодове и продукти“. Пред очите им Майлоу бе превърнал синдиката в международен картел.

Майлоувите флотилии на изобилието сега изпълваха въздуха. Самолети прииждаха в непрекъснат поток от Норвегия, Дания, Франция, Германия, Австрия, Италия, Югославия, Румъния, България, Швеция, Финландия, Полша, всъщност от цяла Европа освен от Русия, с която Майлоу отказваше да търгува. Когато всички, при които ходеше, се записаха за членове на синдиката „Предприятия «М и М», висококачествени плодове и продукти“, Майлоу създаде един напълно личен филиал „М и М, луксозни пасти“ и получи още повече самолети и още повече пари от касите на столовете за млечни кифли и бисквити от Британските острови, датски пасти, пълнени със сирене, и сушени сливи от Копенхаген, еклери, вафли, пълни с крем, крем-пители и сухи сладки от Париж, кугел-копф пудинг, специален хляб пумперникел и медени сладкиши с джинджифил от Берлин, линзери и добуш-торти от Виена, шрудел от Унгария и баклава от Анкара. Всяка сутрин Майлоу изпращаше по цяла

Европа самолети, които влечаха след себе си дълги ленти с реклами за най-новите лакомства: съомга хайвер – 79 цента, бяла риба – 21 цента. Повиши приходите в брой на синдиката, като срещу заплащане закачваше на самолетите и ленти с реклами на фирмите „Пет милк“, „Гейнз – храна за кучета“ и „Ноксзема“. Изпълнен с дух на гражданска предприемчивост, той редовно отделяше известно място в рекламните ленти на генерал Пекъм за безплатно разпространение на послания от обществен интерес като: „Спретнатостта има значение“, „Бързата кучка слепи ги ражда“, „Семейство, което се моли заедно, остава сплотено“. За да върви работата, Майлоу закупи време за кратки съобщения по Радио Берлин и за ежедневните пропагандни предавания на лорд Хо-Хо от Германия. Бизнесът цъфтеше по всички фронтове.

Самолетите на Майлоу бяха позната гледка. Те минаваха свободно навсякъде и един ден Майлоу сключи договор с американските военни власти да бомбардира държания от германците шосеен мост при Орвието, а с германските военни власти да защитава шосейния мост при Орвието с противовъздушен огън срещу собственото си нападение. Хонорарът му за нападението на моста възлизаше на всички разходи по операцията, плюс шест на сто, а хонорарът му, платен от Германия, за да защитава моста, беше равен на германските разходи, плюс шест на сто, увеличен с премии по хиляда долара за всеки свален от него американски самолет. Изпълнението на тези сделки представлява голяма победа за частното предприятие – изтъкваше той, – тъй като войските и на двете страни са социализирани институции. Щом веднъж договорите бяха подписани, нямаше никакъв смисъл да се разходват средствата на синдиката, за да се бомбардира и отбранява мостът, тъй като и двете правителства имаха достатъчно хора и материали на самото място да свършат цялата работа и бяха съвсем доволни да ги поставят в действие; и накрая Майлоу получи фантастична печалба от двете половинки на своята сделка, без да направи нищо повече, освен да се подпише два пъти.

Споразуменията бяха справедливи и към двете страни. Тъй като Майлоу имаше свободен достъп навсякъде, неговите самолети можаха да прелетят незабелязани от германската противовъздушна отбрана и да атакуват ненадейно; но тъй като Майлоу знаеше за нападението, той можа да предупреди навреме германската противовъздушна отбрана, която откри точна стрелба, щом самолетите попаднаха в обсега ѝ. Беше идеално споразумение за всички заинтересовани освен за мъртвеца в Йосаряновата палатка, който беше убит над целта в деня на пристигането си.

– Не съм го убил аз – отговаряше разпалено Майлоу на гневните

обвинения на Йосарян. – Дори не бях там него ден, казвам ти. Да не мислиш, че съм бил там и съм стрелял с противовъздушно оръдие, когато са прелетели самолетите?

– Но ти си организирал цялата работа, нали? – му изкрещя Йосарян във виолетовия здрач, обвиняващ пътеката, която минаваше покрай смълчаните коли на моторния парк и водеше към лятното кино.

– Не съм организирал нищо – възрази възмутено Майлоу, като подсмърчаше шумно и възбудено със съскащия си блед и потрепващ нос, – Германците държат моста и ние щяхме да го бомбардираме независимо от това дали аз ще се намеся, или не. Просто открих чудесен случай да изкарам известна печалба от нападението и се възползвах от него. Какво толкова ужасно има тука?

– Какво толкова ужасно ли? Майлоу, един човек от моята палатка беше убит при това нападение, преди дори да си разопакова багажа.

– Но не съм го убил аз.

– Но ти си получил хиляда долара отгоре заради това.

– Не съм го убил обаче. Аз дори не бях там, казвам ти. Бях в Барселона да купувам маслиново масло и белени обезкостени сардини, и още имам писмените поръчки, с които мога да ти го докажа. И аз не съм получил хилядата долара. Хилядата долара влязоха в касата на синдиката и всички имат дялове, дори и ти. – Майлоу трогателно апелираше към Йосарян от дъното на душата си. – Виж, Йосарян, аз не съм почнал тази война, каквото и да казва този гаден Уинтъргрийн. Аз просто се опитвам да я поставя на делова основа. Има ли нещо лошо в това? Знаеш ли, хиляда долара съвсем не е толкова лоша цена за един среден бомбардировач с екипаж. Ако мога да убедя германците да ми плащат по хиляда долара за всеки самолет, който свалят, защо да не взема тези пари?

– Защото това са сделки с неприятеля, ето защо. Не можеш ли да разбереш, че водим война. Хора умират. Погледни наоколо, за Бога!

Майлоу поклати глава уморено и търпеливо.

– Ама германците не са наши неприятели – заяви той. – О, знам какво ще кажеш. Разбира се, ние сме във война с тях. Но германците са също членове на синдиката, и то с много добро положение, и аз имам задължение да пазя правата им като акционери. Може би те са почнали войната и може би избиват милиони хора, но си плащат сметките много по-бързо, отколкото някои наши съюзници, които бих могъл да назова. Не разбираш ли, че трябва да уважавам светостта на моя договор с Германия? Не можеш ли да погледнеш на работата от моята гледна точка?

– Не – сряза го грубо Йосарян.

Майлоу бе засегнат и не направи усилие да прикрие наранените си чувства. Беше душна лунна вечер, изпълнена с мушици, нощни пеперуди и комари. Внезапно Майлоу вдигна ръка и посочи към откритото кино, където млечният, изпълнен с прах лъч, излизащ хоризонтално от прожекционния апарат, отрязваше един конусообразен сноп в тъмнината и обвиваше във флуоресцентна светлинна ципа зрителите, излегнати отпуснато на столовете си като хипнотизирани, с лица, вдигнати нагоре и вперени в алуминиевия екран. Очите на Майлоу бяха навлажнени от преливащо чувство на почтеност; безхитроството му и непокварено лице лъщеше от пот, размесена с мазило срещу насекоми.

– Погледни ги! – възкликна той с глас, сподавен от вълнение. – Те са мои приятели, мои съотечественици, мои другари по оръжие. Никой никога не е имал по-добра другарска компания. Мислиш ли, че бих направил каквото и да било, за да им навреда, ако не се налагаше? Нямам ли достатъчно грижи на главата си? Не виждаш ли колко съм разстроен заради този памук, който се трупа по кейовете в Египет? – питаше Майлоу измъчено и се вкопчи за предницата на Йосаряновата риза, сякаш се давеше. Очите му видимо туптяха подобно на кафяви гъсеници. – Йосарян, какво ще правя с толкова много памук? Ти си виновен, задето ме остави да го купя.

Памукът се трупаше по египетските кейове и никой не искаше да купува. Майлоу никога не си бе представял, че Нилската долина може да бъде толкова плодородна или че няма да намери пазар за цялата реколта, която бе закупил. Столовете на синдиката не искаха да му помогнат; те се разбунтуваха и упорито отхвърляха предложенията му да ги обложи с вноски, пресметнати на глава, така че всеки член на синдиката да стане собственик на свой дял от реколтата египетски памук. Дори германските му изпитани приятели го изоставиха по време на тази криза; те предпочитаха германския ерзац. Столовете на Майлоу не искаха дори да му помогнат да складира памука; разноските за наем на складовете хвъркнаха страшно високо и допринесоха значително за съсипателното изчерпване на паричните му резерви. Печалбите от операцията „Орвието“ се стопиха. Майлоу започна да пише вкъщи да му преведат обратно парите, които им бе изпратил в някогашните добри дни. Скоро и тези пари се привършиха. А всеки ден нови бали памук продължаваха да пристигат по кейовете на Александрия. Винаги щом успееше да се разтовари от малко памук, като го продаде на загуба, изкусни египетски посредници в Леванта го грабваха и му го продаваха обратно по първоначалната цена, така че в действителност той се озоваваше в още по-

тежко положение отпреди.

„Предприятия М и М“ отиваха към крах. Майлоу се ругаше ежечасно заради своята монументална алчност и глупост да закупи цялата египетска реколта памук, но договарят си оставаше договор и трябваше да се изпълнява, та затова една вечер, след разкошна вечеря, всичките изстребители и бомбардировачи на Майлоу излетяха, подредиха се в строй над лагера и започнаха да пущат бомби над авиогрупата. Той беше сключил втори договор с германците, този път да бомбардира собственото си поделение. В едно добре съгласувано нападение самолетите на Майлоу се разделиха и бомбардираха бензиновите резервоари, муниционните складове и бомбардировачите Б-25, които лежаха на подобните си на захарни петлета подпори на летището. Екипажите му пощадиха пистата и столовете, за да могат да се приземят безопасно и да получат топла закуска, преди да си легнат. Бомбардираха със запалени фарове, тъй като никой не стреляше по тях. Бомбардираха всичките четири ескадрили, офицерския клуб и сградата на щаба на авиогрупата. Обхванати от панически ужас, хората изхвърчаха от палатките си, но не знаеха на коя страна да бягат. Скоро целият лагер се изпълни с ранени, които пишяха за помощ. Един грозд бризантни бомби избухна в двора на офицерския клуб и проби неравни дупки с оръфани краища в стената на дъсчената сграда и в коремите и гърбовете на цяла редица лейтенанти и капитани, които стояха на бара. Те се превиха одве и се строполиха в агония на пода. Останалите офицери, обхванати от паника, хукнаха към двете врати и тъй като не смееха да излязат, задръстиха изходите като някаква ревяща преграда от човешка плът.

Полковник Каткарт си проби път с нокти и лакти през възбунената маса и най-после остана сам навън. Втренчи поглед в небето, недоумяващ и ужасен. Самолетите на Майлоу, плъзгащи се спокойно над върховете на цъфналите дървета, с отворени капаци на бомбовместилищата, със свалени задкрилки и с чудовищните си, ослепителни, свирепи мигащи, зловещи, подобни на очи на насекоми фарове, бяха най-апокалиптичната гледка, която бе виждал някога. Изтерзана въздишка на ужас се изтръгна от гърдите на полковник Каткарт и почти ридещ, той се хвърли стремглаво в джипа си. Напипа педала за газта и стартера и с най-голямата скорост, която можеше да развие люшката се кола, препусна към летището, сграбчил в меките си, безкръвни ръце кормилото, като отчаяно натискаше копчето на сирената. На едно място едва не се преби, когато със злокобно изскърцване на колелата направи остър завой, за да не заоре в една група хора, които по долни дрехи тичаха лудо към

планините, навели смаяните си лица и притиснали като мънички щитове тънките си ръце около слепите си очи. Жълти, оранжеви и червени огньовете горяха от двете страни на пътя. Палатки и дървета бяха в пламъци, а самолетите на Майлоу продължаваха да пристигат безкрайно, с мигащи запалени фарове и отворени врати на бомбовместилщата. Полковник Каткарт едва не преобърна джипа, когато удари рязко спирачките пред контролната кула. Скочи от колата, докато тя още се извърташе, изтича нагоре по стълбите и се втурна вътре, където трима души следяха инструментите и направляваха самолетите. В своя устрем да грабне никелирания микрофон той събори двама от тях; очите му блестяха диво и месестото му лице бе сгърчено от напрежение. С животинска спазма той сграбчи микрофона и истерично изкрещя с всичка сила:

– Майлоу, ти, кучи сине, полудял ли си? Какво правиш, дявол да те вземе? Приземи се! Приземи се!

– Ще престанеш ли да крещиш? – отговори Майлоу, който стоеше до самия него на контролната кула, също с микрофон в ръка. – Не виждаш ли, че съм тук. – Майлоу го погледна с упрек и се обърна да продължи работата си. – Много добре, момчета, много добре – повтаряше той монотонно по микрофона си. – Но виждам, че един склад още стои. Това е недостатъчно. Първис, вече съм ти казал, че не искам претупана работа. Още в този миг ще се върнеш обратно и пак ще се опиташ да го удариш. И този път се приближи бавно... бавно. Който бърза, той прахосва, Първис. Хиляди пъти съм ти казвал това. Който бърза, той прахосва.

Високоговорителят над главата му започна да грачи:

– Майлоу, говори Алвин Браун. Хвърлих всичките си бомби. Какво да правя сега?

– Коси с картениците – каза Майлоу.

– Да кося ли! – Алвин Браун бе възмутен.

– Няма къде да мърдаме – осведоми го Майлоу с примирение. – Предвидено е в договора.

– Е, тогава окей! – съгласи се Алвин Браун. – В такъв случай ще кося.

Този път Майлоу го беше прекалил. Да бомбардираш собствените си хора и самолети, това дори и най-флегматичният наблюдател не можеше да смели; изглеждаше, че краят на Майлоу е дошъл. Изсипаха се куп висши държавни чиновници, които започнаха разследване. Вестниците бичуваха Майлоу с ярки заглавия. Конгресмени заклеяваха жестокостта му с гръмлив гняв и настояваха за наказание. Майки, чиито

синове бяха военнослужещи, организираха протестни групи и искаха възмездие. Нито един глас не се издигна в негова защита. Навсякъде порядъчните хора се почувствуваха оскърбени. Нямаше съмнение, че краят на Майлоу бе дошъл, докато той не разкри търговските си книги пред публиката и не оповести огромната печалба, която бе осъществил. Можеше да заплати обезщетение на държавата за всички убити хора и унищожени имуществва и все пак да му останат достатъчно пари, за да продължи да купува египетски памук. И най-сладкото в цялата сделка беше, че всъщност не бе нужно изобщо да се плаща някакво обезщетение на държавата.

– В една демокрация държавата е народът – обясняваше Майлоу. – Ние сме народът, нали? Затова можем просто да задържим парите и да отстраним посредника. Откровено казано, аз бих желал да видя държавата как се оттегля от войната и предоставя тази дейност на частната инициатива. Ако платим на държавата всичко, което ѝ дължим, ние само бихме насърчили държавното вмешателство и бихме обезсърчили други частни лица да бомбардират собствените си хора и самолети. Бихме премахнали личната заинтересованост.

Майлоу, разбира се, беше прав, както всички бяха съгласни освен няколко огорчени несретници като доктор Данийка, който се мусеше свадливо, мърмореше и подхвърляше обидни намеци за морала на цялото предприятие, докато Майлоу не смекчи гнева му, като му подари от името на синдиката един лек, сгъваем градински стол от алуминий, който доктор Данийка можеше да сгъва удобно, да го изнася вън от палатката и да го внася обратно вътре всеки път, щом вождът Бял Полуовес излезеше навън. По време на бомбардировката на Майлоу доктор Данийка бе изгубил ума и дума. Вместо да изтича да се прикрие някъде, той бе останал на открито и бе изпълнявал задълженията си: под град от запалителни и шрапнелни бомби, под картечен огън, той се плъзгаше като плах, хитър гушер от ранен до ранен, тук пристягаше разкъсан крайник, за да спре кръвотечението, там правеше инжекция с морфин, слагаше шини, даваше сулфамид, мрачен, с печално лице, без да промълви дума повече, отколкото бе необходимо, виждайки във всяка синееща рана страшно предзнаменование за собственото си разложение; работи неотстъпно, докато капна още преди да изтече дългата нощ и на следния ден се разболя – запуши му се носът – и той изтича при Гюс и Уес да му премерят температурата, да сложат синапова лапа и да му напръскат лекарство в ноздрите.

През онази нощ доктор Данийка полагаше грижи за всеки ранен със

същата навъсена, дълбока и самовгълбена печал, която бе изписана на лицето му в деня на Авиньонския полет, когато Йосарян, напълно смазан, слезе гол по няколкото стъпала на самолета, оплискан изобилно по голите си пети, пръсти на краката, колене, мишци и пръсти на ръцете с кръвта на Сноуден, и безмълвно посочи към кабината, където младият стрелец лежеше на пода и мръзнеше в агония до още по-младия заден стрелец, който отново загубваше съзнание, щом отвореше очи и видеше, че Сноуден умира.

Доктор Данийка почти нежно загърна раменете на Йосарян с одеяло, след като Сноуден бе свален от самолета и отнесен на носилка до линейката. Той отведе Йосарян до джипа. Макуот помагаше и тримата отидоха с джипа до амбулаторната палатка, където Макуот и доктор Данийка настанаха Йосарян на един стол и измиха кръвта на Сноуден със студени, мокри валма медицински памук. Доктор Данийка му даде хапче и му направи инжекция, от която той спа дванадесет часа. Когато Йосарян се събуди и отиде при него, доктор Данийка му даде още едно хапче и му направи още една инжекция, от която той спа още дванадесет часа. Когато Йосарян се събуди и пак отиде при него, доктор Данийка се приготви да му даде още едно хапче и да му направи още една инжекция.

– Докога ще ми даваш хапчета и ще ми правиш инжекции? – запита го Йосарян.

– Докато се почувствуващ по-добре.

– Сега се чувствавам много добре. Нежното, изгоряло от слънцето чело на доктор Данийка се набразди от изненада.

– Тогава защо не се обличаш? Защо се разхождаш гол?

– Не искам вече да нося униформа.

Доктор Данийка прие обяснението и остави спринцовката.

– Наистина ли се чувствуващ добре?

– Чувствавам се отлично. Само дето съм останал без сила от тия твои хапчета и инжекции.

През останалата част от деня Йосарян се разхождаше съвършено гол и още беше гол на следната сутрин, когато Майлоу, след като го бе търсил навсякъде, най-после го намери седнал в клонака на едно дърво, близо зад странното малко военно гробище, където в този момент погребваха Сноуден. Майлоу беше облечен в обичайното си служебно облекло – тъмен маслинозелен панталон, чиста тъмна маслинозелена риза и връзка, със сребърни лейтенантски нашивки на яката и униформена фуражка с корава кожена козирка.

– Търсих те навсякъде – извика укоризнено Майлоу отдолу.

– Трябваше да ме потърсиш на това дърво – отговори Йосарян. – Цяла сутрин съм тук.

– Слез долу да опиташ това и да ми кажеш дали е вкусно. Много важно е.

Йосарян поклати глава. Той седеше гол на най-долния клон на дървото и с две ръце се държеше за клона, който беше точно над него. Отказа да мръдне от мястото си и Майлоу не можеше да направи нищо друго, освен да протегне двете си ръце, да обгърне с чувство на отвращение дънера и да почне да се катери. С усилие плъзгеше нагоре, като пръхтеше и дишаше хрипливо. Когато най-после се изкачи достатъчно високо, за да преметне крак над клона и да си поеме дъх, дрехите му се бяха измачкали и извъртели настрана. Фуражката му беше килната и имаше опасност да падне. Майлоу я хвана навреме, тъкмо в момента, когато започна да се плъзга от главата му.

Капчици пот блестяха като прозрачни перли около мустаците му и се издуваха като матови мехури под очите. Йосарян го наблюдаваше с безразличие. Майлоу предпазливо се извъртя в полукръг, така че да бъде с лице към Йосарян. Той разгъна лигниновата обвивка от нещо меко, кръгло и кафяво и го подаде на Йосарян.

– Моля ти се, опитай го и ми кажи как го намираш. Искам да го сервирам в стола.

– Какво е това? – запита Йосарян и отхапа голяма хапка.

– Памук, покрит с шоколад.

Йосарян повърна конвулсивно и изплю право в лицето на Майлоу покрития с шоколад памук, с който бе пълна устата му.

– Ето ти го, вземи си го обратно – изрева той ядосано. – Исусе Христе! Да не си полудял? Дори не си извадил тия проклети семки!

– Нека опитаме, а? – примоли се Майлоу. – Не може да е толкова лошо! Наистина ли е толкова гадно?

– По-лошо от гадно.

– Но аз трябва да накарам столовете да го сервират на хората.

– Хората няма да могат да го преглътнат.

– Трябва да го преглътнат – заповяда Майлоу, изпълнен с диктаторско величие, и почти щеше да падне и да си счупи врата, когато пусна клона, за да размаха пръст в знак на справедлив укор.

– Ела насам – покани го Йосарян. – Тук ще бъдеш по-сигурен и ще можеш да виждаш всичко.

Майлоу сграбчи клона над главата си и започна бавно да се

премества настрана със страх и крайна предпазливост. Лицето му бе застинало от напрежение и той въздъхна с облекчение, когато най-после се намери седнал сигурно до Йосарян. Поглади дървото нежно.

– Много хубаво дърво – забеляза той с възхищение и собственическо задоволство.

– Това е дървото на живота – отговори Йосарян, мърдайки пръстите на краката си, – а също и на познанието за добро и зло.

Майлоу присви очи и загледа кората и клоните.

– Не е – отговори той. – Кестен е. Трябва да разбирам от тия работи. Нали продавам кестени.

– Така да бъде.

Няколко секунди те седяха на дървото, без да говорят, провесили крака, като се държаха с ръце за клона над тях – единият напълно гол, само със сандали с подметки от суров каучук, другият напълно облечен в груба тъмна маслиново-зелена вълнена униформа със силно пристегнатата вратовръзка. Майлоу разглеждаше недоверчиво Йосарян с крайчеца на око и тактично се колебаеше.

– Искам да те попитам нещо – каза той най-после. – Ти не носиш никакви дрехи. Не искам да се бъркам или нещо такова, но просто искам да зная. Защо не носиш униформата си?

– Не искам да я нося.

Майлоу закима бързо като врабче, което кълве.

– Разбирам, разбирам – каза той припряно, с израз на пълно объркване. – Отлично разбирам. Чух Апълби и капитан Блак да разправят, че си се побъркал, и просто исках да проверя. – Той отново се поколеба от учтивост, като претегляше наум въпроса си. – Ще си облечеш ли пак униформата някой ден?

– Май че няма да я облека вече.

Майлоу кимна с престорена енергия, за да покаже, че разбира и това, и замълча, смутен от предчувствия и потънал в размисъл. Някаква птица с ален гребен се стрелна под тях, докосвайки със сигурните си, тъмни криле един трептящ храст. Йосарян и Майлоу седяха в беседката си, покрити от тънки като хартия редици наклонена зеленина и обградени от други сиви кестенови дървета и един сребрист смърч. Слънцето беше високо в просторното сапфиреносиньо небе, украсено с огърлица от отделни ниски пухкави облачета, блеснали със сухата си безукорна белота. Нямаше никакъв вятър и листата около тях висяха неподвижно. Сянката беше пъстра. Всичко беше спокойно освен Майлоу, който се изправи внезапно и надавайки приглушен вик, започна възбудено да

сочи с пръст.

– Погледни нататък! – извика той разтревожено. – Погледни нататък! Там долу има погребение. Това, изглежда, са гробища, нали?

Йосарян му отговори бавно, с равен глас:

– Погребват момчето, което беше убито в моя самолет над Авиньон онзи ден. Сноуден.

– Какво се е случило с него?

– Беше убит.

– Това е ужасно – нажали се Майлоу и големите му кафяви очи се наляха със сълзи. – Бедното момче! Наистина ужасно! – Той прехапа силно треперещата си устна и когато продължи, гласът му бе изтънял от вълнение: – И ще стане още по-лошо, ако столовете не се съгласят да купят моя памук. Йосарян, какво става с тях? Не си ли дават сметка, че синдикатът е техен? Не знаят ли, че те всички имат дял?

– Имаше ли дял мъртвецът в моята палатка? – запита Йосарян язвително.

– Разбира се, че имаше – увери го словоохотливо Майлоу. – Всеки в ескадрилата има дял.

– Той беше убит, преди дори да бъде зачислен в нея.

Майлоу направи изкусна гримаса, изразяваща скръб, и се обърна настрана.

– Престани да ме закачаш за този мъртвец в твоята палатка – помоли го докачен той. – Казах ти, че нямам нищо общо със смъртта му. – Моя ли е вината, че съзрях тази велика възможност да закупя всички памук на египетския пазар, който вкара всички ни в тази беля? Трябваше ли да зная, че пазарът ще бъде преситен? По онова време аз дори не знаех какво значи пресищане на пазара. Възможност да изкупиш всички предлагани на пазара количества от една стока не се явява често и от моя страна беше много хитро да се възползувам от случая, щом той ми се предложи. – Майлоу преглътна стона си, когато видя шест души в униформа да вдигат простия чамов ковчег от линейката и да го слагат леко на земята до зеещата рана на прясно изкопания гроб. – И сега не мога да се отърва, не мога да продам и за един петак памук – оплакваше се той.

Йосарян остана безучастен към надутата загадъчна погребална церемония и към съкрушителната загуба на Майлоу. Поради разстоянието гласът на военния свещеник достигаше до него съвсем слабо – неразбираем, монотонен, почти недоловим, подобен на шума на изтичащ газ. Йосарян можа да разпознае майор Майор по дългунестата му фигура,

която стърчеше отделно от другите присъстващи на погребението, и смяташе, че е познал и майор Данби, който бършеше челото си с кърпичка. Майор Данби не бе престанал да трепери, откакто се сблъска с генерал Дрийдъл. Около тримата офицери имаше няколко гердана от войници, изваяни в една крива и неподвижни като пънове, и четирима незаети с нищо гробари в работни дрехи на райета, които се бяха отпуснали безразлично на лопатите си близо до ужасната, нелепа могилка от рохкава медночервена пръст. Както Йосарян гледеше втренчено, свещеникът вдигна блажен поглед към него, притисна с пръсти очните си ябълки, като че ли да изрази скръбта си, взря се отново изпитателно нагоре към Йосарян и наведе глава, завършвайки церемонията с жест, който Йосарян взе за връхна точка на погребалния обред. Четиримата мъже в работни дрехи повдигнаха ковчега с въжета и го спуснаха в гроба. Майлоу цял се разтрепера.

– Не мога да гледам това – извика той и изтерзан се обърна настрана. – Просто не мога да седя тук и да гледам, докато тия столове оставят моя синдикат да умре. – Той скръцна със зъби и разтърси глава, измъчен от горчива болка и негодувание. – Ако у тях имаше капка преданост към синдиката, те щяха да купуват моя памук, докато ги заболи сърцето, и щяха да продължат да купуват, докато ги заболи още по-силно. Биха запалили огънове и биха изгорили долните си дрехи и летните си униформи само за да предизвикат по-голямо търсене. Но те не щат да направят нищо. Йосарян, опитай се да изядеш останалото парче от шоколадения памук заради мен. Може би сега ще ти хареса. Йосарян блъсна ръката му.

– Откажи се, Майлоу. Хората не могат да ядат памук.

Майлоу хитро присви лице.

– Това всъщност не е памук – предумваше го той. – Аз се пошегувах. Всъщност е захар на конци, чудесен захарен памук. Опитай и ще видиш.

– Сега вече лъжеш.

– Аз никога не лъжа – възрази Майлоу с гордо достойнство.

– Но сега лъжеш.

– Лъжа само когато е необходимо – обясни Майлоу в своя защита, като сведе за миг очи и замига очарователно с клепки. – Този сладкиш е дори по-хубав от захарен памук, наистина е по-хубав. Направен е от истински памук. Йосарян, ти трябва да ми помогнеш да накарам хората да го ядат. Египетският памук е най-хубавият на света.

– Но той е несмилаем – натърти Йосарян. – Ще го повърнат, не

разбираш ли? Защо сам не опиташ да го ядеш, като не ми вярваш?

– Опиташ – призна унило Майлоу. – И повърнах.

Гробището под тях беше жълто като сено и зелено като варено зеле. След малко свещеникът се отдръпна от гроба и бежовият полумесец от човешки фигури започна лениво да се разкъсва като отломки от разбит кораб. Войниците се пръснаха безшумно, без да бързат, към паркираните покрай неравния черен път коли. Безутешно навели глави, свещеникът, майор Майор и майор Данби се упътиха към джиповете си в остракирана група, като всеки от тях вървеше на няколко стъпки от другите, без да се интересува от тях.

– Свърши се – забеляза Йосарян.

– Това е краят – съгласи се Майлоу обезверен. Няма никаква надежда. И всичко стана, защото ги оставих свободно да вземат решения. Това трябва да ми послужи за урок по дисциплина за следния път, когато се опитам да направя нещо подобно.

– Защо не продадеш памука на държавата? – подметна случайно Йосарян, както наблюдаваше четиримата мъже в работни дрехи на райета, които хвърляха с лопати медночервената пръст в гроба.

Майлоу рязко наложи вето на подхвърлената идея.

– Това е въпрос на принцип – обясни той твърдо. – Държавата не може да се меси в бизнеса и аз нямам никакво желание да забърквам държавата в моя бизнес. Но работата на държавата е бизнес – спомни си бодро той и продължи с повишено настроение: – Това са думи на Калвин Кулидж, а Калвин Кулидж е бил президент и следователно трябва да е вярно. И върху държавата лежи задължението да купи всичкия египетски памук, който никой не иска, така че аз да мога да изкарам печалба, нали? – Лицето на Майлоу се помрачи внезапно и доброто му настроение се смени с тревога. – Но как да накарам правителството да го направи?

– Подкупи го – каза Йосарян.

– Да го подкупя! – Майлоу беше възмутен и едва не загуби пак равновесие; без малко не падна да си строши врата. – Засрами се! – смърри го строго той. – изригвайки от издутите си ноздри и сурово свитите си устни пламък на справедливо възмущение нагоре и надолу през ръждивите си мустаци. – Подкупите са забранени от закона и ти много добре знаеш това. По законът не забранява да се изкара печалба, нали? Значи не е противозаконно да подкупя някого, за да си осигуря справедлива печалба, нали? Не, разбира се, не! – Той отново се замисли, изпаднал в кротко, почти жалко отчаяние. – Но отде да знам кого да подкупя?

– О, не се тревожи за това – утеша го Йосарян и се захла беззвучно, докато моторите на джиповете и линейката разбиваха сънливата тишина и най-последните коли тръгнаха на заден ход. – Предложи достатъчно голям подкуп и хората сами ще те намерят. Но непременно действуй напълно открито. Нека всички знаят какво искаш и колко си готов да платиш за услугата. Ако се срамуваш или се чувствуващ виновен, може да загазиш.

– Не би ли искал да дойдеш с мен? Няма да се чувствувам сигурен сред хора, които вземат подкупи. Те са истински мошеници.

– Нищо няма да ти се случи – успокои го Йосарян с увереност. – Ако загазиш, казвай на всекиго, че сигурността на страната изисква една здрава спекулативна търговия с национален египетски памук.

– Наистина изисква – потвърди тържествено Майлоу. – Здравата спекулативна търговия с египетски памук означава една много по-силна Америка.

– Разбира се, че означава. И ако това не хване, изтъкни, че голям брой американски семейства изкарват прехраната си от нея.

– Голям брой американски семейства изкарват прехраната си от нея.

– Виждаш ли – рече Йосарян. – Тебе повече те бива за тия работи. Когато ти го казваш, звучи почти като истина.

– То си е истина! – възкликна Майлоу с голяма доза от предишното си високомерие.

– Тъкмо това искам да кажа. Ти го изричаш с необходимото убеждение.

– Наистина ли няма да дойдеш с мене?

Йосарян разтърси глава.

Майлоу гореше от нетърпение да се залови за работа. Мушна остатък от покритото с шоколад памучно валмо в джоба на ризата си и предпазливо се примъкна обратно по клона до гладкия сив дънер. Протегна великодушно ръце, сграбчи дънера в несръчна прегръдка и започна бързо да се спуща надолу. Ръбовете на кожените му подметки постоянно се плъзгаха по кората и на няколко пъти той едва не падна да се пребие. Когато достигна средата на дънера, той се сети за нещо и пак се закатери нагоре. Късчета кора се бяха полепили по мустаците му и направеното му лице бе зачервено от направеното усилие.

– Да беше си облякъл униформата, вместо да се разхождаш така съвсем гол – довери му той замислено, преди да се намери отново долу и да хукне да оправя работите си. – Хората може да се поведат по тебе и

тогава никога няма да мога да се отърва от този пусти памук.

25 ВОЕННИЯТ СВЕЩЕНИК

От доста време военният свещеник бе започнал да се пита за много неща. Има ли Бог? Как може да бъде сигурен? Да бъде човек анабаптистки свещеник в американската войска, бе достатъчно трудно и при най-благоприятни обстоятелства; без догма беше почти непоносимо.

Свещеникът се плашеше от хора, които говореха гръмогласно. Храбри, агресивни, дейни хора като полковник Каткарт го караха да се чувствава безпомощен и самотен. Където и да отидеше между военни, навсякъде беше чужд. Войници и офицери не се държаха с него, както се държаха с други войници и офицери, и дори военните свещеници не се отнасяха към него така приятелски, както се отнасяха един към друг. В един свят, в който успехът е единствената добродетел, той се бе примирил с мисълта, че не е успял в живота. Мъчително съзнаваше, че му липсва самоувереност и *savoir faire* на духовно лице – качества, които помагаша на много негови събратя от други вероизповедания и секти да напредват в живота. Просто му липсваха някакви качества, необходими, за да изпъкне. Смяташе се за грозен и всеки ден копнееше да си бъде вкъщи при жена си.

Всъщност свещеникът беше почти хубав мъж, с приятно, изразително лице, бледо и крехко като пясъчник. Нямаше предубеждения по никой въпрос.

А може би той наистина е Уошингтън Ървинг, може би наистина се е подписвал като Уошингтън Ървинг на онези писма, за които не знаеше нищо. Знаеше, че случаите на загубване на паметта не са редки в анализите на медицината. Нямаше начин човек да бъде сигурен в каквото и да било: не можеше да бъде сигурен дори, че няма начин да бъде сигурен в нещо. Спомняше си много ясно – или имаше впечатление, че си спомня много ясно – усещането, че е виждал Йосарян някъде, преди онзи път, когато го видя да лежи в болницата. Спомняше си, че има същото тревожно усещане почти две седмици по-късно, когато Йосарян се яви пред палатката му да иска да бъде отчислен от бойния персонал. По онова време, разбира се, свещеникът беше вече виждал Йосарян в онова странно, необикновено болнично отделение, в което всички пациенти изглеждаха като престъпници освен нещастния пациент, обвинен от главата до петите в превръзки и гипс, когото един ден намериха мъртъв с

термометър в устата.

Съмнения от този род ненаситно гризяха мършавото, страдащо тяло на свещеника. Има ли една-единствена вярна религия и живот след смъртта? Колко ангели могат да се поберат на върха на една игла и с какво се е занимавал Бог през безкрайните хилядолетия преди Сътворението? Защо е било необходимо да сложи предупредителен знак на челото на Кайн, щом е нямало други хора, които да се пазят от него? Имали ли са дъщери Адам и Ева? Тези големи въпроси за същината на битието го тормозеха. И все пак те никога не му изглеждаха тъй съдбоносни, както въпросът за човешката добрина и добро държане. Чувствуваше се потиснат до изпотпяване от гносеологичната дилема, която стои пред всеки скептик – не можеше да приеме решения на проблеми, които не желаше да отхвърли като неразрешими. Мъката никога не го оставяше и надеждата никога не го напускаше.

– Били ли сте някога в положение – колебливо запита той седналия Йосарян, държащ с две ръце топлото шише с кока-кола, с което свещеникът се бе опитал да го разтуши – да чувствувате, че вече сте били в това положение някога преди, макар и да знаете, че го преживявате за първи път? – Йосарян кимна небрежно. Дишането на свещеника се ускори от радостно предчувствие и той се приготви да присъедини силата на волята си към волята на Йосарян и с едно огромно общо усилие да разкъса най-последе дебелията черна завеса, която забулваше вечните тайни на битието. – Имате ли сега това усещане?

Йосарян поклати глава и обясни, че *deja vu* е просто едно моментно, безкрайно малко закъснение при действието на два съвместно функциониращи сетивни нервни центъра, които обикновено действуват едновременно. Свещеникът едва го чу. Бе разочарован, но не беше склонен да вярва на Йосарян, защото бе получил знак свише – тайно, загадъчно видение, което нямаше смелост да разкрие.

Не можеше да има съмнение за страхотните последици на откровението, изпратено на свещеника: то беше или прозрение от божествен произход, или халюцинация; той беше или богоизбран, или безумец. И двете възможности му вдъхваха еднакъв страх и го потискаха еднакво. Не беше нито *deja vu*, нито *presque vu*, нито *jamais vu*. Възможно беше да има и други *vus*, за които никога да не е чувал, и някое от тези други *vus* да обяснява съвсем сбито смайващото явление, на което той беше едновременно и свидетел, и част. Възможно беше дори нищо от това, което той мислеше, че се е случило, да не се е случило наистина и да се касае за една заблуда по-скоро на паметта, отколкото на възприятията;

може би всъщност никога да не е мислил, че е видял това, което сега мислеше, че е мислил, че е видял, а настоящото му впечатление, че някога е мислил така, е само илюзия на една илюзия и сега той просто си въобразява, че някога си е въобразил, че вижда гол човек, седнал на дървото при гробището.

За свещеника вече беше очевидно, че не е особено подходящ за работата си, и той често размишляваше дали не би бил по-щастлив, ако изпълняваше някоя друга служба, например редник в пехотата или полската артилерия, или може би дори парашутист. Нямаше истински приятели. Преди да срещне Йосарян, в авиогрупата нямаше нито един човек, с когото да може да общува, без да се стеснява; дори с Йосарян не се чувствуваше много удобно, тъй като неговите чести, прибързани и неконтролирани избухвания го държаха почти постоянно нащрек – в някакво неопределено състояние на приятен трепет. Свещеникът се чувствуваше сигурен, когато беше в офицерския клуб с Йосарян и Дънбар и дори само с Нейтли и Макуот. Когато бе с тях, нямаше нужда да седи с никого друго; тогава въпросът къде да седи беше решен и той бе защитен от нежеланата компания на всички онези офицери, които неизменно го посрещаха с прекалена сърдечност, когато идваше, и неловко чакаха да си отиде. Толкова много хора се чувствуваха неудобно пред него. Всички се държаха винаги приятелски с него, но никой никога не казваше нищо. Йосарян и Дънбар не бяха толкова напрегнати и с тях свещеникът почти никак не се чувствуваше неудобно. Те дори го защитиха онази вечер, когато полковник Каткарт отново се опита да го изхвърли от офицерския клуб: Йосарян се надигна нападателно и Нейтли изкрещя „Йосарян“, за да го възпре.

При звука на името Йосарян полковник Каткарт побледня като платно и за почуда на всички ужасен отстъпи в паническо бягство, при което се блъсна в генерал Дрийдъл, който раздразнено го отгласна с лакът и веднага му заповяда да нареди на свещеника да почне всяка вечер да идва в офицерския клуб.

На военния свещеник му бе почти толкова трудно да следи за положението си в офицерския клуб, колкото и да си спомня в кой от десетте стола на авиогрупата трябваше според разписанието да се храни следния път. Щеше да му бъде все едно дали ще ходи вече в офицерския клуб, щом веднъж са го изхвърлили оттам, ако не беше удоволствието, което му даваха новите му другари. Не посетеше ли вечер офицерския клуб, нямаше къде другаде да отиде. Прекарваше времето си на масата на Йосарян и Дънбар, усмихваше се плахо и сдържано, рядко говореше,

освен ако го запитаха за нещо, сложил пред себе си чаша гъсто, сладко вино, макар почти да не вкусваше от него, непохватно въртеше в ръка мъничката лула от царевичен кочан, с която позираше срамежливо, като от време на време я натъпкваше с тютюн и я запалваше. Обичаше да слуша Нейтли, чиито сълзливи, сладникаво-горчиви жалби отразяваха голяма част от неговите собствени романтични мъки и винаги успяваха да възкресят у него приливите на копнеж към жена му и децата му. Свещеникът насърчаваше Нейтли, като кимаше в знак на съгласие и разбиране, и се забавляваше с неговата откровеност и незрелост. Нейтли не се хвалеше прекалено нескромно, че неговото момиче е проститутка, и осведомеността на свещеника се дължеше главно на капитан Блак, който никога не се дотърпяше до тяхната маса, без да намигне грубо на свещеника и без да подметне на Нейтли по някоя нелепа, оскърбителна подигравка за момичето. Свещеникът не одобряваше поведението на капитан Блак и му беше трудно да не му желае зло.

Никой, дори и Нейтли, като че ли не си даваше наистина сметка, че военният свещеник Робърт Оливър Шипман не е само духовник, а и човешко същество, че и той може да има очарователна, страстна и хубавичка жена, която обича лудо, и три малки синеоки деца със странни, забравени лица, които един ден ще почнат малко по малко да гледат на него като на чуждак и може би никога няма да му простят неудобствата, които неговото призвание ще им създава в обществото. Защо никой не може да разбере, че той не е чуждак, а нормален, самотен възрастен човек, който се мъчи да води нормален, самотен живот на възрастен човек? Ако го убодат, няма ли да потече кръв? И ако го гъделичкат, няма ли да се смее? Като че ли никога не им е минавало през ума, че и той като тях има очи, ръце, органи, размери, сетива и нежни чувства, че и той като тях може да бъде наранен от същите оръжия, че същите ветрове го стоплят и разхлаждат, че яде същата храна, макар че, трябваше да признае, я яде всеки път в различен стол. Единственият човек, който, изглежда, разбираше, че у него има чувства, бе ефрейтор Хуиткоум и той току-що бе успял да ги нарани, като, без да пита свещеника, бе отишъл направо при полковник Каткарт и му бе предложил да почнат да изпращат съболезнователни писма-клишета на семействата на военнослужещи, убити или ранени в сражение.

Жената на свещеника бе единственото нещо на света, в което той можеше да бъде сигурен, и тя би запълнила живота му, ако го оставеха да живее с нея и децата. Жената на свещеника беше нисичка, съдържана, приятна женичка малко над тридесетте, много мургава и твърде

привлекателна, тясна в кръста, със спокойни умни очи, с малки блестящи остри зъби и детско лице, живо и дребничко. Той постоянно забравяше как изглеждаха децата му и винаги когато погледнеше снимките им, му се струваше, че вижда лицата им за първи път. Свещеникът обичаше жена си и децата си с такава неукротима сила, че често му идеше да се хвърли на земята и да плаче като сакат парий. Безжалостно го измъчваха болнави фантазии, грозни, мрачни предзнаменования за болести и злополуки. Размишленията му бяха заразени със страхове от ужасни болести като тумора на Юинг и левкемия; по два-три пъти всяка седмица виждаше момченцето си, още пеленаче, да умира, защото не бе научил жена си да спира артериално кръвотечение; гледаше парализиран в разплакано мълчание как всички членове на семейството му умират един след друг, убити от електрически ток при допир с поставения на долния перваз на пода контакт само защото той не бе обяснил на жена си, че човешкото тяло е добър проводник на електричеството; и четиримата изгаряха в пламъци почти всяка нощ, защото бойлерът избухваше и подпалваше двуетажната дървена къща; виждаше в страхотни, жестоки, отвратителни подробности как някакъв пиан, малоумен автомобил смазва стройното крехко тяло на бедната му скъпа жена в тухлената стена на една търговска сграда и го превръща в лепкава каша; наблюдаваше как един благ господин на средна възраст със снежно-бяла коса отвежда настрани от зловещата гледка неговата изпаднала в истерия петгодишна дъщеря и я откарва с колата си в една изоставена пясъчна кариера, където неколкократно я изнасилва и най-после я убива, а двете му по-малки деца умират постепенно от глад, след като тъща му, която ги пазела, е паднала мъртва от сърдечен удар, когато са ѝ съобщили по телефона за нещастieto с дъщеря ѝ. Съпругата на свещеника беше сладка, ласкава, внимателна жена и той копнееше да докосне топлата плът на нежната ѝ ръка и да погали гладката ѝ черна коса, да чуе задушевния ѝ утешителен глас. Тя беше по-силна личност от него. Всяка седмица, понякога два пъти в седмицата, той ѝ пишеше кратки, спокойни писма. Искаше му се да ѝ пише любовни писма по цял ден и без задръжки да изпълни безкрайни страници с отчаяни изповеди за смиреното си обожание и за мъката си и да ѝ даде точни указания как се прави изкуствено дишане. Искаше му се да излее пред нея потоци на самосъжаление, цялата си непоносима самота и отчаяние, да я предупреди никога да не оставя боровата киселина и аспирина на място, където могат да ги достигнат децата, и да не пресича улицата при червена светлина. Но не искаше да я тревожи. Жената на свещеника беше интуитивна, нежна,

състрадателна и отзивчива. Почти неизбежно неговите мечти за нея завършваха с изричен любовен акт.

Свещеникът се чувствуваше като измамник най-вече когато извършваше опела и никак не би го учудило, ако научеше, че привидението на дървото е проява на неодобрението на Всевишния към гордостта и богохулството, присъщи на неговата професия. Да си дава привидно важност, да се преструва на печален, да си придава лицемерно вид, че притежава свръхестествено познание за отвъдния живот пред такова страшно и тайнствено събитие като смъртта, му изглеждаше най-голямо престъпление. Отлично си спомняше – или беше почти убеден, че си спомня – сцената на гробищата. Още можеше да види майор Майор и майор Данби, застанали като пречупени каменни стълбове от двете му страни, точния брой редници и почти точно местата, където стояха четиримата неподвижни мъже с лопати, противния ковчег, голямата, рохкава, тържествена могила от червено кафява пръст и масивното, тихо, бездънно, приглушено небе, тъй странно синьо и празно, че бе почти отровно. Той щеше да си ги спомня вечно, защото бяха неделима част от най-необикновеното събитие, което му се бе случвало, едно може би изумително, може би патологично явление – гол човек на дърво. Как можеше да си го обясни? Не беше нещо вече виждано или никога не виждано и, разбира се, нещо почти виждано; нито *deja vu*, нито *jamais vu*, нито *presque vu* не бяха достатъчно еластични, за да го включат в себе си. Тогава да не е било дух? Душата на мъртвеца? Ангел от небето или творение на ада? Или цялата фантастична случка е била плод на болно въображение, на собственото му въображение, плод на разстройващ се разум, на разлагащ се мозък? Възможността действително да е имало гол човек на дървото – всъщност двама, тъй като след малко втори човек с кафяви мустаци и облечен от главата до петите в зловещи тъмни дрехи се бе покачил на дървото и се бе навел на клона като в някакъв обред, за да предложи на първия човек да пие нещо от една кафява чаша – никога не бе минавала през ума на свещеника.

Свещеникът беше искрено и крайно услужлив човек, който никога не можеше да помогне никому, нито дори на Йосарян, когато реши най-после да хване бика за рогата и тайно да посети майор Майор, за да научи дали, както Йосарян му бе казал, полковник Каткарт наистина принуждава летците от групата си да извършват повече бойни полети от всички други летци. Това беше смела, поривиста стъпка, която свещеникът реши да направи след разправията с ефрейтор Хуиткоум и след като преглътна с хладка вода от манерката си безрадостната закуска от

сирене „Млечен път“ и бисквити „Бейби Рут“. Отиде при майор Майор пеша, за да не го види ефрейтор Хуиткоум. Безшумно се промъкваше към гората, докато остави зад гърба си двете палатки на поляната, и после се спусна в изоставения железопътен изкоп, където не се хлъзгаше толкова. Бързаше покрай вкаменените дървени траверси и бунтовният му гняв растеше. Тази сутрин той беше унижен и сплашен, едно след друго, от полковник Каткарт, полковник Корн и ефрейтор Хуиткоум. Непременно трябваше да направи нещо, за да се изяви в някакво отношение! Слабите му гърди се разпъхтяха, той едва си поемаше дъх. Без да тича, бързаше колкото можеше от страх, че ако забави хода си, решителността му може да се изпари. Скоро видя една фигура в униформа, която идеше насреща му между ръждясалите релси. Веднага се изкатери по склона на изкопа, сви се в гъстия листак на няколко ниски дървета, за да се прикрие, и забърза в първоначалната си посока по една тясна, обрасла с мъх пътечка, която откри, че се вие дълбоко в сенчестата гора. Там се ходеше по-трудно, но той се втурна напред със същата безразсъдна и изтощителна решителност, като често се хлъзгаше, препъваше и убеждаше непокритите си ръце на упоритите клони, препречващи пътя му, докато най-после храстите и високите папрати от двете страни на пътеката се разтвориха и свещеникът се насочи към един тъмнозелен военен фургон, поставен на стгуриени блокчета, който ясно се виждаше през разреждащия се подлес. Продължи покрай палатката, пред която блестяща перленосива котка се приличаше на слънце, покрай още един фургон върху стгуриени блокчета и след това изскочи на поляната на Йосаряновата ескадрила. На устните му се бе образувала солена роса. Той не се спря, закричи направо през поляната и влезе в палатката на дежурните, където бе посрещнат от един мършав, прегърбен щабен сержант с изпъкнали скули и дълга светлоруса коса, който любезно му съобщи, че може веднага да влезе, тъй като майор Майор е излязъл.

Свещеникът му благодари, като кимна отсечено, и тръгна сам през пътеката между писалищните маси и пишещите машини към преградената с платнище задна част. Промъкна се през триъгълния отвор и се озова в един празен кабинет. Платнището се затвори зад него. Той дишаше тежко и се потеше изобилно. Кабинетът беше все така празен. Стори му се, че чу тихо шушукане. Минаха десет минути. Огледа се строго и недоволно наоколо, стисна непоколебимо челюсти и внезапно се обля в пот, като си спомни точните думи на сержанта: може да влезе, тъй като майор Майор е излязъл. Войниците си правеха шега с него! Свещеникът се отдръпна в ужас от платнището и очите му се наляха с

горчиви сълзи. Умолително скимтене се изплъзна от устните му. Майор Майор беше някъде другаде и войниците в другото отделение на палатката го бяха взели за прицел на безчовечната си шега. Почти можеше да ги види как чакат от другата страна на палатката, нетърпеливи, струпани накуп като глутница, ненаситни, ликуващи, всеядни хищни зверове, готови да се нахвърлят животински върху му с варварска веселост и подигравки, щом се появи. Ругаше се за своята доверчивост и изпаднал в паника, пожела да има нещо като маска или черни очила, или фалшиви мустаци, за да се дегизира, или дълбок, убедителен глас като на полковник Каткарт и широки мускулести рамене и бицепси, които да му позволят да излезе безстрашно навън и да победи злобните си преследвачи с надменна властност и самоувереност, които да ги накарат да се свият разкаяни и малодушно да се измъкнат навън. Липсваше му смелост да излезе насреща им. Единственият друг път беше през прозореца. Пътят беше чист и свещеникът скочи през прозореца на кабинета на майор Майор, хукна напред, бързо зави зад ъгъла на палатката и скочи да се скрие в железопътния изкоп.

Той побягна прегънат на две, с лице, нарочно изкривено в безгрижна, приветлива усмивка за в случай, че някой неочаквано го срещне. В момента, когато видя, че някой идва насреща му, той излезе от изкопа, навлезе в гората и с пламнали от срам бузи се затича като обезумял през непроходимия гъсталак, сякаш че някой го гони. Чу гръмки, диви, подигравателни смехове, които ечаха наоколо му, и смътно зърна някакви зли, пиянски лица, които се хилеха някъде далеч в храстите и в листата на дърветата над главата му. Спазми на пареща болка прободоха дробовете му и го накараха да тръгне ходом с несигурна, накуцваща походка. Ту се втурваше напред, ту се олюляваше, докато най-последните сили му се изчерпаха и залитайки, той рухна до една чепата ябълка, като блъсна силно главата си в дънера, както се хващаше с две ръце за дървото, за да не падне на земята. В ушите си чуваше резкия, стенищ писък на собственото си дишане. Минутите течаха като часове, докато най-последните си даде сметка, че той самият е източникът на бурния рев, който го смазваше. Болките в гърдите се уталожиха. Скоро почувствува, че има достатъчно сили да се изправи. Наостри хитро уши. Гората беше тиха. Не се чуваше никакъв демоничен смях, никой не го гонеше. Но беше тъй уморен, тъжен и изцапан, че не можеше да изпита облекчение. Оправи раздърпаните си дрехи с изтръпнали, разтреперани пръсти и измина остатъка от пътя до поляната в строго самообладание. Свещеникът често размишляваше върху опасността от сърдечен удар.

Джипът на ефрейтор Хуиткоум беше все още паркиран на поляната. Безшумно, стъпвайки на пръсти, свещеникът заобиколи палатката на Хуиткоум – не искаше да мине пред входа ѝ, за да не би ефрейторът да го види и оскърби. С дълбока въздишка на задоволство той се вмъкна бързо в палатката си и завари ефрейтор Хуиткоум, излегнат на леглото му със свити колена. Изцапаните със засъхнала кал обуца на ефрейтор Хуиткоум бяха върху одеялото на свещеника, ядеше един от сладкишите на свещеника, прелиствайки с насмешлив израз на лицето една от библиите на свещеника.

– Къде бяхте? – запита той грубо и равнодушно, без да вдигне очи.

Свещеникът се изчерви и уклончиво погледна настрани.

– Отидох да се разходя из гората.

– Добре – срязва го ефрейтор Хуиткоум. – Не ми доверявайте тайните си. Но само почакайте да видите какво ще стане с моя боен дух. – Той лакомо отхапа от сладкиша на свещеника и продължи с пълна уста: – Имахте посещение, докато ви нямаше. Майор Майор.

Свещеникът се завъртя от изненада и извика:

– Майор Майор ли? Майор Майор е идвал тук!

– Нали за него говорим.

– Къде отиде?

– Скочи долу в железопътния изкоп и побягна като подплашен заек. – Ефрейтор Хуиткоум се изкикоти. – Какъв щурак!

– Каза ли какво иска?

– Каза, че се нуждае от вашата помощ по един много важен въпрос.

Свещеникът се слиса.

– Майор Майор ли каза това?

– Не го каза – поправи го ефрейтор Хуиткоум със срязваща точност. – Пише го в писмото, което остави на масата ви в запечатан плик.

Свещеникът хвърли един поглед към бриджорската маса, която му служеше за писалище, и видя само ненавистния, оранжево-червен, крушовиден домат, който бе получил същата сутрин от полковник Каткарт и който още си лежеше, където го бе оставил, като неразрушим ален символ на собствената му некадърност.

– Къде е писмото?

– Хвърлих го веднага след като го отворих и прочетох. – Ефрейтор Хуиткоум затвори с плясък Библията и скочи на крака. – Какво има? Не вярвате ли на думите ми? – Той излезе навън. Веднага влезе обратно вътре и почти се сблъска със свещеника, който бе изтичал след него, запътен към канцеларията на майор Майор. – Не умеете да прехвърляте на

подчинените си част от вашите задължения – съобщи му навъсено ефрейтор Хуиткоум. – Това е още една от слабостите ви.

Свещеникът кимна разкаяно и побърза да мине край него, без да може да си наложи да пожертвува и един миг, за да се извини. Чувствуваше върху си изкусната ръка на съдбата, която повелително го ръководеше. Сега си даде сметка, че в този ден майор Майор вече два пъти бе дотичал насреща му в изкопа; и два пъти в този ден той глупашки бе избягнал предопределената среща, като хукна из гората. Кипеше от самообвинения, докато крачеше по разнебитените, поставени на неравни разстояния траверси. Песъчинки и дребни камъчета от чакъла бяха влезли в обувката и чорапите му и болезнено триеха пръстите на краката му. Бледото му изтерзано лице бе несъзнателно изкривено в гримаса на мъчително безпокойство. Ранният августовски следобед ставаше все по-горещ и по-влажнен. Имаше повече от една миля от неговата палатка до ескадрилата на Йосарян. Лятната му жълтокафява риза бе вече пропита от пот, когато пристигна и се втурна задъхан в дежурната палатка, където бе спрял решително от същия коварен, любезен шабен сержант, който го помоли с приятен глас да почака навън, тъй като майор Майор е вътре, и му обясни, че няма да го пусне в кабинета, докато майор Майор не излезе. Смаян, свещеникът го погледна с недоумение. Устните му побеляха и се разтрепераха. Гърлото му го болеше от жажда. Какво става с хората? Няма ли и без това достатъчно трагедии по света? Сержантът протегна ръка и задържа свещеника.

– Извинете, сър – каза той състрадателно с нисък, учтив и тъжен глас. – Но такава е заповедта на майор Майор. Той не желае да види никого.

– Но мен иска да ме види – молеше се свещеникът. – Сам идвал в палатката ми, докато съм бил тук.

– Майор Майор е идвал при вас? – запита сержантът.

– Да, идвал. Моля ви се, влезте и го попитайте.

– Ами не мога да вляза, сър. Той и мен не иска да види. Може би най-добре е да оставите бележка.

– Не искам да оставя бележка. Никога ли не прави изключение?

– Само в крайни случаи. Последния път, когато излезе от палатката, беше, за да присъства на погребението на един войник. Последния път, когато прие човек в кабинета си, беше насила. Един командир на бомбардировач на име Йосарян го принуди...

– Йосарян ли? – Лицето на свещеника светна при това ново съвпадение. Ново чудо ли се готви? – Но тъкмо за него искам да му говоря.

Приказваха ли за броя на бойните полети, които Йосарян трябва да извърши?

– Да, сър, точно за това приказваха. Капитан Йосарян беше изкарал петдесет и един полета и молеше майор Майор да го причисли към земния персонал, така че да не трябва да извършва още четири полета. По това време полковник Каткарт искаше само петдесет и пет полета.

– И какво каза майор Майор?

– Майор Майор му каза, че не може нищо да направи.

Лицето на свещеника посьрна.

– Така ли каза майор Майор?

– Да, сър. Собствено той посъветва Йосарян да се обърне към вас за помощ. Наистина ли не искате да оставите бележка, сър? Ето, тук има молив и хартия.

Свещеникът поклати глава и хапейки с безнадежден вид сухата си подута долна устна, излезе навън. Беше още рано следобед, а толкова много се бе случило. В гората въздухът беше по-хладен. Гърлото му беше изсъхнало и го болеше. Вървеше бавно и тъкмо се питаше печално какво ново нещастие може да го сполети, лудият отшелник в гората изскочи внезапно пред него иззад един черничев храст. Свещеникът изкрещя колкото му глас държи.

Високият, подобен на мъртвец непознат отстъпи изплашен от крясъка на свещеника и изпищя:

– Не ме удрай!

– Кой сте вие? – извика свещеникът.

– Моля ти се, не ме удрай! – му извика в отговор непознатият.

– Аз съм военният свещеник.

– Тогава защо искаш да ме удариш?

– Не искам да ви удрям! – кресна настойчиво свещеникът, все поясно показвайки раздразнението си, макар че продължаваше да стои като вкопан на мястото си. – Кажете ми само кой сте и какво искате от мен.

– Искам само да разбера дали вождът Бял Полуовес е вече умрял от пневмония – му извика непознатият. – Само това искам. Аз живея тук. Казвам се Флум. Аз съм от ескадрилата, но живея тук, в гората. Можеш да питаш всекиго.

Докато свещеникът разглеждаше вторачено странната свиваща се фигура, самообладанието му постепенно започна да се възвръща. Чифт капитански нашивки, наядени от ръжда, висяха на орфаната яка на ризата му. В долния край на едната му ноздра имаше космата, черна като

катран брадавица. Тежките му рошави мустаци имаха цвят на тополова кора.

– Защо трябва да живеете в гората, щом сте от ескадрилата? – запита с любопитство свещеникът.

– Трябва да живея в гората – отвърна кисело капитанът, сякаш свещеникът бе длъжен да знае причината. Той се изправи бавно, като все още внимателно дебнеше свещеника, макар че бе цяла глава по-висок от него. – Не сте ли чували, всички говорят за мен. Вождът Бял Полуовес се закле, че ще ми пререже гърлото някоя нощ, когато съм дълбоко заспал, и аз не смея да спя в лагера, докато той е жив.

Свещеникът слушаше с недоверие невероятното обяснение.

– Не мога да повярвам – възрази той. – Това би било предумишлено убийство. Защо не докладвахте случая на майор Майор?

– Докладвах случая на майор Майор – каза тъжно капитанът – и майор Майор каза, че ще ми пререже гърлото, ако още веднъж му заговоря за това. – Лудият боязливо наблюдаваше свещеника. – И вие ли искате да ми прережете гърлото?

– О, не, не, не! – увери го свещеникът. – Разбира се, че не. Наистина ли живеете в гората?

Капитанът кимна и свещеникът загледа втренчено с някаква смесица от състрадание и уважение порестата му кожа, бледосива от умора и недохранване. Капитанът беше просто един скелет в измачкани дрехи, които висяха върху му като безреден куп чували. Стръкчета суха трева се бяха полепили по него целия; явно имаше нужда от подстригване. Около очите му имаше големи, тъмни кръгове. Свещеникът беше трогнат почти до сълзи от вида на изтерзания, одрипавял капитан, при мисълта за многото сурови несгоди, които нещастникът трябваше да понася всеки ден, се почувствува изпълнен с почителност и съчувствие. С глас, сподавен от смирение, той каза:

– Кой ви пере?

Капитанът присви устни с делови вид.

– Давам си долните дрехи на перачка в една селска къща, там долу, по пътя. Държа си багажа в моя фургон и се промъквам вътре един-два пъти на ден, за да си взема носна кърпичка или да си сменя бельото.

– А какво ще правите, когато дойде зимата?

– О, надявам се, че по това време вече ще съм се върнал в лагера – отговори капитанът с някаква мъченическа увереност. – Вождът Бял Полуовес постоянно обещава на всички, че ще умре от пневмония, и аз смятам, че просто ще трябва да потърпя, докато времето стане по-

студено и влажно. – Той загледа изпитателно свещеника със смаян вид. – Не знаехте ли всичко това? Не сте ли чували нашите хора да говорят за мен?

– Струва ми се, че не съм чувал някой да ви споменава.

– Ах, не мога да разбера това. – Капитанът беше засегнат, но успя да продължи с привиден оптимизъм: – Е, септември е почти настъпил и теглото няма да трае още много дълго. Ако някой от нашите ви попита за мен, кажете им, че отново ще почна да въртя предишните съобщения за печата веднага щом вождът Бял Полуовес умре от пневмония. Ще им кажете ли това? Кажете им, че ще се върна в лагера, щом дойде зимата и вождът Бял Полуовес умре от пневмония. Окей?

Свещеникът запамети тържествено пророческите думи, обаян от тъмния им смисъл.

– Сигурно се храните с ягоди, треви и корени? – запита той.

– Не, разбира се, не – отвърна капитанът с изненада. – Промъквам се в стола през задната врата и ям в кухнята. Майлоу ми дава сандвичи и мляко.

– А какво правите, когато вали?

Капитанът отговори откровено:

– Измокрям се.

– А къде спите?

Капитанът бързо приклепна, сви се и започна да отстъпва назад.

– И ти ли? – извика той безумно.

– О, не! – извика свещеникът. – Кълна ви се.

– И ти искаш да ми прережеш гърлото! – настояваше капитанът.

– Давам ви честна дума – молеше се свещеникът, но вече беше късно. Грозният, рошав призрак бе изчезнал, изпарявайки се тъй майсторски в цъфтящата, изпъстрена с петна, разпокъсана и разкривена смесица от листа, светлини и сенки, че свещеникът почна да се съмнява дали другият въобще е бил там. Толкова много невъзможни събития се случваха, че той вече не беше сигурен кои от тях бяха нереални и кои наистина се бяха случили. Искаше колкото е възможно по-скоро да научи нещо за лудия в гората, да провери дали действително е имало някакъв капитан Флум, но първата му работа, спомни си той неохотно, беше да успокои ефрейтор Хуиткоум, загдето бе пропуснал да му прехвърли достатъчно от своите задължения. Тътреше се унило по криволичещата пътека през гората, измъчван от жажда и чувства, тъй изтощен, че едва можеше да продължи пътя си. Изпитваше угризения на съвестта, щом помислеше за ефрейтор Хуиткоум. Молеше се ефрейтор Хуиткоум да е

вече излязъл, та когато стигне до поляната, да може да се разсъблече спокойно, да си измие хубаво ръцете, гърдите и раменете, да пийне вода и освежен да си полегне, а може би дори да поспи няколко минути. Очакваха го обаче нова изненада и ново разочарование, тъй като, когато се завърна, ефрейтор Хуиткоум, който беше вече сержант Хуиткоум, седеше със свалена риза на стола на свещеника и си пришиваше новите сержантски нашивки на ръкава, използвайки иглата и конеца на свещеника. Ефрейтор Хуиткоум беше повишен от полковник Каткарт, който искаше веднага да види свещеника по въпроса за писмата.

– О, не – изпъшка свещеникът, като се отпусна сломен на леглото си. Топлата му манерка беше празна и той бе твърде смутен, за да си спомни за антисептичния найлонов мех с вода, който висеше на сянка между двете палатки. – Не мога да повярвам. Просто не мога да повярвам, че някой сериозно ще повярва, че съм подправил подписа на Уошингтън Ървинг.

– Не за тези писма – поправи го ефрейтор Хуиткоум, който явно се наслаждаваше на огорчението на свещеника. – Искате да ви види по въпроса за писмата до семействата на убитите и ранените.

– За онези писма ли? – запита свещеникът изненадано.

– Точно така – тържествуваше ефрейтор Хуиткоум. – Здравата ще ви наругае, загдето не ми позволите да ги изпратя. Трябваше да го видите как се залови за идеята, щом му припомних, че писмата могат да носят неговия подпис. Затова ме произведе. Съвсем сигурен е, че благодарение на тях името му ще влезе в „Сатърди Ийвнинг Поуст“. Смущението на свещеника се усили.

– Но как е узнал той, че ние сме обсъждали тази идея?

– Аз отидох в кабинета му и му казах.

– Какво сте направили? – запита пискливо свещеникът и скочи на крака, обзет от необичайна за него ярост. – Искате да кажете, че сте ме заобиколили и сте се обърнали направо към полковника без мое разрешение?

Ефрейтор Хуиткоум се захили безсрамно с презрително самодоволство.

– Точно така, господин свещеник – отговори той. – И вие нямате интерес да се опитвате да правите въпрос от това. – Изсмя се спокойно с израз на злобно пренебрежение. – На полковник Каткарт няма да му хареса, ако научи, че ми откъщавате, загдето съм му предложил идеята си. Знаете ли, господин свещеник – продължи презрително ефрейтор Хуиткоум, като скъса шумно със зъби черния конец и си закопча ризата, –

този тъпак действително смята, че това е една от – най-великите идеи, които е чувал.

– Може дори да пишат за мен в „Сатърди Ийвнинг Поуст“ – похвали се усмихнато полковник Каткарт, като се разхождаше важно и весело напред-назад в кабинета си, мъмрейки свещеника. – Вече имате един способен човек в лицето на ефрейтор Хуиткоум, отче. Надявам се, че имате достатъчно ум да разберете това.

– Сержант Хуиткоум – поправи го свещеникът, преди да успее да съдържи езика си.

Полковник Каткарт го изгледа свирепо.

– Казах сержант Хуиткоум – възрази той. – Веднъж поне се опитайте да слушате, вместо вечно да правите забележки. Нали не желаете да останете капитан цял живот?

– Моля?

– Ами аз, естествено, не мога да си представя как ще станете нещо повече, ако продължавате все така. Ефрейтор Хуиткоум смята, че вие и подобните ви не сте имали нито една нова мисъл от хиляда деветстотин четиридесет и четири години, и аз съм склонен да се съглася с него. Будно момче е този ефрейтор Хуиткоум. Е, скоро всичко това ще се промени. – Полковник Каткарт седна на бюрото си с решителен вид и отвори широко, спретнато място върху подложката за писане. Когато свърши, почука с пръст върху празното място.

– Утре почваме – каза той. – Искам вие и ефрейтор Хуиткоум да ми напишете съболезнователни писма до близките на всеки убит, ранен или пленен от авиогрупата. Искам писмата да бъдат искрени. Искам да са изпълнени с много лични подробности, за да няма никакво съмнение, че искам да кажа точно това, което казвате. Ясно ли е?

Свещеникът проривисто пристъпи напред, за да възрази.

– Но това е невъзможно, сър! – избъбри неволно той. – Ние не познаваме всички хора така добре.

– Какво значение има това? – запита полковник Каткарт и после се усмихна приятелски. – Ефрейтор Хуиткоум ми донесе този проект за стандартно писмо, който предвижда почти всички случаи. Слушайте: „Уважаема госпожо, уважаеми господине, уважаема госпожице или уважаеми господине и госпожо. Думите не могат да изразят дълбоката лична скръб, която изпитах, когато вашият съпруг, син, баща или брат беше убит, ранен или изчезна на полесражението.“ И тъй нататък. Струва ми се, че уводната фраза изразява чувствата ми съвършено точно. Слушайте, може би ще бъде по-добре да оставите ефрейтор Хуиткоум да се

погрижи за цялата работа, ако смятате, че няма да можете да се справите. Внезапно полковник Каткарт измъкна цигарето си и го изви с двете си ръце като някакъв скъпоценен камшик с дръжка от слонова кост и оникс. – Това е едно от слабите ви места, господин свещеник. Ефрейтор Хуиткоум ми каза, че вие не умеете да прехвърляте на вашите подчинени част от задълженията си. Каза, че у вас няма и инициатива. Няма да възразите, нали?

– Не, сър.

Свещеникът поклати глава. Чувствуваше се некадърен и достоен за презрение, защото не умееше да прехвърля на подчинените си част от своите задължения, нямаше никаква инициатива и защото наистина го изкушаваше желанието да възрази на полковника. В главата му бе хаос. Навън стреляха по глинени панички и всеки гърмеж дразнеше нервите му. Не можеше да свикне с трясъка на изстрелите, обграден бе от бурета с домати и почти бе убеден, че някога в далечното минало пак е стоял в кабинета на полковник Каткарт при подобен случай и е бил обграден от същите тези бурета със същите домати. Отново дежа ву. Обстановката му беше тъй позната и все пак изглеждаше тъй далечна. Усещаше, че дрехите му са мръсни и измачкани, и изпитваше смъртен страх да не би да мирише.

– Вие вземате нещата прекалено сериозно, господин свещеник – каза му полковник Каткарт с груба откровеност и с обективността на възрастен. – Това е още един от недостатъците ви. С вашето окумено лице вие разваляте настроението на всички. Веднъж поне да ви видя да се засмеете. Хайде, господин свещеник, изсмейте се сега здравата, от сърце, и ще ви дам цяло буре домати. – Той почака една-две секунди, като го наблюдаваше, и после се изкикоти победоносно. – Виждате ли, господин свещеник, че съм прав. Не можете да се изсмеете от сърце, нали?

– Не мога, сър – призна, си кротко свещеникът, преглъщайки с видимо усилие. – Не тъкмо сега. Много съм жаден.

– Тогава пийнете нещо. Полковник Корн има винаги уиски в кабинета си. Трябва да се отбиете някоя вечер при нас в офицерския клуб да се позабавлявате. Направете усилие да се отпуснете малко, поне от време на време. Надявам се, че не се смятате за нещо повече, понеже имате независима професия в цивилния живот.

– О, не, сър – увери го смутено свещеникът. – Всъщност аз ходих в офицерския клуб през последните вечери.

– Вие сте просто капитан, нали знаете – продължи полковник

Каткарт, без да обърне внимание на забележката на свещеника. – Можете да имате независима професия, но все пак сте само капитан.

– Да, сър. Зная.

– Отлично тогава. Но все едно беше дали преди малко щяхте да се изсмеете, или не, нямаше да ви дам домати в никой случай. Ефрейтор Хуиткоум ми каза, че сте взели един домат, когато бяхте тук тази сутрин, а?

– Тази сутрин ли? Но, сър! Вие сам ми го дадохте.

Полковник Каткарт вдигна глава с подозрителен израз на лицето.

– Аз не казах, че съм ви го дал, нали? Просто казах, че го взехте. Не разбирам защо съвестта ви е гузна, щом не сте го откраднали наистина. Дадох ли ви го?

– Да, сър. Кълна се, че ми го дадохте.

– Тогава ще трябва да вярвам на думата ви. Макар че не мога да си представя защо съм искал да ви дам домат. Полковник Каткарт премести авторитетно едно кръгло стъклено преспание от десния край на бюрото си в левия и взе подострения молив. – Окей, отче, свободен сте, ако сте свършили, че сега имам много важна работа. Съобщете ми, когато ефрейтор Хуиткоум разпрати десетина от тия писма, и аз ще вляза във връзка с редакцията на „Сатърди Ийвнинг Поуст“. – Внезапно вдъхновение озари лицето му. – Хей! Ами аз мога да предложа групата отново да бомбардира Авиньон! Това ще ускори работата.

– Авиньон ли? – Сърцето на свещеника спря за миг и цялата му кожа настръхна.

– Точно така – обясни жизнерадостно полковникът. – Колкото по-скоро имаме загуби, толкова по-скоро ще напредне работата ни. Ще ми се да попадна в коледния брой, ако може. Предполагам, че тогава списанието има по-голям тираж.

И за ужас на свещеника полковникът вдигна телефона, за да предложи групата да бомбардира Авиньон, и още същата вечер се опита пак да го изхвърли от офицерския клуб, но в следващия момент Йосарян се, изправи, пиан, събори стола си и понечи да стовари отмъстителен юмрук, което накара Нейтли да извика името му и полковник Каткарт да пребледнее и благоразумно да отстъпи назад, като се блъсна право в генерал Дрийдъл, който с отвращение го тласна от настъпления си крак и му заповяда веднага да вкара свещеника обратно в офицерския клуб. Всичко това бе много тревожно за полковник Каткарт: първо страшното име Йосарян, което се разнесе като вещаещ гибел камбанен звън, после настъпният крак на генерал Дрийдъл и освен това полковник Каткарт

откри още един недостатък у свещеника, именно че беше невъзможно да се предвиди как ще реагира генерал Дрийдъл всеки път, когато го види. Полковник Каткарт никога нямаше да забрави първата вечер, когато генерал Дрийдъл бе забелязал свещеника в офицерския клуб, вдигайки зачервеното си, изпотено, пияно лице, той бе вперил през жълтия облак тютюнев дим тежкия си поглед в свещеника, който се беше притаил сам на една маса близо до стената.

– Брей, дявол да го вземе! – бе възкликнал генерал Дрийдъл, вдигайки рунтавите си сиви, заплашителни вежди, когато го позна: – Свещеник ли е този, когото виждам там? Хубава работа, щом свещениците почнат да се навъртат в такова заведение, пълно с мръсни пияници и комарджии.

Полковник Каткарт присви устни с крайно морален вид и се надигна от стола си.

– Напълно съм съгласен с вас, сър – съгласи се той живо, с тон на подчертано неодобрение. – Просто не мога да разбера какво става с духовенството напоследък.

– Стават по-добри, ето какво става със свещениците – изръмжа настойчиво генерал Дрийдъл.

Полковник Каткарт преглътна със затруднение и бързо се окопоти.

– Да, сър. Стават по-добри. Тъкмо това имах предвид, сър.

– Точно в такова заведение трябва да идва един свещеник, да общува с хората, които пият и играят на комар, та да може да ги разбере и да спечели доверието им. Как иначе, дявол да го вземе, може да ги накара да вярват в Бога?

– Тъкмо това имах предвид, сър, когато му заповядах да идва тук – каза предпазливо полковник Каткарт и обгърна свойски с ръка рамото на свещеника, отвеждайки го в един тъгъл, за да му заповяда със строг шепот да почне да се явява по служба всяка вечер в офицерския клуб, да общува с офицерите, докато пият и играят на комар, и така да може да ги разбере и да спечели доверието им.

Свещеникът се съгласи и започна да се явява служебно всяка вечер в офицерския клуб и да общува с офицерите, които гледаха да го избягват, до онази вечер, когато избухна яростният бой на масата за пинг-понг: вождът Бял Полуовес се нахвърли на полковник Мудъс и стовари юмука си право в носа му, така че полковник Мудъс падна на задника си и генерал Дрийдъл неочаквано се разсмя гръмогласно, но скоро забеляза, че свещеникът стои наблизо и в изтерзано учудване го зяпа глуповато. Генерал Дрийдъл замръзна, когато го видя. За миг погледна

свирепо свещеника с накипяла ярост, обърна се и с развалено настроение, клатушкайки се като моряк, закрачи с късите си криви крака към бара. Полковник Каткарт го последва с лек галоп, като неспокойно се озърташе, очаквайки напразно знак за помощ от полковник Корн.

– Хубава работа – ръмжеше генерал Дрийдъл на бара, стиснал празната си чаша в жилестата си ръка. – Хубава работа наистина, свещеник да седи в заведение като това с купчина мръсни пияници и комарджии.

Полковник Каткарт въздъхна облекчен.

– Да, сър – възкликна той гордо, – хубава работа, разбира се.

– Тогава защо, дявол да го вземе, не направите нещо?

– Какво казахте, сър? – запита полковник Каткарт и започна да мига.

– Смятате ли, че заслужавате похвала, загдето вашият свещеник се върти тук всяка вечер? Всеки път когато дойда, и той е тук.

– Прав сте, абсолютно сте прав – отзова се полковник Каткарт. – Съвсем не е за похвала. И аз ей сега ще взема мерки.

– Нали вие му бяхте наредили да идва тук?

– Не, сър. Полковник Корн му нареди. Смятам и него да накажа строго.

– Ако не беше свещеник – измърмори генерал Дрийдъл, щях да заповядам да го изкарат навън и да го разстрелят.

– Той не е свещеник, сър – осведоми го услужливо полковник Каткарт.

– Не е ли? Тогава защо, дявол да го вземе, носи кръст на яката си, щом не е свещеник?

– Не носи кръст на яката си, сър. Носи сребърен лист. Той е подполковник.

– Вашият свещеник е подполковник? – запита смаян генерал Дрийдъл.

– О, не, сър. Моят свещеник е само капитан.

– Тогава защо, по дяволите, носи сребърен лист на яката си, щом е само капитан?

– Не носи сребърен лист на яката си, сър. Кръст носи.

– Махай се оттук, кучи сине – кресна генерал Дрийдъл. – Или ще заповядам да те изкарат навън и да те застрелят.

– Слушам, сър.

Полковник Каткарт бързо-бързо избяга от генерал Дрийдъл и изпъди свещеника от офицерския клуб, и то точно по същия начин, по който го изгони почти два месеца по-късно, когато свещеникът се опита да

убеди полковник Каткарт да отмени заповедта си, с която броят на бойните полети се увеличаваше на шестдесет, но претърпя страшен провал в тези свои усилия и бе готов да се отдаде напълно на отчаяние, но бе възпиран от спомена за жена си, която му липсваше и която той обичаше тъй затрогващо и с такава чувствена и възторжена страст, както и от упованието, което цял живот бе имал, в мъдростта и справедливостта на един безсмъртен, всемогъщ, всеведущ, човечен, всеобщ, антропоморфен, английски говорещ, англосаксонски и проамерикански Бог, упование, което бе започнало да се разколебава. Толкова много неща поставяха вярата му на изпитание. Разбира се, съществуваше Библията, но Библията беше книга, а и „Студеният дом“, „Островът на съкровищата“, „Етан Фроум“ и „Последният мохикан“ бяха също книги. Наистина ли изглеждаше вероятно, както той веднъж дочу Дънбар да казва, че отговорите на загадките на сътворението са били дадени от хора тъй невежи, че не са разбирали дори механиката на дъжда? Нима всемогъщият Бог със своята безкрайна мъдрост се е страхувал преди шест хиляди години, че хората ще успеят да изградят кула до небето? Къде, дявол да го вземе, е небето? Горен ли? Или долу? Нямахше горе и долу в една крайна, но разширяваща се вселена, в която дори огромното, пламтящо, ослепително, величествено слънце е в състояние на постепенен упадък, който най-после ще унищожи и Земята. Нямахше чудеса, нямахше отговор на молитвите, нещастията еднакво жестоко смазваха и добродетелните, и порочните и свещеникът, който имаше съвест и характер, щеше да отстъпи пред разума и да отхвърли вярата в Бога на дедите си, щеше да се откаже от призванието си и от службата си и да опита щастието си като редник в пехотата или полската артилерия или дори може би като ефрейтор в парашутните войски, ако не бяха последователните мистични явления като голия човек на дървото при погребението на бедния сержант преди няколко седмици и загадъчното, натрапчиво, насърчително обещание на пророк Флум в гората днес следобед: „Кажете им, че ще се върна, преди да настъпи зимата.“

26 АРФИ

В известен смисъл всичко стана по вина на Йосарян, защото, ако той не бе преместил бомбардировъчната линия по време на знаменитата обсада на Болоня, майор ... де Къвърли може би щеше да бъде наблизно и да го спаси и ако майорът не бе запасил войнишкия апартамент с момичета, които нямаха къде другаде да спят, Нейтли може би никога нямаше да се влюби в своята курва, която седеше гола от кръста надолу в стаята, пълна с навъсени картоиграчи, които не й обръщаха никакво внимание. Нейтли бе скришом втренчил очи в нея, седнал в прекалено издутото жълто кресло, и се възхищаваше от отегчената, флегматична сила, с която тя приемаше пренебрежението на компанията. Тя се прозяваше и той бе дълбоко трогнат. Никога дотогава не бе виждал такава героична самоувереност.

Момичето се бе изкачило по стълбите до петия етаж, за да продаде тялото си на група преситени войници, но наоколо им бе пълно с момичета, които живееха в същия апартамент. Никой не я пожела на никаква цена, дори след като тя се съблече без особен възторг, за да ги прелъсти с високото си тяло, което беше твърдо, пълно и действително съблазнително. Тя изглеждаше повече уморена, отколкото разочарована. Сега седеше безучастно отпусната и си почиваше, гледайки играта с тъпо любопитство, докато неохотно се канеше да събере недисциплинираните си сили за скучното усилие, необходимо, за да навлече останалите си дрехи и да се върне на работа. След малко тя се размърда. Малко по-късно стана, несъзнателно въздъхна, летаргично вмъкна крака в дебелите си памучни гащи и в тъмната си пола, закопча обувката си и тръгна. Нейтли се измъкна след нея и когато почти два часа по-късно Йосарян и Арфи влязоха в офицерския апартамент, тя пак беше там и вмъкваше крака в гащите и полата си – бе почти като повтарящото се усещане на свещеника, че някога преди е бил в същото положение, само с тази разлика, че сега Нейтли стоеше унил и безутешен, пъхнал ръце в джобовете си.

– Иска да си ходи сега – каза той със странен, отпаднал глас. – Не иска да остане.

– Защо не й дадеш още малко пари да остане целия ден? – посъветва го Йосарян.

– Тя ми върна парите – призна си Нейтли. – Омръзнал съм й и сега иска да отиде да намери някой друг.

Когато obu обучава си, момичето се спря за миг да хвърли навъсе-но подканващ поглед на Йосарян и Арфи. Гърдите й бяха остри и големи под тънкия бял пуловер без ръкави, който очертаваше всичките и заоблености и гладко се разширяваше в горната част на съблазнителните й ханшове. Йосарян отвърна на погледа й и почувствува, че тя силно го привлича. Той разтърси глава.

– Честито! Отърва се от тая смет – беше невъзмутимият отговор на Арфи.

– Не говори така за нея! – извика Нейтли със страст и в гласа му звучеше и молба, и упрек. – Искам да остане с мен.

– Какво толкова особено има у нея? – каза Арфи подигравателно, с престорена изненада. – Най-обикновена курва.

– И не я наричай курва!

След няколко секунди момичето вдигна равнодушно рамене и тръгна към вратата. Нейтли с нещастен вид скочи напред да й отвори вратата. Върна се назад съкрушен и смяян, скръбта му бе красноречиво изписана на чувствителното му лице.

– Не се тревожи – посъветва го Йосарян най-благо, колкото можеше. – Вероятно пак ще можеш да я намериш. Знаем къде се навъртат курвите.

– Моля ти се, не я наричай така – каза умолително Нейтли, с вид, като че ли ще се разплаче.

– Извинявай – измърмори Йосарян.

Арфи крещеше весело и гръмогласно:

– Улиците гъмжат от стотици курви, не по-лоши от тая. Твоята не е дори хубава. – Той се изкикоти сладко със звънко презрение и авторитет. – Ами че ти се спусна да й отвориш вратата, сякаш си влюбен в нея.

– Мисля, че съм влюбен в нея – призна си Нейтли със засрамен, далечен глас.

Арфи сбръчка кръглото си, топчесто, розово чело с израз на комично недоверие.

– Ха-ха-ха! – изсмя се той, потупвайки с вид на преуспял човек издутите страни на тъмнозелената си офицерска куртка. – Абсурд. Ти, влюбен в нея? Наистина абсурд!

Същия следобед Арфи имаше среща с едно момиче от Червения кръст, чийто баща беше собственик на голяма фабрика за магнезиев хидроокис. – Ето, с такива момичета трябва да общуваш, а не с

обикновени курви като тази. Ами че тя дори изглежда нечистоплътна.

– Това няма значение за мен! – изкрещя отчаяно Нейтли. – И няма ли да млъкнете? Не желая да говоря за нея с вас.

– Арфи, млъкни – каза Йосарян.

– Ха-ха-ха! – продължаваше Арфи. Мога да си представя какво ще кажат баща ти и майка ти, ако научат, че ходиш с мръсни повлекани като тая. Нали знаеш, баща ти е много фин човек.

– Няма да му кажа нищо – заяви Нейтли решително. – Няма да кажа нито дума за нея нито на баща ми, нито на майка ми, преди да се оженим.

– Да се ожениш? – Снизходителната веселост на Арфи нарасна неимоверно. – Ха-ха-ха-ха! Сега наистина говориш глупости. Ами че ти още не си достатъчно голям, за да знаеш какво е истинска любов.

Арфи беше авторитет по въпроса за истинската любов, защото беше вече истински влюбен в бащата на Нейтли и в изгледите да постъпи на работа при него след войната в качеството на някакъв директор като награда, че се е сприятелил със сина му. Арфи беше челен шурман, който, откакто бе завършил колежа, никога не знаеше къде се намира. Арфи беше един добросърдечен, великодушен челен шурман, който винаги можеше да прости на другите летци от ескадрилата, които го ругаеха яростно всеки път, когато се заблудеше при някой боен полет и ги преведеше над съсредоточен противовъздушен огън. Същия следобед той се загуби по улиците на Рим и въобще не намери момичето от Червения кръст, което беше добра партия за женитба и чийто баща беше собственик на фабрика за магнезиев хидроокис. Заблуди се при полета над Ферара, когато самолетът на Крафт бе свален и самият Крафт убит, отново се заблуди по време на безопасния полет над Парма и се опита да изведе самолетите към морето над град Легхорн, след като Йосарян бе хвърлил бомбите си върху незащитената цел на континента и се бе облегнал на дебелата бронирана преграда със затворени очи, стиснал ароматична цигара между пръстите си. Внезапно се чува гърмежи на флак и веднага Макуот изпищя в микрофона:

– Флак! Флак! Къде, по дяволите, се намираме? Какво става, дявол да го вземе?

Разтревожен, Йосарян мигновено отвори очи и видя съвсем неочакваните издуващи се черни облачета, които се приближаваха към тях, идвайки отгоре, и самодоволното, кръгло като пъпеш лице на Арфи с неговите мънички очи, които приветливо и смаяно гледаха приближаващите ги пръскания на снарядите. Йосарян беше изумен. Кракът му рязко

изтръпна. Макуот бе почнал да се изкачва и скимтейки, искаше инструкции по микрофона. Йосарян понечи да скочи напред, за да види къде се намират, но остана на мястото си. Не можеше да мръдне. Тогава забеляза, че е вир-вода. Погледна надолу към слабините си с някакво усещане за гадене и прималяване. Едно ярковишнево петно пълзеше бързо нагоре по предницата на ризата му, подобно на огромно морско чудовище, което се надига и се готви да го погълне. Ранен! Отделни ручейчета кръв потекоха надолу през напоения крачол като безброй неударжими рояци от червени гърчещи се червейчета и се сляха в локва на пода. Сърцето му спря да бие. Втори здрав удар разтърси самолета. Йосарян потръпна от отвращение при странния вид на раната си и обръщайки се към Арфи, писна за помощ.

– Отидоха ми топките, Арфи! Отидоха ми топките! – Арфи не го чу. Йосарян се наведе напред и го дръпна за ръката. – Арфи, помощ! – молеше се той, плачейки. – Ударен съм! Ударен съм!

Арфи се обърна бавно с ласкава, шеговита усмивка.

– Какво?

– Удариха ме. Раниха ме, Арфи. Помощ!

Арфи отново се захла и любезно вдигна рамене.

– Не мога да те чуя – каза той.

– Не можеш ли да ме видиш? – извика Йосарян недоверчиво и посочи към все по-дълбокото вирче на скута си, което той чувствуваше, че прелива на всички страни и разширява локвата под него. – Ранен съм! За Бога, помощ! Арфи! Помощ, Арфи!

– Пак не мога да те чуя – оплака се търпеливо Арфи, слагайки пълната си ръка като тръба до бледата мида на ухото си. – Какво каза?

Йосарян отговори с отпаднал глас, внезапно уморен от усилието да крещи, от цялото обърквашо, вбесяващо, абсурдно положение. Той умира и никой не му обръща внимание.

– Няма значение.

– Какво? – извика Арфи.

– Казах, че топките ми отидоха. Не можеш ли да чуеш? Ранен съм в слабините.

– Пак не мога да те чуя – смъмри го Арфи.

– Казах: „Няма значение!“ – изкрещя Йосарян, хванат като в капан от чувството на ужас, и започна да трепери, усещайки как внезапно му стана студено и го обзема слабост. Арфи отново поклати съжалително глава и почти прилепи своето безсрамно, бяло като мляко ухо до лицето на Йосарян.

– Трябва да говориш по-ясно, приятелю, просто трябва да говориш по-ясно.

– Остави ме на мира, копеле! Тъпо, безчувствено копеле! – ридаше Йосарян. Искаше му се да заблъска Арфи с юмруци, но нямаше сила да вдигне ръце. Реши да заспи и като се обърна настрани, изпадна в безсъзнание.

Беше ранен в бедрото и когато се съвеси, видя, че Макуот бе клекал на колена и превързваше раната му. Испита облекчение, макар че още виждаше подутото херувимско лице на Арфи, наведено над рамото на Макуот и изразяващо спокоен интерес. Йосарян се чувствуваше зле. Усмихна се уморено на Макуот и запита:

– Кой се грижи за магазина?

Макуот повдигна очи.

– Иисусе Христе, радвам се, че си жив – възкликна той и въздъхна дълбоко. Добродушните, приветливи бръчки около очите му бяха побелели от напрежение и омазнени от пот, докато навиваше безкрайния бинт върху обемистия памучен компрес, който Йосарян усещаше да притиска неудобно вътрешната страна на бедрото му. – Нейтли е на контролния лост. Горкото момче почти се разрева, когато чу, че си ударен. Още мисли, че си мъртъв. Разкъсана ти е артерията, но май че успях да спра кръвотечението. Сложих ти малко морфин.

– Сложи ми пак.

– Може да е още много рано. Ще ти сложа още една инжекция, когато започне да боли.

– Вече ме боли.

– Е, какво пък, дявол да го вземе – рече Макуот и инжектира още една ампула морфин в ръката на Йосарян.

– Когато кажеш на Нейтли, че съм добре... – каза Йосарян на Макуот и загуби съзнание; всичко се замъгли зад тънък пласт от прозрачен яagodов желатин и някакво силно баритоново бръмчене го потопа в звук. Доиде в съзнание в линейката и се усмихна, за да вдъхне кураж на доктор Данийка, чието дългоносо като на хоботник начумерено и помрачено лице той зърна замаяно за една-две секунди, преди всичко отново да порозовее като венчелистче и после да стане съвсем черно и неизмеримо тихо.

Йосарян доиде в съзнание в болницата и заспа. Когато отново се събуди, вече не миришеше на етер. Дънбар лежеше по пижама на леглото през пътеката и твърдеше, че не е Дънбар, fortiori. Йосарян реши, че Дънбар се е побъркал. Скептично присви устни при тази новина,

съобщена му от Дънбар, и спа неспокойно ден-два, мислейки за нея. После се събуди и когато сестрите не бяха в отделението, се измъкна от леглото, за да провери сам. Подът се люлееше като плуващ сал пред някой плаж и шевовеите от вътрешната страна на бедрото му се забиваха в месото като тънки редици от рибешки зъбки, докато той куцукаше през пътеката, за да прочете името на температурния лист, закачен на долния край на леглото на Дънбар, и наистина Дънбар излезе прав: той вече не беше Дънбар, а младши лейтенант Антъни Ф. Форциори.

– Какво става, дявол да го вземе?

А. Форциори стана от леглото и направи знак на Йосарян да го последва. Подпирайки се на всичко, което можеше да досегне, Йосарян закуцуква след него, излезе в коридора и отиде до едно легло в съседното отделение, на което лежеше изтерзан младеж с пъпки по лицето и хлътнала брадичка. Изтерзаният младеж се опря на лакът и се надигна пъргаво, щом те се приближиха. А. Форциори рязко махна с палец през рамото си и каза:

– Дигай си задника оттука.

Изтерзаният млад човек скочи от леглото и побягна. А. Форциори легна в леглото и отново се превърна на Дънбар.

– Този беше А. Форциори – обясни Дънбар. – Нямаше празно легло в твоето отделение и затова си казах чина и го изгоних обратно в това отделение. Много приятно преживяване е да си казваш чина. Трябва някога да опиташ. Трябва всъщност да опиташ още сега, защото май ще паднеш.

Йосарян сам почувствува, че ще падне. Обърна се към един болен на средна възраст с хлътнали бузи и изсъхнало лице, който лежеше на съседното на Дънбар легло, махна рязко с палец през рамо и каза:

– Дигай си задника оттука.

Човекът на средна възраст се наежи и го загледа свирепо.

– Той е майор – обясни Дънбар. – Защо не се премериш по-ниско и не се опиташ да станеш офицерски кандидат Хоумър Лъмли за известно време? Тогава ще имаш баща в щатската законодателна камара и сестра, която е сгодена за шампион по ски. Просто му кажи, че си капитан.

Йосарян се обърна към стреснатия пациент, който Дънбар му бе посочил.

– Аз съм капитан – каза той, като махна рязко с палец през рамото си. – Дигай си задника оттука.

Стреснатият пациент скочи на пода и побягна. Йосарян се покатери на леглото му и стана офицерски кандидат Хоумър Лъмли, комуто се

повръщаше и който внезапно потъна в пот. Спа един час и пожела пак да стане Йосарян. За него не значеше много да има баща в щатската законодателна камара и сестра, сгодена за шампион по ски. Дънбар го отведе обратно в неговото отделение, където с жест на палеца той изхвърли А. Форциори от леглото, за да стане отново Дънбар за известно време. Офицерският кандидат Хоумър Лъмли не се виждаше никъде, но сестра Крамър беше там и обзета от благочестив гняв, съскаше като влажен фишек. Тя заповяда на Йосарян да си легне веднага в леглото и се изпречи на пътя му така, че той не можеше да изпълни заповедта ѝ. Нейното хубавичко лице бе по-отблъскващо от всякога. Сестра Крамър беше добросърдечно, сантиментално същество, което се радваше безкористно при новини за сватби, годежи, раждания и годишнини дори когато не познаваше хората, които се женеха или годяваха.

– Полудели ли сте? – смъмри го тя добродетелно, размахвайки възмутено пръст пред очите му. – Май не ви е грижа, че ще умрете, нали?

– Аз ще умра, не друг.

– Май не ви е грижа, че ще загубите крака си, нали?

– Моя крак ще загубя.

– Кракът ви не е ваш! – възрази сестра Крамър. – Този крак принадлежи на правителството на Съединените щати. Няма разлика между него и едно зъбно колело или една подлога. Армията е вложила толкова пари да ви направи пилот и вие нямате право да нарушавате нарежданията на доктора.

На Йосарян не му харесваше много да влагат пари в него. Сестра Крамър още стоеше пред него, така че той не можеше да мине. Болеше го глава. Сестра Крамър му изкрещя някакъв въпрос, който той не разбра. Вдигна палеца над рамото си и каза:

– Дигай си задника оттука.

Сестра Крамър го прасна през лицето така силно, че едва не го повали на пода. Йосарян замахна с юмрук да я удари в челюстта, но в същия миг кракът му се огъна и той почна да пада. Сестра Дъкет се притече навреме да го задържи, обърна се строго към двамата:

– Какво става тук?

– Не иска да си легне в леглото – докладва усърдно сестра Крамър с обиден тон. – Сюзан, той ми каза нещо абсолютно ужасно. О, дори не мога да си наложа да го повтора.

– А тя ме нарече „зъбно колело“ – измърмори Йосарян. Сестра Дъкет не прояви съчувствие.

– Ще си легнете ли в леглото – каза тя, – или да ви уловя за ухото и

да ви сложа там насила?

– Уловете ме за ухото и ме сложете там насила.

Сестра Дъкет го улови за ухото и го сложи в леглото.

27 СЕСТРА ДЪКЕТ

Сестра Сю Ан Дъкет беше висока, суха, зряла, стройна жена с издаден, добре закръглен задник, малки гърди и ъгловати, аскетични, типични за Нова Англия черти на лицето, които еднакво можеха да се нарекат и твърде хубави, и твърде грозни. Кожата ѝ беше бледорозова, очите малки, носът и брадичката тънки и заострени. Тя беше способна, пъргава, строга и умна. Не бягаше от задълженията си и не загубваше самообладание в моменти на криза. Беше зряла личност, осланяше се на собствените си сили и в нищо не се нуждаеше от никого. Йосарян се съжали над нея и реши да ѝ помогне. На следната сутрин, когато тя се бе навела да оправи чаршафа на леглото му, той крадешком плъзна ръката си под полата ѝ в тясното пространство между коленете и после изведнъж бързо я вдигна нагоре, докдето можеше да стигне. Сестра Дъкет изпищя и подскочи цяла миля нагоре, но все пак недостатъчно високо; тя се гърчеше, мяташе и люлееше напред-назад, опряна на божествената си опорна точка, в продължение на почти цели петнадесет секунди, преди най-после да се извърти и да отскочи обезумяла на пътеката с пепеливо, разтреперано лице. Но тя отстъпи прекалено далече и Дънбар, който наблюдаваше всичко от самото начало, се изправи изведнъж на леглото си, сграбчи я изотзад и стисна гърдите ѝ. Сестра Дъкет изпищя повторно, изскубна се с въртене и избяга достатъчно далече от Дънбар, така че Йосарян можеше да се хвърли напред и пак да я улови за оная работа. Сестра Дъкет отскочи отново на пътеката като жива топка за пинг-понг. Дънбар я очакваше зорко, готов да се хвърли върху ѝ. Но тя си спомни навреме за него и скочи настрана. Дънбар не я улучи, прелетя край нея, падна на темето си, което изхрущя с мокър, глух звук, и изгуби съзнание.

Дойде на себе си, както лежеше на пода с разкъравен нос, и усещаше болки в главата – точно същите симптоми, които бе симулирал, от както постъпи в болницата. Вдигна се страшна глъчка, цялото отделение бе в хаос. Сестра Дъкет бе обляна в сълзи и Йосарян я утешаваше и се извиняваше, седнал до нея на ръба на леглото. Началникът на болницата, полковник, беше разгневен и крещеше на Йосарян, че няма да допусне пациентите му да си позволяват неприлични волности със сестрите.

– Какво искате от него? – попита жаловито Дънбар, както лежеше на пода, потръпвайки от шракащата болка в слепоочията, която усети, щом заговори. – Той не е направил нищо!

– Аз говоря и за вас! – изрева с всичка сила слабият, изпълнен с достойнство полковник. – Вие ще бъдете наказан за постъпката си.

– Какво искате от него? – обади се Йосарян. – Нищо не е направил, освен дето падна на главата си.

– Аз и за вас говоря! – извика полковникът, като се завъртя, за да се нахвърли бясно на Йосарян. – Много ще съжалявате, че сте хванали сестра Дъкет за гърдите.

– Не съм хващал за гърдите сестра Дъкет – каза Йосарян.

– Аз я хванах за гърдите – уточни Дънбар.

– И двамата ли сте побъркани? – извика пискливо докторът, като отстъпи назад побледнял и объркан.

– Да, той наистина е побъркан, докторе – увери го Дънбар. – Всяка нощ сънува, че държи жива риба в ръцете си.

Докторът остана като закован на мястото си, с вид на елегантно изумление и погнуса, и цялото отделение притихна.

– Какво сънува? – запита той.

– Сънува, че държи жива риба в ръцете си.

– Какъв вид риба? – попита докторът строго, обръщайки се към Йосарян.

– Не знам – отговори Йосарян. – Не мога да различа един вид риба от друг.

– В коя ръка я държите?

– Различно – отговори Йосарян.

– Различно, според рибата – добави услужливо Дънбар.

Полковникът се обърна и присвивайки очи, подозрително втренчи поглед в Дънбар.

– Тъй ли? А как така знаете толкова много за сънищата му?

– И аз участвувам в тях – отговори Дънбар, без да се усмихне.

Лицето на полковника почервения от смущение. Той изгледа свирепо и двамата със студена, непримирима омраза.

– Станете от пода и легнете в леглото си – заповяда той на Дънбар със стиснати устни. – Не желая да чуя нито дума повече за тези сънища нито от един от вас. Имаме в болницата човек, който да слуша такива гадни безсмислици.

– Как мислите вие – внимателно запита майор Сандерсън, деликатният, набит, усмихнат психиатър на болницата, при когото полковникът

бе заповядал да изпратят Йосарян, – защо полковник Фередж намира вашия сън за отвратителен?

Йосарян отговори почтително:

– Предполагам, че е поради някое качество на съня или някое качество на полковник Фередж.

– Много добре казано – каза одобрително майор Сандерсън; той носеше скърцащи войнишки обуца и имаше черна като въглен коса, която стърчеше почти право нагоре. – По някаква причина – сподели той – полковник Фередж винаги ми е приличал на чайка. Той, знаете ли, не върва много в психиатрията.

– Вие не обичате чайките, нали? – запита Йосарян.

– Не, не особено – призна майор Сандерсън с остър, нервен смях и нежно подръпна увисналата си втора брадичка, сякаш тя беше дълга брада. – Намирам, че вашият сън е очарователен и се надявам, че често ще го сънувате, та да можем да продължим да го обсъждаме. Искате ли една цигара? – Той се усмихна, когато Йосарян отказа. – А защо според вас – каза той с вид на човек, комуто тези неща са напълно ясни – изпитвате толкова силно отвращение да приемете цигара от мен?

– Преди миг угасих цигарата си. Още дими в пепелника ви.

Майор Сандерсън се закикоти.

– Много остроумно обяснение. Но смятам, че скоро ще открием истинската причина. – Той стегна хлабаво вързаните връзки на обувките си на двоен клуп и после премести един жълт линиран бележник от бюрото на скута си. – Та за онази риба, която сънувате. Нека поговорим за нея. Винаги е същата риба, нали?

– Не знам – отвърна Йосарян. – Трудно ми е да разпознавам риби.

– За какво ви напомня тази риба?

– За други риби.

– А за какво ви напомнят другите риби?

– Пак за други риби.

Майор Сандерсън се облегна назад разочарован.

– Обичате ли риба?

– Не особено.

– Но защо мислите, че у вас има такова болезнено отвращение към рибите? – запита тържествуващо майор Сандерсън.

– Много са лигави – отговори Йосарян, – И също много костеливи.

Майор Сандерсън кимна съчувствено с усмивка, която беше приятна и неискрена.

– Много интересно обяснение. Но предполагам, че скоро ще

открием истинската причина. Харесва ли ви тази риба? Рибата, която държите в ръка?

– Нито ми харесва, нито не ми харесва.

– Противна ли ви е рибата? Имате ли някакви враждебни или агресивни емоции към нея?

– Съвсем не. Всъщност рибата по-скоро ми харесва.

– Значи харесвате рибата?

– О, не. Нито ми харесва, нито не ми харесва.

– Но вие току-що казахте, че ви харесва. А сега казвате, че нито ви харесва, нито не ви харесва. Хванах ви в противоречие, виждате ли?

– Да, сър. Май че ме хванахте в противоречие. Майор Сандерсън гордо написа „противоречие“ с дебелия си черен молив в бележника.

– А защо според вас – поде той, когато свърши и вдигна очи – казахте тези две твърдения, изразяващи противоречиви емоционални реакции към рибата?

– Предполагам, че имам амбивалентно отношение към нея.

Майор Сандерсън подскочи от радост, когато чу думите „амбивалентно отношение“.

– Вие наистина разбирате – възкликна той и възторжено стисна ръце. – О, вие не можете да си представите колко самотен бях тук: говорех ден след ден на пациенти, които нямат понятие от психиатрия, опитвах се да лекувам хора, които не се интересуваха ни най-малко от мен и от работата ми. Това създаваше у мен ужасно чувство на некомпетентност. – Сянка на безпокойство премина през лицето му. – Изглежда, че не мога да се отърся от него.

– Наистина ли? – попита Йосарян, чудейки се какво друго да каже.

– Защо упреквате себе си за празноти в образованието на другите?

– Глупаво е, знам – отвърна смутено майор Сандерсън с неволен, лекомислен смях. – Но аз винаги съм намирал опора в доброто мнение на другите. Навлязох в пубертета малко по-късно от всичките си връстници, виждате ли, и това създаде у мен нещо като ... е, разни проблеми. Просто съм уверен, че много, много голямо удоволствие ще ми достави да ги обсъждам с вас. Толкова ми се иска да почнем, че почти не ми се ще да се отклонявам сега и да се занимавам с вашите проблеми, но май че ще трябва. Полковник Фередж ще се сърди, ако научи, че отделяме цялото време за моите проблеми. Сега искам да ви покажа няколко мас-тилни петна, за да открия какво ви напомнят известни форми и цветове.

– Можете да си спестите труда, докторе. Всичко ми напомня за

оная работа.

– Така ли? – извика майор Сандерсън с възторг, сякаш не вярваше на ушите си. – Сега вече наистина стигнахме до нещо. Имате ли понякога хубави еротични сънища?

– Рибата, която сънувам, е еротичен сън.

– Не, искам да кажа, истински еротични сънища – сънища, в които грабвате някоя гола женска за врата и я щипете, и я удряте с юмруци в лицето, докато я разкъравите, а после се хвърляте върху нея и я изнасилвате, а след това избухвате в плач, защото я обичате и мразите толкова много, че не знаете какво да правите. За такива еротични сънища обичам да говоря. Имате ли понякога такива еротични сънища?

Йосарян помисли малко с мъдър вид.

– Това е рибешки сън – реши той.

Майор Сандерсън се дръпна назад, сякаш бе получил плесница.

– Да, разбира се – съгласи се той студено и в държането му се усети остър, защитен антагонизъм. – Но все пак бих искал да сънувате такъв сън само за да видим как ще реагирате. За днес стига. Междувременно бих искал да намерите насън отговора на някои от тези въпроси, които ви зададох. Тези сеанси, знаете, не са по-приятни за мен, отколкото за вас.

– Ще говоря по въпроса с Дънбар – отвърна Йосарян.

– Дънбар?

– Той именно почна цялата работа. Това са негови сънища.

– О, Дънбар. – Майор Сандерсън се засмя подигравателно и самоувереността му се възвърна. – Басирам се, че Дънбар е онзи лош човек, който върши всички тези мръсни неща, в които ви обвиняват, нали?

– Той не е лош.

– И вие ще го защитавате до смърт, нали?

– Не чак до смърт.

Майор Сандерсън се усмихна презрително и написа „Дънбар“ в бележника си.

– Защо куцате? – запита той изведнъж, когато Йосарян тръгна към вратата. – И каква е, дявол да го вземе, тази превръзка на крака ви? Да не сте се побъркали?

– Ранен съм в крака. Затова съм в болницата.

– О, не, не сте ранен – тържествуваше злобно майор Сандерсън. – Вие сте в болницата заради камък в слюнчената жлеза. В края на краищата излиза, че не сте толкова хитър, а? Дори не знаете заради какво сте в болница.

– В болница съм заради ранения си крак. Майор Сандерсън не обърна внимание на довода му и се изсмя язвително.

– Е, поздравете от мен вашия приятел Дънбар. И ще му кажете да ми сънува този сън, нали?

Но на Дънбар му се гадеше, чувствуваше се замаян от постоянното главоболие и не бе склонен да сътрудничи на майор Сандерсън. Джоу Гладника имаше кошмари, защото бе изкарал шестдесет бойни полета и отново чакаше да си замине за дома, но не искаше да ги сподели, когато идваше на посещение в болницата.

– Никой ли няма сънища за майор Сандерсън? – питаше Йосарян. – Много ми е неприятно да го разочаровам. Той и без това се чувства така отхвърлен.

– Сънувам много особени сънища, откакто ви раниха – призна си свещеникът. – По-рано всяка нощ сънувах, че жена ми умира или че я убиват, или че децата ми се задавят със зальци питателна храна и умират. Сега сънувам, че плувам под вода и една акула ме ухапва по крака, точно там, където е превързан кракът ви.

– Чудесен сън! – извика Дънбар. – Бас държа, че майор Сандерсън ще бъде във възторг от него.

– Ужасен сън! – извика майор Сандерсън. – Той е изпълнен с болка, осакатяване и смърт. Сигурен съм, че сте го сънували само за да ми направите напук. Знаете ли, щом сънувате такива гадни сънища, не съм много сигурен, че мястото ви е във войската.

Йосарян помисли, че е зърнал лъч надежда.

– Може би сте прав, сър – подхвърли хитро той. – Може би трябва да бъда причислен към земния персонал и изпратен в Щатите.

– Никога ли не ви е минавало през ум, че с вашето безразборно гонене на жени просто се мъчите да успокоите подсъзнателните си опасения от полова немощ?

– Да, сър, минавало ми е през ума.

– Тогава защо го правите?

– За да успокоя опасенията си от полова немощ.

– Ами защо вместо това не си изберете някаква невинна занимавка? – запита майор Сандерсън с приятелско съчувствие. – Например въдичарство. Наистина ли намирате сестра Дъкет толкова привлекателна? Бих рекъл, че е малко кокалеста. Знаете, по-скоро лигава и костелива. Като риба.

– Аз почти не познавам сестра Дъкет.

– Тогава защо я хванахте за гърдите? Само защото има гърди?

– Дънбар я хвана за гърдите.

– О, не почвайте пак – възкликна майор Сандерсън със жлъчно презрение и отвратен запокити молива си. – Наистина ли си мислите, че можете да се освободите от вина, като твърдите, че сте съвсем друга личност? Не ми харесвате, Форциори. Знаете ли това? Никак не ми харесвате.

Йосарян усети как го лъхна студеният, влажен вятър на лоши предчувствия.

– Аз не съм Форциори, сър – каза той плахо. – Аз съм Йосарян.

– Кой сте?

– Казвам се Йосарян, сър. И съм в болница заради ранения си крак.

– Вашето име е Форциори – обори го бойко майор Сандерсън. – И вие сте в болница заради камък в слюнчената жлеза.

– Хайде де, майоре – кипна Йосарян. – Мога ли да не знам кой съм.

– Аз имам тук официален войсков документ за доказателство – възрази майор Сандерсън. – Ще направите добре да се опомните, преди да е твърде късно. Най-напред сте Дънбар. Сега сте Йосарян. Утре ще ви хрумне да твърдите, че сте Уошингтън Ървинг. Знаете ли какво не е наред у вас? Вие имате раздвоено его, това не е наред у вас.

– Може би сте прав, сър – съгласи се дипломатично Йосарян.

– Разбира се, че съм прав. Вие имате лош комплекс за преследване. Мислите, че хората се опитват да ви навредят.

– Хората действително се опитват да ми навредят.

– Виждате ли? У вас няма уважение към прекален авторитет и отживели традиции. Вие сте опасен и извратен и трябва да бъдете изведен вън и застрелян.

– Сериозно ли говорите?

– Вие сте враг на народа!

– Да не ви е изхвъркнала чивията?

– Не, не ми е изхвъркнала чивията – изрева в отговор Добз с глас, за който той си въобразяваше, че е потаен шепот. – Джоу Гладника ги е видял, казвам ти. Видял ги е вчера, когато отлетя до Неапол да купи на черна борса климатична инсталация за къщата на полковник Каткарт. Там имало голям център за подменяване и било пълно с пилоти, шурмани и бордови стрелци, които се връщат в Щатите. Изкарали са по четридесет и пет полета и това е всичко. Неколцина, които имали медал за раняване, били извършили дори по-малко полети. Нови екипажи пристигали масово от Щатите във всички други бомбардировъчни авиогрупи, за да заместят заминаващите. Искали всеки да служи, макар и

кратко, в бойната зона, дори и административният персонал. Не четеш ли вестниците? Трябва сега да го убием!

– Имаш да изкараш само два полета още – увещаваше го Йосарян с тих глас. – Защо да не си опиташ щастието?

– При тия два полета мога да бъда убит – отговори заядливо Добз с грубия си, разтреперан, развълнуван глас. – Можем да го убием рано утре сутрин, когато се връща от фермата си. Пистолетът ми е тука.

Йосарян се облещи от учудване, когато Добз измъкна пистолета от джоба си и го вдигна високо нагоре.

– Ти луд ли си? – изсъска той неистово. – Скрый го веднага. И не викай така идиотски.

– Защо се тревожиш? – запита Добз с тон на обидена невинност. – Никой не може да ни чуе.

– Хей, вие там, спрете да дрънкате – прокълнтя един глас от другия край на отделението. – Не виждате ли, че се опитваме да дремнем.

– Кой си ти, дявол да те вземе, всезнайко ли си? – изкрещя Добз и се завъртя като пумпал, стиснал юмруци и готов за бой. Завъртя се обратно към Йосарян и преди да може да заговори, кихна гръмотевично шест пъти, като се олюляваше настрани на жилестите си крака през промеждутъците и напразно вдигаше лакти, за да отблъсне следващия пристъп на кихавица. Клепачите на воднистите му очи бяха подути и възпалени. – Какво си мисли той, че е – питаше Добз, като подсмърчаше спазмодично и бършеше носа си с opakото на яките си китки. – Да не е стражар или нещо подобно?

– Той е човек на контраразузнаването – уведоми го спокойно Йосарян. – Сега имаме вече трима и още други са на път. О, не се плаши. Те търсят един фалшификатор на подписи на име Уошингтън Ървинг. Не се интересуват от убийци.

– Убийци! – Добз се засегна. – Защо ни наричаш убийци? Само защото ще убием полковник Каткарт?

– Тихо, дявол да те вземе! – изсъска Йосарян – Не можеш ли да шепнеш?

– Нали шепна. Аз...

– Пак крещиш.

– Не крещя. Аз...

– Хей, ще млъкнете ли вие там? – почнаха да викат на Добз пациентите от цялото отделение.

– Сам ще се бия срещу всички ви! – изкрещя им Добз и скочи на един разклатен стол, размахвайки бясно пистолета си. Йосарян го хвана

за лакътя и успя да го свали. Добз отново се разкиха. – Имам алергия – извини се той, като престана да киха. От ноздрите и очите му течаха сълзи.

– Жалко. Да нямаше алергия, щеше да станеш велик народен водач.

– Полковник Каткарт е убиецът – продължи дрезгаво Добз, след като мушна в джоба си мръсната, измачкана кафявозеленикава кърпичка. – Полковник Каткарт ще избие всички ни, ако не направим нещо да го спрем.

– Може би няма вече да повишава броя на полетите. Може би шестдесет е максимумът, до който ще стигне.

– Той винаги ги повишава. Знаеш много добре. – Добз преглътна и наведе напрегнатото си лице съвсем близо до Йосарян. Мускулите на бронзовата му, подобна на скала челюст се събираха на трептящи възли. – Само кажи „окей“ и ще свърша цялата работа утре сутрин. Разбираш ли какво ти говоря? Сега шепна, нали?

Йосарян отвърна очи от изпълнения с гореща молба поглед, който Добз впиваше в него.

– Защо, по дяволите, направо не отидеш да свършиш всичко сам? – възнегодува Йосарян. – Защо не престанеш да ми говориш за това и не си свършиш работата сам?

– Страхувам се да го извърша сам. Страхувам се да извърша сам каквото и да е.

– Тогава не ме замесвай. Да не съм луд да се замесвам в такова нещо сега. На крака си имам рана за милиони. Скоро ще ме изпратят в Щатите.

– Ти си побъркан! – възкликна Добз с тих глас, изразяващ абсолютно недоверие. – Твоята рана е само драскотина. Щом излезеш от болницата, ще те пратят пак да участвуваш в бойни полети заедно с медала за раняване.

– Тогава наистина ще го убия – зарече се Йосарян. – Ще те потърся и ще действуваме заедно.

– В такъв случай нека свършим цялата работа утре, докато още имаме възможност – молеше се Добз. – Свещеникът каза, че той отново е предложил групата да бомбардира Авиньон. Може да ме убият, преди да излезеш от болницата. Гледай как ми треперят ръцете. Не мога да управлявам самолет. Не ме бива.

Йосарян се боеше да каже „да“.

– Искам да изчакам да видя какво ще стане.

– Лошото ти е, че нищо не искаш да свършиш – сонна му се Добз с

пресипнал, разярен глас.

– Правя всичко, което мога – обясни кротко свещеникът на Йосарян, след като Добз си отиде. – Дори бях в амбулаторната палатка да говоря с доктор Данийка да ви помогне.

– Да, виждам, че сте ходили – каза Йосарян и едва се съдържа да не се усмихне. – И какво стана?

– Боядисаха ми венците с мораво – отвърна свещеникът овчедушно.

– Боядисаха му с мораво и пръстите на краката – добави възмутено Нейтли. – И после му дадоха очистително.

– Но аз отидох пак тази сутрин да говоря с него.

– И пак му боядисаха венците мораво – каза Нейтли.

– Но успях да говоря с него – настояваше свещеникът, оправдавайки се с жаловит тон. – Доктор Данийка изглежда толкова нещастен човек. Подозира, че някой крои планове да го премести в тихоокеанската военна зона. През всичкото време мислел да се обърне за помощ към мен. Когато му казах, че имам нужда от неговата помощ, той почна да се пита дали наблизко няма някой свещеник, към когото мога да се обърна. – Свещеникът, обезсърчен, търпеливо чакаше, докато Йосарян и Дънбар се смееха. – Смятах, че е безнравствено човек да бъде нещастен – продължи той, сякаш се оплакваше и нареждаше насаме. – Сега вече не знам какво да мисля. Искях да взема темата за безсмъртието като основа на проповедта си в неделя, но ми се струва, че не трябва да чета проповед с тия морави венци. Полковник Корн беше много недоволен, когато ги видя.

– Отче, защо не дойдете при нас в болницата за известно време да се поотпуснете? – покани го Йосарян. – Тук ще бъдете много спокоен.

Безочливото и греховно предложение изкуши и развесели за миг свещеника.

– Не, няма да дойда – реши той неохотно. – Искам да си уредя пътуване до континента, за да говоря с един деловодител в щаба, на име Уинтъргрийн. Доктор Данийка ми каза, че той може да помогне.

– Уинтъргрийн е вероятно най-влиятелният човек на италианския фронт. Той е не само деловодител в щаба, но има достъп и до един циклостил. Но няма да помогне никому. Това с една от причините, поради които ще напредне много.

– Все пак бих искал да говоря с него. Трябва да има човек, който да може да ви помогне.

– Говори за Дънбар, отче – сръза го Йосарян с високомерен вид. – Аз имам на крака си тая рана за милиони, тя ще ме измъкне от строя.

Ако тя не свърши работа, има един психиатър, който смята, че мястото ми не е във войската.

– На мен мястото ми не е във войската – захленчи завистливо Дънбар. – Сънят беше мой.

– Не е заради съня, Дънбар – обясни Йосарян. – Той харесва съня ти. За егото се касае. Смята, че то е раздвоено.

– Раздвоено е чак до долу – каза майор Сандерсън, който по този случай си бе завързал връзките на тежките войнишки обувца и бе пригладил черната си като въглен коса с някакъв лепкав и миризлив брилянтин. Той се усмихваше демонстративно, за да покаже, че желае да бъде разумен и мил. – Не казвам това, защото искам да бъда жесток или да ви обидя – продължи той с жестока и обидна наслада. – Не го казвам, защото ви мразя или искам да си отмъстя. Не го казвам, защото ме отблъснахте и оскърбихте ужасно чувствата ми. Не, аз съм човек на медицината и съм хладно обективен. Имам много лоша новина за вас. Имате ли достатъчно мъжество да я чуете?

– Господи! Нямам никакво мъжество – изпищя Йосарян. – Ще рухна.

Майор Сандерсън моментално се разяри.

– Не можете ли поне едно нещо да свършите като хората? – извика той умолително и почервенявайки от яд като цвекло, тресна едновременно двата си юмука на масата. – Лошото ви е, че си мислите, че стоите над всички обществени условности. Може би си мислите, че стоите по-високо и от мен само защото съм достигнал късно до пубертета. А знаете ли какво сте вие? Вие сте един неуспял, нещастен, разочарован, недисциплиниран, неприспособен младеж! – Майор Сандерсън като че ли поомекна, след като изреди неласкавите епитети.

– Да, сър – съгласи се предпазливо Йосарян. – Предполагам, че сте прав.

– Разбира се, че съм прав. Вие сте незрял. Вие сте негоден да се приспособите към идеята за война.

– Да, сър.

– Вие имате болезнено отвращение към смъртта. Вие вероятно изпитвате негодувание срещу факта, че участвувате във войната и че всеки миг главата ви може да бъде отнесена от някой снаряд.

– Повече от негодувание, сър. Абсолютно съм вбесен.

– У вас има дълбоко вкоренена тревога за живота ви. И вие не обичате фанатици, тирани, сноби и лицемери. Вие подсъзнателно мразите много хора.

– Съзнателно, сър, съзнателно – поправи го Йосарян с желание да помогне. – Мразя ги съзнателно.

– У вас има антагонизъм към мисълта да бъдете ограбван, експлоатиран, унижаван, оскърбяван или мамен. Мизерията ви потиска. Невежеството ви потиска. Преследванията ви потискат. Насилието ви потиска. Бедняшките квартали ви потискат. Алчността ви потиска. Престъпността ви потиска. Покварата ви потиска. Знаете ли, няма да се изненадам, ако вие се окажете депресивен маниак!

– Да, сър. Може би съм депресивен маниак.

– Не се опитвайте да отказвате.

– Не отказвам, сър – каза Йосарян, доволен от чудотворната връзка, която най-после се създаде помежду им. – Съгласен съм с всичко, което казахте.

– Тогава признавате, че сте луд, нали?

– Луд ли? – Йосарян беше поразен. – Какво говорите? Защо да съм луд? Вие сте луд!

Майор Сандерсън отново се зачерви от възмущение и удари с юмруци бедрата си.

– Наричате ме луд! – извика той, като пръскаше слюнки от ярост. – Това е типична садистична и отмъстителна реакция при параноя. Вие наистина сте луд.

– Тогава защо не ме уволните?

– Ще ви уволня.

– Ще ме уволнят! – съобщи ликуващ Йосарян, когато се върна, куцайки, в отделението.

– И мен! – радваше се Форциори. – Току-що дойдох в нашето отделение да ми кажат.

– Ами аз? – запита Дънбар сприхаво докторите.

– Вие ли? – отвърнаха те рязко. – Вие тръгвате с Йосарян. Право в строя!

И право в строя отидоха и двамата. Йосарян беше побеснял, когато линейката го върна в лагера на ескадрилата и той, куцайки, отиде да търси справедливост при доктор Данийка, който го изгледа свирепо и намръщено, цял изпълнен с мъка и презрение.

– Ти! – възкликна печално доктор Данийка с укор и отвращение; яйцеподобните торбички под очите му имаха твърд и порицателен вид. – Винаги само за себе си мислиш. Иди да погледнеш бомбардировъчната линия, ако искаш да видиш какво стана, откакто ти постъпи в болницата.

Йосарян се сепна.

– Отстъпваме ли?

– Отстъпваме! – извика доктор Данийка. – Цялото военно положение отива по дяволите, откакто взехме Париж. Знаех какво ще се случи. – Той спря, мрачната му ярост мина в меланхолия: после се намръщи раздразнено, сякаш всичко ставаше по вина на Йосарян. – Американските войски навлизат в германска земя. Русите са завладели цяла Румъния. Вчера гърците от осма армия са завзели Римини. Навсякъде германците са в отбрана! – Доктор Данийка отново спря и подкрепи силите си, като вдъхна огромно количество въздух, за да издаде пронизителен, скръбен вик. – Няма вече Luft-waffe – вайкаше се той. Изглеждаше, че ще избухне в плач. – Има опасност да рухне цялата укрепена готическа линия!

– Е, какво? – попита Йосарян. – Какво лошо има?

– Какво лошо има! – извика доктор Данийка. – Ако наскоро не се случи нещо, Германия може да капитулира. И тогава всички ще бъдат изпратени на тихоокеанския боен театър!

Йосарян погледна тъпо доктор Данийка, обхванат от странна тревога.

– Полудял ли си? Чуваш ли се какво говориш?

– Да, леко ти е на тебе да се смееш – засмя се подигравателно доктор Данийка.

– Кой, по дяволите, се смее?

– Ти поне имаш късмет. Ти си строевак и може да те убият. А какво ще стане с мен? Няма на какво да се надявам.

– Изхвъркнала ти е чивията – извика Йосарян натъртено, като го хвана за предницата на ризата. – Знаеш ли това? Сега си затвори глупавата уста и слушай какво ще ти кажа!

Доктор Данийка се изтръгна от ръцете му.

– Не смей да ми говориш така. Аз съм дипломиран лекар.

– Тогава си затваряй глупавата, дипломирана лекарска уста и слушай какво ми казаха горе, в болницата. Аз съм луд. Знаеше ли това?

– Е, какво от това?

– Наистина съм луд.

– Е, какво от това?

– Побъркан съм. Щур. Не разбираш ли? Изхвърчала ми е чивията. По погрешка уволниха друг човек вместо мене. В болницата имат дипломиран специалист, който ме прегледа и това беше неговото мнение. Аз съм наистина душевноболен.

– Е, какво от това?

– Какво от това ли? – Йосарян бе озадачен от неспособността на доктор Данийка да го разбере. – Не виждаш ли какво значи това? Сега можеш да ме отчислиш от летателния състав и да ме пратиш в Щатите. Няма да изпратят побъркан човек да бъде убит, нали?

– Ами кой друг ще отиде?

28 ДОБЗ

Макуот отиде, а Макуот не беше луд. Отиде и Йосарян, който все още понакуцваше; когато отиде още два пъти и реши, че е заплашен от слуха за нова бомбардировка на Болоня, той решително закуцуква рано през топлия следобед, влезе в палатката на Добз, сложи пръст на устата си и каза:

– Шшт!

– Защо му викаш „шшт“? – попита Кид Сампсън, който белеше със зъби мандарина, както четеше подгънатите и орфани страници на една книжка с комикси. – Той не каза нищо.

– Разкарай си задника – каза Йосарян на Кид Сампсън, като метна пръст през рамо, за да посочи входа на палатката.

Кид Сампсън вдигна русите си вежди, за да покаже, че разбира, и готов да послужи, стана от мястото си. Свири четири пъти през увисналите си жълти мустаци и полетя към планините, възседнал очукания си стар зелен мотоциклет, купен на вехто преди няколко месеца. Йосарян изчака, докато последният слаб лай на мотоциклета заглъхна в далечината. Обстановката в палатката не изглеждаше съвсем нормална. Беше много спретнато. Добз го гледаше с любопитство, пушейки дебела пура. Сега, когато бе решил да бъде храбър, Йосарян се чувствуваше обзет от смъртен страх.

– Добре – каза той. – Да убием полковник Каткарт. Ще действуваме заедно.

Добз скочи от леглото си. Див ужас бе изписан на лицето му.

– Шшт! – изрева той. – Да убием полковник Каткарт? Какво говориш!

– Тихо, дявол да те вземе – изръмжа Йосарян. – Ще те чуе целият остров. У тебе ли е още оня пистолет?

– Да не си полудял! – изкрещя Добз. – Защо ми е потрябвало да убивам полковник Каткарт?

– Защо ли? – Йосарян втренчи в Добз свиреп поглед, изпълнен с недоумение. – Защо ли? Ами това беше твоя идея, не е ли така? Не идва ли ти в болницата да ме убеждаваш?

Добз бавно се усмихна.

– Но това беше, когато бях изкарал само петдесет и осем полета –

обясни той, като с наслада пуфкаше пурата си. – Сега съм си стегнал багажа и чакам да замина за Щатите. Изкарал съм шестдесет полета.

– Какво от това? – възрази Йосарян. – Той пак ще повиши броя им.

– Може би този път няма да го повиши.

– Винаги го повишава. Какво, дявол да го вземе, става с тебе, Добз? Питай Джоу Гладника колко пъти си е стягал багажа.

– Трябва да изчакаме и да видим какво ще стане – упорствуваше Добз. – Да не съм луд да се замесвам в такова нещо сега, когато вече съм във от строя. – Изгърси пепелта от пурата си. – Не, моят съвет е – забележа той – да изкараш като всички нас шестдесетте си полета и тогава да видиш какво ще стане.

Йосарян едва се сдържа да не го заплюе право в лицето.

– Мога да не доживея да изкарам шестдесет полета – придумваше го той с равен, песимистичен глас. – Носи се слух, че пак предложил групата за бомбардировка на Болоня.

– Нищо повече от слух – изгърна Добз с важен, надут вид. – Не трябва да вярваш на всички слухове, които чуваш.

– Престани да ми даваш съвети.

– Защо не говориш с Ор – посъветва го Добз. – Ор пак бе свален във водата миналата седмица при втората бомбардировка на Авиньон. Може би се чувства достатъчно нещастен и ще бъде готов да го убие.

– Ор няма достатъчно мозък, за да се чувства нещастен.

Ор пак бе свален във водата, докато Йосарян беше в болницата, и бе спуснал повредения си самолет върху стъклено-сините широки вълни пред Марсилия така гладко, с такова безупречно майсторство, че нито един от шестте членове на екипажа не бе получил ни най-лека контузия. Аварийните люкове и отпред, и отзад се отвориха, докато зелено-белите вълни още се пенеха около самолета, и хората излазиха с най-голямата възможна бързина, навлекли отпуснатите оранжеви спасителни куртки, които не можеха да се надуют и висяха меки, разхлабени и безполезни на вратовете и гърбовете им. Не можеха да се надуют, защото Майлоу беше извадил двойните цилиндри с въглероден двуокис от надуваемите камери, за да прави ягодиците и ананасовите газирани питиета, които поднасяше в офицерския стол, и бе поставил на мястото им циклостил-ни бележки със следния текст: „Което е добро за предприятия «М и М» е добро за цялата страна. Майлоу Майндърбайндър“.

Ор изскочи последен от потъващия самолет.

– Трябваше да го видите! – заливаше се от смях сержант Нант, когато разказваше случката на Йосарян. – По-смешно нещо не съм виждал

в живота си. Някоя от спасителните куртки не вършеше работа, защото Майлоу беше откраднал въглеродния двуокис, за да прави тия пусти сладоледи с газирана вода, които вие, копелета, получавате в офицерския стол. Но както се оказа, това не беше толкова лошо. Само един от нас не знаеше да плува и ние турнахме това момче на сала, който Ор беше издърпал с въжето до самия фюзелаж още докато стояхме на самолета. Това смахнато човече несъмнено ги умее тия работи. После другият сал се откъсна и вълните го отнесоха, та ние шестимата трябваше да седнем на единия и да си притискаме краката и лактите един в друг, така че почти не можехме да мръднем, без да съборим някого във водата. Самолетът потъна около три секунди след като го напуснахме, и ние останахме съвсем сами на сала и веднага започнахме да отвинтваме капачетата на спасителните куртки, за да видим какво, дявол да го вземе, не е в ред, и намерихме тия пусти бележки на Майлоу, с които ни казваше, че каквото е добро за него, е достатъчно добро и за нас. Какво копеле! Ама как сме го псували, Исусе Христе! Всички го псувахме освен твоя приятел Ор, който само се хилеше, като че ли колкото се отнася до него, това, което е добро за Майлоу, би могло да бъде достатъчно добро и за всички нас.

Ей Богу, трябваше да го видите, седнал на ръба на сала като капитан на кораб, а ние останалите само го гледахме и чакахме да ни каже какво да правим. Непрекъснато пляскаше с ръце краката си през няколко секунди, като че ли имаше треска, и казваше: „Добре де, добре“, и се кикотеше като някакъв смахнат изрод; и после пак казваше: „Добре де, добре сега“, и отново се закикотваше като някакъв смахнат изрод. Все едно, че гледахме някой слабоумен. Само дето го гледахме, това ни поддържаше куража през първите минути – защото вълните обливаха сала и все някой от нас падаше във водата, та трябваше отново да се изкатери на сала, преди да дойде следващата вълна, и пак да го събори във водата. Дума да не става, смешно беше. Постоянно падахме и се изкатервахме обратно на сала. Сложихме момчето, което не знаеше да плува, да легне в средата на сала, но дори и там щеше да се удави, защото в средата на сала водата беше доста дълбока, та все го плискаше в лицето. Леле, какво беше!

После Ор започна да отваря шкафчетата на сала и тогава започна истинската веселба. Първо намери кутия с шоколади и я подаде да си вземем всички, та ние седяхме и ядахме солен шоколад, докато вълните ни събаряха от сала. След това намери суха супа и алуминиеви канчета и ни направи супа. После намери чай. Разбира се, направи и чай.

Представяш ли си го: сервира ни чай, както седяхме там мокри като мишки и с подгизнали задници? Паднах от сала, толкова много се смеех. Всички се смеехме. А той беше сериозен като пън, освен дето се кискаше тъпашки и се хилеше като смахнат. Какъв глупак! Каквото намереше, използваше го. Намери някакъв прах, който прогонва акули, и веднага го изсипа в морето. Намери боя за маркиране мястото на злополуки и я хвърли във водата. Намери и въдица и сухи примамки и лицето му светна, сякаш бе видял моторната спасителна лодка да бърза към нас, преди да сме умрели от студ или преди германците да са изпратили лодка от Специя да ни вземе в плен или да ни избие с картечница. С невероятна бързина пусна въдицата във водата и започна да я движи напред-назад, щастлив донемайкъде. „Лейтенанте, какво очакваш да уловиш?“ – питам го аз. „Треска“ – казва. И наистина искаше да хване треска. И добре, че не улови, защото щеше да я изяде сурова и да ни накара и нас да я ядем, защото беше намерил някаква книжка, в която пишело, че треската можела да се яде сурова.

Следващото нещо, което намери, беше едно малко синьо гребло – колкото лъжичките, дето ги слагат в чашки за сладолед и, разбира се, почна да гребе с него – искаше да кара сала с нашите четиристотин кила отгоре, като гребе с тая клечка. Можеш ли да си представиш? След това намери компас и голяма непромокаема карта; разстла картата на коленете си и сложи компаса отгоре. И така прекара времето, докато след тридесет минути моторната лодка ни прибра – пуснал зад себе си въдицата със закачена на нея стръв, с компаса на скута и картата, простряна на коленете му, и гребе колкото-може с онова мъничко гребло, като че ли гони да стигне Майорка. Исусе Христе!

Сержант Найт знаеше всичко за Майорка, и Ор също, защото Йосарян често им бе разказвал, че американски летци можели да намерят убежище в Испания, Швейцария и Швеция: интернирали ги до края на войната при много свободен режим и голям лукс, стига само да отлетят там. Йосарян бе най-големият специалист в ескадрилата и при всеки полет над най-северната част на Италия кроеше планове за принудително кацане в Швейцария. Той, разбира се, би предпочел Швеция, където интелектуалното равнище беше високо и където би могъл да плува гол с красиви момичета е ниски, спокойни гласове и да стане баща на цели племена щастливи и палави незаконородени Йосарянчета, които ще бъдат подпомогнати от държавата при раждането им и които ще влязат в живота без никакво позорно клеймо. Но Швеция беше недостижима – прекалено далече беше – и Йосарян чакаше онзи къс от снаряд, който

ще повреди един от моторите му над Италианските Алпи и ще му даде предлог да се насочи към Швейцария. Нямаше дори да каже на pilota, че го води там. Йосарян често мислеше да се наговори с някой пилот, в когото има доверие, да нагласят някаква привидна повреда на моторите и после да унищожат доказателствата за измамата, като се приземят, без да спуснат колесника, но единственият пилот, комуто той наистина се доверяваше, беше Макуот, който бе най-щастлив където си беше и комуто още правеше удоволствие да прелети ниско над Йосаряновата палатка или да избърмчи толкова ниско над къпещите се на плажа, че буйният вятър, предизвикан от перките да издълбае дълбоки бразди във водата и вдигне стълбове от пръски, които падаха отново след няколко секунди.

За Добз и Джоу Гладника не можеше да става и дума, а също и за Ор, който пак човъркаше клапана на печката, когато Йосарян, обезсърчен влезе, куцайки, в палатката, след като Добз го бе изоставил. Печката, която Ор изработваше от един обърнат варел, стоеше в средата на гладкия циментов под, който също бе негово дело. Работеше усърдно, приклепнал на пода. Йосарян се опита да не му обръща внимание, умерено закуцуква към леглото си и седна, като изсумтя измъчено и проточено. Капчици пот студенееха на челото му. Добз го потискаше. Доктор Данийка го потискаше. Зловещо предзнаменование за гибел го потискаше, щом погледнеше Ор. Започна да трепка от различни вътрешни гърчове. Нервите му играеха и вената на едната му китка се разтупа.

Ор гледаше внимателно Йосарян през рамо: между разтворените му влажни устни се виждаха големи щръкнали напред зъби. Протегна ръка настрана, извади едно шише топла бира от сандъка си и го подаде на Йосарян, като предварително свали капачето. Никой от двамата не промълви дума. Йосарян смукна пяната от гърлото на шишето и отметна глава. Мълчаливо ухилен, Ор го наблюдаваше хитро. Йосарян гледаше Ор недоверчиво. Ор се изкиска с тихо съскане и приклепнал, отново се залови за работата си. Йосарян усети как нервите му се изопнаха.

– Не почвай помоли го той със заплашителен глас, стиснал с две ръце биреното шише. – Не се залавяй пак с тая печка.

Ор се изкикоти спокойно.

– Аз почти свърших.

– Не, не си свършил. Сега почваш.

– Ето клапана. Виждаш ли? Той е почти напълно сглобен.

– И тъкмо почваш да го разглобяваш. Зная какво правиш, копеле такова. Триста пъти съм те виждал да го правиш.

Ор потръпна от радост.

– Искам тая тръба за горивото да не изпуска – обясни той. – Докарал съм я дотам, че само капе.

– Не мога да те гледам – призна Йосарян беззвучно. – Ако искаш да работиш върху нещо голямо, окей. Но този клапан е пълен с дребни частички и тъкмо сега просто нямам търпение да те гледам как човъркаш така упорито неща, които са толкова дяволски дребни и неважни.

– Като са малки, това не значи, че са неважни.

– Не ме интересува.

– Само този път.

– Когато ме няма. Ти си един щастлив глупак и нямаш понятие какво изпитвам, когато работиш с дребни неща. Става ми нещо, което дори не мога да започна да ти обяснявам. Откривам, че не мога да те търпя. Почвам да те мразя и сериозно да мисля да строша това шише в главата ти или да забия във врата ти онзи ловджийски нож там. Разбираш ли?

Ор кимна напълно интелигентно.

– Няма да разглобявам клапана сега – каза той и започна да го разглобява, работейки с бавна, неуморима, безкрайна точност, навел ниско над пода селското си недодялано лице; бърникаше старателно мъничкия механизъм в шепата си, така безкрайно и упорито съсредоточен, като че ли изобщо не мислеше за работата си.

Йосарян го ругаеше безмълвно, решил да не му обръща внимание.

– Защо, дявол да го вземе, си се разбързал с тази печка – неволно изляя той след малко. – Навън е още горещо. Сигурно още ще ходим да се къпем. Защо отсега се тревожиш за зимата?

– Дните стават по-къси забеляза философски Ор. Искам да изкарам печката ти, докато още има време. Когато свърша, ще имаш най-хубавата печка в ескадрилата. С този подхранващ механизъм ще гори цяла нощ и тези метални плочи ще излъчват топлина по цялата палатка. Ако оставиш съд, пълен с вода върху нея, когато си лягаш, ще имаш топла вода за миене, когато се събудиш. Нали ще бъде хубаво? Ако искаш да си свариш яйца или супа, просто ще сложиш тенджерата тук и ще завъртиш копчето, за да усилиш пламъка.

– Какво искаш да кажеш? Защо аз? – пожела да узнае Йосарян. – А къде ще бъдеш ти?

Недораслият торс на Ор се разтърси внезапно от беззвучни спазми на веселост.

– Не знам! – възкликна той и през тракащите му шръкнали зъби внезапно бликна странен трептящ кикот, подобен на избухваща струя

емоции. Още се смееше, когато продължи с глас, задавен от слюнки: – Ако все така ме свалят, не знам къде ще бъда.

Йосарян се трогна.

– Защо не поискаш да те отчислят от летателния състав, Ор? Имаш основание.

– Имам само осемнадесет полета.

– Но почти при всеки полет те свалят. При всеки полет самолетът ти или пада в морето, или се разбива на земята.

– О, нямам нищо против бойните полети. Според мен това е весела работа. Трябва да летиш няколко пъти с мен, когато не си на водещ самолет. Само заради веселбата. Хи-хи!

Ор вдигна поглед към Йосарян с крайчеца на очите си, в които блестеше нескрита веселост.

Йосарян избягна втренчения му поглед.

– Пак ме сложиха да летя челен.

– Когато не си челен. Ако имаш ум в главата, знаеш ли какво ще направиш? Ще отидеш право при Пилчард и Рен и ще им кажеш, че искаш да летиш с мене.

– За да ме свалят с тебе всеки път, щом излетим, нали? Какво весело има в това?

– Тъкмо затова трябва да го направиш – настояваше Ор. – Мисля, че съм най-добрият пилот от всички тук, когато дойде до принудително кацане в морето или на земята. Ще бъде добро обучение за тебе.

– Добро обучение за какво?

– Добро обучение, в случай че ти се наложи да кацнеш принудително в морето или на земята. Хи-хи-хи!

– Имаш ли да ми дадеш още едно шише бира? – запита навъсено Йосарян.

– Искаш да го разбиеш в главата ми ли?

Сега Йосарян се разсмя.

– Като оная курва в апартамента в Рим?

Ор се изкиска похотливо и изпъкналите му като киселици бузи се издуха от удоволствие.

– Искаш ли наистина да научиш защо ме удряше по главата с обувката? – подразни го той.

– Знаем – подразни го в отговор Йосарян. – Курвата на Нейтли ми каза.

Ор се захили като някакво фантастично чудовище.

– Не, не ти е казала.

На Йосарян му стана жал за Ор. Беше толкова дребен и грозен. Кой ще го защитава, ако оживее? Кой би защитил един добросърдечен, простодушен гном като Ор от грубияни, от банди и от отлични атлети като Апълби, които имат мухи в очите и които биха го стъпкали с надутото самодоволство и самоувереност при всеки удобен случай? Йосарян често се тревожеше за Ор. Кой ще го закриля от ненавист и измама, от амбициозни хора и от ожесточения снобизъм на жената на важния господин, от долните, покваряващи оскърбления на алчността за печалба и от приветливия месар в квартала, който продава долнокачествено месо? Ор беше щастлив и доверчив глупак с гъста маса къдрава многоцветна коса с път по средата. За тях ще бъде детска игра да го измамат. Ще му вземат парите, ще такова т жена му, няма да проявят доброта към децата му. Йосарян почувствува как го обля вълна на състрадание.

Ор беше ексцентричен дребосък, чудноватото приятно джудже със склонност към мръсна еротика и притежаваше хиляди ценни способности, които биха могли да му носят скромен доход през целия живот. Той умееше да си служи с поялник и да закове две дъски така, че дървото да не се спуска и гвоздеите да не се изкривят. Можеше да пробива дупки. Бе направил много неща в палатката, докато Йосарян лежеше в болницата. Бе изпилил или издълбал с длето цимента така, че тънката петролна тръба, която свързваше печката с резервоара – изработен също от него и поставен на висока стойка до палатката, – бе наравно с пода. Направил бе подпорки от части от бомби за дървата в огнището и беше натрупал дебели пънове върху тях; обрамчил бе с боядисани летви съблазнителни снимки на гърдести момичета, които бе откъснал от разни порнографски списания и закачил над плочата на огнището. Ор можеше да отвори тенекиена кутия с боя. Можеше да смесва бои, да разрежда бои, да остъргва бои. Можеше да цепи дърва и да измерва разни неща с линия. Умееше да пали огън. Можеше да копае дупки и имаше истинско дарование да носи в тях вода както с бидони, така и с манерки от резервоари близо до стола. Можеше да се вдълбочи в някоя незначителна работа в течение на часове, без да го хванат нервите или да се отегчи, нечувствителен като пън към умора и почти толкова мълчалив. Имаше необичайни познания за диви животни и не се страхуваше от кучета и котки, бръмбари и нощни пеперуди или от храни като сушена треска или шкембе.

Йосарян въздъхна мрачно и започна да премисля слуховете за бомбардировката на Болоня. Клапанът, който Ор разглобяваше, бе голям колкото палец, състоеше се от тридесет и седем отделни части, без да се

брои втулката, и много от тях бяха толкова дребни, че Ор трябваше да ги стиска здраво с нокти, когато ги поставяше внимателно на пода, подредени в правилни редици, без никога да ускори или забави движенията си, без да се умори, без да прекъсне упоритата си, методична, монотонна работа, освен за да хвърли изпод вежди изпълнен с маниакална закачливост поглед към Йосарян. Йосарян се опитваше да не го гледа. Броеше частите и мислеше, че съвсем ще се побърка. Обърна се настрана и затвори очи, но това беше още по-лошо, защото сега само чуваше звуци – малките, вбесяващи, неуморими, отчетливи щракания и шумолене на ръце и безтегловни частици. Ритмичното дишане на Ор бе някакъв отвратителен хъркащ шум. Йосарян стисна юмруци и погледна към дългия ловджийски нож с кокалена дръжка, който висеше в ножницата си над леглото на мъртвеца. Шом помисли да забие ножа в гърба на Ор, напрежението му намалая. Идеята да убие Ор беше толкова смешна, че той, обаян от нея, започна да я обмисля сериозно като странна приумица. Разгледа тила на Ор, търсейки вероятното място на продълговатия мозък. Удар с най-гънка пръчка на това място би го убил и би разрешил множество сериозни мъчителни проблеми.

– Боли ли? – запита Ор точно в този миг, сякаш воден от инстинкт за самосъхранение.

Йосарян го погледна внимателно.

– Какво да боли.

– Кракът ти – каза Ор със странен, тайнствен смях. – Ти още куцаш.

– Просто по навик, мисля – каза Йосарян и почна да диша облекчено. – Вероятно скоро ще отвикна.

Ор се претърколи настрана по пода и приклепна на едно коляно с лице към Йосарян.

– Помниш ли – каза той замислено с провлечен глас и с вид на човек, който си спомня с усилие – онова момиче, което него ден в Рим ме удряше по главата? – Той се изкикоти, когато Йосарян неволно възкликна, раздразнен от уловката му.

– Ще се договорим с тебе. Ще ти кажа защо то ме удряше с обувката по главата него ден, ако ми отговориш на един въпрос.

– Какък с въпросът?

– Таковал ли си момичето на Нейтли?

Йосарян се измя от изненада.

– Аз ли? Не. Кажи ми сега, защо те удряше момичето с обувката?

– Това не беше моят въпрос – изрече Ор с победоносен възторг. Това е само разговор. Тя се държи, като че ли си я таковал.

– Е, не съм я таковал. Как се държи?
– Държи се, като че ли не те харесва.
– Тя не харесва никого.
– Харесва капитан Блук – припомни му Ор.
– Защото я третира като парцал. Всеки може да спечели едно момиче по този начин.

– На глезена си носи робска гривна с неговото име.
– Той я кара да носи тая гривна, за да дразни Нейтли.
– Тя дори му дава част от парите, които получава от Нейтли.
– Слушай, какво искаш от мен?
– Таковал ли си някога моето момиче?
– Твоето момиче ли? Кое е твоето момиче, дявол да го вземе?
– Онова, дето ме удряше по главата с обувката си.
– Бил съм с нея няколко пъти – призна Йосарян. – Че откога тя е твое момиче? Какво искаш да изкопчиш от мене?

– И тя не те харесва.
– Какво, по дяволите, ме засяга дали ме харесва, или не. Харесва ме толкова, колкото харесва и тебе.

– Удряла ли те е някога по главата с обувката си?
– Ор, уморен съм. Защо не ме оставиш на мира?
– Хи-хи-хи! А какво ще кажеш за оная мършава графиня в Рим и мършавата й снаха? – настояваше Ор с дяволито увлечение. – Таковал ли си ги?

– О, де да ми паднеха! – въздъхна откровено Йосарян и самият въпрос бе достатъчен, за да си представи похотливия допир на ръцете си, опипващи меката, отпусната плът на мъничките им, кашкави задници и гърди.

– И те не те харесват – беше коментарът на Ор. – Харесват Арфи, харесват Нейтли, но тебе не те харесват. Изглежда, че жените изобщо не те харесват. Мисля, че мислят, че им оказваш лошо влияние.

– Жените са смахнати – отговори Йосарян и мрачно зачака да чуе какво ще последва.

– А какво ще кажеш за онова, другото твое момиче? – запита Ор, придавайки си замислен и любопитен вид. – Онова тлъстото. Плешивото. Нали се сещаш, в Сицилия, онова дебелото с тюрбана, което ни мокри с пот цяла нощ. И тя ли е смахната?

– И тя ли не ме харесва?
– Как можа да таковаш момиче без коса?
– Та отде да знам, че е без коса?

– Аз знаех – похвали се Ор. – Знаех си още отначало.

– Знаеше, че е плешива?

– Не, знаех, че този клапан няма да работи, ако го сглобя без една част – отговори Ор, сияещ и зачервен от въодушевление, загдето пак е подхлъзнал Йосарян. – Моля ти се, подай ми онзи уплътнител, дето се търкулна нататък. Точно до крака ти е.

– Няма нищо тук.

– Точно тук – каза Ор, хвана с нокти нещо невидимо и го вдигна да го покаже на Йосарян. – Сега ще трябва да почна отначало.

– Ще те убия, ако почнеш. Ще те пребия на място.

– Защо никога не летиш с мене? – попита внезапно Ор и за първи път погледна Йосарян право в лицето. – Ето, това е въпросът, който искаш да ти задам. Защо никога не летиш с мен?

Йосарян се обърна настрана, силно засрамен и смутен.

– Казах ти защо. Повечето пъти ме слагат на челен самолет.

– Не е затова – каза Ор и поклати глава. – Ти си ходил при Пилчард и Рен след първата бомбардировка на Авиньон да им кажеш, че никога не ще пожелаеш да летиш с мен. Затова е, нали?

Йосарян усети, че му става горещо.

– Не съм ходил – излъга той.

– Ходил си – настоя спокойно Ор. – Искал си да не те слагат на самолет, пилотиран от мен, Добз или Хъпъл, защото си нямал доверие в нас като пилоти. А Пилчард и Рен казали, че не могат да направят изключение за тебе, защото не би било честно спрямо хората, които трябва да летят с нас.

– Значи това не е променило нищо – каза Йосарян.

– Но те никога не те поставят да летиш с мен. – Работейки на колене, Ор се обръщаше към Йосарян без горчивина или упрек, но с оскърбено смирение, което беше безкрайно по-мъчително за гледане, макар че той още се хилеше и подсмиваше, сякаш положението беше комично. – Ти наистина трябва да летиш с мене, знаеш ли? Аз съм доста добър пилот и ще те пазя. Може често да ме свалят, но вината не е моя и в моя самолет никой никога не е бил раняван. Да, да, ако имаш ум в главата, знаеш ли какво ще направиш? Ще отидеш право при Пилчард и Рен и ще им кажеш, че искаш да летиш с мен при всички полети.

Йосарян се наведе напред и се взря в лицето на Ор, което бе неразгадаема маска от противоречиви чувства.

– Ти май искаш да ми кажеш нещо?

– Хи-хи-хи-хи! – отвърна Ор. – Искам да ти кажа защо него ден

онова едро момиче ме удряше по главата с обувката си. Но ти не ме оставяш да ти го кажа.

– Кажи де.

– Ще летиш ли с мен?

Йосарян се изсмя и поклати глава.

– Пак ще те свалят във водата.

И наистина Ор пак бе свален във водата при бомбардировката на Болоня, за която отдавна се мълвеше, и той пусна със смазващ удар едномоторния си самолет върху разчупените, шибани от вятъра вълни, които се издигаха и спадаха под войнствените черни буреносни облаци, трупаци се над тях. Той закъсна да излезе от самолета и се озова сам на сала, който вълните отнесоха далеч от другия сал с екипажа, и когато спасителната лодка, порейки вятъра и пръскайки водни капки, пристигна да ги вземе, Ор вече не се виждаше.

– Не се тревожи – уверяваше го отново Кид Сампсън, още увит в дебели одеяла и мушамы, с които го бяха загърнали на лодката спасителите му. – Вероятно вече са го прибрали, ако не се е удавил в тази буря. Тя не трая дълго. Басирам се, че всеки миг може да се появи.

Йосарян се върна в палатката си да чака Ор, който можеше да се появи всеки миг, и запали печката, за да му приготви нещо топло за ядене. Печката гореше отлично със силен, висок пламък, който можеше да се усилива или отслабва, като се завърти кранчето. Ор я бе най-после изкарал. Валеше слаб дъжд, който леко барабанеше по палатката, дърветата и земята. Йосарян сготви една тенджерка гореща супа, да бъде готова, когато се върне Ор, и чакайки, малко по малко я изяде сам. Свари за Ор няколко твърди яйца, ала изяде и тях. След това изяде цяла кутия сирене чедар от неприкосновения си запас.

Винаги когато се уловеше, че се тревожи за Ор, нарочно си припомняше, че той може да прави всичко и тихо се размиваше, представяйки си как седи на сала, както го бе описал сержант Найт, с делова, загрижена усмивка на лицето, наведен над компаса и разсланата на коленете му карта, тъпчейки едно след друго парчета мокър шоколад в захилената си, кикотеща се уста и изпълнен със съзнание за дълг, гребе през светкавици, гръмотевици и дъжд с безполезното яносиньо детско гребло, влечейки зад себе си въдицата със сухата стръв. Йосарян действително не се съмняваше ни най-малко в способността на Ор да спаси живота си. Ако въобще може да се лови риба с оная глупава въдица, Ор сигурно ще хване риба и ако е решил да улови треска, сигурно ще улови, макар дотогава треска никога не е била улавяна в тези води. Йосарян

свари още една супа и я изяде, щом беше готова. Всеки път, когато се затръшнеше автомобилна врата, той се усмихваше с надежда и се обръщаше очаквателно към входа, заслушвайки се да чуе стъпки. Знаеше, че всеки миг Ор може да влезе в палатката с големите си, лъснали, напоени от дъжд очи, бузи и щръкнали зъби, изглеждайки като някакъв развеселен събирач на миди от Нова Англия, смешен с жълтата си мушамена шапка и шлифера, с няколко номера по-голям от ръста му, вдигнал гордо пред себе си едрата треска, която е уловил.

Но той не се появи.

29 ПЕКЪМ

И на следния ден не се получиха никакви новини за Ор и сержант Хуиткоум с похвална бързина и доста голяма надежда постави в картотеката си напомнителна бележка да изпрати, когато изтекат още девет дни, стандартно писмо с подписа на полковник Каткарт до близките на изчезналия. Имаше обаче новина от щаба на генерал Пекъм и Йосарян се присъедини към тълпата офицери и войници по къси панталони и бански гашета, които бръмчаха сърдито и смутено около дъската за обяви, поставена пред канцеларията.

– Каква разлика има между тази неделя и другите недели, искам да знам? – питаше гръмогласно Джоу Гладника, обръщайки се към вожда Бял Полуовес. – Защо казват, че нямаме маршировка днес, щом нямаме маршировки никоя неделя? А?

Йосарян си проби път до дъската и издаде дълго, мъчително стениание, когато прочете краткото съобщение:

Поради независещи от мен обстоятелства тази неделя следобед няма да има маршировка.

ПОЛКОВНИК ШАЙСКОПФ

Добз беше прав. Действително изпращаха всички по фронтвете, дори лейтенант Шайскопф, който с всичката енергия и мъдрост, с които разполагаше, се бе борил да не бъде преместен и който се яви на работа в канцеларията на генерал Пекъм мрачен и изпълнен с негодувание.

Генерал Пекъм посрещна полковника с очарователни излияния и го увери, че е възхитен, задето Шайскопф ще бъде при него. Още един полковник в щаба му означаваше, че той сега може да почне да настоява за още двама майори, четирима капитани, шестнадесет лейтенанти и безброй редници, пишещи машини, бюра, кантонерки, автомобили и други съществени принадлежности и материали, които ще допринесат за престижа на положението му и ще засилят бойната му мощ във войната, която бе обявил на генерал Дрийдъл. Сега той имаше двама полковници; генерал Дрийдъл имаше петима и четирима от тях бяха строеви командири. Почти без никакви интриги генерал Пекъм бе извършил маневра, която щеше да удвои силата му. А генерал Дрийдъл започна да се напива по-често. Бъдещето изглеждаше блестящо и генерал Пекъм очарован съзерцаваше новия си полковник с лъчезарна усмивка.

По всички сериозни въпроси генерал И. И. Пекъм беше реалист, както той винаги отбелязваше, когато се готвеше да критикува публично работата на някой свой близък сътрудник. Той беше хубав петдесет и три годишен мъж с розова кожа. Държането му беше винаги просто, непринудено, униформите му бяха ушити по поръчка. Имаше сребристосива коса, малко късогледни очи и тънки, отпуснати чувствени устни. Беше схватлив, изискан, светски човек, който усещаше слабостите на всекиго освен своите собствени и намираще, че всички други освен него са глупави и смешни. По всички въпроси, отнасящи се до добрия вкус и стил, генерал Пекъм бе крайно взискателен и им отдаваше голямо значение. Той винаги „окупняваше“ нещата. Наближаващите събития никога не идваха, а се „надигаха“. Не беше вярно, че пише „меморандуми“, с които хвали себе си и препоръчва да се дадат „нови измерения“ на неговия „ресор“, така че и военните действия да минат под негово разпореждане; използваше латинското множествено число и пишеше не „меморандуми“, а „меморанда“. А прозата на всички „меморанда“, писани от други офицери, бе винаги „бомбастична“, „високопарна“ и „смътна“. Грешките на другите бяха винаги „за окайване“. Наредбите бяха винаги „строги и неотменни“. Знаеше, че латинската дума *data* е множествено число на *datum* и поставяше съответния глагол в множествено число. Генерал Пекъм постоянно „се чувствуваше принуден“ да направи нещо. Той постоянно „чувствуваше за свой дълг“ и често действуваше „с най-голяма неохота“. От паметта му никога не се изличаваше фактът, че черно и бяло не са цветове, и той никога не употребяваше думата „словесен“, когато искаше да каже „устен“. С лекота цитираше Платон, Ницше, Монтен, Теодор Рузвелт, маркиз Дьо Сад и Уорън Хардинг. Един девствен слушател като полковник Шайскопф беше вода във воденицата на генерал Пекъм, насърчителен случай да разтвори цялата си ослепителна съкровищница на ученост – пословици, остроумия, клевети, проповеди, анекдоти, игрословици, епиграми, сентенции, *bons mots* и други язвителни поговорки. Той сияеше изискано, въвеждайки полковник Шайскопф в новото му обкръжение.

– Единственият ми недостатък е – забеляза той с привичното си добро настроение, наблюдавайки какво впечатление ще произведат думите му, – че нямам недостатъци.

Полковник Шайскопф не се засмя и генерал Пекъм остана като гръмнат. Тежко подозрение сломи възторга му. Току-що бе започнал играта с един от парадоксите, на които най-много разчиташе, и положително бе разтревожен, че ни най-слаб проблясък на разбиране не мина

по това непроницаемо лице, което изведнъж му заприлича по цвят и строеж на тъканта на неупотребявана пемза. Може би полковник Шайскопф е уморен, реши благосклонно генерал Пекъм; идва отдалеч и всичко му е ново и непознато. Отношението на генерал Пекъм към всичките му подчинени – офицери и войници – носеше отпечатъка на същия дух на търпимост и снизходителност. Той често споменаваше, че ако хората, които командува, направят половината от нужното усилие, той би направил повече от половината, и винаги после с лукав смях добавяше, че именно поради това усилията им не се срещат и се разминават безрезултатно. Генерал Пекъм се смяташе за естет и интелектуалец. Когато хората не се съгласяваха с него, той ги призоваваше да бъдат обективни.

И действително генерал Пекъм беше обективен, когато, гледайки насърчително полковник Шайскопф, отново поде своите поучения с вид на великодушно опрощение:

– Дошли сте тъкмо навреме, Шайскопф. Лятната офанзива пропадна благодарение на некадърното ръководство, което сме дали на войските, и аз имам крещяща нужда от един упорит, опитен, способен офицер като вас, който да ми помогне с изготвянето на докладите, на които ние толкова много разчитаме, за да обясним на хората колко сме добри и колко работа вършим. Надявам се, че сте плодовит съчинител на доклади.

– Не разбирам нищо от писане – отвърна мрачно полковник Шайскопф.

– О, това да не ви тревожи – продължи генерал Пекъм, като махна с ръка. – Просто предайте работата, която ви възлагам, на някой друг и се надявайте на късмета си. Ние наричаме това „прехвърляне на задължения“. Някъде долу, близо до най-ниското равнище на тази съгласувана организация, която възглавявам, има хора, които свършват работата, когато стигне до тях, и всичко върви гладко без прекалено усилие от моя страна. Предполагам, че върви, защото съм добър администратор. Нищо, което вършим в този голям наш отдел, не е работа. От друга страна, важно е хората да знаят, че вършим много работа. Уведомете ме, ако не ви стигат хора. Вече направих искане за двама майори, четирима капитани и шестнадесет лейтенанти, за да ви улеснят. Макар че никоя от работите, които вършим, не е много важна, важно е да вършим много работа. Съгласен сте, нали?

– А маршировките? – прекъсна го полковник Шайскопф.

– Какви маршировки? – запита генерал Пекъм с чувство, че неговата изисканост не се разбира ни най-малко.

– Няма ли да мога да правя маршировки всяка неделя следобед? – запита сприхаво полковник Шайскопф.

– Не. Разбира се, не. Кой ви даде тази идея?

– Казаха ми, че мога.

– Кой ви каза?

– Офицерите, които ме изпратиха на фронта. Казаха ми, че ще мога да карам войниците да маршируват колкото си искам.

– Излъгали са ви.

– Това е нечестно, сър.

– Съжалявам, Шайскопф. Готов съм да направя всичко, за да бъдете доволен тук, но за маршировки не може и дума да става. Нямаме достатъчно войници в нашата служба, за да изкараме една прилична маршировка, а строевите части направо ще се разбунтуват, ако се опитаме да ги накараме да маршируват. Май че ще трябва да пасувате, докато овладеем положението. Тогава ще можете да правите каквото искате с войниците.

– А какво ще кажете за жена ми? – запита намръщено и подозрително полковник Шайскопф. – Все пак ще мога да я повикам да дойде, нали?

– Жена ви? Защо, дявол да го вземе, трябва да я викаме?

– Съпрузите трябва да живеят заедно.

– Дума да не става.

– Но на мен ми казаха, че мога да я повикам!

– Пак са ви излъгали.

– Те нямат право да ме лъжат! – възнегодува полковник Шайскопф и очите му се навлажниха от възмущение.

– Защо да нямат право? – сръза го генерал Пекъм с хладна и обмислена строгост, решавайки в същия миг да постави на бойно изпитание духа на новия си полковник. – Не ставайте такова магаре, Шайскопф. Хората имат право да вършат всичко, което не е забранено от закона, а няма закон, който да забранява да ви лъжат. Слушайте, не искам никога да ми губите времето с такива сантиментални, плоски забележки. Чувайте ли?

– Да, сър – пошепна полковник Шайскопф.

Полковник Шайскопф клюмна трогателно и генерал Пекъм благослови орисниците, загдето са му изпратили за подчинен такъв слаб човек. Един смел човек би бил невъзможен. След като спечели победата, генерал Пекъм омекна. Не обичаше да унижава хората си.

– Ако жена ви беше в женския спомагателен корпус, вероятно бих я

преместил тук. Но повече от това не мога да направя.

– Тя има една приятелка в Женския спомагателен корпус – предложи обнадежен полковник Шайскопф.

– Това май не е достатъчно. Нека госпожа Шайскопф постъпи в Корпуса, ако желае, и аз ще я докарам тук. Но междувременно, драги полковник, нека с ваше съгласие се върнем на нашата малка война. Ето накратко военното положение, в което се намираме.

Генерал Пекъм стана и се приближи до една въртяща се стойка с огромни цветни карти. Полковник Шайскопф побледня.

– Да не би да влизаме в сражение? – избъбри той, обзет от ужас.

– О, не, разбира се, не – увери го снизходително генерал Пекъм с приветлив смях. – Моля ви се, разчитайте поне малко на мен, нали? Затова сме още тук долу, в Рим. Разбира се, аз бих предпочел да бъда горе, във Флоренция, за да бъда във връзка с бившия ефрейтор Уинтъргрийн. Но Флоренция е все пак малко прекалено близо до бойната линия, за да ми се нрави. Генерал Пекъм вдигна една дървена показалка и с гумения ѝ връх бодро пресече Италия от единия бряг до другия.

– Тук, Шайскопф, са германците. Окопали са се много здраво в тези планини, това е готическата линия, и няма да бъдат изтикани оттам преди края на идната пролет, макар че това няма да попречи на тези тъпащи горе да се опитат да атакуват и сега. Ние, отделът за специални операции, имаме почти девет месеца да постигнем целта си. И тази цел е да превземем всички бомбардировъчни групи в американските въздушни сили. В края на краищата – каза генерал Пекъм с тих, модулиран смях, – ако хвърлянето на бомби върху неприятеля не е специална операция, какво тогава, дявол да го вземе, е специална операция? Не сте ли съгласен?

Полковник Шайскопф не показа с нищо, че е съгласен, но генерал Пекъм беше вече твърде увлечен в собствените си словоизлияния, за да забележи това.

– Точно сега нашата позиция е отлична. Подкрепления като вас пристигат непрекъснато и имаме време повече, отколкото ни е нужно, за да изработим грижливо стратегията си. Нашата непосредствена цел е точно тук. – И генерал Пекъм замахна с показалката южно от остров Пианоза и многозначително чукна с нея по една дума, която бе изписана там едро с черен мазен молив. Думата беше Дрийдъл.

Полковник Шайскопф присви очи, приближи се до картата и за първи път, откакто бе влязъл в стаята, мъждива светлинка на разбиране слабо освети безстрастното му лице.

– Мисля, че разбирам – възкликна той. – Да, сигурен съм, разбирам. Първата ни работа е да превземем Дрийдъл от неприятеля. Така ли?

Генерал Пекъм се засмя благо.

– Не, Шайскопф. Дрийдъл е на наша страна. Но тъкмо той е нашият неприятел. Генерал Дрийдъл командува четири бомбардировъчни групи, които ние просто трябва да превземем, за да продължим офанзивата си. Завладяването на генерал Дрийдъл ще ни даде самолетите и жизнените бази, от които се нуждаем, за да пренесем операциите си в други райони. И тази битка е впрочем почти спечелена.

Генерал Пекъм се отдръпна към прозореца, като се смееше спокойно, и се разположи на перваза със скръстени ръце, крайно доволен от своето остроумие, осведоменост и надменна безочливост. Умелият подбор на думите, които използваше, го гъделичкаше нежно и приятно. Генерал Пекъм обичаше да се слуша как говори и най-обичаше да слуша, когато говореше за себе си.

– Генерал Дрийдъл просто не знае как да се справи с мен – тържествуваше той. – Аз постоянно се намесвам с коментари и критични бележки в неговата област, което в действителност не е моя работа, и той не знае как да реагира. Щом ме обвини, че се стремя да разклатя положението му, аз отговарям само, че единствената ми цел, когато привличам внимание върху грешките му, е да допринеса за нашето военно усилие чрез отстраняване на слабостите, произлизащи от некадърното ръководство. След това невинно го запитвам дали той е против подобрене на нашите военни усилия. О, той мърмори, настръхва и реве, но всъщност е съвършено беззащитен. Той просто е демодиран. Станал е цял пияница, знаете ли? Горкият глупак, той не би трябвало да бъде генерал. У него няма стил, изобщо никакъв стил. Слава Богу, той няма да кара дълго. – Наслаждавайки се на успеха си, генерал Пекъм самодоволно се закикоти и плавно се понесе към любимото си литературно сравнение.

– Понякога виждам себе си като Фортинбрас – ха-ха... в пиесата „Хамлет“ от Уилям Шекспир. Фортинбрас само обикаля, обикаля около действието, докато всичко се разпадне, и накрая влиза, за да обере всички отломки за себе си. Шекспир...

– Не разбирам нищо от пиеси – безцеремонно го прекъсна полковник Шайскопф.

Генерал Пекъм го изгледа смаяно. Никога досега негово позоваване на свято почитания Шекспиров „Хамлет“ не е било пренебрегвано и стъпквано с такова грубо безразличие. Той започна да се пита с

истинска тревога каква лайнйна глава му е пробутал Пентагонът.

– А от какво разбирате? – запита кисело генерал Пекъм.

– От маршировки – отговори с готовност полковник Шайскопф. – Мога ли да изпращам доклади за маршировки?

– Можете при условие, че няма да насрочвате никакви маршировки. – Генерал Пекъм седна отново на стола си все още намръщен. – И до-толкова, доколкото те не пречат на главната ви задача да препоръчвате дейността на „Специални операции“ да бъде разширена така, че да обхва-ване и бойните действия.

– Мога ли да насрочвам маршировки и после да ги отменям?

Лицето на генерал Пекъм веднага светна.

– Ах, ами това е чудесна идея! Но по-добре издавайте седмични съ-общения, с които отлагате маршировките. Дори не си давайте труд да ги насрочвате. Така ще бъде безкрайно по-объркващо. – Сърдечността на генерал Пекъм отново бързо разцъфна. – Да, Шайскопф – каза той, – мисля, че това е наистина добро хрумване. В края на краищата кой воен командир може да се кара с нас, загдето сме уведомили хората му, че няма да има маршировка идната неделя? Ние просто съобщаваме един широко известен факт. Но изводът е прекрасен. Да, положително прек-расен. Ние загатваме, че можем да насрочим маршировка, ако решим. Ще ми харесате Шайскопф. Отбийте се на излизане и се представете на полковник Каргил. Кажете му какво ще направите. Сигурен съм, че ще се харесате взаимно.

Минута по-късно полковник Каргил влетя в кабинета на генерал Пекъм, побледнял от сдържан гняв.

– Аз съм тук по-дълго от Шайскопф – оплака се той. – Защо аз да не отменям маршировките?

– Защото Шайскопф има опитност в маршировките, а вие нямате. Вие можете да отменяте спектаклите, ако искате. Всъщност защо да не ги отменяте? Просто помислете за всички места, където няма да има спектакли на военните трупи за даден ден. Помислете за всички места, които всеки прочут певец няма да посети. Да, Каргил, мисля, че това ва-ше хрумване е отлично. Мисля, че вие разкрихте цяла нова област на на-шата дейност. Кажете на полковник Шайскопф, че желая и той да рабо-ти по това под ваш надзор. И след като му дадете инструкции, изпратете го при мен.

– Полковник Каргил твърди, че вие сте му казали, че желаете да ра-ботя по отменянето на спектаклите под негов надзор – оплака се пол-ковник Шайскопф.

– Нищо подобно не съм му казал – отговори генерал Пекъм. – Открито казано, Шайскопф, аз не съм много доволен от полковник Каргил. Обича да командува и работи бавно. Бих искал да следите отблизо това, което върши, и да се опитате да го накарате да работи малко повече.

– Постоянно ми се бърка в работата – негодуваше полковник Каргил. – Не ме оставя да свърша нищо.

– Има нещо много смешно у Шайскопф – съгласи се генерал Пекъм замислено. – Следете го отблизо и се опитайте да откриете какво крои.

– Сега той се меси в моята работа – извика полковник Шайскопф.

– Нека това не ви тревожи, Шайскопф – каза генерал Пекъм, като се поздрави за умението, с което бе вкарал полковник Шайскопф в обичайната си система на управление. Двамата полковници вече едва си говореха. – Полковник Каргил ви завижда за вашите великолепни постижения в маршировките. Той се страхува да не би да ви натоваря с разположението на попаденията.

Полковник Шайскопф цял се превърна в слух.

– Какво разположение на попаденията?

– Разположение на попаденията? – повтори генерал Пекъм, светнал от самодоволно, весело настроение. – Разположение на попаденията е термин, който измислих само преди няколко седмици. Не значи нищо, но вие ще бъдете изненадани от бързия му успех. Ами един куп хора са вече убедени, че е важно бомбите да избухнат близо една до друга, така че да може да се направят хубави въздушни снимки. Има един полковник в Пианоза, който вече почти не се интересува дали целта е ударена, или не. Нека отлетим днес при него да се позабавляваме. Полковник Каргил ще ви завиди, а аз научих тази сутрин от Уинтъргрийн, че генерал Дрийдъл ще бъде в Сардиния. Генерал Дрийдъл побеснява, когато аз инспектирам някоя негова част, докато той инспектира друга своя част. Дори може да стигнем там навреме за инструктажа. Ще бомбардират едно незащищавано малко село и ще го превърнат в куп развалини. Научих от Уинтъргрийн – Уинтъргрийн е един бивш ефрейтор, – че това нападение е напълно ненужно. Единствената цел е да се забави изпращането на германски подкрепления сега, когато ние дори не готвим офанзива. Но така вървят нещата, когато издигаме посредствени хора на отговорни места. – Той уморено протегна ръка към огромната карта на Италия. – Хм, това малко планинско село е толкова незначително, че дори го няма на картата.

Пристигнаха в групата на полковник Каткарт твърде късно, за да

присъствуват на предварителния инструктаж и да чуят как майор Данби настоява:

– Има го на картата, казвам ви. Има го, има го.

– Къде е? – запита предизвикателно Дънбар, преструвайки се, че не го вижда.

– Точно там, където пътят прави малък завой. Не виждаш ли малкия завой на картата?

– Не, не мога да го видя.

– Аз го виждам – обади се услужливо Хавърмайър и отбеляза мястото на картата на Дънбар. – И тук, на тази снимка, селото е добре излязло. Целта на нападението е да ударим селото, така че то да се изсипе по планинския склон и да задръсти пътя, та германците да трябва да го разчистват. Така ли е?

– Точно така – каза майор Данби, като бършеше изпотеното си чело с кърпа. – Радвам се, че някои тук почнаха да ме разбират. Тези две брониращи дивизии ще се спуснат от Австрия в Италия по този път. Селото е построено на толкова стръмен склон, че всичките камъни от къщите и другите сгради, които разрушите, сигурно ще се смъкнат надолу и ще се натрупат по пътя.

– И с какво, дявол да го вземе, ще се промени положението? – искаше да узнае Дънбар, когото Йосарян гледеше със смесица от благоговение и възторг. – Само за няколко дни ще го разчистват.

Майор Данби гледеше да избегне всякакъв спор.

– Е, очевидно според шаба това ще промени положението – отговори той с примирителен тон. – Предполагам, че затова са заповядали тази бомбардировка.

– Предупредени ли са хората от селото? – запита Макуот. Майор Данби се обърка, когато видя, че и Макуот също се обявява против полета.

– Не, мисля, че не са предупредени.

– Не сме ли хвърлили листовки да им съобщим, че този път ще минем над селото, за да го разрушим? – запита Йосарян. – Не можем ли да им се обадим, така че да излязат от селото?

– Не, мисля, че не може. – Майор Данби започна да се поти още по-силно, въртейки неспокойно очи. – Германците може да научат и да тръгнат по друг път. Не зная нищо по тия въпроси. Просто правя предположения.

– Те дори няма да се крият – ожесточено настояваше Дънбар. – Даже, когато видят, че самолетите ни се приближават, ще излязат по

улиците да ни махат. Ще излязат и децата, и кучетата, и старите хора. Исусе Христе! Не можем ли да ги оставим на мира?

– Защо да не можем да задръстим пътя някъде другаде? – запита Макуот. – Защо трябва точно на това място?

– Не знам – отговори майор Данби с нещастен вид. – Не знам. Виждате, момчета, трябва да имаме малко доверие в хората над нас, които издават заповеди. Те знаят какво правят.

– Дяволи знаят – каза Дънбар.

– Каква трудност има? – запита полковник Корн, минавайки с бавни, отмерени крачки през бараката за инструктаж с провиснала риза, мушал ръце в джобовете си.

– О, никаква трудност, сър – каза майор Данби изплашено, като се мъчеше да прикрие случилото се. – Просто разискваме върху полета.

– Не искат да бомбардират селото – издаде го Хавърмайър, като се изхили.

– Лайно! – извика Йосарян на Хавърмайър.

– Оставете Хавърмайър на мира – заповяда рязко полковник Корн на Йосарян. – Той позна Йосарян: пияния, който го подкачаше грубо в офицерския клуб онази вечер преди бомбардировката на Болоня и بلاгоразумно насочи гнева си към Дънбар.

– Защо не искате да бомбардирате селото?

– Жестоко е, затова.

– Жестоко ли? – запита полковник Корн хладно, но в добро настроение, уплашен само за миг от несдържаната и буйна враждебност на Дънбар. – По-малко жестоко ли ще бъде да пуснем ония две германски дивизии да дойдат да се бият с нашите войски? Касае се за живота на американски войници, нали разбирате? Или предпочитате да видите да се пролива американска кръв?

– Американска кръв се пролива и без това. Но онези хора там горе си живеят в мир. Защо, по дяволите, не ги оставим на мира?

– Да, лесно ви е на вас да говорите – подигра му се полковник Корн. – Вие сте в безопасност тук, в Пианоза. Вас какво ви е грижа, ако тия германски подкрепления пристигнат, нали?

Лицето на Дънбар стана вишнево от смущение и той отговори с глас, който звучеше като самозащита:

– Защо да не затрупаме пътя някъде другаде? Не можем ли да бомбардираме склона на планината или самия път?

– Бихте ли предпочели да летите пак над Болоня? – Въпросът, произнесен тихо, отекна като изстрел и в бараката настъпи тишина, която

беше неловка и заплашителна. Йосарян, засрамен, жарко се молеше Дънбар да си държи езика. Дънбар сведе очи и полковник Корн разбра, че е спечелил.

– Не, не допускам – продължи той с нескривано презрение. – Знаете ли, полковник Каткарт и аз правим огромни усилия да ви осигурим такъв безопасен полет. Ако предпочитате нападение над Болоня, Специя и Ферара, можем да ви издействуваме тия цели без никакви трудности. – Очите му блестяха опасно зад очилата без рамки, а ъгловатите му челюсти бяха твърдо стиснати под мургавата кожа. – Само ми се обадете.

– Аз бих ви се обадил – откликна пламенно Хавърмайър, като се изкикоти доволен, че му се удава случай да се похвали. – Обичам да летя над Болоня направо, без да променям височината, с глава, забита в мерника, и да слушам флакът как бумти наоколо ми. И голямо удоволствие ми прави, когато след полета всички се нахвърлят върху ми и ме обсипват с обидни думи. Дори и войниците са толкова ядосани, че ме псуват; иде им да ми стоварят по някой юмрук.

Полковник Корн погъделичка весело Хавърмайър по брадичката и без да му обръща внимание, се обърна към Дънбар и Йосарян със сух, монотонен глас:

– Давам ви честна дума. Никой не съжالياва онези въшливи италианци повече, отколкото ние с полковник Каткарт. *Mais c'est la guerre!* Спомнете си, че не ние почнахме войната, а Италия. Не ние сме агресорите, а Италия. И че ние не бихме могли да извършим повече жестокости над италианците, руснаците и китайците, отколкото те вече сами са извършили над себе си. – Полковник Корн стисна приятелски рамото на майор Данби, без да промени враждебния си израз. – Продължете инструктажа, Данби. И се уверете дали са разбрали значението на събраните бомбени попадения.

– О, не, господин полковник – изгърси майор Данби, като премигваше. – Не при тази цел. Казах им да раздалечат попаденията на шестдесет стъпки едно от друго, така че да затрупаме пътя по цялата дължина на селото, а не на едно място. Ще задръстим пътя много по-ефикасно с разпръснати бомби.

– Не ме интересува затрупването на пътя – уведоми го полковник Корн. – Полковник Каткарт иска да получи от тази бомбардировка хубави, чисти въздушни снимки, които няма да се срамува да изпрати нагоре. Не забравяйте, че генерал Пекъм ще бъде тук за главния инструктаж, а вие знаете какво мисли той за бомбените попадения. Впрочем, майоре, побързайте с тези подробности и се махайте оттук, преди той да е

пристигнал. Генерал Пекъм не може да ви търпи.

– О, не, господин полковник – поправи го услужливо майор Данби.
– Генерал Дрийдъл не може да ме търпи.

– И генерал Пекъм също не може да ви търпи. Всъщност никой не може да ви търпи. Свършвайте каквото сте почнали и изчезвайте. Аз ще проведа инструктажа.

– Къде е майор Данби? – запита полковник Каткарт, след като пристигна за главния инструктаж заедно с генерал Пекъм и полковник Шайскопф.

– Щом ви видя, че пристигате с колата, веднага поиска разрешение да напусне – отговори полковник Корн. – Бои се, че генерал Пекъм не го обича. И без това аз смятах да се заема с инструктажа.

– Прекрасно! – каза полковник Каткарт. – Не! – поправи се той в следващия миг, когато си спомни колко добре се бе справил със задачата си полковник Корн пред генерал Дрийдъл на първия инструктаж преди бомбардировката на Авиньон. – Аз ще водя инструктажа.

Ободрен от мисълта, че той е един от любимците на генерал Пекъм, полковник Каткарт започна инструктажа, като произнасяше рязко и отсечено думите си пред внимателната си аудитория от подчинени офицери с безцеремонна и безстрастна грубост, която бе възприел от генерал Дрийдъл. Даваше си сметка, че прави добро впечатление, както бе засанал на подиума с отворена яка на ризата, с цигарето и ниско подстриганата си, къдрава черна, напръскана със сиво, коса. Всичко вървеше прекрасно, той говореше живо и непринудено, подражаваше на генерал Дрийдъл дори в характерния за него неправилен изговор на някои думи и ни най-малко не се плашеше от новия полковник на генерал Пекъм, докато изведнъж не си спомни, че генерал Пекъм ненавижда генерал Дрийдъл. Гласът му секна и цялата му увереност го напусна. Започна да се запъва и продължи по инстинкт, цял пламнал от чувство на унижение. Внезапно се уплаши и от полковник Шайскопф. Още един полковник в този сектор на фронта значеше още един съперник, още един враг, още един човек, който го мрази. И при това този изглеждаше опасен! Ужасяваща мисъл мина през главата на полковник Каткарт. Ами ако полковник Шайскопф е подкупил всички офицери в бараката да почнат да стенат както при първия инструктаж преди полета над Авиньон? Как ще ги усмири! Какво ужасно позорно петно би било за него! Полковник Каткарт бе обхванат от такъв страх, че едва не направи знак за помощ на полковник Корн. Някак си успя да се стегне и да синхронизира часовниците. Като свърши това, бе сигурен, че е спечелил, защото сега

вече можеше да спре когато поиска. Бе преодолял една криза. Искаше му се да се измее тържествено в лицето на полковник Шайскопф. Бе блестящо доказал качествата си в напрегната обстановка. Завърши инструктажа с вдъхновяващо заключение, което – както инстинктът му подсказваше – беше майсторска демонстрация на красноречие, такт и изтънченост.

– А сега, момчета – поде той своя призив, – днес имаме тук виден гост, генерал Пекъм от Отдела за специални операции, човека, който ни осигурява бухалки за бейзбол, комикси и спектакли. Искам на него да посветя този полет. Излетете и бомбардирайте – за мен, за родината, за Бога и за великия американец, генерал И. И. Пекъм, и нека всичките ви бомби да бият в целта!

30
ДЪНБАР

Йосарян вече не даваше пет пари къде падат бомбите му, макар че не отиде толкова далеч, колкото Дънбар, който пушна бомбите си няколкостотин ярда отвъд селото и щяха да го изправят пред военен съд, ако можеше да се докаже, че го е направил умишлено. Без дори да каже дума на Йосарян, Дънбар си бе измил ръцете от бомбардировката. Когато падна на главата си в болницата, той или беше получил просветление, или мозъкът му бе станал на каша; невъзможно беше да се каже кое от двете бе станало.

Дънбар вече рядко се смееше и като че ли заляня. Зъбеше се на по-висшите офицери, дори на майор Данби; бе рязък, кисел и псуваше дори пред свещеника, който сега се боеше от него и сякаш също чезнеше. Свещеникът отиде на поклонение при Уинтъргрийн, но пътуването му излезе ялово; още едно светилище се оказа празно. Уинтъргрийн беше твърде зает, за да приеме свещеника лично. Един от неговите безочливи помощници донесе на свещеника като подарък крадена запалка „Зипо“ и му съобщи покровителствено, че Уинтъргрийн бил премного потънал във военна дейност, за да може да се занимава с такива незначителни неща като броя на полетите, които един летец трябва да извърши. Откакто Ор изчезна, свещеникът се тревожеше за Дънбар и още повече размишляваше за Йосарян. На свещеника, който живееше сам в обширна палатка, чийто изострен покрив всяка нощ го затваряше плътно като надгробна плоча в мрачната му самота, се струваше невероятно, че Йосарян наистина предпочита да живее сам и не желае съквартиранти.

Като командир на член самолет, Йосарян имаше за пилот Макуот и това бе утеха за него, макар че все още се чувствуваше съвършено беззащитен. Нямаше начин да се справи с него. От мястото си в носа на самолета дори не можеше да види Макуот и втория пилот. Единственото, което можеше да види, беше Арфи, чиято надута, нелепа, подобна на месечина физиономия вече не можеше да понася и във въздуха той преживяваше минути на страшна ярост и мъчително безсилие, когато жадуваше да бъде понижен, да бъде в кабината на флангов самолет със заредена картечница – вместо да седи пред точния мерников механизъм, от който нямаше никаква нужда, с мощна, тежка картечница, калибър петдесет, която да стисне отмъстително с две ръце и бясно да зашиба с нея

по всички демони, които го торМОЗЯТ: по черните димни валма на флака, по германските противовъздушни артилеристи долу, които дори не можеше да види и на които не можеше да направи нищо, дори да имаше време да открие огън по Хавърмайър и Апълби в челния самолет заради техния безстрашен, прав и равен летеж при второто нападение на Болоня, където огънят на двеста и четири оръдия разби един от моторите на Ор за последен път и го свали в морето между Генуа и Сицилия точно преди да избухне кратката гръмотевична буря.

Всъщност той не би могъл да направи много нещо с тази мощна картечница, освен да я напълни и изпробва с няколко патрона. От нея нямаше по-голяма полза, отколкото от мерниковия механизъм. Наистина би могъл да стреля по нападащи германски изстребители, но вече нямаше германски изстребители и дори не би могъл да я извърти обратно и насочи в безпомощните лица на пилотите Хъпъл и Добз, за да им заповяда да се върнат и да се спуснат внимателно на земята, както бе заповядал на Кид Сампсън да се върне на летището. Точно това искаше да заповяда на Добз и Хъпъл при ужасния първи полет над Авиънон в момента, когато си даде сметка за фантастичната опасност, в която се намираше, когато се озова във въздуха в един флангов самолет с Добз и Хъпъл в звеното, водено от Хавърмайър и Апълби. Добз и Хъпъл? Хъпъл и Добз? Кой бяха те? Каква абсурдна лудост да висиш във въздуха на две мили височина, седнал върху един-два инча метал, животът ти да зависи от посредствения ум и ловкост на две тъпи, съвсем чужди момчета: безбрадо хлапе на име Хъпъл и смахнат невротик като Добз, който наистина се побърка тъкмо там, в самолета – разбесня се, когато бяха над целта, и без да стане от мястото си на помощник пилот, изтръгна контролния лост от ръцете на Хъпъл и ги хвърли право надолу в смразяващ отвесен полет, който откъсна слушалките от ушите на Йосарян и върна самолета отново в гъстия флак, от който току що се бяха изплъзнали. И първото нещо, което разбра бе, че един друг, също така чужд нему човек, стрелец-радист на име Сноуден, умираше в задната част на самолета. Не можеше да бъде сигурен, че Добз го е убил, защото, когато Йосарян отново вкара щепселите в слушалките, Добз беше вече на микрофона и молеше някой да отиде отпред да помогне на командира. И почти веднага Сноуден го прекъсна с хленчещ глас: „Помогнете ми! Моля, помогнете ми! Студено ми е. Студено ми е.“ И Йосарян се измъкна бавно от носа на самолета, изкачи се над бомбовместилището, използва до задната кабина, отминавайки аптечката, за която после трябваше да се върне, и почна да превързва раната на Сноуден, но не опасната

рана, а онази зинала, кървяща дупка във форма на пъпеш на външната страна на бедрото, голяма като футбол, чиито неоткъснати, плувнали в кръв мускулни влакна странно трептяха като слепи червейчета със свой собствен живот, овалната, отворена рана, която беше един фут дълга и която накара Йосарян да изстене, потресен от ужас и състрадание, щом я видя, и едва не го накара да повърне. А дребничкият, слаб заден стрелец лежеше в несвят на пода до Сноуден, с лице, побеляло като кърпа, така че Йосарян, отвратен, скочи напред да помогне най-първо на него.

Да, в края на краищата беше много по-сигурно да лети с Макуот, но не беше сигурно и с Макуот, който прекалено много обичаше да лети и смело се спущаше в бръснещ полет на няколко инча от земята, когато Йосарян седеше в носа на самолета на връщане от учебно летене, извършвано, за да привикнат новия пилот, единствения, когото полковник Каткарт бе поискал от целия изпратен за смяна екипаж, след като изчезна Ор. Учебният полигон се намиреше на другата страна на Пианоза и на връщане Макуот едва не остърга корема на ленивия, бавнолетящ самолет о гребена на планината в средата на острова и после, вместо да поддържа височина, наду и двата мотора докрай, наклони самолета на една страна и за почуда на Йосарян започна да следва спускащия се склон с най-голямата скорост, която самолетът можеше да развие, клатейки весело крилата, почти докосвайки с плътен, скърцащ, бумтящ рев всяко скалисто възвишение и всяка падина на вълнообразния терен като зашеметена чайка над бурните кафяви вълни. Йосарян се вкамени. Новият пилот до него седеше съдржано със смяяна усмивка и постоянно подсвиркваше „фюит“, а Йосарян беснееше, че не може да се пресегне и да смаже с юмрук идиотското му лице, докато самолетът трепкаше и се мяташе настрани, за да заобиколи каменните блокове, хълмчетата и шибачите го клони на дърветата, които се мяркаха отгоре им и отпред, профучаваха точно под тях и потъваха като неясни, нашарени на резки петна. Никой няма право да излага живота му на такава страшна опасност!

– Давай нагоре, давай нагоре, давай нагоре! – изкрещя той безумно на Макуот, изпълнен със злостна омраза, но Макуот пееше бодро по микрофона и вероятно не можеше да го чуе. Йосарян, пламнал от ярост и почти ридаещ, че не може да му отмъсти, се хвърли надолу в прохода, пропъзля с усилие през него, преодолявайки възпиращата го тежест на гравитацията и инерцията, докато стигна до главното отделение, изкачи се в моторната кабина и разтреперан застана зад Макуот, който седеше на пилотското място. Огледа се отчаяно наоколо, търсейки някой

пистолет, някой сиво-черен автоматичен пистолет, калибър 45, да го зареди и да го мушне в тила на Макуот. Наоколо нямаше пистолет. Нямаше нито ловджийски нож, нито някакво друго оръжие, с което да може да го прасне по главата или да го промуши. Тогава Йосарян сграбчи яката на комбинезона му, разтърси го, като все по-здраво стискаше юмруци, и му изкрещя да кара нагоре, нагоре. Земята още плуваше под тях и фучеше отгоре им от двете страни. Макуот погледна назад към Йосарян и се изсмя радостно, сякаш Йосарян споделяше удоволствието му. Йосарян обви с две ръце врата му и го стисна. Макуот се вцепени.

– Карай нагоре – заповяда му Йосарян през зъби с нисък, заплашителен глас така ясно, че Макуот не можеше да не го разбере. – Или ще те убия.

Скован от напрегнато внимание, Макуот намали газта и постепенно започна да се изкачва. Ръцете на Йосарян отпуснаха врата на Макуот, плъзнаха се от раменете му и увиснаха безсилно. Не беше вече разярен. Срамуваше се. Когато Макуот се обърна, Йосарян съжаляваше, че тия ръце са негови, и му се искаше да бъде някъде, където да може да ги скрие. Усещаше ги като мъртви.

Макуот го загледа проникателно. В очите му нямаше доброжелателство.

– Брей – каза той хладно, – сигурно си много зле. Би трябвало да се прибереш в Щатите.

– Не ме оставят да си отида – отговори Йосарян, отвърщайки очи настрана, и изпълзя навън.

Йосарян слезе от кабината, седна на пода и увеси глава, потиснат от чувство за виновност и угризения. Бе цял потънал в пот.

Макуот се насочи право към летището. Йосарян се питаше дали той няма сега да отиде в оперативната палатка да говори с Пилчард и Рен и да поиска никога вече да не го поставят да лети с него, точно както Йосарян бе тайно ходил да говори с тях за Добз, Хъпъл, Ор и безуспешно за Арфи. Никога дотогава не бе виждал Макуот недоволен. Винаги го виждаше във весело, безгрижно настроение и сега се питаше дали не е загубил още един приятел.

Но Макуот му смигна успокоително, когато слезе от самолета. В джипа, когато се връщаха в лагера, започна да се закача като любезен домакин с доверчивите нови летци-пилоти и командира, но не отрони нито дума за Йосарян, докато четиримата не върнаха парашутите си и не се разделиха. Двамата тръгнаха един до друг към палатките си, които бяха в една и съща редица. Тогава на напръсканото с редки лунички,

изгоряло шотландско-ирландско лице на Макуот внезапно разцъфна усмивка и той смушка на шега Йосарян в ребрата, сякаш почваше да се боксира.

– Ех ти, въшко – изсмя се той. – Наистина ли щеше да ме убиеш горе в самолета?

Йосарян се захили разкаяно и разтърси глава.

– Не, мисля, че нямаше да те убия.

– Не си давах сметка, че си толкова зле. Брей! Защо не кажеш някому?

– На всички казвам. Какво говориш, дявол да те вземе! Никога ли не си ме чувал да се оплаквам?

– Сигурно не съм ти вярвал.

– Ти никога ли не се страхуваш?

– Май че би трябвало да се страхувам.

– Дори и при бойни полети?

– Изглежда, че нямам достатъчно ум – изсмя се грубовато Макуот.

– Има толкова начини, по които мога да бъда убит – разсъждаваше Йосарян на глас, – та ти трябва да намериш още един.

Макуот пак се усмихна.

– Хей, ти сигурно наистина се страхуваш, когато прелитам ниско над палатката ти, а?

– Ужасно се страхувам. Казвал съм ти това.

– Мислех, че само от шума се оплакваш. – Макуот примирено вдигна рамене. – Е, какво, дявол да го вземе – запя той. – Май ще трябва да престана.

Но Макуот беше непоправим и макар че вече не прелиташе над Йосаряновата палатка, никога не пропускаше случай да мине с бръснещ полет над плажа и като яростна ниска мълния да изтрещи над сала във водата и над затъntenата падина в пясъка, където Йосарян опипваше сестра Дъкет или играеше на покер или пинакъл с Нейтли, Дънбар и Джоу Гладника. Йосарян се срещаше със сестра Дъкет почти всеки следобед, когато и двамата бяха свободни, и отиваше с нея на плажа, от другата страна на тесния, почти човешки ръст висок рид от дюни, който ги отделяше от мястото, където другите офицери и войници ходеха да се къпят голи. Нейтли, Дънбар и Джоу Гладника също идваха там. Към тях се присъединяваше понякога и Макуот, и по-често Арфи, ниськ и набит, който винаги пристигаше с пълна униформа и никога не сваляше нищо от облеклото си освен шапката и обувчата.

Арфи никога не влизаше в морето да плува. Другите носеха плувки

от уважение към сестра Дъкет, както и от уважение към сестра Крамър, която всеки път придружаваше сестра Дъкет и Йосарян на плажа и високомерно седеше сама на десет метра от тях. Никой освен Арфи не споменаваше голите мъже, които се печаха на слънцето пред очите им малко по-надолу на плажа или скачаха и се гмуркаха във водата от огромния боядисан в бяло сал, който се люшкеше на празни бензинови варели отвъд пясъчната плитчина. Сестра Крамър седеше сама, защото бе сърдита на Йосарян и разочарована от сестра Дъкет.

Сю Ан Дъкет презираше Арфи и това бе още една от привлекателните ѝ черти, които Йосарян обичаше. Той обичаше дългите бели крака и гъвкавия, красиво изваян задник на сестра Сю Ан Дъкет; често забравяше, че тя беше съвсем стройна и крехка от кръста нагоре и в моменти на любовна страст я прегръщаше така грубо, че неволно я натъртваше. Обичаше нейното сънно, мълчаливо покорство, когато лежах по здрач на плажа. Близостта ѝ му вдъхваше утеха и спокойствие. Копнееше да я докосва постоянно, да бъде винаги във физически допир с нея. Обичаше да обхваща лекичко с пръсти глезена ѝ, както играеше на карти с Нейтли, Дънбар и Джоу Гладника, да гали леко и нежно мъхнатата кожа на красивите ѝ гладки бедра с плоската страна на ноктите си или със собственически, почтителен жест да плъзне чувствено, унесено, почти несъзнателно ръката си нагоре по подобния ѝ на раковина гръбнак и да я вкара под еластичната лента на сутиена, който тя винаги носеше, за да поддържа и покрива малките си гърди с дълги зърна. Обичаше спокойния начин, по който тя, поласкана, откликваше на милувките му, и чувството на привързаност, което гордо проявяваше. Джоу Гладника също копнееше да опипа сестра Дъкет и неведнъж бе възпиран от застрашителния, свиреп поглед на Йосарян. Сестра Дъкет флиртуваше с Джоу Гладника само колкото да го разпалва и в кръглите ѝ, светлокафяви очи блясваше дяволито пламъче винаги когато Йосарян я смущаваше остро с лакът или юмрук, за да я накара да престане.

Мъжете играеха карти върху пешкир, фланелка или одеяло, а сестра Дъкет седеше и разбъркваше другата колода, опряла гръб на пясъчната дюна. Когато не разбъркваше втората колода карти, тя присвиваше очи пред мъничко джобно огледалце, като слагаше с четка грим на извитите си червеникави клепки, за да ги направи по-дълги, смятайки, че ще останат завинаги така – мисъл, родена в птичи мозък. Понякога успяваше да подреди картите в колодата или да смеси карти от двете колоди, така че те да забележат това едва след като играят известно време. Избухваше в смях и лицето ѝ светваше от блажено задоволство, когато

всички възмутено захвърлеха картите и почнеха да я щипят силно по ръцете и краката, да я наричат с мръсни имена и да я предупреждават да престане да върши глупости. Дрънкаше безсмислено, когато те най-много се напъваха да мислят, и бузите ѝ порозовяха от възбуда, когато още по-силно я удряха с юмруци по ръцете и краката и ѝ казваха да си затвори устата. Сестра Дъкет се наслаждаваше страшно на такова ухажване и винаги когато успееше да привлече вниманието на Йосарян и другите върху себе си, разтърсваше радостно глава, така че късият ѝ кестеняв бретон падаше на очите ѝ. Изпитваше особено чувство на топлина и приятно очакване при мисълта, че толкова много голи младежи и мъже се шляят тъй близо, непосредствено зад дюните. Достатъчно бе да протегне врат или да се изправи на крака под някакъв предлог, за да види двадесет-тридесет разсъблечени мъже да се търкалят по пясъка или да играят на топка в слънчевата светлина. За нея самата собственото ѝ тяло бе нещо толкова познато и незабележително, че беше озадачена от трепетния възторг, който то предизвикваше у мъжете, и от странната им, забавна нужда да го докосват, да протягат настойчиво ръце, изпълнени с желание да го натискат, притискат, щипят и търкат. Тя не разбираше Йосаряновата страст, но беше готова да вярва на думите му.

Някои вечери, когато оная работа му се дигнеше, Йосарян вземаше две одеяла, отвеждаше сестра Дъкет на плажа и макар че сваляха само част от дрехите си, той по обичаше да прави любов с нея там, отколкото с всичките яки, голи, разтурени момичета в Рим. Често ходеха вечер на плажа и не се любеха, а само лежаха между двете одеяла и зъзнеха, притискайки се един о друг, за да се запазят от острия, влажен хлад. Черните като мастило нощи ставаха студени, звездите мразовити и по-многобройни. Салът се люлееше в прозрачната пътека на лунната светлина и изглеждаше, като че ли ще отплава навътре в морето. Осезаем намек за застудяване се чувствуваше във въздуха. Мнозина почнаха да си правят печки и идваха в Йосаряновата палатка да се възхищават на майсторството на Ор. Йосарян не можеше да не опипва сестра Дъкет, когато бяха заедно, и това я изпълваше с възторжен трепет, макар че тя не го оставяше да мушка ръка в банските ѝ гащета през деня, когато наблизо имаше някой, който можеше да види, дори и когато единственият свидетел беше сестра Крамър, която, вдигнала неодобрително нос във въздуха, седеше от другата страна на дюната и се преструваше, че не забелязва нищо.

Сестра Крамър бе престанала да говори на сестра Дъкет, заради нейната връзка с Йосарян, но ходеше навсякъде със сестра Дъкет, тъй

като тя беше най-добрата ѝ приятелка. Тя не одобряваше Йосарян и неговите приятели. Когато те станеха и отидеха да плуват със сестра Дъкет, сестра Крамър също ставаше и отиваше да плува, като спазваше същото разстояние от десет ярда между себе си и тях, продължаваше да мълчи и да се държи хладно дори във водата. Когато те пляскаха във водата и се смееха, и тя се смееше и пляскаше; когато те се хвърляха във водата с главата надолу, и тя се хвърляше с главата надолу; когато плуваха до пясъчната ивица и сядаха да си починат, и тя плуваше до пясъчната ивица и сядаше да си почине. Когато те излизаха от водата, и тя излизаше, избърсваше раменете си с пешкира си, сядаше отделно от тях на мястото си с изправен гръб и около светлорусата ѝ коса като сияние блясваше пръстен от отразена слънчева светлина. Сестра Крамър бе готова да проговори на сестра Дъкет, ако тя се разкае и ѝ се извини. Но сестра Дъкет предпочиташе отношенията им да си останат каквито бяха. Отдавна бе търсила случай да се сопне на сестра Крамър, за да я накара да си затвори устата.

Сестра Дъкет намираще Йосарян чудесен и вече се опитваше да го промени. Обичаше да го гледа как задрямва за малко, легнал по очи и праметнал ръка върху нея, или как се втрещва мрачно в безкрайните, еднообразни вълни, които се разбиваха в брега, подобни на галени кученца, които изтичват леко един-два фута по пясъка и после припват обратно. Беше спокойна, когато той мълчеше. Знаеше, че не го отегчава, и прилежно лъскаше или лакираше ноктите си, когато той дремеше или размишляваше, докато променливият топъл следобеден вятър трептеше леко над плажа. Обичаше да гледа широкия му, дълъг, мускулест гръб и бронзовата му чиста кожа, обичаше да го възбуди мигновено, като внезапно лапне цялото му ухо и прекара ръка по корема му докрай. Обичаше да го разпали, за да страда, докато се стъмни, и после да го удовлетвори. Тогава го целуваше с обожание, загдето му бе дала такова блаженство.

Йосарян никога не се чувствуваше самотен със сестра Дъкет, която знаеше да си затваря устата и не беше прекалено капризна. Обширното, безкрайно море му се натрапваше постоянно и го измъчваше. Докато сестра Дъкет лъскаше ноктите си, той печално се питаше колко ли хора са умрели във водата. Сигурно са вече повече от милион. Къде са сега? Какви ли насекоми са изяли плътта им? Представяше си какво страшно безсилие изпитва човек, когато гълта безпомощно литри и литри вода при всяко вдишване. Йосарян следеше с поглед малките рибарски лодки и военни моторници, които се движеха напред-назад в далечината, и те

му се струваха нереални; изглеждаше невероятно в тях да има хора с човешки ръст, които отиват някъде. Гледаше към скалистата Елба и очите му автоматично търсеха пухкавия, бял, подобен на ряпа облак, в който бе изчезнал Клевинджър. Вглеждаше се в замъглените очертания на италиански бряг и мислеше за Ор. Клевинджър и Ор. Къде са сега? Йосарян бе стоял веднъж призори на един вълнолом и бе видял как един омотан във водорасли пън, който вълните тласкаха към него, внезапно се превърна в удавник с подуто лице; за първи път в живота си виждаше мъртвец. Жадуваше за живот и лакомо посегна да сграбчи и задържи плътта на сестра Дъкет. Разглеждаше всеки плаващ във водата предмет, търсейки със страх някаква отвратителна останка от Клевинджър и Ор, готов за всеки ужасен шок освен за душевното сътресение, причинено от Макуот: един ден той внезапно изтрещя над-него със самолета си, изскачайки от тихата далечина, профуча безмилостно със страшен, тънещ, грохотен рев по бреговата линия и над люлеещия се сал, на който русият, бледен Кид Сампсън, чието голо мършаво тяло се виждаше дори от толкова далече, подскочи палячовски да пипне крилото в момента, в който някакъв случаен порив на вятъра или дребна грешка на сетивата на Макуот спусна бясно летящия самолет достатъчно ниско, за да преже нещастника през кръста с една от перките си.

Дори хора, които не бяха там, си спомняха живо и точно какво се случи след това. Едно съвсем кратко и тихо „сст“ се промъкна доловимо през оглушителния, смазващ вой на самолетните мотори и само двата бледи, мършави крака на Кид Сампсън, още някак си свързани с нишки при кървавите отсечени хълбоци, останаха да стърчат съвършено неподвижни на сала за известно време – стори им се, че мина цяла минута или две, преди да се катурнат назад във водата със слаб, отекващ плясък, обръщайки се така, че само пръстите на краката и белите като гипс ходила гротескно се показваха над вълните.

На плажа настъпи истински ад. Сестра Крамър внезапно изскочи изневиделица и истерично се разплака на гърдите на Йосарян, който обгърна с ръка раменете ѝ и започна да я успокоява. С другата си ръка той поддържаше сестра Дъкет, която трепереше и ридаше, също опряна на него; дългото ѝ ъгловато лице бе мъртвобледо. На плажа всичко крещеше и тичаше, мъжете пицяха като жени. Тичаха панически към дрехите си, приведени, и бързешком се обръщаха да погледнат подозрително към всяка кротка, висока до колене вълна, която разливаше пяната си по пясъка, сякаш някакъв грозен, червен, страховит орган като черен дроб или бял дроб щеше да бъде изхвърлен от водата точно пред тях. Онези в

морето се мъчеха да излязат, забравяйки в бързината си да плуват, виеха, крачейки към брега, възпирани от лепливото, теглещо ги море като от остър, силен вятър. Късове от Кид Сампсън бяха навалели навсякъде наоколо. Който зърнеше капки от кръвта му по крайниците или тялото си, изтръпваше от ужас и отвращение, сякаш се мъчеше да излезе от собствената си станала омразна кожа. Всички тичаха вяло и безсмислено, като хвърляха измъчени, ужасени погледи назад и изпълваха дълбоките, шумящи гори с немошните си пъшкания и викове. Йосарян обезумял подкара пред себе си двете препъващи се, залитащи жени, като ги тласкаше и мушкаше, за да ги накара да бързат, след това изпсува и се завтече обратно да помага, но тъкмо в този миг Джоу Гладника се препъна в одеялото или калъфа на фотоапарата си, който носеше, и падна по очи в калта на потока.

В ескадрилата вече всички знаеха за нещастиято. И там хора в униформа крещяха и тичаха или стояха неподвижни на едно място, вкопани от ужас, като сержант Найт и доктор Данийка, които със сериозни лица извиваха вратове нагоре и наблюдаваха как завиващият виновен, нещастен самолет на Макуот обикаля бавно и взема височина.

– Кой е? – извика Йосарян тревожно на доктор Данийка, както тичаше задъхан, капнал от умора, и мрачните му, замъглени очи горяха от трескава мъка. – Кой е в самолета?

– Макуот – отговори сержант Найт. – Двата нови пилоти са с него на обучение. И доктор Данийка е също горе.

– Аз съм тук – опроверга го доктор Данийка със странен и смутен глас, като стрелна сержант Найт с разтревожен поглед.

– Защо не се приземи? – възкликна Йосарян отчаяно. – Защо продължава да се изкачва?

– Вероятно го е страх да слезе – отвърна сержант Найт, без да свали тържествения си поглед от самотния самолет на Макуот, който се изкачваше все по-високо. – Знае как е загазил.

А Макуот продължаваше да се изкачва все по-високо и по-високо, насочвайки носа на бръмчашия самолет равномерно нагоре в бавни, овални спирали, които го отнасяха далеч над морето, когато отиваше на юг, и далеч над жълтеникавокафявите предпланини, когато минеше отново над летището и отлетеше на север. Скоро вече беше на повече от пет хиляди фута височина. Моторите му се чуваха като тих шепот. Внезапно един парашут изскочи и се разтвори като изненадващо облаче. След няколко минути втори парашут се разтвори и подобно на първия се спусна право към пистата на поляната. На земята нямаше никакво

движение. Самолетът лети на юг още тридесет секунди, следвайки същия път, познат и вече предвидим. Макуот повдигна едното крило, самолетът се заклати грациозно и зави, за да направи още един кръг.

– Има още двама да скочат – каза сержант Найт. – Макуот и доктор Данийка.

– Ама аз съм тук, сержант Найт – му каза жаловито доктор Данийка. Аз не съм в самолета.

– Защо не скачат? – попита сержант Найт, спорейки на глас със себе си. – Защо не скачат?

– Няма смисъл – оплакваше се доктор Данийка, хапейки устната си. – Просто няма никакъв смисъл.

Но внезапно Йосарян разбра защо Макуот не иска да скочи и изтича неудържимо по цялата дължина на лагера, гонейки самолета на Макуот, като махаше с ръце и му крещеше умолително да слезе – „Макуот, приземи се“, но никой, изглежда, не го чуваше, поне самият Макуот и силно, задавено стенание се изтръгна от гърлото на Йосарян, когато Макуот зави отново, разклати още веднъж криле в знак на поздрав реши: „Какво пък, дявол да го вземе“, и отлетя да се удари в планината.

Полковник Каткарт бе така разстроен от смъртта на Кид Сампсън и Макуот, че повиши броя на задължителните бойни полети на шестдесет и пет.

31

ГОСПОЖА ДАНИЙКА

Когато полковник Каткарт научи, че доктор Данийка също е бил убит в самолета на Макуот, той повиши броя на бойните полети на седемдесет.

Първият човек в ескадрилата, който откри, че доктор Данийка е мъртъв, бе сержант Таузър, уведомен от дежурния на контролната кула, че доктор Данийка е записан в пътния лист, който Макуот бе подал, преди да отлети. Сержант Таузър избърса една сълза и зачерта името на доктор Данийка от списъка на личния състав на ескадрилата. С още пот-реперващи устни той стана и се затътри неохотно навън, за да съобщи тъжната новина на Гюс и Уес, като предпазливо избягваше всеки разговор със самия доктор Данийка, когато мина покрай дребната, гробовна фигура на военния лекар, качнала безутешно на табуретката си в следобедното слънце между канцеларията и амбулаторната палатка. Тежък камък лежеше на сърцето на сержант Таузър: сега той имаше на ръцете си двама мъртъвци Мъд, мъртвеца от Йосаряновата палатка, който дори не беше там, и доктор Данийка, новия мъртвец от ескадрилата, който съвсем сигурно беше тук и, както изглеждаше, щеше да се окаже още по-грънлив административен проблем за сержанта.

Гюс и Уес изслушаха сержант Таузър с лица, изразяващи стоическа изненада, и не казаха никому нито дума за своята тежка загуба, докато доктор Данийка не влезе при тях един час по-късно, за да му премерят температурата за трети път този ден и да проверят кръвното му налягане. Термометърът отбеляза половин градус по-малко от обикновената му под-нормална температура от 96,8 градуса по Фаренхайт. Доктор Данийка се разтревожи. Втрънените безизразни и безжизнени погледи на двамата редници бяха дори по-дразнещи от всеки друг път.

– Дявол да го вземе! – възкликна той, изпаднал в необичаен пристъп на раздражение. – Какво става с вас двамата? Не е редно човек да има постоянна ниска температура и да се разхожда със запушен нос. – Доктор Данийка подсмъркна мрачно и самосъжалително. Пресече безутешно палатката, за да си вземе няколко таблетки аспирин и сулфамид и да си намаже гърлото с аргирол. Наведеното му лице беше съкрушено и отчаяно като на лястовица и той ритмично разтриваше задната страна на мишниците си. – Вижте колко съм студен тъкмо сега. Да не би да криете

нещо от мене?

– Вие сте мъртъв, сър – обясни му един от двамата редници.

Доктор Данийка бързо метна глава нагоре с възмущение и недоверие.

– Какво е това?

– Вие сте мъртъв, сър – повтори другият. – Вероятно по тази причина ви е винаги толкова студено.

– Това е вярно, сър. Вие вероятно сте били мъртъв през цялото време и не сте знаели това.

– Какво, по дяволите, говорите вие двамата? – извика пискливо доктор Данийка, обхванат от някакво бурно, вцепеняващо усещане на връхлитаща, неизбежна катастрофа.

– Вярно е, сър – каза единият от редниците. – Книжата показват, че вие сте излетели със самолета на Макуот, за да наберете прелетени часове. Не сте се спуснали с парашут, значи трябва да сте били убит в разбития самолет.

– Точно така е, сър – каза другият. – Трябва да се радвате, че изобщо имате някаква температура.

На доктор Данийка му се зави свят от объркване.

– Да не сте се побъркали и двамата? – запита той. – Ей сега ще отида да докладвам този случай на неподчинение на сержант Таузър.

– Та именно сержант Таузър ни каза това – рече единият от двамата редници. – Военното министерство дори ще уведоми жена ви.

Доктор Данийка изпищя и изтича навън от амбулаторната палатка, за да се оплаче на сержант Таузър, който внимателно се отдръпна от него с погнуса и го посъветва да се показва колкото може по-малко, докато се вземе решение за погребението на тленните му останки.

– Брей, май че наистина е мъртъв – жалеше един от двамата редници с нисък, почтителен глас. – Ще ми липсва. Доста славен човек беше, нали?

– Тъй, тъй, славен човек беше – оплакваше го другият. – Но аз се радвам, че този задник вече го няма. Омръзна ми непрестанно да му мержя кръвното налягане.

Госпожа Данийка, жената на доктор Данийка, не се радваше, че съпруга ѝ вече го няма, и процепа тихата Стейтън-Айландска нощ със злочести писъци и ридания, когато научи от телеграмата на Военното министерство, че нейният съпруг е бил убит в сражение. Надойдоха жени да я утешават и съпрузите им ѝ направиха съболезнователни посещения, като вътрешно се надяваха, че скоро ще се премести в друг квартал

и ще им спести задължението да изразяват постоянно съчувствието си. Горката жена беше почти цяла седмица като обезумяла. Бавно, героично, тя намери сили да помисли за бъдещето, изпълнено с мрачни проблеми за нея и децата ѝ. Тъкмо когато се примиряваше със загубата си, раздавачът позвъни – гръм от ясно небе! – писмо от Европа, подписано от мъжа ѝ: заклана я като обезумял да не обръща никакво внимание на всички лоши новини, отнасящи се до него. Госпожа Данийка бе потресена. Цялото писмо бе написано набързо, с разтреперана ръка, но стилът приличаше на стила на мъжа ѝ – меланхолията и тонът на самосъжаление ѝ бяха добре познати, макар и по-мрачни от обикновено. Госпожа Данийка бе извън себе си от радост, плака неудържимо от облекчение и стотици пъти целува измачканата, изцапана хартия на префотографираното от микрофилм писмо. Бързо изпрати кратък отговор на мъжа си да му благодари, като настойчиво искаше подробности; изпрати и телеграма, за да уведоми Военното министерство за грешката му. Военното министерство, явно засегнато, отговори, че няма никаква грешка и че тя е несъмнено жертва на някой садист или психопат, който е подправил почерка на мъжа ѝ. Писмото до мъжа ѝ се върна обратно, неотворено, с печат „убит в сражение“.

Госпожа Данийка отново овдовя жестоко, но този път скръбта ѝ бе донякъде смекчена от едно съобщение от Вашингтон, че има право на военната осигуровка на мъжа си – 10000 долара, сума, която тя може да получи при поискване. Съзнанието, че тя и децата ѝ не са непосредствено изправени пред глад, я накара да се усмихне храбро. Този момент бе преломната точка в нейното нещастие. Още на следващия ден тя бе уведомена по пощата от Администрацията на бившите бойци, че поради смъртта на съпруга ѝ има право на пожизнена пенсия, както и на еднократна помощ от 250 долара за разноски по погребението. Към писмото бе приложен държавен чек за 250 долара. Постепенно, неизменно, изгледите за бъдещето ставаха по-светли. Същата седмица пристигна писмо от Дирекцията на обществените осигуровки, в което се казваше, че по силата на Закона за осигуровките за старост и смърт от 1935 година тя ще получава за себе си, както и за децата на нейна издръжка месечна помощ, докато децата навършат осемнадесет години, както и 250 долара за погребението. С тези официални писма като доказателства за смъртта на мъжа ѝ тя поиска да ѝ бъдат изплатени трите осигуровки на доктор Данийка, всяка от които възлизаше на 50 000 долара. Искането ѝ бе уважено и уредено бързо. Всеки ден ѝ носеше неочаквани съкровища. Ключът на касетката в банката ѝ разкри съществуването на четвърта

осигурителна полица за 50 000 долара и 18 000 долара в брой, за които никога не е бил платен данък върху общия доход и не бе нужно сега да се плаща. Един клуб, в който доктор Данийка членуваше, ѝ подари място в гробищата. Друг клуб, на който той също беше член, ѝ изпрати 250 долара за погребението му. Окръжното лекарско сдружение ѝ изпрати 250 долара за погребението.

Съпрузите на най-близките ѝ приятелки започнаха да флиртуват с нея. Госпожа Данийка бе просто възхитена от обрата, който вземаха нещата, и си боядиса косата. Фантастичното ѝ богатство продължаваше да расте и тя всеки ден трябваше да си напомня, че стотиците хиляди долари, които придобива, не струват и един петак, щом мъжа ѝ го няма да сподели с нея това щастие. Учудваше я, че толкова много клубове и сдружения са готови да направят толкова много, за да погребат доктор Данийка, който преживяваше ужасни дни в Пианоза, мъчейки се да не бъде погребан, и потиснат от мрачни опасения, се питаше защо жена му не отговаря на писмото му.

В ескадрилата той бе като отритнат от хората, които ругаеха паметта му, защото бе дал повод на полковник Каткарт да повиши броя на бойните полети. Документи, установяващи смъртта му, се множаха като яйца на насекоми и се подкрепяха един друг, изключвайки всеки спор по въпроса. Не получаваше заплата, нито дажби и животът му зависеше от милосърдието на сержант Таузър и Майлоу, които знаеха, че е мъртъв. Полковник Каткарт отказваше да го приеме, а полковник Корн нареди на майор Данби да му каже, че ако се мерне в щаба на авиогрупата, трупът му ще бъде незабавно изгорен на място. Майор Данби му довери, че в щаба са разярени срещу всички военни лекари заради доктор Стъбз, рошавия, неспретнат лекар с увиснала брадичка в ескадрилата на Дънбар, който нарочно и предизвикателно създаваше скрито недоволство там, като отчисляваше всички летци, извършили шестдесет бойни полета, и им връчваше специални бележки, които щабът на авиогрупата отхвърляше с възмущение, и издаваше заповеди за връщането в строя на смаяните пилоти, шурмани, командири и стрелци. Бойният дух бързо спадаше и Дънбар беше под наблюдение. В щаба се радваха, че доктор Данийка е убит, и нямаша намерение да поискат заместник.

При тези обстоятелства дори военният свещеник не можеше да възкреси доктор Данийка. Тревогата се превърна в примирение и докторът все повече и повече придобиваше вид на боледуващ гризач. Торбичките под очите му станаха кухи и почерняха; движеше се безцелно в сенките с безшумни стъпки като вездесъщ призрак. Дори капитан Флум се

ужаси и побягна, когато той отиде в гората да поиска помощ от него. Гюс и Уес го изгониха безсърдечно от амбулаторната палатка, без дори да му дадат един термометър за утеха, и тогава, едва тогава той си даде сметка, че фактически е наистина мъртъв и трябва страшно бързо да направи нещо, за да се спаси.

Нямаше към кого друг да се обърне освен към жена си и той над-раска пламенно писмо, с което я молеше да привлече вниманието на Военното министерство върху положението му и настояваше тя веднага да влезе във връзка с командира на групата, полковник Каткарт, за да се увери, че каквото и да е чула, в действителност именно той, мъжът ѝ, доктор Данийка, се обажда, а не някакъв труп или измамник. Госпожа Данийка бе потресена от дълбокото вълнение, с което бе пропит този почти нечетлив зов. Сърцето ѝ се късаше от угризения и бе склонна да изпълни молбата, но поредното писмо, което отвори същия ден, беше от полковник Каткарт, командир на авиогрупата, в която служеше мъжът ѝ. То завършваше така:

„Уважаема госпожо, господине, госпожице или господин и госпожа Данийка, думите са безсилни да изразят дълбоката лична скръб, която изпитах, когато Вашият съпруг, син, баща или брат бе убит, ранен или изчезнал в сражение.“

Госпожа Данийка замина с децата си за Дансинг, щата Мичиган, и се установи там, без да остави в дотогавашното им жилище новия си адрес.

32
СЪКВАРТИРАНТИТЕ НА ЙО-ЙО

На Йосарян му беше топло, когато дойде студеното време. Облаци, подобни на китове, се носеха почти непрекъснато по мръсното, оловно-сиво небе и напомняха бръмчащите, тъмни, железни ескадрили от бомбардировачи Б-17 и Б-24, излитащи от въздушните бази в Италия в деня на нахлуването във Франция преди два месеца. Всички в ескадрилата знаеха, че вълните бяха изхвърлили на пясъка мършавите крака на Кид Сампсън, че те лежах на плажа като крив вишневочервен ядец и се разлагаха. Никой не искаше да ги прибере, нито Гюс, нито Уес, нито дори хората от моргата в болницата; всеки се преструваше, че смята, че краката на Кид Сампсън не са там, че са били завинаги отнесени от вълните на юг, както бяха отнесени трупове на Клевинджър и Ор. Сега, когато настъпи лошото време, почти никой вече не се промъкваше сам през гората, за да надникне иззад храстите като някакъв извратен тип и да зърне гниещите крайници.

Нямаше вече хубави дни. Нямаше вече лесни полети. Имаше само шибач дъжд и сива, мразовита мъгла. Хората летяха на промеждутъци от цели седмици, когато се прояснеше времето. Нощем вятърът ридаше. Стоновете на скърцащите, чепати и закрънели дънери на дърветата насочваха всяка сутрин мислите на Йосарян, още преди да се е разбудил напълно, към мършавите крака на Кид Сампсън, които се подуваха и разлагаха равномерно като цъкащ часовник в ледения дъжд и мокрия пясък през тъмните, студени, ветровити октомврийски нощи. От краката на Кид Сампсън мислите му минаваха към клетия, скимтящ Сноуден, който замръзваше в задната част на самолета, пазейки вечната си, неизменна тайна, скрита в подплатения защитен костюм, докато Йосарян промиваше и превързваше раната на крака му, но не тази рана, която трябваше да превърже, а друга, и тогава кръвта внезапно бликна и заля целия под. Нощем, когато се мъчеше да заспи, Йосарян си припомняше един след друг всички мъже, жени и деца, които познаваше и които сега бяха мъртви. Мъчеше се да си спомни всички убити войници и възкресяваше образите на всички стари хора, които познаваше като дете – всички лели, вуйчовци, съседи, роднини, дядовци и баби, свои и чужди, и заблудените, достойни за състрадание търговци, които отваряха своите тесни, прашни магазини призори и работеха глупашки в тях до

среднощ. И те всички бяха измрели. Броят на мъртвите като че ли се увеличаваше. А германците продължаваха да се бият. Смъртта е необратима – подозираше той и започна да мисли, че ще загуби играта.

На Йосарян му беше топло, когато дойде студеното време, защото Ор му беше направил чудесна печка и той би могъл да живее напълно удобно в топлатата палатка, ако не бяха споменът за Ор и тълпата шумни съквартиранти, които един ден нахълтаха хищно вътре – бяха от двата пълни бойни екипажа, които полковник Каткарт бе поискал и получил за по-малко от четиридесет и осем часа, за да заместят Кид Сампсън и Макуот. Йосарян изпъшка високо, дрезгаво и продължително в знак на негодувание, когато, тътрейки се уморено след един полет, ги завари в палатката. Бяха четирима и се забавляваха чудесно, както си помагаша да сглобят леглата си и лудуваха наоколо. Още щом ги видя, Йосарян разбра, че са невъзможни. Палави, енергични и жизнерадостни и всички бяха приятели помежду си още от Щатите. Явно бяха невероятни. Шумни, прекалено самоуверени, празноглави двадесет и една годишни момчета. Бяха следвали в университети и сгодени за хубавички, чисти момичета, чиито снимки бяха вече наредени на грубата циментова плоча над огнището на Ор. Бяха карали бързи моторни лодки и играли тенис. Бяха ходили да яздят. Един от тях беше спал с по-стара жена. Познаваха едни и същи хора в разни места на страната и всеки от тях бе ходил на училище с братовчеди на другите. Слушаха годишните мачове за първенство по бейзбол и наистина се вълнуваха кой ще спечели футболните мачове. Бяха тъпи, бойният им дух беше добър. Радваха се, че войната е продължила, за да могат и те да видят какво нещо е сражение. Бяха вече разопаковали багажа си до половина, когато Йосарян ги изхвърли навън.

Явно и дума не може да става да ги пусне, обясняваше твърдо Йосарян на сержант Таузър, чието жълто конско лице бе унило, когато съобщи на Йосарян, че трябва да приеме новите офицери. Сержант Таузър нямал право да иска още една шестместна палатка от щаба, докато Йосарян живеел сам в такава палатка.

– Аз не живея сам в тази палатка – каза Йосарян, като се мусеше. – Тук има и един мъртвец заедно с мен. Името му е Мъд.

– Моля, сър – рече сержант Таузър, въздишайки уморено и хвърляйки кос поглед към четиримата объркани нови офицери, които слушаха в озадачено мълчание пред самата палатка. – Мъд бе убит при полета над Орвието. И вие знаете това. Той седеше до самия вас в самолета.

– Тогава защо не изнесете нещата му?

– Защото никога дори не е идвал тук. Господин капитан, моля ви, не повдигайте отново този въпрос. Можете да се преместите при лейтенант Нейтли, ако искате. Дори ще изпратя няколко души да ви пренесат багажа.

Но да напусне палатката на Ор, би значело да го изостави, а Ор щеше да бъде отритнат и унижаван от тези четирима простодушни офицери, които чакаха да се нанесат, защото той не беше от тяхната среда. Изглеждаше несправедливо тези шумни, незрели младежи да се изтърсят, след като цялата работа беше свършена, и да им бъде позволено да завладеят най-желаната палатка на острова. Но такъв бил редът, обясни сержант Таузър и всичко, което Йосарян можеше да направи, беше да им хвърля кръвнишки погледи и зловещо да се извинява, докато им отваряше място и правеше намеци, че се разкайва, а те навлизаха в уединението му и се разполагаха като у дома си.

Те бяха най-потискащата група хора, които Йосарян бе срещал някога. Бяха винаги весели. Смееха се на всичко. Наричаха го на шега Йо-Йо и се връщаха нощем пийнали, будеха го с тромавите си усилия да се държат тихо, кикотеха се и се блъскаха в тъмното, а когато той се изправеше в леглото и се разпусваше, те го бомбардираха с глупашки викове, обзети от весели другарски чувства. В такива случаи на Йосарян му идеше да ги избие. Напомняха му племенниците на Патаран (герой на Дисни). Те се бояха от Йосарян и го преследваха непрекъснато с дразнешката си щедрост и вбесяващата си настойчивост да му правят дребни услуги. Бяха безразсъдни, с детински ум, любезни, наивни, претенциозни, почтителни и буйни. Бяха неми, нямаха никакви оплаквания. Възхищаваха се от полковник Каткорт и намираха полковник Корн за духовит. Бояха се от Йосарян, но ни най-малко не се бояха от седемдесетте полета на полковник Каткорт. Бяха четири спретнати хлапета, които страшно се забавляваха и подлудяваха Йосарян. Не можеше да ги накара да разберат, че той е стар, своенравен, старомоден особняк на двадесет и осем години, че е от друго поколение, друга ера, друг свят, че забавленията го отегчават и не си заслужават усилието, че и те, младите, също го отегчават. Не можеше да ги накара да млъкнат; бяха по-лоши от жени. Нямаха достатъчно мозък, за да се съсредоточат в себе си и да бъдат потиснати.

Техни стари приятели от другите ескадрили започнаха най-безсрамно да се отбиват в палатката и да я използват като клуб. Често нямаше достатъчно място за него самия. И най-лошото беше, че вече не можеше да води сестра Дъкет в палатката и да си ляга с нея. А сега, когато бе

настъпило лошото време, нямаше къде другаде да я заведе! Това беше голяма беда, която не бе предвидил, и му идеше да им счупи главите с юмруци или да ги хване един по един за дъното на гащите с едната ръка и за врата с другата и да ги запрати всичките веднъж завинаги в усойните, гъвкави, многогодишни бурени, растящи между ръждясалата бака с надупчено с пирон дъно, която му служеше за писоар, и отходното място на ескадрилата, направено от чепати борови дъски, което стърчеше наблизко, подобно на плажна съблекалня.

Вместо да им счупи главите, той се затътри по галоши и черна мушама през ръмъжия в мрака дъжд да покани вожда Бял Полуовес да се премести при него и да прогони изтънчените, чисти копелета със законите си и свинските си навици. Но на вожда Бял Полуовес му беше студено и той вече кроеше планове да се премести в болницата, за да умре от пневмония. Инстинктът му подсказваше, че времето е почти дошло. Боляха го гърдите и имаше хроническа кашлица. Уискито вече не го стопляше. И най-съкрушителното доказателство беше фактът, че капитан Флум се бе върнал в своя фургон. Това бе предзнаменование, чийто смисъл бе свършено ясен.

– Ами той не може да не се върне – твърдеше Йосарян, мъчейки се напразно да ободри мрачния индианец с огромен гръден кош, чието здраво, червеникавокафяво лице бе бързо посърнало и добило цвят на сивкав варовик. – Той би умрял от студ, ако се опиташе да живее в гората при такова време.

– Студът не би върнал тоя страхливец в лагера – упорствуваше вождът Бял Полуовес. Той почука челото си в знак на тайнствено проникновение. – Не, приятелю! Той знае нещо. Знае, че ми е дошло времето да умра от пневмония, това знае той. И затова аз знам, че е време.

– Какво казва доктор Данийка?

– Не ми е позволено нищо да казвам – рече скръбно доктор Данийка, седнал на столчето си в сянката на един ъгъл с гладко, изострено дребничко лице, което изглеждаше жълто-зеленикаво в светлината на трепкащата свещ. Всичко миришеше на мухъл. Крушката в палатката бе изгоряла преди няколко дни и никой от двамата не можеше да се накани да я смени. – Не ми е позволено вече да практикувам – добави доктор Данийка.

– Той е мъртъв – тържествуваше вождът Бял Полуовес с див смях, задушен от хрочки. – Наистина е много смешно.

– Дори вече не получавам заплата.

– Наистина е много смешно – повтори вождът Бял Полуовес. –

През всичкото време оскъряваше черния ми дроб и виж какво му се случи. Мъртъв е. Уби го собствената му алчност.

– Не това ме уби – забеляза доктор Данийка с глас, който беше спокоен и равен. – Няма нищо лошо в алчността. Цялата вина носи този долен доктор Стъбз, той настрои полковник Каткарт и полковник Корн срещу военните лекари. Ако се бори за принципи, ще създаде лошо име на медицинската професия. Ако не внимава, ще бъде изхвърлен от щатското лекарско сдружение и няма да го пуснат в никоя болница.

Йосарян наблюдаваше как вождът Бял Полуовес налива уиски в три празни шишета от шампоан и ги поставя в раницата си, която беше почнал да стяга.

– Не можеш ли да спреш в моята палатка на отиване в болницата и да разбиеш носа на един от ония? – разсъждаваше на глас Йосарян. – Имам четирима такива и те един ден съвсем ще ме изтикат от палатката.

– Знаеш ли, нещо подобно се случи веднъж на цялото ми племе – забеляза вождът Бял Полуовес, развеселен и с разбиране, като седна пак на леглото си, за да се посмее. – Защо не накараш капитан Блак да изрита тия хлапаци? Капитан Блак обича да изритва хората.

Йосарян направи кисела гримаса само като чу името на капитан Блак, който вече торможеше новите летци всеки път, щом влезеха в палатката на разузнавателния отдел, за да получат карти или информация. Само когато си спомни за капитан Блак, Йосарян усети, че отношението му към съквартирантите стана милостиво и покровителствено. Не е тяхна вина, че са млади и весели, напомни той сам на себе си, както носеше люлеещия се лъч на фенерчето си през мрака. Искаше му се и той също да бъде млад и весел. И не е тяхна вина, че са храбри, уверени и безгрижни. Просто ще трябва да бъде търпелив, докато убият един-двама от тях и останалите бъдат ранени, и тогава те всички ще станат окей. Зарече се да прояви търпимост и доброжелателство, но когато, приятелски настроен, се наведе да влезе в палатката, силен пламък бучеше в огнището и той зяпна ужасен и смаян. Хубавите брезови цепеници на Ор се превръщаха в дим! Неговите съквартиранти ги бяха запалили! Гледаше с отворена уста четирите безчувствени, прекалено разгорещени лица и искаше да ги наругае. Искаше му се да им блъска главите една о друга, докато те го поздравяваха с другарски викове, щедро го канеха да дръпне един стол и да яде с тях печени картофи и кестени. Какво да ги прави!

И още на следващата сутрин те се отърваха от мъртвеца в палатката му! Ей така, просто го отпратиха. Направо изнесоха леглото и нещата

му в храстите, изсипаха ги там и после се върнаха, потривайки живо ръце, като при добре свършена работа. Йосарян бе зашеметен от тяхната жизненост и устрема им, от тяхната практична, пряка деловитост. За няколко мига те енергично се бяха освободили от един проблем, с който Йосарян и сержант Таузър се бяха борили безуспешно в течение на месеци. Йосарян се разтревожи – страхуваше се, че може също така бързо да се отърват и от него, – изтича до Джоу Гладника и избяга с него в Рим, в деня, преди курвата на Нейтли най-после да се наспи и да се събуди влюбена.

КУРВАТА НА НЕЙТЛИ

В Рим сестра Дъкет му липсваше. Нямахме какво друго да прави, след като Джоу Гладника замина обратно с пощата. Йосарян толкова болезнено чувствуваше отсъствието на сестра Дъкет, че тръгна по улиците, търсейки жадно Лучана, чиито смях и невидим белег той никога не бе забравил, или пияната, разчорлена флърца със замъглени очи, преливащ сутиен и разкопчана оранжева копринена блуза, чийто пръстен с жълто-розова камей Арфи така безсърдечно бе хвърлил през прозореца на колата ѝ. Как жадуваше за тези две момичета! Напразно ги търси. Беше тъй дълбоко влюбен в тях, а знаеше, че никога вече няма да види нито едното, нито другото. Отчаяние гризеше сърцето му. Видения му се натрапваха. Желаше да има до себе си сестра Дъкет с вдигната пола и да усеща стройните ѝ бедра, разголени до ханшовете. Обърна някаква мършава проститутка с мокра кашлица, която срещна в една алея между хотелите, но това не му достави никакво удоволствие и той тръгна бързо към войнишкия апартамент, за да потърси пълната, приветлива слугиня с лимоненожълтите гащи, която страшно се зарадва, като го види, но не можа да го възбуди. Там той си легна рано и спа сам. Събуди се разочарован и обърна едно нахално, ниско, бузесто момиче, което намери в апартамента след закуска – беше само малко по-добре от другата; изгони я, като свърши, и пак си легна да спи. Подремна до обяд и след това тръгна из града да купува подаръци за сестра Дъкет и едно шалче за прислужницата с лимоненожълтите гащи, която го прегърна с такава гаргантюанска благодарност, че той скоро се разпали, мислейки за сестра Дъкет, и обзет от сладострастни мисли, изтича отново да търси Лучана. Вместо нея срещна Арфи, който беше пристигнал в Рим, когато Джоу Гладника се върна с Дънбар, Нейтли и Добз. Арфи не искаше да участва в пиянското нападение нея нощ, за да освободят курвата на Нейтли от важните военни особи на средна възраст, които я държали затворена в хотела, защото не искала да каже „чичо“.

– Защо да рискувам да загазя само за да ѝ помогна да си отиде? – питаше високомерно Арфи. – Но не казвай на Нейтли, че съм казал това. Кажи му, че съм имал среща с някакви много важни хора от нашето студентско братство.

Важните клечки на средна възраст не искаха да оставят курвата на

Нейтли да си отиде, докато не каже „чичо“.

– Кажи чичо – казваха ѝ те.

– Чичо – казваше тя.

– Не, не. Кажи чичо.

– Чичо – казваше тя.

– Пак не разбира.

– Пак не разбираш, нали? Не можем наистина да те накараме да кажеш чичо, освен ако не искаш да кажеш чичо. Не разбираш ли? Не казвай чичо, когато ти кажа да кажеш чичо. Окей? Кажи чичо.

– Чичо – каза тя.

– Не, не казвай чичо. Кажи чичо.

Тя не каза „чичо“.

– Добре.

– Много добре.

– Това е началото. Сега кажи чичо.

– Чичо – каза тя.

– Лошо.

– И така е лошо. Просто не ѝ прави впечатление. Не е интересно да я караме да каже чичо, ако ѝ е все едно дали я караме да каже чичо, или не.

– Не наистина ѝ е все едно, нали? Кажи крак.

– Крак.

– Виждате ли? Все ѝ е едно какво правим. Пет пари не дава за нас. Ние не значим нищо за теб, нали?

– Чичо – каза тя.

Тя действително не даваше пет пари за тях и това ужасно ги обиждаше. Те грубо я разтърсваха всеки път, щом се прозинеше. Изглеждаше, че всичко ѝ беше все едно дори когато я заплашиха, че ще я хвърлят през прозореца. Тези изискани хора бяха крайно покварени. Тя беше отегчена, безразлична и много ѝ се спеше. Беше на работа вече двадесет и два часа и съжаляваше, че тези мъже не ѝ позволиха да си отиде с другите две момичета, с които бе започнала оргията. Тя смътно се питаше защо искат да се смее, когато те се смеят, и защо искаха да изпитва удоволствие, когато се любеха с нея. За нея всичко това бе твърде загадъчно и твърде неинтересно.

Не можеше да разбере какво искат. Всеки път, щом се отпуснеше със затворени очи, те я разтърсваха, за да я събудят, и я караха да каже „чичо“. И всеки път, когато кажеше „чичо“, те бяха недоволни. Питаше се какво значи „чичо“. Седеше на канапето в пасивно, безчувствено

вцепенение, с отворена уста, гола – дрехите ѝ, смачкани, лежаха на пода в един ъгъл – и се чудеше докога тези мъже ще седят голи наоколо ѝ и ще я карат да казва „чичо“ в този елегантен апартамент в хотела, в който старата приятелка на Ор, кикотейки се неудържимо на пиянските лудории на Йосарян и Дънбар, доведе Нейтли и останалите членове на пъстрия спасителен отряд.

Дънбар стисна с благодарност задника на старата приятелка на Ор и я подаде обратно на Йосарян, който я опря на рамката на вратата и сложил двете си ръце на хълбоците ѝ, започна сладострастно да се притиска в нея, докато Нейтли го сграбчи за лакътя, дръпна го настрана и го тласна в синия салон, където Дънбар вече запращаше на двора през прозореца всичко, което видеше пред себе си. Добз разбиваше мебелите със стойката на един пепелник. Някакъв гол, смешен мъж с червен белег от опериран апендикс се появи изведнъж на вратата и изрева:

– Какво става тук?

– Пръстите на краката ти са мръсни – каза му Дънбар.

Мъжът закри с две ръце слабините си и изчезна. С вой и гръмки виковете Дънбар, Добз и Джоу Гладника, напълно щастливи, продължаваха да изхвърлят с увлечение през прозореца всичко, което можеха да вдигнат. Скоро свършиха с дрехите по кушетките и багажа на пода и тъкмо започнаха да ровят в кедровия шкаф, вратата към вътрешната стая се отвори отново и един мъж, който изглеждаше много изискан от врата нагоре, властно изшляпа с боси крака и застана пред тях.

– Хей, вие, престанете! – излая той. – Какво си мислите, че правите?

– Пръстите на краката ти са мръсни – каза му Дънбар.

Голият мъж прикри слабините си, както бе направил първият, и изчезна. Нейтли се спусна подире му, но на пътя му се изпречи първият офицер, който пак се дотътри, като сега държеше възглавница пред себе си, подобно на гола кабаретна танцьорка, която се прикрива с балон.

– Хей, момчета – изрева той сърдито, – престанете!

– Престанете! – отвърна Дънбар.

– Това казах аз.

– Това казах аз – повтори Дънбар.

Офицерът тропна буйно с крак и обхванат от чувство на безсилие, изгуби решителността си.

– Нарочно ли повтаряте всичко, което казвам?

– Нарочно ли повтаряте всичко, което казвам?

– Ще те набия – кипна офицерът и вдигна юмрук.

– Аз ще те набия – предупреди го хладно Дънбар. – Ти си германски шпионин и аз ще заповядам да те разстрелят.

– Германски шпионин! Аз съм американски полковник.

– Не приличаш на американски полковник. Приличаш на дебел мъж с възглавница пред себе си. Като си американски полковник, къде ти е униформата?

– Вие я изхвърлихте през прозореца.

– Хайде, момчета – извика Дънбар. – Заклучете това тъпо копеле долу, в ареста, и хвърлете ключовете.

Полковникът пребледня от страх.

– Да не си полудял? Къде ти е марката за самоличност? Хей, вие там! Елате тук!

Но той се извърна твърде късно, за да спре Нейтли, който бе зърнал момичето си, седнало на канапето в другата стая, и се бе втурнал зад гърба му натам. Останалите се изсипаха след него право сред голите важни особи. Джоу Гладника се кикотеше истерично, като ги гледаше, и ги сочеше с пръст един след друг, сякаш не вярваше на очите си, и ту си хващаше главата с двете ръце, ту се пляскаше по хълбоците. Двама месести полковници се приближиха с нападателен вид, но се спряха, когато видяха израза на свирепа омраза, изписан на лицата на Дънбар и Добз, и забелязаха, че Добз още размахва като боздуган стойката на пепелника от ковано желязо, която бе използвал, за да изпочупи мебелите в салона. Нейтли беше вече до момичето си. Тя го гледа втрещено няколко секунди, без да го познае. После се усмихна плахо и отпусна глава на рамото му със затворени очи. Нейтли беше във възторг, тя никога дотогава не му се бе усмихвала.

– Филпо – обади се един спокоен, строен мъж с уморен вид, който дори не бе мръднал от креслото си, – ти не изпълняваш заповедите ми. Казах ти да ги изхвърлиш, а ти отиде и ги вкара вътре. Не виждаш ли разликата?

– Изхвърлили са нещата ни през прозореца, господин генерал.

– Браво на тях. И униформите ли? Много умно от тяхна страна. Без униформи никога няма да можем да ги убедим, че сме по-старши от тях.

– Да им вземем имената, Лу, и после...

– О, спокойно, Нед – каза стройният мъж с привично отегчение. – Може да те бива да хвърляш бронирани дивизии в сражения, обаче си почти безпомощен в едно подобно положение. Рано или късно ние ще си получим униформите обратно и тогава пак ще бъдем по-старши от тях. Наистина ли са изхвърлили униформите ни? Това е чудесна

тактика.

– Всичко са изхвърлили.

– И онези, които бяха в шкафа ли?

– Изхвърлили са и шкафа, господин генерал. Това беше онзи трясък, който чухме, когато помислихме, че идват да ни избият.

– А сега ще изхвърля и вас – заплаши ги Дънбар.

Генералът леко побледня.

– Защо, дявол да го вземе, е побеснял така? – попита той Йосарян.

– И наистина ще го направи – каза Йосарян. – По-добре ще бъде да пуснете момичето.

– Господи, ами вземете я! – възкликна генералът с облекчение. – Тя само ни кара да се чувстваме неуверени. Можеше поне да прояви отвращение или неприязън към нас заради стоте долара, които ѝ платихме. Но тя дори и това не направи. Вашият красив приятел там изглежда твърде привързан към нея. Вижте как ръцете му се лепят за вътрешната страна на бедрата ѝ, докато уж опъва нагоре чорапите ѝ.

Заловен на местопрестъплението, Нейгли се изчерви виновно и побърза да завърши останалите фази на обличането ѝ. Тя беше здраво заспала и дишаше така равномерно, че дори сякаш леко хъркаше.

– Да нападнем сега, Лу – настоя друг офицер. – Имаме повече жива сила и можем да направим обхват...

– О, не, Бил – каза генералът с въздишка. – Може да си истински вълшебник, когато при хубаво време и на равен терен направляваш обхвата в клещи на противник, който вече е използвал резервите си, но не винаги мислиш така ясно при други положения. Защо трябва да я задържим?

– Господин генерал, ние сме в много неизгодно стратегическо положение. Нямаме нито един парцал на себе си и ще бъде крайно уничително и неловко за онзи, който ще трябва да слезе долу и да мине през фойето на хотела, за да събере дрехите ни.

– Да, Филпо, напълно си прав – каза генералът. – И тъкмо затова ти ще свършиш тази работа. Тръгвай.

– Гол ли, сър?

– Вземи възглавницата, ако искаш. И купи също цигари, щом така и така ще слезеш долу да си прибереш фланелката и гащите, нали?

– Аз ще ви пратя всичко горе – предложи Йосарян.

– Ето, господин генерал – каза Филпо с облекчение. – Значи няма да е нужно да слизам.

– Филпо, глупак такъв. Не виждаш ли, че лъже?

– Лъжете ли?

Йосарян кимна и надеждата на Филпо се разби. Йосарян се разсмя и помогна на Нейтли да изведе момичето в хола и да го вкара в асансьора. Лицето ѝ бе усмихнато, сякаш озарено от някаква прелестна мечта, както спеше с глава, облежната на рамото на Нейтли. Добз и Дънбар изтичаха навън да спрат такси.

Курвата на Нейтли отвори очи, когато слязоха от колата. Преглътна сухо няколко пъти, докато траеше трудното изкачване по стълбите до нейния апартамент, но когато Нейтли я събличаше и слагаше в леглото, тя вече бе потънала в дълбок сън. Спа осемнадесет часа и на сутринта Нейтли тичаше из апартамента да вика „шшт“ на всеки, когото види. Когато се събуди, тя бе дълбоко влюбена в него. В последна сметка това бе всичко, което беше нужно, за да спечели сърцето ѝ – един дълъг, спокоен сън.

Момичето се усмихна доволно, когато отвори очи и го видя, после, опъвайки сладно дългите си крака под шумолящите чаршафи, му кимна да дойде с превзетата идиотска усмивка на жена, на която ѝ се иска да прави любов. Нейтли легна при нея в някакво щастливо заслепление, тъй сломен от възторг, че едва обърна внимание, когато малката ѝ сестра пак го прекъсна, като влезе в стаята и скочи в леглото между двамата. Курвата на Нейтли я плесна и наруга, обаче този път със смях и великодушна обич, и Нейтли се излегна самодоволно, прегърнал с по една ръка всяка от тях, чувствайки се силен в ролята на покровител. „Тримата образуваме чудесно семейство“ – реши той. Малкото момиче ще постъпи в университета, когато порасне – в колежа „Смит“ или „Радклиф“, или „Брин Мор“, той ще се погрижи за това. След няколко минути Нейтли скочи от леглото и крещейки колкото му глас държи, изтича да съобщи голямото си щастие на приятелите си. Тържествуващо той ги покани да дойдат в стаята и затръшна вратата пред смаяните им лица веднага щом пристигнаха. Спомни си в последния миг, че неговото момиче е съвършено голо.

– Облечи се – заповяда ѝ той, поздравявайки се за бдителността си.

– Perché? – запита тя любопитно.

– Perché? – повтори той, като се закикоти снизходително. – Защото не искам да те видят гола.

– Perché no? – попита тя.

– Perché no? – Той я погледна учудено. – Защото не е редно други мъже да те гледат гола, затова.

– Perché no?

– Защото аз казвам така! – избухна Нейтли разочарован. – Хайде, не спори с мен. Аз съм мъжът и ти трябва да вършиш каквото ти кажа. Отсега нататък ти забранявам да излизаш от тази стая, освен ако си съвсем облечена. Ясно ли е?

Курвата на Нейтли го погледна, като че ли е полудял.

– Да не си полудял? *Che succede?* (какво става?)

– Най-сериозно ти говоря.

– *Tu sei pazzo!* – му изкрещя тя възмутена и с недоверие. Скочи от леглото, ръмжейки неразбираемо, нахлузи гащите си и тръгна към вратата.

Нейтли се изправи с целия си мъжки авторитет.

– Забранявам ти да напускаш стаята в този вид – уведоми я той.

– *Tu sei pazzo* – срязва го тя в отговор и излезе, клатейки недоверчиво глава. – *Idiota! Tu sei un pazzo imbecille!*

– *Tu sei pazzo* – каза и тънката ѝ сестричка, тръгвайки след нея със същата високомерна походка.

– Ти ще се върнеш тук – заповяда ѝ Нейтли. – Забранявам и на тебе да излизаш така.

– *Idiota!* – извика му сестричката с достойнство, като ядосано изхвърча навън. – *Tu sei un pazzo imbecille.*

Нейтли кипеше. Няколко секунди обикаля из стаята, обезумял от чувство за безпомощност, и след това изхвърча в хола, за да забрани на приятелите си да гледат приятелката му гола, докато, само по гащи, тя им се оплакваше от него.

– Защо не? – попита Дънбар.

– Защо не! – възкликна Нейтли. – Защото тя сега е мое момиче и не е редно да я гледате, освен ако е напълно облечена.

– Защо не? – запита пак Дънбар.

– Виждате ли? – каза неговото момиче. – *Tu sei pazzo!*

– *Sì, è molto pazzo* – повтори като ехо сестричката ѝ.

– Тогава я накарай да ходи с дрехи, щом не искаш да я гледаме – убеждаваше го Джоу Гладника. – Какво, дявол да го вземе, искаш ти от нас?

– Не иска да ме слуша – призна Нейтли овчедушно. – Затова отсега нататък вие ще трябва да си затваряте очите или да гледате в друга посока, когато тя влиза в такъв вид. О кей?

– *Madonn* (света богородице)! – изкрещя неговото момиче вбесено и изтрополя навън.

– *Madonn!* – изкрещя сестричката и изтрополя след нея.

– Lui e pazzo – забеляза Йосарян добродушно. – Наистина трябва да призная това.

– Хей, ти да не си полудял или нещо такова – обърна се към Нейтли Джоу Гладника. – Следващото нещо, което ще ти дойде на ума, ще бъде да се опиташ да я накараш да се откаже да търси клиенти по улиците.

– Отсега нататък – каза Нейтли на момичето си – ти забранявам да търсиш клиенти по улиците.

– Perché? – запита тя любопитно.

– Perché! – писна той смаян. – Защото не е прилично, ето защо.

– Perché no?

– Защото не е! – настояваше Нейтли. – Не е редно едно мило момиче като тебе да ходи да търси други мъже, за да спи с тях. Ще ти дам колкото пари са ти нужни, така че да не трябва вече да вършиш тия работи.

– А какво ще правя по цял ден?

– Какво ще правиш ли? – каза Нейтли. – Ще правиш, каквото правят твоите приятелки.

– Моите приятелки ходят да търсят мъже, за да спят с тях.

– Тогава намери си нови приятелки. Аз и без това не искам да общуваш с такива момичета. Проституцията е лошо нещо. Всички знаят това, дори той. – Нейтли доверчиво се обърна към опитния старец. – Прав ли съм?

– Не сте прав – отговори старецът. – Проституцията й дава възможност да се среща с хора. Дава й освен въздух и здравословни физически упражнения и я предпазва от неприятности.

– Отсега нататък – заяви Нейтли строго на приятелката си – ти забранявам да имаш нещо общо с този порочен старец.

– Va fongul (махай се от тука) – отвърна момичето, като въртеше изтормозено очи към тавана. – Какво иска той от мене? – каза тя умолително, разтърсвайки юмруци. – Lasciami (пусни ме) – извика тя със заплашителна молба. – Stupido! Ако си мислиш, че моите приятелки са толкова лоши, иди да кажеш на твоите приятели да не се чукат през цялото време с моите приятелки.

– Отсега нататък – каза Нейтли на приятелите си, – мисля, че вие, момчета, трябва да престанете да се разхождате с приятелките й и да се задомите.

– Madonn! – извикаха приятелите му, като извъртяха изтормозено очи към тавана.

На Нейтли съвсем му бе изхвъркнал умът. Искаше те всички да се

влюбят веднага и да се оженят. Дънбар може да се ожени за курвата на Ор, а Йосарян може да се влюби в сестра Дъкет или в която друга иска. След войната те всички могат да работят във фирмата на баща му и да отгледат децата си в същото предградие. Нейтли виждаше всичко това съвсем ясно. Любовта го бе превърнала в романтичен идиот и те го прогониха обратно в стаята да се кара с момичето си за капитан Блак. Тя се съгласи да не ляга вече с капитан Блак и да не му дава вече от парите на Нейтли, но не отстъпваше нито на инч от приятелството си с грозния, неспретнат, разпътен, циничен старец, който наблюдаваше цъфтящата любов на Нейтли, като му се надсмиваше оскърбително, и не искаше да се съгласи, че Конгресът на Съединените щати е най-великото съвещателно тяло в целия свят.

– Отсега нататък – заповяда твърдо Нейтли на момичето си – абсолютно ти забранявам дори да говориш с този отвратителен старец.

– Пак за стареца ли? – извика момичето, ридасейки от объркване. – Perché no?

– Той не харесва Камарата на представителите.

– Мamma mia! Какво става с тебе?

– E pazzo – забеляза философски сестричката й. – Това става с него.

– Sì – съгласи се с готовност по-голямото момиче, дърпайки с две ръце дългата си кестенява коса. – Lui è pazzo.

Но Нейтли й липсваше, когато го нямаше в Рим, и беше разярена срещу Йосарян, загдето бе ударил Нейтли в лицето с всичка сила и го бе пратил в болницата със счупен нос.

34

ДЕНЯТ НА БЛАГОДАРНОСТТА

Всъщност вината беше на сержант Найт, дето Йосарян смаза носа на Нейтли в Деня на благодарността, след като всички в ескадрилата бяха смирено благодарили на Майлоу за фантастичното изобилно ядене, с което офицерите и войниците се бяха тъпкали ненаситно цял следобед и загдето със своята неизчерпаема щедрост бе доставил неотворени шишета с евтино уиски, които раздаваше на всички желаещи, без да му се свиди. Още преди да се стъмни, млади войници с брашненобели лица повръщаха навсякъде и мъртвопияни падаха по земята в безсъзнание. Въздухът стана зловонен. Както минаваха часовете, безцелното, разюздано празнуване продължаваше и останалите войници набираха пара. Беше една дива, стихийна оргия на тъпчене и наливане, която се разпротря шумно чак до хълмовете към болницата и гнездата на противовъздушните оръдия. Станаха сбивания и един бе прободен с нож. В палатката на разузнавателния отдел ефрейтор Колодни простреля крака си, както си играеше с един пълен пистолет, а Гюс и Уес му боядисаха венците и пръстите на краката в мораво, докато той лежеше по гръб във фучащата линейка и кръв бликаше от раната му. Хора с порязани пръсти, разкъравени глави, болки в корема и счупени глезени пристигаха разкаяни и куцайки в амбулаторната палатка, където Гюс и Уес им боядисаха венците и пръстите на краката в мораво и им даваха очистително, за да го хвърлят в храстите. Веселото чествуване на празника продължи до късно през нощта и тишината бе често разбивана от диви, ликуващи викове и рекове на весели или повръщащи хора. Непрекъснато се чуваха звуци на повръщане, стенания, смях, поздравии, заплахи, псувни и трясък на разбити в камъни шишета. В далечината се чуваха мръсни песни. Беше по-лошо от посрещане на Коледа. По съображения за сигурност Йосарян си легна рано и скоро засънува, че лети почти неудържимо надолу по някаква безкрайна дървена стълба и тропа шумно и отсечено с токовете си. После се поразбуди и разбра, че някой стреля по него с картечница. Измъчено, ужасено стенание се надигна в гърлото му. Първата му мисъл бе, че Майлоу пак напада ескадрилата: той се изтърколи от леглото си на пода и легна отдолу, свит на треперееща топка, като шепнеше молитви, цял облян в студена пот и със сърце, тупащо като ковашка преса. Не се чуваше шум от самолети. Пиянски, щастлив

смях се носеше някъде отдалеч. „Честита Коледа, честита Коледа!“, викаше весело познат, тържествуващ глас някъде отвисоко между кратките, отсечени откоси на картечницата и Йосарян разбра, че неколцина войници, за да си направят шега, са отишли при някое от укрепените с чували пясък картечни гнезда, които Майлоу бе поставил по хълмовете след своята бомбардировка на ескадрилата, като бе назначил свои хора да ги обслужват. Гняв и омраза избухнаха в гърдите на Йосарян, когато разбра, че е жертва на безотговорна лудория, която прогони съня му и превърна самия него в скимтяща маса от човешка плът. Идеше му да стреля, да убива. Беше по-ядосан от когато и да било друг път, по-ядосан, отколкото в онзи миг, когато бе хванал Макуот за гърлото и искаше да го удуши. Картечницата отново откри огън. Гласове крещяха: „Честита Коледа!“, и злорад смях се понесе през мрака надолу по хълма като ликуващ вик на вещица. По пантофи и комбинезон Йосарян се втурна навън, за да си отмъсти, стиснал в ръка своя пистолет, 45-ти калибър, и както тичаше, мушна един пълнител в дръжката му и дръпна затвора, за да вкара патрон в цевта. Свали предпазителя и бе готов да почне да стреля. Чу как Нейтли тича подире му, за да го задържи, и го вика по име. Картечницата пак откри огън от едно черно възвишение над моторния парк. Оранжеви трасиращи куршуми, подобни на ниско плъзгащи се чертички, обръснаха покривите на тъмните палатки и едва не прерязаха върховете им. Ревове и груб смях отново прокъртяха между кратките откоси. Йосарян усещаше как омразата го гори отвътре като киселина. Излагаха на опасност живота му тия копелета! Със сляпа, свирепа ярост и решителност той изтича през лагера, отмина автомобилния парк, тичайки колкото му сили държат, и вече се изкачваше по хълма, следвайки тясната лъкатушеща пътека, когато Нейтли най-послед го настигна, все още викайки „Йо-Йо! Йо-Йо!“ с умолителен и разтревожен глас и молейки го да спре. Той сграбчи Йосарян за рамото и се опита да го задържи. Йосарян се извъртя, изтръгна се от него и зави встрани. Нейтли пак посегна към него и Йосарян стовари с всичка сила юмрука си право в деликатното, младо лице на Нейтли, изпсува го и дръпна назад ръка, за да го удари повторно, но Нейтли бе изохкал и изчезнал – легеше на земята, превит надве, покрил с ръце лицето си, и през пръстите му шуртеше кръв. Йосарян се обърна бързо и се втурна нагоре по пътеката, без да погледне назад.

Скоро видя картечницата. Две фигури, очертани като силуети, подскочиха, когато го чуха, и се скриха в нощта с подигравателен смях преди той да успее да стигне до тях. Закъснял бе. Стъпките им се

отдалечиха, оставяйки кръга от чували с пясък празен и тих в хладната, безветрена лунна светлина. Той се огледа обезсърчено. Отново предизвикателен смях достигна до ушите му от голямо разстояние. Наблизо изпраща съчка. Той коленичи, изпълнен с трепетна възбуда, и се прицели. Чу тихо шумолене на листа, което идеше от другата страна на чувалите с пясък, и изстреля два куршума бързо един след друг. Някой му отговори с един изстрел и Йосарян позна гърмежа.

– Дънбар? – извика той.

– Йосарян?

Двамата мъже излязоха от прикритията си и тръгнаха да се срещнат на открито, уморени и разочаровани, отпуснали надолу пистолетите си. И двамата леко потръпваха от мразовития въздух и още бяха задъхани от стремителното тичане по нанагорнището.

– Копелета! – каза Йосарян. – Избягаха.

– Скъсиха ми живота с десет години! – възкликна Дънбар. – Помислих, че онзи кучи син, Майлоу, пак ни бомбардира. Никога не бях изпитвал такъв страх. Много бих искал да знам кои бяха тия копелета.

– Сержант Найт е един от тях.

– Хайде да идем да го убием. – На Дънбар му тракаха зъбите. – Няма право да ни плаши така.

Но Йосарян вече не искаше да убива никого.

– Първо да помогнем на Нейтли. Май че зле го ударих, когато изтичах нагоре по хълма.

Но Нейтли го нямаше на пътеката, макар че Йосарян откри точно мястото по опръсканите с кръв камъни. Нямаше го и в палатката; намери го едва на другата сутрин, когато постъпиха в болницата като пациенти, след като научиха, че предишната нощ той е постъпил на лечение заради счупения си нос. Нейтли засия, изплашен и изненадан, когато те зашляпаха по пантофи и халати из отделението, следвайки сестра Крамър, която ги заведе до леглата им. Носът на Нейтли беше покрит с едра гипсова отливка и под двете, му очи имаше синини. Той се червеше слисано, изпаднал в плахо смущение, и казваше, че съжалява, когато Йосарян дойде да се извини, загдето го е ударил. Йосарян се чувствуваше ужасно; едва можеше да гледа смазаното лице на Нейтли, макар гледката да бе тъй комична, че без малко не прихна да се смее. На Дънбар бе противна тяхната сантименталност и тримата почувствуваха облекчение, когато Джоу Гладника се дотътри при тях със сложния си черен фотоапарат и измислените си симптоми на апандисит, за да бъде поблизо до Йосарян, та да го снима, когато опипва сестра Дъкет. Но и той

като Йосарян бе скоро разочарован. Сестра Дъкет бе решила да се омъжи за лекар – който и да е доктор, защото те всички печелеха добре – и не искаше да поеме никакви рискове в близост с човека, който един ден можеше да ѝ стане съпруг. Джоу Гладника беше ядосан и неутешим, докато един ден в болницата се появи свещеникът – последният човек, когото можеха да очакват – в кафяв кадифен халат, мършав, с лице, светнало като фар, сияещ и ухилен от такова огромно самодоволство, че не можеше да го прикрие. Свещеникът бе постъпил в болницата поради болки в сърцето, които докторите смятаха, че се дължат на газове в корема, и поради напреднал стадий на „уисконсински чакъл“.

– Какво, по дяволите, е „уисконсински чакъл“? – запита Йосарян.

– Тъкмо това искат да узнаят докторите! – изтърси гордо свещеникът със смях. Никой дотогава не го беше виждал в такова шеговито настроение, нито така щастлив. – Уисконсински чакъл! Не съществува такова нещо. Не разбирате ли? Излъгах ги. Спогодих се с докторите: обещах им да им кажа, когато уисконсинският чакъл се разнесе, ако ми обещаят, че няма да ми дават лекарства за тази болест.

Свещеникът бе извършил грях и добре бе направил. Здравият разум му подсказваше, че лъжата и бягството от дълга са грехове. От друга страна, всички знаят, че грехът е зло и че от зло не може да се роди добро. Но той се чувствуваше добре, положително се чувствуваше прекрасно. Следователно логично беше да заключи, че лъжата и бягството от дълга не могат да бъдат грехове. В момент на божествена интуиция свещеникът бе открил удобния защитен механизъм на логичното обяснение и беше въодушевен от откритието си – истинско чудо. Той бе разбрал, че изобщо не е почти никакъв фокус да се превърне порокът в добродетел и клеветата в истина, немошта във въздържание, арогантността в смирение, грабежът във филантропия, кражбата в чест, богохулството в мъдрост, бруталността в патриотизъм и садизмът в правосъдие. Всеки би могъл да го направи; не се изискваше никакъв ум. Изискваше се само да нямаш характер. Живо и с лекота свещеникът премина през цялата гама на общоприетите категории безнравственост, докато Нейтли седеше в леглото си зачервен от възбуда, зашеметен от цялата банда смахнати другари, чийто център бе станал. Беше поласкан и се боеше, че всеки миг може да се яви някое строго началство и да ги изхвърли всичките навън като тайфа безделници. Никой обаче не ги обезпокои. Вечерта, събрани в шумна, жизнерадостна дружина, те отидоха да видят един тъп холивудски фарс на цветна кинолента и когато, събрани в шумна, жизнерадостна дружина, се върнаха след тъпия холивудски фарс, войникът

в бяло беше пак в отделението. Дънбар изпищя и примря.

– Върнал се е! – пищеше Дънбар. – Върнал се е! Върнал се е!

Йосарян замръзна на мястото си вцепенен колкото от зловещата пискливост на Дънбаровия глас, толкова и от познатата бяла болезнена фигура на войника в бяло, от глава до пети в гипс и марля. Странен, треперящ звук неволно се изтръгна с клокочене от гърлото му.

– Върнал се е! – изпищя пак Дънбар.

– Върнал се е! – отекна в автоматичен ужас гласът на един блънуващ от силна треска болен.

Моментално цялото отделение се превърна в лудница. Тълпи от болни и ранени хора се разкрещяха бясно и несвързано, започнаха да тичат и да скачат по пътеките между леглата, сякаш сградата бе в пламъци. Еднокрак пациент с патерица подскачаше бързо напред-назад, обхванат от безумен ужас, и викаше:

– Какво има? Какво има? Пожар ли избухна? Пожар ли избухна?

– Върнал се е! – му кресна някой. – Не го ли чу? Върнал се е! Върнал се е!

– Кой се е върнал? – извика някой друг. – Кой?

– Какво значи това? Какво да правим?

– Пожар ли има?

– Ставай и тичай, дявол да те вземе! Всички да станат и да тичат.

Всички станаха и започнаха да тичат от единия край на отделението до другия. Един от контраразузнавачите търсеше пистолет да застреля друг контраразузнавач, който го бе ръгнал с лакът в окото. В залата настъпи хаос. Трескавият, който блънуваше от високата температура, скочи на пътеката и почти събори еднокракия, който случайно сложи облекчения с черен каучук връх на патерицата си върху голия крак на другия и му счупи няколко пръста. Блънуващият, който имаше треска и счупени пръсти на краката, се строполи на пода и заплака; в настъпилата сляпа, отчаяна суматоха другите болни се въртяха в кръг, препъваха се в него и го ритаха.

– Върнал се е! – продължаваха да мъкнат, да мърморят напевно или да крещят истерично всички, както препускаха напред-назад. – Върнал се е, върнал се е!

Сестра Крамър внезапно се озова сред тълпата като въртящ се полицай. Опитваше се да възстанови реда и се обля в сълзи, когато видя, че никой не я слуша.

– Тихо, моля, тихо – безполезно ги подканяше тя между гръмки ридания.

Свещеникът, блед като призрак, не разбираше ни най-малко какво става. Нищо не разбираше и Нейтли, който стоеше близо до Йосарян и се бе вкопчил в лакътя му. Не разбираше и Джоу Гладника, който подозрително следеше всичко, стиснал мършавите си юмруци, и с изплашено лице хвърляше погледи ту на една, ту на друга страна.

– Хей, какво става? – питаше умолително Джоу Гладника. – Какво става, дявол да го вземе?

– Същият е! – му извика натъртено Дънбар с глас, който се чу ясно над дрезгавата глъчка. – Не разбираш ли? Същият е!

– Същият е! – чу Йосарян себе си да повтаря като ехо, треперещ от дълбока, зловеща възбуда, която не можеше да овладее, и следвайки Дънбар, започна да си пробива път с лакти към леглото на войника в бяло.

– Не се тревожете, момчета – съветваше ги любезно, с несигурна усмивка niskият патриотичен тексасец. – Няма причина да се вълнувате. Защо вие всички просто не се успокоите?

– Същият е! – започнаха да шептят, да бърбят и да викат останалите.

Изведнъж сестра Дъкет също се появи.

– Какво става? – попита тя.

– Върнал се е! – изпищя сестра Крамър и се отпусна на гърдите на сестра Дъкет. – Върнал се е, върнал се е!

И в действителност беше същият човек. Бе загубил няколко инча на ръст и бе надал на тегло, но Йосарян го позна по двете неподвижни ръце и двата неподвижни, дебели, безполезни крака четирите крайника, изтеглени почти отвесно нагоре от опнати въжета и дълги оловни тежести, спускащи се от скрипците над него, и по черната дупка с неравни краища в превръзката над устата му. Всъщност той почти не се бе изменил. Същата цинкова тръба се издигаше от твърдата каменна маса над слабините му и същата бистра течност се изливаше в стъклен буркан на пода. Същата бистра течност капеше от стъклен буркан, вдигнат на поставка, във вената на лакътя му. Йосарян би го познал, където и да го видеше. Питаше се кой ли е вътре.

– Вътре няма никой! – изрева ненадейно Дънбар.

– Йосарян усети, че сърцето му спря за миг и краката му се подкосиха.

– Какво приказваш? – извика той със страх, зашеметен от мъчителната, искряща тревога в очите на Дънбар и безумния му вид на див ужас. – Да не ти е изхвъркнал умът? Какво, дявол да го вземе, искаш да

кажеш? Как така няма никой вътре?

– Откраднали са го – му извика Дънбар. – Отвътре е кухо като шоколаден войник. Просто са го откънали и са оставили само гипсовите превръзки.

– Че защо ще направят това?

– Защо правят всичко друго?

– Откраднали са го! – писна някой друг и цялото отделение се разпища. – Откраднали са го! Откраднали са го!

– Върнете се на леглата си – увещаваше сестра Дъкет Дънбар и Йосарян, като леко буташе Йосарян в гърдите. – Моля ви се, върнете се на леглата си.

– Ти си луд! – кресна сърдито Йосарян на Дънбар. – Какво, по дяволите, те кара да мислиш така?

– Видял ли го е някой? – попита Дънбар с подигравателна жар.

– Ти си го видяла, нали? – обърна се Йосарян към сестра Дъкет. – Кажй на Дънбар, че има някой вътре.

– Лейтенант Шмулкър е вътре – каза сестра Дъкет. – Той е целият обгорен.

– Видяла ли го е?

– Ти го видя, нали?

– Видял го е докторът, който го е превързал.

– Иди да го повикаш, хайде. Кой доктор беше?

Сестра Дъкет се стресна и изохка.

– Ами докторът не е тук! – възкликна тя. – Този пациент ни беше изпратен от една полева болница.

– Виждаш ли? – извика сестра Крамър. – Вътре няма човек.

– Вътре няма човек! – ревна и Джоу Гладника и затропа с крака по пода.

Дънбар си проби път през тълпата и разярен скочи на леглото на войника в бяло, за да се увери лично, като настървено притисна искрящото си око о разкъсаната черна дупка в черупката от бели превръзки. Той беше още наведен, втренчил едното си око в неосветената, неподвижна кухня на устата на войника в бяло, когато докторите и военната полиция изтичаха да помогнат на Йосарян да го издърпа настрана. Докторите носеха пистолети на кръста си. Войниците носеха пушки и карабини, с които тикаха и блъскаха назад тълпата мърморещи пациенти. В залата имаше носилка на колела; за няколко секунди войникът в бяло бе умело вдигнат от леглото и изнесен навън. Докторите и военните полицаи минаха през отделението, уверявайки болните, че всичко е наред.

Сестра Дъкет дръпна Йосарян за ръката и му пошепна крадешком да я чака в стенния шкаф за метли в коридора. Йосарян се зарадва, когато я чу. Помисли си, че на сестра Дъкет най-последно й се е приискало оная работа, и щом влязоха в шкафа за метлите, той вдигна полата ѝ, но тя го блъсна назад. Имала да му съобщи нещо спешно за Дънбар.

– Ще го изчезнат – каза тя.

Йосарян присви очи от недоумение.

– Ще го какво? – попита той изненадан и се изсмя смутено. – Какво значи това?

– Не знам. Чух ги да говорят зад вратата.

– Кои говореха?

– Не знам. Не можах да ги видя. Само чух да казват, че ще изчезнат Дънбар.

– Защо ще го изчезнат?

– Не знам.

– Това е безсмислица. Дори е граматически неправилно. Какво, дявол да го вземе, значи да изчезнат някого?

– Не знам.

– Исусе Христе, голяма помощ ми оказваш!

– Защо се заяждаш с мене? – възнегодува сестра Дъкет обидена и започна да подсмърча, за да съдържи сълзите си. – Искам да помогна. Не съм аз виновна, че искат да го изчезнат, нали? Не трябваше да ти казвам.

Йосарян я взе в обятията си и я прегърна с нежна, разкаяна ласкавост.

– Съжалявам – извини се той, целуна почтително бузата ѝ и изтича да предупреди Дънбар, но не можа никъде да го намери.

35

БОРЕЦЪТ МАЙЛОУ

Йосарян се молеше за първи път в живота си. Той падна на колене и се молеше на Нейтли да не се записва вече доброволно за повече полети, след като е изкарал седемдесет. Вождът Бял Полуовес наистина умря от пневмония в болницата и Нейтли сега бе поискал да бъде назначен на неговото място. Но Нейтли просто не искаше да слуша Йосарян.

– Трябва да продължа да летя – настояваше Нейтли неуверено, като кривеше лице, насилвайки се да се усмихне. – Иначе ще ме изпратят в Щатите.

– Така ли?

– Не искам да замина, преди да мога да я взема със себе си.

– Толкова ли много значи тя за тебе?

Нейтли кимна обезсърчено.

– Иначе може би никога няма да мога да я видя.

– Тогава поискай да те зачислят в земния персонал – настояваше Йосарян. – Изкарал си необходимия брой полети и нямаш нужда от парите за прелетни часове. Защо не поискаш мястото на вожда Бял Полуовес, щом не ти е непоносимо да работиш с капитан Блак?

Нейтли поклати глава и бузите му потъмняха от плахо съжаление и покруса.

– Няма да ми го дадат. Говорих с полковник Корн и той ми каза, че трябва да участвувам в още бойни полети, иначе ще ме изпратят в Щатите.

Йосарян бясно изпсува.

– Това е направо мръсотия.

– Май че и така не е лошо. Извършил съм седемдесет полета, без нищо да ми се случи. Тъй че ще мога да изкарам още няколко.

– Не предприемай нищо, докато не говоря с един човек – отрязва Йосарян и отиде да потърси помощ от Майлоу, който веднага след това отиде да поиска помощ от полковник Каткарт – желаше да бъде включен в предстоящите бойни полети.

Майлоу бе заслужил много отличия. Той бе летял безстрашно срещу опасности и критики, като бе продавал на добри цени бензин и сачмени лагери на Германия, за да изкара добра печалба и да допринесе за поддържането на равновесие на силите между воюващите страни.

Неговото хладнокръвие под неприятелския огън беше изискано и безкрайно. Предан на целта, по-предан дори, отколкото изискваше дългът му, той бе повишил цената на храната в столовете толкова, че всички офицери и войници трябваше да му дават цялата си заплата, за да ядат. Алтернативата, която им оставаше, защото имаше алтернатива, разбира се, тъй като Майлоу мразеше принудата и беше красноречив борец за свободата на хората сами да вземат решение, беше да гладуват. Когато вълна от вражеска съпротива посрещна нападението му, той здраво заста на позицията си, без да мисли за сигурността си, и храбро се позоваваше на закона за търсенето и предлагането. И когато някой някъде каза „не“, Майлоу отстъпи неохотно, защитавайки смело дори при отстъплението си историческото право на свободните хора да плашат толкова, колкото са принудени да плащат, за да си доставят онова, което им е нужно, за да живеят.

Майлоу бе заловен на местопрестъплението, когато ограбваше съотечествениците си, и в резултат на това акциите му се повдигнаха както никога дотогава. Той удържа думата си дори когато един разбунтуван кокалест майор от Минесота сви устни и поиска своя дял от синдиката, тъй като Майлоу постоянно повтаряше, че всички имат дял. Майлоу отговори на предизвикателството, като написа думата „акция“ на първия къс хартия, който му падна, и му го подаде с презрителен жест на оскърбена добродетел; така спечели завистта и възхищението на всички, които го познаваха. Той беше на върха на славата си и полковник Каткарт, който го познаваше и се възхищаваше от бойното му минало, се учуди от крайно почтителното смирение, с което Майлоу се представи в щаба на авиогрупата и изложи фантастичната си молба да му бъдат възложени по-опасни задачи.

– Искате да извършвате повече бойни полети? – ахна полковник Каткарт. – Защо, дявол да го вземе?

Навел кротко глава, Майлоу отговори със сериозен глас:

– Желая да изпълня дълга си, сър. Моята страна е във война и аз искам да се бия и да я защитавам, както всички други.

– Но, Майлоу, вие изпълнявате дълга си! – възкликна полковник Каткарт със смях, който прокънтя весело. – Не знам друг човек, който да е направил повече, отколкото сте направили вие. Кой им даде да ядат памук с шоколадова глазура?

Майлоу поклати глава бавно и тъжно.

– Но във време на война не е достатъчно да бъдеш завеждащ стол, полковник Каткарт.

– Напротив, достатъчно е, Майлоу. Какво ви е прихванало?

– Не, не е достатъчно, господин полковник – възрази Майлоу с малко по-твърд тон, повдигайки изразително покорните си очи само толкова, колкото бе нужно да улови погледа на полковник Каткарт. – Някои хора вече започват да мърморят.

– О, това ли било? Дайте имената им, Майлоу. Дайте ми имената им и аз ще се погрижа да ги включа във всички опасни полети, които извършва групата.

– Не, господин полковник, боя се, че са прави – каза Майлоу, като отново провеси глава. – Изпратен съм на фронта като пилот и трябва да участвам в повече бойни полети и да посвещавам по-малко време на задълженията си като завеждащ стола.

Полковник Каткарт бе изненадан, но готов да съдейства.

– Е, Майлоу, щом наистина смятате така, мисля, че мога да наредя работите както искате. Колко време сте вече в Европа?

– Единадесет месеца, сър.

– И колко полета сте извършили?

– Пет.

– Пет? – запита полковник Каткарт.

– Пет, сър.

– Пет, а? – Полковник Каткарт потърка замислено бузата си. – Не е много добре, нали?

– Не е ли? – запита Майлоу с остър, режеш глас, като вдигна очи.

Полковник Каткарт се сви.

– Напротив, много е добре, Майлоу – поправи се бързо той. – Съвсем не е лошо.

– Не, господин полковник – каза Майлоу с дълга, изпълнена с копнеж и съжаление въздишка, – не е много добре. Макар че е много великодушно от ваша страна да казвате, че е добре.

– Но наистина не е лошо, Майлоу. Съвсем не е лошо, като се вземе предвид целият ваш ценен принос. Пет полета ли казвате? Само пет?

– Само пет, сър.

– Само пет. – За миг полковник Каткарт се почувствува страшно потиснат: чудеше се какво всъщност мисли Майлоу и дали вече не си е спечелил лошо име с него. – Пет е много добре, Майлоу – забеляза той с възторг, съзирайки лъч надежда. И бас държа, че в тия пет не е включен онзи път, когато ни бомбардирахте.

– Грешите, сър, включен е.

– Тъй ли? – запита полковник Каткарт с леко учудване. Но вие не

летяхте тогава, нали? Доколкото си спомням, вие бяхте в контролната кула с мен, нали?

– Но това беше мой полет – настоя Майлоу. – Аз го организирах и използвах мои самолети и припаси. Аз планирах и контролирах цялата операция.

– О, разбира се, Майлоу, разбира се. Аз не оспорвам това. Само проверявах броя, за да се уверя, че сте включили всички полети, които трябва да ви се зачетат. Броите ли и онзи път, когато се договорихме с вас да бомбардирате моста при Орвието?

– О, не, сър, мисля, че не трябва да го включвам, тъй като бях в Орвието по това време и направлявах противовъздушния огън.

– Не виждам това да изменя нещата. То все пак беше ваш полет. И отгоре на всичко дяволски добри попадения, трябва да призная. Не удачихме моста, но получихме прекрасно събрани попадения. Спомням си, че генерал Пекъм ги коментираше. Не, Майлоу, настоявам да броите също и полета над Орвието.

– Щом настоявате, сър...

– Настоявам, Майлоу. Сега чакайте да видим... общият сбор е шест полета, което е дяволски добре, Майлоу, наистина. Шест полета представлява увеличение с двадесет на сто само за няколко минути, което съвсем не е лошо, Майлоу, съвсем не е лошо.

– Много от другите офицери имат по седемдесет полета – изтъкна Майлоу.

– Но те никога не са произвеждали памучен шоколад, нали? Майлоу, вие вършите повече, отколкото се изисква от вас.

– Но те печелят всичката слава и възможности за повишение – настояваше Майлоу така раздразнен, че го избиваше на хленч. – Сър, искам и аз да участвувам и да се бия както всички други. Затова съм дошъл. И аз искам да спечеля медали.

– Да, Майлоу, разбира се. Всички желаем да прекараме повече време в сражение, но хора като вас и мен служат по различен начин. Вижте моята собствена атестация. – Полковник Каткарт се изсмя неодобрително. – Бас държа, че, общо взето, хората не знаят, Майлоу, че аз самият имам само четири полета, нали?

– Не, сър – отвърна Майлоу. – Общеизвестно е, че имате само три полета и че един от тях беше, когато Арфи по погрешка прелетя с вас над неприятелска територия на път за Неапол, където вие отивахте, за да си купите хладилен резервоар за вода на черна борса.

Изчервявайки се от смущение, полковник Каткарт се отказа от по-

нататъшния спор.

– Отлично, Майлоу. Не мога да ви изкажа достатъчно голяма похвала за това, което искате да извършите. Щом наистина това значи толкова много за вас, ще наредя на майор Майор да ви включи в следващите шестдесет и четири въздушни нападения, така че и вие да имате седемдесет полета.

– Благодаря ви, господин полковник, благодаря ви, сър. Вие не си давате сметка какво значи това.

– Няма защо да ми благодарите, Майлоу. Зная точно какво значи това.

– Не, господин полковник, мисля, че не знаете какво значи това – изрази остро несъгласието си Майлоу. – Някой ще трябва вместо мен да се заеме с ръководството на синдиката, и то веднага. Това е доста сложна работа, а аз мога да бъда свален всеки миг.

Лицето на полковник Каткарт мигновено засия при тази мисъл и той затърка ръце със скъперническа жар.

– Знаете ли, Майлоу, мисля, че полковник Корн и аз бихме били склонни да ви облекчим, като поемем това бреме – подхвърли той с незаинтересован вид, като почти облизваше устни, предусещайки сладостта на сделката. – Нашият опит с доматчета на черна борса ще ни бъде твърде полезен. Откъде да почнем?

Майлоу наблюдаваше полковник Каткарт, без да мигне, с ласкав, простодушен израз.

– Благодаря ви, сър. Много мило от ваша страна. Да почнем с безсолната диета за генерал Пекъм и диетата без мазнини за генерал Дрийдъл.

– Чакайте да взема молив. Какво идва след това?

– Кедрите.

– Кедри?

– От Ливан.

– Ливан?

– Купуваме кедри от Ливан, които трябва да се изпратят в дъско-резницата в Осло, където ще бъдат нарязани. Строителният материал отива за Кейп Код. С. О. О. – плащане в брой при предаване на стоката. После имаме граха.

– Граха?

– Който е в открито море. Имаме цели параходи с грах, които плават в открито море от Атланта до Холандия, за да платим за лалетата, които бяха изпратени за Женева, за да платим за сиренето, което трябва

да отиде във Виена М. I. P.

– М. I. P.?

– Парите на ръка. На Хабсбургите им се клатят краката.

– Майлоу...

– И не забравяйте поцинкованата ламарина на склад във Флинт. Четири вагона поцинкована ламарина трябва да бъдат изпратени по въздуха за претопяване в Дамаск по пладне на осемнадесети, условия Р. О. В. Калкута, два процента, десет дни, Е. О. М. Един месершмит, пълен с коноп, трябва да пристигне в Белград срещу С-47, полупълен с полупресовани фурми от Хартум. Използвайте парите от португалската аншоа, която продаваме обратно в Лисабон, за да платим египетския памук, който ни се връща от Мамаронек, и за да купите колкото може повече портокали в Испания. Винаги плащайте в брой за paraņas.

– Naranjas?

– Така наричат портокалите в Испания. И ... о, да. Не забравяйте пилтдаунския човек.

– Пилтдаунския човек?

– Да, пилтдаунския човек. В момента Смитсъновият институт не е в състояние да плати цената, която искаме за втория пилтдаунски човек, но те очакват да се помине един богат и любим дарител и...

– Майлоу...

– Франция иска да ѝ изпратим колкото може повече магданоз и аз мисля, че можем да направим това, понеже ни са нужни франкове за италианските лири за пфенингите за фурмите, когато се върнат. Също поръчах огромна пратка балсово дърво от Перу, за да се разпредели пропорционално между столовете на синдиката.

– Балсово дърво? Какво ще правят столовете с балсовото дърво?

– Хубаво балсово дърво не се намира лесно сега, господин полковник. Просто сметнах, че не лоша идея да не се пропуца случаят да се купи.

– Предполагам, че не е лоша идея – предположи неуверено полковник Каткарт с вид на човек, страдащ от морска болест. – Вероятно цената е била приемлива.

– Цената – каза Майлоу – беше възмутителна, положително безбожна! Но тъй като го купихме от един от нашите филиали, бяхме доволни да платим тази цена. Погрижете се за кожата.

– За кошерите?

– За кожата.

– За кожата?

– За кожата. В Буенос Айрес. Трябва да бъдат ошавени.

– Ошавени?

– В Нюфаундланд. И изпратени в Хелзинки N. M. I. P. преди пролетта. Във Финландия всичко върви N. M. I. P., преди да започне пролетното топене на ледовете.

– Без пари на ръка? – отгатна полковник Каткарт.

– Много добре, господин полковник. Просто имате дарба, сър. После имаме корк.

– Корк?

– Да се прати в Ню Йорк. Елхи в Делхи, салам в Сиам, пшеница в Ница, локум в Хартум.

– Майлоу!

– Имаме и въглища в Нюкасл, сър.

Полковник Каткарт вдигна ръце.

– Спрете, Майлоу! – извика той почти през сълзи. – Няма смисъл. Вие сте точно като мен: абсолютно необходим. Той блъсна молива настрана и скочи на крака, вбесен до безумие. – Майлоу, вие не можете да участвате в още шестдесет и четири полета. Не можете да участвате дори в един полет. Цялата система ще рухне, ако се случи нещо с вас.

Майлоу кимна спокойно с вид на човек, който е доволен, че може да послужи.

– Сър, забранявате ли ми да участвам в полети?

– Майлоу, забранявам ви да участвате в полети – заяви полковник Каткарт с тон на строг и непреклонен авторитет.

– Това не е честно, сър – каза Майлоу. – А какво ще стане с моята атестация? Другите печелят всичката слава, медали и реклама. Трябва ли да бъда онеправдан само защото върша добра работа като завеждащ стол?

– Не, Майлоу, не е честно. Но не виждам какво мога да направя.

– Може би е възможно да наредим някой друг да участва в полети вместо мен.

– Може би е възможно да наредим някой друг да участва в полети вместо вас – подхвърли полковник Каткарт. – Какво ще кажете за стачкуващите миньори в Пенсилвания и Западна Вирджиния?

Майлоу поклати глава.

– Много дълго време ще трябва, за да се обучат. Но защо не някои хора от ескадрилата, сър? В края на краищата аз върша всичко това за тях. Те трябва да бъдат готови срещу това да направят нещо за мен.

– Но защо не някои хора от ескадрилата, Майлоу?! – възкликна

полковник Каткарт. – В края на краищата вие вършите всичко това за тях. Те трябва да бъдат готови срещу това да направят нещо за вас.

– Каквото е право, право си е.

– Каквото е право, право си е.

– Те биха могли да се редуват.

– Биха могли да се редуват и участвуват в полети вместо вас, Майлоу.

– Кому ще се зачетат полетите?

– На вас ще се зачетат, Майлоу. И ако някой от хората, които летят вместо вас, спечели медал, вие получавате медала.

– Кой умира, ако го свалят?

– Е, той умира, разбира се. В края на краищата, Майлоу, каквото е право, право си е. Има само едно нещо...

– Ще трябва да повишите броя на полетите.

– Може да трябва да повиша броя на полетите и не съм сигурен дали хората ще ги извършат. Те са още огорчени, задето ги повдигнах на седемдесет. Ако мога да накарам някой от редовите офицери да извърши повече полети, останалите вероятно ще се поведат по него.

– Нейтли ще извърши повече полети, сър – каза Майлоу. – Тъкмо преди малко ми бе казано под най-голяма тайна, че той ще направи всичко, каквото му се нареди, само за да остане на фронта, защото е влюбен в едно момиче тук.

– Но Нейтли ще извърши още полети! – заяви полковник Каткарт и удари длани със звънък, победоносен плясък. – Да, Нейтли ще лети още. И този път наистина ще повиша полетите направо на осемдесет, та наистина да смая генерал Дрийдъл. И това е много добър начин пак да пратя в сражение този гаден плъх Йосарян, където той може да бъде убит.

– Йосарян?

Трепет на дълбока тревога мина по простосърдечните, грубовати черти на Майлоу и той замислено почеса края на червеникавокестенявите си мустаци.

– Да, Йосарян. Чувам, че той обикалял наоколо и разправял, че е изкарал полетите си и че за него войната била свършила. Е, може да е изкарал полетите си. Но не е изкарал вашите полети, нали? Ха-ха, хубава изненада му се готви.

– Сър, Йосарян е мой приятел – възрази Майлоу. – Никак не ми се иска да бъде отговорен, че съм направил нещо, което може да го прати отново в сражение. Дължа много на Йосарян. Няма ли начин да направим изключение за него?

– О, не, Майлоу – изкудкудяка сентенциозно полковник Каткарт, възмутен от такова предложение. – Никога не трябва да облагодетелствуваме никого. Винаги трябва да се отнасяме еднакво към всички.

– Бих дал за Йосарян всичко, което притежавам – упорствуваше бойко Майлоу в полза на Йосарян. – Но тъй като не притежавам нищо, не мога да му дам нищо, нали? И така, той ще трябва да опита щастието си както и всички други, нали?

– Каквото е право, право си е, Майлоу.

– Да, сър, каквото е право, право си е – съгласи се Майлоу. – Йосарян не е по-добър от другите и той няма никакво право да очаква особени привилегии, нали?

– Да, Майлоу. Каквото е право, право си е.

И Йосарян нямаше време да се спаси, когато късно следобед същия ден полковник Каткарт издаде заповедта си, че броят на полетите се повишава, нямаше време да разубеди Нейтли да не лети повече, нито дори да се наговаря пак с Добз да убият полковник Каткарт, тъй като тревогата бе дадена внезапно призори на следващия ден и летците бяха накарани бързо да се качат в камионите и откарани с най-голяма бързина в бараката за инструктаж, а оттам на летището, където раздрънканите цистерни още помпаха бензин в резервоарите на самолетите и подтичващите групи механици работеха с най-голяма бързина, за да вкарат петстотинкилограмовите фугасни бомби в бомбовместилищата. Всички тичаха, докато цистерните свършиха работата си, и моторите бяха запалени, за да се загряват.

Разузнаването бе донесло, че един тежко повреден италиански кръстосвач, който бил на сух док в Ла Специя, щял същата сутрин да бъде изтеглен с влекачи във фарватера при входа на пристанището и потопен там, за да не могат съюзните армии да използват удобствата на дълбокото пристанище, когато превземат града. По изключение един доклад на военното разузнаване се оказа точен. Дългият кораб беше изминал половината път до входа на пристанището, когато те долетяха от запад и го разкъсаха на две с преки попадения от всяко звено; това изпълни всички с вълни от страшно гъделичкаща колективна гордост, докато се озоваха сред прегради от флак. Стрелбата идеше от оръдия, поставени на всяка извивка на огромната подкова от планини, заграждаща залива под тях. Дори Хавърмайър прибягна до най-бесните възможни маневри, когато видя грамадното разстояние, което трябваше да измине, за да се изплъзне от огъня, а Добз, който държеше контролния лост и караше самолета на зигзаг, направи зиг вместо заг, блъсна се в

съседния самолет и отхапа опашката му. Крилото му се отчупи от основата, самолетът полетя надолу като камък и почти мигновено изчезна от погледа на всички. Нямахме пламък, нито дим, нито най-малкия необичаен шум. Другото крило се завъртя мощно като перка на бетонобъркачка, докато самолетът падаше отвесно с носа надолу в права линия с все по-голяма скорост. Заби се във водата, която, разпенена от удара, се отвори като бяла водна лилия върху тъмносиньото море и блисна обратно като гейзер от ябълковозелени мехури, когато самолетът потъна. Всичко свърши за няколко секунди. Не се показаха никакви парашути. А в другия самолет Нейтли бе също убит.

36 ИЗБАТА

Смъртта на Нейтли едва не уби свещеника. Военният свещеник Шипман седеше в палатката си, сложил очилата си за четене, и се занимаваше с книгата си, когато телефонът извънтя и от летището му съобщиха за сблъскването на двата самолета във въздуха. Стомахът му мигновено се сви. Когато сложи слушалката обратно, ръката му трепереше. Другата му ръка също се разтрепера. Катастрофата беше огромна, умът му просто не можеше да я възприеме. Дванадесет души убити – какво страхотно нещо, колко ужасно! Уплахата му растеше. Инстинктивно се помоли Йосарян, Нейтли, Джоу Гладника и другите му приятели да не са между жертвите, после, разкаян, се упрекна, тъй като да се моли за техния живот, означаваше да се моли за смъртта на младежи, които дори не познаваше. Беше вече много късно да се моли, но това беше единственото, което знаеше да прави. Сърцето му тупаше силно с шум, който сякаш идваше извън него, и той разбра, че никога вече няма да седне на зъболекарски стол, няма да зърне хирургически инструмент, няма да присъства на автомобилна катастрофа или да чуе крясък нощем, без да изпита същото бурно сърцебиене и същия страх, че може да умре. Никога няма да види юмручен бой, без да се страхува, че ще припадне и ще си разбие черепа на тротоара, или ще получи смъртоносен разрыв на сърцето, или мозъчен кръвоизлив. Питаше се дали някога ще види отново жена си и трите си малки деца. Питаше се дали изобщо трябва да види отново жена си, след като капитан Блак му бе внушил силни съмнения във верността и характера на жените. Имаше толкова много мъже, мислеше си той, които биха могли да се окажат по-задоволителни сексуално от него. Сега, когато мислеше за смърт, винаги мислеше за жена си, а когато мислеше за жена си, винаги мислеше, че ще я загуби.

След минута свещеникът се почувства достатъчно силен, за да стане и отиде с мрачна неохота до съседната палатка при сержант Хуиткоум. Тръгнаха с джипа на сержант Хуиткоум. Свещеникът стисна ръцете си в юмуци, за да не треперят, както лежах в скута му. Стискаше зъби и се мъчеше да не слуша как сержант Хуиткоум с ликуващо чуруликане коментира трагичното събитие. Дванадесет убити значеше дванадесет клиширани съболезнователни писма, които могат да бъдат изпратени наведнъж на роднините им, с подписа на полковник Каткарт, и

това даваше на сержант Хуиткоум надежда, че ще може да прокара в „Сатърди Ивнинг Поуст“ статия за полковник Каткарт навреме, за да излезе във великденския брой.

На летището царуваше тежко мълчание; като безмилостно, нелепо заклинание то сковаваше всяко движение и държеше в плен единствените същества, които биха могли да го нарушат. Свещеникът беше обзет от някакво чувство на страхопочитание. Никога да тогава не бе усещал такава дълбока, ужасяваща тишина. Почти двеста души, уморени, измъчени, унили, събрани в мрачна, неподвижна маса, стояха, държейки сгънатите си парашути, пред бараката за инструктаж с безсмислено втрещени очи и извили глави под различни ъгли, зашеметени и подтиснати. Сякаш не желаеха да си отидат, сякаш не можеха да се движат. Свещеникът отчетливо и остро възприемаше лекия шум, който правеха стъпките му, докато се приближаваше. Очите му бързо, трескаво търсеха през неподвижния лабиринт от отпуснати фигури. Най-сетне с огромна радост зърна Йосарян, но миг след това бавно разтвори уста, обхванат от непоносим ужас, когато забеляза Йосаряновия изразителен, унил, мрачен вид – изглеждаше упоен от дълбоко отчаяние. Веднага разбра, че Нейтли е мъртъв, и пронизан от остра болка, отблъсна тази мисъл, разтърсвайки глава с негодуваща и умолителна гримаса. Ударът го вцепени. Ридание се изтръгна от гърдите му. Краката му останаха без кръв, стори му се, че ще падне. Нейтли беше мъртъв. Всяка надежда, че може би греша, бе разбита от звука на името на Нейтли – то сега се отделяше все по-ясно от почти недоловимия ромон на шепнещи гласове, за които той внезапно си даде сметка. Нейтли беше мъртъв; момчето е било убито. Скимтящ звук се надигна в гърлото на свещеника и челюстта му се разтрепера. Очите му се напълниха със сълзи, той плачеше. Тръгна на пръсти към Йосарян, за да оплаква мъртвия с него и да сподели безмълвната му скръб. В този миг една ръка сграбчи грубо лакътя му и рязък глас запита:

– Свещеник Шипман?

Той се обърна изненадано и се озова пред дебел, бояк полковник с голяма глава, мустаци и гладка румена кожа. Никога преди не бе виждал този човек.

– Да. Какво има?

Пръстите така стискаха ръката му, че свещеникът усети силна болка и напразно се опита да се отскубне.

– Елате с мен.

Свещеникът се отдръпна назад уплашен и смутен.

– Къде? Защо? Кой сте вие изобщо?

– Най-добре ще направите да тръгнете с нас, отче – каза напевно с почиттелно тъжен глас един мършав, майор с лице на ястреб. – Ние сме служебни лица. Искаме да зададем някои въпроси.

– Какви въпроси? Какво има?

– Нали вие сте свещеник Шипман? – запита дебелият полковник.

– Този е – отговори сержант Хуиткоум.

– Вървете с тях – извика капитан Блак на свещеника с враждебен и презрително-подигравателен тон. – Ако си знаете интереса, ще влезете в колата.

Няколко чифта ръце непротивостоимо теглеха свещеника. Искаше да извика за помощ към Йосарян, но той беше твърде далече, за да го чуе. Някои от хората, които бяха наблизко, започнаха да го гледат с нарастващо любопитство. Свещеникът обърна настрани лице, пламнал от срам, и се остави да го вкарат в задната част на щабната кола, където го поставиха да седне между тлъстия полковник с едрото, червено лице и кокалестия, мазен, унил майор. Той автоматично протегна ръце, питайки се за миг дали не искат да му сложат белезници. Един друг офицер беше вече седнал на предното място. Висок войник от военната полиция със свирка на врата и бял шлем на главата седна зад кормилото. Свещеникът не посмя да вдигне очи, докато затворената кола не излезе с люшкане от летището и бързо въртящите се колела не застанаха по неравния асфалтиран път.

– Къде ме карате? – запита той с глас, премалял от страх и чувство за виновност, все още със сведени очи. Мина му през ума, че го задържат, защото е виновен за самолетната злополука и смъртта на Нейтли. – Какво съм направил?

– Я си затваряй мръсната уста. Ние ще задаваме въпроси, а не ти – каза полковникът.

– Не му говорете така – каза майорът. – Не е необходимо да се проявява неуважение.

– Тогава ти му кажи да си затваря мръсната уста, защото ние ще задаваме, въпроси, а не той.

– Отче, моля ви се, затваряйте си мръсната уста, защото ние ще задаваме въпроси, а не вие – подкани го съчувствено майорът. – Ще бъде по-добре за вас.

– Не е нужно да ми казвате „отче“ – каза свещеникът. – Аз не съм католик.

– И аз не съм католик – каза майорът. – Просто защото съм много

набожен човек, обичам да казвам „отче“ на всички свещеници.

– Той дори не вярва, че има атеисти в окопите – присмя му се полковникът и смушка свойски свещеника в ребрата. – Хайде, господин свещеник, кажете му. Има ли атеисти в окопите?

– Не знам, сър – отвърна свещеникът. – Никога не съм бил в окоп.

Офицерът, който седеше отпред, бързо извъртя глава със заядлив израз.

– Никога не сте били и в отвъдния свят, нали? Но знаете, че има отвъден свят, нали?

– Или не знаете? – запита полковникът.

– Много тежко престъпление сте извършили, отче – каза майорът.

– Какво престъпление?

– Още не знаем – каза полковникът. – Но ще открием. И сме сигурни, че е много тежко.

При щаба на авиогрупата колата се отби от пътя, изскърцавайки с гуми и намалявайки малко скоростта, заобиколи паркинга и спря зад сградата. Тримата офицери и свещеникът слязоха. Вървейки един след друг, те го заведоха по една разклатена дървена стълба в избата и го вкараха във влажна, мрачна стая с нисък циментов таван и неизмазани каменни стени. Във всички ъгли имаше паяжини. Огромна стоножка притича през стаята да се скрие зад водопроводната тръба. Сложиха свещеника да седне на нетапициран стол с права облегалка, който стоеше зад малка, гола маса.

– Моля, настанете се удобно, господин свещеник – покани го сърдечно полковникът, като запали един ослепителен прожектор и го насочи право в лицето на свещеника. Остави на масата два месингови бокса и кутия кибрит. – Отпуснете се.

Очите на свещеника изскочиха невероятно от орбитите си. Зъбите му тракаха и той усети, че крайниците му съвсем изнемошават. Беше безсилен. Можеха да правят каквото искат с него, даде си сметка той. Тези брутални хора могат да го пребият още тук, в избата, и никой няма да се намеси да го спаси освен може би набожния и симпатичен майор с остри черти, който завъртя крана на умивалника, оставяйки го да капе шумно, и се върна при масата, за да сложи парче тежък гумен маркуч до месинговите боксове.

– Всичко ще бъде наред, господин свещеник – каза насърчително майорът. – Няма от какво да се страхувате, ако не сте виновен. От какво се боите? Не сте виновен, нали?

– Обаче той е виновен – обади се полковникът. – Ужасно е виновен.

– Виновен в какво? – изрече умопително свещеникът, който се чувствуваше все по-слисан и не знаеше към кого от тримата офицери да се обърне за милост. Третият офицер не носеше никакви отличителни знаци и се спотайваше мълчаливо встрани. – Какво съм направил?

– Това именно ще открием сега – отговори полковникът и бутна един бележник и молив през масата. – Напишете си името, моля. Със собствения си почерк.

– Със собствения си почерк?

– Точно така. Къде да е на страницата. – Когато свещеникът се подписа, полковникът взе бележника и го постави редом с лист хартия, който бе извадил от някаква папка. – Виждаш ли? – каза той на майора, който бе дошъл до него и тържествено надзърташе през рамото му.

– Не е същият почерк – съгласи се майорът.

– Казах ти, че той го е направил.

– Какво съм направил?

– Господин свещеник, това е голям удар за мен – каза майорът с обвинителен, дълбоко нажален тон.

– Кое е голям удар?

– Нямам думи да ви кажа колко съм разочарован от вас.

– Защо? – настояваше крайно възбудено свещеникът. – Какво съм направил?

– Ей затова – отвърна майорът с израз на разочарование и отвращение, като захвърли на масата бележника, на който свещеникът беше написал името си. – Това не е вашият почерк.

Свещеникът премигна от смайване.

– Но разбира се, че е моят почерк.

– Не, не е вашият почерк, господин свещеник. Пак лъжете.

– Но аз току-що го написах! – ивика свещеникът вбесен. – Вие видяхте, че го пиша.

– Тъкмо там е работата – отговори майорът с горчивина. – Видях, че го пишете. Не можете да отречете, че сте го написали. Човек, който лъже за собствения си почерк, ще лъже за всичко.

– Но кой лъже за собствения ми почерк? – попита свещеникът, забравяйки страха си в прилив на гняв и възмущение, които внезапно се надигнаха в гърдите му. – Да не сте полудели или що? За какво говорите вие двамата?

– Искахме от вас да напишете името си със собствения си почерк. А вие не го написахте.

– Разбира се, че го написах. С чий почерк съм го написал, ако не с

моя собствен?

– С чужд почерк.

– Чий почерк?

– Тъкмо това ще открием сега – заплаши го полковникът.

– Говорете, господин свещеник.

Свещеникът гледаше ту единия, ту другия, съмнение и истерия се надигаха у него.

– Това е моят почерк – твърдеше той страстно. – Какво друго е мой почерк, ако не това.

– Ето какво – отговори полковникът. И с твърде високомерен вид той подхвърли на масата фотокопие от военно писмо, преснето от микрофилм, в което всичко бе зачеркнато освен обръщението „Мила Мери“ и на което цензуриращият офицер бе написал „Копнея неутешимо за теб. Р. О. Шипман, военен свещеник, Армия на Съединените щати“. Полковникът се усмихна презрително, наблюдавайки как лицето на свещеника става вишневочервено. – Е, господин свещеник? Знаете ли кой е написал това?

Свещеникът помисли няколко секунди, преди да отговори; беше познал Йосаряновия почерк.

– Не.

– Можете да четете, нали – настояваше язвително полковникът. – Който го е писал, е сложил името си.

– Моето име е написано тук.

– Значи вие сте го писали.

– Не съм го писал аз. Пък и това не е моят почерк.

– Тогава сте се подписали с чужд почерк – възрази полковникът, като вдигна рамене. – Само това значи.

– О, смешна работа! – изкрещя свещеникът, внезапно загубвайки всяко търпение. Страшно разярен, той скочи на крака със стиснати юмруци. – Няма повече да търпя това! Чувате ли? Дванадесет души бяха току-що убити и аз нямам време за тия глупави въпроси. Нямаме никакво право да ме държите тук и аз няма вече да понасям това.

Без да каже дума, полковникът го блъсна силно в гърдите и го свали обратно на стола. Внезапно свещеникът отново се почувствува слаб и много уплашен. Майорът грабна гумения маркуч и започна заканително да пляска с него по разтворената си длан. Полковникът вдигна кибритената кутия, извади една клечка и я опря в драскалото, очаквайки със заплашителен поглед някакъв нов признак на непокорство у свещеника. Свещеникът беше блед и тъй вцепенен, че не можеше да пошавне. Най-

после ярката светлина на прожектора го накара да се обърне настрани; шумът от капещата вода от крана стана по-силен и непоносимо го дразнеше. Искаше да му кажат какво искат, за да може да признае. Чакаше напрегнато, когато по знак, даден от полковника, третият офицер тръгна бавно от стената и седна на масата, на няколко инча от свещеника.

Лицето му бе безизразно, очите проникателни и студени.

– Угаси светлината – каза той през рамо с нисък, спокоен глас. – Много ме дразни.

Свещеникът му благодари с лека усмивка.

– Благодаря, сър. И този капещ кран, моля ви.

– Оставете крана – каза офицерът. – Той не ми пречи. Издърпа малко крачолите на панталона си, сякаш за да не развали острите им ръбове. – Господин свещеник – попита той небрежно, – от какво изповедание сте?

– Анабаптист съм, сър.

– Това е доста подозрителна религия, нали?

– Подозрителна? – запита свещеникът с невинно изумление. – Защо, сър?

– Ами аз не зная нищо за нея. Ще признаете това, нали? Това не я ли прави доста подозрителна?

– Не знам, сър – отговори дипломатично свещеникът, заеквайки смутено. Липсата на отличителни знаци го объркваше и той дори не беше сигурен дали трябва да го нарича „сър“. Кой е той? И какво право има да го разпитва?

– Господин свещеник, аз съм учил някога латински. Смятам, че е честно да ви предупредя, преди да ви задам следващия въпрос. Не значи ли думата анабаптист просто, че вие не сте баптист?

– О, не, сър. Значи много повече от това.

– Баптист ли сте?

– Не, сър.

– Значи не сте баптист, нали?

– Моля?

– Не виждам защо се препирате с мен по този въпрос. Вече си признахте. Сега, господин свещеник, това, дето твърдите, че не сте баптист, не ни казва наистина нищо за това, което сте, нали? Вие може да сте каквото и да е или който и да е. – Той леко се наведе напред и в държането му пролича нещо хитро и знаменателно. – Вие бихте могли да бъдете дори Уошингтън Ървинг, нали? – добави той.

– Уошингтън Ървинг – повтори изненадано свещеникът.

– Хайде, Уошингтън – намеси се раздражено снажният полковник, – защо не си признаете всичко? Ние знаем, че сте откраднали едно доматице.

След миг свещеникът се съвзе от изненадата и се закикоти облекчено.

– О, това ли било! – възкликна той... – Сега почвам да разбирам. Аз не съм откраднал този домати, сър. Полковник Каткарт ми го даде. Можете да го питате, ако не ми вярвате.

Една врата се отвори в другия край на стаята и полковник Каткарт влезе в избата, сякаш изскочи от някакъв долап в стената.

– Здравейте, господин полковник. Господин полковник, той твърди, че вие сте му дали онзи домати. Дадохте ли му го?

– Защо ще му давам домати? – отговори полковник Каткарт.

– Благодаря ви, господин полковник. Това е всичко.

– Приятно ми беше, господин полковник – отвърна полковник Каткарт и излезе от избата, като затвори вратата след себе си.

– Е, господин свещеник? Какво ще кажете сега?

– Даде ми го! – изсъска свещеникът с шепот, който беше едновременно и пламенен, и боязлив. – Той ми го даде!

– Да не би да наричате един висш офицер лъжец, господин свещеник? Защо един висш офицер ще ви дава домати? Затова ли сте се опитали да го дадете на сержант Хуиткоум? Защото този домати е бил горещ?

– Не, не, не – протестираше свещеникът, като се питаше отчаяно защо не могат да го разберат. – Предложих го на сержант Хуиткоум, защото не го исках.

– Защо сте го откраднали от полковник Каткарт, щом не сте го искали?

– Не съм го откраднал от полковник Каткарт.

– Тогава защо сте толкова виновен, щом не сте го откраднали?

– Аз не съм виновен.

– Тогава защо ще ви разпитваме, щом не сте виновен?

– О, не зная – изпъшка свещеникът, като кършеше пръсти в скута си и клатеше наведената си угрижена глава. – Не зная.

– Той си мисли, че имаме време за губене – изсумтя майорът.

– Господин свещеник – поде, без да бърза, офицерът, който не носеше отличителни знаци, като вдигна един жълт, изписан на пишеща машина лист от отворената папка, – тук има декларация, подписана от полковник Каткарт, който твърди, че вие сте откраднали този домати от него. – Той постави листа върху папката с изписаната страна отдолу и

взе втори лист от нея. – А тук имаме нотариална клетвена декларация от сержант Хуиткоум, в която той заявява, че разбрал, че доматиът е откраднат, от начина, по който вие сте се опитвали да му го натрапите.

– Кълна се в Бога, не съм го откраднал – молеше се свещеникът почти през сълзи, изпълнен с тревога. – Давам свещена дума, че това не беше откраднат домати.

– Господин свещеник, вярвате ли в Бога?

– Да, сър, разбира се, че вярвам.

– Странно, господин свещеник – каза офицерът, като извади от папката друг жълт, изписан на пишеша машина лист, – защото в ръцете си имам друга декларация от полковник Каткарт, в която той заявява под клетва, че вие сте се отказали да сътрудничите с него, за да се уреди четенето на молитви в бараката за инструктаж преди всеки боен полет.

За миг свещеникът погледна озадачено, но веднага след това бързо си припомни и кимна.

– О, това е съвсем вярно, сър – обясни охотно той. – Полковник Каткарт сам се отказа от идеята си, щом си даде сметка, че и войниците се молят на същия бог като офицерите.

– Отказал ли се е? – възкликна офицерът недоверчиво.

– Какви глупости! – заяви червендалестият полковник и рязко се извъртя настрани с достойнство и досада.

– Да не би да очаква, че ще повярваме това? – извика с недоверие майорът.

Офицерът без отличителни знаци се захили кисело.

– Не прекалявате ли, господин свещеник – запита той със снизходителна и враждебна усмивка.

– Но, сър, това е истината! Кълна се, че е истина!

– Не виждам какво значение има дали е така, или не – каза офицерът равнодушно и пак протегна ръка настрана към отворената папка, пълна с книжа. – Господин свещеник, казахте ли, че вярвате в Бога, в отговор на въпроса ми? Не си спомням.

– Да, сър, така казах, сър. Аз наистина вярвам в Бога.

– Тогава това е наистина много странно, господин свещеник, аз имам тук друга клетвена декларация от полковник Каткарт, който заявява, че вие някога сте му казали, че атеизмът не е противозаконен. Спомняте ли си да сте правили пред някого подобно изявление?

Свещеникът кимна без никакво колебание, чувствавайки се сега на здрава почва.

– Да, сър, казвал съм такова нещо. Казах го, защото е вярно.

Атеизмът не е противозаконен.

– Но това още не ви дава основание да го казвате, господин свещеник – смърти го хапливо офицерът, като се намръщи и взе друг изписан на пишеща машина лист от папката. – А тук имаме още една клетвена декларация от сержант Хуиткоум, който казва, че сте се противопоставяли на плана му да се изпращат съболезнователни писма с подписа на полковник Каткарт до близките на убити или ранени в сражение. Вярно ли е това?

– Да, сър, противопоставях се – отговори свещеникът. – И се гордея с това. Тези писма са неискрени и нечестни. Единствената им цел е да донесат слава на полковник Каткарт.

– Че какво от това? – възрази офицерът. – Те все пак са утеха и облекчение за семействата, които ги получават, нали? Господин свещеник, аз просто не мога да разбера насоката на вашите разсъждения.

Свещеникът бе притиснат о стената и не можеше да намери отговор. Наведе глава, езикът му се върза, чувствуваше се крайно наивен.

Червендалестият дебел полковник пристъпи напред, вдъхновен от нова мисъл.

– Защо не му пръснем черепа на този идиот? – подхвърли той с истински възторг.

– Да, можем да му пръснем черепа, нали? – съгласи се майорът с лице на ястреб. – Той е само анабаптист.

– Не, трябва първо да го признаем за виновен – предупреди ги офицерът без отличителни знаци, като вдигна вяло ръка да ги спре. Той се плъзна по масата, стъпи на пода и застана срещу свещеника, като поста-ви двете си длани на масата. Изразът на лицето му беше мрачен и много строг, прям и заплашителен. – Господин свещеник – заяви той със заповедническа твърдост. – Ние ви обвиняваме официално, че сте Уошингтън Ървинг и че сте си позволявали капризни и непозволени волности при цензурирането на писма на офицери и войници. Принавате ли се за виновен, или не?

– Не се признавам за виновен, сър.

Свещеникът облиза засъхналите си устни със засъхналия си език и седнал на ръба на стола, с опънати нерви, се наведе напред.

– Виновен е – каза полковникът.

– Виновен е – каза майорът.

– Значи е виновен – забеляза офицерът без отличителни знаци и написа нещо на един лист в папката. – Господин свещеник – продължи той, като вдигна глава, – ние ви обвиняваме също в престъпления и

нарушения, за които още не знаем. Признавате ли се за виновен, или не?

– Не знам, сър. Как мога да кажа, щом не ми съобщавате какви са тези престъпления?

– Как можем да ги съобщим, щом сами не знаем.

– Виновен е – реши полковникът.

– Разбира се, че е виновен – съгласи се майорът. – Щом са негови престъпления и нарушения, той трябва да ги е извършил.

– Значи е виновен – каза напевно офицерът без отличителни знаци и отиде към стената. – Той е изцяло ваш, господин полковник.

– Благодаря ви – похвали го полковникът. – Добра работа свършихте. – Обърна се към свещеника и каза: – Окей, господин свещеник, край. Вървете на разходка. Свещеникът не го разбра.

– Какво искате да направя?

– Тръгвайте, разкарайте се, казах ви! – изрева полковникът, като сърдито метна пръст през рамо. – Махайте се оттук, дявол да ви вземе!

Свещеникът беше поразен от тези думи и войнствения им тон. За свое голямо учудване и смущение той се почувствува разочарован, че го освобождават.

– Няма ли да ме накажете? – запита той изненадано и заядливо.

– Съвършено сте прав, дявол да го вземе, разбира се, че ще ви накажем. Но няма да ви оставим да се навъртате тук, докато решаваме как и кога да ви накажем. Затова тръгвайте, хайде, поемайте пътя.

Свещеникът стана нерешително и пристъпи няколко крачки към вратата.

– Свободен ли съм да си отида?

– Засега сте свободен. Но не се опитвайте да напуснете острова. Имаме личния ви номер, господин свещеник. Знайте, че ви следим денонощно.

Немислимо беше, че ще го пуснат да си отиде. Свещеникът вървеше предпазливо към изхода, очаквайки всеки момент някой властен глас да му заповяда да се върне или да бъде спрян на място от тежък удар по рамото или по главата. Не направиха нищо да го спрат. Намери пътя си през тъмните, влажни коридори със застоял въздух и излезе на стълбите. Олюляваше се и се задъхваше, когато се изкачи и се озова на чист въздух. В момента, в който се почувствува на свобода, чувство на съкрушително оскърбление завладя цялото му същество. Беше разярен, по-разярен от ужасите, преживени този ден, отколкото когато и да било през живота си. Премина бързо през обширния, кънтящ хол на зданието, обзет от парещо, отмъстително негодувание. Няма вече да търпи, си каза

той, просто вече няма да търпи това. Когато стигна до входа, зърна полковник Корн, който ситнеше нагоре по широкото стълбище, и се зарадва на щастливата случайност. Пое си дълбоко дъх, за да се стегне, и храбро тръгна напред да го пресрещне.

– Господин полковник, няма вече да търпя това – заяви той с буйна решителност и обезсърчен видя как полковник Корн продължи да се изкачва с малки, бързи стъпки по стълбите, без дори да го забележи.

– Полковник Корн!

Тантурестата, отпусната фигура на висшия офицер се спря, обърна се и бавно заситни надолу.

– Какво има, господин свещеник?

– Полковник Корн, искам да говоря с вас за тазсутрешната злополука. Това беше нещо ужасно, ужасно!

Полковник Корн помълча един миг, гледайки свещеника, и искрица на цинична веселост блесна в очите му.

– Да, господин свещеник, разбира се, ужасно беше – каза той най-после. – Не знам как ще докладваме случая, без да се изложим.

– Не ме интересува това – смъмри го твърдо свещеникът без никакъв страх. – Някои от тези дванадесет души бяха вече изкарали седемдесетте си полета.

Полковник Корн се изсмя.

– Щеше ли да бъде по-малко трагично, ако те всички бяха нови хора? – запита той язвително.

Свещеникът пак бе поставен натясно. Като че ли на всяка стъпка се сблъскваше с тази неморална логика, която го объркваше. Когато продължи, той беше вече по-малко уверен в себе си и гласът му трепереше:

– Сър, просто несправедливо е да се карат хората от тази авиогрупа да извършват по осемдесет полета, когато в другите групи летците се връщат в Щатите след петдесет и пет.

– Ще проучим този въпрос – каза полковник Корн отегчено и без да прояви интерес, си тръгна. – Adios padre!

– Какво значи това? – извика настойчиво свещеникът с писклив глас.

Полковник Корн се спря, лицето му доби неприятен израз и той слезе едно стъпало по-надолу.

– Това значи, че ще помислим по този въпрос, padre – отговори той хапливо и презрително. – Нали не бихте искали да свършим нещо, без да го обмислим?

– Не, сър, струва ми се, че не бих искал. Но вие вече сте мислили,

нали?

– Да, padre, мислихме. И за да ви зарадваме, ще мислим още и вие ще бъдете първият, комуто ще кажем, щом стигнем до някакво решение. А сега adios.

Полковник Корн се обърна бързо и изтича нагоре по стълбите.

– Полковник Корн! – извика свещеникът така, че полковникът се спря отново.

Той извърна бавно глава към свещеника с навъсен и нетърпелив израз. Думите бликнаха като буен поток от устата на свещеника:

– Сър, моля ви да ми разрешите да отнеса въпроса до генерал Дрийдъл. Искам да предява протеста си в щаба на авиокрилото.

Дебелите, тъмни бузи на полковник Корн се издуха неочаквано от напирещ смях и мина един миг, преди той да отговори.

– Много добре, padre – отговори той със злорада веселост, като се мъчеше да изопне чертите на лицето си. – Давам ви разрешение да говорите с генерал Дрийдъл.

– Благодаря ви, сър. Честно е, струва ми се, обаче да ви предупредя: смятам, че имам известно влияние пред генерал Дрийдъл.

– Много любезно от ваша страна да ме предупредите, padre. И аз смятам, че е честно да ви предупредя, че няма да намерите генерал Дрийдъл в щаба на авиокрилото. – Полковник Корн се захили лукаво и после избухна в тържествуващ смях. – Генерал Дрийдъл изхвърча, padre, и генерал Пекъм му седна на мястото. Имаме нов командир на авиокрилото.

Свещеникът беше зашеметен.

– Генерал Пекъм!

– Точно така, господин свещеник. Имате ли влияние пред него?

– О, аз дори не познавам генерал Пекъм – възнегодува жаловито свещеникът.

Полковник Корн пак се разсмя.

– Много лошо, господин свещеник, защото полковник Каткарт го познава много добре. – Полковник Корн се кикоти непрекъснато с тържествуваща наслада няколко секунди и после рязко спря. – Впрочем, padre – каза той със строг предупредителен глас, мушкайки свещеника с пръст в ребрата, – край на играта между вас и доктор Стъбз. Много добре знаем, че той ви е пратил да се оплаквате тук.

– Доктор Стъбз? – Свещеникът, смаян, разтърси глава в знак на протест. Не съм и виждал доктор Стъбз, господин полковник. Бях доведен тук от трима непознати офицери, които без никакво право ме

откараха в избата да ме разпитват и оскърбяват.

Полковник Корн пак мушна свещеника в ребрата.

– Вие знаете много добре, че доктор Стъбз е казал на хората в своята ескадрила, че не са длъжни да извършват повече от седемдесет бойни полета. – Той се изсмя грубо. – Е, padre, ще трябва да извършват повече от седемдесет полета, защото преместваме доктор Стъбз на Тихоокеанския боен театър. И така, adios, padre. Adios.

37

ГЕНЕРАЛ ШАЙСКОПФ

Генерал Дрийдъл бе изхвърчал и генерал Пекъм му бе седнал на мястото. Генерал Пекъм едва бе влязъл в кабинета на генерал Дрийдъл и великолепните му военни победи започнаха да рухват.

– Генерал Шайскопф? – запита той без никакво подозрение сержанта в новия си кабинет, който му съобщи за пристигналата тази сутрин заповед. – Искате да кажете полковник Шайскопф, нали?

– Не, сър. Генерал Шайскопф. Той беше произведен генерал тази сутрин, сър.

– О, наистина любопитно! Шайскопф? Генерал! Какъв чин генерал?

– Генерал-лейтенант, сър, и...

– Генерал-лейтенант!

– Да, сър, и той иска да не издавате никакви заповеди до някой ваш подчинен, без да се допитате предварително до него.

– Ах, мръсен... – изпсува гласно генерал Пекъм може би за първи път в живота си и смаян, се замисли дълбоко. – Каргил, чухте ли? Шайскопф бил произведен направо генерал-лейтенант. Бас държа, че са имали намерение мен да повишат и по погрешка са повишили него.

Полковник Каргил замислено си потъркваше едрата брадичка.

– Защо той пък да ни дава заповед?

Гладкото, добре измито, изтънчено лице на генерал Пекъм се изопна.

– Да, сержанте – каза той бавно със смръщено от недоумение чело, – защо той издава заповеди до нас, щом е още в Отдела за специални операции, а ние сме в Отдела за бойни операции?

– Още една промяна бе извършена тази сутрин, сър. Всички бойни операции са сега под ръководството на Отдела за специални операции. Генерал Шайскопф е нашият нов началник.

Генерал Пекъм издаде пронизителен вик.

– О, Боже! – завайка се той и цялото му изпитано самообладание се стопи в истерия. – Шайскопф ни е началник? Шайскопф! – Той притисна очи с юмруците си, обхванат от ужас. – Каргил, свържете ме с Уинтъргрийн. Шайскопф! О, само не Шайскопф.

Изведнъж всички телефони зазвъняха едновременно. Един

ефрейтор влезе тичешком и отдаде чест.

– Сър, един военен свещеник чака отвън. Иска да говори с вас по някаква несправедливост в ескадрилата на полковник Каткарт.

– Отпратете го, отпратете го веднага! Достатъчно несправедливост има и ние тук. Къде е Уинтъргрийн?

– Сър, генерал Шайскопф е на телефона. Иска веднага да говори с вас.

– Кажете му, че още ме няма! Боже Господи! – изпищя генерал Пекъм, сякаш едва сега си даде сметка за огромните размери на катастрофата. – Шайскопф! Ами че този човек е малоумен! Аз смачках този глупак и сега той ми е началник. О, Господи! Каргил, Каргил, не ме изоставайте! Къде е Уинтъргрийн?

– Сър, някой си бивш ефрейтор Уинтъргрийн е на другия телефон. Цяла сутрин се мъчил да ви намери по телефона.

– Господин генерал, не мога да набера Уинтъргрийн – викаше полковник Каргил. – Номерът му е все зает.

Генерал Пекъм се потеше изобилно, когато се хвърли към другия телефон.

– Уинтъргрийн!

– Пекъм, ти ли си, кучи сине...

– Уинтъргрийн, чухте ли какво са направили? ... какво си направи, тъпо копеле?

– Поставили са Шайскопф начело на всичко.

Уинтъргрийн крещеше, обхванат от бяс и панически страх:

– Ти, с твоите пусти меморандуми! И те наистина взеха, че прехвърлиха бойните операции към Отдела за специални операции!

– О, не! – стенеше генерал Пекъм. – Нима това е причината? Моите меморандуми? Ти ли ги накара да турят Шайскопф начело? Защо не туриха мен?

– Защото ти вече не беше в Специални операции. Ти мина в Бойни операции и остави него за началник на отдела. И знаеш ли какво иска той? Знаеш ли какво иска това копеле да правим всички?

– Сър, мисля, че ще трябва да говорите с генерал Шайскопф – увещаваше го нервно сержантът. – Той настоява да говори с някого.

– Каргил, говорете с Шайскопф вместо мен. Не мога да говоря с него. Вижте какво иска.

Полковник Каргил слуша няколко секунди по телефона и побледня като платно.

– О, Боже! – извика той и слушалката падна от пръстите му. –

Знаете ли какво иска? Иска да маршируваме. Иска всички да маршируват.

38 СЕСТРИЧКАТА

Йосарян маршируваше заднишком с пистолет на хълбока и отказваше да участвува в бойни полети. Маршируваше заднишком, защото, като вървеше, постоянно се въртеше като пумпал, за да се увери, че някой не го дебне отзад. Всеки звук зад гърба му беше знак да се пази, всеки човек, когото срещаше – възможен убиец. Държеше постоянно ръка върху дръжката на пистолета и не се усмихваше никому освен на Джоу Гладника. Беше казал на капитан Пилчард и капитан Рен, че вече няма да лети. Капитан Пилчард и капитан Рен не го включиха в разписанието за следващия полет и донесоха за случая в щаба на авиогрупата.

Полковник Корн се разсмя спокойно.

– Какво, дявол да го вземе, искате да кажете? Как така няма да лети вече? – запита той усмихнато, докато полковник Каткарт се сви в един ъгъл да размишлява върху зловещия смисъл на името Йосарян, което отново почваше да го тормози. – Защо няма да лети?

– Неговият приятел Нейтли беше убит в сблъскването над Специя. Може би затова.

– Какво си мисли, че е... Ахилес или що? – Полковник Корн остана доволен от сравнението и си взе бележка наум да го повтори в присъствие на генерал Пекъм. – Трябва да извършва полети. Той няма друг избор. Върнете се и му кажете, че ще ни докладвате, ако не промени решението си.

– Вече му казахме, сър. Без никакъв ефект.

– Какво казва майор Майор?

– Никога не виждаме майор Майор. Изглежда, че е изчезнал.

– Да можехме да изчезнем този тип! – изтърси кисело полковник Каткарт от ъгъла. – Както изчезнаха онзи приятел Дънбар.

– О, има много други начини, по които можем да се справим с този случай – успокои го с увереност полковник Корн и отново се обърна към Пилчард и Рен. – Нека почнем с най-меките средства. Изпратете го в Рим на почивка за няколко дни. Може би смъртта на приятеля му действително му е подействувала.

Смъртта на Нейтли действително едва не уби Йосарян, защото, когато той съобщи новината на курвата на Нейтли в Рим, тя нададе пронизителен, сърцераздирателен писък и се опита да го убие с ножче за

белене на картофи.

– Bruto! (звяр) – заяви тя, изпаднала в истеричен бяс, когато той изви ръката зад гърба ѝ и започна постепенно да я усуква, докато ножчето падна на пода. – Bruto! Bruto! – Тя бързо издра лицето му с дългите нокти на свободната си ръка и разпра бузата му, като плюеше злобно в лицето му.

– Какво става с тебе? – писна той от пареща болка и смайване, като я оттласна от себе си чак до насрещната стена на стаята. – Какво искаш от мене?

Тя отново се нахвърли върху му, размахвайки юмруци, и разкърва виноса му с един здрав удар, преди той да успее да сграбчи двете ѝ китки и да я задържи. Косата ѝ разярено се мяташе. Сълзи се лееха на поточета от святкащите ѝ от омраза очи, докато ожесточено се бореше с него, обзета от безразсъдна ярост и изпълнена с бясна сила, ръмжеше, кълнеше го диво и пишеше „Bruto! Bruto!“ всеки път, щом той се опиташе да ѝ обясни. Йосарян не очакваше такава сила у нея и за миг изгуби равновесие. Беше висока почти колкото него и в течение на няколко фантастични, изпълнени с ужас секунди, той беше сигурен, че в лудата си решителност тя ще го повали, ще го смаже на пода, безмилостно ще го разпори и нареже на парчета за някакво страхотно престъпление, което никога не е извършвал. Идеше му да извика за помощ, докато се бореха бясно с равни сили, сумтяха и пхътяха, напругайки вплетените си в мъртва хватка ръце. Най-после силата ѝ се изчерпа, той можа да я отблъсне и започна да я придумва да го остави да ѝ обясни всичко, като се кълнеше, че не е виновен за смъртта на Нейтли. Тя пак го заплю в лицето и той я блъсна силно настрани с отвращение, гняв и чувство за безсилие. Щом я пусна, тя веднага се хвърли да грабне ножчето от пода. Той скочи след нея и те няколко пъти се претърколиха един през друг на пода, преди той да успее да изтръгне ножчето за картофи от ръцете ѝ. Когато Йосарян се изправяше с усилие на крака, тя се опита да го спъне и откъсна с нокти късче от глезена му. Раната го заболя адски. Подскачайки от болка, той пресече стаята и хвърли ножчето за картофи през прозореца. Въздъхна дълбоко от облекчение, като видя, че вече няма опасност.

– Сега, моля ти се, остави ме да ти обясня – започна да я придумва той със зрял, разумен, сериозен глас.

Тя го ритна в слабините. Ударът изкара всичкия въздух от корема му. Надавайки писклив вой, той рухна на пода и се преви на две със свити колене, сгърчен в агония, като се мъчеше да си поеме дъх, сякаш се напъва да повърне. Курвата на Нейтли избяга от стаята. Олюлявайки се,

Йосарян се изправи на крака точно в момента, когато тя се втурна обратно в стаята с дълъг нож за рязане на хляб. Тревожен стон на изненада се изтръгна от устата му. Като прикрепяше с две ръце наранените си, парещи, тупащи от болка вътрешности, той се хвърли с цялата си тежест в пищялите ѝ, така че краката ѝ се хлъзнаха назад и тя, премятайки се през главата му, падна на пода по лакти с грозен глух звук. Ножът отхвърча настрани и той го запрати под леглото. Тя опита да се мушне под леглото, за да го вземе, но Йосарян я сграбчи за лакътя и я изправи. Отново се опита да го ритне в слабините, но той я оттласна от себе си, като я изпсува здравата. Тя се блъсна в стената и изгубвайки равновесие, падна и разби един стол, който събори тоалетната масичка. Всички гребени, четки за коса и бурканчета с помада по нея изтрещяха на пода, а на другия край на стаята една картина в рамка падна на земята и стъкло-то ѝ се разби.

Тя запрати един тежък пепелник по главата му и когато се нахвърли отгоре му, Йосарян сви юмрук да ѝ нанесе удар в стомаха, но се уплаши да не би да я удари много зле. Искаше да я чукне ловко точно във върха на челюстта и да избяга от стаята, но поради провисналата ѝ коса целта не се виждаше ясно и той просто отскочи настрани, като я блъсна, за да ѝ помогне да префучи покрай него. Тя се тресна здраво в насрещната стена. Сега му препречваше пътя към вратата.

Хвърли по него една голяма ваза. След това се приближи с пълно винено шише и така го удари право в слепоочието, че го зашемети и той падна на едно коляно. Ушите му пищяха и цялото му лице изтръпна. Чувствуваше се повече объркан, отколкото изплашен или вбесен. Чувствуваше се неловък, защото тя всеки миг можеше да го убие. Просто не разбираше какво става. Нямаше представа какво трябва да направи, но знаеше, че трябва да се спаси и когато я видя да вдига шишето, за да го цапне повторно, той се метна напред и я удари с глава в корема, преди тя да му нанесе удар. Нападението му бе така стремително, че той я изтласка назад, докато коленете ѝ се огънаха на ръба на леглото и тя се повали по гръб върху дюшека, а Йосарян падна между разкрачените ѝ крака и се просна отгоре ѝ. Тя заби нокти във врата му и започна да го дере, но той продължи постепенно да се изкачва по гъвкавите, пълни хълмчета и издатини на закръгленото ѝ тяло, докато я покри напълно и я укроти с тежестта си, като същевременно пръстите му настойчиво преследваха мятащата се ръка на момичето, докато стигнаха до виненото шише и го изтръгнаха от ръката му. Тя не преставаше да рита, да кълне и да го драска ожесточено. Опита се да го ухапе жестоко, изтеглила назад

грубите си, чувствени устни и оголила зъби като бесен, всеяден звяр. Понеже сега лежеше победена, той почна да мисли как може да избяга от нея, без да се изложи на опасност от нападение в гърба. Чувствуваше вътрешната страна на нейните съпротивляващи се, напрегнати бедра и колене, които притискаха единия му крак и се въртяха около него. Еротични мисли започнаха да го смущават и той се засрами от себе си. Усещаше сладната плът на нейното кораво, младо женско тяло, което се напрягаше и блъскаше под него като влажна, разливаща се, прелестна, упорита маса, усещаше корема ѝ и топлите ѝ, живи, гъвкави гърди, буйно щръкнали нагоре към него като сладко и заплашително изкушение. Дъхът ѝ го изгаряше. Внезапно той си даде сметка, че макар и бурните, поривисти гърчове под него да не бяха намалели ни най-малко, тя вече не се бореше – с трепет разбра, че вече не се бие, а без угризения надига таза си срещу него с първичен, мощен, възторжен, инстинктивен ритъм на еротична жар и несдържаност. Той ахна изненадан и възхитен. Лицето ѝ, което му се виждаше красиво като разцъфнало цвете, бе изкривено от друг вид мъчение, тъканите ѝ бяха спокойно подути, полузатворените ѝ очи бяха замъглени и невиждащи, обезсилени и премалели от желание.

– Саго, пошепна тя дрезгаво, сякаш от дълбочините на спокоен, сладострастен унес. – Оооо, саго mio!

Той погали косата ѝ. С дива страст тя мушна устата си в лицето му. Облиза врата му. Обви го с ръце и го притисна до себе си. Той почувствува как възторжено се влюбва все повече в нея, докато тя го целуваше непрекъснато с устни, които пущаха пара, които бяха мокри и меки, които му шепнеха с обожание някакви ниски, несвързани звуци в забрава и опиянение. И докато едната галеща ръка се плъзгаше ловко надолу под колана на панталона му, другата тайно и предателски опипваше пода, търсейки ножа, който най-последно намери. Той се спаси в последния миг. Още искаше да го убие! Йосарян беше поразен и смаян от нейната безчестна хитрост, извъртя ножа от китката ѝ и го захвърли настрани. Скочи от леглото и се изправи на крака. Лицето му бе пламнало от объркване и разочарование. Не знаеше дали да хукне през вратата и да избяга на свобода, или да се отпусне на леглото, за да прави любов с нея, и малодушно да се остави на милостта ѝ. Тя не му даде възможност да направи нито едното, нито другото, защото ненадейно избухна в сълзи. Това съвсем го зашемети.

Сега тя плачеше само от скръб, дълбока, съсипваща, смирена скръб, забравяйки всичко наоколо си. Както седеше, навела буйната си,

горда, красива глава с отпуснати рамене и унил дух, отчаяният ѝ вид предизвикваше състрадание. Сега беше невъзможно човек да се усъмни в страданието ѝ. Дълбоки, мъчителни ридания я задавяха и разтърсваха. Тя вече не съзнаваше, че той е до нея, вече не се интересуваше от нищо. Йосарян би могъл да излезе напълно безопасно от стаята и да си отиде. Но реши да остане, за да я утеши и да ѝ помогне.

– Стига, стига – подканваше я той, мърморейки едва разбираемо, сложил ръка на раменете ѝ. Спомни си с болезнена тъга колко омаломощен и онемял се бе чувствувал в самолета на връщане от Авиньон, когато Сноуден не преставаше да хленчи, че му е студено, че му е студено, и единственото, което Йосарян можеше да му отговори, беше: „Хайде, хайде. Хайде, хайде.“ – Стига, стига – повтори той сега състрадателно. – Стига, стига.

Тя си почиваше, облегната на него, и плака, докато, изглежда, нямаше вече сили да плаче. Не го погледна нито веднъж, като престана да плаче, и той ѝ подаде кърпичката си. Обърса бузите си със слаба, учтива усмивка и му подаде обратно кърпичката, пошепвайки: „Grazie, grazie“, с кротко, моминско благоприличие и после, без никакъв знак за промяна в настроението ѝ, внезапно се нахвърли да му издере очите с нокти. Удари го с двете си ръце и нададе победоносен писък.

– А! Assassino! – изкрещя тя и радостно изтича през стаята да вземе ножа за хляб и да го довърши.

Полуослепен, той се изправи и залитайки, изтича след нея. Някакъв шум зад него го накара да се обърне. Свят му се зави от ужас пред това, което видя. Сестричката на курвата на Нейтли – не друг, а тъкмо тя се намери – тичаше след него с дълъг нож за хляб в ръка!

– О, не! – изохка той, изтръпнал от ужас, и избягна ножа от ръката ѝ с рязък удар върху китката. Дойде му до гуша от тези нелепи и непонятни схватки. Отде да знае кой още може да се втурне през вратата пак с някой дълъг нож за хляб и затова той вдигна сестричката на курвата на Нейтли, хвърли я върху курвата на Нейтли и побягна от стаята, от апартамента, надолу по стълбите. Двете момичета го подгониха през хола. Както тичаше, той разбра по тропота им, че те изостават все повече зад него, докато най-последните стъпки им съвсем заглъхнаха. Чу ридания точно над себе си. Погледна нагоре в шахтата на стълбището и зърна курвата на Нейтли, която се бе отпуснала на едно стъпало и плачеше, закрила лицето си с ръце, докато нейната дива, неукротима сестричка се бе опасно навела над перилата и му крещеше щастливо: „Bruto, Bruto“, като размахваше към него ножа за хляб, сякаш беше някаква нова, интересна

играчка, която тя охотно би привела в действие.

Йосарян се бе отървал, но продължаваше тревожно да поглежда назад през рамо, както вървеше по улицата. Минувачите се втрещваха странно в него и това го правеше още по-неспокоен. Вървеше нервно забързан и се чудеше какво има във външния му вид, което привлича вниманието на всички. Когато докосна едно болезнено място на челото си, пръстите му станаха лепкави от кръв и той разбра. Избърса лицето и врата си с носната си кърпичка. Където и да натиснеше, на кърпата се явяваха нови червени петна. Отвсякъде течеше кръв. Побърза да влезе в зданието на Червения кръст, слезе два етажа надолу по стръмните стълби от бял мрамор и влезе в тоалетната, където изчисти със сапун безбройните си видими рани, проми ги със студена вода, оправи яката на ризата си и вчеса косата си. Никога не бе виждал тъй натъртено и изподрано лице като това, което мигаше срещу него в огледалото със замаян и изплашен израз. Какво, дявол да го вземе, искаше тя от него?

Когато той излезе от тоалетната, курвата на Нейтли го нападна из засада. Беше клекнала до стената, близо до началото на стълбата, и връхлетя отгоре му като ястреб, стиснала в юмрука си блестящ сребърен нож за рязане на месо. Той отслаби силата на удара, като посрещна ръката ѝ с лакът, и след това я удари с юмрук точно в челюстта. Тя обърна очи. Улови я, преди да се строполи, и леко я сложи на земята. След това изтича нагоре по стълбите, изхвърча навън от сградата и прекара следващите три часа да търси по целия град Джоу Гладника, за да може да се махне от Рим, преди тя пак да го е открила. Не се чувствуваше напълно в безопасност, докато самолетът не отлети. Когато се приземиха в Пианоза, курвата на Нейтли, предрешена като механик, чакаше с ножа си за рязане на месо точно на мястото, където спря самолетът, и когато тя, обута с обувки с подметки от гьон и високи токове, замахна да забие ножа в гърдите му, той се спаси благодарение на чакъла, по който се плъзнаха обувките ѝ. Поразен, Йосарян я издърпа в самолета и я държа неподвижна на пода, притиснал и двете ѝ ръце, докато Джоу Гладника се обади по радиото на контролната кула и поиска разрешение да се върне в Рим. На летището в Рим Йосарян я изхвърли на пистата и Джоу Гладника отлети веднага за Пианоза, без дори да угаси моторите си. Едва дишайки, Йосарян разглеждаше внимателно и предпазливо всяка фигура, докато двамата с Джоу Гладника вървяха през лагера на ескадрилата към палатките си. Джоу Гладника го поглеждаше втрещено със странен израз.

– Сигурен ли си, че не си си въобразил цялата история? – запита

колебливо Джоу Гладника след известно време.

– Да съм си я въобразил? Ами нали беше с мен? Нали – току-що я откара в Рим?

– Може би и аз съм си въобразил цялата история. Защо иска да те убие?

– Никога не ме е харесвала. Може би защото му разбих носа или защото само аз бях пред нея, когато чу новината. Мислиш ли, че ще се върне?

Вечерта Йосарян отиде в офицерския клуб и остана там много до късно. Когато наближи палатката си, той се озърташе, търсейки курвата на Нейтли. Спря, когато я видя, че се крие в храстите край палатката, стиснала в ръка голям готварски нож и облечена като пианозки селянин. Стъпвайки на пръсти, Йосарян я заобиколи безшумно и я сграбчи отзад.

– Sagamba! – възкликна тя разярена и започна да се блъска като дива котка, докато той я вмъкна в палатката и я хвърли на земята.

– Хей, какво става? – запита сънливо един от съквартирантите.

– Дръж я, докато се върна – заповяда му Йосарян, издърпа го от леглото му, тласна го отгоре ѝ и хукна навън. – Дръж я.

– Оставете ме да го убия и аз ще се начукам с всички вас – предложи тя.

Щом видяха, че има момиче в палатката, и другите съквартиранти скочиха от леглата си и се опитаха да я накарат да се чука най-напред с тях, а в това време Йосарян изтича да извика Джоу Гладника, който спеше като младенец. Йосарян вдигна котката на Хъпъл от лицето на Джоу Гладника и го събуди, като разтърси рамото му. Джоу Гладника се облеche бързо. Този път те насочиха самолета на север, далеч зад неприятелските линии в Италия. Когато дойдоха над равна местност, закачиха един парашут на курвата на Нейтли и я избутаха през люка. Йосарян беше сигурен, че най-после се е отървал от нея и се чувствуваше облекчен. Както приближаваше палатката си в Пианоза, една фигура се изправи в мрака до самата пътечка и той припадна. Когато се свести, бе седнал на земята и чакаше тя да забие ножа, почти доволен, че най-после смъртно-носният удар ще му донесе спокойствие. Вместо това една приятелска ръка му помогна да стане на крака. Беше пилот от ескадрилата на Дънбар.

– Как я караш? – запита пилотът с шепот.

– Доста добре – отговори Йосарян.

– Видях те, че падна. Помислих, че ти се е случило нещо.

– Струва ми се, че припаднах.

– Носи се слух в нашата ескадрила, че си им казал, че вече няма да участвуваши в бойни полети.

– Истина е.

– После дойдоха от щаба на групата и ни казаха, че не било вярно, само си се пошегувал.

– Лъжа е.

– Мислиш ли, че ще ти се размине?

– Не знам.

– Какво ще ти направят?

– Не знам.

– Мислиш ли, че ще те предадат на военен съд за дезертъорство в лицето на неприятеля?

– Не знам.

– Дано да ти се размине – каза пилотът от ескадрилата на Дънбар и изчезна в сенките. – Обади се да кажеш как караш.

Йосарян погледа втрепенено след него няколко секунди и продължи към палатката си.

– Пет! – чу той няколко крачки по-нататък. Беше Апълби, който се криеше зад едно дърво. – Как я караш?

– Доста добре – каза Йосарян.

– Чух да казват, че щели да те заплашат с военен съд за дезертиране в лицето на неприятеля. Но че нямало да те предадат на съда, защото не били сигурни, че имат право. И защото можело да се изложат пред новите началства. Освен това ти си още доста голям герой, загдето прелетя два пъти над моста при Ферара. Май си най-големият герой, когото имаме сега в групата. Помислих си, че може би трябва да знаеш, че те само блъфират.

– Благодаря, Апълби.

– Само по тази причина заговорих, за да те предупредя.

– Ценя жеста ти.

От стеснение Апълби почна да рови пръстта с токовете си.

– Съжалявам, че се бихме в офицерския клуб, Йосарян.

– Остави това.

– Но не почнах аз. Май че вината бе на Ор, той ме удари в лицето с хилката за пинг-понг. Защо ли ме удари?

– Защото ти печелеше играта.

– Че не трябваше ли да печеля? Нали това се цели? Но понеже сега е мъртъв, май че няма значение дали аз съм по-добър на пинг-понг от него, или не, нали?

– Май че няма.

– И се извинявам за ония атебринови хапчета, когато пътувахме за Европа. Щом искаш да хванеш малария, сигурно си е твоя работа, нали?

– Нищо, няма значение.

– Но аз само исках да си изпълня дълга. Изпълнявах заповеди. Винаги са ме учили да изпълнявам заповеди.

– Нищо, нищо. Няма значение.

– Знаеш ли, аз казах на полковник Корн и на полковник Каткарт, че според мен не трябва да те карат да летиш още, щом не искаш, и те ми казаха, че са разочаровани от мен.

Йосарян се усмихна с унила веселост.

– Сигурно са разочаровани.

– Е, все ми е едно. Брей, ти вече имаш седемдесет и един полета! Би трябвало да е достатъчно. Мислиш ли, че ще ти се размине безнаказано?

– Не.

– Хей, ами че ако оставят да ти се размине, ще трябва да оставят и на всички останали да им се размине, когато и те откажат да летят, нали?

– Затова не могат да ме оставят ненаказан.

– Какво мислиш, че ще направят?

– Не знам.

– Мислиш ли, че ще се опитат да те изправят пред военен съд?

– Не знам.

– Страх ли те е?

– Да.

– Ще продължиш ли да летиш?

– Не.

– Надявам се, че ще се отървеш безнаказано – пошепна Апълби убедено. – Наистина се надявам.

– Благодаря, Апълби.

– И на мен не ми е много приятно да участвам в толкова бойни полети сега, когато изглежда, че май сме спечелили войната. Ще ти обадя, ако чуя нещо.

– Благодаря, Апълби.

– Хей – извика един приглушен, заповеднически глас от обезлистените, високи до кръста храсти, които растяха на туфа до палатката му, след като Апълби си отиде. Беше Хавърмайър, който се криеше там клекнал и дъвчеше захаросани фъстъци. Пъпките и широките му мазни

пори на лицето изглеждаха като люспи. – Как я караш? – запита той, когато Йосарян отиде при него.

– Доста добре.

– Ще участвуаш ли в още полети?

– Не.

– Ами ако се опитат да те принудят?

– Няма да ги оставя.

– Страх ли те е?

– Да.

– Ще те предадат ли на военен съд?

– Вероятно ще се опитат.

– Какво каза майор Майор?

– Майор Майор го няма.

– Изчезнали ли са го?

– Не знам.

– Какво ще правиш, ако решат да те изчезнат?

– Ще се опитам да им попреча.

– Предложиха ли ти някаква спогодба или нещо друго, ако се съгласиш да летиш?

– Пилчард и Рен казаха, че ще наредят така, та да участвувам само в безопасни полети.

Хавърмайър се оживи.

– Хей, ами това изглежда много добра сделка. Аз самият не бих имал нищо против такава сделка. Сигурно веднага си приел.

– Отказах.

– Глупост си направил. – Тъпото, безизразно лице на Хавърмайър се набръчка от смайване. – Я виж ти, ами че такава сделка не е много честна спрямо останалите, нали? Ако ти участвуаш само в безопасни полети, значи някои от нас ще трябва да летят вместо теб на опасните полети, нали?

– Точно така.

– Слушай, това не ми харесва! – възкликна Хавърмайър с негодуване, като се изправи с юмруци на кръста. – Никак не ми харесва. Значи те са готови да ми го зачукат царски само защото ти си такъв бързливец, че не смееш вече да участвуаш в бойни полети, а?

– Разправяй се с тях – каза Йосарян и бдително сложи ръка на пистолета си.

– Не, не те упреквам – каза Хавърмайър, – макар че не си ми приятен. Знаеш ли, и аз много не се радвам, че трябва да участвувам в още

много полети. Няма ли начин и аз да се измъкна?

Йосарян се захили иронично и каза на шега:

– Запаши си един пистолет и тръгни да маршируваш с мен.

Хавърмайър замислено разтърси глава.

– Виж, това не бих могъл да направя. Мога да опозоря жена си и малкия, ако се държа като страхливец. Никой не обича страхливците. Освен това аз искам да остана в запаса, когато свърши войната. Получаващ петстотин долара годишно, ако останеш в запаса.

– Тогава продължавай да летиш.

– Да, май че ще трябва. Слушай, мислиш ли, че има някаква вероятност да те извадят от строя и да те върнат в Щатите?

– Не.

– Но ако те върнат и ти позволят да вземеш още един човек със себе си, ще избереш ли мене? Не вземай хора като Апълби. Вземи мене.

– Че защо, дявол да го вземе, ще ми позволят такова нещо?

– Не знам. Но ако ти позволят, спомни си, че аз пръв съм те помогнал, а? И ми се обади да кажеш как я караш. Ще те чакам тук в тия храсти всяка вечер. Ако не ти направят нищо лошо, може би и аз ще откажа да летя. Окей?

През цялата следваща вечер хора постоянно изскачаха пред него от мрака, за да го попитат как я кара, и с уморени, смутени лица го молеха да им довери тайните си на основание на някакво скрито и болнаво родство, което той и не подозираше, че съществува. Летци от ескадрилата, които едва познаваше, изскачаха пред него изневиделица, както си вървеше, и го питаха как я кара. Дори хора от други ескадрили идваха един по един да се скрият в тъмнината и после изведнъж да изскочат. Където и да отидеше след залез слънце, навсякъде някой го дебнеше из засада, скачаше и го питаше как я кара. Хора изскачаха иззад дървета, из храсти, от канавки и високи бурени, иззад ъглите на палатките и калниците на паркирани коли. Дори един от съквартирантите му изскочи да го пита как я кара и го увещаваше после да не казва на другите съквартиранти, че го е питал. Йосарян се приближаваше към всеки крайно предпазлив и кимаш silhouette, като слагаше ръка на пистолета си, тъй като никога не знаеше дали сянката, която му вика „лет!“, няма коварно да се превърне в курвата на Нейтли или, още по-лошо – в някакъв агент на надлежно установената власт, който да му стовари безжалостно някоя сопа по главата и да го онесвести. Започна да изглежда, като че ли те ще трябва да направят нещо подобно. Не искаха да го предадат на военния съд за дезертъорство в лицето на неприятеля, защото на сто тридесет и

пет мили от неприятеля едва ли би могло да се нарече „в лицето на неприятеля“ и защото Йосарян беше онзи, който в края на краищата разруши моста при Ферара, като прелетя два пъти над целта и уби Крафт – той почти винаги забравяше Крафт, когато броеше мъртвите, които бе познавал. Но трябваше да му направят нещо и всички мрачно чакаха да видят какво ужасно нещо ще бъде то.

Денем всички го избягваха, дори Арфи, и Йосарян разбра, че събрали заедно и на дневна светлина, те са много по-различни, отколкото сами и в тъмнина. Не се интересувахе от тях, когато обикаляше наоколо заднишком, с ръка на пистолета, и очакваше най-последните ласкателства, заплахи и примамки от щаба на дивизията, щом капитаните Пилчард и Рен се върнеха с колата от някое бързо съвещание на полковник Каткарт и полковник Корн. Джоу Гладника рядко се мяркаше наоколо и единственият друг човек, който го заговаряше, беше капитан Блак. Винаги когато му се обадеше, той му викаше „Старо пиратско знаме“ с весел, подигравателен глас, а когато се върна от Рим към края на седмицата, му каза, че курвата на Нейтли била изчезнала. На Йосарян му дожеля, усети как болка на копнеж и угризение прободe сърцето му. Тя му липсваше.

– Изчезнала? – отекна той глухо.

– Да, изчезнала е. – Капитан Блак се изсмя. Вечно сълзящите му очи се бяха свили от умора и по слабото му, заострено лице бе набола рядка, червеникаворуса четина. Той разтърка торбичките под очите си с юмурици. – Смятах между другото да се позабавлявам с тая глупава женска, понеже така и така съм в Рим, само колкото да си припомня доброто старо време. Знаеш, само колкото да накарам оня хлапак Нейтли да се обърне в гроба си, ха-ха-ха! Помниш ли как го тормозех? Но къщата е празна.

– Не ти ли казаха нещо за нея? – помъчи се да изкопчи още нещо Йосарян, който непрекъснато мислеше за момичето, питаше се дали то страда и почти се чувствуваше самотен и изоставен без нейните ожесточени и неукротими нападения.

– Няма никого там – възкликна весело капитан Блак. Мъчеше се да накара Йосарян да разбере. – Не разбираш ли? Всички са изчезнали. Цялата къща е разбишкана.

– Изчезнали?

– Да, изчезнали са. Изхвърлили ги направо на улицата.

Капитан Блак отново се изкикоти от сърце и от радост острата му адамова ябълка заподскача нагоре-надолу на мършавата шия. –

Заведението е празно. Военната полиция разбишкала целия апартамент и изгонила курвите. Да се пукнеш от смях, а?

Йосарян се изплаши и започна да трепери.

– Защо са направили това?

– Защо да не го направят? – отговори капитан Блак с темпераментен жест. – Изритали ги право на улицата. Как ти харесва това? Цялата банда.

– А какво е станало със сестричката?

– Изхвърлена е на улицата – засмя се капитан Блак. – Изхвърлили я заедно с другите жени. Право на улицата.

– Ама тя е още дете! – възрази страстно Йосарян. – Не познава никой друг в града. Какво ще стане с нея?

– Какво ме е грижа, дявол да го вземе – отвърна капитан Блак, като равнодушно повдигна рамене. После зяпна внезапно към Йосарян с изненадано лице и хитър блясък на възбудено любопитство в очите. – Слушай, какво ти става? Ако знаех, че толкова ще се отровиш от тая новина, веднага щях да дойда да ти я кажа, та да се спускаш от яд. Хей, къде отиваш? Върни се! Ела тука да се пукнеш от яд!

ВЕЧНИЯТ ГРАД

Йосарян самоволно напусна ескадрилата. Без да иска разрешение, замина с Майлоу, който, както самолетът летеше към Рим, поклати укоризнено глава и свил благочестиво устни, събщи с черковен тон на Йосарян, че се срамува от поведението му. Йосарян кимна. Йосарян представлявал неприлично зрелище, като се разхождал заднишком с пистолет на кръста и отказвал да участва в бойни полети, каза Майлоу. Йосарян пак кимна. Това било нечестно спрямо ескадрилата и затруднявало началниците му. Поставяло и самия Майлоу в неудобно положение. Йосарян пак кимна. Хората почвали да мърморят. Не било честно Йосарян да мисли само за собствената си сигурност, когато хора като Майлоу, полковник Каткарт, полковник Корн и бившият ефрейтор Уинтъргрийн били готови да направят всичко, което могат, за да спечелим войната. Летци, изкарали седемдесет полета, почвали да мърморят, защото трябвало да изкарат осемдесет, и имало опасност някои от тях да запашат пистолети и също да тръгнат да се разхождат заднишком. Бойният дух спаднал и всичко това било по вина на Йосарян. Страната била в опасност; той излагал на риск традиционните права на свобода и независимост, като се осмелявал да ги упражнява.

Йосарян, седнал на мястото на втория пилот, продължаваше да кима и се мъчеше да не слуша брътвежите на Майлоу. Курвата на Нейтли беше в ума му, както бяха и Крафт, и Ор, и Нейтли, и Дънбар, и Кид Сампсън, и Макуот, и всички нещастни и глупави, и болни хора, които бе виждал в Италия, Египет и Северна Африка и за които знаеше по други места на света; и Сноуден, и сестричката на курвата на Нейтли тежаха на съвестта му. Йосарян смяташе, че е разбрал защо курвата на Нейтли го държи отговорен за смъртта на Нейтли и иска да го убие. Защо, дявол да го вземе, да не мисли така? Този свят е мъжки и тя, и помладите от нея имат право да обвиняват и него, и всички по-стари за неестествените трагедии, които ги сполетяваха; точно както и тя, дори в скръбта си, е виновна за всяко причинено от хора нещастие, което сполетява сестричката ѝ и всички други деца след нея. Някои трябва да направи нещо някога. Всяка жертва е виновник, всеки виновник е жертва и някой трябва да възстане някога и да скъса отвратителната верига наследствени навици, която заплашва всички тях. В някои части на

Африка търговци на роби още отвличат малки момчета и ги продават за пари на хора, които ги колят и ги ядат. Йосарян се чудеше как деца могат да понасят такива варварски жертвоприношения, без да проявят и най-малък признак на страх или болка. Той приемаше за безспорно, че те понасят всичко стоически. Ако не, разсъждаваше Йосарян, обичаят сигурно щеше да отмре, защото никоя жажда за пари или безсмъртие не може да бъде толкова силна, вярваше той, та да съществува върху нещастieto на децата.

Той клател лодката, в която били всички, каза Майлоу и Йосарян кимна още веднъж. Не бил добър член на колектива, каза Майлоу. Йосарян кимаше и слушаше Майлоу, който му говореше, че ако не харесва начина, по който полковник Каткарт и полковник Корн командуват групата, най-прилично ще бъде от негова страна да емигрира, вместо да подклажда недоволство тук. Йосарян се въздържа и не изтъкна, че полковник Каткарт, полковник Корн и Майлоу могат и тримата да емигрират, ако не харесват начина, по който той подклажда недоволство. И двамата – и полковник Каткарт, и полковник Корн – се държели много добре с Йосарян, каза Майлоу; не му ли дадоха медал след последното нападение на Ферара и не го ли произведоха капитан? Йосарян кимна. Не го ли хранеха и не му ли даваха заплата всеки месец? Йосарян пак кимна. Майлоу беше сигурен, че те ще бъдат милостиви, ако той отиде да им се извини и се разкае, като при това обещае да изкара осемдесет полета. Йосарян каза, че ще си помисли, и със затаен дъх се молеше да се приземят безопасно, когато Майлоу спусна колесника и се плъзна към пистата. Странно, колко бе намразил летенето!

Рим беше в развалини, забеляза той, когато самолетът се приземи. Летището беше бомбардирано преди осем месеца и неравни отломки от бял камък бяха събрани с булдозери в плоски могили от двете страни на входа покрай телената ограда на аеродрума. Колизеят представляваше разсипана черупка и Константиновата арка бе срутена. Апартаментът на курвата на Нейтли бе опустошен. Момичетата ги нямаше и единствената жива душа там беше старата жена. Прозорците на апартамента бяха изпочупени. Тя беше навлякла пуловери и поли и се бе пребрадила с тъмен шал. Седеше на нетапициран стол до електрически котлон със скръстени ръце и чакаше да кипне водата в очукания алуминиев чайник. Говореше си нещо на глас, когато Йосарян влезе, и застана, щом го видя.

– Няма ги – изстена тя, преди още той да я запита. Хванала лактите си с ръце, тя се люлееше печално напред-назад, седнала на скърцащия

стол. – Няма ги.

– Кого няма?

– Всички. Всичките бедни момичета.

– Къде са?

– Отидоха си. Изгониха ги на улицата. Всички си отидоха. Горките млади момичета.

– Кой ги изгони? Кой направи това?

– Едни високи войници с бели шлемове и палки. И също нашите карабинери. Дойдоха с палки и ги пропъдиха. Не ги оставиха дори да си вземат палтата. Горките! Просто ги изгониха на студа.

– Арестуваха ли ги?

– Прогониха ги.

– Защо са ги прогонили, щом не са ги арестували?

– Не знам – хълцаше старичката. – Не знам. Кой ще ме гледа? Кой ще се погрижи за мен сега, като горките момичета си отидоха? Кой ще ме гледа?

– Трябва да е имало причина – настояваше Йосарян, като удряше дланта си с юмрук. – Те не могат току-така да нахълтат тука и да изгонят всички.

– Никаква причина – вайкаше се старичката. – Никаква причина!

– Какво право имаха да влязат тук?

– Параграф 22.

– Какво! – Йосарян замръзна на мястото си от страх и тревога. – Какво казахте?

– Параграф 22 – повтори старата жена, като си клатеше главата нагоре-надолу. – Параграф 22. Параграф 22 казвал, че имали право да правят онова, което не можем да ги спрем да направят.

– Какво, дявол да го вземе, говорите? – изкрещя й Йосарян със смаяно, бясно негодувание. – Как разбрахте, че е параграф 22? Кой, дявол да го вземе, ви каза, че е параграф 22?

– Войниците с белите шлемове и палките. Момичетата плачеха. „Направили ли сме нещо лошо?“ – питаха те. Войниците казаха не и ги изтласкаха през вратата с палките. „Тогавя защо ни гоните?“ – питаха момичетата. „Параграф 22“ – отговориха войниците. „Какво право имате?“ – казваха момичетата. „Параграф 22“ – казваха войниците. Все това казваха. „Параграф 22, параграф 22.“ Какво значи това параграф 22? Какво е параграф 22?

– Не ви ли го показаха? – запита Йосарян, като се разхождаше наоколо и тропаше с крака от яд и мъка. – Не ги ли накарахте да ви го

прочетат?

– Не били длъжни да ни показват параграф 22 – отговори старицата. – Законът казвал, че не са длъжни.

– Кой закон казва, че не са длъжни?

– Параграф 22.

– О, по дяволите! – възкликна с горчивина Йосарян. – Бас държа, че въобще няма такъв параграф. – Той се спря на едно място и печално огледа стаята. – Къде е старецът?

– Няма го – каза печално старицата.

– Няма го?

– Умря – рече старата жена, кимайки, за да подчертае скръбта си, и посочи с длан главата си. – Нещо се скъса вътре. Беше си жив и след миг – мъртъв.

– Не може да бъде! – извика Йосарян, готов да спори ожесточено. Но, разбира се, той знаеше, че това е вярно, знаеше, че е логично и вярно; и този път старецът бе тръгнал с мнозинството.

Йосарян се завъртя и с тежка стъпка заобикаля из апартамента, мрачно намръщен, като с песимистично любопитство надзърташе в стаята. Всичко, направено от стъкло, беше изпочупено от палките на войниците. Откъснати завеси, завивки и постелки лежаха захвърлени на пода. Столове, маси и тоалетни масички бяха съборени. Всичко, което можеше да се счупи, бе счупено. Опустошението бе пълно. Никакви диви вандали не биха могли да направят повече. Всички прозорци бяха строшени и през разбитите стъкла мракът струеше във всяка стая като поток от мастилени облаци. Йосарян си представяше тежките, смазващи стъпки на военните полицаи с техните бели шлемове. Можеше да види пламенната и злобна веселост, с която те са опустошавали всичко, тяхното лицемерно, безпощадно чувство за закон и предана служба. Горките млади момичета, всички бяха изчезнали! Всички бяха изчезнали освен плачещата старица, облечена в два дебели пуловера – кафяв и сив – и пребрадена с черен шал; скоро и тя щеше да изчезне.

– Няма ги – заваяка се тя, когато той се върна, преди още да може да заговори. – Кой ще ме гледа сега?

Йосарян не обърна внимание на въпроса й.

– Ами приятелката на Нейтли, чул ли е някой нещо за нея? – попита той.

– Няма я!

– Знам, че я няма. Но обадила ли се е някому? Знае ли някой къде е?

– Няма я.

– А сестричката? Какво стана с нея?

– Няма я – отговори старицата, без да промени тона си.

– Разбирате ли за какво говоря? – запита Йосарян остро, като се втренчи в очите ѝ, за да види дали не му отговаря в полусънно състояние. Повиши глас: – Какво стана със сестричката, с момиченцето?

– Няма я, няма – отговори старицата, като раздражено вдигна рамене, ядосана от настойчивостта му. Тихите ѝ ридания станаха по-високи. – Изгониха я заедно с другите, изгониха я на улицата. Не я оставиха дори да си вземе палтото.

– Къде отиде?

– Не знам, не знам.

– Кой ще се грижи за нея?

– Кой ще се грижи за мен?

– Тя не познава никой друг, нали?

– Кой ще се грижи за мен?

Йосарян остави пари в скута на старицата – странно колко много неправди, изглежда, оправяха парите – и излезе от апартамента, псувайки разпалено параграф 22, докато слизаше по стълбите, макар и да знаеше, че няма такъв параграф. Той бе уверен, че параграф 22 не съществува, но това нямаше значение. Това, което имаше значение, бе, че всички мислеха, че съществува, и то беше много по-лошо, защото липсваше предмет или текст, който да можеш да осмееш, да опровергаваш, да обвиниш, да критикуваш, да атакуваш, да измениш, да мразиш, да ругаеш, да оплюеш, да разкъсаш на късове, да стъпчеш или да изгориш.

Вън беше студено и тъмно; пронизваща, блудкава, рядка мъгла лежеше във въздуха и се ощеждаше по големите неполирани каменни блокове на къщите и пиедесталите на паметниците. Йосарян изтича обратно при Майлоу и се разкая. Каза, че съжалява, и знаейки много добре, че лъже, обеща да извърши още толкова бойни полета, колкото иска полковник Каткарт, ако Майлоу използва влиянието си в Рим, за да му помогне да открият сестричката на курвата на Нейтли.

– Тя е само дванадесетгодишна и е девствена – обясни той тревожно. – Искам да я намеря, преди да е твърде късно.

Майлоу отговори на молбата му с блага усмивка.

– Имам тъкмо такава дванадесетгодишна девственица, каквато търсиш – обяви той тържествуващо. – Тази дванадесетгодишна девственица е всъщност тридесет и четири годишна, но е била отгледана от крайно строгите си родители при диета с ниско съдържание на белтъчини и е

започнала да спи с мъже едва...

– Майлоу, аз ти говоря за едно малко момиче! – прекъсна го Йосарян с отчаяно нетърпение. – Не разбираш ли? Не искам да спя с нея. Искам да ѝ помогна. Ти имаш дъщери. Тя е просто дете. Съвсем сама е в този град и няма никого, който да се погрижи за нея. Искам да я предпазя от зло. Не разбираш ли за какво ти говоря?

Майлоу разбра и се трогна дълбоко.

– Йосарян, аз се гордея с тебе – възкликна той с дълбоко вълнение, – наистина се гордея! Ти не знаеш колко се радвам да видя, че половият интерес не е всичко за тебе. Ти имаш принципи. Разбира се, че имам дъщери и напълно ми е ясно за какво говориш. Ще намерим това момиче. Не се тревожи. Ела с мен и ще намерим момичето, дори ако трябва да обърнем целия град наопаки. Хайде, ела.

Йосарян и Майлоу Майндърбайндър отидоха с бързата щабна кола на предприятията „М и М“ в Дирекцията на полицията, където разговаряха с един мургав, неспретнат полицейски комисар с тънки черни мустачки и разкопчана куртка, който тъкмо когато влязоха в кабинета му, се забавляваше с една дебела жена с брадавици и двойна гуша и който, приятно изненадан, поздрави Майлоу и започна да се кланя и така гнусно да раболепничи, сякаш Майлоу беше някакъв елегантен маркиз.

– Ах, *marchese* (маркиз), Майлоу – извика той, изразявайки демонстративно удоволствието си, като същевременно избутваше през вратата тлъстата, недоволна жена, без дори да погледне към нея, – защо не ми известихте, че ще дойдете? Щях, да устроя голям прием във ваша чест. Влезте, влезте, *marchese*. Вече почти никак не ни посещавате.

Майлоу знаеше, че няма нито миг за губене.

– Здравейте, Луиджи – каза той, като кимна така живо, че изглеждаше почти неучтиво. – Луиджи, нужна ми е вашата помощ. Моят приятел иска да намери едно момиче.

– Момиче ли, *marchese* – каза Луиджи, като замислено почеса лицето си. – Пълно е с момичета в Рим. За американски офицер не би трябвало да представлява трудност.

– Не, Луиджи, не разбирате. Отнася се за едно дванадесетгодишно девствено момиче, което той трябва да намери веднага.

– О, да, сега разбирам – каза Луиджи с проникателен израз. – За девствено момиче ще трябва малко време. Но ако той почака на последната спирка на автобуса, където се събират млади селски момичета, които търсят работа, аз...

– Луиджи, вие пак не разбирате – сряза го Майлоу с такова

безцеремонно нетърпение, че лицето на полицейския комисар пламна. Той застана мирно и объркан, започна да закопчава униформата си. – Това момиче е приятелка, стара приятелка на семейството, и той иска да ѝ помогне. Тя е просто дете. Тя е сама в града някъде и ние трябва да я намерим, преди някой да ѝ стори зло. Разбирате ли сега? Луиджи, това е много важно за мен. Аз имам дъщеря на същата възраст като това момиченце и в този момент нищо на света няма по-голямо значение за мен, отколкото да спасим това бедно дете, преди да е твърде късно. Ще ни помогнете ли?

– Сега разбирам, *marchese* – каза Луиджи. – И ще направя всичко, което е по силите ми, за да я намерим. Но тази вечер аз съм почти без хора. Тази вечер всичките ми хора са заети – преследват продавачите на контрабанден тютюн.

– Контрабанден тютюн? – попита Майлоу.

– Майлоу – изблея слабо Йосарян с примиращо сърце, усещайки изведнъж, че всичко е загубено.

– Si, *marchese* – отговори Луиджи. – Толкова много печелят от незаконната продажба на тютюн, че е почти невъзможно да се спре контрабандата.

– Такава голяма печалба ли носи контрабандата на тютюн? – запитва Майлоу с жив интерес. Ръждивите му вежди се повдигнаха жадно и ноздрите му почнаха да душат.

– Майлоу – му извика Йосарян. – Не ме забравяй.

– Si, *marchese* – потвърди Луиджи. – Печалбата от незаконна търговия с тютюн е много голяма. Контрабандата на тютюн е скандал в национален мащаб, *marchese*, истински национален позор.

– Действително ли е така? – попита Майлоу със загрижена усмивка и като омагьосан тръгна към вратата.

– Майлоу – изкрещя Йосарян и скочи стремително напред да го спре. – Майлоу, трябва да ми помогнеш.

– Контрабанден тютюн – обясни му Майлоу с лице, изкривено от епилептично сладострастие, като ожесточено се бореше да се измъкне през вратата. – Пусни ме да мина. Трябва да почна контрабанда на тютюн.

– Остани и ми помогни да я намеря – молеше се Йосарян. – Можеш утре да контрабандираш тютюн.

Но Майлоу беше оглушал и продължаваше да се блъска напред – не буйно, но непротивостоимо, сякаш бе изпаднал в сън подчинение на някаква натрапчива идея – и от конвулсивно потрепващата му уста

течаха слюнки. Той стенеше спокойно като от някакво неопределено страдание и все повтаряше „контрабанден тютюн, контрабанден тютюн“. Йосарян, примирен, се дръпна настрана от вратата, когато видя, че е безполезно да се опитва да го увещава. Майлоу излетя като стрела. Полицейският комисар пак разкопча куртката си и презрително погледна Йосарян.

– Какво още чакате тук? – запита той студено. – Искате да ви арестувам ли?

Йосарян излезе от кабинета, слезе по стълбите и се озова на мрачната, подобна на гробница улица, като се размина в преддверието с пълната жена с брадавиците и двойната гуша – тя вече се връщаше обратно. Вън нямаше никаква следа от Майлоу. Всички прозорци бяха тъмни. Пустият тротоар се изкачваше стръмно и непрекъснато на разстояние от няколко блока. Виждаше ярките светлини на широк булевард на горния край на дългата, павирана, стръмна улица. Полицейският участък беше почти на дъното; жълтите крушки пред входа съскаха във влагата като мокри факли. Валеше дребен, студен дъжд. Той тръгна бавно, изкачвайки се с усилие по стръмнината. Скоро дойде до един тих, уютен, привлекателен ресторант с червени кадифени завеси на прозорците и със син неонов надпис до вратата, който гласеше: РЕСТОРАНТ „ТОНИ“ – ОТЛИЧНА ХРАНА И НАПИТКИ. НЕ ВЛИЗАЙТЕ. За миг синият неонов надпис го изненада, но не особено много. Нищо нелогично не изглеждаше чудато в тази странна, разкривена обстановка. Върховете на отвесните здания бяха наклонени в някаква свръхестествена, сюрреалистична перспектива и улицата изглеждаше килната. Той вдигна яката на топлата си вълнена куртка и се сгуши в реверите ѝ. Нощта беше сурова. Едно босо момче, облечено с тънка риза и тънки, парцаливи панталони, излезе от тъмнината. Момчето имаше черна коса и се нуждаеше от подстригване, обуца и чорапи. Болнавото му лице беше бледо и тъжно. Стъпките му правеха зловещи, меки, шляпащи звуци в дъждовните локви и Йосарян бе така развълнуван от неговата бедност, изпита такава прекомерна жал, че му идеше да смаже бледото му, тъжно, болнаво лице с юмрук, да го премахне от света с един удар, защото му напомняше за всички бледи, тъжни, болнави деца в Италия, които в същата тази нощ имаха нужда от подстригване, от обуца и чорапи. То накара Йосарян да мисли за сакати и куци хора, за премръзнали и гладни мъже и жени и за всички безмълвни, бездейни, предани майки с неподвижни, замаяни очи, които същата нощ кърмят децата си навън с изстиналите си животински вимета, безчувствено разгопени под същия пронизващ

дъжд. Крави. Сякаш само чакала да отмине момчето, една кърмеща майка безшумно мина край него, прегърнала пеленаче, увито в черни дрипи, и на Йосарян му идеше да смаже и нея, защото му напомняше за босото момче с тънка риза и тънки, парцаливи панталони, и за цялата зъзнеща, затъпяваща мизерия в един свят, който никога не е дал достатъчно топлина, храна и справедливост за всички, а само за шепа находчиви и безскрупулни хора. Каква гадна земя! Той се питаше колко ли хора бедствуват в същата тази нощ дори в собствената му благоденстваща страна, колко домове са бордеи, колко съпрузи са пияни и колко жени бити, колко деца са тормозени, оскърбявани или изоставени. Колко семейства гладуват, защото нямат пари да си купят храна. Колко сърца са разбити. Колко души ще се самоубият същата тази нощ, колко ще поудеят. Колко хлебарки и собственици на сгради ще тържествуват. Колко печеливши губят, колко успехи са неуспехи, колко богати са бедни. Колко всезнайковци, са глупаци. Колко щастливо завършващи истории завършват нещастно. Колко почтени хора са лъжци, колко храбреци – страхливци, колко честни хора – предатели, колко свети хора – безчестни, колко хора на доверени постове са продали душите си на негодници за дребни суми, колко изобщо не са имали никога душа. Колко прави и тесни пътища са криви пътища. Колко най-добри семейства са най-лоши семейства и колко добри хора са лоши хора.

Когато ги събереш всичките и после извадиш лошите от сбора, може да останат само децата и още може би Албърт Айнщайн и някой стар цигулар или скулптор някъде. Йосарян вървеше самотен и измъчен, чувствувайки се отчужден, и не можеше да изличи от съзнанието си мъчителния образ на босото момче с болезнени бузи, докато не зави зад ъгъла и най-после не излезе на булеварда, където един военен от някаква съюзна войска се гърчеше на тротоара. Беше млад лейтенант с дребно, бледо, детско лице. Шест войници от различни армии се бореха с разни части на тялото му и се мъчеха да му помогнат, като го държаха да не се мята. Той скимтеше и пъшкаше неразбираемо през стиснатите си зъби; очите му бяха обърнати нагоре.

– Гледайте да не си прехапе езика – ги посъветва уместно нисък сержант, който стоеше до Йосарян, и един седми войник се хвърли в борбата и се залови с лицето на болния лейтенант. Изведнъж войниците спечелиха борбата и се спогледаха нерешително, защото сега вече държаха младия лейтенант неподвижен и не знаеха какво да правят по-натък с него. Трепет на малоумна паника премина от едно напрегнато животинско лице на друго.

– Защо не го вдигнете да го сложите на капака на мотора на онзи автомобил? – обади се провлечено един ефрейтор, който стоеше зад Йосарян. Това изглеждаше разумно и затова седмината вдигнаха младия лейтенант и внимателно го сложиха върху капака на паркираната кола, като продължаваха да натискат надолу борещите се крайници. След като го проснаха на капака на мотора на паркираната кола, те пак втренчиха смутено очи един в друг, защото нямаха представа какво да правят с него след това.

– Защо не го вдигнете от капака на тази кола и не го сложите на земята? – каза провлечено същият ефрейтор зад Йосарян. Това също изглеждаше добра идея и те го понесоха обратно към тротоара, но преди да го сложат на земята, един джип с червен прожектор и двама военни полицаи на предната седалка долетя и спря до тях.

– Какво става тук? – извика шофьорът.

– Има гърчове – отговори един от войниците, които се бореха с крайниците на лейтенанта. – Държим го неподвижен.

– Добре. Арестуван е.

– Какво да правим с него?

– Дръжте го под арест! – извика военният полицай, като се превиваше от дрезгав смях, и потегли с пълна скорост.

Йосарян си спомни, че няма билет за отпуска, благоразумно отмина странната група и се упъти към приглушените гласове, които идваха някъде отдалеч от гъстия мрак пред него. Широкият булевард, покрит от дъжда с черни петна, бе осветен на всеки блок от къси, извити електрически стълбове, чиито лампи блещукаха със зловеща, трептяща светлина, обкръжена от димяща, кафява мъгла. От един прозорец над главата си той чу нещастен, умолителен женски глас: „Моля ти се, недей... Моля ти се, недей.“ Отчаяна млада жена с черен шлифер и гъста, черна коса, паднала на лицето ѝ, мина с наведени очи. Пред Министерството на обществените работи, един блок по-нататък, пиян млад войник бе притиснал пияна дама с гръб към една от коринтските колони с канелюри, докато тримата му бойни другари седяха наблизко на стъпалата и го гледаха, сложили винени шишета между коленете си.

– Моля, недейте – говореше пияната дама. – Искам да си ходя вкъщи. Моля, недейте.

Когато Йосарян се обърна да погледне, един от седналите войници изпува свадливо и хвърли шише по него. Шишето се разби далече, без да го засегне, с кратък и приглушен звук. Йосарян продължи пътя си със същата бавна, отпусната стъпка, мушнал ръце в джобовете си.

– Хайде, миличка – чу той как пияният войник решително я подканваше, – сега е мой ред.

– Моля ви се, недейте – настояваше пияната дама. – Моля ви се, недейте.

На следващия ъгъл, някъде дълбоко в гъстите, непроницаеми сенки на тясната, криволичеща напречна улица, той чу тайнствен, ясно различим звук – някой гребеше сняг с лопата. Отмереният, усилен, напомняш за нещо познато звук на желязна лопата, която стърже бетон, го накара да настръхне от ужас, както слизаше от бордюра на тротоара, за да пресече злокобната улица, и той ускори крачката си, докато натрапчивият, неуместен шум не остана далеч зад него. Сега вече разбра къде се намира: ако продължи все направо, ще стигне до сухия шадраван в средата на булеварда и седем блока по-нататък до офицерския апартамент. Внезапно чу ръмжащи, нечовешки гласове, които разкъсваха призрачната тъма пред него. На ъгъла крушката на електрическия стълб бе изгоряла – половината улица бе потънала в мрак и равновесието на всичко видимо бе нарушено. От другата страна на пресечката един човек биеше куче с тояга, както в съня на Расколников човекът биеше коня си с камшик. Йосарян се напрягаше безпомощно да не вижда и да не чува. Кучето, вързано с конопено въже, скимтеше и квичеше в животинска, смаяна истерия, пълзеше и се влачеше по корем, без да се съпротивява, но човекът продължаваше да го бие още и още с тежката си, гладка тояга. Малка тъпла наоколо гледаше. Една ниска, пълна жена излезе напред и каза:

– Моля, престанете.

– Гледайте си работата! – излая сърдито човекът, вдигайки тоягата си, като че ли ще я удари, и жената овчедушно отстъпи назад с жалък и унизен вид. Йосарян ускори крачката си, за да се махне оттам, почти тичаше. Нощта беше изпълнена с ужаси и му се струваше, че разбира какво е чувствувал Христос, когато е ходел между хората като психиатър в болнично отделение, пълно с луди, или като жертва в затвор, пълен с разбойници. Каква желана гледка трябва да е бил всеки прокажен! На следващия ъгъл един човек биеше зверски малко момче, заобиколен от неподвижна тъпла възрастни зрители, които не се и опитваха да се намесят. Йосарян се отдръпна назад с някакво гадно чувство, че вижда нещо познато. Сигурен беше, че някога преди е бил свидетел на същата отвратителна сцена. Деја ву? Зловещото съвпадение го разтърси и изпълни със съмнение и страх. Беше същата сцена, която бе видял един блок по-долу, макар че всичко в нея изглеждаше различно. Какво става, дявол да го вземе? Ще изскочи ли пак една ниска, пълна жена да каже:

„Моля, престанете“ Ще вдигне ли той ръка да я удари и ще отстъпи ли тя? Никой не помръдваше. Детето плачеше непрекъснато, сякаш упоено от нещастieto си. Човекът продължаваше да го поваля, нанасяйки му с длан силни, кълтящи удари по главата, като след всеки удар го изправяше на крака, за да го удари отново. Изглеждаше, че в навъсената, свиваща се тълпа никого не го бе много грижа за зашеметеното, бито дете, за да се намеси. Детето бе на не повече от девет години. Раздърпана жена плачеше безшумно, покрила лицето си с мръсен парцал. Момчето бе измършавяло и имаше нужда от подстригване. Ярочервена кръв струеше от двете му уши. Йосарян бързо мина на другата страна на огромния булевард, за да избяга от отвратителното зрелище, и забеляза, че стъпва върху човешки зъби, разпръснати по мокрия лъщящ тротоар, близо до петна кръв, които оставаха лепливи поради тежките дъждовни капки, които се забиваха в кръвта като човешки нокти. Кътници и резци бяха пръснати навсякъде. Той обиколи на пръсти гротескните останки и се приближи до един вход, където плачещ войник държеше пропита с кръв кърпичка на устата си, поддържан, за да не се строполи на земята, от двама други войници, чакащи с мрачно нетърпение да пристигне военната линейка, която най-после издрънча и се появи с кехлибара на пожълтите си фарове, но ги отмина и спря при съседния блок, където ставаше разправия между цивилен италианец, натоварен с книги, и цяла глутница цивилни полицейски агенти, въоръжени с белезници и палки. Пищящият, дърпащ се цивилен беше чернокос човек с лице, побеляло от страх. Очите му пулсираха в трескаво отчаяние и пърхаха като криле на прилеп, когато многобройните високи полицаи го сграбчиха за ръцете и краката и го вдигнаха. Книгите му се разпиляха по паважа. „Помощ“, изпищя той пронизително с глас, задушен от собственото му вълнение, докато полицаите го носеха към отворените задни врати на линейката. „Полиция! Помощ! Полиция!“ Вратите се затвориха, резето бе спуснато и линейката потегли с пълна скорост. Имаше някаква лишена от хумор ирония в смешната паника на човека, който, обграден от полицаи, с пронизителен писък викаше полицията на помощ. Йосарян се усмихна кисело на напразните, нелепи викове за помощ и после се сепна, като си даде сметка, че думите бяха двусмислени; разтревожен, разбра, че може би те не бяха зов към полицията, а героично предупреждение, което един осъден приятел крещи от гроба към всеки, който не е полицаи с палка и пистолет, подкрепен от други полицаи с палки и пистолети. „Помощ! Полиция!“ бе извикал човекът и може би е известявал за надвиснала опасност. Йосарян отговори на тази мисъл, като се

отдалечи предпазливо от полицаите и едва не се спъна в краката на една едра четиридесетгодишна жена, която с виновен вид бързаше да премине през пресечката, като хвърляше крадешком отмъстителни погледи назад към осемдесетгодишна жена с дебели превързани глезени, която едва се клатушкеше след нея и явно напразно се мъчеше да я настигне. Старицата ситнеше и се задъхваше, като си мърмореше, обезумяла от възбуда. Човек не можеше да не разбере естеството на сцената: явно старата жена преследваше крадла. Първата жена печелеше разстояние преминала бе половината булевард, преди втората жена да стигне до бордюра на тротоара. Леката, противна, тържествуваща усмивка, с която тя поглеждаше назад, бе едновременно злобна и уплашена. Йосарян си даваше сметка, че може да помогне на разтревожената старица, стига само тя да извика, даваше си сметка, че би могъл да изтича и хване едрата жена и да я държи, докато дойде групата полицаи, която беше наблизо, стига само втората жена да му позволише да се намеси, като нададе вик за помощ. Но старицата отмина, без дори да го види, ужасно, трагично сърдита, като си мъкнаше нещо, и скоро първата жена изчезна в съгъстяващите се пластове мрак, а старата жена застана безпомощно по средата на булеварда, замаяна, несигурна, не знаейки накъде да върви. Йосарян откъсна очи от нея и побърза да се отдалечи засрамен, загдето не бе направил нищо да ѝ помогне. Хвърляйки крадешком виновни погледи, той бягаше победен, уплашен, че старата жена сега може да започне да го преследва, и с радост навлезе в прикриващото убежище на ръмъщия, носен от вятъра дъжд и безнадеждния, почти непрогледен мрак. Сган... полицейска сган – всички страни освен Англия бяха в ръцете на банди, на сган, сган, сган. Сган, въоръжена с палки, управлява навсякъде.

Яката и раменете на дрехата му бяха пропити от дъжд. Чоропите му бяха мокри и студени. Следващият електрически стълб също не светеше – стъкленият глобус бе счупен. Сгради и безформени маси течаха безшумно край него, сякаш носени неизменно на повърхността на някакъв вонящ, безкраен прилив. Мина висок калугер, загърнал цялото си лице в груба сива качулка, дори очите му не се виждаха. Стъпки запляскаха равномерно в една локва и Йосарян се уплаши, че пак ще види някое босо дете. Край него бързо мина един изтощен, мъртъвешки бледен, печален мъж с черна мушам, със звездовиден белег на бузата, чието съляпо око бе обезобразено от лъскава, голяма като яйце вдлъбнатина. Млада жена със сандали, от които жвакаше вода, изскочи от тъмнината – цялото ѝ лице бе обезобразено от ужасни розови петна от изгаряне, които

започваха от врата и се простираха в болезнена сбръчкана ивица нагоре по бузите ѝ чак до над очите. Йосарян изтръпна, не можеше да понесе тази гледка. Никой вече няма да я люби. Душата му бе скръбна; копнееше да легне с някое момиче, което да може да обича, да бъде приласкан, възбуден и приспан от нея. Сган с палки го чакаше в Пианоза. Момичетата бяха изчезнали. Графинята и снаха ѝ вече не бяха достатъчно добри за него; сега той бе твърде стар за забавление и закачки, нямаше вече време за такива неща. Лучана бе изчезнала, вероятно е мъртва; ако още не е умряла, сигурно скоро ще умре. Закръглената повлекана на Арфи също бе изчезнала заедно с неприличната си гема на пръстена, а сестра Дъкет се срамуваше, загдето той бе отказал да участва в бойни полети, и би направила скандал, ако отидеше при нея. Единственото познато момиче наблизко беше грозната прислужница в офицерския апартамент, с която никой от офицерите не бе лягал. Името ѝ беше Микаела, но всички я наричаха с мръсни думи, произнесени със сладък, подкупващ тон, и тя се кикотеше с детска радост, защото не разбираше английски и мислеше, че я ласкаят и си правят невинни шеги. Всичките им лудории я изпълваха с радост и възхищение. Беше щастливо, простодушно, трудолюбиво момиче, което не знаеше да чете и едва можеше да се подписва. Правата ѝ коса бе с цвят на изгнила слама, имаше жълтеникава кожа и късогледни очи и никой от мъжете не бе спал с нея, защото не беше поискарал; никой освен Арфи, който я бе изнасилвил веднъж същата вечер и след това я бе държал затворена в гардероба почти два часа, сложил ръка на устата ѝ, докато воят на сирените не възвести началото на полицейския час за цивилни лица и тя вече не можеше да излезе навън. След това той я хвърли от прозореца. Мъртвото ѝ тяло още лежеше на тротоара, когато Йосарян пристигна и учтиво си проби път през кръга от съседни, тържествено застанали наоколо с мъждиви фенери в ръце. Всички го изгледаха с гняв и злоба, като се дръпнаха настрана от него, и в мрачните, обвинителни разговори помежду си сочеха с ожесточение към прозорците на втория етаж. Сърцето му се разтупа от страх и ужас при жалната, злокобна, кървава гледка на смазания труп. Той се втурна във входа, хукна нагоре по стълбите и влезе в апартамента, където завари Арфи да се разхожда неспокойно с надута, малко неловка усмивка на лицето. Арфи изглеждаше леко разстроен, като въртеше лулата си в ръце и уверяваше Йосарян, че всичко ще се нареди и че няма защо да се тревожи.

– Само веднъж я изнасилих – обясни му той.

Йосарян бе ужасен.

– Но ти си я убил, Арфи! Ти си я убил!

– О, трябваше да я убия, след като я изнасилих – отвърна Арфи с най-снизходителния си тон. – Ами че не можем да я оставя да обикаля и да говори лошо за нас, нали?

– Но защо изобщо трябваше да я пипаш, тъпо копеле? – изкрещя Йосарян. – Защо не си взе някое момиче от улицата, щом ти е трябвало момиче. Градът е пълен с проститутки.

– О, не, това не е за мен – похвали се Арфи. – Никога в живота си не съм плащал на жена.

– Арфи, ти луд ли си? – Йосарян почти онемя. – Убил си момиче? Ще те турят в затвора.

– О, не – отговори Арфи с пресилена усмивка. – Мен няма да ме затворят. Не могат да турят славния стар Арфи в затвора. Само защото е убил това момиче.

– Но ти си я хвърлил от прозореца. Тя лежи мъртва на улицата.

– Няма право да бъде там – отговори Арфи. – Има полицейски час.

– Глупак! Не си ли даваш сметка какво си направил? – На Йосарян му идеше да сграбчи Арфи за охранените, меки като гъсеница рамене и да го разтърси, за да му вкара малко ум в главата. – Убил си човешко същество. Ще те хвърлят в затвора. Дори може да те обесят.

– О, не вярвам да направят такова нещо – отвърна Арфи с весел кикот, макар че симптомите на нервността му се увеличаваха. Несъзнателно разсипа тютюн върху късите си пръсти, както си играеше с лулата. – О, не, драги мой. Няма да направят подобно нещо на славния стар Арфи. – Той пак се изкикоти. – Ами че тя беше просто слугиня. Не ми се вярва да вдигнат такава врява за една бедна слугиня италианка, когато толкова хиляди хора умират всеки ден. А ти вярваш ли?

– Слушай! – извика Йосарян почти радостно. Ослуша се, наблюдавайки как кръвта се смъкна от лицето на Арфи. Някъде далеч завиха скръбно сирени, полицейски сирени, и почти в следния миг воят се превърна в пронизителна, връхлитаща какофония от зашеметяващи звуци, които сякаш заляха стаята от всички страни.

– Арфи, идат за тебе – извика той в прилив на съчувствие, мъчейки се да надвика шума. – Идат да те арестуват, Арфи, не разбираш ли? Не можеш да отнемеш живота на едно човешко същество и да ти се разминне безнаказано, дори когато това същество е бедна слугиня. Не виждаш ли? Не можеш ли да разбереш?

– О, не – настояваше Арфи с неубедителен смях и бледа усмивка. – Не идват да арестуват мен. Не идват за славния Арфи.

Изведнъж Арфи сгърчи лице, като че ли ще повърне. Той се

отпусна на един стол вцепенен и разтреперан: късите му ръце подскачаха на скута му. Навън изскърцаха спиращи коли. Веднага прозорците бяха осветени от прожектори. Врати на коли се затръшваха и полицейски свирки пищяха. Разнесоха се груби гласове – Арфи позеленя. Продължавате да клати механично глава със странна, скована усмивка и да повтаря със слаб, глух, монотонен глас, че не идват за него, не за славния Арфи, о, не за него, като се стараете да убеди себе си, дори когато тежки стъпки на тичащи хора се чува по стълбите и избумтяха на площадката, дори когато юмруци удариха четири пъти по вратата с оглушителна, неумолима сила. Внезапно вратата на апартамента се отвори широко и двама едри, мускулести военни полицаи с ледени очи и стиснати здрави челюсти влязоха бързо, пресякоха стаята и арестуваха Йосарян.

Арестуваха Йосарян, защото беше в Рим без билет за отпуска.

Извиниха се на Арфи, загдето са нахлули в стаята, и поведоха Йосарян, като го държаха помежду си, стиснали мишниците му като в стоманени белезници. Не му казаха нито дума, докато слизаха по стълбите. Вън други високи военни полицаи с палки и бели шлемовете чакаха пред затворена кола. Поставиха Йосарян на задната седалка, колата потегли с рев и криволичейки през дъжда и мръсната мъгла, стигна до военния затвор. Военните полицаи го заключиха в килия с каменни стени, където той прекара нощта. Призори му донесоха кофа, която да използва като клозет и го закараха на летището, където други двама гиганти с палки и бели шлемове го чакаха при транспортния самолет, чиито мотори вече се загряваха, когато те пристигнаха, и по цилиндричните им зелени капаци сълзяха капки втечнена пара. Военните полицаи не казаха ни дума един на друг. Дори не си и кимнаха. Йосарян никога не бе виждал такива гранитни лица. Самолетът отлетя за Пианоза. Двама други военни полицаи чакаха на пистата. Сега вече станаха осмина. Със завидна, безмълвна дисциплина те се вмъкнаха един след друг в две коли. Под акомпанимента на съскащите гуми префучаха покрай лагерите на четирите ескадрили и спряха пред сградата на щаба на групата, където двама военни полицаи ги чакаха на паркинга. Десетте високи, силни, целенасочени, мълчаливи мъже стърчаха като грамади наоколо му, когато тръгнаха към входа. Стъпките им скърцаха шумно в унисон по насипаната със сгурия пътека. Йосарян имаше впечатление, че всичко се развива с все по-голяма бързина. Беше ужасно изплашен. Всеки един от десетте военни полицаи изглеждаше достатъчно як, за да го убие само с един удар. Стигаше само да го притиснат с масивните си, жилести, грамадни рамене, за да смажат тялото му до смърт. Нищо не можеше да

направи, за да се спаси. Не можеше дори да види кои двама го държаха под мишниците, докато го водеха, обграден от плътната колона на полицаите. Те ускори крачката и нему се струваше, че лети, че краката му не се допират до земята. Полицаите решително подтичваха с ритмични стъпки по широкото мраморно стълбище до горната площадка, където още двама военни полицаи с твърди, непроницаеми лица ги чакаха, за да поведат цялата група с още по-бързи крачки по дългия, поддържан на конзоли балкон над огромния хол. Техните маршируващи стъпки бумтяха по потъмнелите керамични плочки на пода, подобно на внушително, все по-бързо биене на барабани, и отекваха в празния център на сградата, докато се движеха с все по-голяма скорост и точност към кабинета на полковник Каткарт. Бурни ветрове на панически страх забучаха в ушите на Йосарян, когато го насочиха към неизбежната гибел, която го очакваше в кабинета, където полковник Корн, разположил удобно бутоните си в единия ъгъл на писмената маса на полковник Каткарт, го чакаше да го поздрави с добросърдечна усмивка.

– Изпращаме ви в Щатите – каза той.

40 ПАРАГРАФ 22

Имаше, разбира се, засечка.

– Параграф 22 ли? – запита Йосарян.

– Разбира се – жтвърна любезно полковник Корн, след като отпрати мощната стража от снажни военни полицаи с небрежен замах на ръката си и им кимна малко презрително; както винаги той се държеше най-непринудено, когато можеше да бъде най-циничен. Четвъртитите му очила без рамки блестяха с хитра веселост, докато гледаше Йосарян. – В края на краищата не можем току така да ви изпратим в Щатите, а да държим останалите хора тук, нали? Не би било честно спрямо тях.

– Съвършено прав си, дявол да го вземе – избърбори полковник Каткарт, който се разхождаше тронаво напред-назад из кабинета, подобно на задъхан бик, като пухтеше и се въсеше. – Бих искал да му връзвам краката и ръцете и да го хвърлям в самолета при всеки боен полет. Това бих искал да направя.

Полковник Корн направи знак на полковник Каткарт да мълчи и се усмихна на Йосарян.

– Знаете ли, вие действително създавате ужасни трудности на полковник Каткарт – забеляза той безочливо, явно добре разположен, сякаш този факт не му бе ни най-малко неприятен. – Хората се чувстват нещастни и бойният дух започва да пада. И всичко това е по ваша вина.

– По ваша вина е – възрази Йосарян – защото повишихте броя на задължителните бойни полети.

– Не, вината е ваша, защото вие отказате да извършите тези полети – отвърна му полковник Корн. – Хората бяха напълно доволни да летят колкото пъти им кажем, докогато мислеха, че нямат друга възможност. Сега вие им дадохте надежда и те се чувстват нещастни. Така че, само вие сте виновен.

– Не знае ли той, че водим война? – запита навъсено полковник Каткарт, който продължаваше да крачи тежко напред-назад, без да погледни Йосарян.

– Сигурен съм, че знае – отговори полковник Корн. – Вероятно по тази причина отказва да лети.

– Няма ли това значение за него?

– Знаете, че се води война. Това няма ли да разколебае решението

ви да не участвате вече в нея? – запита полковник Корн с язвителна сериозност, подражавайки на полковник Каткарт.

– Не, сър – отговори Йосарян и почти отвърна с усмивка на усмивката на полковник Корн.

– Страхувах се, че е така – забеляза полковник Корн с обмислена въздишка, като склочи удобно пръсти върху гладкото си, широко, лъскаво, кафяво теме. – Знаете ли, което си е право, ние наистина сме се отнасяли с вас доста добре, нали? Хранихме ви и ви плащаме навреме. Дадохме ви орден и дори ви направихме капитан.

– Не трябваше да го произвеждам капитан! – възкликна с горчивина полковник Каткарт. – Трябваше да го пратя на военен съд, загдето оплеска полета над Ферара, като прелетя два пъти над целта.

– Казах ти да не го повишаваш – рече полковник Корн, – но ти не искаше да ме послушаш.

– Не, не си ми казвал. Каза ми да го повиша.

– Казах ти да не го повишаваш. Но ти не искаше да ме послушаш.

– Трябваше да те послушам.

– Никога не ме слушаш – настояваше полковник Корн с удоволствие – и затова сме сега в това положение.

– Добре де! Престани да ми го натриваш на носа. – Полковник Каткарт зарови юмруци дълбоко в джобовете си и се обърна настрани с отпуснати рамене. – Вместо да се заяждаш с мен, защо не измислиш какво да правим с него?

– Ще го изпратим май в Щатите – изкикоти се победоносно полковник Корн, като обърна глава от полковник Каткарт към Йосарян. – Йосарян, за вас войната свърши. Ще ви изпратим в Щатите. Вие всъщност не заслужавате това, знаете ли, и то е една от причините, поради които аз нямам нищо против да го направим. Тъй като засега няма никаква друга мярка, която можем да рискуваме да вземем срещу вас, решихме да ви върнем в Щатите. Ние нагласихме тази сделчица, за да...

– Каква сделка? – запита Йосарян с предизвикателно недоверие.

Полковник Корн отметна глава и се разсмя.

– Една крайно гнусна сделка, без никакво съмнение. Абсолютно възмутителна. Но вие бързо-бързо ще я приемете.

– Не бъдете толкова сигурен.

– Не се съмнявам ни най-малко, че ще я приемете, макар че тя вони до небето. А, тъкмо се сетих: не сте казвали никому, че отказвате да летите повече, нали?

– Не, сър – отговори бързо Йосарян.

Полковник Корн кимна одобрително.

– Много добре. Харесва ми начинът, по който лъжете. Ще отидете далеч в живота, ако някога си поставите прилична амбиция.

– Не знае ли той, че се води война? – изрева внезапно полковник Каткарт и отказвайки решително да повярва в подобна възможност, духна през цигарето си.

– Сигурен съм, че знае – отговори кисело полковник Корн, – тъй като ти само преди една минута му обърна внимание върху тази страна на въпроса. – Полковник Корн се намръщи уморено, за да прояви солидарност с Йосарян, и очите му светнаха с тъмен блясък, изразявайки хитра и дръзка насмешка. Той хвана с две ръце ръба на бюрото на полковник Каткарт, повдигна меките си, отпуснати бутове и се намести понавътре, така че късите му крака увиснаха над пода. Токовете му леко почукваха о жълтото дъбово дърво и калнокафявите му чорапи без жартиери се смъкнаха на провиснали кръгове под глезените, които бяха изненадващо малки и бели. – Знаете ли, Йосарян – каза той замечтано и приветливо с подигравателен и същевременно искрен вид, сякаш непреднамерено разсъждаваше на глас, – аз дори малко се възхищавам от вас. Вие сте умен човек с голяма нравствена твърдост, който е заел много смела позиция. Аз съм умен човек без никаква нравственост и затова съм в идеално положение да я оценя.

– Времената са критични – заяви бойко полковник Каткарт от другия край на кабинета, без да обръща никакво внимание на полковник Корн.

– Много критични наистина – съгласи се полковник Корн, като кимна спокойно. – Тъкмо сега имаме нови началници и не бива да допуснем едно положение, което може да ни постави в лоша светлина пред генерал Шайскопф или генерал Пекъм. Нали това искате да каже, Господин полковник?

– Няма ли у него патриотизъм?

– Няма ли да се биете за родината? – запита полковник Корн, подражавайки на резкия, фарисейски тон на полковник Каткарт. – Няма ли да пожертвувате живота си за полковник Каткарт и мен?

Йосарян се сепна от учудване и нервите му се изопнаха, когато чу заключителните думи на полковник Корн.

– Какво казахте? – възкликна той. – Какво общо имате вие и полковник Каткарт с родината? Вие не сте родината.

– Как можете да ни отделите от родината? – запита полковник Корн с иронично спокойствие.

– Точно така – извика натъртено полковник Каткарт. – Или сте с нас, или сте против нас. Няма друга възможност.

– Май че той ви хвана натясно – добави полковник Корн. – Или сте с нас, или сте против родината. Цялата работа е свършено проста.

– О, не, господин полковник, не приемам подобно нещо.

Полковник Корн остана невъзмутим.

– Откровено казано, и аз не го приемам, но всички други ще го приемат. Това е положението.

– Вие позорите униформата – заяви полковник Каткарт, кипящ от гняв, като за първи път се обърна срещу Йосарян. – Бих желал да зная как изобщо сте станали капитан.

– Ти го произведе – напомни му сладко полковник Корн, като едва се сдържаше да не се изхили. – Не си ли спомняш?

– О, не трябваше да го произвеждам.

– Казах ти да не го произвеждаш – рече полковник Корн, но ти не искаше да ме послушаш.

– Брей, дявол да го вземе, ще престанеш ли да ми го натякваш! – изкрещя полковник Каткарт. Той сбръчка чело и загледа свирепо полковник Корн, присвил подозрително очи и сложил стиснати юмруци на хълбоците си. – Слушай, на чия страна си ти изобщо?

– На твоя страна, господин полковник. На чия страна бих могъл да бъда?

– Тогава престани да ме тормозиш, чуваш ли? Няма да ми седиш на врата, чуваш ли?

– На твоя страна съм, господин полковник. Просто преливам от патриотизъм.

– Тогава гледай да не забравяш това. – След миг полковник Каткарт неохотно и не съвсем успокоен закри из кабинета, мачкайки с ръце дългото си цигаре. Посочи с палец Йосарян. – Нека свършим с него. Знаем какво бих искал да направя. Бих искал да го изведа навън и да го разстрелям. Това бих искал да направя. Това би направил с него генерал Дрийдъл.

– Но генерал Дрийдъл не е вече при нас – каза полковник Корн – и затова не можем да го изведем навън и да го застреляме.

Тъй като напрежението на полковник Каткарт бе спаднало, полковник Корн пак се отпусна и отново започна да чука леко с токове по бюрото на полковник Каткарт. Той се обърна към Йосарян.

– И така, ние ще ви изпратим в Щатите. Трябваше доста да помислим, но най-после успяхме да изработим този ужасен план да ви

изпратим в Щатите, без да предизвикаме прекалено голямо недоволство сред приятелите ви, които остават тук. Не се ли чувствувате щастлив?

– Какъв план? Не ми се вярва да ми хареса.

– Знам, че няма да ви хареса – изсмя се полковник Корн и отново сключи доволно ръце над главата си. – Ще го намерите отвратителен. Той е наистина гаден план и сигурно ще оскърби съвестта ви. Но все пак вие бързо-бързо ще се съгласите да го приемете. Ще се съгласите, защото след две седмици ще ви изпратим в Щатите здрав и читав и защото нямате избор. Или това, или военен съд. Няма друго.

Йосарян изсумтя.

– Стига сте блъфирали, господин полковник. Не можете да ме изправите пред военен съд за дезертъорство в лицето на неприятеля. Това ще ви изложи и вероятно няма да ме осъдят.

– Но сега можем да ви дадем под съд за самоотлъчване, понеже сте отишли в Рим без разрешение. И тогава няма да се откачите. Ако само помислите малко, ще видите, че не ни оставяте никаква друга възможност. Не можем да позволим да се разхождате свободно и да демонстрирате неподчинението си, без да ви накажем. Всички други летци също ще откажат да летят. Не, наистина, давам ви честна дума, че ще ви предадем на военен съд, ако отхвърлите сделката ни, макар това да повдигне много въпроси и да бъде страшно позорно петно за полковник Каткарт.

При думите „позорно петно“ полковник Каткарт трепна и без видим предварителен умисъл злобно захвърли тънкото цигаре от оникс и слонова кост на писмената си маса.

– Исусе Христе! – извика той неочаквано. – Мразя това проклето цигаре! – Цигарето отскочи от масата към стената, рикошира от перваза на прозореца, търкулна се по пода и се спря почти в краката на полковник Каткарт. Той го загледа гневно намръщен. – Питам се дали имам някаква полза от него.

– То е голям плюс пред генерал Пекъм, но позорно петно пред генерал Шайскопф – уведоми го злорадо полковник Корн, като си придаде невинен израз.

– Е, на кого от двамата трябва да направя добро впечатление?

– И на двамата.

– Как мога да харесам и на двамата? Те се мразят един друг. Как изобщо ще се отлича пред генерал Шайскопф, без да получа позорно петно пред генерал Пекъм?

– Марширувай.

– Да, марширувай. Това е единственият начин да му се направи добро впечатление. Марширувай, марширувай. – Полковник Каткарт навъсено изкриви лице. – Какви генерали! Те позорят униформата. Щом такива хора стават генерали, не виждам защо и аз да не стана генерал.

– Ти ще отидеш далеч – увери го с напълно неубеден тон полковник Корн и кикотейки се, отново се обърна към Йосарян. Пренебрежителната му веселост нарасна при вида на Йосаряновия неотстъпчив израз на антагонизъм и недоверие. – Ето, тук е ядката на въпроса. Полковник Каткарт иска да стане генерал, а аз искам да стана полковник, затова трябва да ви изпратим в Щатите.

– Защо иска да стане генерал?

– Защо ли? По същата причина, поради която аз искам да стана полковник. Какво друго да правим. Всички ни учат да се стремим да се издигнем по-високо. Генералът стои по-горе от полковника, а полковникът – по-горе от подполковника. Затова и двамата се стремим нагоре. И знаете ли, Йосарян, вие имате късмет, че се стремим към повишение. Вие безпогрешно сте избрали момента и аз предполагам, че сте взели предвид този фактор в сметките си.

– Не съм правил никакви сметки – възрази Йосарян.

– Да, наистина ми харесва начинът, по който лъжете – отвърна полковник Корн. – Няма ли да се чувствувате горд, ако вашият началник бъде произведен генерал? Няма ли да ви е драго, че сте служили в група, в която средният брой на полети на глава е по-висок, отколкото във всяка друга авиогрупа? Не желаете ли да спечелите похвали за групата и да получите повече дъбови листа за вашия боен орден? Къде е вашият 'sprit de corps'? Не искате ли да допринесете още към тези големи постижения, като участвувате в повече бойни полети? Сега имате последна възможност да отговорите „да“.

– Не.

– В такъв случай, значи сте ни притиснали до стената ... – каза полковник Корн без злоба.

– Той би трябвало да се срамува.

– ... и ще трябва да ви изпратим в Щатите. Само направете няколко неща заради нас и ...

– Какви неща? – прекъсна го враждебно Йосарян, изпълнен с лоши предчувствия.

– О, дребни, незначителни неща. Всъщност ние ви предлагаме много изгодна сделка. Ще издадем заповед за завръщането ви в Щатите – наистина ще издадем – и срещу това всичко, което трябва да направите,

е ...

– Какво? Какво трябва да направя?

Полковник Корн се изсмя грубо.

– Да ни харесвате.

Йосарян премига.

– Да ви харесвам ли?

– Да ни харесвате.

– Да ви харесвам?

– Точно така – каза полковник Корн, кимайки. Беше безмерно доволен от простодушната изненада и смайване на Йосарян. – Харесвайте ни. Присъединете се към нас. Станете наш приятел. Говорете добре за нас тук и когато се върнете в Щатите. Станете наш човек. Е, не искам много, нали?

– Просто искате да ви харесвам? Това ли е всичко?

– Това е всичко.

– Това е всичко?

– Просто открийте в сърцето си обич към нас.

На Йосарян му идеше да се изсмее самоуверено, когато със слисване осъзна, че полковник Корн говори сериозно.

– Няма да бъде лесно – каза той подигравателно.

– О, много по-лесно ще бъде, отколкото си мислите – присмя му се в отговор полковник Корн, без да се раздражи от Йосаряновата стрела. – Ще се изненадате, когато видите колко лесно ще ви бъде да ни харесвате, щом веднъж почнете. – Полковник Корн издърпа колана на смъкнатите си широки панталони. Дълбоките черни улеи, които отделяха четвъртитата му брадичка от бузите, отново се извиха в подигравателна и укоризнена веселост. – Виждате ли, Йосарян, ние ще ви дадем финансова независимост. Ще ви произведем майор и дори ще ви наградим с още един орден. Капитан Флум вече работи върху пламенни съобщения за печата, описващи храбростта, която сте проявили над Ферара, дълбоката ви и трайна вярност към вашата част и ненадминатата ви преданост към дълга. Впрочем тези фрази са действително цитати. Ще ви възвеличаем и ще ви пратим в родината като герой, повикан от Пентагона за повдигане на бойния дух и други пропагандни цели. Ще живеете като милионер. Всички ще гледат на вас като на знаменитост, ще правят парадни във ваша чест и вие ще държите речи да насърчавате хората да купуват военни облигации. Море от лукс ви чака, щом веднъж станете наш приятел. Не е ли чудесно?

Йосарян си даде сметка, че слуша замайващите обяснения и

подробности с напрегнато внимание.

– Май че не искам да държа речи.

– Тогава няма да настояваме на речите. Най-важното е какво ще говорите на хората тук. – Полковник Корн се наведе напред със сериозен вид. Вече не се усмихваше. – Не желаем никой от хората в групата да знае, че ви връщаме в Щатите, защото отказвате да летите повече. И също така не желаем генерал Пекъм и генерал Шайскопф да дочуят за някакви търкания между нас. Ето защо ще станем такива добри приятели.

– Какво ще кажа на хората, които ме попитат защо съм отказал да летя?

– Кажете им, че сте били уведомен предварително за завръщането ви в Щатите и че не сте искали да рискувате живота си с още един-два полета. Просто дребно недоразумение между приятели, това било цялата работа.

– А те ще повярват ли?

– Разбира се, че ще повярват, щом видят какви големи приятели сме станали и прочетат съобщенията в печата и ласкавите неща, които казвате за мен и полковник Каткарт. Не се тревожете за хората тук. Доста лесно ще ги дисциплинираме и овладеем, когато вие си отидете. Само докато сте тук, могат да създават неприятности. Нали знаете, една добра ябълка може да развали останалите – заключи полковник Корн със съзнателна ирония. – Пък и – това би било наистина чудесно – те дори могат да почерпят вдъхновение от вас, за да извършват още много полети.

– Ами ако аз ви изблича, когато се върна в Щатите?

– След като сте приели от нас медал и повишение и след цялата шумна реклама? Никой няма да ви повярва, армията няма да ви позволи, пък и защо, дявол да го вземе, ще искате да правите подобно нещо? Вие ще бъдете един от нас, не забравяйте. Ще имате привилегии, ще водите богат, луксозен живот, който ще ви възнагради за всичко. Ще се покажете глупак, ако го захвърлите само заради някакъв си нравствен принцип, а вие не сте глупак. Стана ли сделката?

– Не знам.

– Или сделката, или военен съд.

– Много мръсен номер ще изиграя на хората от ескадрилата, нали?

– Отвратителен – съгласи се любезно полковник Корн и търпеливо зачака, наблюдавайки Йосарян с искрица скрита наслада в очите.

– Какво пък, дявол да го вземе! – възкликна Йосарян. – Ако не искат да летят повече, нека се опънат, нека направят нещо, както аз направих. Право ли е?

– Разбира се – каза полковник Корн.

– Няма никаква причина да рискувам живота си за тях, нали?

– Разбира се, че няма.

Йосарян взе решение с бърза усмивка.

– Стана сделката – обяви той с ликуващ глас.

– Чудесно – каза полковник Корн с малко по-малка сърдечност, отколкото Йосарян очакваше, плъзна се от писмената маса на полковник Каткарт и застана на пода. Издърпа панталона и долните си гащи от чатала си и протегна на Йосарян меката си отпусната ръка. – Добре дошли на кораба.

– Благодаря, господин полковник, аз...

– Наричай ме Блаки, Джон. Вече сме приятели.

– Разбира се, Блаки. Приятелите ми викат Йо-Йо. Блаки, аз...

– Приятелите му викат Йо-Йо изчурулика полковник Корн, обръщайки се към полковник Каткарт. – Защо не поздравиш Йо-Йо с разумната му постъпка?

– Това е наистина разумна постъпка, Йо-Йо – каза полковник Каткарт, друсайки ръката на Йосарян с тромаво усърдие.

– Благодаря, господин полковник, аз ...

– Казвай му Чък – рече полковник Корн.

– Разбира се, казвай ми Чък – одобри полковник Каткарт със сърдечен и неловък смях. Сега сме приятели.

– Разбира се, Чък.

– Напускат сцената усмихнати – каза полковник Корн, сложил ръце на раменете им, и тримата тръгнаха към вратата.

– Намини някоя вечер да вечеряш с нас, Йо-Йо – покани го гостоприемно полковник Каткарт. – Какво ще кажеш за тази вечер в стола на групата?

– Много ще ми бъде приятно, сър.

– Чък – поправи го укоризнено полковник Корн.

– Извинявай, Блаки. Чък. Не мога още да свикна.

– Нищо, приятелю.

– Разбира се, приятелю.

– Благодаря, приятелю.

– Няма защо, приятелю.

Йосарян махна нежно с ръка за сбогом на новите си приятели и тръгна бавно по балконския коридор. Едва не се разпя, щом остана сам. Заминаваше си свободен: всичко излезе сполучливо, бунтът му се увенча с успех, беше вече в безопасност и нямаше нищо, от което да се

срамува пред никого. Упъти се към стълбището със самодоволен и развеселен вид. Един редник в зелени работни дрехи му отдаде чест. Йосарян, щастлив, отвърна на поздрава му и с любопитство се втренчи в него. Лицето му изглеждаше удивително познато. Щом Йосарян отвърна на поздрава му, редникът в зелени работни дрехи внезапно се превърна в курвата на Нейтли и хвърляйки се кръвожадно към него, заби един кухненски нож с кокалена дръжка в ребрата му под вдигнатия му лакът. Йосарян се строполи на земята с писък и виждайки, че момичето вдига ножа да го удари повторно, затвори очи, обхванат от непреодолим ужас. Беше вече в безсъзнание, когато полковник Корн и полковник Каткарт изхвъркнаха от кабинета, подгониха курвата и така му спасиха живота.

41 СНОУДЕН

– Режи – нареди докторът.

– Ти режи – каза един друг глас.

– Никакво рязане – обади се Йосарян с надебелял, мъчно подвижен език.

– Виж пък кой се намесва в разговора – възнегодува единият от докторите. – Навярно от друг град. Ще оперираме ли, или не?

– Той не се нуждае от операция – възрази другият. – Раната е малка. Единственото, което трябва да направим, е да спрем кръвотечението, да изчистим раната и да направим няколко шева.

– Но аз никога досега не съм имал случай да оперирам. Кое е скалпелът? Това ли е скалпелът?

– Не, другото е скалпелът? Е, хайде карай, режи, щом си рекъл. Направи разрез.

– Така ли?

– Не там, глупако.

– Никакви разрези – извика Йосарян, който през вдигащата се мъгла на безчувственост долавяше, че двамата непознати са готови да почнат да го режат.

– Пак се меси разговор от друг град – оплака се първият доктор със сприхав тон. – Ще продължава ли все да говори, докато го оперирам?

– Не можете да го оперирате, докато не го приема – каза един деловодител.

– Не можете да го приемете, докато не го разпитам – каза един тлъст, сърдит полковник с мустаци и огромно розово лице, което се наведе съвсем близо до Йосарян и което излъчваше изгаряща топлина като някакъв огромен тиган. – Къде сте роден?

Тлъстият сърдит полковник напомняше на Йосарян за тлъстия сърдит полковник, който беше разпитвал свещеника и го бе признал за виновен. Йосарян го гледаше втренчено през някакво полупрозрачно було. Във въздуха се носеше сладникавата миризма на формалдехид и спирт.

– На едно бойно поле.

– Не, не. В кой щат сте роден?

– В състояние на невинност.

– Не, не, вие не ме разбирате.

– Оставете ме аз да се заема с него – настояваше един човек с остри черти, хлътнали жлъчни очи и тънки злобни устни. – Ти да не се мислиш за голям хитрец? – запита той, обръщайки се към Йосарян.

– Той бълнува – каза един от докторите. – Оставете ни да го внесем вътре и да го лекуваме.

– Оставете го тук, щом бълнува. Може да каже нещо, с което да ни даде улики срещу себе си.

– Но раната още силно кърви, не виждате ли? Може дори да умре.

– Точно това заслужава.

– Така му се пада на това копеле, на този изменник – каза тлъстият сърдит полковник. – Хайде, Джон, да почнем да си признаваме. Искаме да се доберем до истината.

– Всички ми викат Йо-Йо.

– Искаме да ни съдействувате, Йо-Йо. Ние сме ваши приятели и трябва да имате доверие в нас. Дошли сме да ви помогнем. Няма да ви сторим зло.

– Я да бръкнем с пръсти в раната му и да му извадим вътрешностите – предложи човекът с острите черти на лицето.

Йосарян склопи очи, надявайки се да помислят, че е в безсъзнание.

– Изгуби съзнание – чу той да казва един от докторите. – Не можем ли да му дадем помощ, преди да е станало твърде късно? Наистина може да умре.

– Добре, вземете го. Дано пукне това копеле.

– Не можете да го лекувате, докато не го приема – каза деловодителят.

Йосарян лежеше със затворени очи и се преструваше на умрял, докато деловодителят го прие, като размести някакви книжа. След това бавно го закараха на носилка на колела в една задушна, тъмна стая, където усети силна топлина от прожектори над главата си и където противната миризма на формалдехид и сладникав спирт беше още по-силна. Приятната, проникваща навсякъде воня беше опияняваща. Усети също миризма на етер и чу да дрънчи стъкло. Със скрита, самодоволна веселост слушаше дрезгавото дишане на двамата доктори. Много се радваше, че те мислеха, че е в безсъзнание, и не знаеха, че ги подслушва. Всичко му изглеждаше много глупаво до момента, когато един от докторите каза:

– Е, мислиш ли, че трябва да му спасим живота? Може да ни се сърдят, ако го спасим.

– Нека го оперираме – каза другият доктор. – Да го разрежем, че

веднъж завинаги да видим какво има вътре. Все се оплаква от черния си дроб. На тази рентгенова снимка обаче черният му дроб изглежда много малък.

– Това му е панкреасът, глупако. Това тук е черният дроб.

– Не, не това. Това е сърцето. Обзалагам се на пет цента, че това му е черният дроб. Ще го оперирам и ще разберем кое какво е. Трябва ли първо да си измия ръцете?

– Никаква операция – обади се Йосарян, като отвори очи и се опита да седне.

– Пак се меси разговор от друг град – присмя се възмутен единият от докторите. – Не можем ли да го накараме да си затвори устата?

– Можем да му бутнем пълна упойка. Ето етерът е тук.

– Никаква пълна упойка – намеси се пак Йосарян.

– Пак се обаждат от друг град – каза един от докторите.

– Хайде да му ударим една пълна упойка, та да го приспим. Дадох му пълна упойка и го приспаха. Събуди се в отделна стая, жаден, задушаваше се от изпарения на етер. Полковник Корн бе до леглото му и спокойно чакаше, седнал на стол, облечен с провисналите си вълнени маслиненозелени панталони и риза в същия цвят. Ласкава, флегматична усмивка висеше на кафявото му лице с брадясали бузи и той леко разтъриваше голото си теме с дланите на двете си ръце. Наведе се напред захилен, когато Йосарян се събуди, и с най-приятелски тон го увери, че сделката, която бяха сключили, си остава в сила, стига Йосарян да не умре. Йосарян понечи да повърне и полковник Корн скочи мигновено на крака при първия напън и погнузен избяга; поговорката, че всяко нещо си има и добрата страна, била вярна, помисли си Йосарян задавен и замаян и се унесе отново в полусън. Нечия ръка с остри пръсти го разтърси грубо и го събуди. Той се обърна, отвори очи и видя някакъв странен човек с жестоко лице, който изкриви устни към него и злобно начумерен се похвали:

– Наредихме твоя приятел, другарче. Наредихме твоя приятел.

Йосарян се смрази, почувствува се изнемощял и се обля в пот.

– Кой е мой приятел – запита той, когато видя, че свещеникът седи на мястото, където седеше полковник Корн.

– Може би аз съм вашият приятел – отговори свещеникът. Но Йосарян не можа да го чуе и затвори очи. Някой му подаде да си сръбне вода и си излезе на пръсти. Той поспа и когато се събуди, се чувствуваше великолепно, докато обърна глава да се усмихне на свещеника и видя, че на мястото му седи Арфи. Йосарян изстена инстинктивно и сгърчи лице

от мъчително раздражение, когато Арфи се изкикоти и го попита как се чувства. Арфи го погледна с недоумение, щом Йосарян го попита защо не е в затвора. Йосарян затвори очи, за да го накара да си отиде. Когато отвори очи, Арфи си беше отишъл и свещеникът беше на мястото му. Йосарян се разсмя, забелязал веселото захилено лице на свещеника, и го попита защо, дявол да го вземе, е толкова щастлив.

– Радвам се заради вас – отвърна свещеникът възбудено и с искрена радост. – Чух в щаба, че сте били тежко ранен и че ще трябва да ви върнат в Щатите, ако оживеете. Полковник Корн каза, че положението ви е критично. Но току-що научих от един от докторите, че в действителност раната ви е съвсем лека и че вероятно ще можете да излезете от болницата след ден-два. Няма никаква опасност. Това съвсем не е лошо.

Йосарян изслуша новината на свещеника с огромно облекчение.

– Това е хубаво.

– Да – каза свещеникът с дяволито удоволствие и розовина обля бузите му. – Да, това е хубаво.

Йосарян се засмя, спомняйки си първия разговор, който бе имал със свещеника.

– Знаете ли, първият път, когато ви срещнах, беше в болницата. И сега пак съм в болницата. Май че напоследък ви виждам само когато съм в болницата. Къде прекарвате времето си?

Свещеникът вдигна рамене.

– Молех се доста много – призна си той. – Мъча се да стоя в палатката колкото може повече и се моля винаги, когато сержант Хуиткоум не е наблизо, иначе може да ме хване, че се моля.

– Помага ли ви това?

– Откъсва ме от грижите ми – отговори свещеникът, като отново вдигна рамене. – Все пак съм зает с нещо.

– Тогавя значи е добре, нали?

– Да – съгласи се свещеникът с въодушевление, сякаш тази мисъл не му беше хрумвала дотогава. – Да, май че е добре. – Той се наведе по-ривисто напред с някаква неловка загриженост. – Йосарян, какво мога да направя за вас, докато сте тук? Да ви донеса нещо?

Йосарян весело го подражни:

– Нещо като играчки, бонбони и дъвка? Свещеникът пак се изчерви и се ухили засрамено. После стана много почтителен:

– Например книги или нещо друго. Ще ми се да мога да направя нещо, за да ви доставя удоволствие. Знаете ли, Йосарян, ние всички много се гордеем с вас.

– Гордеете ли се?

– Да, разбира се. Загдето сте рискували живота си, за да спрете този нацистки убиец. Много благородна постъпка.

– Какъв нацистки убиец?

– Онзи, който бил пратен тук да убие полковник Каткарт и полковник Корн. И вие сте ги спасили. Можел е да ви прободете с ножа и да ви убие на място, както сте се борили с него на балкона. Какъв късмет, че сте оцелели!

Йосарян се изкиска с горчива насмешка, когато разбра за какво говори свещеникът.

– Нямахте никакъв нацистки убиец.

– Сигурно е имало. Полковник Корн каза, че е имало.

– Това беше приятелката на Нейтли. Но тя искаше мен да убие, а не полковник Каткарт и полковник Корн. Тя все се опитва да ме убие, от както й съобщих, че Нейтли е мъртъв.

– Но как може такава нещо? – възмущаваше се свещеникът, побледнял и объркан от негодувание. – И полковник Каткарт, и полковник Корн го видели как избягал. В официалното съобщение се казва, че сте спрели нацистки убиец, който искал да ги убие.

– Не вярвайте на официалното съобщение – отвърна сухо Йосарян. – Това е част от сделката.

– Каква сделка?

– Сделката, която направих с полковник Каткарт и полковник Корн. Ще ме изпратят в Щатите като голям герой, ако ги хваля пред всички и никога пред никого не ги критикувам, загдето карат останалите летци да извършват повече бойни полети.

Ужасен, свещеникът се приповдигна от стола си. Кипеше от бойко негодувание.

– Но това е ужасно! Това е позорна, възмутителна сделка, нали?

– Отвратителна е – отговори Йосарян, втренчил тъпо поглед в тава-на и леко опрял тила си на възглавницата. – Мисля, че на това определе-ние се спряхме.

– Тогава как можахте да се съгласите на такава сделка?

– Или сделката, или военен съд, господин свещеник.

– О! – възкликна свещеникът с израз на дълбоко разкаяние, като закри уста с опакото на дланта си. Той неловко се отпусна на стола си. – Не трябваше да казвам нищо.

– Ще ме затворят в някоя килия с един куп престъпници.

– Разбира се. Тогава трябва да постъпите както намирате за

правилно.

Свещеникът кимна сякаш на себе си, като че ли туря край на разговора, и потъна в смутено мълчание.

– Не се тревожете – каза Йосарян с печален смях, след като мина малко време. – Няма да изпълня сделката.

– Трябва да я изпълните – настояваше свещеникът, като се наведе загрижено напред. – Наистина трябва да я изпълните. Аз нямах право да ви влияя. Всъщност нямах право да кажа каквото и да било.

– Вие не сте ми повлияли. – Йосарян се извъртя на една страна и с подигравателна тържественост поклати глава. – Боже Господи! Можете ли да си представите какъв грях е това? Да спася живота на полковник Каткарт! Не искам да имам такова престъпление в атестацията си.

Свещеникът предпазливо се върна на въпроса.

– А какво ще направите тогава? Не можете да се оставите да ви турят в затвора.

– Ще продължа да летя. Или наистина ще дезертирам и ще се остава да ме хванат. Вероятно ще ме хванат.

– И ще ви турят в затвора. А вие не искате да отидете в затвора.

– Тогава май че ще продължа да летя, докато свърши войната. Все някои от нас ще оживеят.

– Но може да ви убият.

– Тогава няма пък да летя повече.

– А какво ще правите?

– Не знам.

– Ще се съгласите ли да ви върнат в Щатите?

– Не знам. Горещо ли е вълн? Тук е много топло.

– Много е студено вълн – каза свещеникът.

– Знаете ли – спомни си Йосарян, – много странно нещо се случи; пък може и да съм го сънувал. Мисля, че един непознат човек влезе тук преди малко и ми каза, че е наредил моя приятел. Питам се дали не съм си въобразил такова нещо?

– Смятам, че не сте си въобразили – уведоми го свещеникът. – Вие започнахте да ми говорите за него, когато дойдох първия път.

– Тогава значи той наистина е казал такова нещо. „Наредихме твой приятел, другарче, каза той, наредихме твой приятел.“ Имаше злобно лице, каквото никога не съм виждал. Питам се кой е този мой приятел.

– Приятно ми е да се считам за ваш приятел, Йосарян – каза свещеникът със смирена искреност. – Те наистина са ме наредили. Взеха ми номера, поставиха ме под наблюдение – направиха както си искаха.

Така ми казаха на разпита.

– Не, мисля, че нямаха предвид вас – реши Йосарян. – Смятам, че трябва да е някой като Нейтли или Дънбар. Знаете ли, някой, който е убит във войната, като Клевинджър, Ор, Добз, Кид Сампсън или Макуот. – Йосарян ахна сепнато и разтърси глава. – Едва сега си давам сметка – възкликна той. – Те са наредили всичките ми приятели! Единствено сме останали аз и Джоу Гладника. – Той изтръпна, когато видя, че лицецо на свещеника побледня. – Какво има, господин свещеник?

– Джоу Гладника беше убит.

– Господи, не! При полет ли?

– Умрял, както спял и сънувал. Намерили една котка на лицето му.

– Горкото момче – каза Йосарян и се разплака, като извиваше глава към рамото си, за да скрие сълзите си.

Свещеникът си отиде, без да се сбогува. Йосарян хапна малко и заспа. Посред нощ една ръка му разтърси рамото и го събуди. Отвори очи и видя човек със слабо, зло лице, облечен в болничен халат и пижама, който го гледаше със злорада усмивка и му се подиграваше:

– Наредихме твоя приятел, другарче. Наредихме твоя приятел.

Йосарян се изплаши.

– За какво говориш, дявол да те вземе? – попита той, чувствавайки, че го обхваща паника.

– Ще разбереш, другарче, ще разбереш.

Йосарян бързо протегна ръка да хване мъчителя си за гърлото, но непознатият се изплъзна без усилие и със злобен смях изчезна в коридора. Йосарян лежеше разтреперан, с тупащ пулс, плувнал в ледена пот. Питаше се кой е този негов приятел. В болницата беше тъмно и съвсем тихо. Нямаше часовник да види колко е часът. Беше напълно буден и знаеше, че е пленник на една от онези безсънни нощи, които за прикованите на легло траят цяла вечност, преди да се стопят в зората. Някакъв пулсиращ студ пълзеше нагоре по краката му. Беше му студено и той си спомни за Сноуден, който не му беше приятел, а обикновен познат. Бе тежко ранен и замръзваше в локвата от остра, жълта слънчева светлина, която падаше на лицето му през страничното прозорче, когато Йосарян изпълзя над бомбовместилището, за да стигне до него в задната кабина на самолета, след като Добз му бе викнал умолително по микрофона да помогне на стрелеца: „Моля, помогни на стрелеца.“ Стомахът му се обърна, когато очите му зърнаха зловещата гледка; бе погнусен до крайност и преди да влезе, изплашено спря за няколко секунди, свит на топка и опрял ръце и колене на пода в тесния проход над

бомбовместилището, точно до запечатаната кутия от велпапе, в която се намираха превързочните материали. Сноуден лежеше по гръб на пода с изпънати крака, тежко натоварен със защитния си костюм, шлема, парашута и спасителната риза. Близо до него на пода лежеше в несвяст дребничкият заден стрелец. Раната, която Йосарян видя, беше от външната страна на бедрото на Сноуден и изглеждаше широка и дълбока като футболна топка. Не можеше да се разбере къде свършват нишките на пропития му с кръв комбинезон и къде започва разкъсаната плът.

Нямаше морфин в самолетната аптечка, нямаше никакво средство срещу болките на Сноуден освен вцепеняващото сътресение, причинено от зеещата рана. Дванадесетте ампули морфин бяха откраднати от кутията и заменени с ясно написана бележка, която гласеше: „Каквото е добро за предприятия «М и М», е добро за цялата страна. Майлоу Майндърбайндър“. Йосарян изпсува Майлоу и поднесе две таблетки аспириин към пепеливите устни, които не можеха да ги поемат. Но най-напред той направи бързешком превръзка на бедрото на Сноуден и я пристегна с турникет, защото не му идваше наум нищо друго в първите напрегнати моменти, когато сетивата му бяха разстроени от вълнение, когато знаеше, че трябва да действа веднага и с вещина, а се боеше, че може да изгуби самообладание. Сноуден го гледаше втренчено и мълчеше. Не се виждаше да блика кръв от някоя артерия и Йосарян се преструваше, че е напълно погълнат от затыгането на превръзката, защото това беше нещо, което той знаеше как се прави. Работеше с престорено умение и привидно спокойствие, усещайки върху себе си помътнелия поглед на Сноуден. Успя да се овладее, преди да затегне докрай турникета и веднага го отпусна, за да избегне опасност от гангрена. Сега умът му се проясни и той си спомни как трябва да действа. Започна да рови в аптечката за първа помощ и да търси ножици.

– Студено ми е – каза тихо Сноуден. – Студено ми е.

– Ще ти мине, момче – увери го Йосарян захилено. – Ще ти мине.

– Студено ми е – повтаряше Сноуден със слаб, детски глас. – Студено ми е.

– Хайде, хайде – каза Йосарян, защото не знаеше какво друго да каже. – Хайде, хайде.

– Студено ми е – скимтеше Сноуден. – Студено ми е!

– Хайде, хайде. Хайде, хайде.

Йосарян се изплаши и заработи по-бързо. Най-после намери ножиците и внимателно започна да реже комбинезона много по-нагоре от раната, точно над слабините. Разряза дебелия габардин в права линия

около бедрото. Дребничкият заден стрелец дойде, на себе си, докато Йосарян режеше с ножиците, погледна го и отново припадна. Сноуден извъртя глава на другата страна, за да вижда Йосарян по-отблизо. Мъждива, спадаща светлинка блещукаше в безсилните му, равнодушни очи. Йосарян озадачен се мъчеше да не го гледа. Започна да реже надолу по вътрешния шев на крачола. От зеещата рана – не е ли това дългата лигава кост, която навлиза дълбоко в кървавата алена струя зад треперящите, тревожни и странни мускулни влакна – капещата кръв се събираше в няколко вадички, подобно на вода от топящ се по стрехите сняг, но червена и лепкава, и капките се сгъстяваха, като падаха на пода. Йосарян продължи да реже крачола до долу и оголи откъснатия крак, който падна на пода с плясък. Над него се показва краят на сивокафявите долни гащи, които бързо попиваха петната кръв, сякаш бяха жадни. Йосарян се смая, когато видя колко въсьчноблед и мъртвешки изглеждаше голият крак на Сноуден, колко отвратителни, колко безжизнени и езотерични бяха пухкавите, тънки, къдрави руси косъмчета на странния му бял прасец и на глезена му. Раната, видя той сега, далеч не бе толкова голяма като футболна топка, а дълга и широка колкото ръката му и твърде разкъсана и дълбока, за да може да се види ясно в нея. Вътре кървящите мускули трептяха като живо кълцано месо. Дълга въздишка на облекчение бавно се откъсна от устата на Йосарян, когато видя, че Сноуден е въвн от опасност. Кръвта в раната вече се съсирваше, сега просто трябваше да бъде превързан и да лежи спокойно, докато се приземи самолетът. Той извади няколко пакета сулфаниламид от аптекката. Сноуден потрепна, когато Йосарян го натисна леко, за да го извърти малко на една страна.

– Заболя ли те?

– Студено ми е – изхленчи Сноуден. – Студено ми е!

– Хайде, хайде – каза Йосарян. – Хайде, хайде.

– Студено ми е! Студено ми е!

– Хайде, хайде. Хайде, хайде.

– Започва да ме боли – извика внезапно Снеуден с жален, настойчив глас.

Йосарян разрови трескаво аптекката, търсейки наново морфин, и намери само бележката на Майлоу и шишенце аспирина. Изпсува Майлоу и подаде две таблетки на Сноуден. Нямаше вода да му даде. Сноуден се отказа от аспирина, като почти недоволно поклати глава. Лицето му беше бледо, с пепелива отсянка. Йосарян свали шлема на Сноуден и отпусна главата му на пода.

– Студено ми е! – стенеше Сноуден с полузатворени очи. – Студено ми е!

Ъглите на устата му започнаха да посиняват. Йосарян се вкамени. Питаше се дали да дръпне шнура на Сноуденовия парашут и да покрие Сноуден с найлоновата материя. В самолета беше много топло. Неочаквано Сноуден вдигна очи, на лицето му се появи бледа усмивка, изразяваща желание за съдействие, и той извъртя малко хълбока си, за да може Йосарян да поръси раната му със сулфаниламид. Йосарян заработи, наново изпълнен с увереност и оптимизъм. Самолетът се друсна силно в една въздушна яма и Йосарян се сепна, спомняйки си, че бе оставил парашута си в носа на самолета. Но нищо не можеше да се направи. Започна да изсипва пликче след пликче от белия кристален прах в кървата овална рана, докато не остана нито едно червено място; след това неспокойно пое дълбоко дъх, стисна зъби и вдъхвайки си смелост, хвана с гола ръка провисналите парцали от разкъсана, съхнеща плът и ги прибра вътре в раната. Бързо покри цялата рана с широк памучен компрес от марля и отдръпна рязко ръката си. Усмихна се нервно, когато изпитанието му завърши. В действителност допирът с мъртвата плът все още не беше толкова противен, колкото бе предполагал, и той намери повод да пипне раната още няколко пъти с пръсти, за да се убеди в собствената си смелост.

После започна да намотава бинт върху марлята. Когато прекара бинта за втори път около бедрото, забеляза на вътрешната страна малка дупка, през която бе минало парчето снаряд – кръгла, сбръчкана рана, голяма колкото двадесет и пет центова монета, със сини краища и черна вътре, където кръвта бе образувала кора. Йосарян поръси и тази рана със сулфаниламид и продължи да навива бинта около крака на Сноуден, докато компресът бе здраво закрепен върху раната. Тогава клъцна бинта с ножицата, разцепи края му и го завърза на хубав, спретнат възел. Знаеше, че превръзката е добре направена и както бе коленичил, гордо се отпусна да седне на петите си, бършейки потта от челото си, и се усмихна на Сноуден с непринудена любезност.

– Студено ми е! – изстена Сноуден. – Студено ми е!

– Ще ти мине, момче – увери го Йосарян, като ободрително потуша ръката му. – Овладяхме положението. Сноуден поклати слабо глава.

– Студено ми е – повтаряше той и очите му гледаха сяпало, без блясък, сякаш бяха от камък. – Студено ми е!

– Хайде, хайде – каза Йосарян с трепет, потиснат от растящи съмнения. – Хайде, хайде. След малко ще се приземим и доктор Данийка ще

се погрижи за тебе.

Но Сноуден продължаваше да клати глава и най-после с леко движение на брадичката посочи към мишницата си. Йосарян се наведе да надникне и видя странно оцветено петно, от което капеше кръв през комбинезона, точно над ръкава на защитния костюм на Сноуден. Йосарян усети как сърцето му замря и после затупа тъй бурно, че просто му пречеше да диша. Сноуден беше ранен през защитния костюм! Йосарян дръпна ципа на костюма, разтвори го и сам се чу как изпищя безумно, когато вътрешностите на Сноуден се изхлузиха на пода в мокър куп, от който продължаваше да се отцежда кръв. Над осемсантиметров къс от снаряд го беше ударил точно под мишницата и повличайки със себе си всичките пъстри вътрешности на Сноуден, ги бе изхвърлил навън през огромната дупка, която бе отворил в ребрата, излизайки от другата страна на тялото му. Йосарян изпищя още веднъж и притисна с ръце очите си. Зъбите му тракаха от ужас. Наложил се да погледне отново. Изобилие, Божа благодат, наистина – помисли си той с горчивина, като гледаше купа пред себе си. – Чер дроб, бял дроб, бъбреци, ребра, стомах и късчета от варените домати, които Сноуден бе ял на обед. Йосарян, който изпитваше отвращение към варени домати, се извърна зашеметен настрана и стиснал с ръце пламналото си гърло, почна да повръща. Задният стрелец се свести, докато Йосарян повръщаше, видя го и отново припадна. Когато престана да повръща, Йосарян едва се държеше на крака от умора, болка и отчаяние. Извърна се вяло към Сноуден: дишането му бе станало по-тихо и по-учестено, лицето – по-бледо. Чудеше се какво, дявол да го вземе, да направи, за да го спаси.

– Студено ми е! – скимтеше Сноуден. – Студено ми е!

– Хайде, хайде – мънкаше машинално Йосарян и гласът му бе толкова тих, че не можеше да се чуе. – Хайде, хайде.

На Йосарян му бе също студено; трепереше и не можеше да си наложи да не трепери. Усещаше как цялата му кожа настръхва, докато гледа втрещено зловещата тайна, която Сноуден бе изсипал по целия сплескан под. Лесно бе да се разбере какво говореха разкъсаните му вътрешности. Човек е материя, това беше тайната на Сноуден. Хвърли го през прозореца и той ще падне. Запали го, ще гори. Зарови го, ще изгният както всеки друг вид смет. Това беше тайната. Зрелостта е всичко.

– Студено ми е – каза Сноуден. – Студено ми е!

– Хайде, хайде – каза Йосарян. – Хайде, хайде. Дръпна шнура на Сноуденовия парашут и покри тялото му с бялата найлонова материя.

– Студено ми е.

– Хайде, хайде.

42 ЙОСАРЯН

– Полковник Корн твърди – каза майор Данби на Йосарян с превзета, доволна усмивка, – че сделката е още в сила. Всичко се нарежда отлично.

– Не, не е вече в сила.

– О, в сила е – настояваше благосклонно майор Данби. – Всъщност сега работата е много по-лесна. Истински късмет беше, че онова момиче едва не те закла. Сега сделката може да бъде изпълнена отлично.

– Не искам сделки с полковник Корн.

Искрящият оптимизъм на майор Данби мигновено се изпари и изведнъж лицето му се покри с капки пот.

– Но вече си сключил сделка с него, нали? – запита той тревожно озадачен. – Нямате ли споразумение?

– Отказвам се от споразумението.

– Но нали се съгласихте и си стиснахте ръце? Ти си му дал честна джентълменска дума.

– Отказвам се от думата си.

– О, Боже Господи! – въздъхна майор Данби и започна несръчно да попива потта от набразденото си от грижи лице с една сгъната бяла кърпичка. – Но защо, Йосарян? Много добра сделка ти предлагат.

– Мръсна сделка е, Данби. Отвратителна сделка е.

– О, Боже Господи! – ядосваше се майор Данби, като галеше с ръка тъмната си остра коса, която беше вече напоена с пот чак до върха на късо остриганите къдрави кичури. – О, Боже!

– Не намираш ли, че е отвратителна сделка, Данби?

Майор Данби се замисли за миг.

– Да, отвратителна е – съгласи се неохотно той. Кръглите му изпъкнали очи бяха съвсем смутени. – Но защо си сключил такава сделка, щом не ти харесва?

– Сключих я в момент на слабост – опита се да прояви остроумие Йосарян с мрачна ирония. – Исках да си спася живота.

– А сега не искаш ли да си спасиш живота?

– Затова именно не искам да им позволя да ме пращат на бойни полети.

– Тогава ги остави да те върнат в Щатите и вече няма да бъдеш в

опасност.

– Нека ме върнат в Щатите, защото съм извършил повече от петдесет бойни полета – каза Йосарян, – а не защото онова момиче ме промуши или защото съм станал такъв дебелоглав кучи син.

Майор Данби поклати категорично глава и през очилата му блесна искрено раздразнение.

– Тогава ще трябва да върнат в Щатите почти всички летци. Повечето от хората са изкарали над петдесет полета. Полковник Каткарт не може да поиска за попълнение толкова много необучени екипажи наведнъж, без това да предизвика разследване. Той е хванат в собствения си капан.

– Това е негова работа.

– Не, не, не, Йосарян! – възрази разпалено майор Данби. – Твоя работа е. Понеже не изпълняваш споразумението, ще те предадат на военния съд веднага щом те изпишат от болницата.

Йосарян направи дълъг нос на майор Данби и се изсмия със самодоволно въодушевление.

– Ще ме предадат друг път! Не лъжи, Данби, няма дори да се опитат.

– Че защо да не те дадат под съд? – запита майор Данби, като мигаеше от учудване.

– Защото сега са ми в ръцете. Има официален доклад, в който се казва, че съм промушен с нож от нацистки убиец, който е искал да ги убие. Сигурно много ще се изложат, ако след това ме изправят пред военен съд.

– Ама, Йосарян – възкликна майор Данби, – има и друг доклад, в който се казва, че си бил ударен с нож от едно невинно момиче при някакви големи сделки на черна борса, включващи саботажни действия и продажба на военни тайни на неприятеля.

Йосарян бе жестоко поразен от изненада и разочарование.

– Друг официален доклад?

– Йосарян, те могат да приготвят колкото си искат официални доклади и да си изберат който си искат при дадени обстоятелства. Не знаеш ли това?

– О, Боже! – пошепна Йосарян дълбоко съкрушен и кръвта се смъкна от лицето му. – О, Боже!

Майор Данби продължи настойчиво с израз на хищно доброжелателство:

– Йосарян, направи каквото искат и ги остави да те върнат в

Щатите. Така ще бъде най-добре за всички.

– Най-добре за Каткарт, Корн и за мен, не за всички.

– За всички – настояваше майор Данби. – Това ще реши целия въпрос.

– Добре ли ще бъде за хората от авиогрупата, които ще трябва да продължат да летят?

Майор Данби се сепна и за миг обърна неловко глава настрани.

– Йосарян – отвърна той, – никой няма да има полза, ако принудиш полковник Каткарт да те прати на военен съд и да докаже, че си извършил всичките престъпления, в които ще бъдеш обвинен. Ще лежиш дълго в затвора и ще съсипеш целия си живот.

Йосарян слушаше с растяща загриженост.

– В какви престъпления ще ме обвинят?

– Некадърност над Ферара, неподчинение, отказ да нападнеш неприятеля, когато си получил заповед за нападение, и дезертъорство.

Йосарян смукна бузите си със сериозно лице.

– Могат да ме обвинят във всичко това, а? Дадох ми орден за Ферара. Как могат сега да ме обвинят в некадърност?

– Арфи ще се закълне, че ти и Макуот сте дали лъжлив доклад.

– Басирам се, че това копеле ще го направи.

– И ще те признаят за виновен – започна да изрежда майор Данби – в изнасилване, големи черноборсови спекулации, саботажни действия и предаване на военни тайни на неприятеля за пари.

– А как ще докажат всичко това? Никога не съм извършвал никое от тези неща.

– Но ще има свидетели, които ще се закълнат, че си ги извършил. Могат да намерят колкото свидетели им трябва, като просто ги убедят, че е необходимо да бъдеш премахнат в интерес на родината. В известен смисъл това наистина ще бъде в интерес на страната.

– В какъв смисъл? – запита Йосарян, като бавно се надигна на лакът със сдържана враждебност.

Майор Данби се отдръпна малко и пак започна да бърше потта от челото си.

– Ето, Йосарян – започна той, заеквайки малко, сякаш се извиняваше, – няма да бъде от полза за нашите военни усилия, ако полковник Каткарт и полковник Корн бъдат провалени сега. Нека погледнем фактите, Йосарян. Въпреки всичко авиогрупата има много добри постижения. Ако те дадат под съд и съдът те оправдае, и други летци ще откажат да летят. Полковник Каткарт ще изпадне в немилост и

боепособността на частта навярно ще се понижи. Затова в този смисъл ще бъде в интерес на страната да те осъдят и да те турят в затвора, макар и да си наистина невинен.

– Колко сладко умееш да излагаш нещата – сръза го Йосарян с язвително негодуване.

Майор Данби се изчерви, започна да се върти и да мига неловко.

– Не упреквай мен, моля ти се – каза той умолително с вид на човек, който държи да разсъждава честно. – Знаеш, че нямам вина. Само се старая да гледам обективно на цялата работа и да намеря изход от едно много трудно положение.

– Аз не съм създал това положение.

– Но можеш да го оправаш. Пък и какво друго можеш да направиш? Не искаш повече да летиш.

– Мога да избягам.

– Да избягаш ли?

– Ще дезертирам. Ще запраша. Мога да обърна гръб на цялата тая каша и да избягам.

Майор Данби бе възмутен.

– Къде ще избягаш? Къде можеш да отидеш?

– Мога доста лесно да стигна до Рим и да се скрия там.

– И да живееш в страх, че всяка минута могат да те открият? Не, не, не, не, Йосарян. Това би било катастрофално и позорно нещо. Да избягаш от един проблем, не значи да го разрешиш. Моля ти се, вярвай ми. Аз само искам да ти помогна.

– Точно това ми каза детективът, преди да реши да си мушне палеца в раната ми – възрази хапливо Йосарян.

– Аз не съм детектив – отвърна с възмущение майор Данби и бузите му пак пламнаха. – Аз съм преподавател в университет, имам силно развито чувство за справедливост и никога не бих се опитал да те мамя. И никога не лъжа.

– А какво ще направиш, ако някой от авиогрупата те запита за сегашния ни разговор?

– Ще го излъжа.

Йосарян се изсмя подигравателно и майор Данби, макар и почервенял от смущение, се облегна назад с облекчение, сякаш доволен от почивката, която промененото настроение на Йосарян обещаваеше. Йосарян го гледаше със смесица от съдържано съжаление и презрение. Той седна в леглото си, облегна гръб на таблата, запали цигара и с лека кисело-весела усмивка и своеобразно съчувствие се втренчи в живия,

изблещен ужас, който се бе отпечатал неизличително върху лицето на майор Данби от деня на Авињонския полет, когато генерал Дрийдъл заповяда да го изведат навън и да го разстрелят. Бръчките на уплахата щяха да останат завинаги като отдавнашни дълбоки белези от зараснали рани и Йосарян изпита съжаление към благия, нравствен идеалист на средна възраст, както изпитваше съжаление към толкова много хора, чиито недостатъци не бяха големи и чиито грижи бяха леки.

С подчертана любезност той каза:

– Данби, как можеш да работиш с хора като Каткарт и Корн? Не ти ли се гади?

Майор Данби изглеждаше изненадан от Йосаряновия въпрос.

– Работа с тях заради отечеството си, – отговори той, сякаш отговорът беше очевиден. Полковник Каткарт и полковник Корн са мои началници и изпълнението на техните заповеди е единственото, което мога да допринеса, за да спечелим войната. Работа с тях, защото това е мой дълг. А също и – добави той с много по-тих глас, като сведе очи – защото не съм много бойка личност.

– Отецеството ти вече няма нужда от твоята помощ – разсъждаваше с антагонизъм Йосарян. – И затова всичко, което вършиш, е само за тях.

– Гледам да не мисля за това – призна откровено майор Данби. – Мъча се да се съсредоточа върху голямата цел и да забравя, че и те също печелят. Налагам си да мисля, че те са хора без значение.

– Това е моето нещастие, знаеш ли? – размишляваше на глас Йосарян със съчувствие, като скръсти ръце. – Между себе си и всеки идеал винаги се сблъсквам с хора като Шайскопф, Пекъм, Корн и Каткарт. И това някак си променя идеала.

– Трябва да се помъчиш да не мислиш за тях – посъветва го с убеден тон майор Данби. – И никога не трябва да допуснеш да променят твоята собствена скала на ценности. Идеалите са добри, но понякога хората не са толкова добри. Трябва да се опиташ да видиш цялата картина.

Йосарян отхвърли съвета, поклащайки скептично глава:

– Щом вдигна очи, виждам хора, които печелят от всичко. Не виждам нито небе, нито светци, нито ангели. Виждам хора, които печелят от всеки порив на порядъчните и от всяка човешка трагедия.

– Но трябва да се мъчиш да не мислиш за това – настояваше майор Данби. – И не трябва да позволяваш то да те тревожи.

– О, в действителност то не ме тревожи. Това, което ме ядосва, е, че те ме мислят за наивник. Те си мислят, че са хитри, а ние, останалите, сме глупаци. И знаеш ли, Данби, тъкмо в момента ми хрумна за първи

път, че може би са прави.

– Но трябва да се опитваш и за това да не мислиш – настояваше майор Данби. – Трябва да мислиш само за благо на страната и за достойнството на човека.

– Да – рече Йосарян.

– Сериозно говоря, Йосарян. Това не е Първата световна война. Никога не трябва да забравяш, че воюваме с агресори, които няма да оставят жив нито един от нас, ако спечелят.

– Знам това – отговори Йосарян кратко и лицето му внезапно придоби намръщен израз на досада. – Исусе Христе, че аз заслужих медала, който получих, и няма значение какви са били съображенията им да ми го дадат. Извършил съм седемдесет бойни полета, дявол да го вземе. Не ми говори на мен, че трябва да се бия, за да спасявам отечеството. Сега ще се бия малко да спася себе си. Страната е вече във от опасност, но аз не съм.

– Войната не е още свършила. Германците напредват към Анверс.

– Германците ще бъдат бити след няколко месеца. И Япония ще бъде бита няколко месеца след това. И ако си пожертвувам живота сега, то няма да бъде за отечеството, а за Каткарт и Корн. И затова си прибирам мерника до края на войната. Отсега нататък ще мисля само за себе си.

Майор Данби отговори снизходително, с високомерна усмивка:

– Но, Йосарян, представи си, че всички мислят така.

– Тогава аз сигурно бих бил ужасен глупак да мисля друго, нали? – Йосарян се поизправи на леглото си със странен израз на лицето. – Знаеш ли, имам някакво особено чувство, че някога преди съм водил този разговор с някого. Също както свещеникът има някакво усещане, че е преживял два пъти някои случки.

– Свещеникът иска да се съгласиш да те върнат в Щатите – забеляза майор Данби.

– Свещеникът да върви по дяволите.

– О, Боже! – въздъхна майор Данби, като поклати глава укоризнено и разочаровано. – Той се страхува, че може да ти е повлиял.

– Не ми е повлиял ни най-малко. Знаеш ли какво бих могъл да направя? Бих могъл да си остана точно тук, на това болнично легло, и да вегетирам. Бих могъл да вегетирам много удобно точно тук и да оставя други да вземат решение.

– Ти сам трябва да вземаш решения – изяви несъгласието си майор Данби. – Човек не може да живее като зеленчук.

– Защо не?

Очите на майор Данби придобиха топъл, замечтан израз.

– Сигурно е приятно да живееш като зеленчук – съгласи се той замислено.

– Гадно е – възрази Йосарян.

– Не, трябва да е много приятно да се освободиш от всички съмнения и от това напрежение – настояваше майор Данби. – Мисля, че би ми било приятно да живея като зеленчук и да не вземам никакви важни решения.

– Какъв вид зеленчук, Данби?

– Краставица или морков.

– Каква краставица? Хубава или лоша?

– О, хубава, разбира се.

– Тогава ще те откъснат, когато си най-сочна, ще те нарежат и ще направят от теб салата.

Лицето на майор Данби се помрачи.

– Тогава искам да съм лоша краставица.

– Тогава ще те оставят да изгниеш и ще те използват като тор за хубавите краставици.

– Е, май че не искам да живея като зеленчук – каза майор Данби с усмивка на тъжно примирение.

– Данби, наистина ли трябва да се съглася да ме върнат в Щатите? – запита го сериозно Йосарян.

Майор Данби вдигна рамене.

– Това е един начин да се спасиш.

– Един начин да се погубя, Данби. Ти би трябвало да знаеш това.

– Ще можеш да имаш куп неща, които желаяш.

– Не желая да имам куп неща, които желая – отвърна Йосарян и удари с юмрук по дюшека в изблик на безсилна ярост. – Дявол да го вземе, Данби! Мои приятели бяха убити в тази война. Не мога сега да правя сделки. Онази курва ме промуши с нож и това е най-доброто, което можеше да ми се случи.

– Предпочиташ ли да те пратят в затвора?

– А ти би ли приел да те върнат в Щатите?

– Разбира се, че бих приел – заяви майор Данби с убеждение. – Естествено, че бих приел – добави след малко, но с не толкова сигурен топ. – Да, предполагам, че бих се съгласил да ме върнат в Щатите, ако бях на твоето място – реши той някак си неловко, след като прекара няколко секунди в тревожен размисъл. После, отворен, рязко обърна лице настрана с жест на бурно отчаяние и избърбори:

– О, да, разбира се, ще се съглася да ме върнат в Щатите! Аз обаче съм такъв жалък страхливец, че действително не бих могъл да се озова в твоето положение.

– Но да речем, че не си страхливец? – попита Йосарян, вглеждайки се внимателно в него. – Да речем, че наистина имаш смелостта да предизвикаш някого?

– Тогава няма да се съглася да ме върнат – зарече се категорично майор Данби с буйна радост и въодушевление. – Но сигурно няма да се оставя да ме предадат на военен съд.

– Би ли продължил да летиш?

– Не, разбира се, не. Това би било пълна капитулация. Пък и може да ме убият.

– Тогава значи ще избягаш?

Майор Данби понечи да възрази гордо и бойко, но изведнъж се запъна и остана с глупаво увиснала челюст. После затвори уста и уморено сви устни в намусена гримаса:

– Тогава май не би имал никаква надежда за мен, нали? От нервно напрежение челото и изпъкналите му очни ябълки отново лъснаха от пот. Той скръсти отпуснатите си китки на скута си и сякаш едва дишаше, както бе седнал в втречен в пода поглед, признавайки се за победен. Тъмни, стръмни сенки падаха косо от прозореца. Йосарян го наблюдаваше тържествено и нито единият, нито другият не пошавнаха, когато навън избумтя движеща се с пълна сила кола, изскърца със спирачки и спря; после се чу тропот от стъпки на тичащ човек, които бързо се приближаваха към сградата.

– О, не, има надежда – сети се Йосарян с доста вяло въодушевление. – Майлоу може да ми помогне. Той е по-силен от полковник Каткарт и ми е задължен заради няколко услуги, които му направих.

Майор Данби поклати глава и отговори беззвучно:

– Майлоу и полковник Каткарт са сега приятели. Той направи полковник Каткарт поддиректор на синдиката и му обеща да му даде голям пост след войната.

– Тогава бившият ефрейтор Уинтъргрийн ще ни помогне! – възкликна Йосарян. – Той мрази и двамата и това ще го вбеси.

Майор Данби отново поклати глава.

– Майлоу и бившият ефрейтор Уинтъргрийн сляха предприятията си миналата седмица. Сега те са съдружници в предприятия „М и М“.

– Значи няма надежда за нас, нали?

– Няма.

– Никаква надежда, нали?

– Никаква – съгласи се майор Данби. След малко вдигна очи, оформил мнението си. – Няма ли да бъде хубаво, ако можеха да ни изчезнат, както изчезнаха другите, и така да ни освободят от това съкрушително бреме?

Йосарян каза „не“. Майор Данби се съгласи, като кимна тъжно, и отново сведе очи. И за двамата нямаше надежда, докато в коридора внезапно не прогърмяха стъпки: свещеникът се втурна в стаята и крещейки с всичка сила, им съобщи вълнуващата новина за Ор. Той бе така овладян от радостна възбуда, че една-две минути говореше почти несвързано. В очите му блестяха сълзи на голямо въодушевление и Йосарян, когато най-после разбра какво се е случило, изскочи от леглото, надавайки невероятен крясък.

– Швеция? – изрева той.

– Ор! – ликуваше свещеникът.

– Ор? – изкрещя Йосарян.

– Швеция! – извика свещеникът, клатейки утвърдително глава с ликуващо възхищение, и захилен, подскачаше неудържимо от място на място в блажено опиянение. – Това е чудо, казвам ви! Чудо! Вярвам отново в Бога. Наистина вярвам. Изхвърлен от вълните на шведския бряг, след няколко-седмично скитане по море! Това е чудо!

– Изхвърлен от вълните! Глупости! – викаше Йосарян, като скачаше наоколо, тържествувайки, ревеше от смях и се обръщаше ту към стените, ту към тавана, ту към свещеника и майор Данби. – Не е бил изхвърлен на шведския бряг. С гребане е стигнал там. С гребане, отче, с гребане!

– С гребане ли?

– Това е бил неговият план. Нарочно е доплавал до Швеция!

– Е, няма значение – викна в отговор свещеникът с не по-малка жар. – Все пак е чудо, чудо на човешката изобретателност и човешката издръжливост. Виж колко много е извършил! – Свещеникът стисна главата си с две ръце и се запревива от смях. – Можете ли да си го представите! – възкликна той смаян. – Можете ли само да си го представите на онзи жълт сал как гребе нощем с мъничкото синьо гребло и преминава Гибралтарския проток?

– И въдицата се влачи подире му, и той яде сурова риба през цялото плаване до Швеция, и си прави чай всеки следобед...

– Просто не го виждам – викаше свещеникът, спирайки за миг ликуващия танц, за да си поеме дъх. – Това е чудо на човешкото

постоянство, казвам ви. И точно това ще правя отсега нататък. Ще постоянянувам. Да, ще постоянянувам.

– Знаел е какво ще извърши всеки момент – радваше се Йосарян, вдигнал победоносно двата си юмука, сякаш се надяваше да изстиска някакво откровение от тях. Завъртя се и застана срещу майор Данби. – Данби, глупак такъв! В края на краищата има надежда. Не виждаш ли? Дори Клевинджър може да е жив някъде в онзи негов облак, може да се крие вътре, докато стане безопасно да се покаже.

– Какво приказваш? – попита майор Данби объркан. – За какво говорите и двамата?

– Донеси ми ябълки, Данби, и кестени. Тичай, Данби, тичай! Донеси ми киселици и диви кестени, преди да е станало много късно. И вземи няколко за себе си.

– Диви кестени? Киселици? За какво са ти, дявол да го вземе?

– За да си издуя бузите, разбира се. – Йосарян вдигна ръце във въздуха с жест на мощно и отчаяно самообвинение. – О, защо не го послушах? Защо нямах поне малко вяра?

– Полудял ли си? – запита майор Данби, разтревожен и смаян. – Йосарян, кажи ми, моля ти се, за какво говориш.

– Данби, Ор е имал план. Не разбираш ли? Планирал е всичко от самото начало. Той дори се е упражнявал как да маневрира, та да го свалят. Репетирал е при всеки полет. А аз не исках да летя с него. Данби, донеси ми също щръкнали зъби и клапан за разглобяване, и вид на глупава невинност, така че никой да не заподозре хитростта ми. Всичко това ми е нужно. О, защо не го послушах! Сега разбирам какво е искал да ми каже. Дори разбирам защо онова момиче го е удряло по главата с обувката си.

– Защо го е удряло? – запита рязко свещеникът. Йосарян се обърна бързо към свещеника и го хвана за предницата на ризата с умолителен жест.

– Отче, помогни ми, моля ти се, помогни ми. Донеси ми дрехите. И побързай, нали? Трябват ми веднага. Свещеникът моментално тръгна навън.

– Да, Йосарян, ще ти ги донеса. Но къде са? Как ще ги взема?

– Ще сплашиш всички, които искат да ти попречат, и ще ги принудиш със сила да ти ги дадат. Моля ти се, донеси ми униформата. Тя се намираща някъде в болницата. Успей и ти в нещо веднъж в живота.

Свещеникът се изпъчи решително и стисна челюсти.

– Не се тревожи, Йосарян. Ще ти донеса униформата. Но защо

онова момиче удряло Ор по главата с обувката си? Моля ти се, кажи ми.

– Защото той й плащал да го удря, ето защо. Но тя не искала да го удря достатъчно силно и затова той е трябвало да гребе до Швеция. Отче, намери ми униформата, та да мога да изляза оттук. Искай я от сестра Дъкет. Тя ще ти помогне да я намериш. Ще направи всичко възможно, само да се отърве от мен.

– Къде ще отидеш? – запита майор Данби, изпълнен с тревожни предчувствия, когато свещеникът изхвърча от стаята.

– Ще избягам – възвести Йосарян с енергичен, ясен глас, като вече късаше копчетата на пижамата си, за да се съблече по-бързо.

– О, не! – изстена майор Данби и започна бързо да тупа с две ръце изпотеното си чело. – Не можеш да избягаш. Къде ще избягаш? Къде можеш да отидеш?

– В Швеция.

– В Швеция? – възкликна учудено майор Данби. – Ще избягаш в Швеция? Да не си луд?

– Ор избяга.

– О, не, не, не, не! – умоляваше го майор Данби. – Не, Йосарян, никога няма да стигнеш там. Не можеш да избягаш в Швеция. Ти дори не умееш да гребеш.

– Но мога да стигна до Рим, ако ти държиш устата си затворена, като излезеш оттук, и ми дадеш възможност да взема някой самолет. Ще си млчиш ли?

– Но те ще те намерят – спореше отчаяно майор Данби, – ще те върнат обратно и ще те накажат още по-строго.

– Този път доста трябва да се помъчат, за да ме хванат.

– Ще се помъчат. Но дори и да не те открият, какъв живот ще бъде това? Винаги ще бъдеш сам. Никой никога няма да бъде на твоя страна и винаги ще се опасяваш, че някой може да те издаде.

– И сега живея така.

– Но ти не можеш да обърнеш гръб на всичките си задължения, не можеш да избягаш от тях – настояваше майор Данби. – Това е такава отвратителна стъпка. Това е бягство от действителността.

Йосарян се изсмя с жизнерадостно презрение и поклати глава.

– Не бягам от задълженията си, а тичам към тях. Няма нищо отвратително в това да бягам, за да си спася живота. Ти знаеш кои са тези, които бягат от действителността, нали, Данби? Не аз и Ор.

– Отче, моля ви се, говорете му. Иска да дезертира. Иска да избяга в Швеция.

– Чудесно! – извика одобрително свещеникът, като гордо хвърли на леглото калъфка от възглавница, пълна с дрехите на Йосарян. – Бягай в Швеция, Йосарян. А аз ще остана тук и ще постоянувам. Да. Ще постоянувам. Ще се заяждам с полковник Каткарт и полковник Корн и ще ги тормозя всеки път, щом ги видя. Не се боя. Ще дразня дори генерал Дрийдъл.

– Генерал Дрийдъл изхвърча – напомни му Йосарян, като си навличаше панталоните и бързешком си втъкваше ризата в тях. – Сега е генерал Пекъм.

Бъбривостта и увереността на свещеника не намаляваха нито за миг:

– Тогава ще ядосвам генерал Пекъм и дори генерал Шайскопф. И знаете ли още какво ще направя? Ще прасна един в носа на капитан Блак, първия път, когато го срещна. Да, ще го прасна в носа. И ще го ударя, когато наоколо има много хора, така че той да не може да ми го върне.

– И двамата ли сте полудели? – негодуваше майор Данби и изпъкналите му очи сякаш да изскочат от орбитите си, изтормозени от ужас и яд. – Да не сте си изгубили ума? Слушай, Йосарян...

– Това е чудо, казвам ви – възвести свещеникът, като прегърна майор Данби през кръста и започна да танцува с него, вдигнал високо лакът, сякаш валсираше. – Истинско чудо. Щом Ор е могъл да гребе до Швеция, тогава и аз мога да победа полковник Каткарт и полковник Корн. Стига само да постоянувам.

– Господин свещеник, моля ви се, млъкнете – любезно го съветваше майор Данби, като се освободи от прегръдката на свещеника и започна да тупа изпотеното си чело с трепереща ръка. Той се наведе към Йосарян, който бе протегнал ръка към обувките си. – А какво ще кажеш за полковник ...

– Никак не ме интересува.

– Но това може в действ...

– Да вървят по дяволите и двамата.

– Това може в действителност да им помогне – настояваше упорито майор Данби. – Помислил ли си за това?

– Нека преуспяват тия копелета, никак не ме е грижа, щом не мога да направя нищо да ги спра, освен да им създам неприятности, като избягам. Сега аз имам задължения към самия себе си, Данби. Трябва да отида в Швеция.

– Никога няма да стигнеш. Това е невъзможно. Географски

невъзможно е да стигнеш там отгук.

– По дяволите, Данби, знам това. Но поне ще се опитам. Има едно хлапе в Рим, чийто живот искам да спася, ако мога да го намеря. Ще го взема със себе си в Швеция, ако успее да го намеря, така че бягството ми не е толкова егоистично, нали?

– Абсолютна луда работа. Съвестта ти постоянно ще те мъчи.

– И слава Богу – изсмя се Йосарян. – Не бих искал да живея без големи опасения. Нали така, отче?

– Ще прасна капитан Блак право в носа, щом го срещна перчеше се свещеникът, като замахваше два пъти с левия юмрук и след това нанасяше несръчен удар с десния. – Точно така.

– А позорът? – запита майор Данбн.

– Какъв позор? Аз съм в още по-позорно положение сега.

Йосарян върза стегнат възел на втората си обувка и скочи на крака.

– Е, Данби, аз съм готов. Какво ще кажеш? Ще си затваряш ли уста и ще ме оставиш ли да се кача на някой самолет?

Майор Данби гледаше Йосарян мълчаливо, със странна, тъжна усмивка. Той бе престанал да се поти и изглеждаше съвършено спокоен.

– Какво би направил, ако се опитам да те спра? – запита той с унила насмешка. – Ще ме набиеш ли?

– Въпросът изненада и засегна Йосарян.

– Не, разбира се, не. Защо говориш така?

– Аз ще ви набия – похвали се свещеникът; той, танцувайки, дойде съвсем близо до майор Данби и размаха юмруци, сякаш се боксираше. – И вас, и капитан Блак, и може би дори ефрейтор Хуиткоум. Не би ли било чудесно, ако открия, че няма защо да се боя вече от ефрейтор Хуиткоум?

– Ще ме спреш ли? – запита Йосарян и втренчи поглед в майор Данби.

Майор Данби отскочи настрана от свещеника и се поколеба един миг.

– Не, разбира се, не – избърбори той и внезапно размаха ръце към вратата, с жест, изразяващ буйна настойчивост. – Разбира се, че няма да те спра. Тръгвай, за Бога, и бързай! Имаш ли нужда от пари?

– Имам малко пари.

– На, ето ти още. – Кипящ от възбуда и въодушевление, майор Данби подаде дебела пачка италиански банкноти на Йосарян и стисна ръката му с две ръце, както за да ги спре да треперят, така и да вдъхне смелост на Йосарян. – Сигурно е хубаво да е човек сега в Швеция –

забеляза той с копнеж. – Момичетата са толкова сладки. И хората са толкова напреднали.

– Сбогом, Йосарян! – извика свещеникът. – И на добър час! Аз оставам тук и ще постоянувам. Ще се срещнем отново, когато свърши войната.

– Довиждане, отче. Благодаря, Данби.

– Как се чувствуваш, Йосарян?

– Олично. Не, много ме е страх.

– Това е добър знак – каза майор Данби. – Показва, че си още жив.

Няма да бъде много весело.

Йосарян тръгна.

– О, весело ще бъде.

– Вярно ти казвам, Йосарян. Ще трябва да бъдеш нащрек всеки час и всяка минута. Те ще преобърнат света, за да те хванат.

– Ще бъда нащрек всяка минута.

– Трябва да скачаш от място на място.

– Ще скачам.

– Отскочи! – извика майор Данби.

Йосарян отскочи настрани. Курвата на Нейтли се бе скрила точно зад вратата. Ножът мина на няколко инча от него и той побягна.

КРАЙ

© 1961 Джоузеф Хелър
© 1977 Боян Атанасов, превод от английски

Joseph Heller
Catch-22, 1961

Източник: Библиотеката на Александър Минковски

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/472>]